MEDICINAE EXERCITAMENTA,

EX SELECTIS LINGVÆ VTRIVSQVE AVTHORIBVS, GVLIELMO RHEGINO LVGDVNÆO ILLVSTRATA.

AD LECTOREM.

Hæc Deus adscribat, Lectores credite, si fas
Profore, sed gratis, vos volo Pæonios.
Cuncta, nephas, nostro velle inseruisse labori:
Huic vni tantùm consiteretur opus.

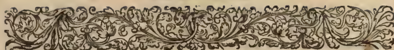

LVGDVNI,
Apud Barptolomæum Molinæum,
M. D. LXIIII.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

QVIBVS VTITTR AVTHORIBVS.

M. Trimegiſtus,
Hippocrates Coüs,
Pythagoras,
Ariſtoteles,
Theophraſtus,
Cornelius Celſus,
Cornelius Tacitus,
Strabo hiſtoriogr. & geographus,
Dioſcorides,
Galenus,
Scrib. Largus,
Aphrodiſæus,
Trallianus,
Garyopontus,
L. Apuleius,
Cœlius Aurelianus,
Plinius vterque,
Ægyneta,
Aëtius Amidenus,
Actuarius,
Auſonius,
Oribaſius,
Ruellius,
Gillius,
Angeſtus,
Leonicenus,
H. Barbarus,
Th. Gaza,
B. Alexander,
I. Manardus,
Melancthon,
Fuchſius,
Geſnerus,
I. Agricola,
Braſſauolus,
I. Syluius,
G. Copus,
Guinterius, anatom.
Acakia,
Belonus,
Vaſſæus,
Scholiaſtes,
Ælianus,
Riuirius,
Thyleſius,
Georg. Valla,
C. Stephanus,
Lucanus,
Gellius,
Macrobius,
Pſellus.

IVRIS VTRIVSQVE

DOCTORI CONSVLTISSIMO, ET VRBIS ROMANENSIVM IVDICI

æquißimo Carolo Velleio, Gulielmus Rheginus. Lugdunæus.

S. P. D.

ETERES olim probatioris vitæ viri (Vellei Iudex æquissime) inter philosophãtes qui excellerent, certo quodã vincti trophæo, aut coronyde, inter famæ maximæ regionis suæ Illustres, honos cui deberetur candidè certabant: vt si quod incipiendum molis arduæ opus, antè diceretur, sacrúmque haberetur, quàm vel perfectum, vel inceptum esset, operis nomen apud neminem vsurparetur. Vsque adeò honestum visum est, rara authoritate & grauitate viros delegere, quos in fauorem operis suscipiendi pro Mœcænatibus sibi patronos gloria populari immunes comparabant: quod sicuti factitatum antiquitus, hactenus eò diligenter obseruatum est. Mihi quoq; rei tantæ conscio, atque excellenti fastu, non mediocriter impedito, cui hũc nostrum laborem patrono eximio offerrem, quo gnauiter tueretur: cogitaui mecum eum esse te eruditorum fraude simplissimum, & singulari mansuetudine clarum, & doctrina haudquaquam vulgari, morum necnon probitate obseruantissimum: neque ideo alterum eligẽdum duxi, qui vel strenuiùs, vel promptiùs nostras foueret partes. Neq; cupiebam profectò in tantos fluctus circumagi tua nisi confisus ope, minùs quoque vires nostras committebam ventis, sed benignitate animi tui promptus nimirùm accurristi, te mihi secura ancora præstiteris. Nam anno ab hinc plusminùs quarto (Vellei vel mortalium humanis.) Medicinæ Exercitamenta à me illustrata, sed ne-dum quidem ędita, aut in lucem emissa, verùm tui nominis auspicio emittenda decreui, nulla alia sanè sententia vt id facerem motus, nisi sperans, vt multorum rei medices candidatorum Medicina ipsa clariùs intueretur. Dum enim mecũ reputo quantùm à prisca, atque adeo recta medendi ratione nostræ ætatis recentiores medici desciscant, quòd quisque fermè peculiarem habet quem imitetur authorem, eúmque plerumque indoctum sibi proponat, quodque in vniuersum omnes, simplicium penitus neglecta cognitione, remedia falsa

pro veris, & ægritudines accipiant: operæ precium me facturum existimaui, vt in legẽdis peritioribus Medicinæ scriptoribus delectum aliquem accipiant, monerem. Proinde quod id ipsum commodè afficerem non grauatus sum selectiores Medicinæ totius partes simplices, quas ante nos Leonicenus, Manardus, Ruellius, Fuchsius, Brissottus, Syluius, Fernellúsq;, viri longè doctissimi, memoriæ prodiderunt: quæque ex assidua veterum authorum lectione animaduertebam in vnum corpus redigere, formulísq; excudenda proponebã. Quem quidem laborem eò gratiorem fore putaui, quòd singula cuiuis lectori candido complaceant. Nam quæ ego interdum in transcursu attigi tantùm, succinctéque adnotaui, ea copiosius diligens lector apud citatos authores inueniet. Multa denique quæ nudis solùm verbis citra omnem fucum produximus. Atque adeo bona spes superest conatum hunc nostrum à nullo non amplectendum, præsertim cùm per ea in studiis lectionis variæ incidat quiuis bonus lector. His ergo rationibus adductus, vigilias hasce meas, quas noctibus longioribus in hoc corpus perbreue congessi non ingratas medicinæ Tyronibus fore confido: quòd non paucis vt ad meliora aspirent calcaria addere posse sperem. Neque spes illa me planè fallit, ita enim constant ea nostra tempora, vt correctricem manum non respuant: quapropter mox publicato hoc nostro labore reperientur, qui me alia nulla causa in hanc descendisse partem dicent, nisi vt bonis prosim viris: mihíque nomen & famam apud posteros conciliabunt, quos scio eo animo non futuros alienos, vt obtrectationis immunes existimẽ. Non deerunt tametsi qui damnent, quòd omnia ex aliorum commentariis in librum hunc cõferam, atque adeo alienis plumis superbiam: quasi summi olim authores id ipsum non fecerint. Vtcunque tamen referendis aliorum sententiis tantùm operam omnem impenderim, nemo tamen aduersariorum repertus est, qui factum hoc vitio illis dederit. Neque mirum itaque si non reprædendar, quòd in magnis authoribus Græcis & Latinis nequicquam similium vigiliarum repræhensum est. Nihil attinet ergo factum hoc meum, magnorum virorum exemplo, tueri, qui ingenuè fateor nominibus, & locis authorum semper recitatis adiutum esse, neque vnquam quicquam ex illorum monumentis in vsum meum transtulisse, vbi non simul eorundem honorificãs mentionem fecerim. Satis enim constat benignum & plenum ingenij candoris esse, fateri per quos profecerimus. Insuper neque deerunt quibus operis huius quoque inscriptio receptior futura est, tam faciles erunt illorum aures, vt hunc titulum minimè insolentem facilè patientur. Nulla autem, mea quidem sententia, commodiore inscriptione, quàm Medicinæ Exercitamenta, insigniri potuit: singula namque quæ hîc traduntur, præter vulgarium Medicorum iudicium, opinionem-vè dicta videntur. Et vt planè nouam faciem opus hoc indueret, longè aliter, quàm qui dictionaria inscribunt, egimus, vt conferatur authoribus perscrutandis titulus. Quare hoc quicquid est ingenij, (Vellei Iudicum prudentissime) cur clementiæ, ac humanitati tuæ nnncupare

pare

pare non dubitauerim:in-primis tuum recens ac nouum,ſed maximum,& propenſiſſimum erga me ſtudium, amórque incredibilis: eò quòd neſcio quid magni de te animus mihi ſemper præſagiebat: qui etiam interim dum quorundam aduerſariorum improbis afficiebar contumeliis,patientiùs reſiſtere haud-quaquam dedignatus-es, prudẽtia tua illorum calumnias reprimens. Hinc neque temerè, neque ſine tuo magno iudicio in hos peſtilentes impetus te oppoſueris, quos tibi modis omnibus abiectos voluiſti, perſuaſum mihi iam-pridem habebam:quòd ſcirem Deum optimũ maximum ſuorum ſibi curæ ſemper eſſe, ne in id genus hoſtium miſerias incurrant: vt illorum tandem declinatis affectibus errorem per te ſuum agnoſcant. Nunc iterum tandem præter omnium expectationem,actutum & maiore cum animi tui dexteritate, & conſtantia me ipſum ab infortuniis repululantibus eripuiſti, quando mecum audes confligere cum profeſſionis noſtræ viris imperitis:quos neque vigere diutiùs iſto ſuo in errore obſtinato Deus patietur. Tu certè ex paucis cæterorum vrbis noſtræ præfectis, cum palma laudem æquitatis adminiſtrandæ promereris: qui magiſtratum, religionem ipſam Chriſtianam, veram pietatem, atque adeo recta ſtudia regendo, imiteris. Quæ quùm per te ſint hæc cuncta & piè, & ſanctè in priſtinum ſuum morem reſtituta: ſupereſt modò bonarum literarum, & pietatis ſtudia quæ penes te ſunt, tua in inclita Rhomanſi vrbe, renaſcantur, quemadmodum cordatum, & verè Chriſtianum ſpectatiſſimum patronum, & æquiſſimum Iudicem, oportet. Prudenter ſcilicet facturus, quòd in hac re peragenda, non tuis tantùm inniteris conſiliis, verùm ordinis tum prætorij, tum magiſtratuum, experientia claros imitaris: quibus cum de Repub. adminiſtranda, & pace reſtituenda, conſilium tuum haud adſpernis: maximè quidem quùm imperitorum facultatis noſtræ turba peſtilens à proborum cœtu explodenda, atque mox releganda eſt. Difficillimum namque noſti turbulento ſeculo iſto, præſertim in tanta imperitorum multitudinem, ſeligere eum, qui Medicinæ exactam methodum, candidè, & ſyncerè exerceat. Nam, vt artis expertos taceam, quot ſunt hodie qui impoſtorum peſtilentiſſimorum veneno imbuti paſſim obambulant, artémque pulchrè diſſimulantes, inficiunt? In iis itaque dignoſcendis quanta ſit opus prudentia, ipſe facilè conijcere potes. Laudo itaque, in adſciſſendis vrbi tuæ peritioribus, iſtam tuam ſingularem prudentiam, qui aduſq; non es paſſus, niſi ſimiles curationẽ certam attingerẽt: vitę quoq; integritate probati, quos nulla medendi ignorantia vſus obſcurauit. Hoc quoq; ne impoſtoribus quidẽ, hominibus tantum-modò deditis mendacio, medendi locũ permittis, quod hoc vnũ conaris efficere, vt apud oppidanos tuos confeſtim ſanitas integra redeat. At ſi hoc ipſum, vt perficias, conſequaris, periendum non eſt, quò deinceps ab huiuſcemodi plebs tecum decipiatur pſeudomedicis: & ſi tanto es animo, à peritorum paleſtra propulſabis, ac veram medendi artem ex ſententia tueberis. Accipe igitur

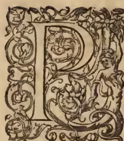
(Vellei præclarissime) nostros hos Medicinæ Exercitamentorum libros, eósque à dentibus virulentis tueare: etsi defuturi non sunt, qui nominis tui laude, ac vitæ integritate patientiùs iacturam ferent, sese pro defensione nostra vltrò offerentes, conuertentur: id quod præclarissimo nomine tuo ab eis facilè consequar. Tu itaque dierum tuorum felicem ætatem strenua animi tui prouidentia hilariter in finem æui tui ducturus Dei optimi maximi, nutu, vt cupio, sic & aueo: & Rheginum tuum amare vt adsoles, ama. Cura vt sanus benè valeas. Ex ædibus nostris Rhomanis, decimo Cal. Apriles: à Christo orbe redempto.

1560.

MEDICINÆ CANDIDATO, ET NATVRÆ HVMANÆ PIENTISSIMO VIRO, Ioanni Valentiano, Gulielmus Rheginus. S. P. D.

VTABAS namque aliquid meas esse nugas (Valentiane Medicorum candidissime) etsi mecum iampridem hoc habebam, medicinæ scilicet Exercitaméta in multorum gratiam luci exponenda: vetuit tamen opum auara parcitas, quæ egentem à Theoricis ad methodicæ artis curationem coëgit, quò subesset liberior ad perficiendum opus institutum voluntas. Nec quisquam sanè mortalium seculo isto est, nisi vel rarissimus, vel qui dignissimus doctorum patronus vigiliis inseratur, vt nephas putari posse existimet, illustrari literatorum libris. Hoc animo dum satis superque reuoluo, liuoris suspicione ipsum-me protinus discutio, tutiorem congratulationem cuiuis Medicinæ candidato arbitratus: cui si non ex voto haberem, frustratum iri accusarer. Et ne æris alieni vinctus deprehenderer, alienum quoque opus hoc iure optimo dici posset, nostra ope, qua neque operæ pepercimus, neque bonorum authorum industriam negleximus, deinceps ne alterius cuiusquam vt dicatur, ingenij dexteritate, ac animi candore perfecimus, tradidimúsque, quale nunc hoc est, merito tuo, omnibus legendum Medicinæ amatoribus: vt à librorum farragine vel subleuentur, vel excutiantur: & promptitudine quadam in authorum perquirendos locos per voces Indiciarias fuerint introducti: & penu hoc refertum fœnore congratulabuntur, mihi quoque nonnunquam gratiam imparti turos minus negabunt. Bene Vale, ex Conclaui nostro Calendis Aprilis, 1560.

AD GVLIELMVM RHEGINVM, INSIGNEM MEDICINÆ ET PHYSEOS DOCTOREM, P. MARTINI Carmen Iambicum.

Argentum, ebur, Corinthium æs, gemmæ Indicæ,
Sigilla Tyrrhena, renitens marmor Paphi,
Solers, tabellæ, protulit quas & Scopas,
Parrhasius incîdit quod & saxum notis,
Et præmium Graiarum tripodes fortium,
Et tibi Pyropus, & Smaragdus, Sardonix,
Tinctæ togæ Tyrio darentur murice:
Sed sors rotæ quæ capitur orbe volubilis,
Gaudens & illudere tyrannis hominibus,
Crudelior quâ nullus est in nos Deus,
Hoc abnuit mihi. Quid? caput nónne exerens
Iis altius, contemnis hanc furis, salis,
Flammaq; prædam, fomitem, hydram quoque mali?
Nudare res ducis sinistræ animum vt solent,
Celant secundæ: robur Herculeum indicas
Sic mentis inuictæ arduis rebus tuæ.
Donabo sed carmina, redit per quæ bonis
Post fata vita & spiritus, quibus palàm
Fiat vacare noxia Martinum, ob id
Quòd obrutus negotiis fluctu velut,
Inuisit haud te, fine qui dempto tuas
Præconio laudes (licet paruo) canet:
Modò respuas leuidense non munus. litat
Tenuis acerra sæpius: Laudabilem.
Prohibet canora virum mori vatum chelys.

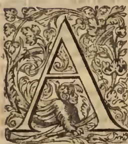
MEDICINAE

EXERCITAMENTA,

EX SELECTIS LINGVAE VTRIVSQVE AVTHORIBVS, GVLIELMO RHEGINO LVGDVNÆO ILLVSTRATA.

De litera A.

*A*Bdomen, siue *Sumen* ἐπιγάστριον Græcis: Arabibus, Mirach, pars ventris circa vmbilicum, octo composita musculis: quatuor obliquis, duobus transuersis, ac cæteris item duobus rectis.

Abdomini adiacet Peritonæon, hoc est circumtensa tunica, siue membrana inferioribus partibus ventris, apparet: cuius functiones, eius quoque suendi rationem enarrat Gal. libro v. de anat. administrationibus: & quarto de vsu part. Celsus lib. quart. cap primo.

Abdominis præterea musculis inflammatis pulsus qui fiant: atque ipsorum cognitio, docet Galen. de præsagatio. ex musculis, libro iiij. cap. de Menyngibus affectis.

Abdominis quoque vulnerati curatio petenda ab eodem Gal. Meth. medendi lib. vj. AEgynetà lib. vj. cap. lij.

Abdominus musculi tum ad reddendam vrinam, tum ad alui deiectionem quomodo nobis sunt auxilio, atque ad fœtum expellendum Natur. facultatum libr. iij. fusissimè docet Gal. Sed quid sit Abdomen, de Sectione arteriarum idem explanator est Gal. Item vulneratum Abdomen, & eius dissectio, atque commoda ipsius suēdi ratio: & quæ porrò parua eius vulnera tractatu difficilia: ipso quoque vulnerato quatuor ordine agenda: quæ Meth. med. Gal. tractat lib. vj. Insuper vulnerato Abdomini, medicamenta quę, & qualia expediant: atque deligatio, ibidem sunt petenda.

Abditæ causæ vocantur, in quibus requiritur, ex quibus principiis nostra corpora sint, quid secundam, quid aduersam valetudinem faciat. Celsus libr. primo Artiū.

Abies, ἐλάτη nostris Sapinus dicitur: procera arbor & recta, semper virens, Pino dissimilis E semine nascitur: cuius flos croci colorem similem profert, & semen Vergiliarum post occasum: exiguámque resinam illachrimat. Verùm quod hæc hactenus medicaminibus, & vnguentis inusitata fuerit, nec Diosc. nec Gal. vsquam prodiderunt.

Abietis duo sunt genera, mas & fœmina: mas resinam fundit, odoratam, passim celebratam: ob idque passim pro terebinthina vsurpatur. Emollit ventrem coquendo tussim vrentibus in totum compescit. Vuluæ oneri, & renum calculis remedio est, vrinámque mouet ac foras propellit. Hæc nascitur copiosa in Segusianorum & Aruernorum montibus, à qua ęstate liquor erumpit vulnerata, venitque pro liquida terebinthina ad quotidianos vsus. Suspicati sunt medici, etiam docti, Galenum Abietis, aut eius lachrimæ meminisse sub hac locutione, Iniicies & pinææ resinæ. &c.

libro iiij. Sanitatis tuendæ: quæ non ex Abiete, sed Pinu erumpitur. Vide Plinium Nat. historiæ lib xvj. cap. x. Theophrastum de Historia stirpium, lib. primo, capit. xv. apud AEgynetam, sub nomine Elate, libro vij.

Abrotanum ἀβρότονον, duum est generum Dioscoride cap. xxv. libri tertij: & Gal. simpl. facultatum lib. vi. testibus. Vtrunque facultate secundo ordine calidum & siccum. AEgyneta verò, ex Aëtio tertio.

Abrotanum cũ absinthio marino, vel Seripho videtur Gal. facultatibus inter se confundere. Abrotani herbæ ex Pli libr xxj cap. xj. descriptionem habes: ex Ruellio lib. iij. cap. xxiij. Abrotani præcipua facultas ex Aëtio lib. Simpl. medicamen petenda est. AEgynetã lib. sexto Simpl.

Abortus ἔμβρυον, infans in vtero nondum perfectus, & ante maturum nascendi tempus extinctus. Hippocrates libro sexto Epidimiarum, cap. xij. sic refert: Constat autem abortum hoc dierum circuitu fieri: & vt plurimùm labores tertio, quinto, septimo, nono, quarto, sexto, & octauo mensibus fiunt. Gal. lib. de Symptomat. causis ij. Corruptum verò fœtum eiicit aut tertio, aut quarto, aut alio quolibet mense, non aliter quàm instante pariendi tempore fauces aperiens. Quære Hippocratem in lib. de fœtus natura: & Gal. de fœtus natura ex educatione xv. lib. vsus partium. Abortus quo prouocatur, atque eiusdem triplex causa: aut pondus immodicum, aut moles nimia, aut morsus, vt recitat Gal. lib. Facultat. nat. iij. Aëtius verò, Abortus signa, causas, indicationes, & curationem docet libr. xvj. cap. xix. xx. & xxj. Celsus quoque bonus Hippocratis interpres lib. artium ij. cap. ij. sic ait: Si Austri, pluuiæque hyemem occuparint, ver autem frigidum & siccum est, grauidæ quidem fœminæ, quibus tum adest partus, abortu periclitantur: hæ verò quæ gignunt, imbecillos, vixque vitales ædunt: cæteros lippitudo arida, & si seniores sunt, grauedines, atque destillationes malè habent.

Absinthium ἀψίνθιον, ordine primo calidum, & tertio versus finem siccum: propterea adstrictoriam, & amaram, acrem simul qualitates possidet. Itaque biliosos ventris humores per egestionem infernam propellit, aut vrinas euacuat, pituitosos autem ventres per inferna nihil iuuat. Hæc AEgyneta libro vij. medendi artis. Requirendus quoque Gal. in Simplicium facult. libris, super descriptione Abrotani. Aëtius autem Gal. secutus, Abrotanum vtrunque cũ absinthio miscet, & facultate parum differre videtur annuere. Quære Abrotani descriptionem apud Diosc. libr. iij. cap. xxvj. de Seripho, & Absinthio. Quot autem nominibus polleat Absinthiũ, ab authoribus petenda ratio est, quòd tam varia videatur confundi nomenclatura. Nam Absinthium Romanum, marinum videtur, quod Seriphum fortasse depræhendetur. Santonicum autem, & Centonica, semen sauton, semen lumbricorum, semen Cynæ, idem simplex esse medicamentum asseritur à Manardo libr. Epistolarum x. Absinthij denique vires, & materiam fusè docet Diosc. lib. iij. capi. xxiij. & xxiiij. Gal. autẽ medicamina in medendi Methodo, lib. vij. Itaque absinthij potio quando danda, & eius potus ex mulsa, quid faciat, & cum cappari, & cum oximelite cataplasma lieni: & quænam vis, & facultas, & quotuplex, & quando vtendum, quoniam ventriculo corroborando idoneum, & iocineri medicamentum excellens, ex eodem Galeni libro perscrutandum est. Absinthium Ponticum Santonico, & vulgari vires mitiores habere contendit Galenus libro vndecimo Methodi medendi, ibique in integrum describitur.

Abscessus ἀπόστημα καὶ ἀπόστασις, est affectus, in quo abinuicẽ distant quæ priùs se cõtingebant corpora. Gal. autem sic finit, Abscessus, est mutatio corporis ex inflammatione in materiam purulentam. Excoriat enim circumposita corpora, spacium sibi videlicet moliens, vel inter duas tunicas, vel sub certis membranis. Excoriat autem omnino ipsa copia distendens. Inueniuntur etiam in huiusmodi abscessibus, vbi aliquandiu perdurauerint, vngues, pili, ossa, testæ, ramenta, lapides, carbones, ligna, & nonnunquam amurca, veluti olei fex. Curandi rationem & methodum docet Galenus, libro secundo, ad Glauconem, & Methodi medendi libro decimoquarto, in

quo

quo summaria consideratio, tria abscessuum frequentissima genera, quorum quidem diuisio, curatio nō est. Hippocrates similiter Abscessus triplices, atque ipsorum ad bonitatem, aut malitiam cum cognitione explanat Prædictionum libr. iij. atque ibidem ex eo Galenus. Sed Manardus lib. Epistolarum viij. abscessus triplici via curari posse sic scribit. Melicerida non tam vlceris nomen esse iuxta Gal. & AEgynetam, quàm abscessus: cuius curatio triplici via compleri potest, putrefactione scilicet, discussione, & sectione. Celsus verò abscessus minuti in vrinæ fistula quomodo sanitati redduntur, tradit libro Artium secundo. Sed abscessus foris impetentia ex AEgyneta quærenda est Artis medendi libro quarto. Quando autem fiant, & in qua parte membrorum corporis minùs periculosi, ex Hippocr. libro sexto Epidimia. explanat eius interpres Fuchsius. Qui tandem febres omnes finire consucuerunt diuturnas, & quando, terminantúrque, aperit Gal. libro tertio de Crisibus. At abscessus eas dispositiones nominamus, in quibus inuicem distant, quæ priùs se cōtingebant corpora: vt author Gal. est libro secundo ad Glauconem, & in libro de oculis, Theoremate sexto, cap. primo, secundo, & tertio. Abscessuum ergo tria frequentissima genera apud authores medicos habentur: Atheromata, Statheomata & Meliceris, à similitudine in his contentorum dicta: vt author est Gale. Method. libro decimoquarto.

Abscessus in vulua, est quando dolor intensus sentitur, & pulsus fiunt, & cruciatus ad genua vsque, & lumbos pertendit, febres accidunt. Sed qui occultus est, interiorum corporum, aut intestinosi mutatio in purulentam materiam facta. Post Gal. lib. xiiij. Meth. quære Vigoneum, & Cauliacum proprio cap. Apost. Iterum Gal. lib. ij. ad Glauconem Akakia interprete.

Abstinentia, est cibi, potúsque in ægrotantibus detractio, quæ duplex ex Celso libro secundo, cap. xvj. sic inquiente. Abstinentiæ verò duo genera sunt, alterum vbi nihil assumit æger: alterum, vbi non nisi quod oportet. Initia morborum primùm famem, sitímque desiderant: ipsi deinde morbi, moderationem: vt neque aliud quàm expedit, neque eius ipsius nimium sumatur. Neque enim conuenit iuxta mediā protinus satietatem esse. Præterea abstinentiâ qualis, si morbus cum leuibus indiciis timetur, & si cum grauioribus, ab eodem Celso docetur libro tertio. Nam abstinentia magis morbum leuari, quàm cibi satietate: & si nimia inutilis, tamen tempestiua laborantibus vtilis: sanè vbi metus est morbi, abstinentia sola siue vllo periculo mederi idem affirmat Celsus eodem libro. Cætera petes in dictione, Inedia.

Abundantia πλεονεξία, duplex est, vna qualitatis, in qua nuda qualitas citra humorem excedit: altera est quantitatis, cibi scilicet, & humorum. Abundantia cibi πλησμονὴ est, quæ satietas quoque nominatur. Ambarum Gal. docet vacuationem lib. xj. Meth. medendi: & vno libello inscripto de Plenitudine. Quære dict. Plethora, & Plenitudo suo loco repositas.

Acacalis ἀκακαλὶς, AEgyneta Acalidem appellauit, fruticis cuiusdam in AEgypto fructus est Diosc. pariter & AEgynetæ descriptione: cuius quidem dilutū claritati oculorum prodest. Itaque adstrictoriæ facultatis esse conicitur. Galenus, Aëtius, & Plinius hanc plantam tanquam minimè necessariam prætericrunt: quam tamen non neglexit Diosc. referre lib. j cap. cj. verùm ei vnde sortitum nomen scribit Ruellius.

Acacia ἀκακία, tertij desiccantium ordinis est, sed refrigerantium secundi: est enim peracerba terrosaque, scribente AEgyneta. Galenus verò, & Aëtius Acaciæ plantam ipsam esse acerbam, tum fructum, tum etiam succum affirmant. Fruticis descriptionem petes ex Dioscoride libro primo, capite centesimo decimoquinto. Eius loco ex prunellis agrestibus coctis succum expressum & insolatum vsurpamus.

Acanus, acanus, seminalis, seu acanica spina, ὁ ἄκανος καὶ ἡ ἰξίνη ἄκανθα, καὶ ἡ ἀκανικὴ ἄκανθα: quæ hæc nomina omnia Calcitrapam Plinij, hoc est Carduum spinis, stellarum modo ordinatis aculeatum, interpretari videntur: & si

Gesnerus diuersas plantas interpretatus est Dioscoridis lectione libro tertio, capit. decimosexto, & decimoseptimo. Nam Io. Agricola suspicatur Acanthium, aut Acanum, Carduum benedictum, non tamen esse affirmat, dum interpretatur Dioscoridis, cap. xvj. libri iij. & Plinij cap. xv. libri xxj.

Acanthus, & eius diminutiuum Acanthiũ, ἄκανθα, καὶ ἀκάνθιον, Brancha vrsina herbariorũ est. Gesnerus discriminatim plantam vtrámque depingit: additque tertiam, quam syluestrem facit Diosc. imitatione libri iij. cap. xvj. & xvij. Manardus duplicem Acanthum pro Brancha vrsina memorat lib. ix. Epistolarum medic. Facultates docet Gal. lib. Simpl. xj. AEgyneta Artis medendi lib. vij. Aëtius libro primo rei medices, Acanthum Pæderotam, siue Melamphylon esse refert: cuius folia mediocrem excutiendi vim habent: radix verò excalfactoria parum: sed exciccatoria, tenuisque substantiæ est.

Acantha leuce Dioscoridis, & Galeni, videtur bedegar Serapionis: quæ differt à Spina AEgyptia, seu Arabica, quas nunquam vidisse se fatetur Manardus. Hũc quidem scrupulum vt difficilem discutit Sylius libro primo de medicament. simpli. natura. Quære dict. Spina alba, & Leucacantha.

Acanthis auicula, Carduellis nostras est: nomen retinens à carduorum granis, quibus pascitur: indeque calculo, & intestinorũ tormentibus vexatis bene facere vel esa, vel torrefacta in pollinémque subacta ac bibita cum quopiam diluto, creditur.

Acerbum, στρυφνὸν, Græcis, qui quidem sapor est linguam vehementer astringens, & veluti ligans: qualem glandes maximè præ se ferunt. Hunc saporem Arabes Ponticum vocant, nos acerbum. Acerbus siquidem sapor linguæ nostræ admotus, validè deficcat, contrahit, & in multã profunditatem vsque exasperat sicut ἀχράς, hoc est, pyrum syluestre immaturum. Gal. locorum affect. libro secundo.

Acidus sapor, vt pote tenuitate corporis pollens, incidit, diuidit, & extenuat, obstructiones aufert, & expurgat.

Austerus sapor, in profundum etiam subire videtur, atque asperum quendam inæqualémque sensum mouere, tanquam reficcans, & humorem omnem corporum sensilium depascens. Galeni lib quarto Meth. medendi, & iij. lib. de Temperamentis.

Amarus sapor, calidus & siccus est: hinc est quod ea quæ amaro sapore sunt prædita, omnium minimè putrescant. Itaque amara sapore meatus expurgant, abstergunt, extenuant, & incidunt crassos humores. Salsa itidem calida & sicca sunt, linguam dum contingunt, neque contrahunt, neque constipant: imò contra planè agere apparent, nempè detergunt & abluunt.

Acrius sapor, cum valida quadam qualitate mordicat, & erodit, cui contrarius sapor dulcis temperatura sua est: nam dulce omne calidum est, & laxat, emollit, concoquit, & rarefacit.

Acer autem sapor, est igneus, calidus, tenuis: ob id calfacit, tenuat, incidit, trahit, digerit, purgat: menses, vrinas & sudores mouet: vrit, exedit, liquat, crustam facit. Horum saporum diuersitas petenda est lib. iij. Gal. de Simpl. med. facultatibus. Sed saporum nomina ad odores transferri docet Aristoteles, non contra: quòd commendauit diligenter Manardus lib. viij. Epist. medicinalium.

Accessio febrilis παροξυσμὸς, est cuius principium, quod extremis partibus refrigerationis sensum præbet. Incrementum, est vbi frigus desinit, corpus verò incalescit, non tamen exquisito calore. Vigor, vbi æqualiter calor in totum infunditur corpus, minimásque eius particulas obsidet. Declinatio, est vbi calor diminuitur. Quarum partium perscrutandarum, Gal. author est lib. ij de Differen. febr. cap. decimosexto decimoseptimo, & decimooctauo. Verum in accessione ipsa quosdam nutriri deberi aduertendum est, testande eodem Galen. Method. medendi libro decimo: at in accessionis principij more quæ notanda, aut ante accessionem quando perniciosissimum cibare, ipso eodem Galen. perdiscendum libro vndecimo. Met hodi med. Accessus enim duo sunt, vt scribit Gal. in commentariis libri tertij Prædicti Hippoc. temporum in morbis, vt aut acuti, aut diutini nominentur. & &c. Ob idque

in morbi

in morbi augmento accessiones contemplari iubet Hippocr. & si celerius fiant, an tardius, Gal. de Crisibus lib. j. Quare accessione prima, quotidianam, tertianam, quartanam, ardentem quoque, & non paucas alias febres prænouit Gal. libr. de Crisibus ij. Accessionis repentinæ quæ occasio, & quæ accidentia, & quæ ad integritatem desinentis accessionis causa, docetur à Gal. lib. ij. de Differen. febrium. Atque accessio æqualis quid, ciúsque discrimina habentur de Diff. febr. lib. primo.

Acetabula Κοτυληδόνες, oscula vasorum ad vterum venientium nuncupantur: quòd scilicet eminentias ad concauarum in cirrhis polyporum partium similitudinem innascentes habeant. Praxagoras, vt retulit Gal. Aphorismo xlv. libri v. Aphor. Hippocratis, sic finiuit: Acetabula sunt ora vasorum arteriarum, & venarum quæ feruntur ad vterum: quæ si plena fuerint pituita, menstrua fiunt pauciora: quæ si clausa, menstrua deficiunt. Gal. lib. xvj. de vsu partium apertè docet Acetabula orificia esse venarum, quæ ad matrices perueniunt, non posse ipsa Embryonem portare cùm mucilaginosa facta fuerint, sed præ pondere permittere abrumpi. Idem ipse libro primo de Semine, & in quinto libro de Hippocr. dissectione, vuluæ acetabula, & ipsorum functiones, atque vtilitates ad conceptum gerendum, & alendum, scriptum reliquit: non minùs porrò fusè in lib. de fœtus formatione, quem ocyus perleges plurimum concipiendi causa fructus.

Acetabulum, quod vocant oxibaphon, sextantem complet, est & acetabulum, hoc est, cotyle, quod aliquibus appellatur, & in superficie ossis grandioris situm, ab ocularis sinus similitudine. Rursus acetabulum, quod genus mensuræ est, sesquicyathum implet, & quarta heminæ pars est: olei drachmas habet octodecim: pondere denarios quindecim: vini sextantem vncias duas, & scrupula duodecim: mellis quadrantem, & scrupula nouem, vel selibram capit.

Acetabulum, seu veneris vmbilicus, Κοτυληδὼν est: folio in acetabuli formā tornato, cōcauō, breui in medio cauliculo, in quo semen inest: radice oliuæ modo rotunda. Dioscorides libro quarto, de re medica, cap. lxxviij. Gale. de Simpl. facultat. medicina, libro septimo. Cotyledon, siue vmbilicus veneris, est mistæ facultatis, parum adstringentis, & leniter amaræ. Creditur folia cum radice manducata calculos confringere, & vrinam mouere.

Acetum, crassis partibus, & fœcibus, seu fœci proportione respondentibus, calidum videtur, non tamen causticum: tenuibus partibus frigidum, idque magis, quàm calidum, aut fortè frigidum per se, calidum per accidens. Nam substantia modicè calidum est, plurima parte frigidum, & tenuium partium, si est acre admodum & vini qualitatis nihil repræsentans: vt author est Galenus, libro j. Simplic. Aëtius tamen libro primo de Re medica, asserit acetum eximiè refrigerare, & facillimè partium subtilitate pertransire. At Galenus, libro vndecimo Method. medendi, refert acetum non solùm esse subtile partibus, sed & ipsa repercussiua vi non parum affine est: ob id quoque vtiliter eo vtuntur in principio lationum rosaceo oleo miscentes. Celsus mediæ materiæ esse acetum scribit, sanguinémque supprimere, vlcera non tamen sanare, verùm Aspidis ictibus contrarium. Itaque quid acetū, atque eius vsus in Schichis salutaris: tum simul humectare atque refrigerare si velis, aquæ tantum miscendum, quòd mistas obtineat simul qualitates, quibusdam ægris commodum, alijs incommodum tradit Gal. in lib. Metho. medendi xiiij. & Sanitatis tuendæ lib. quarto. Dioscorides acetum multiplex ac varium ex simplicibus medicamentis conficiendū, tum denique vsum describit de materia medic. lib. v.

Acerbum στρυφνὸν, quod intensum austerum est: at id adstringens dicitur, quod Austerum percipitur: quod quoque Græcis στρυφνὸν dici solet: de quibus traditum est à Galeno in libris de medicamentis. Porrò proditum de natura horum est tum in tertio de Temperamentis volumine, tum de Simpl. medic.

Acinus, siue Acinum genere neutro ῥᾶγερ, vinaceæ vuæ, & sedetaceæ granum est. Sed inter vuarum acinos, acinum pro Oleastro, hoc est, Ligustro, siue olea inculta, quæ Græcis Κότινος est: & acinum ἄκινον pro herba, id est, Basilico humili, Gesne-

rus vult appellari, Aconos Græcis dicitur, vt transtulit Ruellius Diosco. caput xlj. libri. iij. De Acinis mali Punici, & vuarum vinacear. Manardus meminit in Marcellum lib. Epistol. medicinal. viij Epistola prima.

Acylon fructus arboris Phellodryos, id est, Ilicis: quæ proprie Suber cognoscitur. Vide plura in dict. Suber.

Aconitum ἀκόνιτον vulgus Thoram appellat. Longè quidem differt Aconitū herba, ab eo mineræ genere, quod Arabibus Reagar nuncupatum est, quod tamen Gesnerus Aconitum putauit. Alterum præterea Aconitum, quod est herbæ genus, Patam Lupinam vulgò dictam, facit: cui tametsi lycoctonon λυκοκτόνον nomen est. Horum simplicium Diosc. lib. iiij. cap. lxvj. & lib. vi. cap. vij. apertè discrimen faciens, facultates complectitur. Aconitum Galeno herba pardalianches est: alterum autem Aconitum lycoctonon facit, libr. Simpl. medicament. vj. in quo diuersis viribus esse ostendit.

Acorus, ἄκορον, neque galanga myropolarum est, neque calamus aromaticus Arabū, sed xiphyo, id est, gladiolo similis: flore luteo lilij candidi figura, non colore, nascens locis palustribus: radice oblonga pollicis crassitudine, colore rubicundo interius euergente prospicitur. Huius radicis vires recenset Diosco. lib. primo de materia medica. cap. ij. Manardus lib. Epistol. medicinalium vj. epistola iij. quoties Acoro opus est, vtitur non vulgari illa radice, & iniucundi odoris, sed vocato Aromatico calamo vti consueuit. Acorum Gal. gustu acre est, & modicè amarum, odoréque non iniucundum Itaque facultatis calidæ est, & tenuis consistentiæ. Atque eo vtebatur Galenus, qui hodie Calamus aromaticus practicis appellatur. Aëtius Acori radicem ordinis tertij calfacientium esse, & substantiæ tenuem probauit: cuius succus tunicæ oculorum corneæ antiqua vlcera abstergit expurgátque.

Acontias serpens est, qui vbi multùm se extenderit, seu iaculum quoddam, corporibus insiliens, sic perimit, vt Gal. author est in libro Theriaces ad Pisonem. Sunt & Acontiæ, cometarum genus, qui iaculi modo vibrantur ocyssimo significatu: sicut scriptum reliquit Plinius lib. Nat. historiæ, ij. cap. xxv.

Acylon ἄκυλος Suidæ, Ilicis arboris fœminæ fructus est. Plinius lib. xvj. capit. vj. Ilicis glans vtriusque breuior, & gracilior, quam Homerus Acylon vocat eóque nomine à glande distinguit: Sed masculas Ilices fructum ferre negant. Dicitur etiam hoc nomine fructus arboris cuiusdam, quæ mediam quandam naturam obtinet inter Suber, & Quercum: quæ ob id Phellodrys vocatur.

Accipiter ὁ ἱέραξ Græcis, Sacer ales Latinis, id est, magnus ratione minorū ex præda auium. Accipiter namque Aquilam æquat: propterea falluntur qui Accipitrem Eparucrium esse volunt, quando vox indicat auem vulgò Sacre appellatam. Huius siquidem oua iliosis conferre boni authores autumant, caro autem ad quid, nondum legi. Plura leges apud Aristotelem de Natura animalium: & apud AElianum, atque eius interpretem P. Gillium.

Acorna ἀκόρνα carduus est, cuius rupto capitulo, in quo pappuli continentur ex flore subluteo candicante, emittitur pro succo lac. Hanc plantam ab Atractilide, id est, fususculo, carduo campestri, cuius est flauus flos, & succus coloris sanguinei speciem æmulatur, differri hac causa palàm est, ex Diosc. lib. iij. cap. lxxxix. Galenus tametsi Gnicum agrestem Atractilidem interpretatur lib. Simpl. med. vj. & hæc planta ex spinatum est genere: facultatem quoque habet desiccandi: & modicè digerendi: qua ratō medici posteriores vtuntur.

Acredula ὁ ὀλολυγὼν auis canora, quæ nostris Calendula nomen obtinuit. Ex earum genere est, ex quibus futura tempestas prædici solet, vt suspicatus est Cicero libro primo de Diuinatione ex Arato poeta. Et matutinis Acredula vocibus instat. Auis hæc colica vexatis auxilio est, si tosta editur.

Acuta spina ὀξυάκανθα Berberis, cuius cortex medianus radicis Bugia pharmacopolis nuncupatur. Plantæ huius maturis iam acinis, & expressis cum sacchare fit syrupus febribus ardentibus vexatis, gratissimus. Dioscorides libro primo, capit. cv.

de hoc

de hoc frutice dictu mira refert: & quicquid in se complectitur vsui medicinæ est. Galen. lib. viij. Simpl. Pyro syluestri similem habere speciem, & vires non dissimiles prodidit: quin & ipsi fructus pares quidem vires, cùm prorsum atque absolutè piri syluestris fructus amarus est.

Accidens, est quod contingit eidem inesse, & non inesse: sed in subiecto semper subsistere: quas accidentis partes in Olimpicum Gal. lib. primo meth. diligenter pertractat: ostendens in sanis corporibus accidentia quæ dicantur. Cur item accidentia non noceant actioni, si ea à quibus actio est suam habeât naturam in agente & patiente, disputat idem ipse Gal. principio lib. ij. meth. Accidentia sanis quidem nobis, quæ constitutionem (vnde actio nascitur necessariò) sequuntur, vocantur: ægrotantibus verò symptomata. Sed quomodò nobis accidentia locorum affectorum notitiam indicent: ab eorum quoque proprietate affectuum indicia nobis oriuntur. Affectorum locorum lib. primo, & ij. explanat Gal. Nam quod duplex est accidens, accidentúmque pugna, lib. de Different. Febr. primo & ij. ministrat Gal. Quæ sunt insuper cùm in hora crisis apparent accidentia: deinde si non fit crisis, quandoque mortem significant sicut primo libr. de Crisibus traditur. Itaque accidentium, seu Symptomatum tres sunt differentiæ, aut enim in læsionibus actuum sunt, aut in proportionibus quæ detinentur vel vacuantur: aut dispositiones existunt corporum, non enim vtique quartum demùm genus in Symptomatibus ponendum quemadmodum Methodi med. lib. xij. fusiùs à Gale. traditum est. Sic sanè vt accidentia morbum sequentia non nisi morbi ipsius significationes sunt: Locorum affectorum lib. primo exponitur. At accidentium genus in tres diffunditur differentias, in nocumentum scilicet functionis, & accidētia corporibus, & immoderationes eorum quæ excernuntur, in libro de Artis constitutione à Galeno declaratur: vti etiam de morbotū symptomatis lib. iij triplicia assignat Accidentia: Alia enim, qualia coporis vocantur, actioni repugnantia alia: atque alia subsequentia, vt quid per accidens intelligere debeamus: primo libro & quarto Symptomatum exequutum est eodem authore.

Acidum, vt corpus simplex, acedum, & quodcunque simile, dici potest: at commixtum, cum eo cum quo compositum est, facultates commixtas, & non simplices obtinet. Acidum præterea aliud occurrit, quale quod ab Hippocrate Aph. lib. vj. inquiente, Acidum eructantes cur non valde morbo laterali corripiuntur: quod quidem vnà cum flauis, ac rufis fit pituitis, ex biliosis humoribus ortum habens. Sese quoque immiscet spumeis, ex pituitosis humoribus, sicuti quod cum nigris fit sputis ex melancholicis. Rectéque ob id à Celso lib. iiij. Artium, capite ix. obseruatum est, Acida maximè conuenire lienosis, & bile atra affectis: quibus dulcor omnis contrarius est.

Actio. *Actio*, est agentis motus quæ non impeditur nisi læsa priùs substantia: atque ipsa cum passione est in fieri, vt refert Gal. lib. iij. de Symptomatum causis. Itaque actio, seu functio, operatióve. est motus actiuus, qui à facultate procedit: ideóque à Grecis ἐνέργεια dicta est. Est ergo facultas actionum causa, proinde ac pereunte, nulla vnquam sequetur actio: quæ in corpore humano duplex depræhenditur, vna animalis seu voluntaria, quæ à neruis, & musculis procedit: & est ea, quam cum fit sedare poteris vbi velis: & cum non fit, excitare: vt motio crurum, quam sedare dum fit & rursus excitare quiescentem, & velociorem & tardiorem efficere poteris. Accedit ad hæc voluntaria actio triplex, prima enim sentiendi actio est, & hæc quidem quintuplex, videndi nimirùm, audiendi, odorandi, gustandi, & tangendi. Altera animalis actio mouendi, vnam duntaxat motionis speciem voluntariæ scilicet obtinens. Tertia princeps, quæ sanè triplex imaginatio videlicet, cogitatio seu ratiocinatio, & memoria. Quare actionum noxæ duæ sunt primæ differentiæ, vel enim sunt animalium, vel naturalium. Iterum animalium actionum noxæ trifariam secantur, vel enim sunt sensilium, vt est visus, auditus, gustus, odoratus, & tactus amissus prorsus, hebes & deprauatus. Vel sunt motricum actionum, vt est imaginationis, cogitationis, & memoriæ abolitæ, deficientis, vel deprauatæ. Quære dict. Naturalium Actionum.

Actionum noxæ sunt, quæ ipsarum actionum instrumenta affecta esse aut primitiuè, aut per accidens, declarant: Galeno expositore libro primo locorum affect. capit. primo. Sed actionum noxæ symptomata sunt alia, alia corporis nostri affectus, alia quæ vtráque per immodicas excretiones, & retentiones sequuntur.

Actio læsa, neque corporis constitutionem duntaxat prodit, sed & partem patientem. Nulla siquidem actio læditur, nisi pars & instrumentum, quæ ipsum efficit, patiatur: id quod in naturalibus instrumentis accidere euidentissimum est, quæ cognatam vim actionis obtinent: quoniam naturalia quidem instrumenta, ab animabus differunt: ob idque actioni plura destinantur instrumenta, vt docet Galen. de Vsu partium libro duodecimo. Atque actionis vsus, partis quoque differentia, tum eius definitio, cognitióque: cuius vsus inuentionem præcedit, expenditur ab eodem Galen. vbi suprà, necnon libro primo. Cæterùm actionis imbecillitas præter naturam, dicitur læsio: sed quomodo sumenda sit ex Galen. consulendum Sanitatis tuendæ libro primo: quia actionis vitium membri se habentis præter naturam sensu depræhendimus. Atque actiones in pueris corporales pollent, animales in reliqua ætate: quod scilicet actiones suas necessarium est vnicuique secundum naturæ cursum perficiat, Gal. Meth. medi. lib. ij. & libro sexto Sanitatis tuendæ.

Actio siquidem membris consimilibus efficitur: atque in compositis aliquot membrorum simile positum est, per quod actio efficiatur: sed certè partes ad hoc conditæ, vt membrum illud per quod actio fit, adiuuaretur: vnaquæque tamen propriam suam habet actionem, ij. Meth. med.

Actione item sicut egemus, ita & compositione quadam necessitate cogimur, quòd compositio actionis causa videatur, ex Gal. Meth. ij.

Actio insuper sequitur corpus, atque ab eo procedit, vnde secundum propriam naturam actionis necessariò cursus in naturam eandem concurret: & contrà: vt Method. libro primo tractatur. Cæterùm actione sana existente, & si corpus mutetur, morbus in eo minimè vocandus: quia cura necessaria non est, nisi ei solùm mutationi, quæ prædictæ nocet actioni: quòd actio videlicet & corpus tota natura dissident ex Gal. lib primo Method. medi.

Actiones naturales Celso Artium libro secundo, capit. primo, corporis quidam appellant, per quas spiritum trahimus, & emittimus: cibum potionémq; assumimus: & coquimus: itémque per quas eadem hæc in omnes membrorum parteis digeruntur. Quod videtur Celsus confirmare lib. primo suæ Artis, cap. eodem dicēte, Actionum naturalium cognitionem vtilem appræhendi functionibus.

Actus, est qui in subiecto significat agitationem aliquam, vel substantialem, vel accidentalem. Quippe dissidet id quod actu & secundum apparentiam tale est, ab eo quod potentia seu facultate est. Actu enim est, quod iam præsens est: potestate autem, quod adhuc futurum est, atque vt fiat id quod dicitur, veluti habile, non tamen adhuc subsistens. Gal. de Temperam. lib iij.

Actu calida, frigida, humida, sicca sensus sunt iudices: vt sensibilium obiectorum propriorum & communium, vt ratio intelligibilium: cuius sententiæ Gal lib. ij. Tēperamentorum author est: at actu energeiavè qualiter sumuntur, ab eodem authore lib. primo Temperamen. tractantur.

Acutus quidē morbus vocatur, cuius febris magna ex parte continua est: in qua cùm fuerit sine magna inflammatione, nedum extrà refrigescere, sed exuri cōtingit. Cùm verò inflammationis calor adeò vehemens fuerit, vt ad se trahat per modū cucurbitulæ ex toto corpore sanguinem, iis qui ita se habent, viscera peruruntur, extremæ autē partes frigēt propter defectū sanguinis ad viscera. & ex. ex Gal. Aphorismo rū, li. vij aphorismo primo. Sicuti autem in febribus, itidem in aliis morbis est agendum. Morbus enim lateralis, & qui perineumonia, & phrenitis, morbi acuti sunt: angina autem, & cholera, & distentio neruorum, peracuti. & ex. ex interpretatione Gal. super primo lib. Aphoris. Hippocr. aphoris. xij.

Acuti morbi ad suum vigorem celerrimè properantes, per tertium repetūt, quia paruo tempore magnas faciunt permutationes, hoc est, indicationes: aut sexto, aut

septimo

ſeptimo die exacui incipientes ad vigeſimum terminantur: quinto verò, ſeptimo, nono die iudicari poſſunt: ſexto item, ſed non benè. Quarto, aut quinto die continui vehementes, & fieri incipientes ad decimumſeptimum diem progrediuntur. Itaque morbi acuti quomodo motùs habeant inæquales, Galenus legendus eſt Hippocrat. Aphoriſmorum lib. ij. Aphoriſ. xxiiij. Criſibus lib. iij. & lib. j. Item Hippocra. in libro qui inſcribitur de Præcognitione: & lib. ij. de Diebus criticis.

Adamantis ἀδαμαντὶς, herba Armeniæ, Cappadociæque alũ na, qua admota leones reſupinari ferũtur hiatu laxo. Nominis rationẽ magi tradunt hanc, quod cõteri nequeat, quemadmodum nec Adamas lapis. Pl. lib. xxiiij. cap. xvij.

Adamas ἀδαμὰρ, lapis inter omnes precij maximi, cuius in re modica nullus vſus: quoque ſua duritie, niſi hyrcorum recente & calido ſanguine, infrangibilis: quod ſanè falſum compertum eſt. Eius genera quatuor Pli. libro vltimo Natur. hiſtoriæ, cap. iiij. mirantur.

Adarces, Dioſcoridi ἀδάρκης, ſalſugo quædam gelata, paluſtribus in locis, hiſdémque humidis, proueniens: quibus exſiccatis condenſari ſolet, atque arundinibus adhærere. Tradit Plinius lib. xvj. cap. xxxvj. naſci in cortice calamorum, ſub ipſa corna ex ſpuma aquæ marinæ cum dulci commixta: ob idque à nonnullis arundinaceã lanuginem vocari. Eius vires, & in medicina vſus docet Gal. lib. xj. de Simpl. medicament. facultatibus.

Adelphydes ἀδελφίδες, palmæ ſpecies Plinio lib. xiij. cap. iiij. ſapore quàm proximè ad caryotas accedens: vnde & adelphydes, quaſi caryotarum ſorores.

Adenes, glandulæ ſunt carne rata, laxa, & ſpongioſa compoſitæ, in emũctoris corporis ſitæ: vt in inguinibus, alis, & poſt aures: partium nobilium acrem humorẽ per vim excretoriam recipiendum aptæ, tum ob ſubſtantiæ ſuæ laxitatem, tum quod omnium partium minùs virtute naturali ſint præditæ. Ipſis quinetiam inflammatis cum febre apoſtemata, quæ bubones dicuntur, gignentes patiuntur. Sed hæc qualiter fiant Gal. ad Glauconem lib. ij. & ipſorum curandi rationem docet.

Adenes, ſiue glandulæ in inguinibus & alis tum intumeſcunt, tum phlegmone occupantur, cum defluentem ad vltimos artus ſanguinem priores excipiunt, vt & propter vlcus, quod in manus, aut pedis digito fit. Quinetiam in collo, & ſecùs aures, ſæpenumero glandulæ, iis quibus in collo, & capite, vel aliqua vicina parte vlcus eſt natum, intumeſcunt hæc Gal. lib. xiij. Meth. medendi.

Adenes quare fluxiones facilè recipiant, & quæ pro firmamento ſunt, quarum quoque eſt vſus ſchirroſę, atque harũ quinam vſus, tum curatio docetur eodem Gal. Meth. medendi lib. xiiij. & lib. ij. De differentiis febr. cap. xv.

Adeps, craſſo oleo ſimilis, cerebro humidior, quæ circa iecur cohire minimè poteſt: neque circa arterias venáſve, neque circa cor: ſed nec circa aliam præcalidam partem: cogitur autem per id quod eſt frigidum valdè: ob id humidiſsimam eſſe adipem commodè veteribus dictũ eſt, ab animalibus adipe ob eſis hyeme deliteſcẽtibus: quod in his ſit plus corpulenti adipis, quàm temperati: & hæc torpeſcere deſidioſè frigiditate naturæ: quod memoria ſcriptum reliquit Gal. lib. ij. de Temperamentis.

Adeps, non ſemper ſimul augetur pro carnis portione, ſed alij plus carnis, alij habent plus adipis: quibus autem plus adipis eſt, in his frigidi plus eſt, quàm humidi: atque ratiocinandum eſt quando carnis copia corpus magis minúſue abundat: eodem Gal. ij. lib. de Temperamentis.

Adipis à pinguedine ſpiſsitudine differti docet Gal. lib. xj. de Simpl. medicamẽt. atque ipſius electionem, lib. ij. ad Glauconem: tum quoque cũ ipſa vtimur quid proficiat, author eſt Gal. lib. xiij. Meth. medendi.

Adynamon ἀδύναμον, vini factitij genus ex muſto albo factum, aquæ parte dimidia addita, quod admotum igni decoquebatur, donec aqua iniecta euaporaretur. Dictũ eſt autem Adynamum, quòd eſſet tenuium partium: ideóque ægrotis exhibebatur, quibus vini noxam metuebant.

Adipſatheon ἀδίψαθεον, ἢ ἀσπάλαθος, frutex eſt ſurculoſus, ſpinis multis hortẽs, qui in

qui in Syria, Rhodo, atque aliis diuersis regionibus nascitur, & ad vnguentorum spissamenta vsus. Variis nominibus, secundum regionum diuersitatem appellatur. Ruellius suspicatur id esse, quod ab Officinis pro ligno Rhodio vsurpatur. Quære Diosc.lib.j.cap.xix.& Plin.lib.xxiiij.cap.xiij.

Adipsa dicuntur medicamenta quæcunque sitim vel extinguunt, vel obrepere prohibent: quemadmodum Alima, quæ fami obsistunt. Rei vtriusque author est Plutarchus in conuiuio sapientum.

Adipsos ἄδιψος, palmæ viridis species est, odore mali cotonei, nullo intus osse, simillimum myrobalano in vnguentis vsum habens. Dicitur & Phœnicobalanus vbi maturuerit. De quo vide Pli.lib.xij.cap.xxij.

Adipsos prætetea radix est, olim in Scythia, nunc in Franconia Germaniæ nascens: quam à dulcedine etiam Glycyrrhisam appellant.

Adonium, ἀδώνιον, abrotani species suspicatur: quam herbam quidam opinati sunt eam esse, quæ ex Adonidis sanguine fabulosè nata est: vnde illi posteà nomen Adonium inditum sit.

Abrotani grandior species, quæ Auemoni habetur, Theophr. quidem descriptione, suspicatur. Quære dict. Anemone.

Aër, est sine quo nec morbus tolli, nec rueri sanitas potest: qui & multis aliis, & hoc potissimùm nomine medico considerandus venit, quòd calor natiuus eo ad sui conseruationem indigeat. Nulla denique eius euitandi ratio est, sed inuitis etiam nobis hauriendus, & quouis tempore præsenti cæli statu vtendum. Optimum aërem censeo, inquit Gal. Sanitat.tuendæ lib.primo, qui prorsus sit purus, qui optimus in pulmones trahitur, omnibus iuxtà salubre est. Eiusmodi verò fuerit, qui nec stagni vel paludis habitu sit infectus, nec ex profundo specu pestilentem auram spiret, qualiter in cloacis vrbium multarum visitur. Itaque aëris delectus, vsus quoque deligendus est, qualis à Galeno lib. primo Sanit.tuendæ commendatur.

Aëris temperamentum nobis est veluti medicamentum ad vlcera sananda: nam qui immoderatè calidus, & humidus, contrarius est: Meth.medendi libro tertio, & de Differen.febr.primo, cap.vj. quia aër impurus omni ætati noxius: purus nulli non ætati vtilis: sic optimè temperatus optimo temperamento præditis corporibus salubertimus: vt frigidus calidæ qualitati: calidus frigidæ, humidiori siccus sit vtilis. Quare aër nobis circunfusus qualem habuerit temperiem, ita etiã & nos afficiet: vt est Galenus author lib.de Crisibus ij, verùm in libr. de Respiratione scribit Galenus aërem elementum non esse. Est enim aër, inquit, corpus dissimilium partiũ habens caliditatis & frigiditatis in seipso portiunculas: vnde nec elementum aër est.

Aëris nos ambientis temperies, vel intemperies, propterea quòd nostrum, sicut & pharmacum oblatum, afficit, inquirenda est: proinde cùm calor seu frigiditas ei dominatur, sanitatẽ vulnerum internorum & externorũ prohibet: ob idque oportet id pharmacum constitui quod facultate aëri repugnet: quod diligenter quidem animaduersum ab Hippocrate, qui frigida temporibus calidis, & frigidis calida tempora temperabat.

Aëris, cæterorúmque elementorũ additur & hoc discrimen, cùm dissimiles sint in diuersis qualitates, hoc modo tamen discernuntur. in igne excellit calor, in aëre humiditas, in terra siccitas, in aqua frigiditas. Sed aqua sensibilis humectat, quia est densior aëre: ignis magis desiccat, & aëre calidior, quia ibi calor coniunctus est, cuius vis est valdè efficax, vel in congregandis homogeneis, vel in dissipandis, & resoluendis heterogeneis: fit igitur in his facilior desiccatio.

Aëromeli, id mel aërium Galeni est, Manna Arabum, liquida & granulosa: quanquam Persicam manuam laudat Actuatius. Cuius hæc subalba sit, & recens, ex plantis odoratis collecta, Laricea hodie probatur. Vide plura in dict. Manna.

Adiantum, siue capillaris herba, vt Gazæ placet, ἀδίαντος Græcis nomen est, vulgò Polytricon. Triplex Dioscoridi esse videtur: primum polytricon, Theophrasto Adiantum album, Gazæ capillum veneris versum. Alterum nigrum, Trich

Trichomanes nomine: vulgus polytricum ei nomen assignat. Tertium foliis filiculæ, vulgò Adiantum. Quartum etiam his hoc seculo additur, Saluia vita appellatione vulgi dictum. Arquatis siue hictericis, hydropicis, & renum doloribus affectis: atque hepatis, lienísque obstructioni quia medentur, tibi hic cum cæteris simplicibus plantarum medicamentis, tradidimus: ru tamen facultates, petes ex Diosc. lib.iiij.cap cxx.& ex Galeno.lib.Simpl.vj.

Adstites glandulosi παραςάται ἀδενώδεις, in collis radice sunt, in hoc à natura creati vt vesicæ ceruicem ac vrinariam fistulam humectent, ne resiccata mobilis ægrè reddatur. Nerui ex quibus genitales partes dependent κρεμαςῆρες, quasi pensiles nominantur. Testem vtrunque operiunt duæ membranæ, quarum interior tenuis est, neruosa, & exanguis, necnon alba, Græcis ἐρυθροειδὴς est, non sanè quòd rubicunda sit, sed quòd velaminis seu putaminis formam habeat. Supra iam dictam membranam validior est, internè ima eius parte vehementer inhærens, δάρτον Græcis est, latinis didimi. Hæc pudenda sunt, quæ ex ossibus pubis atque superis earum partibus prodeunt, ligamentis & tendinibus affirmata.

Adeps seu pinguedo omnis calfacit, humectat magis vel minùs pro varia animalium natura. Leoninus adeps calidissimus, siccissimus, minimúmque humidus: pardinus ei proximus: dein vrsinus, atque hunc sequitur taurinus: suillus autem propè omnium humidiss. atque humano vicinus. Hyrcinus crassior taurino, sed inter taurinum & suillum fuerint vulpinus, caninus, melinus, felinus, lepusculinus, camelinus, equinus, vaccinus, vitulinus: omnium maximè terrestris asininus: anserinus tenuium est partium in volucrum genere: gallinaceus illi proximus: humanus temperatiss. omnium. Adeps cerui omnibus est inferior, vt est author Gal.lib. primo Pharmacorum secundum genera.

Ademum affectiones esse bubones, phymata, & phygethla, scribit Galenus eo inter se differentes, quòd bubo phlegmone absolutè est: phyma statim ab initio augescens statim ad suppurationes tendit: phlygethlon verò est vel phlegmone erysipelatodes, vel erysipelas phlegmonodes.

AEmodia, est ex dentium stupore dolor grauissimus: dentitio quidem simplex in dentibus ex fructuum immaturorum esu stupor est.

AEquinoctium, est cùm sol in primo libræ gradu existit, quo tempore ex æstate antecedit occasum: quod ex Galeni doctrina sic intelligatur, Vergiliæ septem stellæ sunt in Tauri dorso positæ, quæ medio vere cùm sole oriuntur, Pleiades Græcis dictæ: quæque medio autumno, cùm sol est in Scorpio, occidunt: hoc est, ab æquinoctio autumnali diebus ferè quinquaginta: est enim Scorpius Tauro, in quo ipsæ sunt, ex aduerso locatus. Cùm igitur Sol cum Scorpio oritur, oppositus Taurus occidit cum Pleiadibus. AEquinoctium verò, quod antecedit hunc occasum, & cùm Sol in primo libræ gradu existit.

AEqualitas temperaturæ, est in omnibus temperatis animalibus, stirpibúsque, non ea quæ ex pari elementorum commixtorum spectatur mole, sed quæ tum animalis, tum stirpis naturæ conuenit: vt Galenus est author de Temperamẽtis libro primo.

AEqualis intemperies aliàs prouenit ex nudis qualitatibus, ipsis corporibus, aut calidioribus, aut frigidioribus, aut siccioribus, aut humidioribus redditis, aut etiam ex horum coniugatione affectis. Atque æqualis quidem intemperies omnino sine dolore est: veluti indicāt & hæcticæ febres, & multi frigidi affectus, vbi æqualiter particulas occuparunt. Quære plura apud Gal.lib ij. de Symptomatum causis.

AEs vstum, quia in calcem colore cinnabarim æmulam, redactum artificio, appellatum est: astringit, reprimit, acre est, ob id tenuat, trahit, vlcera purgat, siccat, & carni duræ cicatricem inducit: in molli autem vlcere lauandum est, Diosco. lib.v.cap.xlij.& xliij.

AEris squama vi & ictibus ex clauis & panibus æreis excussa fit: astringit, reprimit, tenuat, mordet, rodit, detrahit, & liquat. Probatur maximè quæ ærugimosa est ex

est ex Diosc.lib.v.cap.xliiij.

AEris flos fit, cum æs in fornace fusum in receptacula delabitur per canales, ministris aquam clarissimam vt refrigeretur affundentibus: quando flos subitò exilit, milij effigie breuis, grauis, splendens, cùm teritur rufus, friabilisque est.

AErugo, est æris velut rubigo in æreis vasis, laminis, squamis, scrobibus, lapidibus concreta decem diebus aceti acerrimi vapore, aut arescentium vinaceorum contactu post decussa vel rasa Verdetum officinis nomen est.

AEgritudo, est corporis totius, vel partis alicuius habitus morbosus, seu ad morbum aptus dispositúsve. Sed morborum quidam sunt continui, aliqui deficientes, nonnulli longiores, alij acuti, quidam verò peracuti: desinentes, vt febris quotidiana, tertiana, quartana. & quintana cũ sextana: cõtinui, vt semitertiana seu τυφώδης, hoc est, ardens: acuti, vt phrenitis, lethargus, pleuritis, peripneumonia: longi, vt comitialis morbus, articularis, nephritis: peracuti, vt synanche, cynanche, apoplexia.

AEgritudo quippe aliud nihil est, quàm dispositio, ex qua operationes oblæduntur. Ipsa enim operationum læsio symptoma dicitur, quod ita à morbo, sicut morbus à causa pendet. Quæ quidem est duplex, præincipiens scilicet, quæ extrinsecus occurrit: & corporea, quæ intrinsecùs. Manardus lib.iiij. Epist quinta.

AEgrotatio, est cum infirmitate & languore morbus inueteratus, permanens in corporibus quæ vitã participant. atqui ægrum esse, animo dicitur: ægrotare verò corpore. Itaque ægrotorum curandorum natura consideranda priùs est, quàm curationẽ tentauerimus, ex Gal. lib. iij. Terapeutices. Nam ægris insanabilibus, nec tempus vllum opportunum, nec præsidium est: tametsi ægrotantis temperies & morbus, contrarietatis mensuram definiunt. Methodi meden. lib xj. Galenus author est. Porrò victus ratio in ægrotante vnde sumenda perquirere diligenter docet ipse Galen. lib. primo Sanit. tuendæ.

AEgrotare itaque animal vel totum, vel in parte necesse omnino est. propter eius temperiei vitium aut prorsus corrumpi functionem, aut impediri. Facultatum naturalium lib.ij Gal.

AEmorrhoides αἱμοῤῥοΐδες, venarũ sunt in sede explicationes, dilatationésue, à sanguinis fluxu sic appellatæ. Harum aliæ sunt cæcæ, quæ intumescunt, & parum sanguinis aut nihil emittunt: aliæ apertæ, quæ certis quibusdam temporibus pandun- tur, & sanguinem excernunt.

AEmorrhoides licet res præter naturam esse, vel nomine ipso videantur, non minùs tamen quandoque vtiles sunt, quàm sanguis, qui quod singulo mense exire à muliebribus locis debet, menstruus vocatur. Scribit enim Hippocr. his qui atrabile vel renum vitio vexantur, æmorrhoides superuenientes bono esse: & cõsuetis eas pati, nisi vnica seruetur, periculum esse aut tabis, aut intercutis. Celsus libr. vj. Artium, capi. de æmorrhoidibus, post vitij definitionem, curationem docet: cuius quoque rei meminit & Gal. Locorum affectorum, lib.ij. cap. primo: necnon Meth. medend. lib. vij & ad Glauco. lib. primo.

AEtates quatuor sunt, pueritia, pubertas, iuuentus, & senectus. Pueritia quidem, quæ statim ab eo tempore quo vterum matris infans egreditur, incipit, & ad quartũ decimum ætatis annum durat: calida & humida est. Pubertas, quæ ἥβη Græcis dicitur, initium capit post decimumquartum annum, & ad vigesimumquintum extenditur. Sub se enim complectitur adulescentia, quæ à decimooctauo anno incipiens, ad vigesimumquintum durat: atque hæc in temperamento consistit. Iuuentus, quæ alio nomine florens ætas, consistendi tempus, & virilis ætas dicitur: ab anno vigesimoquinto, ad trigesimumquintum extéditur, calida & sicca existens vocatur autẽ à Græcis γεανίσκων ἡ ἡλικία. Quarta ætas, senectus dicitur: quæ duplex est, vna prior, quæ ab anno trigesimoquinto incipit, & ad quadragesimũnonũ desinit. Altera senectutis pars, à quadragesimonono ad finem vitæ extenditur: quæ in treis protrahitur gradus. primus eorum qui viridi adhuc senecta præditi sunt: alter eorum, qui res obire suas propter virium imbecillitatem minimè possunt: tertius senectutis gradus, est

in qua extrema existit virium imbecillitas. Senes autē frigidi & sicci sunt. De quibus quidē ætatibus petēdus est Hippo.li.j.de Ratione victus acutorum,& Gal.li. v. Sanitatis tuendæ,& Temperamentorum li.ij.necnon lib.ij.& iij.Aphorismorum Hippo. in interpretationibus:vbi ætates ad tempora,& loca,& victus genera quomodo bene,vel malè se habent.

Aestas,nulla collatione facta sibi cum vicinis anni partibus,calida & sicca est: cùm in ea humor vincitur à sicco,& frigidum à calido,ipsa quoque dicitur calida & sicca.Siquidem,inquit Gal.lib.Temperament.primo,æquum censeo, quatuor anni temporum quodlibet ex suapte æstimatum natura,non ex alterius comparatione,calidum frigidum,humidum siccúmvè nominari debere.Namque quatuor anni partium natura per se æstimanda,à vincentibus in ipsis qualitatibus: non ex collatione & alia cæterorum parte. Sed æstas & ver quādo sunt similia,sudores in febribus multos expectare oportet:si sicca & aquilonia æstas, autumnus pluuiosus & australis, quos morbos ad hyemem gignunt:& quos æstate fieri necesse est,ex Hippocrate Aphorif.lib.iij.& Prædict.lib.primo declarat Galenus.

Aetas enim quæuis habet suos morbos,ex quibus humores eosdem procreantes facilè deprehenduntur:vt subinde qualia medicamenta purgantia sint exhibēda, promptè conijcere oportet.Itaque circa ventris deiectionem expendenda est, & ad hæc morbi speciem inspicere,quòd ex ea humoris noxij cognitio haberi queat: veluti quòd tertiana,si ita contigerit,fit à flaua bile modum excedente:quartana ab atra: quotidiana,à pituita:cancer ab atrabile:atque singulæ aliæ morborum species, eodē modo.

Affectus præter naturam,sunt causa,morbus,& symptoma:causa,est quæ morbum præcedit:morbus,à quo primùm vitiatur actio:symptoma autem morbum sequitur:atque hi tres affectus ex diametro naturæ nostræ aduersantur.Res præter naturam,& affectus præter naturam, exprimitur à Galen.Methodi medendi libro secundo.

Affectus corporis omnis,qui à naturali recesßit statu:vel morbus est, vel morbi causa, vel morbi symptoma,quod Græcis πάγημα nominari in vsu est, vt refert Gal.libro de symptomatum differen.

Affectus,est qui in subiecto corpore & permanet,& reseruatur:hoc namque modo morbus & causa,& ea duntaxat symptomata,quæ affectus sunt nostri corporis,vt vitiosus color,affectus dicuntur:eadem tamen symptomata,pathe vocantur,vt vult Gal.lib.primo de Locis affect.& de Symptomatum differen.Sed & affectus corporis præter naturam vel morbus est,vel causa,vel symptoma:& numero quidpiam sanorum,ægrorum,& neutrorum. Quinetiam affectus corporis nostri sunt quadruplices,visiles nimirum,vt sunt colores præter naturam : totum corpus, partem vnàm, vel plures occupantes: vt olfactiles affectus, &c. Quære quod restat dicendum in dictione Olfactiles affectus.

Aeditis inest appetitus octuplex,vt appetentia, cibi confectio, digestio, in sanguine alteratio,superfluorum excretio,nutritio,auctio:nam appetentia in naturalē & animalem distributa est: quarum operationum omnium quære seriem indiciatiā in Exercitamentis.

Agallochum ξύλαλοέ,vulgò lignum aloës, quod ex India, & Arabia ad nos defertur: maculatum odoratum, gustu astringens, & subamarum, cute aliquantulum versicolore. Aliqui triplicem arborem esse suspicantur, inter se viribus multùm discrepantem : sed quod hodie venit agallochon veriùs aspalathum est, facultate austerum cum acredine, quàm agallochon. Quibus pollet viribus, ex Dioscoride seies libro primo,capi.vigesimoprimo,ex AEgyneta libro septimo, capit. iij. Sed suppositititium agallochon describitur à Syluio libro primo, de Medicamentor. simpl.natura.

Agnus castus iunctis ambobus,cùm ἁγνὸς castus sonet,vulgò appellatur:vitex, ex amerina salix nomen quoque habet, quod ad castitatem conferat, foliis &

floribus sumptis & substratis,& frixo semine,vel non frixo:id enim sumptum,vt rutæ semen,nocturnas veneris imaginationes cohibet:vt est Gal.author lib.vj.Sanitatis tuen.& lib.vj.Simpl.Diosc.lib.primo,cap.cxvj.

Agaricus ἀγαρικὸν,ab Agaria regione sumpsisse nomen videtur, est fungus sine radice in Ilicum, & Laricum arborum radicibus qui erumpitur, maximè in Ebreduntiorum Allobrogum regionibus:estque duum generum,mas in Ilice putrescente ad radices,sed fœmina in Laricis radicibus carie intactis albicans depræhensa colligitur.Quibus sit viribus agaricus docet Diosc.lib.iij.cap.j.Gal.lib.vj.Simpl.Aëtius de re medica.lib j.

Agasyllis ἀγασυλλίς, arbuscula est seu frutex,vnde geminū Ammoniacū genus habetur.Hammoniacum Dioscoridi frutex è quo succus eiusdem nominis capitur. Sunt qui ammoniacum thymiama vocare malint.Latini guttam appellant, frutex cum radice sua totus Agasyllis nōminatur.Succus & hic ferulæ in Cyrenaica nascentis.Quære dict ammoniacum.

Ageratum ἀγήρατον,planta est ad duorum palmorum altitudinem excrescens, similis Origano,florem ferens bulbis aureis non absimilem ita dicta,quòd non facilè marcescat.Pli.lib.xxvij.cap.iiij.

Albugo oculi νεφέλια,hoc est,nebula tenuis:λευκώματα,hoc est crassæ in oculis ex cicatricibus albugines,siue nebulæ appellantur.Manardus libro septimo Epistolarum,secunda epist.sic refert:Communis etiam vtrique membranæ est albugo ab Auicenna vocata,cuius duas facit species,tenuem,quam dicit vocari nebulam: crassam,quam albuginem.Quam distinctionem sumpsisse ab AEgyneta videtur,sic loquente.Cicatricum oculi alia tenuis,in superficie apparens, quæ generale cicatricis nomen seruat,& à quibusdam dicitur nebula : alia profunda, quæ λεύκωμα nuncupatur.Latini cicatrices & albuginem, plerunque tamen Græca ipsa voce λεύκωμα Gal.de Oculis Theoremate,siue cap.iiij.

Alga φῦκος, & σοφὴς algæ species,vt ex Theophrasto vertit Gaza: propè maris littora legitur,necnon in Arari flumine, in quo copiosa depræhenditur : qua natantes æstus feruore homines tibiis laceratísque inuolutis demerguntur.

Alica χόνδρος, far aliquibus frumentum barbarum interpretatur: re mera frumenti purissimi cremor est,ex lacte amigdalino,vel caprino confectus. Nam alica ex Galeno lib.x.Meth.medendi,cum mali punici granis,optimus cibus stomacho bilioso est:cuius compositió multiplex eodem Gal.describitur vbi suprà : & libro de Alimentis primo.

Alibium ἀλίβιον,orusla herba odorata, siue Ornitogallon,aut Orminum plerisque suspicatur:hæc rusticis Tota bona appellatur Io.Agricola ex Leoniceno libro de morbo Hispanico,herbam stellariam,& bubonium,hoc est,inguinalem esse cōtēdit. Est & Alga Galeno libro sexto.Simpl.Bryon thalattion appellata, composita ex terrea & aquea essentia,vtraque frigida.Siquidem & gustu adstringens est,refrigerāsq;.

Aliud quoque Bryon ex eodem Gal.occurrit,quod Splanchnon nominat:Latini Muscum,atque in quercubus,piceis,& populis albis inueniri traditur:cuius vis adstrictoria est Huius etiam meminit Diosc.lib.iiij.de Materia medica,cap. lxxxiiij. & alterius lib.primo,cap.xx.ad quem recurres.AEgyneta Simpl.libro vij. meminit vtriúsque differenter.

Alimentum,est quod substantiam augere potest:vt medicamentum omne id dicimus,quod naturam alterare potest Galeno authore libr.primo Simpl. Alimenta autem sumuntur ex plantis,ex plantarum partibus,ex animalibus,& animaliū partibus:vt herbis & foliis,cum reliqua planta:seminibus,fructibus,floribus, radicibus, pedestribus, volatilibus, aquatilibus: quorum & eorum partes compræhenduntur:rationésque, quibus alimentorum temperaturæ inuestigantur. Alimenta siquidem & medicamina in hoc conuenire, quòd vtraque in nos agunt & à nobis patiantur : in hoc differre, quòd medicamina agunt quidem potiùs, quàm patiantur:

alimen-

alimenta è contra, magis patiantur quàm agant. Sed subiiciendum alimenta tandiu modicamenti rationem subire, quandiu in sanguinem mutantur: vbi verò perfectè in sanguinem versa sunt, siue calida siue frigida fuerint, ab eis semper calorem augeri. Dein alimenta etiam vbi mutata à nutriente vi sunt, posse reddere corpus multò quàm esset antea frigidius, si videlicet plus frigidorum humorum, pituitæ scilicet & nigri humoris, quàm boni sanguinis & bilis generent. Colligitur ergo qua via inuestiganda sit cuiusque alimenti temperatura, ex Manardo lib. Epist. xiij. Epistola iiij. ex Gal. librorum de Alimentis, & Temperamentorum lib. iij.

Alimentorum superfluitas, & causæ externæ detrimēta corpori humano quæ adferant: quòd alimenta sint qualitate, & quantitate, docet Gal. in eo libro cui titulus est, De optima corporis nostri constitutione. Nam alimenti tempus iudicatur accessionis & intermissionis tempore, vt lib. ij. de Differentiis febr. affirmat Gal. quāquam alimentum Valentius exhibendum vesperi censet Meth. medendi li. vij. Atque ægrū alere in vigore quando expedit, coniectari siquidem oportet, Aphor. ix. libri primi ex Hippocr. docet Galenus. Præterea alimentum aliud est quod nutrit, aliud quod quasi nutriens, aliud quod nutritum est, ex Hippocr. in libello de Nutritione Galenus versus finem libri primi Sanit. tuendæ est explanator.

Alypum ἄλυπον, ex AEgyneta alypia. Actuarius alypiam turpetum albescens interpretari ausus est. Ex Thitimatorum generibus esse asignat Dioscorides, vt plerique suspicantur quòd alypon herba succulosa est, subrubra, gracilibus ramulis, tenuibus foliis: flore molli, leui & copioso, radice betæ tenui, referta acri succo semine epithymi ad quæ Turpetum nostrum referri videtur: vulgaribus medicis Turbith appellatum. Sed iam quid per Turbith intelligamus difficile est diuinare: neque enim cum Serapione conuenit Tripolium intelligente, nec cum Dioscoride radicem Piryusæ sic vocante: folio hæc enim pini, illud isatidis constat non ferulæ. Quære dict. Turpetum AEgyneta libro septimo. de Simplic. Alipi facultates asignat quales Dioscor.

Alisma ἄλισμα Damasonium, siue fistula pastoria, & plantago aquatica videtur: cui Diosc. descriptio non ineptè respondet, his verbis: Alisma, folia ei plantaginis, nisi angustiora essent, laciniosa, conuexáque in terram, caule simpliciter tenui, cubito altiore: capitibus thyrsi: flore tenui, candido, pallescenre: & quæ cum his ex ipso Dioscо. sequuntur, docent Alisma plantaginem aquaticam, quemadmodum leges in dictione Damasonium.

Alyssum ἄλυσσον herba pentecostes officinis, quanquam sunt & nonnulli herbarij, qui eam esse suspicantur, quam vulgus Cruciatam hodie vocat. Huius meminit & Syluius, in cuius descriptione an seipsum fefellerit, ipse viderit. Quibusdam Alysson putatur Canabis agrestis: aliis Rubia minor, quam & nos Cruciatam fatemur. Diosc. lib. iij. cap. lxxxvij, sic inquit, Alyssum fruticosa herba est, vnicaulis, sub aspera, rotundis foliis, fructu duplicium scutorum effigie, in quo est semē, quadam tenus latum. Quæ herba tota mirificè, vt ex Dioscor. confirmat Galenus, morsos à cane rabido curat: ob idque accepit nomen Præstigiis, & incantamentis aduersari proditum est.

Alphus ἀλφός, methodicis morphæa, quæ alioqui Vitiligo intelligitur. Manardus libro Epistola. septimo, Epistola secunda, sic ait: Est autem Vitiligo, si genere quodam comprehendatur, fœdus cutis color, ex malo particulæ habitu proueniens, nutrimentum benè asimilare non potentis: eiúsque alia solam cutem inficit, alia altiùs descendit, vt adeò carnem contingat, ac pilos coloret, vtraque etiam albo vel nigro præcipuè colore cōmaculet. Primam, id est, eam, quæ sublimior eùm sit, solam attingit cutem, siue alba, siue nigra sit. Græci eadem voce ἄλφον vocant: vulgares Morphæam. Celsus vim vocis secutus, albam, leucam alphon nigram melam nominauit.

Altera, Græcis, & Celso Leucæ: vulgaribus Albaras dicitur: quam quidam Lepram vocant. Gal. lib. xiiij. Meth. medendi.

Allium σκόροδον,& alliũ Vlpicũ ἀφροσκόροδον:cuius nuclei vel ſpicæ γέλγιθες, hoc eſt,gelgidia grana,dicuntur. Eſt & quoddam ſatiuum allium ſingulari capite conſtans,dulce,in purpureum vergens:aliud eſt ſylueſtre,ὀφιοσκόροδον, id eſt,anguinum.Horum vis acris eſt,excalfacit,mordet, excernit, aluũ turbat,inflationes facit, ſtomachum exiccat,ſitim gignit,flatum permouet, cutem exulcerat, & oculorum aciem eſu hebetat.Cætera ex Dioſc.libro ſecundo,cap.cxix.cognoſces.Allium quarti ordinis eſt deſiccantium,& excalfatientium:at agreſte domeſtico valentius, vt Galenus ſcribit lib.vij.Simpl.Allium,quibus commodum,& theriace quibus colicis doloribus,maximè quoque flatum diſcutiens,atque theriacę agreſtium quare appellatur:eſu præterea ſitim minimè inferens,contra Dioſc.Meth.medendi,Galenus libro duodecimo.

Allijs veſci Thracas,Gallosvé,vel denique qui frigidam incolunt regionem, ſi quis vetuerit,non leuiter his hominibus nocuerit:& allium eſſe & theriacem bibere, his quos inteſtinorũ dolor vehemens citra febrem exercet commodiſsimũ & cõtra Eodem lib.Meth.Galenus.

Aloë,ſuccus eſt herbæ nominis eiuſdem:qui optimus,pinguis,ſine arenis,rufi coloris,friabilis,iecinoris modo coactus,facilè liqueſcens,odoratus & amariſsimus. Aloë optima Seplaſiariis ſuccotrina vocatur:adulterina autem,caballina quòd veterinatiis,hoc eſt mulomedicis, ſit dicata medicamentis.Lota ventriculum magis corroborat,ſed minus purgat:non lota è contra operatur. Aloëm aperire venas, & ſanguinem ciere,cùm Dioſcorides,Galenus,ratio,& experientia conteſtentur,quòd ſanguinem vndequaque fluentem ſiſtat: etiam ſi per ſcreatum emittatur: quare ſi aliquando ſedis venas aperire videtur,ex accidenti hoc fit,quoniam excrementa acriora agentia ad ea loca mouet,quæ venas recludunt ſicuti ab aliis fieri quoque medicinis ſcribit Gal.aphoriſ.xlvij libro ſexto.Celſus Artium,libro ſecundo, capit. duodecimo,docet aloëm miſcendam omnibus catharticis medicamentis;quia ſi vehementiùs fluit aluus,aut ſæpiùs ducitur, hominem infirmat. Ergo nunquàm in aduerſa valetudine,medicamentum eius rei cauſa rectè datur, niſi vbi is morbus ſine febre eſt. Duo herbæ aloës ſucci genera depræhenduntur, Dioſcoride teſte libro tertio,cap. xxij.quorum alterum arenoſum;cuius ſedimentum puriſsimum eſſe videtur: ſecundum,ad iocineris imaginem vergit.Galenus autem libro ſexto Simpl.non ſimplicis naturæ eſſe aloëm,vt indicio eſt guſtus, ſed adſtringentis ſimul & amaræ, tertiique ordinis eſt exiccantium, calfacientium autem aut primi intenſi, aut ſecundi remiſsi AEgyneta,& Aëtius ſimiles de aloë produnt qualitates.Oribaſius aloëm primo gradu calefacere,neque catharticum mendicamentum aſſe ait in libro Compendij medicinæ.Aloës confectio,quam picram vocant, pupillæ tenebroſæ auxilio eſt,vt aperit Gal.lib.locorum affectorum iij.cap.primo.biliosi quoque humoris trahendi vires habet,vt lib.vj.de Sanit.tuenda tradit:& ab eo excogitatam hyeram picram,vt acrimonia,caloréque eorum quæ in ſe habet,craſſos & lentos ſuccos diſſecet & detergat.

Alopecia ἀλωπεκία,paſsio eſt, vbi in capite areas deciduus capillus efficit: ſic autem nominata,quòd vulpibus frequenter accidat,quoniam huic animali non rarò pilus corrumpi ſolet. Ἀλωπεκία & ὀφίασις areæ genera ſunt Celſo:vox vtraque græca eſt prima à vulpe nomen habet,quæ frequenter eo morbo,vt ſcribit Galenus, infeſtatur:Secunda, à ſerpentis ſimilitudine,cui pars læſa ſimilis exiſtit, Teſte AEgyneta,qui addit eam incipere ab occipitio,nec duorum digitorum latitudinem excedere, & ad aures duobus capitibus ſerpere: commune vtrique eſſe dicens,quòd emortua ſumma pelliculа pili primum extenuantur,deinde excidunt. Sunt enim ambo capillorum defluuia à vitioſis humoribus contingentia: hócque differunt à Caluitio Latinis vocato.Græcis dicto φαλάκρωσις, in quo ex indigentia humoris, non ex malignitate capitis pili decidunt. Quid ſit ἀλωπεκία Galenus primo Metho. docet & ex ipſa amiſsiò particulæ quàm vtilis,in quo genere morbi conſiſtit, Metho. med. libro decimoquarto.

Alope

Alopecurus, ἀλωπεκοῦρος, panicũ agreste est, non frumentum caudatum: Latinis, cauda vulpina. Scholiastes herbã similem tritico, hoc est, frumento nostro facit: nisi quòd hirsutior est, & folium ei pariter latius, vt caudam vulpinam repræsentet: quoniam spicam habet mollem & lanuginem densam, non dissimilem vulpiũ caudis. Non meminit Diosc. sed ex Theophrasto Plinius. Natur. historiæ li.xxj. cap.xvij.

Alphitum ἄλφιτον. Latinis polenta est, coniectore Io. Agricola, & Manardo Epist. lib. vj. Epistola v. Est autem alphithon farina hordeacea fricta, vt medicis placet non imperitis, ἀλφιτεῖον verò est, quod in multas, & eas quidem partes fit tenues: χαρυνδον quoque dicitur.

Alteratio, est alterius in alteram qualiatem mutatio: cuius contrarium, mediũ, habitus, priuatio. Circa omnem qualitatis speciẽ fit alteratio, ex Arist. cap quarto, libri primi de Generatione. Gal. verò libr. primo facult. natural. Commune autem, inquit, omnibus his nomen alteratio est, vnum id quoque motus genus. Alterum genus in corporibus iis est, quæ situm mutant, atque ex alio loco in alium cedere dicũtur. Et de facult. item libr. iij. Nec minus illa, concoctionem alterationem quandam esse, ac nutriendis in propriam qualitatem eius quod nutritur mutationem: sanguificationem verò, alterationem esse: his ampliùs, nutritionem, & auctionem, ex eo quod corpus in omnem extendatur, nutriátque, fieri.

Alterationem verò ipsam à calido potissimùm perfici: atque idcirco tum nutritionem, tum concoctionem, tum omnem succi generationem: iam verò & in excrementis ipsis qualitates à calore innato prouenire.

Alteratrix facultas, ab actione nimirùm ipsa generatim sic dicta, particulatim verò assimilatrix. nutritoriáque, est quæ id quod attractum, & aliquandiu retentum est, alterat, immutat, concoquit, ac parti quæ alitur, apponit, & assimilat. Alterationem etiam ex contrariis fieri, atque ipsius particularum latitudinem tum alterari promptè quæ videantur Temperamentorum lib. iij. Gal. explanator est. Item alterationis elementa, ipsius quoque primæ facultates, & in animali quot alteratrices, tum alteratrix facultas, ex eodem Gal. Natural. facultatum lib. primo.

Alsine ἀλσίνη morsus gallinæ est aliquibus: nonnullis anagallidi nomen respõdet. Sic autem dicta, ꝙ loca vmbrosa & opaca amet. Myoscota Diosc. vt vertit Gaza, auricula muris: quoniã musculorũ aures folia imitatur: vnde alsine dicta quòd cõparẽ omnino facultatem helxinæ sortita est, frigidam scilicet & humidam: quamobrẽ ser uẽtibus inflãmationibus ceu præsens remediũ cõgruit. Hęc A Egyneta, Aëtius, & Gal.

Alectorolophus ἀλεκτορόλοφος, herba tussientibus petita, vulgò dicta Oruala, foliis gallinacei cristæ similibus, caulem tenuem, seménque nigrum in siliquis reddẽs: Plinius Cristam vocat: nos Orminum.

Aluus, est quæ in se ventris intestina continet: & cibi si potus retrimenta nõ prorsus sicut recipit, ea reiicit: sed sicut vel sanitas, vel infirmitas in partibus internis corporis habetur, excernit. Cuius profluuiũ διάῤῥοια, id est, copiosus sine vlceratione, & inflãmatione fluor. Fit autẽ propter imbecillitatẽ instrumẽtorũ vẽtris, alimẽta copiosa, humidiora & viscosiora, eorũdẽq; corruptelã, mordicationẽ itẽ in vẽtre cõtẽtorũ, defluxũ quorundã è supernis ad ventris spatia, imbecillitatẽmq; retẽtricis facultatis.

Alui deiectionis signa sunt, quando vomitus, & sanguinis fluxus nariũ, & sudorum notæ non apparẽt & si plura egerãtur, quàm ante iudicationẽ ægroti consueuerint, detenta præsertim vrina. Quæ crises per æmorrhoidas etiã, & in mulieribus per menstrua fieri possunt. Insuper, vt in omnibus reliquis euacuationibus, teste Hippoc. Aphoris. lib. j. aphoris. ij ita potissimùm in ventris deiectione vires ægrotantis diligẽter, sunt expendendæ: donec enim tolerat, & nondum laborat, tentandum vt humor exuperans educatur. Quùm verò dissoluuntur, eodem Hippocr. teste aphoris. xxiij. libri primi, etiam si ressent superuacua, cauere oportet vacuarionem. Atque hinc est, quòd Deiectiones multitudine non sunt æstimandæ, sed si talia deiiciantur, qualia conueniunt, & ægri facilè tolerant.

Aluus nonnullis lapsu, casúue deuolutis adstringitur, intestinis scilicet affectis: vt

author est Gal. Locorum affectorum lib. primo, verùm ipse, aluum soluit his quibus in morbis diuturnis venter sistitur non acribus per inferiora infusis: sed tantùm oliuo, mercuriali, Brassica marina, cartamo in ptisana, terebynthina. Sanitat. tuendæ libro quinto. AEgyneta de Arte medendi libro primo, aluum sanis emollientia, & puerorum quomodo mollienda latè aperit. Alui passiones omnes, & curationem abūdè docet Celsus artium lib. ij.

Alumen στυπτηρία, ab astrictione vehementi dicitur: crassarum est partium, maximè liquidum, & Placithes, & Plinthites à crustæ, & lateris forma dictum: minùs strouaylon, & Astragalotes, id est, rotundum, vulgò Rochinum, in astragali modum: minimum Schistum, id est, scissile, vulgò alumen pluuiæ, non in fila sed in digitis friabile. Alumen omne minerale est, & in aqua soluitur, & igni liquescit: scissile omniū tardissimè, quòd sine bullis tandem mollescit, idem aquæ innatat, linguæ & cuti mordacissimum Alumen fissum œdemati conferre docet Galen. lib. xiiij. Metho. & tritum vuluæ inflammationis præcipuum medicamentum introductionum libello author, esse affirmat. Dioscorides lib. quinto, scribit, omne genus aluminis in metallorū fodinis inueniri, feréque in AEgyptio, & plerisque aliis in regionibus: cuius plurimæ, variæque species cum medendi vsu apud eundem authorem reperiuntur.

Alauda, Latinis Galerita, Græcis ἡ κόρυς κορύδος. καὶ κόρυδαλος. Inter auiculas dumetis apricantes cibo laudatissima ex Galeno habetur galetita: Varro Galericum nominauit, nam calculo vexatis maximè vtilis experitur.

Altæa, quæ & Alcea seu bismalua ἀλχέα Græcis, nam communis malua primū est genus domesticum: sed alcea agrestis est, foliis vt cyclamini rotundis, lanugine canescentibus flore rosaceo, caule bicubitali, radice lenta, intus alba subastringente. Altæa autem dicitur, quòd inter primas sit vtilis, & pluribus polleat remediis, Galeno libro secundo Alimentorum: & libro sexto, Simpl. Ebiscus siue Ibiscus malua, atque aliis effertur nominibus. Dioscorides libro secundo, cap. cxj. malu am satiuam à syluestri facultatibus, & effigie separat: & altæam in genere syluestrium esse vult libro tertio, cap. cxxxix. sed alceam omnino syluestrium maluarum genera assignat: quas omnes versari sub eadem viriuim facultate perspicuum est. Vocat autem altæam Gal. li. xiiij. Meth. ἀναδενδρομαλάχην, cuius radix seuo liquata salutare scirrhis medicamentū est. Sed & syluestris maluæ, quæ passim nascitur, solia cum seuo proficiūt. Meminit similiter & Gal. Ebisci, id est Altææ & facultatum eiusdem libr. vj. Simpli. quibus quidem AEgyneta & Aëtius similes vires adscribunt.

Altercum siue hyoscyamus ὑοσκύαμος quæ etiam Apollinaris herba, nomē ab Apolline sortita est. Hyoscyamus, faba suis, quòd eius pastu conuellantur sues, interpretatur: Officinis corruptè Iusquiamus appellatur: de cuius vi veneni multa refert Dioscor. libro quarto, capit. lix. apud quem tres species leguntur, vnus flore purpureo, semine nigro: alter flore luteo, semine flauo: tertius flore & semine candido: cuius præcipuus est vsus apud medicos, & myropolas. Gal. lib. viij. Simpl.

Altercum, inquit, cui semen atrum est, insaniam ac soporem affert. sed is cui semen mediocriter flauum est, propinquam ei facultatem possidet. Verùm vtrumque fugiendum est, vt venenum: sed tertium ad sanationes vel maximè idoneum est, ex tertio gradu quodammodo refrigerantium.

Amaracus, seu maiorana, & sampsychum σάμψυχον non autem, vt placet quibusdam parthenium Galeni est. Vnguentum tamen amaracinum à sampsychino cur diuersum sit Dioscoridi, doctè Syluio, Musa coniectare videtur, ex plantæ huius appellatione consueta vtrique regioni, in qua vtrunque id vnguentum fiebat laudatissimum. Samphuchi materiam omnem recitat Dioscorides libro tertio, capit. trigesimooctauo. Galenus Amaracum excalfacere non instrenuè, non valdè autem desiccare, sed in caliditate quidem tertij esse ordinis, in siccitate verò secundi, affirmat. Manardus amaracum Aëtij herbam intelligit apud Italos corrupto vocabulo Marellam vocatam, quæ etiam apud vulgares Allobrogas eodem nomine effertur: medicorum vulgus, & officinæ Matricariam: de qua Dioscorid.

scribit

scribit sub nomine Partheni, quæ longè differt odore, & amaritudine à Maiorana, siue amaraco. Quære dict. Maron.

Amarantus, vulgus Gallicum zelotipiam, vel passeuelours, vocat ab Elichryso Dioscoridis diuersa herba: quanquam & alia quædam sit huius nominis, quę fortassis Stęchas citrina nostras erit: quam & alij nonnulli Chrysocomen faciunt. Dioscor. etiam, quorundam appellatione, Crysanthemon vocat: lib. iiij. cap. xlvij. cuius, post Diosc. vires Galenus sic tractat, Amatanthon facultatis est incidentis & extenuantis: coma igitur eius cum vino pota menses educit: semen eius comitialem morbum tertiò potum ad drachmam ter mensibus tribus silente prorsus luna, finire expertum est: quamquam stomacho infesta tum coma, tum semen.

Ambrosia ἀμβροσια, pro hyua moscata, & vineacea quibusdam vsurpatur, quoniam friata vini nidorem odoratu reddit: Rura rutam vinaceam dicũt. Segusiani mi craneam vocant, multùmque differt à Botryide Dioscoridis descriptione, licet aliter sentiat Gesnerus. Eius vires sunt reprimere ac repellere, & illitu adstringere humores, qui in partem aliquam incumbunt. Galeno quoque vim habet adstringentem, ac repellentem illita. AEgynætæ pares illi occurrunt vires. Est quoque Ambrosia antidotus Zopyci medici Ptolomæi regis, de qua Celsus lib. v. cap. xxiij. in honorem potionis Deorum nominata: quam valdè laudat Galenus libr. meth. med. viij. & xiiij. & sanitatis tuen. lib. 5.

Amblyopia ἀμβλυώπια, est à causa incognita visus obscuritas: quæ conuenit cũ affectu alio, qui à Græcis vocatur ἀμαύρωσις, quatenus vterque fit ab immanifesta causa. Differt verò, quoniam in hoc plenum est visionis totius impedimentum: in Amblyopia sola obscuratio, non plenus defectus, vt est author locorum affectorum lib. iiij. Galenus.

Amarum, est id quod in rebus vim mundificandi habentibus inuenitur, vt stiptica vis in substantiis quibus sanantur vlcera: & siccitas, in duabus rebus non dissimilibus. Itaque amara medicamenta siccant plusquam oportet: vt retulit Gale. Meth. lib. vij. Sexto quoque Simpl. de propriis cuiusque sensus sensoriis. sic ait: Quæ abstergunt, totamque linguam abluunt, si id quidem supra modum efficiant, simúlque aliquid absumant, vt de natura aliquid coliquent, qualis est nitrorum facultas, amara omnia appellantur. At quæ nitri virtute inferiora sunt, ac moderata vtuntur abstersione, salsa citra asperam amaritudinem, & grata nobis magis apparent. Vide plura his apud authorem eundem ex Platonis lectione.

Ambubeia Κιχώριον ἄγριον, id est Cichorium agreste, nomine alio syluestris Intybus siue Intybum: neque domestica est Schariola, qua hyeme in acetariis prima mensa vtuntur delicatiores. Dioscorides lib. ij. cap. cxxv. sub Seris nomine Intybum vtrumque describit his verbis: Seris duum generum est, altera syluestris, quæ picris & cichorium vocatur. altera satiua, latioribus foliis constat: stomacho quàm hortensis, quæ nostras est, vtilior. Quæ iterum in duas species digeritur: vna folio latiore prodit lactucarum simillima. altera angustiore est folio, & gustu amara: omnibus vis refrigeratoria est hæc Dioscorides. Seris Gale. siccæ frigidæque temperaturæ est secundo excessu: sed domestica magis refrigerat, quàm agrestis. Verùm humiditas siccitatem extinguit, qualitatis adstringentis particeps vtraque est.

Ammi ἄμμι, ameos officinæ dicunt: varium quidem est, Illiricum scilicet, & AEgyptium. Quod autem vulgare habetur, nostræ regionis tellus producit. Ammi semen album est, & quod origani saporem habet, calidum & siccum ordinis tertij est. ob id flatus esum internos dissipat: coli quoque doloribus optimum. Aliquibus Ammiuem vocari legitur. Diosc. AEtiopicum cuminum appellari tradit. Gal. simpl. lib. vj. Ami vocat. cuius facultas tertii ordinis est in calido & sicco.

Amiantus lapis scisso alumini similis: quo, vtpote flexili, telas in vela tantùm spectaculi gratia texunt, quæ ignibus iniecta ardent quidem, sed flammis inuicta splendidiora exeunt. Hæc Diosc. Atque de omnium lapidum viribus summaria consideratio ex Aëtio hæc est: vniuersis lapidibus exciccatio communis est, ac quicunque in

liquorem soluti siue triti, nullam insignem qualitatem afferunt gustui, debilissimi omnes, mitissimi, immordacissimíque sunt iudicandi: qui verò apertam qualitatem gustantibus inuehunt prò eius qualitatis ratione facultates habent. Nam si adstringunt cogendo stipandóque pollent: sin mordent calefaciendo, discutiendo, ac liquando. Inter hæc medii neque palàm adstringentes, neque mordentes abstergunt.

Ambulatio, vt vult Celsus, non vtique plana commodior est: siquidem melior ascensus quoque: & descensus cum quadam varietate corpus moueat: nisi tamen id per quàm imbecillum est. Melior autem est sub dio, quàm in porticu: melior si caput patitur in sole, quàm in vmbra: melior in vmbra, quàm parietes aut viridaria efficiunt, quàm quę tecto subest: melior recta, quàm flexuosa. Galenus de vsu partium lib. iij. cap. xiij. & cap. v. ambulationem quomodò fieri, & quæ requirat, docet: & cuius actio, Meth. med. lib. vij.

Amygdalus ἀμυγδαλῆ, arbor vna amaro fructu, cuius gũmi calfacit, adstringit, sanguinem reiicientibus prodest: impetigines cum aceto illitum tollit: tussi antiquæ medetur: calculosis prodest. Mitiùs multo est gummi, quod amygdalo dulci profluit: eiúsque fructus mitior: ideò viribus imbecillioribus suspicatur.

Ambarum, ἄμβαρ, vulgò Ambra grysea, & Arabum, & Actuarij, & Simeonis recentium Græcorum. Est odoramenti genus, locis diuersis scaturiens, vt bitumen, sulphur, nostratibus hodie larga & præstantissima ex littore Aquitanico mittitur: colore cinericio. Indica rufa est, pinguis, odorata, quòd Succinum orientale Hermolao dictum est. Arabibus, & Simeoni est prælata Arabicæ subalbæ, & tertiæ præter has nigræ, quod à piscibus fontes Ambaris gustantibus deuorata sit, omnium pessimæ.

Amylon, vulgus amydum: quod sine mola fiat, dictum: ex medulla tritici frumenti præparatur, partes exasperatas leuigandi vim obtinens. Cæterùm similem panibus lotis habet facultatem.

Amomis herba est sine odore, sine fructu: qua amomum, quoniam ei simile, adulteratur: nascitur in Armenia flore origani Diosco. lib. j. cap. xiiij.

Amomum ἄμωμον, rosa est Hyerosolimitana, vel lacus Hyericontis vua, Dios. Gal. & Aëtio vocata, non Aspalathus: quæ esse quibusdam videtur. Amomum est alterum, tenuissimo frutice in Alpinatum iugis: cuius semen pusillum, odoratu fragrantissimum, & ad vsus pharmacopeiæ colligitur: miscetúrque amomo, atque pro eo venit. & odoris conciliandi gratia medicamentis miscetur. Laxius in vua par ua seminis plena diffu sum, non adstrictiùs cohærens, acre, mordax, nares vulnerans, recens non cariosum.

Amomi vua ob id dicitur, quæ Botrys nostras videtur: quòd racematim velut in vua cohæreat semen Galeno, & Actuario testibus.

Amphora, siue Ceraneum, mensura est octo congios explens. Italica, capit olei libras septuagintaduas: vini octoginta: mellis centum & octo.

Ampelitis ἀμπελῖτις, terra est bitumini similis, circa Seleuciam Syriæ nascens: quæ medicis φαρμακῖτις, dicitur, quòd morbo medeatur vitium. Diosc. lib. v. cap. de Terra in genere. Gal. Simpl. libr. ix. cap. de Terra Samia.

Amodites, serpens est qui demorsos delendo apostemate insigni tumescentes intra diem septimum necat: cuius meminit poëta Lucanus his verbis: Exustísque cinicolor indiscretus arenis Amodites. Galenus commendat Andromachi theriacem ad Pisonem, serpente Amodite percussis.

Amphysibena, serpens quoque in caput geminum consurgens: quorum alterum in loco suo est: alterum in ea parte qua cauda: quæ causa efficit vt capite vterque sexus minitabundo tractu serpat orbiculari. De quo sic Lucanus, Et grauis in geminum surgens caput Amphysibena. Galenus aduersus serpentis huius morsum commendat theriacem, quæ est Andromachi ad Neronem, de ea scribens ad Piso-

ad Pisonem. Nam cætera venenata serpentum genera seriatim & ex ordine leguntur.

Amor ineptus, Græcis ἐρωτικὸς, est qui furoris amore perculsus agitur: perinde atque is qui προρεπτικὸς dicitur. Magna Græcorũ vetustas, inquit Cælius Aurelianus Chronion libro primo, furorem maniæ speciem appellabat, quæ nunc μανικὴ, dicta est: atque alium ex Libero fieri patre, alium ex amore, & appellauit eroticum: vti ex musis προτρεπτικὸν, quòd carmẽ instruere videatur. Itẽ duplicem furorẽ esse, alium insipientiæ genus, quo omnem imprudentem insanire probant Stoici: alium ex alienatione mentis, & corporis compassione: item tertium, ex animi purgamento fieri: sed & quartum alienatione mẽtis, ex corporis causa, fine iniquitate, quem Græci appellant μανίαν, vel quòd animum siue mentem laxet, vt satis compertum habetur amore dissoluto in fœminas vexatis. Cætera, cum curatione, ex Cælio ipso petes. Galenus de Hippocr. & Plat. placitis libr. iiij. Immutatio, excessusque ex seipsis non aliũde oritur, quàm ex rationis aspernatione: nam quòd ira inferantur aliqui, exturbencùrque ex se, neque apud se, neque in se sint, aliáque huiusce modi perspicuè iudicia esse perturbationes, in rationalique animæ facultate existere significant. Vnde ab amantibus, aut aliquam aliarum cupiditatum libidine vehementer agitatis, tum etiam iratis, huiusce modi audire voces licet, cùm dicunt, suo se animo indulgere velle, sibique siue id meliùs, siue peius fuerit permitti debere, nihilque super hoc à quoquam dicendum, atque eo modo prorsus etiam si peccent, sibique inutile id videant futurum, esse tamen faciendum. Hæc ex Chrysippo Galenus.

Aegilops ἀιγίλωψ, est abscessus inter nares & magnum oculi angulũ: qui si negligenter incurioséque tractetur, in fistulam lachrimalem Methodicis nominatam, vertitur: eius quoque desperata curatio omnibus est. Ad quid autem abscessus dicatur, & à qua re curationem accipiat, docet AEgyneta de AEgylope cap. proprio lib. tertii. Similiter prius quàm disruptum exulceretur apostema, Anchilops appellatur.

Aglaophotis ἀγλαόφωτις, odoris iucundissimi herba est, colorisque: qua Magi vtuntur ad euocandos dæmones. Nascitur in marmoribus Arabiæ, vnde illi nomen Marmoritis traxit. Quære dict. Pæonia.

Amurca ἀμοργὴ, olei cuiusque fæx est, aut expressæ oliuæ recrementum: hæc decocta in cupreo vase ad crassitudinem mellis adstringit, cæteros præbens lycij, id est memychæ Arabum, effectus. Hæc Dioscorides. Galenus verò amureã terrestris substantiæ esse dicit, calidæ interdum facultatis, vt non palàm mordicet: quod si coquatur, terrosior euadit: tunc quoque ex secundo excalfacientium & siccantium excessu iudicabitur. Siquidem contrahit vt resina, & pix sicca, & bitumen.

Ἀχῶρες, sunt Galeno, & AEgynetæ, cutis capitis cum tumore vlcera foraminulenta, è quibus sanies manat tenax, sed nec vt mel crassa. Κήριον, verò achori simile maioribus foraminibus, in quibus sanies melli similis, instar faui apum continetur. Manantia capitis vlcera, vna voce nominat Pl. quæ Græci ἀχῶρας & Κήρια, Auicenna saphatum & tinean, generali & ipse nomine, sub quo non solùm ἀχῶρες & Κήρια, Græcorũ, sed & ficus, & ψυδράκια, & ἐξανθήματα, Arabes collocarũt. Per seriem quidem horum definitiones habentur in Exercitamentis.

Ammoniacum, ferulæ gummi exudans, à Diosc. thymiama ob redolentiam appellatum: quod etiam AEgyneta inter odoramenta adnumerauit, & si odorem spirat grauem velut castorium. Hic succus est ex frutice eiusdem nominis sumpto, tamen videtur nomen tractum à loco regionis, vbi Ioui Ammoni dicatum templum est: atque ibi frutex nominis eiusdem inuenitur. Errauerunt qui Armeniacum sal, dici Ammoniacum voluerunt quin ab Armenia regione Alexandriam, & Venetias, & nostrum vsque orbem aduehitur: fosile & non marinum facilè sua acrimonia, & liquatione deprehenditur. Dioscorides lib iij. cap. lxxx. & lib. v. cap. lxxv. vj. & vij. Gal. lib. vj. Simpli. medicament. Brassanolus in Exament. Gummi.

Amnios ἄμνιος, ab agnorum mollicie teneritudineve, appellatur: quòd cùm

mulier conceperit, ex ſemine membranæ generantur, quarum prima, quæ totum orbiculatim fœtum amplectitur, tenuis eſt, ſuſcipítque vaporem à conceptu defluentem, qui perfectorum animalium ſudori proportione reſpondet. Huic foris alia renuior incumbit, quæ ſarcimen ἀλλαντοειδὴς, nominatur. Hæc ad fœtus veſicæ fundum laro & inſigni meatu peruia eſt, atque vrinam fœtus iam efformati in ſe recipit, ac ad partum vſque colligit. Toti enim ipſi fœtui vndique membrana circumpoſita eſt ſubtilis, nomine ἄγνιον, ſuſcipiens id velut ſudor fœtus: & quæ ſuper iacet, ἀλλαντοειδῆ, in veſicam eius perforata, quæ colligit & aceruat vſque ad partum id quod eſt velut vrina fœtus. Secunda autem membrana in circuitu quæ extrinſecùs eſt appoſita χωρίον, internam matricem ſublinens, ne à ſubiacentibus matrix tangatur. Atque per hanc membranam mediam fœtus ipſe matri copulatur. His quidem plura habes ex Gal. vſus partium lib. xv.

Ἀλλαντοειδὴς, membrana, id eſt ſarcimen à figura, ex fœmineo ſemine generatur: initium ſuum ex meatu, qui οὐραχὸς dicitur accipiens. Cæterùm ad vteri apices emergit, clunibus & pedibus incumbens. Vſus eius fœtui eſt, vt vrinam animalis iam efformati recipiat, cum ſit meliùs non per pudendum vrinam fœtum reddere, ſed per vmbilicum. Galenus lib. de Diſſectione vuluæ: & ij. de Semine, & vſus partiũ lib. xiiij. & xv.

Ἀνάβρωσις, ſolutio continuitatis ex corroſione eſt. Fit autem vel ab interno corroſio, id eſt, ab humoribus malis erodentibus, vel ab externo, igne videlicet, aut ſimilem ei vim habentibus medicamentis. Facta ab interno eroſio, ſi oſſa vitientur: quæ recentioribus medicis venroſitas ſpinæ vocatur. Gal. lib. iiij. Meth. medendi.

Anacardus ἀνακάρδιον Actuario à cordis figura & colore dictum: veteribus Græcis & Latinis medicis indictum, an quia incognitum haud ſcio. Affectus cerebri & neruorum humeſcentes frigeſcentéſque mirificè iuuare experimento eſt: at admotum cuti, vtpote cauſticum, vlcerat, & verrucas in totum tollit. Frequentiſsima eſt Anacardus planta in India, Sicilia, & Apulia regionibus Italicis.

Anagallis ἀναγαλλὶς θήλεια, id eſt, fœmina: morſus gallinæ vulgaribus: cuius flos violaceus ſeu cœruleus deprehenditur, quam quidam per Corchoron à Nicandro in Theriacis ſignificatam exiſtimarunt. Eſt prætetea & Anagallis mas, qui ſub hoc nomine κοραλλία ab AEgyneta deſcribitur: cuius flores puniceì micantes cernuntur. Viribus paulò maioribus mas eſt, quàm fœmina, quemadmodum teſtantur Dioſco. & Galenus. Aëtius ſcribit herbam vtramque vim abſtergendi habere, & quidpiam calidi, attractoriíque vt ſurculos impactos auellat vtraque immordacem exiccandi virtutem habens.

Anagyris ἀνάγυρις, frutex eſt arboris inſtar: neque, vt quibuſdam placet, malua terreſtris, ſed cuius lignum graui odore eſt: foliis Amerinæ, virgíſque: flore braſſicæ. ſemen in corniculis non breuibus gignit, ſubrotundum firmum, verſicolori facie, ſimile renibus, quod dureſcit vua matureſcente. Hæc Dioſcorides. Nomen autem habet ab excitando, quòd ea excitata deterrimum odorem emittat, digerentis excalfacientíſque facultatis: ſemen autem magis eſt ſubtilium partium, vt vomitum prouocet Gal. Simpl. lib. vj. & AEgyneta lib. vij.

Anaſarce ἀνασάρκη, καὶ ὑποσάρκα, καὶ λευκοφλεγματίας, fit quoties per totũ corpus humor pituitoſus diſſeminatur, vt ſpongiarum aut papyri inſtar, vniuerſa caro madida appareat. Ideóque totum corpus in ea intumeſcit, ac mortuo ſimile euadit: atque hæc hydropiſis ſpecies tertia, variis tamen ſub nominibus eſt. Quære dict. Hydropiſis.

Anas ἡ νῆττα, auis nota in paludibus, ſtagnis & fluuiorum ripis, cui naturale eſt, imbribus maximè rigentibus verſatur. Auis huius caro ſtomacho ad conficiendum duriſsima, & impurum ſanguinem ad generandum procliuis: cæterùm cocta caro vel lixa, vel aſſa ſeruatáque breuiter, vt cruda, putreſcit, vt in grandes etiam vermes

mes terrestribus non absimiles transferatur. Verùm anaris fœminæ oua aliquibus minus vituperantur, quòd esa ventriculo benè conferant: sed fide dignis hominibus cum Busone auis hæc sæpenumero coire visa est.

Anastomóticum, id est, ora vasorum seu arteriarum & venarum aperiens, est calidum, acre, mordax, crassarum partium, & tertenum; vt Cyclaminus, allium, porrum, & huiusmodi.

Anastomosis, est quæ accidit propter tum vasis imbecillitatem, tum sanguinis qui ad os impetu eius ruat copiam: ad hæc acrem quampiam quæ illi extrinsecus incidat qualitatem. Diapedesis verò ex tunica quidem ipsa rarosacta, sanguinem verò tenuato oritur: accidere præterea interim potest & ex graciliũ vasorum ore adaperto. Curationem horum affectuum copiosè docet Gal. lib. v. Meth.

Anastomoticè ἀναστωματικὴ, alia est atque calasticè χαλαστικὴ, vt apud Græcos diuersis quoque verbis sunt reddẽdæ Latinis. Igitur quoniam χαλαστικὴ communi vsu laxatiuam consueuimus interpretari, ἀναστωματικὴ aliter est interpretanda: quæ reserandi, vel aperiendi significatum adfert. Difficultatis huius interpres est Manardus Epist. lib. viij. Epistola ij.

Idem Galenus locorum affectorum lib. iiij. cap. ix. ex Hippocr. hæc refert, inquiens venas frangit aqua frigida, atqui ipsa per se eruptiones non facit, sed quia tunicas venarum frigiditate sua duras, & extendi contumaces reddens, vt rumpantur paratiores efficit. Ruptionis verò causa est, aut vehemens motus, aut humorum abundantia, qui vel per se, vel vnà cum frigido & crudo & flatuoso spiritu, venas extendunt: cuius fractionis indicium præbet, subita plurimi cruoris vacuatio, &c.

Anastromosis Celso Artium lib. iiij. cap. iiij. fit aliquando gutture & arteriis vl ceratis: frequens rursis quoque sanguinem excundit. Interdum etiam & fieri solet, vt aut ex pulmone, aut ex pectore, aut ex latere, aut ex iecinore feratur. Tres sunt differentes anastomoses, prima διάβρωσις, secunda ῥηγμοχασμὸς, tertia ἀναστόμωσις, quarum vltima minimè nocet: prima quidem grauissimè: ac sæpè euenit vt sanguinem pus sequatur.

Anatome, id est membrorum corporis dissectio, est speculatio eorum, quæ extrinsecus non videntur. Fit autem arte & exercitatione: ab accidente autem, qua soli empirici vtuntur. Gal. Simpl. facul. lib. x de anatome hæc refert. Anatome viuorum si à regibus fiat in hominibus morti condemnatis, nihil graue committi: atque quanta vtilitas exteriorum & interiorum anatomes, tum quomodò physicæ subseruiat, tum vtilissima & necessaria quæ fit, in libris ix. anatomicis Galeni. luculentissimam habes descriptionẽ. Sed quàm crudele, atque inhumanũ viuorum corpora dissecare, ex Celso Galenus abhorruit.

Anchusa ἄγχουσα, herba, orchaneta herbariis dicta, officinis Parrisinis Leprosaria, ex genere buglossi est nullius quod sciam, vsus. Est & anchusa Alcibiadis, de qua petẽda est dictio Echion. Tertij generis anchusa alia est, cuius radice, mulierculæ cum aqua & cerussa lixiua facta capillos curiosè tingunt: post frugum messem colligitur venum. Occurrit & quarta anchusa, quæ λύκοψις, id est, lingua lupina quibusdam suspicatur. Anchusa Diosco. lib. quarto. cap. xxi. nomine alio Calix, & onoclia appellatur: cuius folia sunt lactucæ in acumen fastigiata, hirsuta, aspera, nigra, multa & humi sparsa, spinis horrida: manus inficit radix sanguineo colore, & vi astrictoria est. Gal. lib. vj. Simplic. quatuor anchusatũ species, & viribus differentes distinctè scribit.

Androsaces ἀνδρόσακες, plerisque herbariis Cassuta est, vulgò cuscuta herba appellata, non quidem ex sententia Musæ referentis Plinium in hæc verba. Istria est Androsaces feracissima: atque hæc habet radicem sapore præditam amarissimo: qua occasione à Græcis picris appellatur. Quæ Dioscoridis androsaces est, tenues spargit iuncos sine foliis, folliculos, in capitulis habens, in quibus semen continetur: atque hæc copiosam hydropicis vrinam ciet.

Androsæmum ἀνδρόσαιμον, hypericum vulgatum Manardus, & Euritius Cor-

dus esse opinatur: quanquàm ab hyperico, ascyróque, Dioscoride authore, differt, quòd fruticet ramulis surculosis, ac tenuibus: rubentibus virgis, & rutæ foliis, sed maioribus. Hypericum verò surculaceo frutice est, rubentæ folio rutæ: flore albæ violæ luteo, subhirsuta siliqua hordæi magnitudine, semine intus nigro, resinosi odoris. Ascyron autem hyperici genus est, magnitudine distans, fruticosiúsque est, fructum habens hyperico nôn dissimilem, viribus neque imparibus habentur.

Anemone ἀνεμώνη, pharmacopeis herba venti nominata: sed & altera est bulbacei generis, quæ ἀνεμώνη λημωνία, Græcis dicitur: quam Porrion aliqui dixerunt, quod Leuconium bulbosum in sylvis deprœhensum est. Manardus Anemonem Diosc.à multis pro papauere rubro sumitur, quia nunquam nisi vento flante, aperitur flos: Musa tamen distinctum à papauere agresti inquit, rubrum papauer Anemone Diosc.est:quippe erraticum papauer duos tantùm colores habet,rufum & album.

Anethum ἄνηθον, vulgaris notitiæ est, ita tamen cū Syluio sentire malo, quàm cum nonnullis anisum vulgare Græcorum anethum initio tertij ordinis calidum, siccum primo affirmare. Anethum verò vulgare calidius,siccius:anisum Græcorum calidum siccum tertio gradu:nam vero veterum aniso, vt Diosc. & Galeni lectione coniectandum est,caremus.

Anisum vel anesum, ἄνισον καὶ ἄνησον, varium reperitur,atque inter prima lauda tur Creticum:eius loco & penuria anisum dulce vsurpatur:quod Actuarius γλυκάνισον, sæpiùs appellat.

Anthera, est rosarum interior flos flauescens, in quo semen est & capillus, totúmque Anthera vocatur,cùm anthera Græcis compositio sit rosas siccas & alia recipiens: quin & sine rosarum flore Anthera medicamentum memoratum à Gal. lib. vj.composit.pharmac.Celsus lib.vj.cap.xj.

Aneurysma,ἀνεύρυσμα, tumor blandus tactu est, digitísque cedens, sanguine & spiritu contractus.vel tumor est ex Galeno, ex vulnere arteriæ tum oriens, cùm incumbens ipsi arteriæ cutis ad cicatricem peruenerit:verùm arteriæ vlcus neque concreuit, neque cicatricē recepit, neque carne obthuratū est. Aneurisma quid, & quando fit:vel arteriarum, vel venarum ex incisuris,si aliis magis,si aliis minùs superuenit,aperit Gal.Meth med.lib.v.

Ancycoides vel coracoides processus anterior omoplatę est, similis anchoræ, vel rostro corui collum tendentis. Quære dict. Omoplatta, & Galenum in libro de Ossibus.

Anguilla, ἔγχελυς, quæ in ordine piscium est,cuius quidem caro difficilimè con coqui ventriculo præsertim hianti atque inualido,creditur: quandoquidem febrientibus cibus perniciosissimus.Est denique anguillę species,Latinis Acus nomine:Græcis verò ἡ βελόνη, καὶ ἡ ῥαφὶς, aliis autē nonnullis Collum Ciconiæ,vel Gruis,à similitudine piscis appellatur marinis piscatoribus. Totus piscis mali succi est, vt anguillæ,& Lāpretæ,quæ perperam plerisque Murena appellationem habuit. Anguis si estur, à strumis liberat: author est Celsus libro quinto capite de Struma & eius curatione.

Angina συνάγχη & κυνάγχη, est inflammatio in gutture vel faucibus, acutissimum malum & strangulatu præsentaneum vitæ discrimen inferens. Veteres medici pasiones omnes in iis locis euenientes, quas spirandi facultas comitatur, anginæ nomine vocant. Huius quatuor incurrunt differentiæ, vna vbi fauces inflammantur: altera, vbi neque fauces, neque reliquæ oris partes, neque etiam extremarum partium vlla inflammata videtur: æger tamen suffocationis periculum in gutture sentit: tertia quando gutturis partes tum externæ, tum internæ, similiter tum inflammantur: quarta, vbi ad anteriorem regionem ceruicis vertebræ

luxantur

luxantur & inde cauus apparet locus, dolorémque quando tangitur æger sentit. Gal. Locorum affect. lib. iiij. capite v. AEgyneta lib. iij. cap. xvij. Celsus de faucium morbis, ac curatione de angina, déque eius speciebus: deinde de spirandi difficultate, necnon de tussi, diligenter tractat. lib. iiij. cap. iiij.

Anhelatio, inquit Cælius, siue suspirium, ab accidenti nomen sumpsit. Vocatur præterea secundum aliquos spirationis difficultas, quam Græci δύσπνοιαν vocant, sive orthopnœam ὀρθόπνοιαν, siquidem sese præfocari, sentiant cùm iacuernt ægrotantes: atque erecti faciliùs spirent. Item, vt alij dicunt, contrario vocabulo suæ virtutis nomen accepit. Nam cùm sui ratione conuertat ac deprauet tanquam corrigat orthopnœa vocatur, quam nos spirandi correctionem dicere poterimus. Multa enim contrariæ interpretationis vocabulum sumpserunt, vt fella, quæ Græci glycea vocant, velut dulcia, cùm sint amarissima. Grauat autem atque premit hæc passio magis mulieribus viros, & iuuenibus senes atque pueros, & durioribus natura corporibus teneriora, hyberno atque nocte magis, quàm die, vel æstate, in quibusdam ex initio generatur: in quibusdam perfectis irruit passionibus. Sed magis ex profundo frigore sequitur patientes spirationis difficultas, & frequenter natura celerior magis, quàm tarda. Item præfocationis sensus secundum thoracem, atque granedo, & feruor igneus. Item euteron ad superiora conductio, & cùm passio vehementescere cœperit, stridor atque sibilatio pectoris cũ pectoris debilitate. Tũ extẽsio colli atque vultus cum rubore, & oculorum suspenso attentu, & iacendi potestas schemate supino, tussicula nunc arida, nunc vuida cum sputis tenuibus & spumosis, & crassis & viscosis, & sudoribus & colore morbido, atque pulsu humili. At si grauior impetus superpositionis fuerit, ora ægrotantium liuescunt: & excluso per nares humore mucilento reuelantur, atque præfocationis carent metu: quod non aliter cedit, etiam si super oculos lachrymarum fuerit fluor. Quæ sequuntur ex ipso Cælio curiosiùs perlegat lector.

Angulus, est qui fit ex duarum linearum mutuo contactu: est enim figuræ particula à lineæ contactu in amplitudinem surgens. Rectus angulus, qui ex linea super lineam cadente, & vtrinque altrinsecus duos inuicem æquales angulos faciente causatur. Obtusus, qui recto maior. Acutus, qui recto minor. Rectilineus, qui ex rectis lineis causatur: aut quem rectæ lineæ continent. Curuus, siue circularis, quem lineæ curuæ, siue circulares causant, vt in sectione circulorum fieri videmus. Spheralis, quem duo circuli sphetæ suis circumferentiis continent, quales in quouis globo fiunt ex intersectione circulorum.

Anima, est actus primus & perfectus corporis organici in potestate vitã habentis, nec quibusquam partibus constat: animus autem consilii particeps est, anima vitæ. Atque hæc in stirpibus simplex est, quam altricem physici appellant, qua scilicet illæ alimentum attrahunt, retinent, & in vniuersas sui partes distribuunt, illisque assimilant: & quod in alimoniam verti non potest, excernunt. Brutis verò animantibus anima duplex est, quæ à nobiliori sua actione sentiens appellatur, sub se comprẹhendens altricem. Longè autem homini nobilissima est anima, quẹ à ratione, qua solus homo vtitur, rationalis appellatur. Anima prætereà pro animo, pro vita, pro spiritu apud plerosque authores accipi solet: quam Galenus nescire confessus est in libro de Conceptu. At animæ speciei tertiæ animal particeps est, quam inter phrenas, id est, mentes, seu septum trãsuersum, & vmbilicum locari sensus est: cui nulla prorsus aut opinio, aut ratio, aut mens inest: sensus suauis, & tristis cum cupiditatibus cõiunctus. Hæc Plato in Timæo, cuius interpres Gal.

Animus, est quo homines sumus, quo sapimus & intelligimus, quæ vis non est educta de potentia materiæ, sed à Deo immortalis de nihilo creatur eodem tempore, quo & in corpus nostrum infunditur.

Animi perturbationes, sunt turbidi concitatique motus in homine, quòd magna illarum vis sit, & miras in corpore motiones excitent: idquod timor, gaudium, ira, & verecundia euidenter declarant. Quære dict. Timor. Animal, est

ſubſtantia animata, ſenſoria, quæ naturæ impetu, ac voluntate mouetur: quòd voluntario nimirum ſe motu exercet. A tribus item principiis gubernatur, quorum quidem alterum in cerebro: in corde alterum: tertium in iecinore quòd ſedem obtineat:vt ex Platone in Timæo refert Galenus.

Animal, eſt quod conſtituitur humoribus quatuor, ſanguine, pituita, bile flaua,& atra:partibus totidem anni correſpondentibus,ac elementis,calido,frigido,humido, ſicco ſimul temperatis: ex doctrina Galeni ſuper Hippocrate libro de natura humana, de Elementis, & de Temperamentis.

Animalis facultas primaria,eſt quæ propter quam qua imaginamur, & ratiocinamur: vitalis, eſt quæ ſine qua viuere non dicitur: vegetatrix, per quam in melius corporis partes augentur. Alia animalis facultas, eſt quæ ex cerebro per neruos, ceu fiſtulas quaſdam, ſenſum & motum in totum corpus tranſmittit, ac intellectum fouet:hinc nomine alio ratiocinatrix λογιςικὴ,dicitur: ea voluntariis actionibus vnà cum ſenſibus præſidet.

Animalis ſpiritus, eſt qui in cerebro ſedem habere fertur: & per neruos in vniuerſum corpus diffunditur, mouendi, ſentiendíque facultatem præbens. Animalis quidem ſpiritus dicitur, non quòd animæ ſubſtantia, ſed potius primum eius ibi habitantis inſtrumentum ſit. Generatur ex vitali ſpiritu ſurſum per arterias elato, perfectius cocto, & elaborato: In quem ſanè vſum reticularem plexum, quaſi varium quamdam labyrinthum in cerebrum natura fabricauit.Quære dictionem, Spiritus.

Animalis item ſpiritus, à temperie & cerebri natura fit in cerebro etiam nutritur, partim à ſpiritu attracto ex naribus, & in reti mirabili partim quoque nutritur, & conficitur in cerebri ventriculis. Officium eius eſt præſtare ſenſum & motum, qui à cerebro in vniuerſum corpus per neruos defertur: vtrum tamen feratur per neruos ſecundum ſubſtantiam, an ſecundum rationem parui faciendum eſt: vt Galenus in libro de Sedibus affectis, & de Symptoma. cauſis declarat. Cæterùm animalis ſpiritus, ac viſibilis quid differant: déque viſionis generatione, repetendus eſt Galenus in libro de Oculis, Theoremate ſecundo, capite quinto & ſexto.

Anni tempus partibus quatuor diſtinctum eſt, in ver, æſtatem, autumnum, & hyemem. Harum quidem curationi tempus optimum, opportuniſsimúmque verum eſt: aut certè neque feruens, neque frigidum: ſi quidem ægritudines, & nimius calor, & nimium frigus infeſtant: maximè tamen horum varietas,ideóque pernicioſiſsimus autumnus eſt. Hæc Celſus lib. v. Artium, cap. de obſeruationibus. Ob id ipſum etiam anni tempora conſideranda, quibus methodo certa ægritudines curantur,monet Gal.Meth.med.lib iij.

Animi mores qui, & quomodò animal bilioſum ac pituitoſum reddunt: quoniam animi affectus febrem accendunt,ac grauiſsimis morbis initia præbent: ipſis tametſi ad debitum modum reuocatis, ægros non paucos, nulla etiam pharmacorum appoſitione, curari certum eſt, ac perſanari: itaque animi ſanitas philoſopho mandatur. Galenus libro primo Sanitatis tuendæ animum pueris fingere docet ſecundo ſeptennio, quod videlicet id tempus aptiſsimum ac opportuniſsimum probis conſuetudinibus, & grauibus diſciplinis, quæ animi modeſtiam pariant. Quare ne infantes in aliquos animi motus incurrant,qui optimi ſunt temperamenti,non leui cura indigent: eſtque anima actiuarum ipſarúmque optimarum qualitatum temperamentum.

Animalia,alia aliis ſicciora ſunt:alia humidiora, ſpeciatim inter ſe collata, vt canis homine ſiccior eſt,homo humidior: at canis formicæ collatus & api, humidior inuenitur:illa verò ſicciora.Gal.Temperament.lib primo.

Animalis prima conſtitutio ex ſanguine & ſemine eſt, quæ humidæ & calidæ res ſunt:cuiuſque animalis nuper nati corpus propter redundantem in eo humorem liberis ne quidem edendum. Gal. Temperam.ij.libro.

Ani-

Animantia quæ frigidiori sunt natura per hyemem ob frigoris vim, perinde acsi mortua essent, laritare solent, quemadmodum viperæ, anguésque: quas si manibus tractes haud quaquam mordent: eadémque animantia haud obscurè declarant frigidam distemperantiam animales actiones torpidas efficere:ea quoque hyeme delitescentia adipe fiunt obesa. Locorum affect.lib.iij.

Animalium vetula recénsque caro vitanda: illa námque durior, concoctúque difficilior:hæc immodicè humida, & excrementosa,ac maximè ex animalium generibus est humida suilla,& ouilla.Meth.lib.viij.

Anodinum, id est sedans dolorem, vacuata doloris causa, calidum primo excessu, tenuium partium, Galenus libro primo compositionum pharmac. secundum genera. Narcoticum anodino contrarium, quia frigidum, crassum, nomine tantùm abusiuè anodinum dictum, quia tactum stupefacit, sine quo non est dolor.

Anodina antidota seu medicamenta, ea sunt, quæ partium existunt tenuium, & non multò calidiora, quàm symetra sunt: ideóque necesse est vt euacuent & discutiant: tum rarefaciant, extenuent, concoquant, & æquabile reddant quicquid in partibus dolore vexatis, aut humorum acrium, aut lentorum, aut crassorum, aut multorum meatibus infractorum, aut etiam vaporosi, aut crassi, aut admodum frigidi spiritus exitum commodùm non inuenientis, cohibitum atque inclusum est: itaque nihil prorsus adstrictionis habeant oportet. Quare anodina quibus exhibenda, & ipsorum soporiferorum differentia, & quibus quando vtendum, & quomodò, Galenus maximè ab vsu grauiter sopientium abhorruit. Meth.med.lib.xij.

Anodinorum sicuti cauendus est vsus quoad fieri potest, ita si vrget necessitas, omnino non contemnendus: quoniam anodina soporifera magis salubria funt, si post annum sumuntur.

Antidotum, est medicamentum quod non extrinsecus impositum, sed intra corpus assumptum malis medetur: atque in treis partibus differentias, quarum primum lætalium gratia medicamentorum offertur: quoddam propter bestias virus iaculantes: quoddam verò malis ex prauo victu obortis auxiliatur: vt Mithridatis antidotum aduersus venenorum pericula: aut theriaca aduersus venenatos ictus serpentum.

Anthrax ἄνθραξ, fit cùm sanguis & feruescens in aliqnam corporis particulam decumbens cutim exusserit. Incipit plerumque à pustula ambustis consimili, interim verò & sine hac. Qui malo hoc corripiuntur, particulam omnino scabunt, vnde pustula orta rumpitur, atque adeo vlcus non crusta gignitur. Est tamen & aliud carbunculi genus, quod ex humore crasso seruentéque nascitur. Sæpe verò non ab vna oritur pustula carbo, sed multæ exiles veluti scabentibus milij semina, crebræ in particula residentes: quibus perruptis, similiter crustosum vlcus prouenit. Galenus xiiij. Methodi. In carbunculo non est aduertenda fluxio, quoniam eo qui affliguntur, necessariò febricitant: sed superposita remedia modicè reprimendo digerunt, vt refrigerantia desideret.

Anthriscus & anthriscum ἀνθρίσκος, herba est scandici adeo similis, vt eadem videri posset, nisi tenuioribus odoratioribúsque foliis distingueretur. Hæc viribus quidem est, quod fatigato venere corpori succurrat: iámque senio marcescentes coitus exciter, & alba fœminarum sistat profluuia. Plinius libro vigesimo, capite decimoquinto.

Antispodium Dioscoridis, & Galeni, vocatur à medicis omne id, quod cum spodio facultatem habet: quæque in spodij inopia pro eo possunt supponi. Quære dict. Spodium.

Antimonium, id est, stibium, stimmi Manardo, quod Plinius platyophthalum vocatum scribit, quia in oculorum medicinis efficax est: quo eo mulieres etiam fucantur, gynæceum appellatum est. Diosc. libro qninto, capite quadragesimonono.

Galenus libro nono Simpl. medicament.

Anser χὴν, auis, cuius caro difficillimè conficitur: alæ tamen, iecur, & pedes, si peritis credendum medicis, ad coquendum non rebellant. Oua quinetiam in precio habentur ob nutrimentum, & concoctu sunt facilia.

Ἀντίσπασις, Latinis reuulsio, est quæ ad contraria fit vacuatio: cuius tres videtur descripsisse diuersas differentias Galenus in libro de Misione sanguinis per venas, vt asserit Manardus Epistolarum lib. xij. Epistola quinta, sic inquiens: Si quis contendat omnem reuulsionem à Galeno sub triplici illa diuisione fuisse comprehensam, dicam vel à dextro ad sinistrum, si in sinistra parte fuerit inflammatio: vel è contra, si in dextra facere reuulsionem, atque ita ad secundum genus ibi recitatum, hoc est, ad eam quæ secundum latitudinem fit, esse reducendam, & inter reuulsiuas omnino computandam. Reuulsio itaque omnis euacuatio est, & non contra, vt est author Galenus Meth. med. lib. xiij. & v.

Apate ἀπάτη, genus intibi ex Theophrasto suspicatur, quod à Gaza Fraus conuersum est, eo quod gustantes amaritudine decipiat.

Apios ἄπιος, siue Ischas, est raphanus syluestris, sic dictus, quoniam rotundam instar pyri habet radicem: iuncos duos, siue tres spargit, rubros, tenues, qui à terra parum attolluntur. Cætera ex Dioscorid. sunt petenda, descriptionem scilicet & facultates. Galenus sub nomine Rhaphanis hanc plantam assignat: quam excessu tertio excalfacere, desiccare verò secundo, vtpote domestica efficatiorem, contendit. Quin & semen ipsum planta efficatius est. Radice raphanidis vtuntur medicorum hac nostra ætate plerique in macerandis affectorum corporum abditis per inediam. Ebeno relicto, verùm quantùm profecerint sumentes hactenus haud compertum habeo.

Apium σέλινον, multiplex est: nam quod vulgò petrapium siue petroselinum vocatur, apij grandioris species quidem est, persillum vulgus nominat: at palustre ἐλειοσέλινον, neque illud est, quod Berula palustris suspicatur: quod autem apium montanum aliquando fuit, Græcis, & Latinis ὀρεοσέλινον videtur dictum quin & vtiliter cognoscitur, atque vsui aptatur, passim quoque hortis nutritur. Apium siquidem grande, quod Macedonicum petroselinum est, Græcis, ἱπποσέλινον, cuius semine purgantur equi post torminum dolores, non accepit nomen, sed à sua ipsius magnitudine: non illud est, quo, post persillum, peculiariter passimque vtimur. Quod coniectandum est hortense apium non nostrum esse persillum, obsoniis vulgare. Quære dict. Olusatrum.

Apocynum ἀπόκυνον καὶ κυνοκράμβη, id est Brassica canina, siue erratica, hippomanes quibusdam auguratur, quòd de ea si equi ederint, in furorem, vt scribit Hesiodus, coguntur. Ἀπόκυνον præterea δὲ μάζα μεμαγμένη φαρμάκῳ πρὸς ἀναίρεσιν κυνῶν, id est Apocynum panis est ex veneno aliquo pictus, ad interficiendos canes. Quære Catonem de Brassica, in lib. de Re rustica versus finem.

Appetitus, est diuersi cibi, & potus desyderium, seu appetentia animantibus à natura distributa. Est & caninus appetitus contraria amissioni appetitus passio: plures enim appetunt cibos sic affecti, atque cum appetitum cohibere nequeunt, in ingerendis cibis modum excedunt: deinde eorum multitudine grauati, & assumptos cibos citra nocumentum ferre non potentes, ad vomitum diuertunt: postea rursus se explentes, iterum ad vomitum redeunt, quemadmodum canes.

Appetitus vehemens animalis non caloris copia accidit, sed contra, refrigeratis scilicet his partibus quibus appetentia debetur: quoniam appetentiam conuenientis sibi qualitatis omnibus animalis inesse partibus, odiúmque contrarij: itaque appetentia si fuerit attractio, erit & fruitio aliqua: cuius siquidem quinque illi occurrunt symptomata, vt author est Gal. Symptoma. lib. primo, Temperam. lib. ij. facultatum, natur. libro iij. & Methodi medendi libro viij. de appetentia deiecta continuatione

diarchææ

diarrhææ ex cruditate ventriculi.

Apiastrum μελισσόφυλλον, herba est, qua apes mirum in modum delectari videntur: vulgò melissa appellatur. Tota herba iucundi odoris est, vt citreum malum suo odoratu oleat: quas autem vires habet apertas facit Dioscorid. lib. iij. cap. xcix. Galenus lib. vij. Simpl. Citraginem vocat, cuius loco marrubio odoro vtendum monet. Cæterùm si cui fortè ad manum quandoque marrubium non fuerit, illo vti liceat, modo non exciderit quando ab hoc exuperetur.

Aphace ἀφάκη, vulgus domesticum Gesses, leguminis genus est: cuius vires sunt adstringentes, sicut in ipsa lenticula, quæ φακὸς Græcis est, estur vt lenticula, sed ægriùs concoquitur: at in moderato calore valenter desiccat, minùs autem ipsa lenticula.

Apophysis, est grandioris totius ossis pars, & ab epiphysi diuersa. Galenus in libr. de ossibus, & Anatomes.

Apoplexia ἀποπληξία, est passio in qua cõmuni omnium neruorũ principio patiente, omnes corporis particulę motum & sensum simul amittunt: vel, est priuatio sensus & motus in vniuerso corpore, cùm functionum à voluntatis imperio prodeuntium læsione, subitò superueniens. Latini Attonitum morbum vocant. Author Galen. locorum affect. lib. iij. cap. x. Celsus lib. vj. cap. xxvj. Item Galenus libro primo de Morborum differentiis.

Apozema ἀπόζεμα, est ex variis simplicibus cum purissima aqua decoctum, seu condimentum, medicamenti vim habens concoctricem, digestiuam & expultricem. Compositiones autem diuersas ac multiplices tractat Actuarius, & post eum qui habentur posteriores medici, etiam emunctissimi.

Apostema ἀπόστημα, latinè abscessus, de quo suprà egimus.

Aphthæ ἄφθαι, vlcera sunt quæ in ore fiunt nõ adeò profunda, sed quæ in superficie oris accidunt, igneæ caliditatis quippiam habentia. Genus hoc apostematis communes medici Alcola appellant. Meminit & Celsus Artium lib. ij. capite primo, & lib. v. meth. med. Galenus curationis author est. Sed & abscessus quoque ad Glauconem lib. ij. non minùs diligenter curandi viam ex Galeno ipso tradit medicinæ doctissimus Akakia.

Apepsia, ventriculi vitium est, quod Latini medici cruditatem vocant, cùm cibi scilicet in ventriculo non mutentur. Differt autem à dyspepsia, & à βραδυπεψία, quæ species tertia est, de qua paulò ante dictum mihi est.

Apophlegmatismus ἀποφλεγματισμὸς, id est pituitã ex cerebro à capite per os trahens: siue euacuatio per medicamenta, quæ in ore retinentur & commanducantur: sub quibus quoque comprehenduntur sternutamenta cientia, & alia quæ per nares ipsa cerebrum euacuant medicamenta.

Apostema ventosum vulgaribus medicis quod est, Græcis ἐμφύσημα nomen habet, & hoc pacto fieri scribitur: Tumores aut ab humoribus fiunt, aut flatuoso spiritu, qui quandoque sub cute, quandoque sub periostiis membranis, quandoque in ventre aut in intestinis, quandoque in medio horum & peritonæi colligitur. Si ab humoribus, aut calidi aut frigidi sunt, aut mixti: calidi aut fiunt à sanguine bono, & phlegmone, hoc est, inflammatio est: aut à bile, vel feruenti & tenui sanguine, vel sanguine & bile calidioribus quæ inflammatio Græcis ἐρυσίπελας, Latinis verò ignis sacer. Frigidi vel à tenui pituita, vt οἴδημα, id est tumor laxus: aut ab humore atræ bilis, vel crassa & tenaci pituita, vt σκίῤῥος, id est durities. Miscentur interdũ simul hi tumores: & si alter alteri dominetur, dominantis nomẽ præfertur: si verò sunt pares, per copulam vnà coniungimus: atque in cæteris, si trium, vel plurium sit commixtio, copulabimus. Atque hi quidem principales sunt tumores: nonnulli tamen alij occurrunt, qui licet sub aliquo dictorum generum comprehẽduntur, variis tamen ex cau-

sis diuersa sortiti sunt nomina: sicuti phygethlon, phyma, & bubon, laxarum partium affectus, quas adenas Graeci vocant: de quibus omnibus suo dicetur loco.

Aqua ὕδρεα est, quae exactè & syncerè alterius substantiae mistione vacat. Itaque purissima aqua sensibus tribus iudicatur, gustu, visu, olfactu atque pondere: gustu, vt nullam prorsus qualitatem prae se ferat, sed videatur ab omni qualitate immunis: id est enim Graecorum ἄποιον visu, vt pura sit syncera, & exquisitè clara. Olfactu, quum eorum nihil ei insit, quae in aquis vitiosis esse olfactus testatur. Pondere, vt caeterarum aquarum leuitatem facilè superet: quae iam si in praecordiis, postquam bibita est, non fluctuat, sed descendit maturè, potiorem non desyderabis. Galenus libro primo Simpl. medic. cap. iiij. & in libello de Renum affectibus, vbi negat aquam simplicem posse conuerti in alimentum: contra eos qui aliter sentiunt. Aquae dignotio ex Hipp. Aph. lib. v. Aph. xxvj.

Aqua inter cutē palbebrae, ὕδατις Graecis dicitur: est pinguis quaedā superioris palpebrae substantia, pondere suo sic grauans, vt vix attollere oculū sinat, eóque assiduas fluctiones excitat. Palpebrae enim in hoc malo aquam inter cutem repraesentāt. De aqua autem inter cutem totius vel partium corporis, Quaere dict. Hydrops. & ex Hypp. Galenum Praedict. lib. ij. cap. primo.

Aquila ἀετός, vulgaris notitiae auis est: cuius genus triplex repraesentatur rapina violentissimum: quarum quidem sublimior siue procerior oculos valde acres habet, adeò vt si felle eius ex melle probato hebetes acie oculi cuiusuis animantis illinuntur, acutiores fiant: haec propter medicinam, sunt dicta.

Aquae frigidae intempestiua potatione iecur refrigeratum affatim, aquam statim inter cutem inducit, antequàm scilicet in durum tumorem attollatur: vt testis Galenus locorum affectorum libro quinto, capite sexto, qui non tamen negat frigidae aquae potionem à cibo per calores aut aestus pueris: quoniam quae mediocris frigidae potio est, confert, quae immodica maximè lędit: & si frigida quoque est, non vi sua, sed per accidens calfacit: quale exemplum Galeni ex Hippocra. est hoc, vbi frigidae aquae multa perfusio calorem reuocans distentionem soluit: quia calens non solùm humectat, sed & calfacit.

Aquae vitia ex frigiditate pendent omnia, cuius culpa & in praecordiis diutiùs moratur, & fluctuationes excitat, & in flatum mutatur & corrumpitur, atque ita ventriculi resoluit robur, sic vt deteriùs proinde concoquat: sed nec digerendo per corpus alimento aliquid magnopere conducit. Meth. lib. vij.

Aquae omnes vim medicam prae se ferentes desiccant, vt quae sulphureae, aluminosae, & que bituminis sunt, aliquid horum substantiae repręsentant, quò certè non simplices dicantur: vt Galenus passim describit.

Aracus ὁ ἄραχος, leguminis genus est quod lenti innascitur: rura vesciolam dicunt. Dioscorides sub hoc nomine Aphaca, meminit: cui vis adstringendi est si torrefacta estur: si fresa lentis more vtendum. Plinius Aracum fructum appellauit, radicibus solis, nec vlla superficie constantem.

Arbutus ἡ κόμαρος, aliquibus Bruta arbor nuncupatur: cuius fructus adeò capiti & ventriculo nocet, vt ei vnedo nomen retinuerit, ex argumento vnum tantùm edendi, Plinio haec scribente. Arbutus autem appellatur non verè, quia hoc nomen Epimelidi tribuit Galenus. Meminit & Dioscorides libro primo, capite cxxxviij.

Arcium siue arctium ἄρκτιον καὶ ἄρκτιον, personatia herba est maior, & minor: huic Pereicocinapi, alteri, Lappa nomen: variis capit ex Dioscorid. vtrumque distinctum. Arctium verò illud ex Galeno quod Tapso verbasco est simile, radice tenera, candida, dulci, caule oblongo & molli, semine Cymino simili, facultatis est admodum tenuium partium: & ob id exsiccantis, & extergentis facultatis est. Arctium autem aliud, quod Lappa maior, Bardanáque est: semen profert

profert dissipandi, extenuandi, & propulsandi vires habens: ac matricis refrigeratæ semen potum dolores tum sedat, tum calfacit. Sed & Arctium tertium est, quod Galenus Prosopitis nominat lib. vj. Simpl.

Ardea grandior, & Ardeola breuior ἐρωδιός, aues: quæ pullis volandi imperitis duces se præstare scriptoribus fertur. Auis vtriusque caro, in cibis parum grata est, quòd laboriosè in stomacho conficiatur: nam maioris excrementi, quàm succi est.

Ardens febris, est quæ propter biliosi humoris copiam fit, cuius colore vrina si non inficitur, constat bilem in vasis non retineri, sed ad cerebrum sua leuitate ascendere. Itaque quibus vrinæ albæ & perspicuæ, malæ: præsertim si in deliramentis appareant. Nos in dict. Febris distinctè differentias febr. percurremus.

Ardor siue vstio ἔγκαυσις, est calor circa caput perseuerans, ex sole actiuo contractus. Vstionē tametsi ab ardore separat Galen. lib. decimo, Meth. med. sic inquiens, Vstio nonnunquàm corporis habitum constipat, quod ipsum scilicet febris principium, vbi cum horrore inuasit, stipationem subinde facit. Nam & frigiditas, & adstringentium vsus, mediam stipationem semper febrem excitant: quinetiam glutino si & crassi, aut etiam copiosi succi, vbi mediocriter obstruxerunt, diariam febrem interdum accendunt. Denique lib. viij. Meth. Vstionem vult Galenus protinus ab initio refrigerationem desyderare, non crebriorē lauationem: minimè verò aut oleum largum, aut crebram frictionem: quod cùm caput ardore captum est, rosaceo superfuso atque similibus eget, non alia frictione.

Argemon ἄργεμον, triniales medici Achimon, fit id vlcus in oculi iridis circulo, exteriorem etiam locum occupans, ita vt intra iridem albus color, extra rubor appareat. Manard. Epist. lib. vij. Epistola secunda.

Area, est cutis capitis, & faciei depillatio: cuius quoque duo sunt genera. Commune vtrique malum est, quod emortua pellicula summa pili primùm extenuantur, deinde excidunt, ac si ictus locus est, sanguis exit liquidus, & mali odoris: increscitque vtrunque in aliis celeriter, in aliis tardè. Peius, est quod cutem densam, & subpinguem, & ex toto glabram fecit: sed ea quæ ἀλωπεκία nominatur, sub qualibet figura dilatatur: fit & in capillo, & in barba. Id verò quod à serpentis similitudine ὀφίασις appellatur, incipit ab occipitio: duorum digitorum altitudinem excedit, ad aures serpit, quibusdam etiam ad frontem. Celsus libro sexto, cap. iiij.

Araneus trium generum animal est, vnum nomine holcon, siue lycon: quo in arcendis tertianis ad tempora apposito vtimur: tela eius vulneri imposita sanguinem sistit, & ab inflammationis iniuria vindicat. Alterum aranei genus, candidam, tenuē, densamque telam orditur: qui si in aluta ligatus, & lacerto appensus quartanis mederi dicitur: ex rosaceo decoctus & infusus aurium dolores finit. Tertium est, araneus mus, qui sui morsus, dissectus & impositus, venefícia luit. hæc Diosc. & AEgyneta.

Argemone ἀργεμώνη, cuius species tres à scriptoribus nonnullis describuntur, Hiero. Tragus suspicatur eam esse plantam, quam vulgus rosam frumenti vocat. Herba autem hæc nomen traxit ab ἄργεμα & ὄνημι, quod oculorum albugines & maculas deleat, estque abstersoria & discussoria, vt prodit Galen.

Arnoglossum plantago maior est, quæ triplex passim legitur. Largus πολύνευρον, Plinius neruale, & Apulleius quinqueneruiā vocari tradit. Quære dict. Plantago.

Argemon ἄργεμον, est vlcus quod in iridis oculi circulo nascitur, vndiquaque occupans, vt sic circa exteriorem iridis partem rubicundum, circa verò internam album appareat.

Armenia gleba vel terra, vulgò Bolus armenus, colore pallido vel luteo promptissimè calcis modo soluitur, aut quouis liquore alio affusa, summè siccat: ob id est optima sanguinis sputioni, dysenteriæ, ventris fluori, fluxionibus à capite ad thoracem, & inde nascenti asthmati, & phthoē, quia vlcus in ea siccat, tussim sedat: vlceribus etiam putribus oris, fistulis ani remedio est. In pestilentia qui glebam hanc bibūt celeriter remediantur.

Armenius lapis, præfertur leuis, colore cæruleo, perquàm æquabilis & friabilis: non tantis deprehenditur viribus, quàm Chrysocolla. Nullum medicamentum efficacius est melancholia correptis Armenio lapide loto vel illoto: verùm lotus quinquagies securiùs exhibetur.

Armeniaca mala Plinio, & Columellæ, inter prima numerātur: quæ Abricoqua appellata isto seculo videntur. Quære dict. Persicum malum, seu Malum pers.

Argentina Manardo herba Asplenium est, quæ locis humectis in saxis nascitur: foliis scolopendræ vermi similis, quæ à nostris medicis Arabicis Citrach: ab aliis vulgaribus Argentina vocatur. Ex ea siquidem vnguentum factitatur ad lienis obstructionem peroptimū: quale namque est: Oleū capparorum, muci altheæ, adipis anatis, asplenij in pollinem tenuissimum subacti, singulorum quantùm videbitur satis.

Argentum, post aurum, metallorum purissimum, & temperatissimum: atque vt aurum in follicula & bracteolas ad medicinæ vsum arte extenditur: ipso quoque auri loco vtuntur virium restaurationi myropolæ, feliciùs propinatur, nisi ipso auro esset multò imperfectius atque impurius.

Argentum, volubilitate, viuum, ἡ ὑδράργυρος à consistentia Græcis dicitur, Latinis verò à motu viuum, & à colore argentum: sed arte factum posterius libro nono. Simpl. existimat Galenus: prius autem minerale vult Hermolaus: cùm tam factitium ex minio, quàm minerale, seu in argenti fodinarum tectis stillatim concretum, siue per se in metallis inuentum Dioscorides ὑδράργυρον appellat. Argentum viuum, est metallorum omnium cum sulphure materia à calore temperatissimo sic per minima vnitum, vt siccum humido æqualiter in eo temperentur: vnde calore & frigore temperatum quoque dicitur: non quarto ordine cum quibusdam frigidum, cū aliis calidum. Eius vsum in medicina docet Dioscorides: & qui sunt Diosc. sequuti Aëtius, Ægyneta, & posteriores. verùm Galenus nusquàm est vsus.

Armoracia, rapistrum agreste χερσιά, ἢ χέρσα Græcis: herba est folio, flore, & semine similis rapo, cui tametsi radix non bulbus est: rura rauenellas dicunt. Aliquibus ῥαφανὶς, id est, campestris raphanus siue armoracia. Quære Diosc. lib. cap. cv. & dict. Radix.

Aroma omne, id est quod amaritudinis, grauisque odoris innocens est: fœtoris quoque immune, vt zingiber, nux muristica, cinnamomum, casia, caryophyllus, atque huiusmodi. Rhabarbarum siquidem ob excellentem quam habet amaritudinē, aromaticum percipitur: nam saporum nomina ad odores transferri docet Aristoteles, non contrà: amaritudóque ipsa adeò est à propriè vocatis aromatibus aliena, vt quibus adest, quocunque odore præcellant, nomen aromatis auferat. Vinum etsi suo genuino odore fragrat, non ideo aromaticum, neque etiam inter aromata connumerandum, docet facultas.

Aristolochia rotunda ἀριστολοχία στρογγύλη: & est longua aristolochia: & tertia nomine clematitis κληματῖτις: & genus quartum, cuius nomen pistolochia est. Est nametiam ἀρίστη λοχούσαις sic dicta, quia fit parturientibus optima & salubris. Dioscoridi & Galen. triplex numeratur, radicis figura præcipuè distincta.

Arquatus morbus ἴκτερος, quod cœlestis arcus similitudinem, si colorem eius inspicias, habeat, nuncupatur. Aliter morbus regius, & arquatus Galeno locorum affect. lib. v. cap. vij. nominatur. Quære dict. Bilis vtriusque.

Ars, est comprehensionum similium congeries, quæ ad finem quendam vitæ cōmodum referri possunt: quoniam omnis ars à notioribus ad ignotiora procedit. Facilè enim ex certo, exquisitéque cognito, quod incognitum est, inuenitur. Namque ars & artifex, vtique & ipsa ars & fortuna, quomodo sanitatis sint causæ, quamuis medicinæ ars longa vsqueadeo sit, infinita vt credatur, Docet Gale. Metho. med. lib. xj. & Aphorismor. libri primi, Aphoris. primo, atque in multis suorum operum libris.

Arsenicum veteribus Græcis archenicon, Latinis auripigmentum: in iisdem metallis, vt auro, argento, quibus Sandaracha gignitur: ob id eadem gleba, ambo sæpe mista, videtur. Optimum existimatur crustosum, aureo colore micans, nulli materiæ permistum, in scamas, tanquam bracteolas fissile: alterum globosum, pallidum, & colore sandaracham imitans.

Artis partes sunt, speculatiua, possessiua, actiua, perfectiua, à quibus medicina, quæ speculatur quibus principiis corpus constat, tueatur sanitatem: nihil operetur no ui, venam aperiat, luxata reponat: post actionis euidens opus relinquat sanitatem, hæc Celsus.

Artabe AEgyptiaca mẽsuræ genus, modios quinq; cõplet pro siccorũ mensura.

Artemisia procerior est, quæ nostras: & tenuior, quæ agrestis legitur: eas inter ma tricarias esse neque contendimus. Est & vna, nomine πλατύφυλλος, quæ vulgaris est: secunda, λεπτόφυλλος, quæ tenuior apparet, vulgò Matricaria. Hinc subsequitur Artemisia μονόκλωνος, id est, vniramis, quæ Athanasia nostras est, quæ quibusdam Oculus Indicus creditur. Vires habent excalfactorias secundo excessu, & disiccatorias versus finem primi: ideòque tenuium sunt partium, vt renum calculos frangant expellántque: matrici refrigeratæ auxilium commodè ferunt tum potu, tum fomentis. Nam & sirupus factitatur ad matricis suffocationes vtilissimum.

Arteria omnis, est receptaculum sanguinis rarioris, puriorísque, commixti cum spiritu naturali: sensúque prædita est: cuius origo cor est. Nam sicuti cerebrum subministrat neruis, ac musculis: cor arteriis, iecur venis suppeditare virtutem functiones harum partium manifestant. Cætera ex Galeno habentur Meth. med. lib. vij.

Arteria aspera τραχεῖα, & βρογχος, fistula est, quæ à faucibus ad pulmones vsq; protenditur. Caput arteriæ huius guttur λάρυγξ vocatur: quæ constat cartillaginibus quatuor. Hæc spiritus meatus est, exterior colli fistula ad pulmones, & cor pertinens, eousque aërem deducens, secatur in multas cauernosas fistulas. Arteriæ asperæ corpus ipsum qualiter compositum est, sic varia curatione sanandum, quoniam variis, diuersisque implicatur ex cerebro humore acri defluente vlcerationum ægritudinibus: quin & venarum & arteriarum, & cordis, & thoracis, & renum, & vtriusque vesicæ, commune est opus, cum euacuatio fit. Gal. lib. vij. Meth. med.

Arteriace medicamen, ideo vocitatum, quod ad arteriæ tracheiæ tumorem, raucitatem, vocis abscisionem, & ad ipsam arteriam exasperatam applicatur.

Arthrodia, est quæ cauum leuiter & in superficie, & capitulum etiam depressum habet: oblongum autem, & depressum dicit Galenus capitulum, ad ceruicẽ idipsum cui adnascitur referens, lib. de Ossibus.

Articulus, est naturalis ossiũ cõpositio: ossiũ verò naturalis vnio, symphysis appellatur. Articuli autẽ differẽtiæ, Diarthrosis, ac videlicet Synathrosis. Gal. de Ossib.

Articularis passio ἀρθρῖτις, est vbi imbecillitas in omnibus corporis articulis cõsistit, humórque innaturalis ad eosdem confluit. Differunt itaque podagra, & arthritis non toto quidem genere, sed locis patientibus: in vtroque enim articulorũ est imbecillitas, & humor à natura alienus ad hos ipsos cõfluẽs. Si ergo in pedibus cõstiterit, podagra appellatur: si verò reliquos actus occupauerit, articularis morb⁹ nominatur.

Artolaganus, ἀρτολάγανος, panis genus delicatissimi, quod pusillo cum vino, lacte, oleo, & pipere pinsabatur, coquebatúrque ad vsum. Plinius lib. xviij. capit. xj. & Ruel. lib. ij. cap. xiiij.

Arundo marina, quę farcta & crassior Diosc. habetur, apta olim quæ pro sagittis, & hastis vsurparetur: cuius tandem vsus apud posteros inoleuit, quanquam adhuc visitur in Græcia, atque ipsis vel ignota, vel vsui inexperta.

Arundo συρίγγιας, hoc est, fistularis, ea est de qua fiunt calami scriptorij: at quæ χαρακίας, id est, vallaris arundo, in sepibus vallium frequens visitur: olim pro militum castris muniendis: imbrium cohercendorum causa, fuit vsitatissima. Quæ arundo tibialis, siue musica ad conficiendas ligulas tibicinum legitur, illique

illique instrumento armoniam accommodat. Atque ille crebræ in Brannonicum stagnantibus paludibus, stagnísque, hoc solùm differre cognoscuntur, quòd altera mas, altera arundo fœmina sit.

Arundo καλαμος, Columellæ canna vocatur, de cuius radice calcinata alterum fieri solet Spodium, quo hodie vtuntur vulgares medici: & si Spodium verum in metallorum fornacibus ex Dioscoride, & Galeno, eruitur. Neque sanè eo inquam vtendum ad medicamenta corpus internum purgantia, quia veneni viribus pollet asperrimis: at priore quidem, quod Arabum inuentum est, ex cannarum radicibus, semoto omni etiam periculo vtendum. Quære dict. Spodium.

Arundo vernacula δόναξ, iuncea, herbaceáque, foliis porri multò longioribus latioribúsque: tota palustris, atque in aquis stagnantibus nascitur, priore quidem dissimilis: fert pappos in summitate ad culcitra valdè vtiles componenda: atque in eum vsum iam traxere Bellicẽses Segusiæ. Pl. Cypriã arundinẽ vocat, cuius radix inutilis.

Aron, & arisaron ἄρον, bulbosa herba est, quæ inter serpentarias annumeratur. Quidam ob similitudinem idem atque vnum simplex esse retulerunt Aron, & Dracontium, quod ex Diosco. cognoscitur descriptione differri, diuersúmque esse vtrunque & figura, & viribus.

Argentum viuum manifestum, quod mercurius appellatur: antiquorum vsu est aqua viscosa, substantiæ subtilis, albæ, tinctæ, per calorem temperatissimum: vnita tali vnione per minima, quousque humidum temperetur à sicco, siccum æqualiter ab humido, vsque dum calidum contemperetur à frigido, & frigidum æqualiter à calido: nomen quoque sumpsit Mercurius à planetarum instabilissimo Mercurio. Et hæc Geber de Argento viuo.

As vel assis duodecim vnciis, quæ libra Romana est, constat. hac siquidem medici pro libra, non ea, quæ est sexdecim, necnon myropolæ in pharmacorum exhibendorum mensura, vel pondere vtuntur. Partes autem eius sunt duodecim: deunx, vndecim: dextans, seu decunx, decem: dodrans, nouem: bes, octo: septunx, septem: semissis, sex: quincunx, quinque, triens, quatuor: quadrans, tres: sextans, duo: vncia, vnum.

Assarius, ponderis genus est, & habet in se binas drachmas.

Asa, quæ duplex est, fœtens & odorata, quæ pro liquore Syrenaico Gal. vsurpatur: myropolæ Benzoin appellant: verùm quæ fœtet, Asa simpliciter authoribus scribitur. Nam cuius odor est acceptus, Laser, aut Laserpicium nõ est. Quære dict. Laser, & Laserpicium.

Asarum ἄσαρον, Bacchar olim Gallis, vt Italis, vt author est Vergilius, dicebatur: nunc quidem syllabarum inuersione vulgus Cabbarat, vocat. Quære dict. Baccharis.

Asellus ὄνισκος piscis, specie quidem duplex, maior scilicet, & minor: vulgò Merlus, & Merluche, quibus Britannica Anglia abundat. Sic quidem ab asini colore, vt Varro scribit, piscis vterque est dictus. Febrientibus recens captus, & esus, non minùs saluber, referente Galeno, quàm quiuis alius saxatilis piscis.

Aselli, vermiculi sunt, qui Diosco. millepedæ vocantur, sub aquariis vasis stabulantes, multis pedibus nituntur, & contacti re aliqua contrahuntur in orbem, ac si cõuellantur. Qua verò experientia venerint in medicinæ vsum non facilè dictu est, nisi qui legerit Diosc. lib. ij. cap. xxxiij. Galenum lib. vij. Compos. pharmac. Actuarium li. v. & Syluium de medicina simplici libr. j.

Astyllis ἀστυλίς, lactucæ latioris genus, sine caule, quòd ob insignem frigiditatẽ Veneri resistere maximè creditur: vnde & Eunuchion, Spadonium, à nonnullis est appellatum. Columella lib. x. Quære dict. Lactuca.

Asylla herba est, qua sibi medentur pecora, si quãdo Anagallidẽ fœminã imprudenter degustarint: Latinis Ferus oculus habet nomẽ, vt scribit Pli. lib. xxvj. cap. xiij.

Ascarides ἀσκαρίδες, tertij generis lumbricorum sunt, breues ac tenues, vermibúsque similes. Horum magna interdum copia in hominibus ac iumentis cibum ineptè concoquentibus apparet, qui in extremo longaone potissimùm reperiuntur. Quære dict. Lumbricorum Helminthes.

Ascalonia

Ascalonia cepa ἀσκαλώνια κρόμμυα, genus affine cepis capitatis, quoniam ascaloniæ longiores capite produntur: atque harum vires cæteris cepis non sunt inferiores. Vulgus Cibolas, & Ascalotas vocat. Quære dict. Cepa.

Ascyron ἄσκυρον, tertium hypericonis herbæ genus est: secundum, Androsemō: & primum, hypericon, idcirco neque perforata, siue tracherana myropolis popularibus appellata, Ascyron erit: quanquam Herbariorum quidam Rutam campestrem ab antiquis autoribus appellatam admonent, quam posteriores ex foraminibus, quæ in foliis apparent. Perforatam nomen ei attribuunt, nullam inter ipsas distinctionem facientes, quod easdem vnam arbitrentur non diuersas, decepti Dioscoridis descriptione.

Ascites ἀσκίτης, fit cum inter membranam peritonæum, & intestina plurimus aquosus humor coaceruatur. Sic dicta, quòd vtris modo locus qui est intra peritonęū & intestina aquoso humore impletus videatur. Huius speciei hydropisis meminit Horatius his versibus:

Crescit indulgens sibi dirus hydrops,
Nec sitim pellit, nisi causa morbi
Fugerit venis, & aquosus albo
Corpore languor. Quære dict. Hydropisis.

Asthma, est cum ob crassorum humorum ac viscidorum multitudo pulmonis brōchiis fuerit infarcta: aut tumor quispiam abscessui similis in ipso si constiterit.

Asthmatici ἀσθματικοὶ, sunt qui citra febrem frequenter respirant, vti adsolent qui velociter cucurrerunt: hi & anhelosi, & suspiriosi dicuntur: quemadmodū & malum ipsum asthma vocatur. Eosdem etiam propterea, quòd thoracis corpus penitùs rectum habere cogūtur ob suffocationis formidinem, orthopnoicos appellamus: passio verò ipsa orthopnœa dicitur: dyspnœa omnis difficultas spirandi est: propriè tamē est ea difficultas spirandi, quæ propter crassos, & viscosos humores bronchia pulmonis obstruentes accidit, vt placet Gal. lib. vij. Secundum locos. Facilè autem inuicem hæ passiones distinguuntur: nam destillatio etiam sanis ex manifesta causa repentè accidit, in totum ferè citra febrem, rō comitantibus etiam propriis destillationis signis. Si verò tumor abscessui similis in pulmone fiat, necessariò febris consequitur: neque ita diu post, inflammatione in pus transmutata, pus reiicitur cum tussi. Si autem crudum tuberculum gignatur, hi neque grauitatem magnam sentiunt, neque difficultate spirandi admodùm infestantur. Qui propriè asthmatici & orthopnoici appellantur, in totum febrem non habent, grauitatis verò sensus eis contingit, neque quippiā purulentum per sputum reiectant.

Asclepias ἀσκληπιὰς, non est hederacea herba Græcis medicis χαμαίκισσος, dicta, triuiali vocabulo hedera terrestris, vt placet quibusdam: sed quæ Segusianis populis pestifuga vocitatur, quòd aduersus pestis furores legitur. Quære dict. Chamæcythus, & Hedera Asclepiadem Dioscorides depingit ita: Asclepias ramos emittit longos, folia hederæ longa, radices numerosas, tenues, odoratas: floris virus graue: semen Securidacæ nascitur in montibus. Galenus huius vires non expertus est.

Aspalathus ἀσπάλαθος, rosæ hyericonthis frutex aliquibus suspicatur. Manardo autem arbor nobis incognita, quæ Arabibus Darsisahan profertur, vt Santhali species, quod Brass. negat. Sed consideret Lector, Santhalum quoduis frigidæ, & siccæ essentiæ esse: quòd si quod aliud admittitur, suppositiritium quidem est: contrarias verò habere vires Aspalathum negabit nemo. Proinde gemina Aspalathi in Diosco. descriptio maris Rosmarinum vulgaribus dictum, repræsentat. meminit post Ser. Largum, Columella lib. rei rusticæ vj. capit. decimoseptimo, in hæc verba: Venena depellit viperę Symomanum trifolium, quod inuenitur in confragosis efficacissimum, odoris grauissimi, neque absimilis bituminis: idcirco Græci eam asphalton ἄσφαλτον appellarunt: nostri autem propter figuram Trifolium acutum: Rhomanensium Allobrogum vicinia asphalto trifolio abundat, vt in Lyguria montes, si Largo credimus.

Aspar

Asparagus ἀσπάραγος, duplex reperitur, hortensis scilicet, & rustica planta, nomine alio Corruda. Orminum Atticè appellari vult Gesnerus. Est & Asparagia ἀσπαραγία, quam vertit Gaza Corrudaginem è Theoph. nomenclaturam Dioscoridis sequutus li. secundi, cap. cxviij. Galeno Asparagus petræus, aut myacanthinus vocatur: cuius abstersoria vis est citra manifestam caliditatem aut frigiditatem: renibus & iecinori radix & semen vtilis.

Asphaltos & asphalton bitumen est, optimum nigrum, & subsplendescens: dum aquis innatat molle: cùm siccatum est, pice sicca durius efficitur. Verum bitumen in mari mortuo, stagno salso in Cœlosyria, id est, caua Syria, prouenit. Hoc mare abyssus est Gomorrhæ, & Sodomæ vrbium diuinitus subuersarum. Dioscorides Iudaicũ bitumen, quod præfert cæteris appellat: nigrum & sordidum non probat, tanquam vitiosum & inualidum. Nascitur & bitumen alterum circa Epidaurum nomine pissasphalthos, quod mistam bitumini picẽ redolet. At Babylonica Naphtha bituminis colamẽ, colore candidum: sed & nigrum quoque colore inuenitur. Vis ei ignium rapax, ita vt ex spatio protinus in eam transiliant. Hæc ad suffusiones oculorum, & albugines vtilis. Omnis autẽ bituminis facultas est, glutinare, discutere, & emollire. Petes cætera ex ipso Dioscoride li. j. cap. lxxxv. Gal. li. xj. Simpl. med. prope finem docet bitumen hoc omne resiccare & excalfacere in secundo ordine. Merito itaque eo vtuntur chirurgi, popularésque medici, ad glutinationes vulnerum cruentorum, quę exsiccari debent cum leuiuscula excalfactione.

Asphodelus ἀσφόδελος, hastula regia, siue Albucum est à caule insigni ex multis radicibus bulbosis emicante, quibus agnatis abundat. Nunc porcorum cibus, olim hominum, muribus venenum. Autumno legitur, cùm valet plurimum. Diosc. li. secundo, cap. clxj. Galenus li. Simpl. vj. ait esse facultatis Asari, Ari, & Dracontij vtriusque: nempe extergentis facultatis, proinde vsta radix alopecias sanat, quia potentior.

Aspis, inter serpẽtes venenatas nominatur, cuius corporis longitudo à tribus cubitis ad quinque protenditur: cute liuida, & oculis coruscaatibus apparet, & collo prætumescente, Nicandro & Strabone authoribus. Si quem vulnerat, tabe repentina conficitur, & membra frigore stupefacit, singultu assiduo, vehementíque dolore excruciat, & somni tandem profunditate sopitus moritur. de quo Lucanus poëta:

Hic quæ prima caput mouit de puluere tabes:
Aspide somni feram tumida ceruice leuauit:
Plenior huic sanguis, & crassi gutta veneni
Decidit, in nulla plus est serpente coactum.

Est præterea & aspis alter, cubitorum duûm longitudinem adæquans: cuius cutis aspera atque arida, oculos non in fronte sed temporibus & natura hebetes habet: atque auditu expergiscitur: neque minor quàm in cæteris veneni facultas experitur: huic aduersatur antidotus Andromachi, & Zopyri Theriacæ.

Asplenium ἄσπληνος, quibusdam Ceterach creditur, est herba foliis scolopendrę vermi non dissimilis, quæ vulgaribus Argentina, id est, Ceterach myropolis vocatur: Dioscoridi Scolopendrion, longéque discrepat à Lingua ceruina herba vulgò sic appellata, quæ Diosc. Hemionitis est: Quære dict. Scolopendrium, & Hemionitis.

Atheroma ἀθήρωμα, ex abscessuum genere quidem, est: vt Testudinem appellemus tumorem hunc vt mollem, non vsque adeò durum, satis tamen magnum, in quo pinguis materia tunica quadam obtecta continetur, quæ caluariæ ita hæret, vt ipsam plerunque vitiet. Hoc ergo non est dubium de numero esse abscessuum sub meliceride, contineri: sed tamẽ ad meliceridem magis attinet. De quibus singulis quære dict.

Aster Atticus ἀστὴρ ἀττικός, neque Eringium, neque Centum capita Pli. neque Aspergula, quæ minor est, videtur: verùm recentioribus quibusdam Inguinalis, Bubonium, & Alibium imaginatur, Dioscoridem sequutis libro quarto, cap. cv. cuius verba hæc sunt. Aster Atticus, seu Inguinalis, cauliculus lignosus, florem in cacumine habens purpureum, luteúmve, & in ambitu diuisum, anthemidis modo, capitulum: sed ea quæ ambiunt folia, stellæ modo radiata, oblõga, hirsuta. Quibus fit remediis

post

post Diosc. Gale.lib.vj.Simpl.docet Bubonium non tantùm ob id vocari, quòd illitum, sed etiam qnod suspensum bubonas sanare credatur: habet verò quiddã etiã digerens, vt mistæ sit potentiæ, vti rosa, verùm id non astringit.

Aster Samius, terræ species ad varios medicinæ vsus, quæ in Samo insula effoditur: præfertur quæ candida, leuis, tangenti linguæ glutinis modo adhærescens, mollis, succosa, friabilis. Duæ enim species eius. Galenus Samiam terram egere lotione negat: sed vtimur altera eius specie magis, qui Aster Samius est, ad sanguinis expuitiones vndecunque obortas, velut etiam Lemnio sigillo, terra sigillata vulgaribus appellata. Eadem vi iuuant hæ omnes sanguinis ex vtero profluuia, & vocatum fluxum muliebrem. Diosc.lib.v.cap.xciiij. Galenus Simpl.libr.ix.cap. de Terra Samia. Nos cætera prosequemur in dictione Terra.

Attractilis ἀτρακτυλίς, spina est ex enici genere, cartamo similis: cuius rura flore pro croco vtuntur, myropolæ verò semine ad placendas purgatorias conficiendas: cui diacartamo nomen tribuunt. Attractilis alter, Carduus benedictus neque est, neque ei vires repræsentat similes. Quære dict. Cnicus, & Cartamus. Galenus Attractilida enicum agrestem ex spinarum genere esse scribit: cuius facultas est desiccatoria, & modicè digestoria, ex lib.vj.Simpl.

Astragallus, siue os balistæ, talus pedis est: cui calcaneus, seu os calcis adiunctum est, vt author est Gal.in libello de Ossibus: & in Anatomicis administrat.

Astragallus planta, montanum cicer, & rusticum rura vocant: nonnunquam etiam syluestres Serras, vt memoriæ proditum est à Ruellio de natura Stirpium.lib. iij.cap.ciiij.

Attonitus morbus qui Latinis, Apoplexia Græcis dicitur: testimonio Celsi vel citissimè moriuntur attoniti, vel in resolutionem transeunt. Quære dict. Apoplexia.

Atra bilis, veluti fęx est ac sedimentum sanguinis: ideóque colore, vt nomen satis indicat, nigra. Ab ea expurgari iecur necesse est, ideóque instrumentum quo eiusmodi humor expurgetur, natura lienem condidit. Qui si minùs, quàm iustum sit, attam ad se bilem trahit, vt sanguis impurior, sic totum corpus redditur magis decolor. Porrò atra bilis inertes, subdolos, auaros, morosos, perfidos, tristes, inuidos, timidos, & pusillanimes reddit. Galenus Locorum affectorum lib.iij.cap v.de atra bile hæc refert.

Atra bilis ob substantiæ varietatem non obscuras habet differẽtias: nam alia est veluti fęx sanguinis, quæ admodum spissa est, fęcibus vini crasioris haud absimilis. Alia verò, quam superior, essentiæ est multò tenuioris, atque vomentibus eam, & olfacientibus, acida videtur, quæ etiam terram radit, attollit, & fermentat: atque ampullas quales feruentibus iusculis supernatare videmus, excitat. At ea, quæ similis fęci etatiæ est, in terram effusa, non inducit feruorem, nisi fortè in ardente febri, ipsam præassari contingat neque vlla etiam acida qualitate participat: cuius nomen melancholicus succus, aut sanguis est. Quære Gal.lib.de Atra bile.

Atriplex ἀτράφαξις, herba atrochia est hortis & ruderibus notæ vulgatis, quod vna hortensis, altera ruricola legitur. Inter has spanachium vtrunque adnumeratur, agreste scilicet & satiuum: agreste diuo Phyaero tribuitur: Græco autẽ nominè Chrysolachanum, quasi plus aureum, coniecto Io. Agricola, appellatur. Spanachium nobis hodie olitorium, non ex Atriplicum genere nihil differre videbitur: quoniam inter lactucas minùs conuenit, Manardo hæc ambigente, lib.ix.Epistola iij. Diosc.lib.ij. cap.cxij. Atriplex vtraque Galeno, humida & frigida temperie est. humida quidem secundi, frigida verò primi ordinis est: quæ, cuiusmodi rosis, qualiras teporis est.

Attractrix facultas, est quæ couenientem particulæ succum appetere, & attrahere potest. Conueniens autem & familiaris cuique particulæ succus est, qui maximè vt huic assimiletur, atque adeò vt inde alatur est accommodus. Hæc itaque facultas materiæ copiã, ex qua quæuis particula nutritur, suppeditat, vt inde alteratrici famuletur: nã rebus omnibus attrahẽdæ familiaris facultas inest. Gal. Natur. facult.lib.j.

Attrahens facultas, est quæ succos ex alto vehementiùs euocat, vt calidum tenuium partium in dictammo, thapsia, sagapeno, fimo colũbino, & huiusmodi.

D

Atrophia, nutrimenti penuria est, siue defectus & indigentia, propter quam corporis membra nutriri non possunt, neque habere augmentum: quod contingit non solùm animantibus, verùm plantis etiam ipsis. Gal. lib j. Metho. Non omnis mutatio, inquit, ab eo quod secundum naturam se habet, ad id quod præter naturam est, morbus censetur, si modò permanentia illi adsit? At coloris tum vitium, tum atrophia, in quo corpus non nutritur, symptomatis, nequaquam morbis adnumeretur. Sūt præterea affectus qui ad totum oculum videntur pertinere, vt ἀτροφία, quasi nullius nutrimenti membrum dicatur: qui quoties fit, totum oculum minorem, humilioremq; hoc est, depressum magis reddit. Celsus imminutum oculum. Fit & è contra, vt nimis promineat, ἐκπιεσμὸν, vocat AEgy. vulgares medici, Exitū. Manar. Epist. li. vij. Epi. ij.

Attagen & attagena ὁ ἀττάγην, ἢ ἀτταγᾶρ, Beccasca auis nostras: magnitudine pullastræ adulescentis, rostro oblongo, cursu celeri, sed volatu breuissimò. In Galliis, Allobrogibus, & Segusianis frequentissima: & inter cibos mensæ lautioris repræsentatur: tamen intrinsecum nonnihil habet, quo succus sanguinem minimè laudabilem vescentibus generet. Scholiastes Attagenam pro Gallinagine, id est, Scolopace vsurpauit, sequutus Poëtę Nemesiani descriptionem, inquientis.

Cùm nemus omne suo viridi spoliatur honore,
Fultus equi niueis syluas pete protinus altas
Exuuiis, præda est facilis & amœna Scolopax,
Corpore non paphiis auibus maiore videbis.
Illa sub aggeribus primis, qui proluit humor
Pascitur, exiguos sectans obsonia vermes.
At non illa oculis, quibus est obtusior, etsi
Sint nimium grandes, sed acutis naribus instat,
Impresso in terram rostri mucrone sequaces
Vermiculos trahit, & vili dat præmia lingua.

Quære dict. Gallinage.

Augmentum, seu incrementum αὔξησις, ἐπίδοσις, ἢ ἀνάβασις, est id quod statim post morbi principium incipit, & ad vigorem vsque durat: quod inter ipsum & declinationem Status est. Sed morbi augmentum, est ex hora in qua fit accessio, & longitudinem eiusdem, & magnitudine depræhenditur.

Auctio, est solidarum partium animalis incrementum, ampliatióque, in longū, latum & profundum: & acquisitio maioris, molis corpori intrinsecus ab alimentis.

Auctrix facultas, ea est quę ampliat in longum, latum, & profundum: hæc vbi perfectam magnitudinem animal est adeptum, toto postquam editū est tēpore, vsq; ad ętatis vigorem dominatur. Auxiliatrices & veluti ministræ eius sunt, alteratrix, & nutrix facultates: de quibus suo loco tradimus. Gal. lib. j. Natural. facult.

Auellana, & antiquitùs Abellina, κάρυον ποντικὸν, ἢ λεπτοκάρυον, nux siue fructus Coryli arboris in Ponto exuberantis: vnde traxit nomen Pontica nux, Romanis. Nux auellana stomacho infesta est, quia ægerrimè conficitur, tosta tamen & esa semen auget: quapropter Veneri dicata traditur: sed pota tussi veteri non minùs mederi videtur. hæc, atque alia ex ea Dioscor. libro primo, capit. cxlij. Galenus libro septimo. Simpl. Est & aliud genus nucum Ponticarum plus habens essentiæ terrestris ac frigidæ, cætera magnæ nuci similes, quæ Iuglandes Latinis, κάρυα βασιλικὰ Græcis.

Auena βρωμὸς. AEgilops Galeno, quam Gesnerus pro sterili auena, id est, festucagine versore Gaza, vsurpat, digerendi vim possidet, id quod ex gustatu depræhēditur, leuiter enim est acris, quòd phlegmonas induratas & ægilopas sanat: febriētibus in pulmentis ministrata calores vehementiùs accendit: ob id iumentis, non ardoribus autem infestis hominibus, exhibenda.

Auricula muris μυὸς ὠτὶς, ἢ μυὸς ὦτα, vel vt Latinis, quæ iam vox vsitatior, Myosotis: ea est, quæ nomine altero Alsine profertur, non autem

Materſylua,ſiue ſyluana,aut caprifolium.Quidam vulgares medici ſimpliciũ ignari hanc plantã pro Anagallide vſurparunt figuræ vicinitate decepti.Ad quid hæc faciat,docet Dioſc.lib.ij.cap.clxxvj. Galenus Simpl.lib.vj Alſinem vocat.

Auriculam muris,dicitque Helxines,id eſt,parietariæ,ſimiles obtinere vires,nẽpe refrigerantem,& humectantem:eſſentiæ enim aqueæ eſt.

Aureus myropolis,pondus eſt drachmæ vnius & ſemis. Dauich Arabibus, granorum ſex pondus:Kirath verò trium.

Auris vtraque in temporum ſita eſt,& ſub vtriuſque foramine particula mollis ſuſpenſa:quæ fibra ſeu auricula à Valla dicitur,ſuperior verò pars, pinna: verùm in vtraque naſi parte ſub oculis quidem Concaua ſic dicta,ſita ſunt.

Aurium dolor,ὠταλγία,eſt qui vel inflammatione,vel vlcere, vel abſceſſu, vel alia quapiam cauſa fit:cuius propinquus affectus δυσηκοια eſt,hoc eſt, difficilis auditus,reſpondétque κώφωσις,ſeu ſurditas,quæ vel à primo ſtatim ortu,aut poſt, accidit Galeno lib.iiij.locorum affect.cap.iij.

Aures vermiculantes σκωληκιῶντα ὦτα,in auribus retrum mali genus eſt,vt nõ aliter quàm ex corrupto cadauere,illic prodeuntes vermes videre liceat.Exit ex aure interdum vtraque modò ſanguis, modò pus, modò vermiculi αἱματτόμενα ὦτα AEgyneta:πυῤῥοῦντα Galenus:Dioſcorides autem ἰχωῤῥοῦντα:tertiũ σκωληκιῶντα, vocat:Latini hoc vltimum verminoſas aures. Creſcit in eis caro, & vocant Græci ὑπερσαρκῶντα.Deeſt aliqua eius pars,& κολοβώματα idem AEgyneta, Celſus curta.Tumores poſt eas naſcuntur,& παρωτίδας vocant.

Aurium ſibilus,eſt qui & ipſe ſub ſymptomatis genere continetur:eſt enim operatio auditus corrupta.Fit autem ex alio ſymptomate,hoc eſt,à motu inordinato,ſu morum in meatibus ad inſtrumentum proprium auditus pertingentibus, occluſis, atque vt ſequens eſt,à morbo in eis exiſtente.Manardus lib.xiiij.Epiſt.iiij.

Aurigo ἴκτερος,inquit AEgyneta,eſt effuſio bilis vel flauæ,vel nigræ in totum corpus,quæ redundat:regium morbum & arquatum Celſus: Plinius fellis ſuffuſionem:ſunt qui auriginem,ab auri pallore:medicorum vulgus ictericiam.

Aurium vehementiſsimis vlceribus ferri ſcoria tonſa tenuiſsima, cum acerrimo aceto roſaceo ad mellis ſordiúmque craſsitudinem cocta auxiliari docet Galenus Meth.med.libro quinto.Nam auribus ſanandis vehementiſsimè ſiccantia adhibẽda, quippe audiendi locus ſicciſsimus:tum quæ oblectent medicamenta aures:earúmque dolor,de Sympt.cauſis,& de Different.febrium libro ſecundo. Galenus cap. decimo-tertio.

Auſterum atque acerbum,vtrunque ſcilicet adſtringit:ſed magis acerbum, qualis omphacia galla:auſtera ſunt multa,vt mali punici genera, atque cotonea mala, ac reliqua non pauca menſis apta. At adſtringentia vocata in idem cogendi ac ſtipandi, non detergendi, neque purgandi facultatem habent:atque ipſorum vſus ſiccitatibus maximè contrarius,ſiue ea cibi ſint,ſiue potiones,ſiue medicamenta. Meth. med.lib. vij.& locorum affectorum lib.ij.cap.ij.Galenus.

Auſter, à meridie ex tempeſtatibus ventus eſt egelidus, Aquiloni maximè contrarius: & quas ſecum afferat ægritudines, hæ ſunt: Aures hebetat, ſenſus tardat,capitis dolores mouet, aluum ſoluit, totum corpus efficit hebes, humidum, languidum. Cæteri venti quo vel huic, vel illi propiores ſint, eò magis vicinos his, illiſvè affectus faciunt.

Aquilo, tuſsim mouet, fauces exaſperat, ventrem aſtringit, vrinam ſupprimit, horrores excitat,item dolores lateris & pectoris.Sanum tamen corpus ſpiſſat.

Autumnus partium anni longè periculoſiſsimus, ac ſaluberrimum ver eſt: proxima deinde ab eo hyems,ſed periculoſior æſtas. Ex tempeſtatibus verò optimæ æquales ſunt,ſiue frigidæ, ſiue calidæ:peſsimæ autem, quæ variant maximè, quò fit vt Autumnus plurimos opprimat:nam ferè meridianis temporibus calor,nocturnis

atque matutinis, simúlque etiam vespertinis frigus est. Ex Hippocrate Celsus.lib. ij. cap primo, atque ex Hippocrate Galen. Aphorismo.lib.iij.per totum.

Autumnus à vere hoc maximè dissidet, quòd mediam temperiem & æqualitatem perpetuò non seruat: quippe meridie est multò calidior, quàm mane aut vesperi. Sed frigidus non adeo si per se spectetur, quam si cum æstate collatus, frigidior appareat: sed neque tamen temperatus ac ver depræhenditur: tametsi morriferum autumnum maximè facit ipsa inæqualis intemperies, ob id quoque pestifer, & lerifer à poetis describitur. Neque tamen autumnus, calidus absoluto sermone, neque frigidus, quippe cum vtrunque habeat, ac ad summum neutrum. Temperamentorum lib.j. Galenus.

Auripigmentum rubrum, Serapioni Sandaracha est: Chymistis verò Arsenicū rubrum, vt croceum Auripigmentum quoque videtur. Scribonius Largus distinguit Sandaracham ab auripigmento cap. centesimodecimoquarto: contra torminosos & cœliacos: Dioscoridem sequutus libro quinto, capit. septuagesimo, & vno. libr. item vj. cap. vigesimonono, in quibus facultates medicatorias, & vires veneno plenas exprimit. Galen. ix. Simpl. Archenicum more veterum Auripigmentum appellat, facultatis causticæ siue vrentis esse tam combustū, quàm vstionis expers: atque exulcerans est. Vide Arsenicum.

Aurora, tempus est ante Solis ortum quo cœlum splendere incipit, hoc est, circa horam sextam matutinam, ad exhibenda ægrotis, & sanis medicamenta liquidiora, supputatum.

Auditus in sensu impeditur, cùm quicunque affectus in aurium oculis obiecta concauitate, oriuntur: neque rationali inuestigatione egent: illæso verò apparente aurium foramine, si audiendi facultas læditur, simili via & ratione inquirendæ sunt notæ. Vbi enim præter hanc nihil læsum est, neruum proprium affectum esse, non absurdè coniicimus. Gal. Locor. affector. lib. iiij. cap. iij.

Aurum, metallorum purissimum & temperatissimum, in foliola & velut bracteolas detractum inter chartas latescit: eóque vtuntur medici posteriores ad naturæ robur, & affectus melancholicos, quamuis in eo principiorum mistio sit firmior, quàm vt à calore nostro possit dissolui. A Equius multo chymistica arte solutum, & potabile exhiberent, medicinam lætificantem, & corpus conseruantem iuuenilibus viribus reparandis, quàm vel in bracteas, vel pollinem in catapotia subactum proficeret, si, post Geberum, Ficino credimus.

Auxilium, quod ad hominis salutem constitutum est, dicitur: compositum quantitate, qualitate, ordine & tempore, quibus ad curationem ex ipsis obseruatam recordatur medicus, vnde sequitur temperamentum, & naturalis facultas ad sanitatem corporis humani conseruandam: quarum rerum perdiscendarū libris propriis præceptor est Galenus.

Auxilium, quo tempore iuuat ac proficit, sicut omnis materia quæ quomodolibet corpus alterat, & impedit, sanitati cōtrariū est, ita è contra, vocatur à Methodicis auxilium. vt cùm homini bonum affert, prodest ex causis sanis: at cùm malum, ex causis morbificis est. Adeò difficile tamen est, aliquod auxilium inuenisse, quod citra vllam noxam prosit magnificè. Id accidit ex complexione ortorum in corpore, præter naturam affectuum, vnà cum præcedentibus causis, & sequentibus symptomatis. Atque ita quidem à temperamento ægrotantis, aut ipsius partis laborantis, auxiliorum indicatio sumitur.

Auxilium denique est, vt aliquid nonnulla cum fiducia, vel cum periculo facere, quàm spe adempta certò perire: tantò profectò satius est potentibus præsidiis pugnare, quàm nihil agere. Sunt autem auxilia tria, quæ deplorata non sunt; à quibus quidem principio seruantur omnes, per sanguinis missionem, per purgationem, & per ea quæ caput, & cor roborant. In quo enim desperata omnino salus est, imprudentis consilij fuerit apud vulgum infamare præsidia, quæ multis fuere saluti: verùm iis tempora præsidiáque, quos seruari spes est, obseruanda: quando ægris qui insanabiles

biles sunt, iis nec tempus vllum oportunum, nec præsidium vllum est. Gal. ex Hippo. Metho. libro vndecimo.

Axis, linea recta est per centrum sphæræ acta, circunferentiæ ambas extremitates attingens, circa quam sphæra voluitur, quemadmodum rota circa axem.

Axes conorum visoriorum, necesse est in vno eodémque plano habere positionem, ne quod est vnum, duplex appareat. Axes hi in nobis principium habent meatus ipsos à cerebro proficiscentes: quod oportuit eos, cum animal vtero geritur ac formatur, in vna quadam superficie locari. Galenus libro decimo. Vsus partium, capit. decimotertio.

Axioma, id est, enunciatum seu propositionis argumentum, est quod ex seipso ad hujusmodi dignotionē, fidem habere videtur. Id enim quo tangente afficimur, & quo separato quiescit affectus, causam esse, apud omnes homines, in confesso est. Gal. Locor. affect. lib. primo.

Antirrhinum Dioscoridi, aliis anarhinum vocatur: herba est caule & foliis Anagallidi similis, flore albæ violæ, purpureo: ideóque syluestris Anagallis nominata est: semine vituli narium simili.
Vide plura apud Ruellium.

D 3

De litera B.

Acchar,& *Baccharis* βάκχαρις,id Dioſcoridis Aſarum eſt,& Virgilij Poëtæ: quod inuerſo nomine Chabara paſsim enunciatur. Interdum etiam Baccharis vſurpatur pro verbaſco herba ſtolonos ab vna radice quamplures producente: quæ officinis Herbariorum Chyrotecæ diuæ Mariæ, appellari ſolita eſt. Nam Baccharis huius radix Veratri nigri ſi æmula,cinnami tamen odore eſt: verùm quæ Aſari, exilis eſt: & per anfractus nodoſa, Nardi odore. Folia illi ſcabra vt violæ nigræ, & Verbaſci magnitudine: huic planè leuia, & herbacea, prorſúſque hederacea. Illa ramoſa,cubitalis:hæc folioſa,& humilis. Vtraque rei medicæ in vſu eſt. Ex Ruel. hæc l Agric. Quære dict. Aſarum.

Baccharis, Dotonieum Rom. eſt: atque ex Dioſco. fruticoſa herba, folia habens aſpera, violam, & verbaſcum ſequens, & ſubrugoſa cum caule anguloſo & cubitali, aliquantulum aſpero: flore luteo, violæ haudquaquam ſimili, & inodorato: ex cinnamo eius radix nonnihil retinens. Huius facult. apud Dioſcorid. libro tertio, capit.quadrageſimotertio,petes. AEgyneta libro ſexto, de Simpl. herbæ huius radicem decoctam aperitiuam eſſe docet, vrináſque, ac menſes muliebres ciere : necnon adſtrictoriam vim occultam habere: & folia cohibendi fluxiones. Cuius herbæ totius nullibi(quod ſciam)meminit Galen. Manardus libr. noni, epiſtola tertia, Baccharem Dioſco. & Vergilij ignorauit, & ſi regionibus noſtris vulgatiſsima eſt. Sicuti interdum apud veteres medicinæ authores Bacchar pro herba ſumebatur, ita nunc quoque pro Lydio vnguento, præſertim apud Hippocr. accipi tradit Galenus.

Bacca μάργαριτις, gemma candida, & baccæ viſci arborum more pellucida, rotundáque, non glutinoſa: quam ſanè vnionem, & perlam dicimus. Huius meminit Plinius libro decimoſexto, capit.decimo,atque apud peritiores medicinæ authores vſus ad cor corroborandum eſt frequentiſs. Quære dict. vnio.

Bacca,τὰ ακρόδρυα, continent intra ſui nominis ambitum fructus diuerſorum generum, laurus, oliuæ, corni, myrti, & aliorum huiuſmodi. Differunt ab acinis, quòd acini denſiùs naſcantur, vt in vuis: baccæ verò diſperſius, & rariùs. Corymbi autem hederę vtriuſque, nigræ videlicet & albæ, inter Baccarum genera non numerantur. Plinius libro xv. capit. decimoquarto. Authore Dioſcor. Baccarum laurus,neque cæterarum arborum, meminit libro primo, capite nonageſimo.

Balanus multiplex eſt, myrepſica μυρεψικη βάλανος, vulgus officinarum Ben nominat,id eſt glandem vnguentariam. Myrobalanus quoque Plinio dicta, quia ex Barbarica regione iam olim allata ad nos, hodie frequens eſt. Hæc cum hydromelite pota drachma vna, vomitoria eſt. Vide plura apud Syluium lib.primo de medicam.ſimpl.natura. Item poſt Dioſc. Galen,ſimpl.libro ſexto. Recurre ad dictionem Myrobalanus.

Balauſtium βαλαύστιον, ſylueſtris mali punici flos creditur : ſatiui verò flos citinus. Nam poſtquam arbor florere deſiit , fructus ipſius apparet in mali punici ſpeciem figuratus. Vtriuſque arboris flores à medicis ſeculo iſto cum Plin. Balauſtia vocitantur. Dioſc. lib.j.cap.cxxvij.

Balani

Balani Sardian ἰβάλανοι (σαρδιανοὶ) Græcis olim: nos nunc Castaneas vulgatas dicimus. Primum enim Sardibus creduntur prouenisse referente Plinio. decimoquinto libro, cap. vigesimotertio: Cæterùm Balanitis genus castaneæ rotundius, & maximè purgabile, sponte prosiliens: à rotunda glandis effigie ita appellatum. Sed quæ sit Balanitis docet Plinius lib.xv.cap.xxiij.

Balanites βαλανίτης, gemma subuiridis est, & Corynthio æri persimilis, secante mediam flammea vena, author est Plinius lib.xxxvij.cap.x.

Balanus, βάλανος, generale nomen ad omnia continens, quæ apud medicos glandis vocabulo compræhēduntur. Præcipuè tamen hoc nomen Dactili assumunt, & oliuæ, & suppositoria medicis vocitata, & si qua sunt alia, quæ nucleos intus habent. Atqui Balanus myrepsice, βάλανος μυρεψική, fructus est arbusculæ Myricæ similis, magnitudine nucis auellanæ: ex cuius cortice liquor odoriferus erumpit, quem vocant oleum Balzanimum. Sunt qui suspicantur glandem eam esse, quam vulgò Nucem moschatam vocant, quod verum non est: nam glans myrepsica est intus lignoso osse, quo moschata nux caret, veteribus parum nota. Glans autem myrepsica nux vnguentaria est. ex Dioscorid. & Pli. lib. xij. cap. xxj. Quære dictionem Myrobalanus.

Ballote, βαλλωτή, marrhubium nigrum est, siue putidum, nemini non cognitum: pracium fœtens alioqui dictum: At verò Musa Anthonius Brassauolus ex Dioscoride illam suspicari herbam ait, quæ nostris vrtica mortua, id est, inexpungens declamatur: cuius folia vrticæ similia, sed non pungentia aut adurentia. Nam albo, hoc est odoro pracio ad serapiorum, cataplasmatum, & emplastrorum medicamenta vtiliter vtimur. Præter cæteros medicinæ scriptores, quære Dioscoridem libro tertio, capite centesimo: deinde dict. Marrhubium. post Gale. Simpl. Medic. lib. viij.

Barba hyrcina τραγοπώγον, Theophrasto delinitur radice longa, dulci, folio croci longiore, caule paruo, quo super calix latus & barbula, quæ summo in vertice incana & prolixa funditur: vnde illi nomen inditum: atque apta esui est. Diosc. lib.ij.cap.cxxxvij. Ruellius lib.ij.cap.lxxvj.

Barochum, hoc est, Apisugium, quam herbam Cordus diuinat Galiopsim esse. Brunselsius verò pro galliopsi herba Scrophulariam, hoc est, Chelydonium minus Dioscoridis esse innuit: cuius herbæ apud eundem Dioscorid. fusa descriptio habetur lib.ij.cap.clxxiij.

Balsamum, arboris nobis incognitæ lachrima est. Strabo libro decimosexto, tradit de Balsamo hæc, inquiens. Hiericus est campus monticulis quibusdam circundatus, vt in theatri speciem declinet. Hoc in loco palmetum est, cui immista alia materies cernitur domestica, & ferax: palmis abundans spatio stadiorum centum, totum irriguum, habitationibúsque plenum, vbi & Regia est, & Balsami viridarium: quæ arbor aromatica est, & fruticosa, Cytiso & Termyntho persimilis. Eius corticem vulnerantes lachrimas in vasis picatis suscipiunt, tenaci lacti persimiles ac subinde coagulantur repositis in conchis. Dioscorides aliter arborem vniuersam depingit lib.j.capite decimooctauo. Vtrúque authorem locum Balsami adiisse certum est: sed quanta est descriptionis in ambobus discrepantia viderit candidus lector, quoniam rarior in Plinio fides est. Balsami lachrima, fructu, foliis, & ligno caremus.

Basilicum, id est, regium ocimum duum generum notitia nostra est: vnum latioribus longioribúsque foliis, subpinguibus, odore fragrantibus: semine rotundiore & pleniore, quo vsus est Actuarius in cordis passionibus. Alterum verò minus est tum stolonibus, sed fruticosis, densius, & semine feracius: at constat folio breuiore rotundioréque, cum seminis minusculi exuberantia: verùm odoratius priore experitur, viribus quoque superabundat ipsa

experientia. Interdum apud Galenum in libro Compositionum pharmacorum Secundum locos in vsu inuenitur. Lege Dioscoridem libro secundo, capite cxxxv. Recurre ad dict. Ocimum.

Balena, φάλαινα, vastissima maris belua, ex genere Cetorum: quam Plinius tradit in Oceano Indico ad quaternum iugerum magnitudinem excrescere: cuius vsus in cibis est, sed quàm difficilimè conficitur edentibus. vide dictionem Cetum, & Plinium lib. ix. cap. iij. iiij. & vj.

Bambacium βαμβάκιον, βάμβαξ, & βάμβακις, lanæ genus candidissimum, in exiguo nascens frutice: quem nonnulli Gossipium, plures xilon appellant. Fert autem buscula hæc fructum barbatæ nuci non dissimilem, quæ dehiscens veluti in culeatum lanæ globum detegit, ex qua deinde vestes fiunt. Hanc lanam vulgus Tomentum, siue Cotonum vocat. Require dict. Gossipium, post Pli. libro Nat. hist. xix. cap. primo. Deinde Ruellium ij. lib. cap. cl.

Balneum, est euacuationum medicinæ quintum genus, quod quidem occurrit duplex: vnum naturale, alterum arte confectum. Primum, quod per se aut sponte, aut naturaliter prouenit scaturitvè: sunt & qui Thermas, quod insit calfaciendi facultas, dicant. Balneorum autem naturalium, quædam salsa, alia nitrosa, nonnulla sulphurea, alminosáque, bituminosa aliqua, & quæ generis varij metallorum vim obtinent sunt non pauca. Balneorum saluberrima prope Chamberiacum Allobrogum veterum nobile oppidum & regionis caput, varij generis scaturiunt, ad infinitorum languentium sanitatem requirēdam. Vide Galenum de Balneorum vtilitate. Fuchsium Compositione Medicamentorum, capite xx. & Brancaleonem.

Balnei arte confecti apud veteres fuisse quinque partes sequentibus nominibus comperitur: pars prima ἀποδυτήριον, Latinis Tepidarium, in quo balneaturi sese exuebant: secunda pars, πυριατήριον, & ὑπόκαυστον, nostris calidarium, siue sudatorium: tertia, solium calidum, siue labrum aut lauacrum: Gale. ἔμβασις, vel δεξαμένη dicitur: pars quarta, frigidum solium: quinta, vbi sudorem detergebant veteres. Galenus libro decimo Therap. metho. & libro tertio de Sanit. tuenda. & post hunc Brancaleo.

Basilare palati os, dictum videtur, quod totius cerebri molem columellæ respondentem, sustineat, &, nisi in Anathome, ostendi minimè quidem potest.

Basiliscus, inter reptilia serpens perniciosissimus, cuius color ad nigredinem citrino interdum colore misto, declinat: capitis supremum acutum habens maculis sparsim candidis, & rutilis intuentem oculis interficit. Longitudo totius animantis est sesquipedalis Solino authore, & Plinio lib. xxix quem AElianus est sequutus libro nono, cap. decimo octauo & xix. Nascitur in Sicilia, Italia, Allobrogum Alpinatibus, & potissimùm in Sirenaica regione Lybiæ prouincia. Huius animantis his versibus meminit Lucanus poeta:

Sibilaque effundens cunctas terrentia pestes:
Ante venena nocens latè sibi submouet omne
Vulgus, & in vacua regnat Basiliscus arena.

Nicander Poeta in Theriace, & Gal. meminerunt huius serpentis. Galeni autem sunt hæc verba: Nam Basiliscus, belua subflaua, & tripliciapice frontis munita: visus etiam solùm, conspectúsque & sibilo auditus, homines momento perimit. Porrò ex aliis animantibus si quod illum iam extinctum, iacentéque attingit, & ipsum subitò interit: quare omne aliarum ferarum genus propinquitatem ipsius deuitat.

Βατράχιον Dioscoridis, vulgus Latinorum hoc ipsum Ranunculū & pedem corninum: Officinæ Apium risum dicūt. Nam à colorum varietate sic denominatum est Pausania authore. Chymistis autem quoddam est Chrisocollæ genus ex diuino lati ce proueniens: cui tanta est veneni vis, vt vel solo halitu incaurum Physicum quendam, alioqui præter cætera Chymistam insignem interfecerit. Post Cælium Rhodiginum Antiquarum Lectionum libro vigesimooctauo, capite nono. vide dictionem

Ranunculus: qui speciatim quatuor habet differentias, Galeno teste Simplic. medicamentorum. libro vj.

Batria mora sunt, quæ ex Baro, hoc est, rubo leguntur: non longè lateque serpenti & spinis hamaris horrido: sed altero minori ac mitiori, mora parua, non nigra, sed cœrulea ferenti. Hæc Syluius.

Baurach, nitri factitij species est: olim quotidiani vsus in balneis & escis, iam vix cognitum, ob id vsu perquàm rarum. Vera autem nitri spuma Dioscoridis & Galeni naturalis est. Petrus Belonus ait Salpetræ supposititi um nitrum esse, quòd scilicet verum non ampliùs visitur. Post Dioscoridem & Galenum, quære dictionem, Nitrum.

Batis χρύθμον, vua est quæ hortis colitur, Plinio Asparagus Gallicus appellata: vulgò Bacilles, quasi baticulas. Altera Batis crista marina, quod ad maris littus nascatur, in hunc diem eo nomine insignita est: atque eam ipsam Bacillam syluestrem plerique vocant. Crethinum, & Cretanum Gesnerus appellari posse scribit. Quære Diosco. lib. ij. cap. cxxij.

Bechium βήχιον, Latinis Tussilago, officinis vngula caballina, & pes asini nominata est. Hæc vehementissimæ tussi succurrit si per infundibulum fumus crematæ herbæ & radicis suscipitur & deuoretur: maximè quidem ipsa radix. Farfara nonnullis posterioribus insignita est. Vide plura in dict. Tussilago.

Bechica medicamenta, sunt tam quæ tussim excitant, vt Galenus simpl. medicament. capite decimoseptimo libri secundi, quàm quæ eam sedant, vt isdem author capite primo libri quinti Simpl. & bechicæ hyppoglottides similiter Galenus in lib. compos. med. part.

Bedegar, est eschinus ille qui in rosetis concrescit ad spongiæ formulam quandam natura coaceruatus, ad medicinæ vsum frequens. Quidam cardui esse speciem, perperam Dioscor. & Plin. interpretantes, crediderunt. Vide I. Agricolam de Simpl. medic.

Beben duplex est, alba, & rubra, magnitudine radicis pastinacæ palmæ, calida, humida, odorifera, semen augens viris & fœminis. Huius loco, si id solùm non possunt, Eryngij radicem substituit Iacobus Syluius potiùs, quàm radices nescio quas Iaceæ herbæ albæ scilicet & nigræ, id est, Gyi, nobis ab institoribus venditari solitas. Vide Ruellium libro secundo, capite centesimo trigesimooctauo, & dict. Geum.

Ben descriptione Mesues ex Syluio, & Serapionis Arabum, est Dioscoridis, & Galeni nux myrepsica, id est glans vnguentaria. Quære dictionem Myrobalanus.

Bellis βέλλις, pratensis, & erratica, ac humilis herba est, à qua prorumpit inodoratus flos, qui mulierculis Margarita ob insignem formæ pulchritudinem, vocitatus est. Medicis recentioribus Confirma minor: vtique bellis altera, Confirma media, siue bouis oculus βουφθαλμος, nec perperam appellationem accepit. Quæ autem maior confirma, siue consolida magna, cumicis acuti folio est, non herbaceo, sed albicante, & est radice oblongua, tereti, extra nigra, intus candida, & glutinosa admodum, atque insipida. Nec hæc Symphitum est, vt suo loco describitur. Has tres Confirmas distinguit Ruellius libro tertio, capite octogesimo primo.

Belzabard, referente Ioanne Agricola, est Antidotum contra veneni vim epotum efficacissimum & prorsus diuinum. Itaque memoriæ prodit Plinius libro octauo capite xxxij. quod ceruis cum serpente sit pugna ita vt inuestigent cauernas, nariúmque spiritu contrahant renitentes. Exitio serpentibus esse ceruos nemo ignorat, vt si quæ sunt extractæ cauernis mandant, sitique ardentissima corripiantur: hinc confestim fluminibus sese immergentes, nulla pota aqua, animo & viribus reficiuntur. Erumpunt autem interim ex oculis lachrimæ, quæ paulatim crassescunt

crassescunt, coguntur & coagulantur: atque in multam magnitudinem excrescunt: quas postquàm ex aqua sanus euasit ceruus, deciduas homines obseruāt & colligunt, & vt rem preciosissimam inter Cemelia meritò reponunt: atque hoc Belzahard Arabum voce appellatum.

Berberis, & spina vineta ὀξυάκανθα, Dioscoridi libro primo, cap. cv. quam nonnulli pyrinam, aut pythyantem vocant: arbuscula spinosa est valdè, pyrastro minor, non tamen similis: bacculas profert racemosas, oblongas, rubras cùm maturuerint, & intus nucleum veluti acinum habentes: ipsis iam maturis pro serapiis, cum sacchare conditis, & per se aduersus acutas febres, & sitim vehementem sine noxa vtimur. Non omnis regio hanc arbusculam profert, nisi quæ lentori dedita est; qualis propter Segusiotum ciuitatem Bellicium frequens apparet Vide Ruell. libr. primo cap. cvj. deinde Gesnerum de plantis.

Berberi, & berberium genus conchæ est, ex quo margaritæ sumuntur, quarum caro inter epulas laudatissima est. Ex iis autem conchis eximuntur vniones, quæ vulgi appellatione Margaritæ dicuntur. Hæ perlæ sunt, quibus mulierculæ ad ostentationem precationū vtuntur: mari Indico colliguntur, Plinio teste libro ix. cap. xxxv. Est & vnio genus cæpæ capitatum: vt refert Columella lib. xij. capite decimo rei rusticæ: quod nomen apud Gallos velut triuiale hactenus vsurpatum est pro eo cæpę genere, quod pluribus bulbis non coagmentatur: atque hæc cæpula est.

Bersilium lignū, vel verzinium à verzinia vrbe Indiæ aduectum dictum est: medicis in vsum nondum venit, sed quia rubente colore est, hactenus infectorium tantùm manet. Lege dictionem Santhalum, post Ruellium libro primo capite quadringentesimoquinto.

Bes, partes duæ tertiæ, id est, vnciæ octo: continet scrupula ducenta & quadraginta. Bes etiam est Geometrarie mensura, continens iugeri partes octo in duodecim diuisi, vt est author Columella lib. v. cap. primo.

Balbus blesúsque, atque alio simili impeditus vitio quisquis is est, linguæ in loquendo impedimentum atque loquutionis formandæ exprimere vocabulum nequeat, aut quum natura ipsum formare non possit, vniuersam linguæ functionem, lædi certum est. Huius rei Galenus author est Locorum affectorum libro quarto cap. vij.

Bdellium βδέλλιον, arbor nigra, magnitudine oleæ, & folio glandiferæ roboris perpetuo virentis, fructu caprifici, gummi genus exudans: quod & ipsum Bdellium vocatur. Mirificè commendatur à Dioscoride & Galeno, qui duo ei constituit genera lib. vj Simpl. medic. Vide Dioscorid. libro primo, cap. lxix, & Plinium libro duodecimo, cap. ix.

Beta vtraque nigra scilicet & alba, σεῦτλον μέλαν, καὶ σεῦτλον λευκόν: τεῦτλιον, & τευτλὶς: vbique gentium olus notissimum, dictum à similitudine quam habet cum β litera Græca, dum semine turget: habet enim summitatē in cacumine reflexam. A que eadem ratione à caulis rectitudine quæ literam Iota æmulari videtur, à quibusdam Iota appellatur: aliis populis Gallicis, des Romans, quod id olus à Romanis primùm inuentum sit. Allobroges omnes Reparatam, more medicorum veterum, quibus in vsu fuit, nominant. Quidam etiam Siclam vocant: sed hæc magis rubra est, tum nigra altera, sed tertia candida habetur: quæ omnes ventrem, & clysmis, & decocto optimè subducunt. Verùm quæ candida est, magis mouet intestina: cuius quoque radix, quia tenuioris est substantiæ, ad glandes sedi inserendas valde conuenit. Hæc Carol. Stephanus de Re hortensi. Diosc. lib. ij. cap. cxvj. Gal. lib. Simpl. medic. vj.

Beta syluestris, Bistorta vulgaris non est, quæ à Gesnero ex vocabulo Græco ἡ λειμωνία, & τὸ λειμώνιον, suspicatur. Nam Bistorta non ea est, quæ Serpentaria creditur: neque etiam quam Britannicam appellant. Fuere qui secundam speciem Catanansẽs apud Dioscoridem putarint: sed repugnant radix, & folia. Iam verò Tormentillam

mentillam vulgarem Officinæ Bistortam planram vtramque confundentes, appellant: sed quæ Tormentilla vulgò dicitur, quinquefolio est: at Bistorta censetur Rumicis folio, à terra cæsio, supra herbaceo, flore rubro, concolorique radice: atque vtrique ad eadem effectus, sed huic imbecillior, vt refert. Ruel. lib. de Natura stirp. ij cap. cxxxix. Dioscor. cap. xxxiiij libri iiij.

Betonica siue Cestron, ea est, quam quidam Latinorum Serratulam vocauere: vt author est Plinius: quia circunquaque in morem serræ folia diuisa sunt. In pingenda hac herba Brunfelcius descriptionem aliam facit, quam tu, si curiosus lector es, perleges, iudiciúmque feres. Post autem lectiones varias, recurre ad Dioscoridem libro quarto, capite primo: & Ruel. libro tertio, cap. lxxvj. Plin. libro xxv. capite viij. & x. Gal. Simplic. medica. libro septimo, à quibus omnibus vires maximas collige.

Badius color, is est & quem Phœniceum vocamus, à colore dactyllorum, quas φοίνικας vocant Græci φοινικιον χρῶμα. Idem & Spadiceus dicitur, & Baius, ab eo quod termitem vnà cum fructu à palma reuulsum σπάδικα, καὶ βάϊον, Græcis appellatam. Qui huius coloris est infectus homo, à cholera nigra, quandoque vtraque contraxit: qui color vulgò dicitur coleur Bazanee, quòd cutem totam huiusmodi infectet. Neque à Medicis colorum diuersitates sunt aspernandæ, propter recrementorum in ægrotis varios colores vnà implicatos continentium. Vide Thylesij libellum de colorib. & Actuarium de Vrinis, & Bayphium de Gene. vest.

Bettonica βεττονική, siue vettonica, aut Altilis: quam vulgò flores Tunici, aut Caryophylli aroma repræsentans, esse Ruellius suspicatus est: quod Vllietum nostrum est, & garyophyllata vtraque rubra videlicet & alba: & tertia colore vtroque tincta. Longè differt nostra garyophyllata, à viola lutea, cuius præcipuus est in medicina vsus: de qua re plura in dict. viola reperies.

Bimpinella, ἡ σπυραλίς vt vertit Gaza in Theophrasto, inter Syteritides adnumeranda est, vt putat Ruellius, non inter Saxifraga: licet sit Saxifragi facultatis indifferentis, vt docuit experientia. Dicta est Bimpinella, quòd folia habeat alternatim diuisa, ac veluti in duas pinnas assurgere videantur. Hæc herba inter acetaria reponenda est, quoniam cruda non cocta estur. Vide plura apud Ruell. lib. ij. cap. cxxxvj. Diosc. libr. iiij. cap. xxvij. de Sideritide, & de Empetro.

Blatta Byzantia βλάττος βυζαντιος, appellatur Actuario, in compositione Aureæ Alexandrinæ, & diamarg. calido: qui vnguis odoratus, vel aromaticus Dioscoridi est. Est hoc conchilii tegumentum, odore quadantenus in castorium inclinans: hinc odoramenti gratia suffitu adhibetur. Lege Dioscoridem, capite septimo libri secundi. & Pl. lib. xxxvj. cap. vj. Ruell. lib. ij. cap. vij. Gal. lib. xj. Simpl.

Blatta præterea est vermis, qui in pistrinis degit, & in aquariis Scribonio Largo authore, stabulari consueuit: quem vermem Asellum vocat. Ad quem medicinæ vsum conueniat ex eodem authore petes: & ex Diosco. lib. ij. cap. xxxiiij. ex Plinio libr. xxv. cap. ix.

Blattaria Plinio, Primula veris est: quæ Græcis φλόμου τι εἶδος, genus est verbasci, non ita hirsutis, sed viridioribus foliis tertia verbasci species esse suspicione deprehenditur. Ruell. lib. ij. cap. cxxvj.

Blitum βλίτον, καὶ βλῆτον, à Beta oleris genus est diuersissimum: nunc rubrum, nunc subalbum passim sese olitoribus offert, pulmentis, & clysteribus diligenter asseruatur. Ruel. æstimat hoc olus betam rubram esse, cuius locum leges libro secundo, capite quinquagesimosexto, ex Dioscoride nullius in medicina vsus. Quære dictionem Atriplex.

Bilis flaua χολὴ, sic ab eius colore qui est flauus, appellationem accepit. Huic humori natura propriam sedem machinata est, eam nimirùm quæ iecinori subest vesicam: necessarium siquidem fuit vt ab ea sanguis purgaretur, ne scilicet totius corporis

ris color ab ea, haud secus quàm in ictero, conficeretur.

Bile flaua qui abundant, iracundi, celeris ingenij, agiles, leues mente, macilenti, & cibum confestim conquoquentes fiunt. Pete dict. Humores.

Bilis flauæ non naturalis quinque sunt species: prima λεκιθώδης, hoc est, vitellina, quòd ouorum vitellis, tum colore, tum consistentia sit similis, appellatur, & hæc in venis generatur. vide Gal. de atra Bile.

Bilis flauæ species secunda πρασοειδής est, hoc est, porracea, quia porri calorem re præsentat. Hæc in ventriculo gignitur, vt est author Galenus Pronost. libro secundo, capite xxxix.

Bilis flauæ tertia species ἰώδης, id est æruginosa, ab eruginis similitudine, vocatur: &, vt superior, in ventriculo nascitur.

Bilis flauæ quarta species ἰσατώδης, isatidis herbæ colorem referens, nominatur: atque eodem quo præcedentes duæ, loco procreatur. Quinta autem, cœrulea nuncupatur. Quære Galenum lib. x. de Simpl. medic. facul. cap de Bile.

Bilis flauæ vsus, vt intestina à pituitosis excrementis expurget, & abstergat, atque eorumdem excretionem adiuuet. Hæc ab hora diei tertia, vsque ad horam diei nonam dominatur.

Bilis atra μελαγχολία, veluti fæx est, ac fedimentum sanguinis: ideóque colore, vt nomen satis indicat, nigra. Ab ea expurgari iecur necesse est, ideóque instrumentum quo eiusmodi humor expurgetur, natura Lienem condidit. Quod si minus quàm æquum sit, atram ad se bilem trahit, vt sanguis impurior, sic totum corpus redditur magis decolor. Porrò bilis atra inertes, subdolos, auaros, morosos, perfidos, tristes, inuidos, timidos, & pusillanimes reddit. Gal. de Atra bile est author: & Calanius suo libro de Bile atra.

Bilis atræ non naturalis vna duntaxat species est, quæ radens vel acida nominata, quoniam acris in modum aceti sit, & corpus animalis radat, terrámque, si suprà eam effusa sit, attollat, ac fermentet, bullásque quales feruentibus iusculis innatare videmus, excitet.

Bilis atræ vsus, vt ventriculi actiones iuuet Galenus libro quinto de vsu partium sic docet: Ipsa enim, quum acerba, & acida sit, ventrem intendit, & in seipsum contrahit, & comprehendere cibos exquisitè cogit, & retinere vsquedum planè concoquantur. Pete Hippoc. lib. vj. Epidimiarum, partic. vj. deinde Fusch. super eodem libro in commentariis.

Bilis atra ab hora diei nona, donec ad horam tertiam noctis dominatur. Cæterùm prædicti humores non semper seruant eandem formam, seu speciem, dum animal præter naturam afficitur, quam habent quum secundum naturam dispositum est. Galen. ij. libr. Faculta. natural. & Fusch. in compend. medic. capite decimo diligenter perquires.

Bilis vtriusque per vniuersum corpus effusio ἴκτερος, sic dictum malum hoc vel ab aue, quæ ἴκτερος, id est, Galbula: quæ si spectetur, sanari malum, & auem mori, creditur. Vel ab aue, quæ ἴκτινος, id est miluus vocatur: nam oculi hoc vitio laborantium, miluinis oculis similes videntur. Vel à mustella, quæ ἴκτις, id est viuerna nominatur. Harum partium te docebit Fusc. comp. medic. cap. xxxvij.

Bolismus βούλιμος, est ingens veheménsque ac execrabilis appetitus auiditas, siue fames, canino appetitui contraria ex vomitu tantùm, sed inappetentiæ dissimilis prorsus: potest quoque dici irrequietus appetitus. Fit autem ex ventriculi frigiditate indigentiáque, ac virium imbecillitate, & ferè in totum ab externo frigore initium capit. Curatio est apud Fusch. lib. iij. de Medendis morb. cap. iiij.

Bolus seu buccea βλωμὸς, καὶ ψωμὸς, medicamentorum frustulum est esui aptum quantùm scilicet bucca commodè capere potest vice vna: variisque formatur modis, secundum ætatis, morbi, temporis, & virium exigentiam. Quære Fuchsium.

Comp.

Comp. Medic. lib. ij. cap. vij.

Bombacis semen, habet simplex tomento lanuginoso, cerasi nucleo simile inuolucrum: quod cardiacum Actuario deprehenditur, & ad vitia pectoris purganda efficax. Melita insula frequens mittit, & multiplex, sed sibi implexum, & nigrum.

Bombix, vermis est natura sua sericum texens, qui arboris mori vtriusque frondibus Vere toto pascitur: & cæteris anni partibus in inuolucto veluti ouo quodam delitescens nouos ponit fœtus. Bombix iam frequens in Galliis ad vestimentorum luxum cum magna cura alitur, & expetitur maximo prouentu. Vida carmine eleganter Bombicem descripsit, quem ocyus petes: & dict. Sericum crudum.

Boletus, βωλίτης, fungi genus AEgynetæ inter omnes optimi: de quo abundè Pli. lib. xxij. c. xxij. At verò Dioscoridi fungorum duplex: aut enim manduntur, aut perniciales sunt. Multis de causis venenosi gignuntur, vbi videlicet clauus ferreus, in quo fit rubigo, au panni marcor adfuerit, aut si iuxta serpentis cauernam arborésve, quæ priuatim pariunt noxios fructus, erumpant. Eorum qui veneno imbuti non sunt, suauem in iuribus gratiam habet. Vide reliqua apud eundem Dioscorid. lib. iiij. cap. lxxj.

Borago ἡ βόγλωσ(σ)ος, buglossum tum satiuum, tum agreste veteribus & recentioribus medicis, est: Catoni bubula lingua: & quia calida humida vino iniecta, lætitiæ ac hilaritatis causa esse creditur. Vnde εὐφρόσυνον, id est, Corago, corrupta voce, Borrago. Diosco. Buglossum magnum Circium dictum est.

Borax, seu Borrachinus lapis vulgari medicorum appellatione, est ex Myrepso, aut ex eius interprete Fuchsio, Crisocolla: nam artifices argētarij aurum conglutinare non possent, si deesset Borax. Siquidem à Dioscoride, Plinio, Galeno Crisocolla nuncupatur, quasi auri gluten, siue colla dicatur: & capistrum auri, & tincar Arabibus. Quære dict. Crisocolla.

Botris βότρυς, herba micranea est Allobrogibus: vulgaribus autem officinarum Seplasiariis Crispula. Hanc quidem varietate, & odore decepti, Ambrosiam esse contendunt: alij Ammomū propter odoris in semine fragrantiam, decepti Myropolæ nostrates pro vero Amomo Botryos semen, quod racematim ostentet per surculorum longitudinem, pendentes existimant. Quim Ammomū volutū, turbinatūmque semen in se habet. Quære dict. Ammomum, post Diosc. lectionem lib. iiij. capite cx. & lib. primo cap. xiiij.

Botryitem duplicem reddidit Scholiastes, qui vnam fruticis speciei assignat, quasi inter arborem, & herbam non dissimilem coæquet: quæ vulgò Mycranea est: alteram, quam vulgus rosam Hierusalem, Botryitem expressit: sed simplex aliud est, atque diuersum Hiericontis rosa, vt suo loco scribitur.

Brachium, siue Humerus, totum mēbrum cum manu cōprehendit: aliquando ab humero ad cubitum: interdum etiam à cubito vsque ad vertebram manus tantùm: atque à musculorum motu, id est, lacertorū Lacertus nominatur. Brachij os superius, quod vnicum est, os adiutorii habet nomen: à cubito verò ad manum vsque, vlna, & fossile maius est, & minus: quæ pars etiam hæc tota dicitur brachium Celso. Fossile minus Cereis, seu Radius est. Carpus, seu Brachiale, & Rasceta: constat ossibus octo, quatuor in singulos ordines coniectis: non incertus horum numerus cum Celso. Metacarpium & pecten ossibus quatuor constat Galeno, non quinque cum Celso, Guidone, & aliis. Singulis quinque digitorum ossa tria. Acrocheirum seu manus extrema, etiam carpum, & metacarpium cum digitis continet. Vide plura in Galeni libello de Ossibus: & Celsum de Brachij curat. lib. viij. & Methodi medendi lib. vj. apud Gale.

Bolus Armenicus, ab Armenia ad nos vectus, ideo appellatus: neque is est qui hodie in officinis ostentatur: quia facultate non respondet. Ergotellus Armenica summa exciccandi vi est, colore palida, friabilis veluti calx, aut terra Samia, leuitate tamen inferior, vt inde constet hanc spiciorem, & minùs aëream esse: itaque nisi ac-

E

curatè spectetur, facilè lapis putabitur. Disentericis, aluique fluoribus, sputo sanguinis, distillationi, ac putridis ocis vlceribus conuenit, præcipuè tamen capitis fluorem ad pectus cohibet, nec tabe laborantibus minùs prodest: ita enim eorum vleus exiccat vt non ampliùs tussiant. Gal. ix. Simpl. cap. x. Diosco. lib. v. cap. xciiij. Aëtius Simpl. lib. ij. dein quære dict. Terra.

Brassica, cuius generalius nomen ad omnes herbas hortenses, Caulis est: quæ herba. Triciana Columellæ, Lacuturris, id est, cabucia, Plinio, & quæ Apiana, id est, crispata, Selnoeis Catoni: vt Sabellica rubea dicitur; atque hæ omnes eandem facultatem obtinent. Lege plura apud Carolum Steph. in libello de re Hortensi, Catonem & Columellam.

Brassica agrestis, ἡ χερσαία, Theophrasto est, vt Gesnerus scribit: quibusdam verò Lampsana, sed eodem Gesnero potiùs Armoracia vt sit, placet. Sed marina Dioscor. Brassica seculi nostri medicis Soldanella est. Est denique hortensis Brassica, vulgato nomine olus, siue caulis: quæ superioribus differt, vt videre est in dict. Crambe.

Branca vrsina, Dioscorid. Acanthus, & Romanis Pederota: sic cognominata quòd foliis priores pedes vrsorum imitetur figuram. Sed re vera spinarum mollitie, quibus armata est, mollis Acanthus Vergilio celebrata est. Dioscorides alteram scilicet syluestrem tradit superiore, effigie tota inferiorem, sed durioribus aculeis fultam: vtraque vires easdem habet radice, & foliis, & eduliis olim aptissima, sed in clysteres posteà commodè vt veniret, vt ederetur desitum est. Require Dioscoridem libro tertio, capite decimooctauo. Brassanolum libro priore de Simpl. examine.

Bregma, id est sinciput, capitis anterioris pars: in qua ossa duo numerantur, quæ alioqui parietalia appellari solent. Vide multò plura in dict. Caput.

Britannica, viola altilis, ea est Barbaro, quam vulgus nostrum vocat Armoriez. Dioscorides & Plinius Vettonicam appellare videntur. Scholiastes quidem Simpli. de Britannica his verbis inquit: Britannica ea herba est, quæ ab Italis Piatamana vocatur: aliis herbariis, Bistorta: quam nonnulli præterea alij Lapathum acutũ autumãt, id est Rhabarbarũ monachorum. Eius autem herbæ Britannicæ & si origo ad Britannos refertur, circa Rhenum tamen in Germanici Cæsaris exercitu inuentam author est Plinius lib. xxv. cap. iij de qua mira scribit. Igitur viderit lector in ignotis simplicibus depingendis apud plerosque authores idoneos scribendi diuersitatem, quorundam etiam obseruaturus negligentiam. Quære dict. Bettonica.

Bryonia, vna ἄμπελος λευκὴ, id est, vitis alba, quòd folia, & corymbos, ac capreolos vitis vinaceæ, eadémque folia habeat alba, præsertim dum grandiora sunt: est quoque radice in terræ altum propensa, intus & extra alba, & cùm eius corymbi maturuerint rubri fiunt. Altera, ἄμπελος μέλας, id est, vitis nigra: quam alij Bryoniam nigram esse volunt, quòd eius corymbi primùm virides, deinde verò nigri appareant, folia & caules hederæ similes, radicem foris nigram, intus verò buxeam. Dicta est præterea vitis alba Psiletron, quod locum vrendo depillet. Galenus libro sexto, Simplic. medic. & primo libro. Compositio. pharmacorum ἄμπελον λευκὴν, ἀπὸ τῆς βρυωνίας separat. Scribonius largus vitem albam Bryoniam interpretatus est. Dioscor. petendus est libro quarto, capite clxiij. & clxiiij. Plinius libro vigesimotertio, cap. primo.

Brya, μυρίκη, id est Myrica Dioscoridis, pumillus quidem frutex in Achaia repertus, qui Romanis Thamarix appellatur. Eius duo occurrũt genera, satiuum fructum ferens gallæ similem: & syluestre fructu viduum, flore muscoso excepto. Dioscorid. lib. j cap. xcix. Ruel. lib j cap. xcix.

Bryum marinum βρύον θαλάσσιον, aliquibus Corallina suspicatur: est præterea muscus senescẽtibus arboribus, & rupibus continua aqua madentibus, valde peculiaris: qui Græcis etiã βρύον nominatur. Itaque Corallus, id est, muscus marinus Diosc.

& Plin

& Plinij Bryon est: cuius vsus contra lombricos, pattas, & teredines efficax, atque frequens. Est denique Bryon herba Plinio lupus salictarius appellata: officinis Lupulus, cuius petes dictionem post Dioscorid. libro quarto, cap. lxxxiiij.

Brochon βρόχον, arbor sui generis, colore nigra, magnitudine oleæ, folio roboris perpetuo virentis, fructu caprifici: ex qua Bdellium illachrimat. Arboris aut lachrimæ duo efferuntur genera, Scythicum, & Arabicum: prius nigrius, sed posterius lucidius ostentatur. Vide Dioscoridem libro j. capite lxix. Gale. lib. vj. Simplici. Aëtium lib. primo medic. AEgynetam libro vij. Artis cur. Ruell. lib. j. cap. lvij. Repetes dict. Bdellium.

Bronchus βρόγχος, asperæ arteriæ cartillagineum corpus est, quod pro gutture accipitur, & gutturis tumore à defluxi cerebri ibi retento Galeno definitore: est quoque ab eo Brunchocela, vicium: siue tumor magnus, & rotundus in ceruice inter cutem & asperam arteriam, qua modò caro hebes, modò humor aliquis includitur: interdum etiam minutis ossibus pili immisti. Contrahitur hoc vicium assiduo potu aquarum niue resolutarum.

Bruchus, βροῦχος, ex vermium genere videtur: atque inter locustas, si alis non careret, adnumeraretur: adeo herbis, & arboribus perniciosus, erodendo vt interficiat: vnde ei cecidit nomen βροῦχος, vt authores sunt Columella, & Plinius. Atque hic etiam describitur, quod in morbis abditis quibusdam benefacere docuit experientia.

Bruma χειμερινὴ τροπή, hyamalis solstitii dies dici creditur, qui est ad xviij. Calendas Ianuarias, quo die fit in Capricorno hyemale Solstitiū. Et dicta Bruma, vt interpretatur Budæus, quasi βραχύμερον, id est breuis dies.

Bruscham βρόσχον, arboris Aceris tuber est, intortius crispum: nam quod simplicius sparsum est, Moluschon dicitur. Huius rei Plinius scriptor est libro, & capite nono.

Brutia pix, secundus est liquor qui ex tæda excoquitur & aceto coagulatur: doliis aliisque vasis illinendis vtilis ab alia pice lentore differens. Primus autem tædæ liquor Cedrium appellatur, quo AEgyptij defunctorum corpora in multum æuum conseruarent. Hoc autem accepit nomen ab agro Brutio in quo excoquebatur. Plura de hoc gummi genere leges apud Plinium libro xvj. cap. xj.

Buteo ἡ τριόρχης, non ex Accipitrum, sed Ardearum genere auis est, nisi quod plumarum colore variatur. Versatur hæc auis in aquis stagnantibus, demisso in aquæ profundum rostro clangorem ædens, terrorem horrescentem audientibus vt inferat, tantúmque spectaculum ignaris præstat, quasi Genios aut Laruas errare credant. Vulgus Gallicum Boutor vocat, sed Græci scriptores à testiculorum numerositate, τριόρχῃ appellarunt.

Buceras βούκερας, herba est Theophrasto, quæ notiore nomine Fœnogræcum effertur: quam herbam Columella Silicam simpliciter describit. Dicta quidem hoc modo, quòd corniculorum similitudinem quandam figura semen præ se ferat. Facultates reddit Diosco. lib. ij. cap. xciiij. Plinius lib. xxiiij. cap. vltimo. Gale. libr. viij. Simpl. medic. Quære dict. Telis.

Bucranium, Antirrhinū est. vulgò ocul' catti, cuius flos cæruleus id est, violaceus, depræhēditur: neque videtur differri ab Anagallide, cuius dict. petes, & Antirrhinū.

Bubo βουβών, tumor est in inguinum emunctoriis, qui propter vlcus quod in collo, capite, manus ac pedis digito, vel aliqua alia vicina parte natum, oritur. Per pestilentiam denique periculo præsenti in femoribus, alis, & collo Bubones ingruere solent. Petenda curatio est à Fuchs. libro primo de Medendis morbis, capite vigesimo septimo. Gal. libro secundo ad Glauconem, cuius est Akakia interpres. Est insuper Bubo auis nocturna, dirum omen cantu suo viciniæ præsagiens, vt author est Vergilius libro primo Georgicorum. Quære AElianum libro decimoquinto, cap. xxxvj.

Bubonium, siue Aster atticus ἀστὴρ ἀττικὸς, quod describit Galenus libro nono Simplicium Medicamentorum, Aster atticus nuncupatum: & à Latinis Inguinaria quoniam tritum & impositum pro cataplasmate, œdemata cohibet. Pl. libro xxvi. cap. v. Diosc. lib. iiij. cap. cv. & recurre ad dict. Aster att.

Bubonocbele βουβωνοκήλη, Manardo teste, herniæ species, cum intestinum, vel omentum non intra scrotum delabitur, sed in inguine retentum, ipsum tumescit. Vide plura in dict. Ramex.

Buchéis, genus orchis, id est, Satyrionis, quem palmam Christi herbatiorum officinæ, vocant, Brassanolæ, ob radicis similitudinem, visum est. Huius siquidem nominis nemo veterum cùm Græcorum, tum Latinorum scriptorum, sed solus recentium Hermolaus Barb. in Cotrolariis primus meminit. Quære dict. Satyrium, post Diosc. lectionem lib. iij. cap. cxxij. Ruell. lib iij. cap. lxiij.

Bucca γνάθος, vtrumque oris latus quod spiritu retento inflatur, dici solet: vel oris concauitas intra malas à mento ad oculos, quæ spiritu à pulmone reuocato, & oppressis labiis retento inflatur: & quod est reliquum in dict. Malæ reperies.

Bucephalus βουκέφαλος, herba eadem cum tribulo terrestri est: quoniam trium generum occurrit, ita dicta, quod bubuli capitis imaginem referat duobus cornibus & ritu, vt author Marcellus Verg. super Dioscoride, capite de Tribulo herba. Quære dict. Tribulus.

Bucolicum, βουκολικὸν, panacis genus videtur, quod ex Macedonia affertur: ita dictum, quòd armentarii eius sponte profluentem humorem excipiant, vt est author Plinius lib. xxv. cap. iiij. In dict. Panax lecturus plura.

Bulbus appetitorius ἐδώδιμος, quæ cæpula, alioqui porreta minutula: quæ dum estur, appetitum mouet, hortulanis denominata est: Ascalonitæ Latinis, quod etiam vulgus nomen retinuit. Cibus hic veneris potiùs irritamento, quàm vitæ vtilis.

Bulbus alius est agrestis, quem Græci κονδίον vocant. Est præterea bulbus alius laniger, circa annium ripas nascens. Insuper & alius est bulbus vomitorius appellatus, ad bulbi cibarij discrepantiam: estque foliis nigris, radice allio simili: & vomitum ciet. Plura alia sunt Bulborum genera, quæ qui scire cupiet, requiret Theophrastum libro octauo de plantarum historia, Dioscorid. & Plinium.

Buphonum, siue vlophonum Plinio lib. xx. capite xviij. βουλόφονον, & βούφονον, herba est, quæ à bobus deuorata, anginam parit: eósque necat. Aliquibus hæc herba Chamæleum, aliis Cynozolon, quòd fœtore eius Ricini è canum auribus decidāt. Quære dict. Chamæleum.

Bullæ, quæ in superficie vrinæ apparent, adulterini spiritus sunt signa: quorū aliæ per omnem superficiem videntur, aliæ in sola corona circumiacent. Vide dictionem Corona.

Bullæ, quæ in corona sola seriē consistunt, si contigerit vt colore humoris vrinæ imbutæ sint, magnam capiti passionem, & dolorem non mediocrem adesse significant: quæ autem sparsim mitiorem, si aurea non apparet vrina: cuius dict. petes.

Bullæ albæ, in coronæ ambitu consistentes, nullum aut exiguum capiti dolorem adesse pollicentur, sed propter renum potiùs obstructionem, vt est author Hippocrates Aphoris. lib. vij.

Bullæ versus vrinæ medium apparentes, remissionem quandam doloris ostendunt: sed palantes in superficie, solùm multam naturæ imbecillitatem, & crudorum humorum copiam portendunt.

Bullæ densiores in vrinæ corona, dolores capitis, aut renum, aut defluxum in pulmones nunciant. Apparent quandoque etiam innatantes pinguedines quædam veluti aranearum telæ.

Bunias referente Ruellio Napus nostras creditur, & differt à Rapo, & Bunio: Quære dictionem Napus.

Bunium

Bunium, Scopa regia est, qua charpentarij, vt Plinio placet, recenter vulnerati, vtuntur: & hæc Bunij species altera Gesnero videtur, sed quæ sit nondum cōstat. Sunt quidam tamen, qui ad minorem Saxiffragam, sic officinis dictam, hanc accidere, lege nulla adstricti, suspicentur. Verùm quid Bunium, sit docet Dioscor. libro secundo, capite centesimonono. Pli. libro vigesimo, capite quarto, Gal. libro sexto, capite Bunium

Bursa pastoria, quia admota naribus sanguinem profluētibus, Sanguinaria herba pastoribus appellata est. Herbariis quibusdam Thlaspi alterum suspicata est. Brassanolus Thlaspi plantæ similibus lineamentis, non gustu, comparauit. Itaque Thlaspi semen in mandendo, vt Sinapi, mordax deprehenditur. Pastoriæ verò bursæ & herbæ & seminis facultas, siue gustatu in mandendo, siue in odorando, fatua omnino refertur: quòd planè coniiciendum Bursam pastoriam minimè inter herbæ Thlaspis ordinem esse adscribendam descriptione Ruellij lib. ij. Stirpium, cap. cxlij. Summaria consideratio docetur in dict. Thlaspi.

Bubula caro, Galeno teste de Alimentis, medioctis non alimenti perhibetur, sed & cōcoctu difficilis, adeò equidem sanguinem vt gignat fœculentiorem, ingenii͡mque edenti hebetiorem. Facilè id esse quidem melancholicis natura apparet, qui sibi si conttaxerint affectu aliquo mœrorem alterum, pedetentim torrefieri sanguinem, in grumósque passim conuerti: hinc inde suboriuntur affectus Cancer, Prurigo, Scabies, Elephantiasis, Lepra perperam nominata, & febris quartana.

Buphthalmus βούθαλμὸς, id est Bouis oculus: quæ alioqui Confitma media Ruellio, & aliis herbariæ rei scriptoribus, describitur: Bupthalmi siquidem flos cardiacus Actuario est, æmulatúrque Anthemidis florem colore, multo maiorem, & acriorem referre vim, quod valentiùs digerit. Hæc putatur Cotula non fœtens vulgò dicta, Anthemis autem, seu Chamæmelon ab odore mali dictum: cuius genera sunt tria Dioscor. flore tantùm diuersa, intus in omnibus aureo, foris candido in Leucanthemo: melino in Chrisanthemo: purpureo in Erāthemo, quod Vete floreat: atq; has herbas hisce nominibus Macer herbarius distinxit. Legēdus est Pli. lib. xxv. cap. viij. Dios. libro iij cap. cxxxiij.

Bupreſtis βουπρηστις, cōiectore Ruellio libro secundo, cap. cxxvij. herba est, quam maiores nostri in ciborum deliciis habuere. Est & Buprestis referente Plinio libro xxx. cap. iiij. animal ex genere Cātharidum, Scatabeo longipedi simile, venenosum, quod fallit inter herbas bouem pascentem, vnde nomen inuenit: in quo genere Pythiocampa sectile animal numeratur. Horum animalium meminerunt Dioscorid. Largus Plinius, & Galen. contra iaculantium venena, Butyrum ex eo fit, quod in lacte habetur pinguissimū, digestiuæque facultatis resoluentis & emollientis Tumores præter naturā acquisitos flaccidos ac molles digerēdo facilè consumit, vt sunt parotides, bubones, & oris flegmones cataplasmatis forma impositum: necnō ad quamplurima alia probatur vtilissimum Diosc. lib. ij. cap. lxiiij. & Gal. Simpl. facult. libro x. experientia.

Buxus, & buxum ἡ πύξος, exiguus frutex est, qui nonnunquam lōgitudine procera apparet, vt altitudine primum æquet in imis montium rupibus. Producit ex se granum siue semen siliqua rotūda, ollæ ferreæ forma, inclusum: quod postquam maturum est, recluditur fissura triplici, in quo grana tria tantùm compagibus inter se diuisa, reperiuntur, lini semine colore, sed grani pyri ferè figura: cuius facultas mouere aluum, & benefacere Neapolitana Lue vexatis docuit experientia. Huius autem tria genera facit Plinius libro decimosexto, capite xvj. cuius neque Dioscorid. neque Galenus meminerunt.

Byſſus, lini genus tenuissimi, vt inter Serici genus videatur reponendum, proximam ab Abesto dignitatē obtinens, ex quo subtilissimæ fiūt vestes: quæ mulieribus olim præcipuè in deliciis habebantur. Plinius circa Elim Achaiæ nasci credidit. Po-

lux verò in India: Philostratus autem Byssum ex quadam nasci arbore, quæ populos æquat altitudine, foliis autem salicis esse prodidit. Videbis reliquum apud eosdem authores.

Bugla, Symphitum petræum est: plurimum quoque differt à reliquis Consolidis, siue confirmis: quæ quatuor differenter Dioscor. Plinio, & Galeno distingũtur, quemadmodum memoriæ tradidit post omnes Ruellius lib. iij. cap. lxxx.

Bulimus, insatiabilis fames est: quæ calfaciendi methodo curatur. Bulimos enim ab externo frigore, quale contingere solet in longo itinere, per gelu, & niuem, ortum habet. Hũc affectum sequitur membrorum inanitio, spirituum defectio, & virium lapsus. Itaque omni ratione calfacere oportet: hoc est, cibo potu, medicamentis, odoribus, frictionibus, & aliis, quæ corpus calefacere idonea sunt. Hæc super libro priore ad Glauconem Acakia.

De litera C.

Acalia κακαλία πόα, aliquibus Leontice est, aliis Careum syluaticum: Scholiastes verò sic interpretatur, Cacalia, officinis Lilium conuallium: vulgò Muguetum magnum: quod quidā Galeni Cancamum esse suspicantur: nonnulli præterea alij Carei agrestis semen. Carus autem, vel Carum officinis carui possidet nomen. Descriptionem integram lib. quarto, cap. cviij. reddit Dioscorides: Plinius lib. xxv. cap. vndecimo, Ruel. libro tertio capit. vigesimooctauo.

Cachexia καχεξία, corporis totius habitus malus, quo corrumpunrur alimenta in stomachum iniecta, appellatur: fit cum longo morbo corpora deptauantur, verùm si illo etiam vacant, alimentum tamen in sui substantiam non conuertunt. Hoc vitio qui detinentur, Cachetici dicuntur. Legendus est Gal. Temperamentorum lib. iij. Sanitatis tuendæ lib. iij. Methodi lib. xiij.

Cachryes καχρύες, sunt oblonga panicularum modo nucamenta, quæ squamarim compacta perpendent è ramis arborum. Crescunt enim hyeme, Vere dehiscunt in flauentes squamulas, & folio prodeunte decidunt: qualia multa in Abiete, Picea, Iuglande, Corylo, cæterísque id genus arboribus, conspiciuntur. Descriptionis author est Plinius lib. xvj. cap. vij.

Cachrys καχρυς, Lybanotidis fœcundæ semen est, id est, Rorismarini nostratis referente Dioscorid. libro tertio, capit. septuagesimo. Sunt qui etiam volunt semen hoc Cachry nominandum, cardiacum est apud Actuarium Medicament. libro quinto. Est insuper Cachrys, quoddam parturientis arboris indicium, quod nec fructum, nec florem propriè esse dixeris. Cachryn Plinius pilulam vettere ausus est libr. xvj. cap. vij.

Cadmia, Chymicis cathimia, & climia peculiare nomen, est corpus racematim & densè concretum in rudibus ferreis, ex fuligine æris in fornacibus candentis egesta flatu, & lateribus camerísque fornacum serratis inhætente: est colore spodij, fractáque, cinerulenta, & æruginosa, quæ optima est. Fit etiam ex argenti terra, & cocto lapide pyrite. Dicitur & Cadmia Botryitis Dioscorid. & Galen. id est, racemosa. Est denique lapis in montibus, & riuis fluminum Cypri repertus, alia omni cadmia efficacior, inuentu rarus. Lapide calaminari, sic dicto, hodie æs tingunt.

Calamintha καλαμίνθη, cuius formæ tres scribuntur: vna hortensis Nepita dicta: altera pro agresti Pulegio ostentatur: tertia Herbariis aliquibus herbæ catti, quæ vera Nepita vsurpatur: quartam addit haud vulgaris literaturæ medicus, quam, quòd in fontium irriguis calamintha depræhenditur, facultate, lineamentis, & figura, à cæteris differentem, facit. Dioscoridi triplex legitur: Galeno duplex: Syluio autem ex Actuario, quadruplex: sed ob imperfectam omnium historiam in hac sententiarum varietate iudicium difficile, vt refert Syluius lib priore de Medicam. simpl. naturæ: & Ruell. libro tertio, capit. xxx. Dioscor. libro tertio, capir. trigesimoquarto.

Calamus odoratus, vel aromaticus, neque galanga, neque acorus, sed cannæ vnguentariæ species: Hippocrati μυρεψικός: Arabicus Plutarcho: Alexandrinus Celso. Requirendus est Galenus Simpl. facult. libro septimo. Syluius de Medimen. simpl. natura, libro priore.

Calamitæ, ranæ paruæ sunt, & prorsus virides, quæ quibusdam Dryopetæ vocan-

tur: quòd super quercus, aliásque arbores versentur, sic sunt appellatæ, Plinio libro xxxij. cap. vij. Vigonçi Chyrurgi emplastrum ex oleo ingrediuntur.

Caligo oculi ἀχλυς, vlcus superficiarium est, quod in nigro oculi apparet cœruleum, caliginoso aëri simile, nigri partem maximam occupans. Caligare verò oculi, authore Celso, nonnunquam ex lippitudine, nonnunquam etiam sine hac propter lippitudinem, imbecillitatemvè aliam consueuerunt.

Calendulam I. Agricola in Leontopodio, non in caltha vult annumerari: Errant inquit, qui calendulam aliquibus sponsam Solis dictam, Helyotropium esse censent: Cætera sunt ex ipso authore elicienda: nos verò meminimus paulò fusiùs in dictione Helyotropium. Sed horum simplicium controuersia dirimenda est ex lectione Dioscor. Plinij, & Ruellij.

Canna siue arundo, Græcis δόναξ: de cuius radice cremata fictili vase, non autem de elephanti ossibus, si Auicennæ credimus, spodium conflatur: quod de vtroque id facere reclamat materia ex Dioscoride & Galeno. Quin Spodium fieri ex Pompholige, authorum recitatorum lectione edisces: quod nos etiam adnotauimus in propriis dict.

Calx omnis viua vehementer vrit, & secundum materiam de qua conflatur multiplex, variáque est: cuius chymistæ diuersitatem virium experientia nouerunt. Fit ex omni metallica & fossili materia, & ex omni genere lapidum, ossium, & cornuũ.

Calcifraga ἐμπετρον, quæ & saxifraga, vulgi appellatione Saluia vita, inter Scolopendria aliquibus annumeranda: itaque Plinio libro vigesimoseptimo, capit. nono, ea herba est in maritimis locis proueniens, & à calculis frangẽdis Saxifraga nominara. Author plenioris descriptionis, post Dioscor. est Ruellius libro secundo, cap. centesimo vigesimonono, & quod reliquum est, in dict. Saxifraga copiosiùs retulimus.

Cali herba in Galliæ maritimis prodit ad Narbonam, Solda regionem incolentibus appellata: de qua fit cinis, atque tum ex ipso sal nomine Alcali, & soldura veluti fex. in conflandis poculis candidis, quæ vitra & vitrea vasa dicuntur, aptissima excipitur.

Callitricum καλλίτριχον, Adiantum videtur: cuius genera plura efferuntur, vt Polytricum, Cæteras, nigrum Adiantum, & album, Saluia vita, & lingua ceruina, quæ nomine proprio Omyonitis Dioscoridi pronũciatur: quæ quidem herbæ omnes facultatis eiusdem reperiuntur. De Adianto vtroque latiùs tractat Dioscor. propriis cap. & Plinius lib. xxij. cap. xxj.

Calligonum καλλίγονον, vulgari nomine à sistendo sanguine Sanguinalis herba proclamata est: à Diosco. lib. iiij. cap. iiij. Plinio lib. xxij. cap. xxj. Polygonum; differtque à Polygonato sicut suo loco dicetur.

Calix κάλυξ significat folliculum, quo primùm flos, & deinde semen harbarum, vel fructus arborum cooperitur: à quo calliculus deducitur. Descriptionis rei huius author est Pli. lib. xv. cap. xxij. & lib. xvj. cap. xliij.

Calculus λιθίασις, renum aut vesicæ passio est, qua prouectæ ætatis homines, quàm pueri frequentiùs apprehenduntur. Causæ autem generationis existunt, assiduæ cruditates, ardor igneus, humores crassiores, & huiusmodi similes calculos formant. Curationis est author Galenus in eo libro, qui de Renum curatione inscribitur: & Fuchsius lib. iij. de Medend. morbis, cap. xxxj.

Calathiana viola, flos est præter violarum naturam autumno erumpens cœrulei coloris, foliis minutis, sine odore: à calathi figura nomen flos cum herba contraxit: cuius descriptor ex Plinio libro vigesimoprimo, capit. sexto, est Ruellius, quem adibis.

Caltha, quæ & calendula, & Solsequia κάλθη quam violæ speciem, eámque luteam & graui odore Plinius scripsit: vnde coniiciendum datur aliquibus Caltham Dioscoridis esse Leucoium, præsertim tertij generis, luteis floribus, & odoratis,

tatis,maximi in medicina vsus. Petendus est Diosc.libro tertio, cap.cxviij.& lib. iiij. cap.cvij.

Calor cœlestis, est qui tanquam naturæ primariæ, seu diuinę primarium instrumentum, res varias pro variis elementorum misturis generat. Cùm igitur Sol omnis luminis fons sit, ab eo non solùm Luna, verùm etiam reliqua Astra lumen mutuantur, proindéque variis luminum, & calorum mistionibus afficimur. Similiter quoque in plantis flores varii notantur coloribus, quod ars sicut natura effingere nullo modo potest. Consulendus Acakia super priore libro Galen. ad Glauconem: & Angestus super libris ambobus de Materiæ,& Formæ proprietatibus.

Calidum prorsus, frigidumvè nullum cæterorum corporum est, sed sola elementa: quicquid pręter hæc ceperis ex his mistis constant, vt docet Gal.lib.primo Temperamentorum.

Calidi, frigidi, humidi, siccíque duo significata hæc sunt: alterum ex absoluto sermone, loquentium mistura carens & syncerum: alterum ex contrariis mistis constans: cæterum ex se pollent in mistura nomine dictum: vt primo Temperamentorum libro tradit Galenus.

Cancer καρκῖνος, fluuialis ambabus cholis anteriùs armatur, & induitur testaceis squamis toto corpore, quibus vstis & in cinerem redactis aduersus morsus venenosos benefacere docet Galenus libro vndecimo. Simpl.medi. Cancrorum caro cum caprillo lacte, vel bubulo hecticis analeptica vsu cõtinuo, est. Quãtùm proficiant corpori humano canceri vel crudi, vel quomodolibet cocti in integrum docet Dioscorides lib.ij.cap.ix.

Cancer καρκίνωμα, passio est corneę oculi, dolorem immensum excitans, & ruborem tunicarum, cruciatúmque punctorium vsque ad tempora, potissimùm si quatiantur, protensum vueæ membranæ passiones sunt & προπτώσεις, & crosio, & ruptio, corneæ vè procidentia contingens.

Cancer καρκῖνος, & καρκίνωμα, est denique inæqualis, linescens, aspectu teter, & cum dolore tumor, in omnibus corporis humani partibus qui fieri solent. Siquidem in oculis, vtero, verùm præcipuè ac sæpiùs in fœminarum mammis accidit, quod raræ, & laxæ sint, ac crassissimam bilis atrę materiam promptæ excipiant. Fit enim hoc malum à Bile atra seruescente, quæ si acrior existit, vlcerationem etiam efficit. A similitudine Cancri accepit nomen, quoniam in eo venæ oppletæ,& in ambitu tensæ, canceri animalis pedibus similes sunt.

Carcinus καρκῖνος Manilio, commune nomen est Plinio, quo στρακόδερμα compræhenduntur. Aristoteles autem eos Cancros vocat tantùm, quibus corpus est rotundum. Cancer est etiam species στρακοδέρμου, quæ Gallis Crabes, hoc est, Caridas, & Gamaros. Galenus scribit Astacos, Paguros: Cancros, Locustas, Caridas,& Gammaros carne dura constare tam maris, quàm fluuiorum: atque ob id difficilimè confici, sed firmi alimenti esse.

Cancamum κάγκαμον, neque lacca pictorum, neque myropæorum est: est arboris Arabicæ lachrima, myrrhæ quodammodò similis, virosi gustus, ad suffimenta vsurpatur, Lacca interdum Actuario vsurpatur, præcipuè in duplici descriptione compositionis Dialacca, inquienti: λάκκαν κεκαθαρισμένον purgatum. Dioscor. libro primo, cap.xxiiij.

Cannabis κάνναβις ἥμερος, & ἀγρία, id est hortensis, & agrestis: planta est magni in vita vsus, præsertim quæ domestica colitur. Semen eius largiore cibo sumptus, genituram exstinguit: succus ex plantę foliis conuenienter aurium doloribus instillatur. Syluestris Cannabis decocta radix, illitu inflammationes mulcet, humores discutit: tofos articulorum dissipat. Hęc Diosco.

Canaria κυνωψ, quòd ea herba canes ad vomitum proritandum edocti à natura, vtantur. Canaria, vt Ruellio placet, accepit nomen : nullius quòd cõiiciam in medicina vsus, nisi ad sanguinem è natibus eliciendum iuuenibus capitis dolore vexatis. Vtrùm Dioscor. Phœnix sit, quæ alioqui plerisque officinis Palea nominata est, nondum liquet.

Canis-rubus κύνος βάτος, Esglanterius rubus est, non Flamboisius, siue Ampoius rubus, frequentissimus in Grolæa Segusiorum monte: & eo nomine ab incolis appellatus. Differt iterum à Rubo, qui inter Sentes refertur, proceritate, & eius fructu aliquantisper: cuius rei scriptor est Dioscorid. libro primo, capit. centesimosexto.

Canis testiculus κυνοσόρχις, ἢ ὄρχις ἁπλῶς, scriptoribus nonnullis creditur, sed ex Gesnero secus. Testiculus referente ex Andrea Dioscor. nomine alio Serapias vocatur, quoniam radix ad multa vtilis fit: radice bulbi effigie testiculi similitudine, quæ gemina est, apparet. Hæc differt à Satyrio, cuius differentiæ quàmplures passim Herbariis occurrunt. Reliquum libro tertio, capit. centesimovigesimo primo. docet Dioscor.

Cantharides vermiculi alati, sunt & versicolores, luteas in alis transuersas habentes lineas, corpore promisso, crasso blattarum modo præpingues, inertes, ac imbecillæ quæ vnius sunt coloris. Totis vtitur Galenus ad psoras, & lepras libro vndecimo. Simpl. & in Theriace ad Pisonem. Hippocrates caput & pedes amputat in libro de Fœminarum morbis. Diosc. earum differentiam tradit, & vires libro ij. cap. quinquagesimosecundo.

Cammarum κάμμαρον, herbarum veneno quouis aptissima : quæ notiore nomine Aconitum Herbariis peritioribus appellatur: quam à radicis flexura Dioscori. Scorpij caudæ assimilat. Cammarum item nonnulli esse Mandragoram voluerunt, aconiti genus referentes. Torius discriminis elucidandi author est Dioscor. libro iiij. capit. sexagesimosexto. Nos attigimus partem potiorem totius energiæ in dict. Aconitum & Toxicum.

Cania, vrticæ syluestris, vt Plinio placet, genus acre, caule mordaci, fimbriatis foliis : quod vrticam græcam esse suspicor ab ipsius hyeme vehementi mordicatione, in quo tempore, cum suis pilulis racematis & virentibus, pollet. Locus ex ea nudus membri qui tangitur, Confestim in ardentes pustulas conuertitur, & aduritur, quia veneno abundat. Vrticarum differentias loco suo reposuimus, post Dioscor. diligentiam libro quarto, capit. octogesimoprimo. Plinius libro xxj. capit. xv.

Capillus seu crinis, est corpus frigidum siccum, ex humorum inter cutem & carnem fuliginosa materia per poros spirante, compositus, sensus expets. Est & herba vulgato nomine Capillus Veneris, cuius Adiantum album, & nigrum nomen retinet prò simplici vtroque: sub quo Polytricum Trichomanes, Ceterach, & saluia vita constituuntur: quorum petes proprias dict.

Capillorum contenta in vrina sunt, quæ capillis similia apparent: quæ in vasis sanguineis, & spermaticis generantur, & per renes, & vreteras purgantur. Accidit nonnunquàm vt pus, sanguis, arenulæ, caruncula, & alia quædam minguntur. Petendus est Galenus libro sexto. Locorum affectorum, capit. tertio. Actuarius de vrinis libro ij.

Caput κεφαλή, quod namque humanum capillis eius, tanquam terræ, radicibus suis inhærentibus tegitur: sub cuius cute membrana est, quæ extrinsecùs caluariam cingit περικράνιον nominata: os verò ipsum quod cerebrum ambit κρανίον est, Latinis caluaria, & testa dicta.

Capitis naturalis figura est ad oblongæ sphæræ similitudinem structa: alia verò eius natura, quæ φοξὸν dicta est, deprauata, & acuminato vertice, vt est author Gal. in libr.

ibro de Osſibus,& in libro Artis paruæ.

Capitis iterum partes, quarum eius portio prior eſt, Syncipur, & βρέγμα: poſterior verò occiput: media autem inter Syncipur, & occiput pars, vertex nuncupatur.

Capitis ſuturæ tres ſunt, ac duæ quidem tranſuerſæ, quarum altera in Syncipite eſt, nomine Coronalis ςεφανιαία, quòd coronæ in ea capitis parte collocentur: altera in occipitio exiſtit, & .Λ. ſimilitudine λαμβδοειδὴς vocata eſt. Tertia à medio poſterioris per capitis longitudinem ad mediam vſque partem anteriorem extenditur: cuius nomen Sagittalis, & recta, ὀβελιαῖα Græcis, atque harum ſuturarũ figura. H. literæ ſimilis apparet.

Capitis pars, quæ ſub ſyncipite poſita eſt, pilis vacua, aperta frons eſt: cuius ad latera ſunt tempora, ſic dicta, quòd in ipſis animalium ætas, & anni dignoſcantur, dempto in homine. Spectant iterum in homine ad tempora oſſa duo, quæ vtrinque ad aures ſunt poſita conſtituunt, & petræ formam referunt: ob id verò petroſa, & lapidoſa, λιθοειδῆ Græcis nominantur. Iterum ſuturæ duę ſunt ad tempora, quæ κροτάφιαι, hoc eſt, temporales, & ſquamæformes λεπτοειδεῖς: quæ veriùs ſunt commiſſuræ, quàm ſuturæ, hinc eſt quòd mendoſæ etiam dicuntur.

Capitis dolor κεφαλαλγία, qui non inueteratus eſt, non curando an per ſe accidat, aut alterius affectus ſymptoma ſit: vulgaribus medicis Soda eſt. Huius autem duæ cauſæ ſunt: nunc enim ex ſola intemperie ſimplici citra humorum complexum, nunc verò ex humorum copia accidit. Vehementiſsimi autem capitis dolores fiunt, ob caliditatem, & frigiditatem: moderati ob ſiccitatem. Humiditas ſuiipſius reſpectu nullum planè dolorem inducit, niſi calori, aut frigori, aut copiæ humorum adiuncta ſit. Simili modo humoribus vel in toto capite, vel in aliqua tantùm parte redundantibus calidis quidem ac frigidis vehementior, ſiccis verò moderatior dolor inuadit, ſi tamen ſiccitas abſque manifeſta caliditate fuerit. Humidi autem, quantum in ipſorum ratione eſt, nullum prorſus dolorem afferunt, multitudine tantùm grauantes, ſi citra obſtructionem ſint. Cum obſtructione enim moderata, moderatè dolorifici: cum forti, vehementer doloroſi ſunt. Atque hæc, quæ capitis dolorem interitum inferunt vexatis.

Capitis dolor ſi cum pondere fuerit, ex humorum abundantia eſt: ſi cum pulſu, feruorem cum calore poſsidet: ſi tentio ineſt ſine pondere, & pulſu, indigeſti flatus copia eſt: ſi verò cum pulſu, à feruore membranarum indignatio eſt: ſi autem cum pondere, ſinus infeſtantur. Author Galenus lib primo ad Glauconem, cum Acakiæ explanatione: & ſecundo libro Curationis Locorum partic.

Caruncula, ſiue carnis excreſcentia, & ipſius incrementum, ſub fiſtula lachrimali in oculo: quæ etiam ſuffuſio explicatur, inter ægritudines ſolet oculorum adnumerari, ſicuti ſcriptum reliquimus in dict. Fiſtula lachrimalis.

Carbunculus, ex humore craſſo, feruidóque gignitur: cui ſi pituitoſa ſanies miſta ſit, cum puſtulis: ſin ſyncerus ac purus, ſine his: quam occupant partem, exurit, exulcerat, ac ei cruſtam inducit: magis minúſvè pro humoris facultate. Nã vbi craſſus ſanguis vritur, minus: vbi flaua bilis ſupra modum torretur, magis periculoſum carbunculum creat. Interdum verò vitioſam, peſtilentémque putredinem cõtrahit, iſque enecare protinus ſolet. Quò igitur is vitioſior humor eſt, eò maiore cum periculo in corpus repellitur.

Carbunculi genus alterum parit ſanguis niger, craſſus, fæculentus, ac, vt prior, feruidus, cui admiſta ſanies quædam tenuis ſit, quæ gignendis in ſumma cute puſtulis, iis quæ ex igni fiunt, ſimilibus, materiam ſuggerit: ſeroſa enim hæc humiditas, vt quæ tenuis ſit, facilè in cutem, vt diximus, erumpere poteſt. Inter quam & ſubiectam carnem concluſa puſtulas parit: ſub quibus ruptis cruſtoſum vlcus inuenitur. Author

thor curationis est Galen.libr.ij.ad Glauconem,cum Acakia,& Fuchsius in Opere chyrurgico.

Cartilago corpus est terrestre, ex tendinum capitibus, neruo, ligamentis, & osse compositum: iuncturis membrorum,ossiúmque extremitati inhæret. Quæ vix fractam,rupturamvè patitur,si vulneratur, difficilimæ quidem est consolidationis.

Carus κάρος, medicis popularibus, Subet cum Arabibus, passionis Lethargicæ species est, sensuum, vniuersarúmque motionum priuatio, spirandi facultate manente illæsa,consequitur.Differt ab Apoplexia,quòd in hac spiratio vehementer opprimatur,sic vt quis vel magno conatu,vix spirare possit:in illo autem spirandi facultas haudquaquam læditur,Gal.lib.iiij.de Locis affectis,cap ij.

Carpobalsamum, siue balsami fructus, flauum sit,plenum,grande,graue,mordax gustu,& feruens in ore,modicè opobalsamum redolens. Post Dioscorid. quærendus est Galenus libro sexto,simpl deinde sunt requirendę dict.Balsamus,Opobalsamus, & Xilobalsamus,vbi multò plura leguntur.

Capito ὁ κέφαλος,piscis è Mugilum genere aliquibus putatur:Tetardus Parhisina lingua,Romanis Italiæ populis Cephalo,dictus Galenus optimum esse docet, qui impurissimo mari versatur.Hæc est Hicesio apud Athenæum libr. ix. Dipnosophist. Scholiastes.Maioris descriptionis Galenus author in lib. de Alimentis: & Gillius in lib.de Piscibus.

Cantabrica καντάβρικη, exilit passim propter vias in Biscaia Hispanię regione,pedali ac iunceo caule,flosculis calathi figura,oblongis,in quibus exile semen:radice nigra,longa,digitali crassitudine:foliis humi sessilibus,longis, quæ non extollantur à terra.Hanc rura nostra Colubrinam vocant:quam ex Plinio depinxit Ruell. libro ij. cap.cxxxj.

Caphura κάφουρα,post Diosc.Plinij,Galeni, AEgynetæ seculum,inuenta : Aëtio, Actuario, Simeoni, Arabibus celebrata est:lachrima Indicæ arboris ferulaceæ quidē, sed maximè frequentibus fulgetris,tonitru, terræ motu copiosior proueniens: quæ igni,vel Sole ex rubro albescit, pellucet,& friabilis est: frigida sicca gradu tertio Arabibus,tamen mistam habet substantiam, vt Syluio placet: sed Simeoni ordo non expressus est.

Capparis inturis κάππαρις, vulgaris notitiæ est, cuius radicis cortex acer, acerbus, amarus:lienes induratos, & hisciddas mirificè iuuat sumptus, vel cum idoneis remediis admotus, Eadem radix etiam hepatica est,flos,& fructus aceto & sale conditus primis mensis ad excitandam appetentiam,medicorum indulctu, sumitur, licet stomacho noxius,& aluum turbare cum siti Dioscoridi dicatur. Exquisitioris lectionis est Galen.author libro septimo de Simpl.& libro nono, Compos. pharmac. Diosc.lib.ij.cap.clxvj.

Caprificus ἐρινεός,cuius caprificatio συκασμός,id est,ficus syluestris nonnunquàm quod producit maturescens,sed aliis tribuens,vt refert Plinius lib.xv.cap.xix. Ruell. lib.primo,cap.lxxxj.

Caprifolium,periclimenum est,id est, Matersylua Largo nominata simplex fruticat,ex interuallis parua folia habens,ipsum amplectentia,subcandida,hederacea,inter folia surculi exeũt, in quibus baccæ hederę similes:flos fabę,candidus, aliquantulum rotundus, & quasi in folium procumbens:semen rotundum, & quod difficilè euellatur.Nascitur in aruis & sepibus.Cætera collige ex Diosco.libro quarto, capite duodecimo.

Caprea,olim vitis ἕλιξ,ἢ ἄμπελος,quòd adnatis singularibus capreolis tãquàm manum digitis se viciniori plantæ retineret,dicta est.

Caprimulgus αἰγοθήλας, auis montana, paulò maior quàm merula, minor verò quàm cuculus,in caprarum stabula aduolans,earum vbera sugit, qua iniuria vber extinguitur, & capræ cœcitas oboritur.Hæc ex Plinio libro decimo,capit. xl. author Scholiastes.

Cap

Capnos καπνὸς, seu fumana, fruticosa herba est, prætenera, coriadri similis: foliis candidioribus, vndique numerosis: flore purpureo: viret toto anno in agris cultis, & maceriis. Diosc. lib. iiij. cap. xcv. Meminimus etiam in dict. Fumaria.

Cara radix κάρος, vulgò Pastinaca ὁ σταφυλῖνος μείζων, vt ex Athenæo interpretatur Gesnerus: radix est herbæ eiusdem nominis, qua lacti admista & cocta Hircius scribit Cæsaris exercitum diu inopiam leuasse. Si Carum Dioscoridis est, eius radix cocta, & pastinacæ modo, manditur: cuius semen vtiliter miscetur antidotis, quoniam ausi vicem præbet.

Cardamum nigrum Largo, id est, nasturtium, κάρδαμον Græcis, in hortis passim proueniens. Semine & folio Nasturtium siccum est, caustico, & adurente, vt sinapi, phægnimum, hoc est rubificationem in coxendicis, aut capitis dolore excitat. Olitores Cresionem Alenoyz vocant.

Cardamine καρδαμίνη, aliquibus Sisymbrium est, σισύμβριον, quod Officinis Nasturtium aquaticum vocatur: quemadmodum id esse Scholiastes Cressionem aquaticum, ex Diosco. lectione lib. secundo, cap. cxvij. contendit. Aliis præterea nonnullis Hiberis, cui nomen aliud Lepidium, suspicatur: & duplex deprehenditur, vt in dict. Lepidium scriptum reliquimus, ex Ruell. lib. ij. cap. lx.

Cardamomum maius καρδαμῶμον μείζων, granum paradisi non est, sed quod Arabum nomenclatura Carpsicum appellatur. Vtrunque tam maius, quod granum paradisi vocant Officinæ, quàm minus, nihil habet commune cum Diosco. & Galen. vero Cardamomo, hodie etiam nobis desiderato. Quod facilè coniiciendum est ex Galen. libro nono. Composi. pharmac. & libro primo Antidot. Plinio libro duodecimo, capit. decimotertio. Cardamomum minus Arabum sententia, frutex est Amomo ferè similis, oduratus: quem plerique Amomum ipsum esse coniiciunt, quod modo eodem metitur semine suo oblongo & anguloso.

Carduus varius, ac multiplex est: Altilis σκόλυμος ἥμερος, qui in hortis colitur: est denique agrestis scolymus: vtrumque Articancalum Gesnerus suspicatur: nomine alio Columellæ rei rusticæ libro decimo Cinaram, dictum. Amborum semen, & radix aduersus venena pollere Nicander author est, vt in Carlina agresti carduo plerunque probatum est Dioscor. lib. iij cap. xiiij. Ruellius lib. iij. cap. xiij. Quod desideratur hic, vide in dict. Cinara.

Carduus benedictus κνηκὸς, hortensis est, non agrestis vt Atrattilis, neque cartamus, cuius semen purgatorium est, flos autem pro croco orietali myropolis effertur, atque in vsu est. An verum sit acanthium, vel chamæleontis species aliqua, dictu facile non est ob imperfectam horum historiam.

Cardui benedicti singularis facultas est aduersus venenosos, & pestilentes affectus, necnon putres intrinsecus humores. Theophrasto, vt recitat Ruel. lib. iij. cap. lv. Atrattilidis species est.

Careum κάρος, recensimus in dict. Cara: officinæ sub carui nomine vsurpant; Gesnerus Græcos recentiores. vt quibusdam placet, Carnabum appellari scribit: ei quoque nomen multiplex Carum, Carion, Careum, & Catoon. Gal. lib. vij. Simpl. & Diosco. lib. iij. sub nomine Careon multò plura docent.

Carlina pro carduo vsurpata Chamæleon albus non est, sed niger Segusiæ, & Allobrogum incolis valdè notus: cuius quidem sententiæ neque Brassanolus est, neque I. Agricola: verùm genus tertium suspicantur carduorum: quod sub nomine Carnabum retulimus.

Carotides καρωτίδες, venæ circa colli iugulum sunt, quæ σφαγιτίδες Aristoteli, id est, iugulares dicuntur. Carotides autem appellatæ, quod his vehementiùs compressis, Caros morbus gignatur.

Carpesium καρπήσιον, nonnullorum sententia Cubebarum fructus non est: quorundam verò Diosc. & Gal. oximyrcines, seu myrti syluestris, fructus: cùm nullibi Carpesiorum meminerit vterque, vt Cubebas cum prædictis collatas patebit. Hæ

enim sunt fructus tenues pipe æmulantes, sed minùs acres & subamari. Galeni verò Carpesia sunt καρφη, id est, festucæ tenues ἀκρεμονι, id est, surculis cinnamomi similes odore vocati φοῦ, & facultate etiam phu similia. Plura docet Sylvius libro primo de Medic. simpl. natura.

Caryophyllum κάρυόφυλλον, quasi nucifolium, quamuis hanc non seruet naturam, quæ nomine prætenditur: fructus est arboris Aëtio, AEginetæ autem Indicæ arboris cuiusdam flos, festucaceus, niger, longus, acer, subamarus, odoratus: à figura clauus passim nominatur.

Caryotæ, & caryotides φοινικες, palmulæ genus in Iudæa præcipuè circa Hierichontem nascens: ita appellatum, à capitis grauedine, quam edentibus gignit: si Plinio credimus lib. xiij. cap. iiij. Scriptoribus aliis palmulæ gratæ sunt cibis, quarum succus vberrimus, & vini loco Orientalibus gratiss. Palmularum genera sunt tria à Gesnero descriptione distincta. Quære dict. Palmulæ.

Carduelis siue Acanthis ἢ τραυπὶς, auicula notitiæ vulgaris, ex his est quæ carduorum grana appetunt: vnde factum arbitratur, vt omnes eas aues Cardonetos sermone Gallico carduos appetentes, appellemus, & si sunt generis promiscui, vt est author Aristoteles lib. de Historia animalium viij. atque hanc rem nos attigimus in dict. Acanthis.

Casia, xilocinnami cortex est, qui rarus ad nos defertur: nigritiæ in fasciculis deprælensus.

Casia genere proxima cinnamomo est, quin ipsa nonnunquam ex æmulatione cinnamomum euadit, vt totum quidem veluti exacta arbor, Casia videatur: surculi autem in ea quidam cinnamomi, ramis casiæ proximi reperiantur, vt optima casia in cinnamomum sæpius degeneret. Ob id etiam authores pro cinnamomo frequentiùs casia vtuntur. Cætera retulimus in dict. Cinnamomum.

Cassia, cognomento fistularis, fructus est ad nos ex India vectus, oblõgus, teres, fistulosus, concretum intus humorem continens, non vua coalescens serie, sed ex interuallis lignosis membranis interuenientibus septum, seminalibus granis. Hæc sufficienti modo distributa quibusuis, incandescentem, torridámque bilem citra molestiam expurgar. Quia indicta veteribus Græcis, tota descriptio petenda est ex Actuario lib. v. compositionis medicamen. aut ex Mesue, Syluij curà restituto.

Cassita auicula, caudam tremulam vulgus vocat, Aëtio cap. de calculorum curatione, Troglodytes auis hęc nominatur, quæ regulo paulò maior, & nigrior est: caudamque semper subrectam & albo colore tetro interpunctã habet: magis item garrula, quàm regulus est, & sanè iuxta summum alę lineamentum cinerei ampliùs coloris: breues item volatus facit: naturalem autem vim omnino admiratione dignam habet. Cætera leges apud eundem authorem.

Cassytas κάσσυτας, Latinis Cassuta, quam officinę podragram Lini, & Cuscutam appellant: quę si quando Thymo frutici hæret, epithymũ est. Dioscoridi hęc cassuta deprehenditur, reclamantibus Manardo, Othone, esse Androsacem affirmantibus: verùm qua tandem ratione nixi ambo, qui à Diosc. descriptione tam latè discedant, viderit peritus lector: sed non pauca nos in dict. Epithymum retulimus.

Cassita præterea auis est, nomine Ciris: cuius descriptionẽ Vergilius facit ad Messalam. Extat & de ea perelegans apologus apud Geliũ lib. Noct. Acticarum ij. quam Cassitã appellat. Aliquid in dict. Alauda de ea retuli, ne hic prolixus lectori videar.

Carpophyllum καρποφύλλον, Lauri genus non nisi in montibus nascens, foliis mollioribus: ad coronas, non ad medicinam, conficiendas accommodatissimũ perhibetur: vt Pli. est author lib. x. cap. xxx Est & Caryoppos authore eodẽ lib. xij. cap. xxviij. cinnamomi quoddã genus, quod in Syriæ regione gignitur.

Caryithes Plinio lib. xxvj. cap. viij. ex Tithimali genere esse repræsentatur, & deprehenditur foliis myrti acutis, sed pinguioribus, tota planta in re medica perniciosa est.

Caryon κάρυον, ad omne genus nucis nomen hoc commune est: quanquam peculiariter hanc sibi nomenclaturam Iuglandes, id est, nuces nobis communes, vendicarunt. Nam quid sit Iuglans, post Plini. lib. xv. capit. xxij. & lib. xxiij. cap. iiij. Dioscoridem lib. j. cap. cxlj. in dict. Nux reposuimus.

Caryca καρύκη, edulij genus ex Cælio Rhodigino lib. xxvij. cap. xxiij. refertur, ex variis cum sanguine condimentis compositum. Est denique Carica per I. Latinũ scripta, quæ inter ficus pingues inseritur, & in re medica vsui est: quod adnotatum est in dict. Ficus.

Carphos fœnogræcum est, nomine alio Buceras à bouis cornuum similitudine: aliquibus item AEgoceras, quod siliquas caprarum cornuum modo rependat. Telis quoque Græcis signatur. Vires & vsum collige ex Diosc. lib. ij. cap. xciiij. deinde Plinio lib. xxiiij. cap. xix. Sed & repetenda est dict. Fœnugræ.

Castanea Sardiana διὸς βάλανος, quasi Iouis glans efferas, aut Lopimum appellatur aliquibus. Genus duplex, vnum quod prouenit in arboribus sui nominis: alterũ, in aquis stagnantibus herbacea planta innixum, triangulari armatum aculeo: Tribulus aquaticus Dioscoridis est, lib. iiij. cap. xiij. Ruel. libr. primo, cap. sexagesimoprimo. Quære dict. Tribulus.

Cataracta ὑπόχυσις, Suffusio est teste Celso lib. vj. cap. vj. & Galen. lib. de Oculis, Theorem. vj. cap. xj.

Cataplasma, est quod ex plantis viridibus, vel interdum aridis, contusis, vel iisdẽ ad molliciẽ vsq; in aqua decoctis, adiecto oleo pro componendis arbitrio, conficitur. Componẽdi formulæ apud Mesuem. Myrepsum, Fuchsium, & Syluium, variè habentur.

Catapotium seu pilula καταπότιον, medicamenrum à paruæ pilæ similitudine compactum, quod deglutiendo sumitur. Et ne ventriculus adscititiis grauetur humoribus, vernaculis interdum alioqui satis oneratis, à medicis priscis quidem tale excogitatum fuit: & adusque ætatem nostram ventum est. Hoc sanè secundum ægrotantium ætatem, vires, morbum, & tempus variatur, quemadmodum & aliæ medicamentorum rexturę. Nam finitore Scrib. Largo, Catapotium id est, medicamentum quod non diluitur, sed ita vt est, deuoratur, & pro varia morbi ratione diuersum componitur. Sic namque forma simili vsus est L. Apuleius.

Cataputia, eã species Tithymali est, quæ à Diosc. Characias vocatur: cuius in vsu sunt & semina, & radices, & ramuli, vt retulit Io. Agricola. Est similiter & altera Cataputia, Latinis Ricinus dicta, Gręcis κρότων, & κίκι, & Arabibus Kerua, vnde oleum ex ipsius semine appellatum.

Cartamus κνῆκος, & Atrattilis hortensis, officinis notitiæ vulgaris. à quo floris capillamenta ex ipsius pappo leguntur, quibus pro croco generoso culinarij in cibariis, & ferculis colorandis, sicut supposititij Myropeij in aromatibus, vtuntur. Est & agreste genus alterum, quo olim mulierculæ pto fuso vsurpabant: quod à superiore differre, nisi solùm agricultura, videtur. Plura scripsimus in dict. Atrattilis.

Catanance κατανάγκη duplex depræhenditur Gesnero: Scholiastes patam lupinam Catanancem interpretatur: & quòd cogat ad amorẽ sortilegio, nomen retinuit.

Cathartica, hoc est, purgatoria medicamenta, vel communiter quæ excrementa quouis modo vacuant, vel per excellentiam, quæ vomitu, aut ventris deiectione humorem sibi familiarem trahunt, non solo calore, sed qualitatum quæ in substantiis sunt, proprietate, seu totius substantiæ similitudine, & simili elementorum mistione quatuor: quæ res experientia sola cognoscitur. Ex Galeno Syluius.

Cathæreticum, id est, superficiem solam detrahens, & hypersarcosim absumens, vnde & sarchophagon quoque dicitur: est calidum siccum minùs, quàm septicum, vt flos asiæ petræ, æris squama, æs vstum non totum. Gal. lib. v. Simpl.

Catheter, concauum instrumentum, oblongum, teres, ex atgenti, auri, ærisvè ma-

teria conflatum, ad reddẽdam per colem ex vesica vrinam maximè necessariũ, quod Sohda Chyrurgis appellatur; Largo Methrenchites, sicut in eadem dictione adnotauimus.

Catobophlepas serpens est, cuius ad sesquicubitum longitudo ab incolis loci spectatur: eius caput quod pergraue est, humi deiectum semper habet, cæteris quoque mẽbris iners: morsu, visu, sibilo vt Basiliscus, necat: siquidem ab eo percussum animal dissolutum moritur. Nascitur in AEthiopia prope fontem Nitrim scaturiginem, originémque Nili fluminis. Quære AElianum de Historia animalium lib. vij. capit. j. Plinius li. viij. cap. xxj.

Castorium, Castoris siue Fibri ancipitis vitæ animantis, vterque testiculus est: tenuium valdè partium. Deque ipsis testibus oleum locis frigidis appositum efficax, componi vbique solet. Neque inepti sunt Castores, qui ad Isaram, & Rhodanum flumina capiuntur, spectaculo mirabili animantes, cauda piscosa squamis obducta, pilo supernè canino, pedibus anterioribus Simiæ, posterioribus Anseris, sed vngatis, auribus vulpis, dente validissimo, seta oris cornea, architectura in fossa sua mirabili, animal aliud omne vincens.

Casus, causa est per accidens eorum quæ rarò contingunt, & alicuius gratia: fortuna verò, causa per accidens agentium secundum propositum eorum quæ rarò eueniunt, & alicuius gratia, vt ex sententia, ratione, voluntate, & contra.

Causa, est ad quam aliquid sequitur: ad eam verò aliquid sequi ex ea, eius gratia aliquid fieri: quod autem ad eam sequitur, effectus nominatur.

Causa efficiens est, à qua aliquid fit, vt conseruans, producens, & corrumpens. Finalis, gratia cuius aliquid est.

Causa propinqua, est quæ particulari nomine designatur: aut inter quam & effectum non multæ interiacent causæ, remota verò, quæ nomine communi designatur: aut inter quam & effectum multæ interiacent causæ.

Causa per se, est quæ cùm ad aliquid suapte natura sit, causalitatis nomine pariter expressa est: per accidens autem cùm ad effectum non ordinetur: aut causalitatis nomine non sit expressa.

Causa in actu, est quæ simul cum effectu existit: in potentia autem ea dicatur, quæ non simul cum effectu existat.

Causa primitiua à materia, est ex qua cùm aliquo fit aliquid. Rerum verò naturalium materia, est ex qua cum forma fit compositum. Secundò, est in qua aliquid fit, vt in subiecto.

Causa formalis, est per quam res habet esse: nam dat esse rei, & eam conseruat in esse: ipsa namque præsente, res est: & ipsa fugiente, perit. Rerum naturalium forma ea est, per quam res naturales existunt.

Causa morbi, est affectus præter naturam morbum præcedens, eúmque excitans. Per hunc sanè affectum suaptè ratione, per se, & primo non læditur actio, sed ex accidenti, vel secundo, interueniente nimirum morbo: vt author est Gal. in lib. de medic. Definitionibus.

Causa morbifica duplex est, vna quidem externa, quod extrinsecus aduenlat, nec intra corpus animalis consistat, veluti frigus, aut Scorpius pungens: & hæc primitiua causa morbi neotericis medicis appellatur. Altera interna, quæ in ipso animalis corpore consistit, vt sunt humores præter naturam affecti: hanc Græci προηγουμένην, nos antecedentem: & superiorem προκαταρκτικήν, nos verò primitiuam causam dicimus. Harum siquidem rerum examen copiosius habetur apud Galenum in libr. de Morborum causis: & primo, & secundo Methodi medendi lib. Item Fuchsius comp. medicam. cap. xxiij.

Causæ conseruatrices sunt, quæ constitutionem corporis conseruare possunt, modò commodè iis vtamur: vt Gal. scribit Artis medicæ cap. lxxxviij. Nostri seculi medici res non naturales vocant, quod nimirum corpus nostrum necessariò arterent, & nisi oportunè, ac salubrè adhibeantur, sanitatẽ etiã destruant. Ab his itaque sex res

non

non naturales numerantur, prima, aër, quòd eo, quandiu vita fungimur, alteramur: secunda, cibus, & potus, seu ea quæ assumuntur: tertia motus & quies, tum totius corporis, tum singularium partium: quarta, somnus, & vigilia: quinta, excretio & retentio, seu abundantia, & inanitio: vltima, animi perturbationes. Quæ diligenter exprimuntur à Fuchsio in lib. comp medic. cap. xv.

Cerebrum, est quod nulla alia ratione factum à natura existit, nisi vt neruorum principium, & vniuersorum sensus instrumentorum, motúsque voluntarij dux esset. Eius structura in anterius nempe est, & posterius diuisa: humidum à natura, & frigidum, vt docet Galen. Vsus partium lib. viij. Vel sic.

Cerebrum diuiditur in anterius, & posterius: anterius mole superat posteriorem, molliúsque est, in dextrum & sinistrum à dura membrana secatur: posterius alteri adiacet, vnde à paruitate cerebellum dictum.

Cerebri ventriculi duo anteriores animalem spiritum priùs elaboratum in cerebellum transferunt, memoriæ efficiendæ gratia: quapropter necessarium fuit meatũ fieri ex illis in posterius cerebrum: éstque cerebri ventriculus totius: in quo animam, neque in corde, residere Galenus falsò putauit.

Cerebri meatui huic particula in modum fornacis facta, extrinsecùs gibba, intus caua, vt liberum habeat motus ipsius spacium, incumbit: quæ fornix, & camera medicis Latinis, Græcis verò καμάριον, & ψαλιδοειδής, accepit nomen.

Cerebri meatui corpus quod iuxta ortum adiacet, quòd figura pineam nucem referat, κωνάριον vocatur. Ex vtraque medij illius meatus rotunda corpora subiacent, à Græcis γλουτία nominantur, hoc est, cerebri nates, vel testiculis haud dissimiles, διδυμία, Græci vocant.

Cerebri meatui vermiforme, id est, particula quædam adnata superiacet, quæ circunscriptionem obtinet, figura vermi insignis nascenti similem. Corpus hoc Anatomici, quia totum meatum contegit, excrescentiam vermicularem, siue σκωληκοειδῆ ἐπίφυσιν, nuncuparint.

Cerebri ex medio vermicillo canales duo ad palatum recrementa deriuantes procedunt, quos concauitas quædam excipit: quæ à figura labrũ, vel scyphus, vel peluis, à Græcis πύελος: ab vsu autem infundibulum, & χοάνη dicitur, quòd supra amplũ sit, infra autem in angustum desinat.

Cephalea κεφαλαία, est morbus diuturnus, & ægrè cedens capitis dolor: qui ex parua occasione vehementes exacerbationes, adeò vt neque strepitus, neque vocem vehementem, neque splendidum lumen, neque vini potum, neque caput replẽtia odoramenta, neque motum tollerare possint: sed in quiete & tenebris decumbere cupiãt, vt quibus veluti à maleolo feriri videantur. Gal. requirendus est Locorum affectorũ lib. iij. cap. ix.

Ceratum, quod à cera nomen habet, est quod ex speciebus paulò crassioribus caryophili, galangæ, cinnami, maceris, atque ipsius myristicæ nucis, Zaduræ, iunci odorati, calami, aromatici, xiloaloes, xilobalsami, galliæ moscatæ, amomi, cardamomi, spicæ nardi, balaustij, tosarum, violarum, chamæmali, stechadis, coronæ regiæ, mastiches, myrrhę, olibani, ladani, stateidos, aloes, santhalorum: & oleis ex mastiche, mentha, absinthio, rosaceo, chamæmelino, & cum cera nuper excreta, aut terebynthina resina formatur. Variatur tametsi peritorum artificum industria, & vt postulat ægrotantis ipsa infirmitas. Similium compositionum conficiendarum pręcipui authores sunt Celsus, Scrib. Largus, & Gale. lib. ij. κατὰ γένη.

Ceruix, spondilium seu vertebrarum principium est, & ab his spinę dorsi capitiq; adnectitur: atque ipsi denique ceruici, à quo collum, vertebræ septem numerantur. Quod superest, reperies in dict. Vertebræ.

Cerussa, Largi interpretatione ψιμμύθιον Græcis vocatur: fictitia res est, atque inter venena Brassa mirantur. Decipiuntur qui cerussam æruginem plumbi

faciunt, quoniam ærugine plumbum caret, tamen ex plumbo & aceto fieri certũ quidem est: atque ex ea cocta, vt cruda, vnguentum paratur. A Dioscoride, libro quinto, & Plinio lib. xxxiiij. cap. xviij. & Vitrimio, lib. Archit. vij. Gal lib. ix. Simpl. & primo compos. pharmac. modus conficiendi docetur. Post omnes autẽ Serapio ad vnguem conficiendi formam ostendit cap. ccclxxvij. & Geberus suæ artis lib. j.

Cedrus, ἡ κέδρος, & Cedrula, vtraque nostratibus perquàm rara arbor: quæ vulnerata, & de se prægnans etiam liquorem illachrimat, qui cedrinus omnibus appellatur, impensè calidus & siccus, vt Gal. placet lib. j. compos. pharmac. κατὰ γένη. Diosco. lib. j. cap. lxxxix.

Cestrum, & Arabum corrupta voce, Tethraith, Betonica est, nonnullis verò herba, cui denominatio est Iudaica: quæ potiùs inter Syderitides videtur adnumeranda. Plura in dict. Betonica expresimus.

Centaurium maius κενταύρειον τὸ μέγα, Rha-pöticum nostrum medicis esse suspicatur. A Chyrone Centauro Herculis sagitta vulnerato inuentum, & nominatum Centauriũ. Diosc. tamẽ à Rhapontico Centauriũ mag. distinguit cap. propriis, quod diuersi sint generis, & facultatis, quòd Centaurio mag. folia iuglandis insunt, oblonga, viridi brasiscarũ colore, cerrata in ambitu: caulem Rumicis, multis ab radice adnatis, habet: radix crassa, grauis, solida, tripedalis, subacris & rubescens. Rha-pontici autem radix nigra, centaurio mag. similis, sed minor, & sine odore rufior: quod Rhabarbarum hodie nobis commune, Diosc. descriptione, videtur, cap. ij libri iij. Recurrendum est ad dict. Rhaponticum.

Centaurium minus κενταύριον τὸ μικρὸν, καὶ κενταυρὶς, fel terræ, & febrifuga vulgaribus nominatur: Limnesion, quoniam rigua amet, etiam dicta, insigni amaritudine prædita, sed radice inutili. Descriptionẽ, & vires ex Diosc. & Gal. petes.

Centaurium tertiũ est, palmi altitudine, interdũ plus aliquãto, vnico caule, digiti parui crassitudine, foliis per interualla Radiculæ, id est, Struthij, vulgo Fulloniæ, æqualibus, cũ radice sine appendicibus, mediocriter lõga, crassáq;. Flos est in caulis vertice modò purpureus, modò luteus, per diuisuras striatus, apparet præsertim autũno. Hæc sua amaritudine Cẽtauriũ alterũ vincit, cẽtauriũq; aliud videtur. Dios. & Gal. de ea nihil, quod cõiiciã, scripserũt: sed Pli. solus sub noĩe τριόρχις, vt refert Gesnerus.

Centrum, est punctus ille, à quo omnes lineæ rectæ, ad ambitum circuli eiectæ inuicem sunt æquales: est præterea cuiuscunque rei medium. Euclides.

Centrunculum γναφάλιον, cotonaria herba est, foliis mollibus, minutísq;: quibus rura pro tomento vtuntur. Bibuntur efficaciter in vino austero ad dysenteriam: sed tota prodest herba torminosis, cœliacis incocta data ex aqua Largi testimonio.

Cenchris κεγχρὶς, ex genere Accipitrũ auis est, à doctis aliquibus Querecerella populari nomine diuulgata. Legẽdus est Pli. li. xxviij. c. vj. Est deniq; serpẽs Cẽchris nomine, qui insparsus maculis seminis milij similitudine sũpsit denominationẽ: Lucan.

Quàm semper recto lapsurus limite Cenchris
Pluribus ille notis variatam tingitur aluum,
Quàm paruis tinctus maculis Thebanus Ophytes.

Plinius lib. xx. cap. xxiiij.

Ceratium, siue Ceratonia, Galeno κεράτιον, & κερωνία, arbor siliqua, quæ quoque xiloceratia, vulgò charrhubis. Latinis siliquæ, quæ edules sunt casiæ fistularis saporis, nigræ, dulces, fabæ in siliquis magnitudine in quibus semen minus, quàm casiæ. Hæc Syluius.

Cerinthus, vel Cerinthe κήρινθον, lilij genus tertium fertur, quod plebeia voce pasqueta effertur. Est folio incuruo, candido, capite concauo mellis succum habente, cubitalis altitudine, cuius florum auidissimæ sunt apes: vt scribit Vergilius lib. ij. Geor. Plura habet Ruell. lib. ij. cap. cxxxij.

Cestiana mala apud Galenum imaginantur Arantia poma, Vergilio mala aurea, priscis etiam mantiana. Columella hæc videtur appellasse Sestiana, vt est interpres

I. Agri

I. Agricola. In dict. Malum medicum cætera expressimus.

Cerastes, hoc est, ferens cornu serpens: cuius genera duo prædicãtur, quorum alterum quaternum geminorum cornuum appareant: alterum genus duũm tantùm cornuum est. Horum ad cubitos duos longitudo metitur, ventre squamato, capite vicipiti, dẽtibus prælongis, æqualibúsque. Vter horum si qualecũque animal veneno tinxerit, intollerabili dolore, & corpore toto grauescente, vexatur: vertigine cùm oris, labrorúmque inflammatione, corripitur, & captus mente moritur. Hæc Strabo lib. ij. Geograph.

Ceratia κερατία, vnico tantùm folio herba est, quæ plebeis, siue etiam rusticis Lancea Christi nomen adepta est. Hæc in pediculi folio sigillũ teretem modicè striatum, colore herbaceũ, in quo semen producit. Fuchsius ὀφιογλωσσον nominauit, à serpẽtis linguæ similitudine: neque veterum Herbariorum aliquis de ea scripsit.

Cepa, & cepe κρόμμυον, bulbus vulgatissimus: olim vnedo dicebatur, vnde adhuc ei nomen ougnion: Sed cepa ascalonia κρομμυα ἀσκαλωνια, nõ vulgaris notitiæ est, vti neque cepæa κηπαία, quæ escalota minuta, vt superior maior, opinatur. Occurrit & cepæa κηπαία, quæ aquatica perhibetur. Diosc. lib. iij. cap. cxliij.

Cera κηρὸς σακτος, id est, cera stacte, & stillatitia, vt est Gal. author initio ij. lib. cõp. pharma. secũdum genera. Est & cera propolis calidi frigidi, humidi sicci quodãmodo media, crassæ essentiæ, emplastica: habet paulùm quiddã digerentis, calidæque facultatis, quæ melli plurimũ inerat. Materia ob id est aliorũ medicamẽtorum calfaciẽtium & refrigerãtium. Diosc. lib. ij. cap. lxxv. Sylu. lib. priore de Simp. med. natura.

Cerasus, cuius cerasum fructus est, variũ quidem genus multiplexq; habetur: nam sua natura genera tria diuersa referũtur, vnũ quod subacidum gustatu est placidum & gratum: alterũ dulce, colore sanguineum, & hominũ arte candidum, sed insalubre: tertium quod surculis trãsfertur super quibuslibet arboribus, vnde illis artificio non natura, nomẽ. Ceraso refudãs gũmi tussi vetustæ medetur, arterias exasperatas lenit, suo lentore morsus expers, colorem commendat, visum acuit, calculosis ex vino potum prodest: cuius facultas essentiæ tenuitatem inesse significat.

Cete τὰ κήτη, inter balenas: apud Aristotelem sunt omnes pisces maximi vinipari: quãquam AEgyneta Thũnum ouipatũ inter cete numerat. Vinipari pisces quidem sunt, qui beluarum ritu pullos pariunt: atque ouipari oua, non pullos.

Caucalis, quam alii syluestrem daucum faciunt, cauliculo est dodrãtali, aut maiore, subhirsuto: cãdida in cacumine vnibella, suauiter olẽte, vbi turget semẽ: vrinæ difficultati crudũ coctũvè efficaciter estur. Diosc. lib. ij. cap. cxxxiij. Ruel. lib. ij. cap. lxxij.

Caucamon, vt cum Ruel. sentit Gesnerus Galeno Cacalia est, & Leontice. Quære Ruel. libro iij. cap. cxxviij. & dictionem Cacalia.

Cibeta, viridus ex sudore animalis feli haud dissimilis, humor perquã odoratissimus est: ei quidem animali nomen Gasellæ est, de quo Serapio Arabs cap. clxxxxv. meminit: ei quoque cornua tribuit, & prælongos dentes, apri ritu similes: quod an verisimile sit ex animalculo coniectandum est: Nonnulla de hoc animali scribit Io. Agricola in libro de Recentium simp med.

Cibus κῆτιον, καὶ ζῶς, in vniuersum is est, qui leuis quiq; partium tenuiũ dicitur, & qui succum bonum procreat: qui alius est, aut habetur, malus censetur. Varietas autem decernẽda est ex lib. Gal. de Cibis boni & mali succi: & de Alimentis.

Cibi confectio, dicitur præparatio ea, & masticatio quæ in ore fit, ne ventriculo nimium negotium exhibeatur à frustis in eum demissis. Paulò post sequitur dict. Concoctio, ad quam recurres.

Cibi qualitas, quoniam varia quidem est, quæ tam in sanis, quàm in ægris à circunstantibus accuratè est expendenda. In sanis enim simili, non contraria qualitate præditi cibi assumendi sunt, quòd natura seu temperamentum eorum, qui rectè valẽt sit conseruandum per similia, & minime per contraria demoliendum. Contrà, in morbis cibi potiùs aduersa qualitate præditi exhibendi: verbi causa, in calido, frigidi: in

F 4

frigido, calidi: in humido, sicci: in sicco, humidi: Fuchsius author est post Gale. in lib. comp. Medic. simp. cap. xvij.

Cibi mensura est, vbi præter naturam non ingestus est: verùm præter naturam hic morbum facit. Itaque Hippocratis sententia hæc est, *ἄσκησις ὑγιείης, ἀκορίη τροφῆς ἀοκνίη πόνων*, hoc est, sanitatis studiũ est, non satiari cibis, & impigrum esse ad labores: sic enim fiet vt nunquam aut rarò saltem, morbum periculosum incidas. Hippo. lib. ij. Aphoris. & lib. vj. Epidimiarum, & lib. ij. Rationis victus in morbis acutis interpretibus Galeno, & Fuchsio.

Ciborum rectus ordo est, vt ne præpostero ordine eorum fiat ingestio, id quod fiet, si concocta facilia, iis quæ difficulter concoquũtur, præmittãtur, & si humida, siccis & aridis, ac lubrificantia astringentibus antecedant. Ordo itaque præposterus erit, si quis cotonea, aut punica mala, mespilavè imprimis ingesserit, postremum autem ollera ex oleo garové sumpserit. Sint itaque cibi consueti non negligendi, neque ipsorum delectus, neque assumendorum tempus; & qui præterea temporibus anni congruentes, & ætatibus quarum omnium in cibis partium vsum Hippoc. Celsus, Gal. Oribasius, AEgyneta, Aëtius, copiosissimè vbique in variis librorum suorum locis, descripserunt. Nos verò in Amethodicum sic allusimus.

Acria qui primis condonas fercula mensis
AEgrotis erras, mensa secunda rogat.
Quæ reseranda forent, claudis, claudenda relaxas.
Ora, locum siquidem lædis vtrumque miser.
Inualidum digesta decent: sed in sculæ primum
Os stomachi: valido cruda & acerba nocent.

Ciborium. & cibotium, vasculum est AEgyptiæ fabæ in quo fructus includitur, describente Dioscor. lib. ij. cap. Faba AEgyptia. Græcis κιβώριον, καὶ κιβώτιον, Quærenda est dict. Faba.

Cicer, ὁ κριὸς ἐρέβινθος, leguminis genus est, & triplicitate coloris triplex quoque depræhenditur: quod omne tamen cornutum seu arietinum vocitetur. Vnum quidem est, quod subflauum, nec prorsus album: alterum subrufum: tertium sed nigricans toto colore discernitur. Huius leguminis decoctum medicamentosum est: ob id que tenuũm affectibus, inter cæteros præcipuè affectus commendatur.

Cicerbita, vel Sonchus σόγχος, & Condrilla omnis, & Hierachium vtrumque Sereos species Dioscoridi, Gal. etiam credita. Sereos ac Cichorii nomine etiam ab his, & aliis dignata, vt forma & temperatura sunt affines, sic viribus minimùm discrepant: licet Chondrillam lactucæ, non Seri lib. ij. Alimentorum iungat Galen. verùm ea tanquam congeneria iungit Diosc. Pro Intybo autem vulgus Endiuiam re & nomine corrupit, vt pro Seri Schariolam, quasi Seriolam dicere tentauerit.

Cinclus ὁ κίγκλος, auis quæ quibusdam Batternara putatur: ex his est, quibus cauda in motu continuo depræhenditur, & ob id aliquibus σεισοπυγίδα vocari Suidas scribit; quod verbum exprimere volentes Latini quidam medici, Motacillam non ineptè transtulerunt. Auis est infirma, & corpore minùs robusta, quæ per se nidum construere nequit: à qua pauperes, rusticorum prouerbio, Cincli vocantur. Hæc ex Suida Scholiastes.

Cinara: carduus satiuus est, cuius summitate, & veluti fructu in eduliis vtimur: quem Græci σκόλυμον, Latini Strobilum vocant, quòd sit ipse Echinus, vel capitulus nuci pineæ haud dissimilis: atque hunc quidem Hippocrates Coccalum nominat: cui dictioni articulus ab Arabum subinde quibusdam additus & alcoccalus dictus est: mox verò corrupto articulo, articoccalus. Tota planta Columellæ libro xj. capite iij. Cinara appellata est.

Cimolia terra, quòd à Cimolo insula è Cicladibus vna fodiatur, nomen accepit: quæ ad nos aliquoties, neque nunc, afferebatur. Eius loco vtimur hoc seculo ferri & molæ retrimentis, in subditam aquam congestis.

Cicer arietinum, colũbinum, venereum, vel ex Colũpunicum, & syluestre cicer, necnon Cicera, atq; cicercula: apud authores Græcos & Latinos generis diuersitate, & facultate scribũtur. Noli reponere cicer hoc in genere Phacarũ, id est populari vocabulo Gessarũ, vel cicerculã, vt Marr. Grego. interpretatus est in lib. de Alimẽt. Gal.

Cichorium, Intubus, Seris, quãquam nominibus diuersa, tamen Romana lingua Cichoriũ, Intybum olus dicitur. Gal. ij. lib. cõp. pharmac. Id verò, & reliquæ species, foliorũ magnitudine, & cultu distinctæ, facultatibus parũ discrepãt, nisi quòd agrestia satiuis sicciora sint, & amariora. Post Diosc. Gal. est legendus lib. ij. Simpl. deinde repete dictionem Cicerbita paulò suprà.

Ciconia, quæ & Ibis, ὁ πέλαργος, frequens & nota auis in Segusiorũ, & Heluetiorum plagis, & stagnantibus aquis: quæ parentes ætate exacta, magna cura alit, vnde pelargica lex, qua parẽtes alere liberi iubentur. Anis huius caro magna appetẽtia heroum mensis apponitur, cõcoctu tamen difficilis habetur, stomacho infirmæ præser tim valetudinis: quia maioris excrementi, quàm boni succi: cuius quidem loco ipsius oua aptiora sunt. Post Aristot. & Aristophanem, legendus est AElianus, de vi & natura animalium libro xv. capite iij.

Circuli oculorum sunt septem, primus & extimus adnatæ tunicæ est, alter adnatæ tunicæ, tertius duræ, & hi tres duri sunt: quartus est choroidis, quintus vueæ, sextus arachnoides, septim' rectiformis tunicæ est: atq; hi postremi quatuor molles existũt.

Cicuta κώνειον, herba coturnicibus valdè amata, atque ea etiam purgãtur, homini bus autem letalis: itaque refrigerat exremè quartum excedens ordinem. Est insuper vna eius species pumilla, odorata, quæ oliuo frixa & parti affectæ mota, dolorum cau sas dissipat. Galenus post Dioscoridem lib. vij. Simplic. requirendus est.

Cinamomum κινάμωμον, & cinamoides κιναμώμοειδης, quod pseudocinamomũ, vel adulterinum coniicitur. Similis arbor lauro cinamomum est, & eius ramorum, non trũci, tertio quoque anno deliberatorum cortex vellitur, vt refert Ludouicus Patritius Romanus, rei huiusce testis oculatissimus: & Gal. post Diosc. Simpl. medic. libro vij. Syluius tamen differentias describit lib. j. de Simpl. med. natura. Tetigimus quæ vi sa sunt necessaria in dict. Cassia lignea.

Circæa κιρκαία, vitis agrestis, & nigra quibusdam suspicata est: quæ tametsi seculo nostro ignoratur, aut desyderatur. Ex authorum monumentis cætera ad veritatem sunt petenda.

Circium κίρκιον, Dioscoridi, & Galeno Circæa videtur: sed vulgaris Buglossa est, cuius species multiplices imaginãtur, sicuti scriptum reliquimus in dictione Buglossum, & Borrago.

Cistus κίστος, reperitur in Gallia Narbonensi, vbi non assurgit supra hominis altitudinem: huic plantæ hærent stolones, ex quibus confractis, & expressis fit Hypocistis, quæ illic sua lingua Guarena vocatur. Est & cistus ferens Ladanum λῆδον, Græcis dictum. Vide Ladanum, & Hypocistis dict.

Citrum, & citreum, seu medicum malum, è cuius genere sunt etiam mala aurea, quæ hodie Arantia plebeio sermone dicuntur: Græci κίτρος & κίτρον, vocabulo tanquam vsitato vocant. Est & Citrus, siue Trogetes, Græcis θυία, à fructu superiore diuersum succo. Inter citrea mala Arantium numeratur Hermolao, cortice, succo, semine illis proximũ: vti & quòd Limonem vulgus Gallicũ appellat: succo frigidiore, quàm Citrũ: & quod ex insitione pomũ citreum peculiariter dicimus Põcile. Citrus, seu Citreolus, species cucumeris satiui videtur, citrum forma, & colore æmulante.

Circulus est figura plana, vna quidem circunducta linea contenta, in cuius medio punctus est, à quo omnes rectæ lineæ, ad circunductam lineam eiectæ, sibi inuicem sunt æquales. Dimidius circulus, est figura plana, diametro circuli, & medietate perisphærij contenta.

Circunferentia est linea, quæ circulum continet, ad quam lineæ rectæ, ac sibi inuicem æquales, educuntur. Hæc autem & ambitus, & circuitus, curuaturáque & nonnunquam

nunquam circulus.

Citharus, à medicis quibusdam, etiam doctis, Rosseta piscis interpretatur: quòd autem is piscis Rhombo sit similis, ad carnem, non ad formam referendum censet Scholiastes: Optimi succi caro edētibus deprehenditur, ob id inter medicinales cibos habetur.

Citrago μελισσόφυλλον Græcis, id est, apum folium: Latini Mellissam exprimunt: cuius suo loco dict. petes.

Chalca χάλκη, purpura est, siue herba, qua purpura tingitur, vt cēset ex Phocione grammatico Ruellius libro de Natura Stirpium iij. cap. lxix.

Chalcanthus, & Chalcanthum, fossilis materia, vt scribit Dioscorid essentiæ est eiusdem & naturæ eum Chalcithi: hæc autem materia, illud ex hac factitium vt Syluio placet, & in hanc tandem per se rediens. Ad hæc cum medicamentum, id est, vehementissimum, vitanda eius per se vehementia, sed mitioribus mistis obtundenda: vstum verò & lotum multò moderatius redditur, vt author est Galenus libro iiij. Comp pharmac. & lib. ix. Simpl. Chymistis autem, & Officinis Chalcanthum Chol cothar exprimi solet.

Chalcitis, Sori, Misy, essentiæ consistentia, & situ differunt: nam Sori in fodina infimum ac crassissimum: Misy grumosum & frustulosum magis est durum, auro simile: Chalcitis situ & essentia est media æri similis. Soreos pars extima in summa in Chalcitim & Chalciteos partes extimæ in Misy tandem transeunt. Hæc discussa sunt à Galeno ex Dioscoride, libro sexto Simpl. & libro tertio compositionis pharmacorum secundum genera.

Chamædrys χαμαίδρυς, Trixago est, siue quercula: estque duplex, erratica videli cet, & palustris, quæ nomine alio Scordium effertur. Quæ Cretica est, ad Theriaces compositionem efficacior perhibetur, tamen vbique gentium nascitur: odore & gustu, vehementer amara, si himbet illam toto die non attigerit. Dioscor. lib. iij. capite xciiij. Gal. lib. viij. Simpl. med.

Chamæleo albus, χαμαιλέων λευκὸς, vernilaginem in Theophrasto, Gaza interpre tari ausus est: hæc non habet caulē, sed statim à radice è medio foliorum cōplexu caput exerit breui pediculo fultum, & densioribus spinis echinatum: in quo flores emicant purpurascentes, & statim in pappos se dissoluentes. Fructus autem non est dissimilis Cnico: frequens in neglectis montium sabuleris, petrosisque locis. Diosc. libro iij. cap. ix. Gal. lib. vij. Simpl. medicam.

Chamæle niger χαμαιλέων ὁ μέλας, foliis Scholimo similis esset: nisi minora, tenui oráque, ac rubro distincta viderentur: cuius quidem caulis magnitudinis dodrantalis est, & paruæ crassitudinis. In cauarū iugis carduus hic est copiosissimus, cuius pappus capitatus in eduliis, vt Scholimus, rusticorum industria, pro napis voratur. Atqui is est, quem Carlinam visciferam vocant: admiror etiam Gal. affirmare aliquid veneni esse in radice, quod sanè retulisset Dioscorides: quos videbis.

Chamæcyparissus χαμαικυπάρισσος, humilis cupressus, hoc est, Abrotanum fœmina: nam aliter multò mas effigie tota se repræsentat, sicut docuimus in dict. Abrothanum, & absynthium, quas repetes.

Chamæbatus χαμαίβατος, rubus humilis est, Gale. interdum simpliciter βάτος dictus: fert mora racematim crascētia, per maturitatē nigerrima βαῖνα Gal. appellata.

Chamæleuce, Plinio Farfugium. Italis vngula cabalina vt est interpres Fuchsius, sed dubiū an fuerit Tussilago nostras, quanquam ei quoque idem nomen tribui certum est. Viderit plura lector super dict. Bechion.

Chamæpitys χαμαίπιτυς, pinus pumilla est: quò d odore & foliis eam imitatur: Auiga Idæa Scribonio Largo dicitur: aliis Abiga Iua arthetica. Diosc. lib. iij. cap. cl. Galen. lib. viij. Simp.

Chamæriphes, surculi sunt cædui rursus germinantes à radice succisi. Ex Plin. Gesnerus hæc à quo plura exiges.

Chamædaphnem, à daphnoide Diosc. diuersis capitibus separat, quòd facultate & viribus vtrumque inter se discrepat: & Daphnoidem crediderunt Laureolam nostratem potiùs, quàm Chamedaphnem: superior Laureolæ viribus iisdem pollet, at quæ posterior, medicinis vtilis, neque lætalis, vt author est Diosc. libro quarto, capite cxxxj. & ij.

Chamæcissus χαμαίκισσος, terrestris hedera est, quòd foliis hederam æmulatur, sed humi quia serpit, terrestris accepit nomen: in herba virulentus odor & vehemens deprehenditur odoranti Ruel. lib. ij. cap. xcv. Diosc. lib. iiij. cap. cx.

Chamæcerasus, ex Asclepide Scholiastes apud Athenæum lib. ij. Dipnos. in Bythinia nascitur, cuius fructus edētium caput tētat non minùs, quàm vinum: quod idem tribuitur Minecilis, id est fructui Arbuti arboris: quem fructum Itali adhuc Cerasa transmaritima vocant.

Chamelea χαμαιλέα, oleago, & quibusdam mezereon lingua Arabica, apud recentiores oliuella nomen accepit. Largo oliuæ folia similia habet. Scholiastes herbam hanc esse coniicit, quam Linum syluestre gētilitio idiomate quibusdam in locis Celtæ Galliæ, Boy gentil appellant. Dioscorid. lib. iiij. cap. cliiij.

Chelidonium maius, χελιδόνιον τὸ μέγα, caule est gracili & cubitali, agnatis foliosis colore cæsiis flore violæ luteæ: in eo succus croci, mordax, acris, & subamarus, grauiter olens. Ad quæ conferat tota herba, tradit Diosc. libro ij. cap. clxxiij.

Chelidonium minus, Scrophularia vulgaribus dicta, quòd Strumis, quas Græci χοιράδας dicunt, medeatur: herbula pediculis ab radice pendens, sine caule, foliis hederæ multò rotundioribus, minoribus, teneris & subpinguibus, radices habens ex eodem callo complures. Dioscor. lib. ij cap. clxxiiij.

Chœnix, mensura est apud Celsum, Largum, & Galenum, quæ quatuor sextariis, id est, heminis octo constat.

Charopa vrina est, quæ similis subalbidis cameli animalis pilis apparet. Charopus enim color, qui dilutam habet viriditatem, igneo quodam splendore intermicantem, qualem in Leonum oculis conspicimus. Vnde χαροπὸς amabilis, blandus & gratiosus dicitur. Thylesius de coloribus cap. ij.

Cheme mensura, cuius quarta pars cyathi illam complet: quod denariū duorum pondus & semis est.

Chærephyllum χαιρέφυλλον, quāquam nomen hoc Acantho tribuitur, Cere fillū vulgare, & nostras esse deprehenditur. Gingidium Diosc. herba Syria Plinio, quæ syluestri pastinaceæ similis, tenuior tantum, densiórque, radice parua, subamara. Olus hoc crudum coctúvè estur magna stomachi vtilitate: totum medicamentosum est vrinæ difficultati, & vesicæ vlceribus. Diosc. lib. ij. cap. lxx. Ruel. lib. ij cap. cxxxj.

Chœnix mensura sextarios duos possidet: alibi libras sex, heminas Atticas tres capit: pondere autem drachmas centum octoginta. Quære Leonardum Portium de Mensuris, & Budæum de Asse.

Cherchydrops, ancipitis vitæ serpens, cuius morsu inflammatur locus, quem momorderit animantis, & veneno sensim expanso animal ictum quodcunque, vomēdo amara quamplurima, moritur. Lucanus.

Natus & ambiguæ coleret qui Syrtidis arua Cherpsidrops.

Chelmes Arabibus, sed granū tinctorium Latinis: & coccus Baphyca, vel coccum baphycum, vt paulò suprà retulimus: à quo eodem grano cōpositio fit medicamenti à Myropæis nomine Alchelmes, magni verò apparatus, vt liceat vti tantùm magnatibus, & ditioribus. Ex grano eodem lana tingitur, à qua coccineæ vestes texuntur, quibus prisci viri illustres vtebantur ad sanctimoniam ostentādam, quod nostro seculo pontifices dehonestarunt, in tegendis carnuficum arupiscibus. De hoc grano variè scripserunt Brassanolus. I. Agricola, Manardus: & post ipsos ex Ruel. Syluius. Sed de hac relegendus est Dioscorides libro quatto, cap. xxxix. nominans id granum coccum infectorium.

Chrysocolla, officinis borax, tam metallica, quàm factitia à Dioscoride, Plinio, Galeno nuncupatur, quasi auri colla, & gluten dicatur: ideò à Gebero, & Auicenna capistrum auri dictum est, cæteris Arabibus Tynchar: Sed serapio deceptus inter sales, quod ex pueri infantis vrina fieret, annumerauit. Chrysocolla, Spodium, Pompholix, Psoricon metallica sunt admodum tenuis substantiæ citra intensum calorem: de quibus omnibus suo loco retulimus.

Causon καῦσος, ardens febris est, ex genere continuarum, fit quando flauabilis in venis putrescit, atque adeò cum tertiana intermittente, eo quòd ab eodem procreetur humore, communicat. Differt autem, quòd in hac per totum corpus bilis defertur, in ardente verò febre flauæ bilis humor in vasis vnà cum sanguine continetur: atque ob eam etiam causam in adurente febre singulæ accessiones ad inhorricationem non perueniunt. Quando verò in iis bilis vehementior agitatur: & à natura inualescente compellitur, tunc rigor superuenit, & febris soluitur. Requirendus est Gal. in lib. de Febr. differentiis, post Fuchsium: & Acakiam.

Cholera χολέρα, est immodica ventris perturbatio suprà, infraque erumpens: hinc Cholerici biliosi non sunt, sed ij potius, qui multa bili per inferna & superna deiectione laborant. Curationis author est Fuchsius de Morbis medendis libro tertio, capite septimo.

Chamæmelum χαμαίμηλον, Anthemis est. differtque ab ea, quæ sua graue olentia Cotula fœtes dicta est officinis, quoniam huic odoris suauitas, & gratus inest, quemadmodum in pomis iam maturis odor spirat suauissimus. Diosc. genera tria assignat, tantùm flore distantia libro tertio, cap. cxxxj.

Cheironia χειρώνια, vlcera dicuntur inueterata, & quæ vix curam recipiunt: cicatricémque difficilimè cõtrahunt. Sic dicta, quod Cheirone medicinæ peritissimo ad sanationem indigeant: nam vlcera pro humorum qualitate variantur, & multiplicia depræhenduntur, vt docet ex Gale. lib. ij ad Glauc. Acakia. Celsus autem lib. v. Artium, Chyronium vlcus, inquit, appellatur, quod & magnum est, & habet oras duas callosas, tumentes: exit sanies non multa, sed tenuis, odor malus neque in vlcere, neque in eius tumore est: nulla inflammatio, dolor modicus est: nihil serpit: ideoque nullum periculum affert: sed non facilè sanescit. Interdum tenuis cicatrix inducitur, inde iterum rumpitur, vlcúsque renouatur, maximè in pedibus, & cruribus.

Cheirurgia χειρουργία, dicitur de ea parte medicinæ, quæ sectione, vel vstione, aut alia quauis ratione, quæ manu administretur, morbos curat. Celsus libro primo Artium, Græcorum medicorum temporibus in tres partes medicina diducta est, vt vna esset, quæ victu, altera quæ medicamentis, tertia quæ manu mederetur. Primam, Diæteticen, secundam Pharmaceuticem, tertiam Cheirurgicem Græci nominarunt.

Chirurgus est operator manualis cum experiẽtia artificiosa, ad necessarium medicinæ finem pertinens.

Chœnix mensura, sextarios duos possidet: alibi libras sex, heminas Atticas tres capit: pondere aurem drachmas centum octoginta.

Chrysanthemum χρυσάνθεμον, ea Anthemidis species suspicatur, quæ foliis per ambitum luteis constat, vt Leuchanthemum albis: nonnullis Buphthalmos, quòd bouis oculum flore imitetur, postea bouis oculus omnibus appellata est. Diosc. in cap. Anthemis, lib. iij. & Chrysanthemum lib. eiusdem discriminatim meminit: nos verò in dict. Anthemis.

Chrysolachanum χρυσολάχανον, officinis minor crassula suspicatur, duplex est, vnum subluteo colore pallens, alterum subeandidum. Occurrit & tertium genus, ex rubro in purpuram insignitum. De his retulimus in dict. Atriplex, & Armotaeia.

Chrysocome χρυσόκομη, aliis Chrysanthemum, & Amaranthũ, aliis Iouis barba in opacis petrosisque locis sine cultura nascitur: Plinio Chrysitis appellata est: quæ simillima pulegio montano officinis inueniri creditur, vt author est Ruellius lib. iij. cap.

cap.cj.& Diosc.lib.iiij.cap.xlviij.

Chrysogonum χρυσογόνον,quibusdam videtur Chrysanthemũ,verùm perperam: quando duobus capit:simplex vtrumque distinguit Dioscorides. Hoc simplex densè fruticat,quernis foliis, & per ambitum modicè serratis: flore coronarij verbasci: radix vt rapum extuberat,intus valdè rubra,foris nigra: quasi effigie sua Tuber terræ coniicias. Diosc.paulò aliter lib.iiij.cap.xlvj.Ruel.lib.iij.cap.cj.

Chrysomela χρυσόμηλα,aurea mala,quæ ex Cotoneorum genere poma ad aurum colore imitantia,siue inclinantia verius,arbitrantur:quæ mala quoque Cydonia peritis efferuntur, quorum vsus in medicina, & pleraque alia peroptimus atque frequentissimus.

Chondrillam Lactucæ,non Seri lib.ij. Alimentorum iungit Galenus:verùm ea tan quam congenerea annectit Dioscorides:pro Intybo autem vulgus Endiuiam re, & nomine corrupit,vt pro Seri Schariolam,quasi Seriolam dicere tentauit. De quibus speciatim suis locis tractamus.

Circus κίρκος, Accipitris auis secunda species, quam vulgus gentilium Quercerellam assignat.Hæc extra medendi remediorum vsum est, nec hîc ideò describitur, nisi auium cæterarum differentiæ causa.

Clauiculæ,siue Iugula κλεῖδας Græci,Triuiales medici ferculas, elatior thoracis finis est,inferior autem septum transuersum. Gale. autem in libello de Ossibus cap. xv.Iugula ab vtroque latere summæ pectoralis ossis extremitati adnectuntur: eaque fistulosa sunt, figuráque, & crassitie inæquabili. Quod est reliquum, ab eodem authore requires.

Clauiculæ extremæ tibiæ, suræque processuum partes σφυρὰ, & ἀστραγαλοὶ, malleoli,& tali nominantur:atque hæ partes cum cæteris tibiam complent.

Clematis daphnoides κλημα τὶς δαφνοίδης,mulierculis in suis diuinationib' Vincaperuinca nominata est.Est clematis altera, volubilis maior Ruel. quæ suspicati po test ea quæ in fractura lac effundit: cuius quoque folia in ambitu spinis præacutis fulciuntur.Tertia ex Plinio rostratis foliis ad similitudinem capitis penularum, iacens in aruis:Clematitis, Aristolochiæ species tertia:quæ sponte sua in vineis,& aruis Allobrogum inferiorum peculiarissima prouenit. Diosc.lib.iiij cap.vj.

Clymenus κλύμενος,herbam eam esse fatebimur, quam officinæ & herbarij cyptiam & saponalem,quòd elota pingue quoddam in aqua saponis modo emittat. Pa stores clauellatam,sed vulgares Sigeiam,vocant.Ruel.lib.iij cap.lxxxiij.Diosc. libro iiij.cap.xj.

Clinopodium,Græcis & Latinis nomine eodẽ appellatur: officinarum verò opinione pulegium montanum videtur,vt coniicit Ruellius: frutex est foliis serpillo similis, surculosus, duum dodrantum altitudine: nascitur in petrosis, flores marrhubij modo producens. Diosco.lib.iij.cap.xcj.

Clima propriè regio est quoquouersus sexaginta pedũ,est enim octaua pars iugeri,vt metitur Columella. Nam geographicè,Clima est spacium terræ inter duos pa rallelos compræhensum,in quo porrectissimè ab initio climatis,vsque ad finẽ eiusdem,dimidia hora variatio est diei.Hæc lib.Geograph.Glareanus,cap.xj.

Clauus ἧλος,rotundum tuberculum est clauorum ferreorum capiti simile, quod plerunque in calcaneis,& pedum plantis nascitur,in gradiendo afferens dolorem, & impedimentum.Dicitur etiam formicalis ruptura:cuius dict.petes.

Clyster seu clysmus κλύστηρ,ἢ ἔνημα,iniectio Latinis,pariter ac Græcis vsurpa tur:qui iuxta morbi diuersitatem variari solet. Clysmatum enim genera tria præci puè à medicis obseruantur,primùm,quod ex liquoribus, aut carnium decocto, vel etiam herbarum,paratur: alterum,quod abstergendi, aut obstructiones tollendi, aut adstringendi,aut glutinandi facultas inest, factitatur: tertium,quo oleo & pinguedine intestina leniuntur:quartum,quo facultas excretoria excitetur, neuè quæ iniecta sunt diutiùs retineantur,ex salium genere conditur. Nos in ignarum quendam,

qui clysteri puluerem Bombardicum immiscuerat, sic velut obiter allusimus.

Pulueris igniferi vires retinere sepultis
Creditur, at vivis impetus omnis abest.
Terreat armatos celeri bombarda tumultu,
Puluere lethæo farcta quocunque vomat.
Iniicis in ventres tali cum puluere clysmum,
Compositum rapida, materiaque rudi.
Desine metatum cursu finire sed æuum
Affectis, quàm mors, plus mihi vita placet.

Collum & ceruix, τράχηλος, quod caput vsque ad humeros excipit, appellatur: columna ea natura fabricata ad sustinendum cœlorum molem, hoc est corporis in homine vniuersi paruum mundum, atque ex ipso capite rerum cognitionem, ac demum administrationem suscipere: Ex vertebris colli primæ quidem duæ inter se vndique colligantur, reliquarum verò quinque anterior pars nexu constricta firmissimo coälescit. Neque id quidem per cartillaginẽ fit, verùm ea membrana quæ geminas spinalis medullæ tunicas extrinsecus ambit, sese in mediam ipsarum sedem insinuans commune vtrisque vinculum præbet. Eadem ratione vertebræ omnes se habent, duabus primis exceptis, vti demonstrabimus suis locis, distinctè adornatis.

Columella, portiuncula quædam est in summo ore, quæ dependens apparet: vt si quis aperto plurimum ore roto, linguámque deprimat, videtur. Hæc veteribus appellabatur γαργαρεών, & κίων, hoc est, gurgulio, & columna: recentioribus verò κιονὶς, id est columella vocitata est. Curationis author est Fuchsius libro secundo, de med. Morbis, cap. primo.

Cæcum siue monoculum intestinum quod est anfractuosum, succedítque Colon intestinum, medio intestinorum, quod mesenterium dicitur, modicè innitens. Huic proxima sunt Ileon, & Ieiunũ in varios nuplicata orbes: ambo regionem ventris inferioris elatiorem occupant.

Colon, intestinum crassum, seu carnosum præcedit Cæcum, quòd à sinistro rene ad dextrum super ventriculi fundum fertur, donec lienem, & iecur attingat. Ab eo dolor colicus deprænditur: qui in laxiore intestino accidere solet: aliter κῶλον intestinum dicitur, à quo ipsa passio: quæ dispositio diuturna in ventre est, per interualla dolores intollerabiles exercens cum spirandi difficultate. Curationis author est Fuch. lib. iij. de med. Morbis, cap. xij.

Collecticum, id est, glutinans carnem in vlcere, est siccius saccotico, astringit, non terget, vt omnia acerba, & austera.

Color quoniam varius, multiplexque est, multò minùs ex ipso de medicamentorum temperamentis exactè colligere quid licet. In singulis enim coloribus calida, frigida, humida, siccáque inueniuntur: neque necessarium est vt, quicquid rubrum sit, calidum quoque sit: neque vt quicquid album sit, frigidum etiam sit: quemadmodum fusiùs lib. primo, cap. ij libro ij. cap. iij. & libro quarto, capite vltimo Simpl. medic Gal. docet.

Color, est qui corporis naturam ex temperatura testatur, similis enim efferuescit cutis humoribus: itáque ater, atram bilem, flauus, flauam, albus, pituitam: rubicundus sanguinem abundare in corpore significat: qui humores cuiusque propriam naturam perspectam reddunt. Acakia super libro primo Galeni ad Glauconem.

Color contẽtorum in vrinis vehemẽter albus est, qui aut pituitosi humoris tamen ra aut pus summè coctum, quòd ab aliqua interna parte patiente secretũ est, indicat.

Color contentorum subpalidus pallidúsque bonitatem minùs portendit, veluti is qui à colore, qui secundum naturam est, declinat.

Color contentorum vrinæ flauus, malus etiam est, quòd exauctam esse flauam bilem in secunda concoctione significet. Subrubeus, & rubeus color quandam cruditatem, & defectum coctionis, atque adeò diuturnitatem morbi monstrat.

Color

Color cruentus contentorum vrinæ, omnino non esse elaboratum sanguineum humorem portendit. Venetus, liuidus & niger, mortificationem virtutis vitalis, aut humorem nigrum, qui illuc ab aliquo loco profluens in vrina subsidet, significant. Quære dict. Contenta.

Color venetus, qui ex nigro lectissimo colore, atque albo æquis portionibus, conflatur: coloribus aliis nullis producitur.

Cochlearium, continet senos scrupulos, hoc est drachmas duas, alibi scrupula tria possidet.

Cæcitas nocturna νυκτάλωπία, est malum, quo quis interdiu quidem videt, Sole subinde occidente, obscuriùs: noctu verò penitus nihil. Eo autem correpti morbo Nu scitiosi vocantur.

Cœliaca passio κοιλιακή, non omnis ventris fluxus est: neque enim si cibi crudi & incocti infernè prodeunt, neque si corrupti ac in peregrinum habitum mutati sunt, cœliaca passio vocatur: verùm tunc solùm, quùm leuia, liquidáque egerantur, ventre præ imbecillitate cibos coquere, & digerere nequeunte. Aliter hanc vocem vsurpat C. Celsus lib. iiij. cap. xij. Morbi petes curationem à Fuch. suo loco repositam.

Collyria κολλούρια, medicamenta, Celso definitore, sunt quæ oculis admouentur, quorum quidem omnium materia ex qua componuntur, varia est. Nam fucci, liquores, semina, fructus, plantarum partes, & metallica iis inseruntur, quæ pro affectuum magnitudine variantur. Horum compositionis authores sunt Celsus, Largus, Galenus, AEgyneta, & Aëtius, in libris de Oculis medicandis.

Congius, octaua amphoræ pars, senos capit sextarios: cõplétque olei libras decem, & vini duodecim, vel heminas duas: quæ & tribly a dicuntur: Atticis est heminis duodecim.

Comitialis morbus Epilepsia est, ἐπιληψία Græcis, quòd nimirum sensum capitis, atque mentem pariter appræhendat. Comitialis autem, quòd hac passione correpti in comitiis maximè manifestabantur. Est autem Galeno lib. iij. de Locis affectis, capite v. teste, conuulsio omnium corporis partium non perpetua, sed quæ ex temporum accidit interuallis, cũ mentis, ac sensuum oblesione: quæ triplici modo gignitur.

Concausa, seu causa adiutrix est, quæ etsi vi sua non potest generare morbum, alteri tamen cohæret, & cum externa, vel interna coincidit. Huius meminit Hippocrates plerísque in locis, & Galenus.

Cochlea κοχλίας, Limax terrestris, cuius duæ occurrunt species: vna quidem subalba concham in se ferẽs: altera rufa, in semitis, sepibus, & nemoribus passim sub æstu, & verno tempore inuenitur, & vt superior, non estur, sed cataplasmatum medicamẽtis vtilis. Quæ aquatilis & marina occurrit, Turbo est, & estur vtraque, sed mali succi edenti probatur.

Cochlear, & cochlearium, mensura est drachmæ vnius, vt interpretatum est à Fuchsio super Myrepso.

Colchicum, κολχικόν, hermodactilus officinarum non est, sunt qui hephemeron, & agrestem bulbum vocant: autumni exitu, quo & crocus, cum flore erumpit in pratis: postea semen producit rursum: sed radice extra nigra, intus verò candida. Ea canes & lupi interficiuntur. Diosco. lib. iij. cap. lxxij.

Colias, vel parianus Plinio, Lacertorum minimus Niceensibus ostentatur: Allobrogibus Isaram, & Rhodanum versantibus, lingua sua Paiot, vocant.

Conchæ testæ sunt, id est, concharum coopercula, vel potiùs onix odoratus, triuia nomenclatura, Blatta Byzantia dicta: cuius dict. petes.

Colocasia κύαμος αἰγύπτιος, fabæ AEgyptiacæ radix esse Gesn. suspicatur. Man zizanion vocat Aëtius, id est, Colocazion: Diphylus apud Athenæũ lib. ij. Dipnosoph scribit radicem fabæ AEgyptiacæ vocari κολοκάσιον, cuius sententiæ est & Plinius.

Colocynthis κολοκυνθίς, agrestis cucurbita est: cuius fructus in pilæ speciem conglomeratus, & post maturitatem delibratus, vehementer amarus, validæque purgatio-

nis in sua medulla experitur: ob id sola non vtenda docent Largus, Dioscorides & Galenus libro vij. Simpl.

Conferua Plinio, herba est villosæ densitatis, atque fistulosæ, ea inuenitur enatans fluminum vadis, formam spongiæ retinens. Nomen ex eo inuenit, quòd præsentaneum sit remedium aduersus ossa, quæ cum per porum glutinantur, conferuere Celso dicuntur, & κρατύνεσθαι ab Hippoc. dicuntur.

Colutea κολουτέα, ramis est exilibus, folio fœnigræci, mẽbraneo folliculo, pellucente, & prætumido, in quo semen atrum, durum, latum, lentis magnitudine, pisi gustu. Planta hæc topiariis hortis Gallicis non infrequens, vulgò Baguenoda dicta, scatéque ea pomœria vrbis Rhomaiensis Allobrogũ. Ergo neque Sena, neque peplyon, neque emperrum, neque delphynion, neque pelecynon, neque alypon Colutea est: nam Sena, non alterius nominis aut generis est.

Comarus, frutex nominibus aliis insignitus, vt ei nomen Arbutus, & Epimelis videatur: & est mespili genus, foliis mali, sed minoribus: pomum fert rotundum, esui aptum, vmbilico latiore, quod adstringit, seróque maturescit. Dioscorides libro primo, cap. cxxiij.

Cneme seu tibia: os tibiæ ipsius est, scilicet maius, cuius quidem minus os, Perone seu sura nominatur: nam tota hæc pars etiam tibia, & crus dicitur, vt in cubito brachium.

Congrus κόγγρος, piscis quem Galenus carnis duræ esse scribit, & quæ vix confici possit. Maritimis in regionibus vbi piscatur salitus, cum varij generis leguminibus edi solet. Sed neque frequens in littore Gallico est.

Columbus & columba περιστερὸς ἢ περιστερά, nomen est, quo species omnes turricolarum auium complectitur: quanquam & περιστερά, species est minor palumbe, nec maior vinagine, hoc est, rupicola columbo. Huius auis caro, quemadmodum Galeno placet, ita de ea scribente, ad coquendum facilis stomacho est. Porrò quod vulgus putat columbam felle carere, falsum est, nam intestino in ea aue fel quidem iunctum est. Ex Aristotele & Æliano plura elicies.

Consiligo διαπύρον, pomelea quasi pulmonea, quod remedium præsentaneum sit pulmonum vitiis, & hanc Param Leonis ex Ruell. suspicatur Gesn.

Concoctio est potus & cibi alteratio ad sanguificationem parata, quæ quidem fit à natura per calorem. Prima autem animantis concoctio ventriculi est, altera iecinoris, & tertia venarum ad arterias spectat.

Concoctio, ex Aristotele Metereol. libro quarto capite secundo, est perfectio quæ à naturali propriòque calore ex oppositis fit passiuis, quæ sua cuique materies existunt: hoc est, concoctio est actio quædam caloris naturalis in qualitates passiuas: vel quæ ab innato corporis fit calore.

Concoctio duplex est, vna eorum quæ secundum naturam se habent, vt est concoctio qua in ventre cibus concoquitur, aut in visceribus, & vasis vbi generatur humor, vnde pars vna quæque nutriatur. Et hæc sanè nihil aliud est, quàm alteratio nutrimenti in propriam & familiarem nutriti qualitatem, quæ πέψις nominatur. Rei huius author est Gal. super lib. j. Epidem. sect. ij.

Concoctio altera est, humoris morbum efficientis alteratio: quæ etiam maturatio dici potest Latinis, Græcis verò πέπανσμός: vtraque fit à natiuo calore, & à simili intrinsecus iuuantur. Differunt autem in eo, quòd prima planè secundum naturam existat siquidem quod in ea concoctum est, in substantiam eius quod conquoquit, transit. Altera verò partim secundum naturam existit, partim præter naturam.

Concoctio differt à præparatione, quòd hanc soli crassi ac tenaces, non autem tenues exigunt: illam verò vtrique, vt finitor est Gal. super Hyppocra. lib. vij. Apohor. Commentar. xxxj. Concocta mouere, & non cruda.

Conditum, est quod ex floribus, radicibus, & succis cum sacchare, vel melle conficitur: vt Iosa char ex violarum succo, & sacchare conditum factitatur: & huiusmodi

varia

varia, quibus miscentur interdum antidota & electariorum species. Huiusmodi compositionum author Actuarius lib. v. composi. medic. & post Mesuem, Fuch. cap. x. lib. comp. med. ij.

Condiloma seu ruga κονδύλωμα, est ani eminentia cum inflãmatione, vt docet Celsus libro vj. cap. de Condilomate.

Congelatio, seu detensio & deprehensio κατοχὴ καὶ κατάληψις, est tensio subita, & occupatio tum mentis, tum corporis, sensu ac motu priuati, ægro in ea corporis figura permanente, in qua fuerit correptus, siue sederit aut iacuerit, siue clausis, siue apertis oculis fuerit. Curationis author est Fuchsius libro primo de medendis Morbis, capite xv.

Coni Atticis vocati olim fructus, Coccali, & Strobgli à quibusdam nunc dicti, virides toti sunt, subamari & subacres, in sua nuce pinea seruantur. Coni, præterea cupressi pilulæ Plinio dicuntur, vt coniferæ cyparissi. De his passim loquitur Galenus lib. vij comp. Pharma. & vij. lib. Simp. & lib. ij. de Alimentis. Deinde petenda est Dictio, Strobylus.

Contusio θλάσμα, fit, cum caro, vel ossium aliquod molle, sub irruente extrinsecus aliquo violento, valido, & duro corpore ita colliditur, vt partis externa facies integra permaneat, & in profundo sint multæ ac paruæ diuisiones: potest & collisio appellari quòd si verò cõcauitas aliqua à collidentis corporis ictu inducta apparet ἔνθλασις, id est, illisio nominatur. Contusio præterea seu aurium compressio θλάσις, est foraminum quæ sunt in auribus, passio.

Complicatio ἐπιπλοκὴ, quando horis diuersis febres inuadunt: confusio κρᾶσις verò est, quando eodem incipiunt tempore: vt descriptor est Galen. lib. ij. de febrium Differ. cap. viij.

Contenta vrinæ περιφερόμενα dicuntur, eo quod in qualibet altitudinis corporis, vrinæ parte consistant, & contineantur: nunc in fundum scilicet scaphij, nunc supremam regionem, & vtrãque harum extremitatum medium. Quòd in fundum vasis descendit ὑπόστασις, hoc est, sedimentum, seu subsidentia est: quod verò æquis spatiis ab vtrisque extremis decedit, & in medio pẽdet ἐναιώρημα, hoc est, suspensio apparet: quod in summa superficie vrinæ apparet νεφέλη, id est nebula, vocatur. Contenta crassa, crassorum, atque crudorum humorum in venis copiam significant. Contenta tenuia, magnam quãdam naturæ in secunda cõcoctione adesse imbecillitatem monstrant.

Contentorum colores sunt qui à mediocritate decedunt eorum alij, sunt & alij vehementer albi, alij subpallidi pallidique: flaui alij & subrubei, rubeique: nõnulli cruenti, & veneti, liuidi etiam atque nigri: qui omnes contentorum colores suo ordine exprimuntur.

Contentorum vrinæ quantitatis est, cùm elaboratio naturæ circa alimentum, multa quoque excrementa fieri necesse est: sed contentorum paucitas est, vel ob inediam, vel exercitia, vel obstructiones, vel tardas concoctiones, generatur.

Continens, & continua febris συνεχὴς, καὶ συνεχὴς, Græcis, inter se differunt, in synocho nulla fit remissio feruoris: synochis autẽ in singulis accessionibus remissionem sensibilem obtinet. Item synochus vnam tantùm accessionem habet, synochis verò plures: atque huius sententiæ Galen. est lib. ij. de Crisibus, cap. vj. & Meth. med. lib. ix. Fuch. lib. iiij. de med. Morb.

Continuæ, seu συνεχεῖς, febrium tres sunt species: si enim flaua bilis intra vasa putrescit, tertianam cõtinuam, seu ardentem febrem efficit, quæ generis καῦσος dicitur. Si verò pituita putrescit intra vasa, quotidiana continua nascitur: habent autem continuæ febres idem genus cum singulis intermittentibus, vt est author Gal. libro primo ad Glauc. Diuertaris præterea ad dict. Tertiana continua.

Continuitatis in carne solutio, vulnus est: quemadmodum in ruptura, non ex di-

ſtentione, ſed inciſione profectum.

Coſtæ πλευραὶ, in omnibus ferè animãtibus quatuor ſunt & viginti, ab vtroque ſcilicet latere duodecim. Septem priores longiores Græcis γνήσιαι, Latinis autem veræ & legitimæ dicuntur. Reliquæ inferiores breuiores, & ad pectus minimè pertinentes, quinque in quouis latere, ſpuriæ & illegitimæ latinè, νόθαι, ἢ ῥοαὶ Græcè nominantur: hæ ad ſeptum tranſuerſum deſinunt.

Conuulſio σπασμὸς, eſt vbi nerui & muſculi præter voluntatem conuelluntur, in eũmque affectum veniunt.

Conyza κονύζα, triplex eſt, Latinis Cunilago nominatur: vulgaribus cimicaria, & pulicaria, quam Pſilion plerique interpretantur. Conyzæ vtriuſque folia ſunt oliuę ſimilia, tertiæ nõ item: in maiore caulis duũ cubitorum altitudinem attollitur, in minore pedem æquat, ſed non in tertia. Vtramque veneno reſiſtere, non tertiam ſcribit Nicander in Theriacis.

Conuolulus κλήματις, volubilis, & cãpanella vt Ruel. & Geſn. placet, appellatur. Scholiaſtes verò ſic eã ſcribit, inquiens: Cõuoluulus ἑλξίνη κιττάμπελος, foliis eſt hederæ longè minoribus, & in mucronẽ turbinatis, & herbas alias ſuo reptatu inuoluit: vulgus Cãpanullam appellat, officinis volubilis effertur: quibuſdã autẽ liliaſtrum, quod vt ait Plin. eſt rudimentum naturæ lilia facere condiſcentis Conuoluulus.

Conuulſio σπασμὸς, eſt vbi nerui & muſculi præter voluntatem connectuntur, in eũque affectum veniunt, quem in motibus ſecundum arbitrium factis aſſumpſerunt. Huius quidẽ tres ſunt ſpecies, vna nimirum diſtẽtio, ſeu τέτανος, quã Celſus rigorem vocat: fit autẽ quãdo ceruix vnà cum reliquo corpore immobilis manet, & in neutrã partẽ inflectitur, ſed iuxta in vtrãque recta intẽditur. Altera ἐμπροσθότονος vocatur, & fit cùm caput, ceruix reliquũque corpus in pectus contrahitur: quæ dici poteſt tenſio ad anteriora. Tertia ὀπισθότονος, quæ accidit, quãdo caput in ſcapulas cõuertitur, & eſt tenſio ad poſteriora. Hippoc. Aphoriſ. lib. vj. aphoriſmo xxix. Gal. lib. ij. de Simptomat. cauſis, cap. ij. Fuch. curationem docet lib. j. de Med. morb. cap. xxj. Acakia ſuper Gal. ad Glauconem lib. primo.

Cor καρδία, inter vtraque thoracis ſpatia medium ſitum eſt: & vtraque ad Baſim ipſius parte auriculas habet, ſic nominatas ab auriũ ſimilitudine. Dextra auricula cũ inſigni ramo cauæ venæ, & dextro cordis ventriculo cõmittitur. Siniſtra cũ oſtio venoſæ arteriæ, & ſiniſtro cordis ſinu conſerta eſt: caloris vitalis, ipſiúſque vitæ principiũ & origo, ex quo ſanguis tum ſpiritus vitalis emittitur. Itaque tria ſunt, quæ vitam humanam ſtabilire dicuntur, cor, hepar, & cerebrum: cor principale cæteris eſt, & theſaurus naturalis caliditatis, ac ipſius roboris vitalis. Item affectus per quancunque rei cauſam accidentes ſignificant arteriarum perpetuam motionem, atque nihilhominus cæteras paſsiones exiſtimãdas, quæ in diuerſis corporis partibus fiunt. Hepar ſecundæ dignitatis eſt, ſed cerebrum tertiæ authore Actuario libro de vrinis primo.

Cor duos ſinus intus obtinet, dextrum & ſiniſtrum, interſtitio diſcretos, per cuius foramina ſanguis ad ſiniſtrum transfertur. In vtroque ſinu bina vaſa habentur, dextrum ſiquidem, qui & mollior tactu eſt, & capacior, cauæ venæ, vbi ſeptum tranſuerſum permeauerit, inſignis ramus ingreditur, qui ex iecinore ſanguinem fert, eumque omnibus venis intra & extra cor diſtribuit. Egreditur autem ex eodem ſinu vena arterióſa ſanguinem ad pulmonem deferens, ſic dicta, quòd vſus reſpectu vena ſit: tunicæ verò quæ duplex exiſtit, arteria. Siniſtro ventriculo cordis arteria venoſa, quæ ex pulmone aërem cordi defert, fuliginoſáque educit excrementa, inſeritur: ſic nominata, quòd vſus ratione arteria ſit, tunicæ autem reſpectu, quæ vnica eſt, vena. Egreditur ex hoc ſinu maxima arteriarũ, Aörta dicta, omniũ aliarum origo, altera ſui parte iugulum petens, altera dorſum ad ſpinam torquetur. Cordis affectus ex Galeno libro v. locorum Affectorum cognoſcuntur.

Cordis morſus,ſeu oris ventriculi dolor καρδιάλγη, ἢ καρδιαλγμα, eſt non cordis, ſed oris ventriculi dolor,morſus,aut punctura. Priſci ſiquidem os ventriculi καρδίαν hoc eſt,nominabant:alio nomine paſsio hæc,καρδιωγμὸς,hoc eſt, morſus cordis dicitur Hippocrate. Itaque errant, qui hanc vocem pro cordis tremore, quæ Græcis παλμος appellatur,vſurpant. Fit quidem ab omni eo,quod cor præter naturam aſficere poteſt,vt eſt intemperies omnis,aut humoris multitudo in ambiente tunica contenta,aut tumor præter naturam. Petendus eſt Gal.li.iiij.Aphor. Hippocr. commentario xvij.& Locorum affectorũ lib.v.cap.v.& libro ſecundo, de Placitis Hippocra. & Platonis.

Corona in vrina,eſt linea vmbra depicta,quæ circuncurrit per ambitum ſuperficiei vrinæ:circulus aliquibus medicis appellatur.

Corona alba in vrina ſi fuerit,bonum portendit,at in viridi,& paſſea vrina ſi peioris coloris,prauos humores iam dominari,& malum denotat.

Coronæ in vrina ſignificatio eſt,quod ſi humores nocentes fuerint virtuti pares, & pari menſura vrinas tinxerint,nulla corona euidens ſpectari poteſt: ſed ſi virtus vicerit,aut vincatur,colores coronæ vndecunque apparebunt.

Coronale ſiue os frontis στεφανιαῖον,id eſt,coronalis,quod coronari ſoleat. Os frõtis quòd coronali ſutura,atque ea,quæ capiti cum maxilla ſuperiore communis eſt, diſtinguitur:& vt ſincipitis oſſa rariſsima infirmáque ſunt, occipitium denſiſsimum, firmiſsimúmque:ſed inter hæc ipſa medium frontis os habetur.

Corpus eſt,quod profunditate,latitudine,& magnitudine continetur: & elementis quatuor æqualiter mixtis,compoſitum apprehenditur.

Corpus hominis conſtituitur ex humidis,ſolidis,& ſpiritalibus,vt oſſe, neruo, arteria,vena,& muſculo:liquore & excremento:natiuo calore in corde.

Corporis partes duplices ſunt,ſimilares,& inſtrumentales:ex ſimilaribus oſsiũ itaque eſſentia frigidam & ſiccã,ipſorum temperaturã indicat. Item etiam de pilis,cartilagine,tendinibus,neruis,ligamentis,venis,arteriis,membraniſque eſt cenſendum,vt pote quæ à calore cocta,atque à frigore concreta,ſed hæc magis in vno,quàm in altero præpollent. Pilus quidem frigidiſsimus omnium,ac ſiccißimus,ab illo oſſa, deinde cartilago,poſtquam ligamenta,à quibus tendines,deinceps membrana, & venæ, & arteriæ,poſtremo nerui duri. Molles enim partes in humiditate & ſiccitate mediã naturam,ſicut cutis,obtinent. Caro autem,ſanguis,ac ſpiritus temperamento calido prædita ſunt. Spiritus quidẽ calidiſsimus eſt,deinde ſanguis,poſtremo caro ipſa. Spiritus quòd humidus ſit generis aërei atque eſſentiæ ex eo liquet. Aër autem aqua humidior eſt. Tunicæ corporis,& vaſorum non ſolum exangues ſunt, ſed etiam frigidæ natura,contactu tamen,& nutritione ſanguinis caleſiunt,& ad temperamentũ perueniunt. Sanguis à corde calorem accipit. Pinguedo frigida & humida eſt, quam ordine eodem ſequitur ſpinalis medulla.

Corporis diſsimilares partes,quas & inſtrumentárias licet appellare,cor primum occurrit, omnium animalis particularum,quod maximè ſanguineum,atque humidum, calidiſsimum eſt. Proximum illi iecur,cerebrum omnino frigidum,& humidum eſt temperamento. Pulmo calidus & humidus,quemadmodum etiam Lien, & renes. Quod verò ad duritiem & molliciem attinet,ſciendum id quod ſiccum eſt, id prorſus durum eſſe:non tamen id quod durum eſt, idem ſtatim & ſiccum eſt. Si enim quid molle ſit,humidum eſt:ſi durum,ſiccum:idem ſanè ſentiendum de aſpero & leni:lubricovè. Hæc Gal.lib.priore Simpl.facult.

Corporis virtutes ſunt,robur,pulchritudo,integritas, & perfectio:ab animæ virtutibus dependentes,prouidentia,modeſtia,temperantia,fortitudine,& iuſtitia: à quibus animorum perturbationes moderantur,finiúntque.

Corporis item partes diſsimilares, quæ & inſtrumentariæ dicuntur, ſunt quæ ex ſimplicibus , ſimilaribusvè conſtant, vt caput, manus, pes, & id genus. Dicuntur nomine alio ſecundæ, compoſitæ, diſsimilares, diuerſique generis. Sed

corporis partes ſimilares ſunt, quæ vndique in ſimiles partiuntur: vel ſunt, quæ partes omnes,tum ſibi mutuò,tum toti ſimiles habentur,veluti caro,os, neruus, cartilago,membrana,ligamenta,venæ,arteriæ, & id genus. Hæc autem prima elementa hominis Galeno dicuntur:atque cum brutis nonnihil communicationis hæ partes habere dicuntur. Obtinent alias & multas appellationes ſimilares partes apud Galenum. Dicuntur enim nunc ſimplices partes,nunc primaria corpora, quòd ſcilicet ex iis conſtituuntur,quæ compoſitæ, & inſtrumentales nominantur. Item generis eiuſdem elementares,ſenſilia elementa,& ſolidæ corporis partes. Denique corporis partes quędam ſunt,quæ nec aliorum gubernationi præſunt, neque aliundè gubernantur,cum innatam habeant facultatem à qua gubernentur, vt os, ligamentũ, mẽbrana,caro ſimplex.

Corporis humani partes quidem omnes venarum,& arteriarum adminiculo indigent ad eſſentiæ,ſeu ſubſtantiæ ſuæ conſeruationem:venis quidem vt nutriantur, arteriis autem ad inſiti caloris moderationem.

Coriandrum κόριον, καὶ κορίανον, cuius ſemen præparatur, & inter bellaria reponitur: ſed largiùs ſumptum mentem mouet non ſine periculo,ob id aceto maceratur,poſt ſiccatur.De eo Dioſcorides,Largus,& Galenus copioſè, & diligenter, tum de ipſius remedio,quod venenoſum eſt,ſcripſerunt.

Cornus κρανία, arbor: cuius fructus cornum eſt: hæc ſiquidem ſpecioſa arbor eſt,& fortis,fructum oliuæ magnitudine ferens,oblongum, viridem, cum maturuit rufum,vel rubicundum:aſtrictorię facultatis,vt alui fluxum eſu confeſtim retineat. Decipiuntur qui Cynobaſtum protulere,non minùs quidem, quàm qui pro Sorbo, ſuóque fructu Cornum arborem vſurparint.

Corallus lapis Actuarió dicitur,quem λιθόδενδρον aliqui vocatunt: fruticis forma cinamomi æmulus creſcit ad promontoria in mari,aſtringit & refrigerat, contra ſanguinis reiectiones magnoperè efficax. Rubrum & nigrum tantùm facit Dioſcorides: albus tamen extra vſtionem,vt viridis, viſitur Dioſco. libro quinto,capit.octogeſimoſexto.

Cornicis pes,κορωνόπους,quam Leonicenus interdum capriolam, & ſanguinariã nonnunquam vertit,Geſnerus dentem canis,ab acumine folij olitores,ex Ruellij ſententia,vocare affirmat.Etimon autem pes corui eſt, ſed non ea planta quæ pro pede corui oſtentatur,vt refert Scholiaſtes.

Corrigiola, proſerpinaca Apuleio eſt: Dioſcoridi polygonum mas:officinis verò ſanguinaria,& centinodia nomen habet.Pedes dict. Polygonum.

Corylus, Auellana noſtras, Græcis καρυα ποντικη,Latinis nux pontica, & Græca habet nomen,hanc Galenus laudat in lib. Alimentorum,in cibis ſpermatis augendi gratia,quia flatulenti ſucci experitur:ſed ſtomacho infeſta. Dioſco, lib.j. cap. centeſimoquadrageſimoſecundo.

Coſtus κοστὸς,varius hodie habetur: ſed præcellit Arabicus: ſecundus eſt Indicus, vber, leuis, niger: tertius Syriacus, grauis, colore buxeus, odore feriens: ſed Arabicus cum dulcedine amarus eſt: Græcis indictus. Coſtus autem hortenſis, herba haudquaquam amara eſt, fuerit magis piperitis aut ſiliquaſtrum Plinij, & Pſeudocoſtus Ruellij.Nam piperitis Pedemontana eſt, hortis iſto ſeculo valdè familiaris, quæ ſiliquas rotundas profert,teretes, pyramidis forma, digiti medij longitudine,& craſsitudine,ad maturitatem verſas,rubicundas apparere, ſemine paruo & ſcutulato turgentes.

Cotonea malus κυδώνιος μηλεα,id eſt,Cydonia malus:cuius arboris genera tria in Gallis habentur:de virtute & efficacia fructus,legendus eſt Dioſc.lib.j cap. cxxxj. & Galenus de Alimentis.

Cotyledon κοτυληδὼν, id eſt, Veneris vmbilicus, quæ herba ſimilia folia habet cymbalis:naſcitúrque ferè in parietibus humentibus:aliis habet acetabuli menſuræ figura, orbiculatum, imperſpicuéque concauum, cauliculo breui, qui è medio

proſilit,

profilit,& in eo semen, radice oliuæ modo rotunda:in Clariaci vici mœnibus freqnēs Dioscor. libro quatto, capit. septuagesimooctauo. Rnellius libro tertio, capit. centesimodecimoseptimo.

Coronale os, anterioris partis capitis frons est, in syncipite collocatum: cuius posterior capitis pars, occiput est: & tertia à medio anterioris, & posterioris ostenditur. Galenus in lib. de Ossibus, cap. j.

Costæ sunt numero viginti quatuor, vtrinque vertebris duodecim ex ligamentis annexæ: ex quibus geminæ siue perfectæ ab latere vtroque septem superiores Sternum attingentes: nothæ seu imperfectæ, hoc est, spuriæ, atque mendosæ quinq; vtrinque Sternum non tangentes, quæ inferiores sunt, computantur.

Cornix ἡ κορώνη, auis castissima, & coniugalis amoris obseruantissima, ad vitæ extremum vidua permanet: vnde in nuptiis olim veteres post Hymeneum, Cornicem inuocabant, & hoc concordię symbolum his dabant, qui liberorum propagandorum gratia conuenissent. Aristoteles lib. v. de Natura animalium.

Coruus ὁ κόραξ auis, cuius genus triplex inuenitur, vnum nomine Nicticorax: alterum Coruus, qui per fluuios, stagna, lacus, & mare piscium prædam captet: tertium, Coruus rupicola, & gryllinus à gryllorum venatu, appellatus. Atque hæc genera tria hominibus cibi gratia in prædam veniunt, etsi caro dura, & confectu difficilis. Est prætetea & inter hæc genus vnum, quod Coruis cæteris natura, non nomine, differt: estque auis, quoniam hominum voces fingere nititur, planè domestica, de cuius intelligentia mira docet Plinius lib. x. cap. xliij.

Cotyle, hoc est, acetabulum, quod nonnullis glene vocitatur, est, quod ex cauis capitula excipientibus, & quod altiùs descendit, quodque in superficie situm est, ab oculatis sinus similitudine, nominatum.

Cotula fœtida herba ea est, quæ chamæ malo similis depræhenditur, nisi ab ea suo nidore dignoscatur: tota apibus infensissima. Decipiūtur ergo qui Parthenij speciem alteram esse volunt, & Bupthalmum, & Chrysanthemonem. Ruellius libro tertio, capit. lxix.

Crassa vrina, est quę excessum materiæ, & humorum implentium ventrem, intestina, & iecoris partes cauas demonstrat. Quæ si in febre spectetur, vbi tenuis præcesserit, statim futuram declinationem ostendet. Si verò cū iam accessit febris vrina crassa apparuerit, nec tenuari ceperit, humorū copiā iam manifestat, sicut docet Hippo. lib. vj. Epidimia particula iiij.

Crassa & lactea vrina in fine veniens, calculos in vesica, vel renibus, significat: & crassa quæ charopos, & vt iumentorum turbida dolorem capitis portendit, vt author Hippoc. Aphor. lib. iiij. Aphoris. lxx. Galeno interprete.

Crassa vrina, & subrubea, maximè si talem subsidantiam habuerit, longos portēdit morbos, & à periculo immunes: crassa & rubea, sanguinis copiam ostendit, quemadmodum in Synochis febtibus.

Crassa & nigra vrina, melancholici humoris euacuationem significat, vbi maximè in declinatione melancholiæ apparuerit.

Crategon, hoc est, aquifolium: arbor vulgò Houx. Ruellius ex Theophrasto, arbotem Mespilo similem esse assignat: cuius fructus postquam maturuit, niger est, & facultate adstringens. Ipse Ruel. li. j. cap. lij. plura docet.

Crateogonum, à multa acrimonia qua vrit, popularibus Curage appellatur: verùm neque differt à Persicaria, arboris Persici folia in totum repræsentans, solo nisi gustu & Naculis, nam solum idem amant.

Cresiio, à crescendi celeritate, Sisymbrij species altera est, quibusdam Cardamine, & Nasturtium aquaticum. Cardamum Græcis, Nasturtiū hortense siue Alemnicum Latinis est: sic quoque dictum, quòd cor fouet in sincope illa cardiaca, ac plurimum valet, distributum, nempe dum vires alicui deficiunt, & repente animo delinquuntur. Est & aliud Nasturtium aquatieum, à quibusdam cardamine appellatum, quòd

quòd ſapore ſit cardamo ſimili: quam quidam Latini Lauer, Græci Sion herbam eſſe putant, vulgaribus Berulam dictam. Dioſcorides, libro ſecundo, capi. centeſimo vigeſimo, & centeſimo vigeſimo primo.

Critbmus, ſeu Crithamus, vulgus cretam marinam, & Baticulam, id eſt Bacillā dicit. Contendunt pleríque fœniculum marinum eſſe, quod non ſcribit Dioſcorides. Sale & aceto conditur, quia tota menſis lautioribus appetitur.

Corruda ſylueſtris aſparagus eſt, nunc altilis paſsim ſpectatur: dupléxque habetur, vt author eſt Dioſcorides, libro ſecundo, capite centeſimodecimooctauo. Ruellius libro ſecundo, capit. quinquageſimoſeptimo. Tu præterea petes dictionem, Aſparagus.

Criſis in morbis, ſeu indicium, eſt, quando in melius aut in peius morbi fit mutatio: & quæ morbum finit vomitu, alui fluxione, ſudoribus, vrinis, ſanguinis è naribus profuſione, hœmorrhoidibus, muliebri profluuio, parotidibus, ac aliis abſceſſibus: quæ in quibus accidere ſoleant, diligenter eſt aduertendum ex Galeno, lib. primo ad Glauconem.

Criſis ſimpliciter appellatur, mutatio prima quæ in morbo nihil reliqui facit, & ſubitò ad ſanitatem peruenit.

Criſis mutatio altera eſt, quæ non integrè à morbo vindicat, ſed tamen è fatū dignam in melius permutationem efficit: & hæc deficiens nominatur.

Criſis mutatio tertia, ſeu morbi mutatio, mala criſis indicatur: quarta, quæ inſigniter ad deteriora declinat, atque ἀτελής, hoc eſt, imperfecta maláque nuncupatur. Plura habes in dict. Indicium, & Solutiones.

Criſis bonæ indicium eſt, vt ab aliqua die indice priùs indicetur, cui ſanè annexa eſt diei indicatricis potentia: ſicut docemus in dict. Dies decret.

Cretica terra à Creta inſula vſurpauit nomen, quæ gentilitio more, & officinis hodie Creta vocatur: candida natiuo ſuo colore proſpicitur, & parum ad medicamenta vtilis.

Crocus ὁ κρόκος, notitiæ vulgaris: optimus medicamentis eſt Coryceus, veteribus celebratus: aliis ſanè procerior, non tamen robore odoris, aut diuturnitate præſtantior. Cilicius crocus etiam laudatur Galen. li. vij. compoſ. pharmac. licet hodie officinę cum medicis orientalem non poſtponant. Huius rei gratia Dioſcoridem Plinium, & Galenum lib. j. Antid.

Crambe, braſsica eſt, & vulgi denominatione Caulis, ad cæteras omnes herbas horrenſes nomen quoque peculiare: κραμβὴ, quod triplici genere à peritioribus eſt obſeruatum, craſſum ſiue herbaceum, & ſubnigrum colore depræhenditur: alterum colore rubicundum: tertium κραμβὴ κεφαλωτή, id eſt, capitatum, aut turbinatum, conglobatum vè vbique mortalium abundat. Similiter κυνοκραμβή, id eſt, braſsica canina, ſiue Cynia, quæ eſt Atriplex agreſte officinis appellata: & κραμβὴ θαλασσία, quæ braſsica marina, & Soldanella habet nomen.

Crocodilus κροκόδειλος, terreſtris & marinus: diuerſique generis eſt, qui terreſtris, crocum refugit: ob id mellis confectores dum timent alueis à Crocodilis, croco illinunt. Nam marinus in littore maximè meticuloſus eſt. Eſt & crocodilus ex lacertorum maiorum genere Scynco Nili ſimilis: cuius magnitudo duodeuiginti cubitorum plerunque eſt: referúntque authores tantam proceritatem excedere. Illi ſuperior maxilla ad mandendum mobilis, contra cæterorum animantium à natura facultatem, & ſolida inferior manet, pectinatim vtrinque dentibus ordinatis: carnis humanæ voraciſsimúmque animal: cuius ſola AEgyptus fœcundiſsima perhibetur ex Nili nutricatione. Parit oua vt anſer ſed multò maiora, incubátque ea ſerpentum, cæterorúmque reptilium conſuetudine: Ariſtotelis, Plinij, & AEliani teſtimonio.

Crocodilion, & Crocodilias κροκοδείλιον, ex carduorum genere duplex, albus, & niger

niger: neque fortasse ea planta fuerit, quam ex Ruellio Carlinam gentilitas vocanam mihi constat apud Allobrogum, & Canarum rura esu plantas inter earduos esse diuersissimas. Crocodilion alterum perhibetur chamæleonthæ nigræ simile coniectore Manardo, ei videlicet carduo, qui modò carlina vocitatur. Distinguitur, præter natales, radice, quam longuam nigrámque, & latam mediocriter habet, odore, vt nasturcium, acri: Carlina crassam extrinsecus nigram, intra subflauam: quam horum differentiam in dictione Chamæleon reposuimus.

Cranium, id est, caluaria ossibus constat septem: os frontis, quod coronale est: os bregmatis, id est, sincipitis, & parietale vtrunque: os lithoides vtrunque, id est, lapidosum, & petrosum: os palati, & basillare, quod, nisi in Anatome, ostendi non potest: Zygoma, vel os Zygoeides, id est, iugale & paris.

Cruditas cibi ingesti ἀπεψία est, quando videlicet nulla penitus fit eiborum alteratio, sed secundum omnes qualitates, quales assumpti sunt, permanent quam passionem sequitur διαπεψία, quæ fit quando in alienam qualitatem cibi permutatur, id est, tarda cibi concoctio quæ βραδυπεψία alio nomine appellatur.

Cruentum sputum αἱμοπτοὶς, καὶ αἱμοπτοῦσις, est sanguinis spuitio seu reiectio: quæ ex caussa interdum externa manifesta, nempe delapsu ab alto, aut si grauius aliquod corpus thoraci inciderit, clamore, aut frigore, ruptis venarum capillamentis, & consimilibus. Accidit quandoque ex occulta etiam caussa, veluti plenitudine, aut oris venarum apertione, aut earundem erosione, atque aliis huius generis. Curatio morbi huius petenda ex Fuch. libro ij. de medē. Morbis, cap. vij.

Cubitus πῆχυς, vocatur quoque membrum, quod est inter carpi & ἀγκῶνος articulationem: alio nomine Latinis vlna, & focile maius dicitur, porrò ἀγκὼν est quo firmamur & sustentamur.

Cubitus πῆχυς, alterum vlnæ ossium maius quod supereminet radius κερκὶς, rudioribus medicis focile minus dicitur.

Cubiti tuber, seu processus posterior ὀλεκρᾶνον, nuncupatur: vbi cubitus desinit & cum summa manu, quam Græci ἀκρόχειρον, vocant, articulationem efficit: καρπὸς Græcis, brachiale Latinis: rasceta sciolis medicis, & Chyrurgis vocitatur. Post brachiale μετακάρπιον est. Itaque carpus constat ossibus octo, quatuor in singulos ordines coniectis, non incertus, horum numerus cum Celso. Metacarpium & pecten ossibus quatuor constant Galeno, non quinque cum Celso, & aliis: singulis quinque ossa tria numerantur.

Cucumis agrestis, officinis asininus σίκυς ἄγριος, cuius succus Elaterium est: cuius conficiendi rationem docet Diosco. Est & satiuus Cucumis σίκυον ἥμερον, qui videtur inter Melopepones numerandus: quorum multa variáque occurrunt genera, ab ipsorum & figuris petita: verum cucumis sui generis est, neque cum peponibus miscetur, Ex Ruellius Carolus Stephanus in libello de re hortensi perlegendus est.

Cucurbita item occurrit suo in genere multiplex, verùm forma & facultate κολοκύνθη Græcis nominata: nam quæ satiua, frigida & humida ordine secundo, vt cucumer satiuus, manifestatur: ad phlegmonas, & sitim vtrunque efficax, Galeno authore lib. vij. Simpl. Occurrit & altera præter agrestem, quæ Σμφὸς Græcis dicta est, coactæ breuitatis, digitali crassitudine, & in petrosis nascens: nostratibus Barbara, & marina nominatur.

Cucurbita erratica κολοκυνθὶς, paulò suprà memorata est: atque de ea quamplurima scribit Dioscorides, libro quarto, capi, centesimoquinquagesimooctauo, inquiens: Colocynthis sarmenta foliáque satiui cucumeris emittit, per terram repentia, diuisa fructum in speciem mediocris pilæ conglomeratum, vehementer amarum, quem legere oportet, cùm cœperit in pallidum colorem permutari: cuius

cuius medulla purgatoriam vim habet in clysmatibus cocta, obolorũ quatuor mensura tantùm, addito melle coctoneque hoc pacto in potu pro pharmaco exhibenda est, quia vitæ periculosa, vt istis versibus in Chyrurgum prorsus amethodicum retulimus.

Obuius en quoties tibi sum colocynthidis à me
Ignea ne virtus, ne noceat vè petis.
Hæc epota fiet cruciantia tormina ventrem,
Pectora tum crebris vlceribúsque probat.
Non procul(est Elephas)morbo sanare fatemur,
Cui regio nomen Gallia deinde dedit.
Fastidit potus, tibi sunt catapotia curæ,
Si placet hic vsus; tu tamen adde Senam.

Cuminum κυμινον, triplex est: satiuum vnum, alterum syluestre, & tertium satiuo proximum: quanquam erraticum repperitur, cuius figurã depingit Gesnerus. Quinetiam agreste cuminum est ἄγριον Græcis, Latinis Draua: apud herbarios quosdam nasturcium orientale, vel Babylonium est appellatum. Post Diosc. lib. iij. c. lvij. quære Galenum lib. vij. Simpl. medic.

Cunila bubula ὀρίγανον ἄγριον, id est, origanum syluestre: cui differt Cunila capitata, id est, Thymbra, vel Satureia θυμβρα κεφαλωτη, species origani: & cunila mollis Plinio, quæ Encensaria Gesnero est, sed cunila gallinacea, id est, Origanum heracleoticum, maioranæ species eidem Gesnero creditur. Cunilam etiam pro Satureia Largus vsurpauit, quæ vera non est, Græcis medicis veteribus singulari diligẽtia descripta: longè discrepat ab ea, quæ nostratibus medicis celebratur, vt rationibus apertissimis docet P. Bolonus: vti neque Thymbra, stechas, Hyssopus, & Thymus vera, & germana nobis seculo nostro opponuntur.

Cunilago κονίλη ἄρρεν, mascula Græcis dicitur: vt suspicatur Gesnerus, odore fœdo, radice lignosa, folio aspero: licet idem nomen Conisæ tribuatur. Atriplicem fœtentem si dixero, neque mouebor: vbique gentium vulgus mictum canis vocat.

Cupressus κυπαρίσσος, vel cypressus frutex: cuius pilulæ Côni dicuntur, vnde côniferæ cupressi apud Vergil. legitur. Meminimus copiosiùs in dict. Côni.

Cucurbitula, vacuationis per reuulsionem sanguinis genus est, quo non solùm materiam euacuare, sed etiam dolorem soluere, phlegmonem minuere, inflationem discutere, appetitum reuocare, ventriculo infirmo robur addere, animi deliquio liberare, ex alto fluxiones transferre, sanguinis eruptiones cohibere, facultates mensium corruptrices extrahere, mensésque supprimere. Imponuntur quandoque sine scarificatione ad simplicem quandam reuulsionem, sed plerunque cum scarificatione adhibentur. Gale. de vsu cucurbitarum author est, & li. v. Meth. med.

Cuculus κόκκυξ piscis, littoreis Massiliensibus gallina marina consuetum nomẽ habet: Siculis, regionibúsque vicinis Cochus dicitur: nimirum quia piscis hic itreritus vocẽ auis Cuculi similẽ ædit. Numenius, vt Scholiastes refert apud Atheneũ ἐρυθρον piscem hunc appellat, id est, rubrum: quæ appellatio conuenit ei pisci Rogeto, qui pro Cuculo Lutecíæ ostentatur.

Cuculus κοκκυξ, auis hæc sua prudentia sapit plurimum, cui olim excludendi pullos facultas non sit, propter frigidam corporis sui temperiem, in Alaudæ, & Luteolæ nido parit, quòd non ignoret ab his oua suis persimilia pari solere: quæ postea per ipsas auiculas excluduntur, fouentúrque dum volent.

Curruca ἡ ἐπιλαὶς, & ὑπολαὶς, auis putatur, quæ Cuculi oua fouet & excludit: paganis quibusdam Verdon, & Roge bouree, dicitur. Arquatis videtur opitulari hæc auis vel esa torrefacta, vel in cinerem subacta, & quopiam liquore potanam experiẽtia remedio fuit.

Culeus, viginti capit amphoras, siue vrnas quadraginta, vt est apud Plin. li. xxiiij. cap. iiij. & Columellam, li. iij. cap. iij. Ab eo sesquiculearium dolium triginta conti-

nens

neus amphoras:quasi culeum & dimidiatum.

Cuminum, duum generum est, satiuum, quod ori gratum depræhenditur gustatu: sed multò magis AEthiopicum, qnod Hippocrates regium appellauit: Carnabadiũ apud Myrepsum Euchsius interpretari ausus est, secundum locum tenet AEgyptiũ. Alterum est cuminum syluaticum, frutice paruo gignitur: dodrãtali caule, ac tenui, quaternis aut quinis foliis tenuibus, veluti serratis, & gingidij diuisura, in capite cacumina quina, aut plura habet, mollia, rotunda, in qnibus semen turget, gustu satiuo acriore, nascirur locis mollibus.

Cutis δέρμα, est corpus neruosum, totam superficiem corporis exornans, atq; protegens, vt offensam, & noxam à gelu, & calore torrido prohibeat: cuius summitas ἐπιδέρμα Græcis, Latinis flos cutis.

Cutis densitas est, quæ per totum corpus meatus exiguos obtinet: quoniam aut frigore fit, aut qualitate affatim astringente, qualis in aluminosa aqua est: vt docet Acakia super lib.j. Gal. ad Glauconem.

Cyame mensuræ genus, pars tertia mistri dicitur: quæ duo cochlearia capit: & Cyamæa κυαμαία, quæ velut gemma apparet: atque hæc officinis vmbilicus marinus videtur, quoniam fracta & in partes diuisa fabæ similitudinem refert. Lege Plin. lib. xxxvij. cap. xj.

Cyamos, colocasia dicitur, vt paulò supra retulimus in dict. Colocasia: & est Cyamos mensuræ genus, quod semunciam complet: & Cyamos faba, quod est leguminis genus: à cuius esu Pythagoram ferunt religiosissimè abstinuisse.

Cyanus, siue cyaneus lapis, id est, cœruleus, officinis lapis Lazuli: cuius vires colorem varium in ipso fusissimè describunt: post Diosc. Plinium & Galenum, nostræ ætatis Brassanolus, Fuchsius, & Syluius super Mesuem vires aperuerunt. Vim purgare melancholiam supra, & infra, ac atrabiliosum succum habet, & illotum præbet Mesue non sine graui noxa: communémque habere cum Armeno lapidem facultatem, ob id pollere vtrunque aduersus omnes melancholicos affectus, maniam, eplepsiam, elephantiam, quartans, & hœmorrhoidas: vocatúrque Stellatus lapis.

Cyanus κυανός, flos cœruleus, hermines alioqui vocitatus: officinis verò Blattisosella nomen habet.

Cyathus duo mistra continet: Plinio authore pendet per se drachmas decem: olei pendet per se drachmas duodecim: vini sesquuntiam, & scrupula quatuor: mellis sextantem, drachmas duas: in mensuris alirer sextantem, id est, vncias duas.

Cyathus liquidorum mensura, chymas paruas, vel mystra parua duo continet. At si voles liquidorum ponderum mensuram nosse, plus alia aliis in æqua lance trutina ra momenti habent: exempli caussa, dicemus de melle, vino & oleo: mel vtique vino grauius est quarta parte & adhuc decima, quæ est integra ipsius mensura, & præterea triens: oleo autem mel media parte est ponderosius, continet enim totum eius modũ, & semicem: vinum oleo nona parte præcellit, quippe totum ipsum capit, & nonam eiusdem partem.

Cyclaminus κυκλάμινος, officinæ Sigillum Mariç vocãt, vt affirmat Ruel. & quod raprum terræ, & tuber terræ Gaza interpretatus est, plebeiis panis porcinus, Arthanira myropolis, Cyclamini tertiæ speciei Plinio: & vnico deprçhenditur folio. Quære dict. Tuber.

Cyminum semen est, à Carmania regione Persuti proxima, carmanum dictum. AEthiopicnm præfert Gal. Mesues verò ipsum Carmanum.

Cynaros, Cynara κυναρός, caucalis hortensis, qui alioqui articoccalus populariter appellatur. Coccali dict. repetes.

Cynocephalea κυνοκέφαλαια, anthirrinum plerisque etiam expertis herbariis suspicatur: cuius dict. petes.

Cyboides seu cubiforme, ex rarsi siue rachetæ ossibus quatuor maximum & extremum est, & calcaneo commissum, neque ossa pedum omnia propria habent nomina, verum Calchoidea quibusdam dicuntur: & cætera toti manui respondent pedum ossa.

Cynoglossum κυνόγλωσσον, id est, lingua canis: planta similis Anchusæ, id est, Orchanetæ nostratis est, sed sine caule, vel interdum modico. Non ea est, vt Scholiastes scribit, Lingua canis officinarum: nam Chynoglossum geminum folio est molli, venoso, latiusculo, lanugineo: canescit, vt altera quæ virosa est: & caulem ramulosum promit cum floribus purpurascentibus: atque illa, vt hæc, in sabuletis nascitur.

Cylidrus serpens à volubilitate dictus: qua transit parte fumum emittere copiosum scribit Lucanus inquiens: Tactique visa fumante Cylidri. de quo serpente in libro de Theriace plura Galenus.

Cyperus κύπειρος, iuncus angulosus, & odoratus, vulgi nomenclatura officinarũ Parhisiensium Sochetum est: verùm Cyperus Babylonicus, vt placet quibusdã, vulgaris Galanga est: quando Cyperus Indica, terra merita, & Curcuma ex Ruel. sententia radix eadem agnoscitur.

Cyprus κύπρος Græcis, Latinis, vel potiùs Gallicis regionibus Lygustrũ est, siue Oleastrum. In Lygustro quæ visa sunt vtilia diligentiùs scripsimus: post Diosc. libro j. cap cvij. Ruell. lib. j cap. xciiij.

Cytinus κύτινος, granati mali satiuæ, vel punicæ flos, vel pomum ipsum immaturum, ex primo eius partu florere incipiente, quod Cytinum appellat Pli. flores autem Balaustia ex ipso Cytino erumpentes Hæc Barbarus. Legitur quoque Cytinus in Moro, & vocamus futura mora: quæ prima germinatio vnde promittimus malum punicum est Cytinus, hoc est, Punicæ satiuæ flos: Balaustium verò agrestis. Dioscorides lib j. cap. cxxvij Ruell. lib. j. cap. cxxv. in dict. Rhus.

Cypsellus κυψέλλος, auis est hirundini haud dissimilis: videtúrque ea esse, quæ Apes apedis genitiuo: vulgo Martinetus.

Cytisus κύτισος, frutex est odorem Erucæ reddens si digitis teritur: commanducatis item foliis gustum ciceris recentis percipies. Inuentus hic frutex in Cythno insula, inde translatus in omnes Cycladas insulas: mox in vrbes Græcas, atque per totam ferè Italiam. Duplex est Columella authore, inuenitur enim in segetibus frutex albicans, surculis cubitalibus, foliis ramulosis trifolij similitudine, dorsulo in mediis prominente, flore pisi luteo. Folia dum teruntur, Erucam subolent, commanducata, cicer resipiunt: & hic creditur Cytisus esse agrestis.

Cyttarus κυττάρος, est nucamentum quasi panicula dependens è pinearum, roborum, & iuglandium ramis: de quibus fit mistura medicamentis idonea muliebribus. Ruell. lib. j. cap. cxij.

Cynanche κυνάγχη, inflammatio est, quæ in interioribus musculis gutturis accidit: παράκυνάγχη verò est, quæ in exterioribus eiusdem musculis oritur: cuius est explanator Gale. lib. iiij. de Locis affect. cap. v. AEgyneta lib. iij. cap. xxvij. Repetenda est item dict. Angina.

Cynosorchis, Latinis testiculus canis interpretatur, quod adhuc officinarum plebs nomen hoc retinet. Dicitur à nonnullis Serapias, à Serapi AEgyptiorum deo nomine deducto, propter notatam magnam lasciuiam, qua is deus Canopi vrbe colebatur, vt scriptor est Arrhianus de Alexandri magni gestis lib. viij. & Strabo de Serapide, & Canopo, lib. xvj.

Cyphi Thymiama ex Dioscoride, auiculæ cypriæ respondere imaginatur: nam suffitus est ad delicatè olfacientes principes, & antistites, magnates, & mulieres molliores, compositus. Hoc itaque suffitu AEgyptij sua minima sibi placabant. Compositionis authores sunt Diosc. Galenus, Plutarchus de sacris Isidis, & Osiridis, Aëtius, & Actuarius.

Crystallus notissima est: geli vehementius concretum quicquid ex niue, vel hyme est, Chrystallus est, ideo nunquam nisi in frigidissimis locis, & niuosis inuenitur. atque hæc vera Chrystallus est. Reliquum, vt spurium, & ignotum medicis, relinquo.

De litera

De litera D.

Acridium δακρίδιον, scammonij liquor: nam Sammonia Dioscoridi, ferula est ramos ab vna radice trium cubitorum longitudine emittens, multos pingues, & qui nonnihil crassitudinis præ se ferunt: foliis hederaceis mollioribus tamen, hyrsutis & triangulis: flore candido, rotundo graneolente: radice prælonga, graui odore, cādida succo grauida, à quo elicitur larex, quod Scammonium, & Diacridion Actuario effertur: medicamentosum valdè, purgatoriúmque vtentibus depræhenditur, vt stomachum, Galeno teste, doloribus, cruciatibúsque grauissimis offendat.

Dactilus è genere Concharum est, ab humanarum vnguium similitudine sic appellatus. Item piscis genus: & dactilus Idæus gemma Plinio authore lib. xxvij. cap. x. Dactilus prætetea graminis genus est.

Dactyli δάκτυλοι φοίνικες, palmulæ sunt, id est, palmæ arboris fructus nobiles: de quibus copiosiùs in dict. Palmula.

Damasonium, vel Alisma δαμασώνιον, καὶ ἄλισμα, quidam fistulam pastoris dicunt, nulla ad hanc herbam comparatione Io. Agricola alisma suspicatur, quia similia plantagini habet folia, & in terram aliquantò reflexa: flores candidos, & post illos in summo caule cubitali enata capitula magnitudine: radices graciles, odoratas, modicè pingues, veratro nigro haud dissimiles, nisi quòd non ita nigricant. Huius simplicis est luculentiss. scriptor Diosc. lib. iij. cap. cxliiij.

Daucus creticus δαῦκος κρητικὸς, Carota erratica est, & daucus alter, vulgò Asininus: sed tertius est, qui à superioribus latè differt, Diosco. authore lib. iij. capit. lxvij. Plinio libro vigesimoquinto, capit. nono, & Galeno libro nono, comp. pharmac. in malagmate Diaspermatum.

Dapnoides, empetalon, peplyon, Chamædaphne, nominibus tot insignitur, quot popularibus medicis placet Laureola nostras, quæ fruticosa est: Latinis à foliorum similitudine Laurus erratica appellata: cubitalis altitudine ramulos habens multos, à medio in partem superiorem iunceo lentore, flexiles: flores non in totum candidos, sed aliquatenus virescentes, fructum ante maturitatem viridem, sed cùm maturuit, nigrum: & radicem inutilem habet. Dioscor. libro iiij. capit. centesimotrigesimoprimo, Plinius libro xv. capit. vltimo. Est quoque Dapnides reptilis, vulgi appellatione vinca-peruinca: quæ virginum corallis valde conuenit præsertim bruniis, eius flos celestis sine odore, sed aspectu periucundus habetur: aliquibus Clematis, quę multiplex est, appellatur. Reperes dict. Clematis.

Dasypus δασύπους, ex leporum genere est, rustica nominatione Cuniculus, scribente Polybio lib. historiarum xij. animal nasci lepori simile κούνικουλον καλούμενον: idque animalculum Latino nomine Cuniculum appellare maluit; non secus ac si Græca lingua animalis eius nomenclatura destitueretur. Verùm sic à Lepore distinguit: Cuniculus procul visus primùm, lepusculus esse videtur, vbi verò in manus sumitur, plurimum discriminis habet non tam aspectu, quàm cibo. Nascitur autem ac degit maiore ex parte sub terra: cuius caro alimenti succíque boni est, & modici recrementi, sed carne leporina salubrior. Pli. lib. viij. capit. quinquagesimoquinto, AElianus lib. vij. cap. xxxix.

Deiectio cita, tarda, & assidua recrementorum expulsio est à natura incita: quoniam deicere, & meiere corporis affectuum sunt remedia, egestionémque vel in vrinam retinere non modò annis, sed ne mensibus quidem: quinetiam nec diebus pauculis aliquis potuit. Verùm deiiciendi, egerēdivè facultas ne destrueretur, totus tho-

rax vndique potenter stringitur, musculique omnes iuxta aluum tenduntur in egerendo, magis verò qui in hypocondriis. Deiicere autem nequeunt præterquam secundum accidens effluxibus excrementorum adsistentes. Galenus de Muscul. motu libro secundo.

Delphynium δελφίνιον, quibusdam Sena interpretatur: sed delphynium herba est florem habens purpureum violæ martiæ non dissimilem, sesquipedales ex vna radice surculos tenues emittens; folia autem diuisa, & prælonga, quæ delphynorum effigiem repræsentant, vnde illi nomen. Est alterum Buccinum Romanis dictum, priori haud absimile, sed ramis longè gracilioribus. Diosc. lib. iij. capit. sexagesimooctauo.

Delphyn, vel Delphynus piscis, numeratur inter Cetæ, vt qui animal etiam pariat, neque idcirco ouipari piscis. Carne durissima, & crassa & lenta est, & ob id concoctu difficilis: itaque vescentibus malum succum gignit. Aristoteles, & cæteri quàm plurimi authores multa tractant etiam fabulosa.

Dendroides Tithymali è septem generibus est, in petris nascens, ampliter opacat, in cacumine frondosam spargens comam, succo lacteo prægnans, cauliculis rubentibus, foliis myrti tenuioribus, fructu Characiæ, atque effectus cuius superiores, similisque vsus. Diosc. lib. iiij. cap. clxvj. Tithymalorum genera suo loco sunt requirenda ad differentiarum notionem.

Declinatio cuiuscunque febris, vel morbi acuti, quartum morbi ipsius tempus est, quod vigorem sequitur. Declinatio siquidem contrariis incremento signis depræhenditur, videlicet si tardiùs quàm consueuerunt, accessiones fiant, si breuiori tempore durent, minúsque affligant, ac præcedentibus sint mitiores: vigorem vero indicant, si in eisdem permanserint, & sibiipsis perquam simillima fuerint. Est enim vigor totius morbi vehementissima pars, præsertim si laudabiles crises futuræ sint. Siquidem accessio plurimo tempore anticipans, id est, multò celeriùs inuadens, & longiùs, & multò etiam celeriùs vehementiúsque affligens, effatu dignum indicabit augmentum.

Decoctum medicatorium est, quod paratur radicibus, foliis, seminibus, & floribus plantarum: vsúsque obtinuit, vt foliorum quantitas fasciculorum manualium seu manipulorum, fructuum numeri, reliquorum autem ponderis adiectione estimetur. Radicum verò quantitas vncias tres, ad summum quinque; seminum drachmarum quatuor, aut sex; florum manipulorum quatuor non excedat: aquæ mensura in qua singula coquuntur, rarò libras duas, vel ad summum tres, superent, ne facultas multitudine absumatur. Cæterùm cuilibet libræ aquæ, saccharis & mellis libra semis adiicitur: & odoramentorum cuiuis libræ decocti drachmæ duæ permiscentur. Hæc sic putant opinantes Fuchsius, & Syluius.

Definitio, est rei quasi in vniuersum dictæ, non tamen vniuersalis in propositione per singulas partes, siue in vniuersum deductio. Dialecticorum, & Galeni definitio est.

Deleteria medicamenta δηλητήρια φάρμακα, noxia & mortifera dicuntur, quæ scilicet à calore vinci nostro non queant, neque concoqui, alia celeriùs, alia tardiùs mortem inferunt. Plura apud medicos Græcos & Latinos passim reperies.

Delirium ἀφροσύνη, mentis alienatio est, proueniés ex cerebri intemperie, facultatis principis actiones vitiante, qualem in senibus, & in iis qui morbis ardentissimis infestantur, videmus.

Delirium à febris calore abundante, non autem à propria capitis dispositione fieri quoties existimatur: quoniam aliquoties à laterali morbo permanens euenit, sed à capite proprium habere affectum portendit: definitore Galeno Locorum affectorum lib. secundo, capit. xvj. Nonnunquam delirare solent ob vitium nônulli quòd in ore ventriculi, & febribus ardentibus, & phrenetide, & perinenmonia:

nia: quia delirium in laterali morbo, & perinenmonia, cum ad vigorem febris peruenerit, sequi solet.

Dendrolachanum δενδρολάχανον Græcis, Radiculam Columella, cæterique Latini medici vocant: Itali Raphanum, & vulgus nostrum Rauanellam appellare voluit. Cæterùm raphani radice cruda minutim conscissa cum aqua & salis momento, ad prouocandam ciborum appetentiam, & promouendas vrinas vtimur. Notandum quoque illud est; radicum raphani alias esse dulces admodum, alias subacres, alias omnium acerrimas: quarum succo cum oximellite ad vomitum excitandum vsus est Galenus. Raphanum præterea agrestem recenset Dioscorides, quam Bellicij in Anteromontis Comitis Marnisiorum horto, prægrandem, & candidam radice, atque etiam gustatu feruidam & vidimus, & deprehendimus: quam Armoraciam Romani appellant: nec mensis receptam. Est denique & alia radicula nomine Strution στρούθιον Græcis, quam Latinorum nonnulli Lauariam, & Saponariam herbam ab vsu vocauere: quòd eius radix purgandis lanis admodum conferat; plebeij suo more fulloniam nominant: quoniam fullonibus apta est. Diosc. libro secundo, cap. centesimoquinto, sub nomine Radix: & Pli. lib. xxiiij. cap. xj.

Depilatorium Psilottum est, quòd vitis albæ, hoc est, radicis Bryoniæ acinis pelles infici, & depilari possunt. Psilotrum præterea lachrima hederæ est, & Amerinæ salicis nigræ semen: cuius effectus aquę vitis vinaceæ lachrimantis post amputationem, habet. Clematis vtriusque è radice succus depuratus, vel ex vtriusque grano, pro Psilotro vsurpatur. Quære dict. Psilotrum: nullo existente in capite proprio affectu. Idem author ipse Galenus libro secundo, capit. tertio. Locorum affect.

Densans, est quod poros contrahit & cogit, frigidum, aqueum, non terreum, non aëreum, non adstringens: vt aqua frigida, sempernium, portulaca, & huiusmodi, cui contrarium rarefaciens.

Densitas cutis, & obstrutio raritati contraria est, vt in corpore modò denso, modò raro: nam densitudo aliàs ex siccitate prouenit, veluti post feruores, aut fatigationes, aut post iras: aliàs ex frigore, eóque vel simplici, vel adstrictoria vi: authore Galeno lib. x. Methodi med.

Dementia φρενῖτις, est cerebri, aut membranarum eius inflammatio: de qua re vide plura in dict. Phrenitis.

Demonstrationis principium, & ipsius demonstrationis radix, non sunt nisi res sensui & intellectui manifestæ. Itaque demonstrationum duplicia sunt principia secundum genus; aut enim ex sensu, aut ex intelligentia certa demonstratio, & fides incipit. Galenus lib. ij. Alimentorum, cap. j.

Desipientia, est qua trahimur feruida cholera in cerebro abundante: nigra verò in melancholiam: flegmate autem, cùm frigidis omnibus, causa quibus lethargia, & memoriæ deperdita functione occupamur.

Desipientiæ propria μελαγχολία, est quæ sine febre accidit, insania quoque esse videtur: verùm desipientia altera est, quæ Grecis παραφροσύνη est, quæ ob cerebri consensum accidit, & delirium Latinis appellatur: De his vide quæ oportet in dict. Insania.

Delirium, est accidens actionis eius, quæ à loco compote mentis prodit, continuis quoque vigiliis acuti morbi alicuius euidente causa accidit: interdum septi transuersi affectus, aut vini meracioris largior potus, aut candescens ira promouetur: sed quod continuum affectus diaphracmatis, seu phrenum, efficit delirium, deprehenditur. Galenus libro secundo, & quinto Locorum affectorum, capit. tertio.

Delirium, quod propter septi transuersi, seu diaphragmatis, affectum accidit, non multum quidem distat à phrenetide: quod mitigari solet per par-

tium cæterarum affectus; exceptis his, quæ à phrenibus contingunt, atque per febres ardentes quoties morbus declinare videtur. Sed quod est delirium ferè continuum diaphragmatis affectus inducit, authore Galeno supra recitato.

Delirium si in laterali morbo permanens eueniat, caput primùm habere affectum portendit: neque mirùm, nam delirare solent nonnulli ob vitium, quod in ventriculi ore consistit ex febribus ardentibus, & phrenitide, & perinenmonia: sed cùm ad vigorem peruenerit, sequi solet, nullo existente in capite proprio affectu. Denique delirio infestante multa varietate, inæqualem spiritum reddit, & languentem: priùs tamen aliquis quàm deliret, frequens, ac exiguus ei cùm pulsu anhelitus est. Author Galenus Locorum affect. libro quinto, capite tertio.

Denarius quàm drachma, plus est: constat enim, Largi descriptione, scrupulis quatuor, recentium tamen authorum coniectura, drachma vna rantùm. At hic grauis inter authores differentia, iudiciúmque varium est: Plinius denarium esse scribit idem, quod Græcis drachma, eiusdémque Celsus, & Scribonius sententiæ sunt: qui septem denarios in vnciam mittunt, vt octuaginta quatuor duodecim vncias, siue libram absoluant: Galenus autem, aliíque medicinæ scriptores Græci octo drachmas vnciæ tribuunt: & nonaginta sex, libræ. Iam verò Galenus cùm ex Scribonio medicamentum adducit, denarium semper drachmam reddit: etsi Romæ vterque medicinam professus sit. In eo Latini scilicet, & Græci conueniunt, quòd denarium & drachmam continere sex obolos dicant. Celsus verò libro Artium quinto in hunc ferè modum scribit:

Denarius à me diuiditur in partes sex, id est sextantes: vt idem in sextante habeam, quod Græci in eo, quem obolum ὀβολὸν, appellant. Quidam locum hunc corruptè legunt, in sex vncias denarium ponentes diuidi à Celso.

Dentes ὀδόντες, in animante numero triginta duo, aliquibus viginti octo, rantùm existunt: vtraque enim maxilla sedecim, aut quatuordecim habet. Priores octo incisorij τομεῖς, quia secant, nominantur. His deinceps canini vtrinque hærent quatuor κυνόδοντες, sic dicti, quòd canum dentibus quàm valde sint similes. Molares & maxillares γόμφιοι, καὶ μύλαι, viginti à latere vtroque numerantur, quòd scilicet his cibi, veluti molis cereales fruges tenuantur, ac atterantur.

Dentificium ὀδοντρίμμα, est quod ex polline tenuissimo, vel aluminis, vel atramenti, adiectis liquoribus, succis, & destillatis aquis, componitur: maximè quidem secundùm graues dentium dolores: Author Galenus lib v. de compos. medic. secundum locos. cap. vltimo: quem Ægyneta, Aëtius, Actuarius, cum Latinis posterioribus, sunt sequuti.

Dentes ex ossibus rantummodò, mollium cerebri neruorum sunt participes: ob idque soli euidentem sentiendi vim habent: coniectore Galeno in libro de Ossibus.

Dentium dolor omnis ὀδονταλγία Græcis dicitur: sicut ὀδαξισμὸς pruritus, est is, qui conceptis iam intra gingiuas dentibus, & erumpere festinantibus sentitur, quo solent infantes relatis ad os digitis identidem eos mordere, & ipsi gingiuas suas confricare. Tradit curationem in integrum Fuchsius lib. j. med. Artis, capit. vigesimonono.

Dentitio puerilis ὀδοντοφυία, est vbi scilicet è gingiuis iam prorumpunt dentes: hinc fermè affinis est αἱμωδία, id est, dentium stupor, passio sanè quotidiana, in qua acerbitate, aciditateve cibi alicuius nondum maturi stupent dentes, nec alios cibos dolore conficere possunt.

Dentalis lapis, qui marini piscis alicuius dens forma intuitur, & interna cauitate. Est item Dentex piscis marinus sic Plinio vocitatus, in cuius cerebri capitis medio Odontides Lapis inuenitur: qui fortassis dentalis est.

Deriua

Deriuatio materiæ, est vacuatio quædam vicina semper ad latus: retractio verò semper ad contraria, sed non semper ad distantissima. Hæc enim fluentem humorem retrahit ea loca versus, à quibus ante fluebat, excretricisque facultatis impetum in contrarium conuertit, & attractricis impedit tactum. Contraria autem, sunt extrema extremis, extrema mediis, & media mediis. Explanationis author est Acakia lib.ij. Galeni ad Glauconem.

Destillatio κατάρροος καὶ κατάρρους, est humoris ex capite ad os & fauces delatio, scribente Galeno libro tertio, de Sympt. causis. Hæc enim sub se complectitur omnes ex capite in subiectas partes defluxus, cuius genera tria assignantur: primum catarrhus, alterum, coriza κορυζα, quod fit, dum ad nares decumbit humor: tertium, branchus βράγχος, hoc est raucedo, accidit vbi ad asperam arteriam humor destillat, quod ob varias causas accidere solet. Curationis author Fuchsius lib.j. de Medendis morb. cap. xxiij.

Destillatio arte facta, est humoris alicuius à planta, animali, terreo, vi caloris facta extractio: veteribus intentata, neotericis vsitatissima, propter hominum huius seculi molliciem, aut nouorum morborum malignitatem, præcipuè inuenta imitatione. Hæc Syluius, apud quem plura lecturus in libris de Simpl. & Cõpositorum præparatione.

Deus, est omnium creator in toto mundi globo per intimam præsentiam spiritus vnus residens, omnia sua potentia mouens, sua sapientia gubernans, & bonitate sua perficiens cuncta: quem spiritum mundi seu animam, Plato, Aristoteles, Pytagoras, & Vergilius crediderunt: à quibus libro secundo Natur. historiæ dissidet Plinius.

Deus, est essentia spiritalis, intelligens, æterna, verax, bona, iusta, misericors, casta, liberrima, immensæ potentiæ & sapientiæ, pater æternus, qui filium imaginem suam ab æterno genuit, & filius imago patris coæterna, & spiritus sanctus procedens à patre & filio, sicut est patefacta diuinitas certo verbo, quod pater æternus cum filio & spiritu sancto condiderit & seruet coelum & terram, & omnes creaturas; & in genere humano condito ad imaginem suam, & certam obedientem elegerit sibi ecclesiam, vt ab ea hæc vna vera diuinitas patefacta certis testimoniis, & per verbum traditum prophetis, & apostolis agnoscatur, inuocetur, & colatur, iuxta verbum illud diuinitus traditum, & in vita æterna coram conspiciatur, & celebretur. Quæ definitio pertinet ad Dei ecclesiæ doctrinam. Hæc Melancthon Physic. lib.j. cap. de Deo.

Detensio, seu deprehensio, congelatione κάτοχος, κατοχὴ, καὶ κατάληψις, est subita detensio & occupatio tum mentis, tum corporis sensu ac motu priuati, ægro in ea corporis forma & figura permanente, in qua fuit correptus. Hinc est quo eo malo laborantes interdum dormire, interdum apertis palpebris persistere, atque vel nutare, vel intentè oculis velnti congelatis, & immobilibus spectare videntur. Et quia in ea sensuum in anima priuatio est, cum totius corporis eorum quæ gelantur modo, concretione, congelatio nominatur.

Deunx. vnciæ sunt vndecim, in quo sunt scrupula ducenta & sexaginta quatuor, hoc est, duæ tertiæ, & vna quarta libræ.

Dextans, pars libræ dimidia & tertia, id est, vnciæ decem: capit scrupula ducenta & quinquaginta.

Dictamnus & dictamnum δίκταμνος καὶ δίκταμνον, officinis zingiber hortense est, differtque à Dictanno, qui Creticus appellatur. Folia eius pulegio similia, maiora: densa, lanugine obsita, facultate qua præstat pulegium esse experiuntur. Quæ vulgò circunfertur radix, dictanni non est, verùm qui Creticus est, potu, & apposito laudatur magnopere. Quod pseudodictamnum vocant, multis in terris nascitur, antè dicto simile, sed minùs quàm illud acre: eosdem affectus præbet, multò tamen inefficaciùs. Diosco. lib.iij. cap.xxxj.

Diacodion διακώδιον, medicamentum est, quod ex papaueris albi capitibus conficitur: aliquibus diapapauer dicitur cum Plin. lib. xx. cap.viij.

Diæta, cuius contrarium Inædia est, valetudinariis aut ægrotis præscripta victus formula, siue ratio, Hippocrates de victus ratione in morbis acutis author est: quem secutus Galenus in Meth. med. & in libris de Sanitate tuenda: post ipsum quoque quotquot fuere posteriores.

Digiti οἱ δάκτυλοι, ex genere testaceorum obductorum creduntur, qui ab Adriatici sinus incolis Cappæ dicuntur. Digiti ideo appellati, quòd humani digiti speciem æmulétur, alioqui etiam vngues, quod eorum testa vngui similis sit, quemadmodum paulò supra recitauimus. Apuliæ incolæ Imbricem piscem hunc vocant ab imbrice similitudine. Galeno autem, & Athenæo φωλάδες αὐλοὶ, καὶ δόνακες, hi pisces videntur: quod scribit Galenus de Alimentis dura carne esse, & ob id δυσπέπτους.

Diameter, est quæuis linea recta per centrum circuli transiens, vtrinque in circunferentiam circuli pertinens. Hæc autem linea Latinis dimentiens dicitur.

Diaphragma διάφραγμα, musculus quidam rotundus, penè in medio suæ latæ profunditatis neruosus: qui veluti paries spiritalia viscera à naturalibus intercipit ac dirimit. Latinis medicis Septum transuersum, Platoni verò phrenes appellatum est. Huius functiones docet Galenus in prohemio primi libri Anathomic. administrationum, & Celsus Artium lib. iiij.

Diaria ἐφήμερα, febris est, quæ fit si in spiritibus immodicus calor accéditur: hæc sanè similis est vento calido vtri incluso, cuius vnica est accessio natura circunscripta, vnde Diaria dicta est, nec vltra diei vnius naturalis spacium extenditur. Galenus curationis author est libro primo ad Glauconem, & libro primo de different. febr. capite secundo, & tertio. Fuchsius libro quarto de Medendis morbis, capite primo. Est præterea Diaria febris, quæ in tertium vsque diem extenditur, vt est quæ ex densatione meatuum oritur. Petendus est Galenus libro nono Methodi medendi, & Fuchsius libro quarto de Medendis morbis capite secundo. Item Gal. de Differ. febr. lib. i. cap. vij.

Diabetes διαβήτης, diuturna est circa renes consistens passio, in qua supramodum sitiunt infirmi, atque subinde bibunt, exuberanter quoque reddunt id quod biberunt, eo à sua qualitate non mutato. ὑδερον, καὶ ὕδερος εἰς ἀμίδα, hoc est, aqua inter cutem aliquibus est, aliis διψακός, ab inexhausta siti, vocatur. Curationis Fuchsius author est lib. iij de Med. morb cap. xxxiij. Gal. lib. 6. de loc. aff. ... [illegible]

Diarrhœa διάῤῥοια, est copiosum sine vlceratione, & inflammatione alui profluuium. Fit propter instrumentorū ventris imbecillitatem, alimenta copiosa, humidiora, & viscosiora, eorumdémque corruptelam, mordicationem, item in ventre contentorum, defluxuum quorundam è supernis ad ventris spatia, imbecillitatémque retentricis facultatis. Fuchsius docet curationem libro tertio de Meden. morb. cap. viij.

Diatritos διάτριτος, hoc est, tridui media, quam libro decimo Therap. Methodi in Thessalios damnauit Galenus: nimirum quia & æger, vbi vires imbecillæ fuerint, protinus in primo, aut secundo die nutriendus, idque in accessu, quemadmodum eleganti ac perutili historia loco supra citato docet ipse Galenus.

Diatrosis, est quæ ossium structura dicitur, quorum motus euidens est: cui in oppositum Synathrosis. Huius triplex est species, enarthrosis videlicet, arthrodia, & ginglymos: sic enim à recentioribus appellabantur: de qua re vide Galenum in libro de Ossibus.

Dies iudicatorij, seu decretorij sunt, in quibus firmæ pariter ac plurimæ fiunt mutationes, & natura non solùm cognoscitur, sed & in quos labatur circuitus, quos quaternarios, & septenarios dicimus, diuiditur. Retulimus cætera in dict. Quatern. & Septen. circuitus.

Dies intercidentes vocantur, quòd scilicet inter iudices, & decretorios dies intercidant, differúntque inter se mutuò, natura & vsu: natura quòd suæ naturæ ratione priores perfecti sint, & quod omnibus rectè factis, solius naturæ motu

motu, ac nullo alio impellente in iis crises fiant. Vsu, quia ad futuri vigoris & indicij cognitionem quaternionum circuitus sufficiunt. Ad crisim iam verò factam discernendam num scilicet fida aut infida sit, intercidentium cognitio conducit. Galenus de Diebus decr.

Dies caniculares, sunt qui incipiunt à xv. Calend. Iulij, desinentes verò Nonis Septē. numerum quinquagenarium complectentes. Qui isto tempore sanguinem sibi trahunt, & pharmacis vtuntur perpicibus, breui spatio vitam finiunt: sicut vehementi atróque frigore, qui similiter vtuntur, pereunt. Galen. libro primo ad Glauconem, cum expositore Acakia.

Dierum creticorum potentissimus est septimus, in quo tum natura, tum cœlum morbum mouet: contrà, periculosissimus sextus, in quo horum neutrum adest. Decimus quartus, septimi naturam proximè imitatur, quia cœlum potenter mouet: Luna enim ex aduerso locum in quo cœpit morbus, intuetur. Vndecimus, & vigesimus septimum sequuntur: hic, quòd tertiæ hebdomadis finis sit: ille, quòd & impar sit, & secundi septenarii medius. Inter periculosos autem sextus primas obtinet: dein de octauus, decimus, & decimus sextus: neque enim naturæ, neque motum experiuntur, neque cœli potentiam. Dies itaque septimus omnium fortissimus est, quem quartus prænunciat: deinde quartusdecimus, cuius vndecimus est index: postea verò vicesimus, quem indicat decimusseptimus. Primam enim hebdomadem quartus dies in duo æqua partitur: secundam, vndecimus: tertiam, decimusseptimus, & reliqui pari modo. Porrò autem vicesimus, quàm primus & vicesimus potiùs decernit: quòd qui ad hunc diem perueniunt morbi, diuturnorum naturam sortiuntur, qui paribus diebus iudicari solent: præterea hebdomas non integros septem dies complectitur.

Dydimi δυδυμοὶ, id est, gemini testiculi, qui & adstites, glandulosa carne præditi: hi autem ex ilium regionibus, musculis vtrobique singulis dependent: molli carne in musculis deprehensi, rotundi, oblongi, cauernosique, vt humidum quod in vasis præparatur excipiant.

Digestio, est alimenti ad singulas corporis partes distributio: primò ad stomachū, atque ab ipso per venas meseraicas, ad hepar: ab ipso denique mittitur sanguis ex chili substantia illic confectus per venas ad singulas vasorum sanguinis vtriusque partes. Siquidem in sanguine alteratio dicitur sanguificatio, quæ fit in iecinore ex chilo, vbi congregatio homogenæorum, & segregatio hetereogeneorum est.

Dilatatio pupillæ, siue effusio μυδρίασις est, scilicet quando pupilla colore nihil euariat, sed multò, quàm consueuit, latior fit, vt interdum iridis circulo appropinquet.

Diphryges, quasi bis tostum dicas, perfecti æris veluti fex subsidens, & cohærens imæ fornacum partij, tanquam vstorum in foco lignorum cinis, ablato ære visitur. Gal. lib. ix. Simp. Diosc. lib. v. cap. lxix.

Dipsacus διψακός, aculeatorum generis caulem habens altum: & spinis horridum extra folium, concauo alarum sinu, in quo hymber, aut ros asseruatur, vnde nomen traxit sitiens, & siticulosus. Petenda est dictio, Labrum veneris, post Diosc. lib. iij. cap. xj.

Dipsas, serpens eo quòd siti inextinguibili demorsos afficiat, dictus est Galeno testante in Theri. ad Pisonem qui à Dipsade cōmorsi, causo febre male conficiuntur: nam & multa siti, & æstu vehemēti, interdum stomachi motu vexati, diem obeūt. Lucanus.

Signiferum iuuenem Tyrrheni sanguinis Aulum
Torta caput retro Dipsas calcata momordit.
Vix dolor, aut sensus dentis fuit ipsaque leti:
Frons caret inuidia: nec quicquam plaga minatur:
Ecce subit virus tacitum, carpitque medullas
Ignis edax, calidaque incendit viscera tabe.

Distin

Distinctio διορισμὸς, limitatio, seu determinatio est, definitio ac declaratio facultatis remediorum, cui affectui differentiæ, à qua causa, in qua natura, quo aëre idoneorum: citra quas cùm quid absolutè pronunciat Galenus ad naturam temperatam in aëre temperato referri vult ad quales affectus, & quantos, & quo affectuum tempore illa sint salubria. Sylvius de Medic.comp.rat.lib.ij.

Distortio siue strabositas oculi, & obliquus aspectus, στραβισμὸς, est conuulsorius musculorum oculi bulbum mouentium affectus: per quem aut sursum, aut deorsum, aut in obliquum torquentur oculi: atque ab ea passione Strabones, hoc est, toruis oculis inspicientes sunt appellati.

Distortio palpebræ χήμωσις, est, cū vtraque palpebra ex vehementi inflammatione distorquetur, vt vix oculos operiant, & album oculi nigro sublimius fit, & rubrum ac multam nigri partem occupat.

Dodrans pars libræ dimidia & quarta, id est, vnciæ nouem, scrupula ducenta, triginta.

Docmatici sunt, in quibus nullum casum habent apparentem, qui causam indicet, in his percunctari non detractant: idque causam principalem appellamus. Galeno definitore libro introductionum.

Docma communiter acceptum, est ex rei euidentia consensio, & compositio: propriè verò, est cuius rationalis secta docmatica vocitata creditur: hinc medicina rationalis, nimirum & empirica, sectæque medicorum quàm plures sortitæ. Ex Galeno vi de Fuch. in lib. Comp. medicam. capite iiij.

Dolium sesquiculare, sexaginta vrnas capit.

Dolor est, qui sanguinem ad se trahit, & sæpe partium debilitas phlegmonem, citra etiam plenitudinem corporis, procreat. Sic vbi magnus morbus fuerit, omnino sanguinem mittemus, etiam si nulla existat in corpore plenitudo, inspecta tamen ætate, & viribus: vt author est Hippocrat. lib. Victus acut. cap. xvij. Quære dictionem Plenitudo.

Dolor, tristis sensus est: voluptas blandus sensus: itaque doloris species duas primas esse perspicimus, cum scilicet affatim temperatura alteratur, atque cùm soluitur continuitas. Gal. Locorum affect. lib. ij. cap. primo.

Dolor vbi vehemens est, quid scrutandū pro causa illa inuenienda, conueniet: quia doloris nequeunt causæ adimi, nisi intelligatur cuius vitio is dolor excitetur: nam causam si ademeris, ægritudinem curaueris. Gal. meth. med. lib. ij.

Dorycnium δορύκνιον, siue, vt placet nonnullis, doronicum, radicula aromatica est, & alba, etiam priscis incognita: officinis hodie notissima, quam I. Agricola in vulgari herbarum nomenclatura Pyrethrum, & herbam saliuarem à Romanis vocatam, quòd mansa affatim saliuam eliciat, suspicatus est. Dioscoridi Dorycnium est frutex oleæ nuper prodenti similis, ramis cubito minoribus: foliis oleæ coloris similibus, minusculis, firmioribus, præter modum scabris, flore candido, siliquis in cacumine ciceris, quinis intus seminibus erui exigui magnitudine libro quarto, capite sexagesimoquarto.

Doricnium est præterea, quod manicum Solanum aliqui appellarunt: epotum, lactis sapotem in gustu refert, cōtinentes singultus ciet, humor linguam vexat: sanguis cōfertim reiicitur: mucosa quædam perinde quasi dysentericis, aluo egeruntur. Itaque venenum prorsus est. Diosc. lib. vj. cap. vj.

Dorycnium strychni est genus Theophrastus refert, radice longua, cubitali, capite gethyi maiore, pilosioreque folio erucæ maiusculo, caule quatricubitali, pilulæ platani non absimili. Tota prorumpit veneno herba, quam qui imprudens ederit, confestim moritur. In ipsam herbam remedia docent Diosc. loco suprà citato: Scribonius Largus suo libro Antidot.

Doronicum radix ex Oriente ad nos adfertur, zingiberis crassamento, nodisscatens, dura & ponderosa, quæ Ruellio & AEgyneta, Arnabo ex Aëtio Carnabadium: & Arabibus Zurumbet, non zedoaria, suspicatur: quòd cum Gesnero Sylvius existimauit. Nā Doronicum Rhomanum rumicis acuti folio à superiori diuersum ostenditur:

ditur: cuius radix, quia dulcis, vt orientalis, non seruet: Scorpiique animalis effigiē ostentatur: nisi quòd tota candida intus & extra visitur.

Dorsum ῥάχις καὶ μετάφρενον, posterior thoracis pars est: huius pars spina νωτιαῖον existit, quæ vertebris xxiiij. constat. Nam colli sunt septem, dorsi duodecim, costas duodecim, excipientes: lumborum quinque, quibus ὀστοῦν ἱερὸν καὶ πλατὺ, id est, os sacrum, à magnitudine dictum, latum & amplum subiacet. Huic opponitur parti anteriori os pubis, fulcimentum oneris ventris totius: à quo etiam agnoscitur sexus vtriusque pubertas; maximo quoque auxilio esse solet grauidis, & parturientibus, quando naturæ beneficio dum pepetint secedit, ac post partum se, vt ante, recipit, coniectoribus plerisque medicis.

Dosis proportio simplicium, quæ Græcis medicis, vt Latinis, dictio familiaris est, & compositorum pariter medicamentorum exhibendorum, vires & pondus non excedens.

Draba δράβη, quæ etiam Arabis ἀραβὶς, vulgi nomenclatura, Cuminum syluestre. Apud nonnullos herbarios Nasturtium orientale, & Babylonium interpretatur. Apud Diosc. herba ad cubiti altitudinē assurgit, tennes spargens ramos, & ex vtroq; latere folia, ceu lepidij, sed molliora, & cādidiora. In cacumine verò sambuci, vmbellam gerit, cādidos flores habētem: cuius herbæ semen aridum pro pipere in obsoniis apponitur. Diosc. lib. ij. cap. cxlix. In dict. Nasturtiū plura leges propter diuersa, apud varios authores rei herbariæ scriptores genera.

Draco ὁ δράκων terrestris & marinus ex genere serpentum perhibetur: sed præter hoc genus, est & piscis, qui à plerisque viua vulgi appellatione opinatur, quem Galenus Phylotini sententiam comprobans, inter pisces duræ carnis reponit.

Draco, vlcus est delationem à membro ipso vicino ad ipsum habens neruum, quòd in motu secedit ad vlcus, & occultatur in eo: à quo per nominis diminutionem Dracunculus, à barbaris medicis vena meden appellatur. Neque quēadmodum in quodam Arabiæ loco in tibiis hominum dracunculi vocati nascuntur, neruosa natura, colore, crassitudinéque lumbrici similes: cuius quidem rei copiosissimus Locorum affect. lib. vj. cap. iij. scriptor est Galenus.

Dracontea siue dracontio maior δρακόντιά μεγάλη, plebeio vocabulo Serpentaria, & Colubrina dicta: sed Dioscoridi Dracunculus est, qui constat hederaceo folio, magno, candidis notis insigni, caule recto, versicolore, maculis resperso purpureis, ita vt anguem planè referat, baculi crassitudine. Nascitur in sepibus vmbrosis, vt Aron, vulgò gerthu, appellatum, cui nisi magnitudine, haud dissimile est. Cætera elicies ex ipso Dioscor. lib. ij. cap. clviij.

Drachma, scrupula tria, obolos sex, siliças octodecim, pendet: quòd medicis scire est proprium: alioqui illis vanum pondus.

Dropax, vulgari recentium appellatione, Sparadrapum, est quod ex sicca pice, gummivè alio, oleo quopiam liquatis, atque super petacea robustiore, interdum expansis, cōstat. Veteres tamen corporis partes affectas aliquas, non expanso super petacea dropace, simpliciter delinebant, atque calida interdum souebant, dum deciderat. Vsus huius in totius corporis partes, aut eiusdem partium extenuatione, attractione, lenitione, corroboratione vè applicatione probatur. De re hac fusiùs tractat Ægyneta lib. vij cap xvij. & si plura desideras, Aëtius lib. tertio, capi. cxc. præter hos Mesue, Actuarius, Fuchsius, & Syluius.

Dryinus, serpens sic nominatus, quòd in quercuum radicibus viuat, tam malignus ad perdendum proditur, vt eius qui supergreditur imprudens, cutis à pedibus excorietur, tota crura intumescant, & quòd mirandum magis est, manus quoque ipsas curantium eodem modo periclitari. Si autem quis aggrediatur perimere, olfactu mulctatur adeò, vt quēlibet gratum odorem, prauum esse existimet, nec alterius præterea rei queat sentire. Hæc Galenus in libro Theriaces ad Pisonem. Dryini pestilens morsus, & curatio docetur à Dioscoride libro sexto, capi. trigesimooctauo. & quadragesimo. Similiter quoque scribit Largus Comp. med. capite centesimononagesimooptimo.

Dryophonum, δρυοφόνον, herba est dryopteri persimilis, cauliculis tenuibus, cubitalibus, circundatis vtrinque foliis oxymyrcinæ similibus, sed candidioribus, & mollioribus: flore sambuci. Officinis nemoralis myrtus est. Ruellius libro secundo, capite cxxxv.

Dryos hyphear δρυὸς ὑφέαρ, genus visci est, copiosè in quercu veteri, & cæteris arboribus, nascens. Est autem sui generis planta sponte proueniens, fruticosa, læta, semper virens, grauis odoris, buxi folio, baccis exiguis sine flore, Sturdis gratissimis, vnde natum prouerbium, Sturdus sibi viscum caccat: atque hoc ipsum nunquam in terra nascens. Plinius author est libro decimosexto, capite vltimo. Dioscorides lib. tertio, cap. lxxxv.

Dryopteris δρυόπτερις, filici similis herba, in arboribus & rupibus inter petras nascens, tenui foliorum subdulcium incisura, radice hirsuta. Hæc Myropolis, & officinis Osmunda regalis appellata est: quæ descriptio multum quadrat Polypodio, cuius dictionem petes. Dioscorides libro iiij. capite clxvij. scribit in hæc verba: Psilotrum est cum radicibus trita dryopteris: illinitur enim primùm vsque dum sudorem euocet, mox sudor abluitur, & recens imponitur. Quære dictionem Psilotrum: & Plin. lib. xxvij. cap. ix.

Drypetæ δρυπεταὶ, oliuæ sunt maturæ, & adultæ: & quasi iam ex arbore decidentes ita appellatæ. Ruel. lib. j. cap. ciiij.

Dulcis radix Glicyrrhisa est, quam Theophrastus Scythicum vocat, quòd Scythæ ea in bello sitim vitarent: atque ob id ἄδιψος dicebatur. Veteribus, vt hodie in Galliis adhuc Arabicum nomen retinet, dicebatur. Galenus lib. vij. Medicamen. part. γλυκεῖαν simpliciter appellat: Actuarius interdum γλυκύῤῥιζον: Scribonio largo radix dulcis est. Dioscorides lib. iij. cap. quinto, vberius tractat formam, natale solum & vires.

Dulcis sapor, calidus modicè, coquit, maturat, laxat, rarefacit: quoniam in calidi & humidi temperamēto est. Si plura cupis, petenda est dict. Sapor: & Gal. lib. j. Simpl. med facult. & de Alimentis.

Dyastole, διαστολὴ est eleuatio ac veluti adsurrectio, & arteriarum, & cerebri, & membranarum cerebrum inuoluensium, deprænhensa: quæ in longum, latum, & profundum tactui sensibilis apparet: cui contraria est Systole, quam suo loco repetes.

Dysenteria δυσεντερία, est intestinorum cum torminibus exulceratio: Latinis intestinorum difficultas, & tormen, quòd in hoc malo torqueantur intestina. Interdum fit à causis extrinsecis, vt frigiditate, ardore, & humiditate: interdum malignorum medicaminum potu, scammonij, cotocynthidis, elaterij, euphorbij, esulæ, turpeti, daphnoidis, id est, laureolæ, lapidis cyanæi, id est, lasuli, de quo pilulæ fiunt, & similiū: nec non à cibis stomacho imbecilliore inæqualibus. Curationē habes apud Fuchsium lib. iij. de Meden. morb. cap. x.

Dy*senteriæ* cruentæ tria alia occurrunt genera, Galeno lib. iij. de Sympt. causis authore, primum est, in quo sanguis per quosdam circuitus excernitur, ob membrum nimirum aliquod præcisum, aut exercitationem vitæ derelictam: secundum, in quo sanguis aquosus, hoc est, qui aquæ in qua carnes cruentæ nuper mactatæ, sunt ablutæ, similis est, deiicitur: tertium, in quo sanguis & nigrior & splendidior eo qui naturalis est, excernitur.

Dyspepsia δυσπεψία, difficilis & ægra concoctio est, Gal. lib. de Sympt. differentia, tria ponit genera læsæ coctionis, inter quæ hanc miscet differentiam, vt apepsia dicatur, quando cibus non mutatur, sed talis omnino permanet, qualis est ingestus, & hæc cruditas appellatur: bradypepsia autem, cum cibus quidem immutatur, sed ægriùs, seriùs & imperfectiùs: hæc imbecilla & tarda confectio dici potest.

Dyspepsia verò dicitur, cùm cibus mutatur in alienam qualitatem, naturæ nostræ non conuenientem: & hanc confectionem dicere deprauatam possumus. Hanc quandoquidem differentiam seculi nostri medici minùs obseruantes sæpenumero confundunt. Quære suprà dict. Concoctio.

Dyspnœa δυσπνοία, spirandi difficultas est, quod vitij genus senibus solet esse familiare,

miliare nonnunquam & iunioribus à pulmonum obstructione. Tres autem spirandi difficultates inuicem differentes traduntur: nam cùm ea modica est, dyspnœa, cùm vehementior, Asthma vocatur: cùm verò euenit, vt nisi recta ceruice spiritus trahi non possit, ortho pnœa appellatur. Quære dict. Anhelatio.

Dysuria δυσουρία, malum est, in quo vrina ægrè & difficulter admodum redditur: Latinis vrinæ difficultas nominatur. Huic propinqua est passio ἰσχουρία, in qua vrina in totum supprimitur ac retinetur: latinè suppressionem vrinæ dixeris. Cætera in dictione, Vrinæ difficultas.

De litera E.

Benus arbor, natiuitate & regione nostratibus valde quidem incognita: Arabibus ab India ideò magis frequens. Diosco. lib. j. cap. cxj. Ebenus optima habetur AEthiopica, & nigra, nullos habens venarum discursus, factitij cornus lænore, cùm frangitur densa apparet, mordens gustu, atque astringens: suffitur iucundo odore supra carbones, sine fumi tædio, recens autem ad ignem prolata, ob pinguirudinem accenditur, & trita ad cotem flauescit. Altera est Indica, cuius plenam descriptionem facit Diosco. lib. & cap. supra recitatis. Post hunc dict. Gayacum lignum petes.

Ebenotriches adianton est, cuius duplex genus occurrit, album nempe, & nigrum: ideo sic dictum, quia folia capillis Ebeni similia habet: atque hinc forrasse corruptum vocabulum, inquit Hermolaus, vt vocemus capillum veneris: de qua herba plura scripsimus in dict. Adianton, & Capill. ven.

Ebulus χαμαίακτη, humilis Sâbucus interpretatur, & herbaceo generi assignanda, caule quadrangulo, geniculato, foliis amygdalæ, ex interuallo longioribus, geniculatim expansis, pinnatisque, graneolentibus, in ambitu serratis: muscario sambuci, flore & acino eiusdem radice nititur longa, crassitudine pollicari: vis eadem, cuius & sambuci: cuius dict. petes. Diosc. lib. iiij. cap. clv.

Ebiscus ἡβίσκος, malua ruralis est, quæ hodie in hortis magnatum magno apparatu colitur, & editur tum cocta, tum recens nata, & ad emolliendam aluum, exonerandâvè, quàm ad renum cruciatus difficiles. Medici quinetiam maluarum (quoniam genus triplex passim occurrit) decocto in clysmis ad aluum ciendam & vrinas vtuntur. De his plura in dict. Althæa.

Ebur osium Elephantis animalis quod ex dente est, præstat: tota substâtia corroborare, & conceptum iuuare practicis Arabibus, & Latinis neotericis, non Græcis, & Latinis veteribus, scribitur. Diosco. lib. ij. cap. xlviij. docet adstringendi Ebur vim habere, & in scobem redactum tenuissimum paronichia sanare: neque vires plures obtinere suspicandum.

Echinus ὁ ἐχῖνος, varius genere quidem est: qui piscis est orbiculatus, & ex genere testa obductorum, atque vt terrestris, vndique aculeis armatur, quibus pro pedibus ad gradiendum nititur. At terrestris dorso tantùm, non ventre, armatur aculeis venenatis, pedibus quatuor, vt cuniculus, sed tibiis breuibus, nititur: atque se contra canes in orbem breuiter conthrahit, armátque. Medicorum aliqui hoc animal ad medicinæ vsum diligenter obseruant. Ericius ruricolis communiter appellatum Terrestris Erinaceus fœminei sexus animatilibus perniciosus adeo experitur, vt suo si sudore, vel vrina fructum aliquem tetigerit, quamcunque vel herbam, dein inscia, quæ grauida est mulier, aut aliud fœmineum animal, edat, mox quicquid in vtero est, in Erinaceos non paucos, vt in boue fœmina adnotaui, transmutatur. Dioscorides lib. ij. cap. primo facultates animantis vtriusque docet.

Echium ἐχιον, buglossum syluaticum est, herbariis autem leprosaria. Quinetiam Dioscorides Echion lib iiij. cap. xxviij. quibusdam nostratis buglossi species esse suspicatur, quòd borraginis flores æmuletur quadam effigie, & colore, nisi quòd minùs lancinosi sunt: vt ab I. Agricola adnotarum est. Quidam interpretes deductam herbam volunt à nomine ἔχις, id est vipera, aduersus cuius ictum pollet. In dict. Buglossum discriminatim, nec obiter, differuimus.

Eclipsis, est quando Luna inter terram, solémque secundum diametrum locatur: vel est, quando terra inter solem, lunamque secundum diametrum ponitur. Solem enim

enim semper sub Ecliptica esse linea, non etiam cæteras planetas: sed lunam non habere per se lumen, sed à Sole accipere, quoniã terram esse longè maiorem certò constat, quia fieri eclipsis minimè potest, nisi secundũ diametrum. Nam corpus esse densum, & non translucidum omnibus apparet.

Eccathartieum, hoc est, poros omnes expurgans, acre est, partiũ per adustionem tenuium, non glutinosum, vt nitrum, aphronitrum, abrotanum, orobus, lupinus amarus, amygdala amara, absinthium nostras, sabina herba, & huiusmodi, sed hæc & similia poros cutis non purgant, internos sed & latiores repurgant.

Eephactica, id est, obstructionem tollentia pororum, tum internorum, vt hepatis, lienis: tum externorum, vt cutis: hæc etiam sunt rhyptica generatim dicta.

Ecstactica, id est, mentem alienantia, sunt crocus, in magna copia exhibitus: solanum manicum, hyoscyamus, id est, faba suis, papaver nigrum, cicuta & huiusmodi.

Ecstasis ἔκστασις; stupor corporis, & mentis motio ex re aliqua repentè oblata: vt cùm ad subitũ temerati conspectum protsus obstupescimus. Galenus insaniam non diu perseuerantem interpretatur in libro de Definitionibus: quod qui hanc patitur, extra seipsum quodammodo constitutus est: & hunc mente commotum vocat Plinius.

Effusio ἐκχυμώσις, καὶ ἐκχύμωμα, est vbi sanguis ex contusione, aut ruptione cutem subit, atque linescit.

Egestio optima, est mollis, compacta seu cohærens, eodem tempore quo in secunda valetudine assueuit, reddita & quæ iis quæ ingesta sunt proportione respondet. Secundum naturam se habet ea quæ subrufa est, nec admodum fœtens. Hippocrates Pronost. lib ij.

Egestio mala & præter naturam, est dura, diuulsa seu liquida, aspera, nec ea quæ sanitatis tempore consueuerat, exereta.

Egestio mala exactè rusa, vel nullo modo rusa, sed colore similis cibo ingesto: hæc enim cruda, & nihil bilis in ventrem omnino fluere, illa verò plurimum denunciat.

Egestio rufa vehementer circa initia, biliosiorem morbum indicat: si in declinatione apparet talis, corpus purgari probè significat.

Egestio viridis, est bilis æruginosæ nota, sicuti nigra vel atræ bilis, vel sanguinis in eo loco adusti. Egestio liuida, partium internarum validum frigus, ac veluti mortificationem monstrat. Egestio pinguis, vbi nihil tale fuerit assumptum, colliquationis, ac consummationis corporis signum est.

Egestio viscosa, colliquationis signum pariter est: fœtentẽ nimis neque exiguam ostendit putrefactionem. Egestio spumosa fit, cùm aliquid quod seruet, aut flatuosus spiritus cum humiditate pugnat.

Egestio varia, corpus variis affectibus obnoxium ostendit, & maligna ob diuturnitatem existit. Fuch. Meth. cap xliiij.

Effectus præsidiorum in medicina sunt multi & boni, & qui ex vno præsidio possunt sequi: quod ab vno, quatenus effectus vnus, possunt varij effectus prodire. Hæc Manardus Epistolarum lib. xij. Epist. v.

Effectus præterea est, qui in suas semper proximas causas, vt febrem in putredinem, hanc in prohibitam dicas transpirationem, quam in meatum constipationem, rursus hanc in obstructionem, & adstrictionem, resoluitur. Acakia super libro primo Galeni ad Glauc.

Elaphoboscum, ἐλαφόβοσκον, ferulacea herba est, geniculata, digiti parui crassitudine, semine corymbi, dependentibus foliis, olusatri, commendata in cibis, contra serpentum omniúmque aculeatorum ictus. Neque ea est, quæ officinis gratia dei, & auricula leporis appellatur: cuius vmbella aniso, vel fœniculo haud dissimilis: folia linguam potiùs, quàm auriculam leporis æmulantes. Cuius descriptionis Plinius author est libro & capite vigesimo secundo. Dicitur & ophyoctonum, quòd ea herba mansa cerui se arment aduersus serpentes, atque hanc præualere renum calculis infringendis, mox quoque protrudendis experimentò est. Dioscorides libro ter-

tio, capite ſexageſimoquarto.

Elate ἐλάτη, ſpecies eſt abietis vnguentis naſcens, quam alij palmam, alij ſpaten appellant. Aegyneta cum Dioſco. & Galeno, Elaten vocat tenerum Palmæ germen, quoddamque proſilientis fructus operimentum: cuius ratio veriſimilior, quàm Plinij: quia qui cum Plinio ipſo abietem inter vnguentorum materias enumerauerit, haud facilè inuenias. Lege Plinium libro duodecimo, capite vltimo: & require ſubinde dict. Abies.

Elatine ἐλατινή, Geſnerus rapum terreſtre interpretatur: eſt & Elatine, quam Ruellius ficto nomine pimpinellam appellat: quidam etiam alij Parnaſium gramen Elatinem eſſe voluerunt. De qua re Plinius lib. xxvij. cap. nono. Dioſcori. libro quarto, cap. xxxij.

Elaterium ἐλατήριον, ſuccus cucumeris erratici eſt, facultate omnibus vtentibus cognitus. Eliciendi autem ſucci à radice formam docet Dioſcorides libro quarto, cap. cxxxvj. Plinius libro vigeſimo, capite primo. Verùm ita à ſatiuo cucumere differt hic Dioſcoridi ſententia, ſolo fructu, quem longè minorem parit, oblongis glandibus non diſsimilem: & radice longiore, craſsioréque, quam habet à ſatiuo etiam differt: naſcitur in ſabuletis, & ruderibus, frutice in totum amaro. Inſtillatus foliorum ſuccus, aurium dolori conuenit: illita ex polenta radix, veterem omnem tumorem diſcutit: tubercucula rumpit cum reſina appoſita: podagras cum aceto cocta diſcutit, nec minus prodeſt iſdem radicis doloribus. Radicis ſuccus ſeſquiobolaris bilem, pituitámque deijcit. Cætera ex Dioſcori. petes. Nos in Chyrurgum Italico morbo vexatis porrigentem Elaterium, ſic his verſibus Luſimus.

Dulce quod hic præſtas, durum medicamen agreſtis
Eſt cucumis, tibi nam tu, arthriticiſque, bibe.
Hinc malè quæ purgas potiuntur corpora morbis
Italicis, ſed non apta medela tua eſt.
Se venus exercet morbis grauioribus audax,
Arte tua miſerè quàm velit ipſa mori.
Perſanant corpus nonnunquam elatoria flexum:
Ardores gelida non fouet ignis aqua.

Elatites ἐλατίτης, lapis eſt è genere hæmatitarum, ambuſtis præcipuè vtilis: ita dictus quandiu crudus eſt, nam coctus Miltites appellatur Plinio libro trigeſimoſexto, cap. xx.

Elleborus albus ἐλλέβορος λευκός, veratrum album etiam dici ſolet. Vtriuſque radix, tum nigri, tum albi ellebori multiplex, tenuis, ab exiguo, & longo capite procedens: alba radix calida ſicca ordine tertio: ſed nigra guſtu calidior, amarior. Elleboro albo abundat Seguſia regio, quam patrij bellicenſem dicunt, nigro elleboro Alpinates, & Vocuntij, ſiue Vaſiones: hodie Gappenſes nominati: hic ex anticyra melior, ille ex Syrenaica regione. Elleborus niger nomine, alio nomine Melampodium, id eſt, veratrum nigrum, ab inuentore Melampode paſtore, qui eo Prætidas furentes fertur perſanaſſe, dictum eſt. Dioſcor. lib. iiij. cap. cxxxiij. & iiij. vires in integrum, & medendi formam, explanat.

Elleborine, herba eſt exiguis foliis ornata, quæ ex Epipactis Dioſcori. lib. iiij. cap. nonageſimo quarto & Plin. libro vij. capite ix. dicitur: iecinoris vitiis vtilis, & contra venena pota.

Eiliaca paſsio, εἰλεός, eſt inteſtinorum tenuium grauiſsimos, & letales dolores inferens, cruciatus, ſic à doloris circumactione etiam voluulus appellatur, ſiue χορδαψός, quòd conuolui inteſtina, ad chordæ ſimilitudine videantur. Id vitij contrahitur cõtinua ciborum corruptione, & cruditate, maximè autem à pinguibus carnibus: oboritur etiam ex plagis ac ictibus quibuſdam, iis locis vbi inteſtina tenuia ſita ſunt, factis ex frigore vehementi contingente, ac recrementa retinente: contigit & iis, quibus inteſtinum in ſcrotum vnà cum ſtercore delapſum eſt, indéque violenter retruſum, ex eòque inflammatum exiſtit. Fit interdum ob veneni potionem, & ob

 induratum

induratum ſtercus, circa tenuia inteſtina im pactum. Ileos paſsio hæc pueris familiaris, & curationis naturæ beneficio, facilis: ſenibus autem non familiaris multùm, ſed difficilimæ curationis, vt ferè ab ea nunquam reſurgant. Fuch. lib. tertio. de Medendis morbis, cap. xiij.

Electrum ἤλεκτρον, ſuccinum eſt, & quarũdam pinei generis arborum lachrima, non populi arboris, vt quibuſdam placet, à ſucco ſuccina gutta dicta ab eiuſdem arboris reſina: quam populum albam Dioſcorides verbis ſequentibus ſuſpicatus eſt, ſic inquiens: Reſinam populus fundit, quæ in malagmata additur. Hæc quoque ſuperaddit: Lachrimam populorum memorant, quæ in Padum flumen defluat, durari, ac cohire in ſuccinum quod electrum vocant, alij chryſophorum, quòd aurum colore imitetur. Dioſcoridi C. Tacitus contradicere videtur, dum hæc inquit in libro de Germanorum moribus. Sed & Eſtuorum gentes Sueuorum Germaniæ populorum vicini, mare ſcrutantur, ac ſoli omnium ſuccinum, quod Gleſſum vacant, inter vada, atque in ipſo littore legunt: nec quæ natura, quævè ratio gignit, vt Barbaris quæſitum compertumvè diu ſciri potuit: quinetiam inter cætera eiectamenta maris iacebat, donec luxuria noſtra dedit nomen, ipſis in vllo vſu, rude legitur, & informe perfertur, preciúmque mirantes accipiunt. Succum tamen eſſe arborum intellegas, quia terrena quædam, atque etiam volucria animalia plerumque interlucent, quæ implicata, humore mox indureſcente materia cluduntur. Non ergo ex populo ad Padum fluuium, ſed ex pinea arbore ad mare lachrimati certum eſt hoc gummi genus. Martialis poeta.

Dum Phaethonthea formica vagatur in vmbra,
Implicuit tenuem ſuccina gutta feram.

Arabibus medicis Charabe, & Cacabre dictum eſt: quos rudiores Latini medici hactenus ſunt ſequuti, & nomen permanſit. Vulgus populare, Ambrum, quod in corollis precariis frequens, vocat.

Electaria ξηρία, ſunt medicamenta ex antidororum ſpeciebus, odoratíſque aliis rebus, & medicamentis ſupplicibus in pollinem redactis, ſacchare adiecto, quæ componuntur. Varietatem autem conficiendi apud Meſuem, Nicolaum, & Actuarium reperies.

Eleoſelinum ἐλεοσέλινον, quod Dioſc. vocat, eſt id quod vulgò Apium vocamus. Petroſelinum autem noſtrum vulgare, eſt id quod ille vocat Oreoſelinum, hoc eſt, Selinum montanum, quod in montibus, & ſaxoſis locis potiſsimum creſcit: vnde nomen petroſelino: quod eſt perſillum noſtrum: Græcis ſelinũ. Quòd autem Petroſelinũ Macedonicũ vulgò vocamus, apparétque Selino noſtro maius, grande Apiũ noſtrum eſt: Latini, vt placet Columellæ, Oluſatrum dixerunt: Græcis, Hipposelinum dictum eſt. Non igitur eſt Oleoſelinũ Apium palnſtre, ſed hortenſe, & domeſticum. Dioſ. li. iij. cap. lxij. diuerſa Apiorum genera aſsignat, quem petes.

Elelisphaſcus ἐλελίσφακος id eſt, Saluia noſtras, dicta quòd ſaluos nos ſeruat & efficit: quam etiam ἀλθήεντα, hoc eſt, medendi viribus præſtantem vocat Nicander in Theriacis. Eſt autem duplex, maior, quæ minùs efficax eſt: & minor, quæ maioribus pollet viribus, à Theophraſto Sphacelus appellata: quæ à multis Lauandula ſuſpicata eſt: ab aliis item Nardus Celtica putata, quæ potiùs pſedonardus eſt. Dioſcor. lib. iij. cap. xxxij. Apuleius Plat. lib. ij. cap. j.

Elementum, eſt ex quo primo & ſimpliſsimo cuncta ſunt facta, in quod primum & ſimpliſsimum cuncta reſoluuntur: quod in calidum, frigidum, humidum & ſiccum diſtribuitnr: ex his autem primis apparentibus, & ſimpliſsimis, & minimis homo conſtituitur, & in quæ vltima tandem apparentia, ſimpliſsima, & minima reſoluitur: atque hoc στοιχεῖον Græcis dicitur, quod ſimiliter Latinis Elementũ ſonat: eſt quidem minima rei, quam conſtituit, portio. Definitore Gal. lib. ij. de Elementis.

Elementum eſt prima & ſimpliſsima pars, quæ in alias diuidi non poteſt: elementa vero rerum omnium cõmunia & primaria, hoc eſt ex quibus & in quæ ſimpliſsima cuncta & conſtant, & reſolnuntur: quatuor exiſtunt, ignis, aër, aqua & terra: à

quibus & temperamenta calidum, frigidum, humidum, & siccum: hinc quoque humores, sanguis, bilis flaua, pituita, & bilis atra: à quibus etiam corporis partes formantur, caro, os, cerebrum, cor, iecur, caput, manus, & huiusmodi, atque ab his facultates, animalis, vitalis, naturalis, & postremò partes spiritus à subsequentibus actionibus, vitalis & naturalis. Lege lib. de Natura humana Hippoc. Galeni li. de Temper. & de Facult. naturalibus.

Elenium ἑλένιον καὶ ἐρυθρόν, vulgò Enula cāpana, cuius in radice vires tantùm experiuntur, superuacuis flore & foliis. Conficitur radix, & conditur cum sacchare, ad thoracis robur reparandum, & vires recolligendas.

Elegma ἔλλιγμα καὶ ἔκλειγμα καὶ ἐκλεικτόν, medicamentum est quod lingitur, & lambitur veriùs, quàm deuoratur, & retentum in ore aut linguæ subditum paulatim liquescit tabescitvè: Loch medicorum vulgus nominat. Cōpositionis authores sunt Actuarius libro quinto comp. Medicament. Fuchsius libro secundo, capite vndecimo, Mesue, Nicolaus, & Syluius.

Elephas ἐλέφας καὶ ἐλεφαντίασις, vniuersi corporis tabes, siue lues: quam Lepram falsò practici vocant. Aliquibus autem medicis corporis vniuersi cancer: aliis verò Lepram ipsam contentio est. Id nominis nactum hoc malum, quod in eo cutis corio elephanti animantis persimilis videatur. Nam maculis quibusdam ad atrum colorem vergentibus inficitur: inæqualiterque aspera, crassa, ac veluti squamis fœda, liuens, ferináque redditur. Quod Elephas morbus differat à lepra nihil Arabibus, docet Fuchsius libr. secūdo Paradoxorū, cap. decimosexto: & Galanius in Paraphr. de Inæquali intemp. & Galenus ij. li. ad Glauc. cum Acakia explanat, & Plin. li. xxvj.

Elminthes ἕλμινθες, vermes sunt ex lūbricorum genere: quorum duplex est differentia, inter teretes scilicet, & latos, in intestinis ex corrupto humore nascentes: non nunquā & in ventriculi fundo vehementi cū cruciatu deprehenduntur Galeno authore Meth. med. li. vltimo, versus fine.

Embrocha seu ἐμβροχή, vulgò embrocatio, est quæ ex herbarum, florum, seminum, radicū, frondium, & aliorum simplicium cum aqua aut vino, decoctio fit. Cōponitur quandoque pro capitis, aut partis arterius ardore vehementi ex aceto & oleis tantùm facultate refrigerantibus: & contrà, ex calidioribus in partibus vehementer frigidis aut refrigeratis. Nec in hoc notabor, si diligenter super vocabuli significationem perpendat lector, quid sonet Embrocha.

Embryo ἔμβρυον, fœtus est in vtero conceptus, antequam lineamenta suæ speciei accipiat: quod ferè accidere solet circa quadragesimum secundum à conceptu diem, quo tēpore & anima illi infundi creditur. Hunc enim in procreatione hominis ordinem esse volunt, vt sex primis à conceptu diebus semen in vtero conceptum lacti simile existat: nouem proximis in sanguinem vertatur: duodecim deinde aliis in carnem: postremò quindecim aliis speciei suæ lineamenta omnia acquirat: iisque expletis anima rationali animetur. Itaque vsque ad quadragesimū secundum à conceptu diem propriè Embrio dicitur, quòd intus in vtero alatur, non secùs ac fructus in sua arbore. Gal. in libello de Conceptu, & Semine author est. Aristot. in lib. de Anima.

Emicrania ἡμικρανία, est dolorifica passio, quæ in altera duntaxat capitis parte aliquando dextra, aliquando sinistra consistens, iuxta futurā secundum longitudinem eius extensam, terminatur.

AEmophobi αἱμοφόβοι, sanguinis missionē sunt refugientes, vt à Erasistratei medici notabantur, sicuti in libro de sanguinis missione scriptum reliquit: Hos insectatus odio vehementi, quòd in morbis acutis viribus adhuc firmissimis, ægrotos principio morbi per sanguinis missionem purgare refugerent, sed triduo ieiunos redderent, nec nisi postea cū morte reficiebantur. Tota Galeni methodus huiusmodi reprehensionibus abundat.

Epigennima, est non omne symptoma, sed quod solos morbos necessariò sequitur: contrariū à symptomate aliquibus opinio est. Quā difficultatem absoluit Galenus lib. j. de Sympt. differentiis.

Empirica

Empirica hæresis, est quæ notatur concursu symptomatum: morbi cuiusque igno rantia: auxiliorum vtilium per vsum cognitio: collectione antea expertorum: a simili transgressu.

Emmotum, medicamentum est quod lineamentis, vel linteolis, substantia humida suscipitur. definitore Acakia lib. ij. Galeni ad Glauc.

Enneaphyllon ἐννεάφυλλον, Consiligini, quoniam vrentis facultatis est, eadem Gesnero videtur: quam vulgus officinarum, & rusticorum Patam leonis, & Pomeleã vocat. Ea sanè est, quæ medicis nonnullis Elleborus niger falsò suspicata est, & vsui lecta non sine mortis periculo sumentium. Quære Leontopetalon.

Empetrum saxifraga est, foliis Cristæ marinæ persimilis, quòd scriptum reliquimus in dict. Saxifraga.

Empyima ἐμπύημα, purulenta excreatio, ac suppuratio ex pulmone est: vnde ἐμπυήκοι, hoc est, suppurati nominantur. In hoc siquidem malo in vacuo inter thoracem & pulmonem spatio pus consistit: sicut scriptum reliquimus in dict. Purulenta excreatio.

Emplastra, sunt quæ ex herbis, floribus, radicibus, seminibus, succis, metallis, liquoribus, speciebus, oleis, & gummi commistis vnáque coctis componuntur: quorum species leuiter contunduntur, in crassiorémque puluerem vertuntur. Compositionis au thores sunt Galenus, AEgyneta, Actuarius, & cum Aëtio, Mesue.

Emplasticum, id est, illinens, quod poris corporis illitum tenaciter hæret: est glutinosum, terrenum, non acre, vt butyrum, adeps, oleum, gummi: sic aloe, bolus armenia farinæ, addito liquore emplastra euadunt. Compositionis author est Aëtius lib. j. cap. j. de Re medica.

Empirici ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας, hoc est, ab experientia dicti. Hi quidem primùm ad symptomatum σύνδρομον respiciunt, & conuenientem ex eis curationem accipiunt, atque obseruant: idque nec pathemate cognito, nec causa inquisita σύνδρομον autem appellant, symptomatum, quæ in patiente sunt loco: vt docet Galenus Meth. lib. ij. & Fuchsius Comp. Medic. cap. iiij.

Emphractica eadem sunt quæ emplastica, poros omnes obstruentia suo lentore: quos aloe tamen sumpta amarore terget & aperit. Dulcia quoque hepar & lienem promptè obstruunt, quia seu iucunda cito ab his rapiuntur ante coctionem.

Emprosthotonus ἐμπροσθοτόνος, spinæ dorsi affectus, cùm scilicet illa obriguit, & inflexibilis facta est, atque ita in anteriorem partem incuruatur, vt omnino erigi non possit. Huic affectui Tetanus, & Opisthotonus parùm sunt dissimiles, quod Emprosthotonus, cùm in anteriorem partem spina inflexa sit, dicatur. Opisthotonus cùm ea in partem posteriorem est incuruata: Tetanus autem cùm recta obriguit, ita vt neq; in anteriorem, neque in posteriorem partem flecti queat.

Epimelis ἡ χομαρός, genus quoddam arbuti, cui eandem omnino vim Gal. & AEgyneta reddiderunt, hoc addito, quòd fructum miuecylon nominant. Diosc. congenerem fecit Mespilo. Si Brassanolo credendũ est, Epimelis nostras vera est. Galenus in Exegesi vocũ Hippocratis, scribit fructum huius arboris dici ab ipso Hippoc. ἀμαμηλίδα, sicut retulit Scholiastes. Quære dict. Mespilus.

Ensiformis ξιφοειδής, ossi pectoris ad finem subnata cartillago est, & scutũ oris stomachi, & pomũ granatũ, & cartilago mucronata à Barbaris accepit nomen.

Eneorema ἐναιώρημα, vocatur illud quod in matulæ medio innatat, quẽadmodũ in summa matulæ parte cernitur, nubes appellatur: quod verò in fundo subsidet hypostasis est. Hęc Fuch. in Meth. sed Actuarius voluendus est in lib. quos inscripsit de Vrinatũ notitia: quando nemo medicorũ doctiùs & fideliùs tradidit.

Enarthrosis, est cùm excipiẽs cauũ admodũ altũ est, capútq; qđ in id inseritur oblõgũ.

Enumeratio, est vbi singula quæ rei alicui insunt, enumerantur: vt differentiæ diuisionis in sua significata, & subiecta in sua accidentia. Cuius rei definitor Acakia super primo lib. Gal. ad Glauconem.

Encanthis ἐγκανθίς, morbus oculorum est, cùm in maiori ipsorum angulo tuberculum enascitur, quod genas patum patitur diduci impedimento est.

Ephemerum ἐφήμερον, liliū conuallium pro maiore mugueto interpretatur Gesnerus: at muguetum quidem radice bulbosa non est, sed rara, tenuique, quod in lilio conuallio deprahenditur. Ephemerum alterum, quod κολχικὸν est, veneno abundat: rusticis crocus pratensis, & autumnalis vocatur. Diosc. li. iiij. cap. lxxxiij. & libro sexto cap. quinto.

Epithemata, sunt quæ ex xiloaloe, santalis, ligni balzami, floribus buglossi, rosarum, rorismarini, granis rubiæ tinctoriæ, radice tormentillæ, bolo armenica, terra sigillata, speciebus odoratis, aquis liquatarum herbarum extillatis, cetico vino, aceto, & similibus ad partes corporis animales affectas correspondentibus, prout medico placet, neque secundum veterum authorum vsum, componuntur. Vide Fuch. li. iij. cap. viij. de Composit. medicam.

Epithymum Græcorum thymi flos est, satureiæque similis: huius loco si Arabum epithymo, hoc est, cassutha thymo innata, vt satureiæ seu thymbræ epithymbrum Actuario dictum: & hyssopo, & maioranæ, epissopum: & orobo orobanche, & lino linanche, vti licet: quia vires cum thymi flore easdem illi solus veterum Plinius tribuit. Epithymus autem Arabum, vt thymus, est duplex, hortensis, & montanus. In Actuario leges sæpius κόνκουθε, & κούσκουθε, & κουσσουθὺν, & κάσσουθὺν, pro cuscuta Diosc. li. iiij. cap. clix. Galenus Simpl. li. vj. & Meth. med. li. xiiij. Syluius de Simpl. natura li. j.

Epiploocele ἐπιπλοοκήλη, herniæ species, cùm omentum descendit in scrotum: cui Enterocele etiam affinis videtur. Quære dict. Hernia.

Epirotica malus, & epiroteum malum pro fructu, est orbiculare pomum, regionis suæ appellatione Cappenduum vocitatum videtur: aliquibus paradisi pomum, aliis item Diuo Ioanni pomum nomine dicatum. Arabibus Musum quasi dulcore in succo abundet, & stupis idoneum, appellatum est.

Epialos febris, est in qua simul febricitant & rigent, atque eodem tempore in omnibus corporis partibus vtrunque, calorem nempe & frigus immodicum sentiunt: & hæc blandè. & leniter calfacit. Galenus li. ij. de Differ. febrium, cap. vj. & vij. AEgyneta li. ij. cap. xxv.

Epicerastica, quæ paulatim bonū succum sufficiunt in locum sensim vacuati, vnde Epicrasis Galeno li. ix. Meth. Sunt etiam quæ obtundunt aliorum malignitatem, vel morsum, vt vua passa mordentes mediocriter stomachum humores obtundit Galeno ij. li. alimentorum teste.

Epididymis, superior testium particula est, fortior quidem testium musculis, solidior, & siccior: quantò illa sunt vasa seminaria, mirabili opificio naturæ contexta: aliquibus Scrotum, id est, sacculus ille testes recipiens appellatur. Guiuterius Institut. Anato. li. j.

Epiphysis, est vbi os cum osse ad vnionem coit: cui quidem apophysis cōtraria est.

Epiphora ἐπιφόρα, est omniū humorū ad oculos impetuosior influxus: vel cum Celso pituitæ cum impetu discursus. Plinius li. xx. cap. ij. & xiij. Columella li. vj. capit. xvj. Vide Dict. Lachrima.

Epimedium ἐπιμήδιον, caulis est non magnus hederæ foliis denis, duodenisvè, neque florem, neque fructum ferens, radice tenui, nigra, graui odore: quæ Romanis vindicta appellatur.

Epimenidion, tertiū bulbi genus est, cibis gratū, angustius folij, minúsque aspero, quàm cæteræ Syllæ species. Descriptionis author est Plinius li. xxvij. cap. ix.

Epilepsia ἐπιληψία, conuulsio, & comitialis morbus, qui etiā Lunaticus appellatur, necnon gentilitius. Est totius corporis, non quidem perpetua, sed quæ ex temporum interuallis infirmitas accidit, cum mentis ac sensuum oblesione. Latinis Comitialis passio, Hebræis Lunaris, dicitur, quòd hac correpti ægritudine in comitiis maximè infestatentur, comitiáque quo de aliquis concidisset, interrumpebantur. Lunaticus, quòd eum qui interlunio est natus, hoc malum ferè pati compertum sit: puerorum quoque morbus plerisque appellatur, quod illis vsque ad pubertatem sit peculiaris. Gal. Locorū affect. libro tertio, capit. quinto, & libro quinto, cap. quinto. Fuch.

curationem integram docet de Medend. morbis li. j cap. xviij.

Epinyctis, vlcus est oculi aciem hebetans, & in angulo perpetuò humor emanans. Epinyctides item dicuntur vari, seu pustulę minutę, quòd nocte maximè proueniat. Sunt autem subliuidæ, modicè tumescentes, & piceæ in tibiis, & pedibus sanguine nigricante. Lege Plinium li. xx. cap. vj.

Epuloticum medicamentum, vel simuloticum, id est, vlceri cicatricem inducens, siccat, & astringit magis, quàm collecticum: non terget vt æs vstum in dura carne: in molli autem lotum, malicorium siccum largiùs inspersum, & puluis tenuissimus cathæreticorum paucus, vlceri inspersus cuspide specilli. Sylvius.

Epipactis, descripta est in dict. Ellebotine.

Equisetum ἵππουρις, cauda equina est maior, & minor, vtraq; vehementer astringens: cætera reposuimus in dict. Hippuris. Dioscorides item libro quarto, capite trigesimo octauo.

Eramus, lapillus in Euphrate inuentus, Turchica vulgò appellatus: vt author est Ludouicus Patricius Romanus.

Erice ἐρείκη, vulgaris bruería est neque genistella, vt officinis placet: de qua florē legentes pro vero meliloto medicorum adhuc quorundam imperitia, vtuntur: vocantque melilotum pessulanum; Dioscorides inter fruticosas arbores Ericem annumerat, myricæ similem faciens, sed longè minorem lib. j. cap. c. Galenus li. vj. Simpl. & comp. pharmac. vj. & ix. de Erices fructus medicamentis tractat paulò fusiùs.

Erigerum ἠριγέρων, alia est herba, quàm sunt suspicati neotericorum herbariorū nonnulli: neque carduus benedictus est, sed quæ Latinis Senecio appellatur, habens folia exigua, subhirsuta veluti in lanuginem versa, & in extremitatibus partumper incisa, & longè quàm Erucæ, minora: cuius etiam lutei flores: qui cito postquam sunt nati, dehiscunt, & in pappos euanescunt: vnde ortum ei nomen ἠριγέρων. Asthmasticis, & suspiriosis siue cruda, siue cocta esa pertulis est. Diosc. li. iiij. cap. lxxxij.

Erinus ἔρινος, & pro herba, & pro Caprifico sumitur hoc nomen: licet ἔρινον Galenus hanc quoque herbam dicat. Militarem autem herbam vulgò dictam, Erino, eandem, aut congenerem multi cum Gesnero credunt. A Egyneta Erinum, & Echinū diuersas facit. Dioscorides li. iiij. cap. xxv.

Eriphia ἐριφία, herba est septem lanuginosis ramulis Apij modo foliata, purpureo flore, & ex eo quidem perenni, semine fabaceo, totidem radiculis quot ramis. Hęc Plinius, li. xxiiij cap. xviij.

Eruca εὔζωμον, erratica nimirum, & hortensis, olitoribus hodiernis Roquetta vocitata. Sinapis vice Iberia regio occidentalis vtitur, à qua subinde nomen traxit Iberis. Diosc. li. ij. cap. cxxxiiij.

Erraticæ febres Typicis planè contrariæ sunt: neque enim statutum tempus, neque vllum ordinem accessionum & remissionum seruant sicut sunt hæ, quæ ex atra bile, quæ in quibusdam partibus mouetur, in quibusdam immota manet, in aliis putrescit, aut feruere incipit, oriuntur. Galenus li. Pronost. Hipp. iiij. cap. xxix. Euch. de Medend. morbis libro quarto, Galen. ad Glauconem libro primo, cum Acakiæ Comментar.

Eruum ὄροβος, leguminis genus, domesticum, & agreste, viciæ species: nam eruum non album semine sed rufum, vehemēter amarum est: candidum dulcius. Scholiastes contendit Garroba Santonum ab Orobo deducta elentis voci interpositis, non esse Dioscor. eruo simile, sed longè inter se differre. Nescio an intelligat de facultate, vel de seminis solùm forma, quum vtrunque subtieuerit Dioscorid. Orobum, quod Latinis Eruum, expressit, Garronum Santonum est certum libro secundo, capit. centesimoprimo.

Erui magnitudo, & pondus, capit calchos ij.

Eruilia, vel ochrus ὤχρος, genus est leguminis, folio quàm faba longiore, flore apibus gratissimo: ideo circa aluearia seri precipitur, scriptore Columella lib. Rei rust. primo.

Eryngium ἐρύγγιον, Plinio centum capita aculeatorum est, vulgaribus Myropœis Lyringium profertur: atque carduum hunc aculeatum valdè esse, ipsa etiam nouit rusticitas: radicem fodiētes prælongam quam habet, cum sacchare condiunt, plerisque remediis magnopere vtilem, præsertim stomacho, & renibus frigore affectis. Diosc. lib. iij. cap. xxij. Phaonem ad amorem hac radire prouocasse Sapho poëtix refert Plinius.

Erysimum ἐρύσιμον, nobilis Eruca aliquibus suspicatur, quæ tametsi agrestis est, satiua multò valentior, tum viridi herba, tum semine. Est præterea Erysimō cereale, nomine alio Irio, Turchicum, & Indicum milium Gesnerus interpretatur: Allobrogibus peculiarissimum. Latinis Irio, & Plinio Trio: Trionum tamen Gaza vertit apud Theophrastum. Quinetiam herbariis aliquibus Sinapi syluestre nominari solet: atque Italis nobilis eruca cognomento est. Diosc. lib. ij. cap. centesimo.

Erythros ἐρυθρός frutex, alio nomine Rhus appellatus: vulgò violua apud Gallos nomen accepit: deductum à vocabulo viburnium, quo vsus est Vergilius in Buc. Vide Plinium lib. xxiiij. cap. xj.

Erythrodanum ἐρυθρόδανον, duum generum, agreste, & satiuum: nomine alio Rubia tinctoria: de qua quære dict.

Equitatio, est quæ mirificè aliquibus, nec plerisque intestina confirmat: nam inter exercitia hæc habetur, probatúrque à C. Celso lib. iiij. cap. xix. Cæterorum qui sanitatis studio tenentur, ij curam exercitiorum præcipuam habebunt, quòd illorum sit maxima commoditas. Est præterea exercitiorum deligenda commoditas, vt tempus, vt mensura, vt cura, quibus probè excrementa per familiares meatus expurgentur, vt corpus à lassitudine tutum reddatur. Quinetiam Hippo. Aphorismorum lib. j. Aphor. iij. hæc ait: Exercitatorum summus habitus, nec cōsistere, nec mutari in melius potest. De qua quidem materia Galenus fusiùs Sanitatis tuendæ lib. iij. Fusch. in Medic. Methodo, cap. de Motu, & quiete.

Erysipelas ἐρυσίπελας, tumor est Galeno ex feruente, tenuíque sanguine conflatus: vel ex sanguine & flaua bile calidioribus, quàm oporteat mixta, fluxio. Erysipelas denique vel absque exulceratione, vel vnà cum hac, accidit, & ignis sacer appellatur. Quum igitur nec planè biliosa, nec sanguinea fluxio est, sed ex ambabus mixta, vtique ab eo quod in mixtura exuperat, nomen ipsi inditur. Si enim sanguis excesserit, inflammatio erysipelacea vocatur: flaua verò bile exuperante, erysipelas inflammatum erit.

Erysipelas τυφώδης, id est, succedens, & κακοήθης χάυνος, appellatur, est quæ ex pulmonis, ventriculi, aut iecoris inflammatione accidit. Nascitur ex intemperie com posita primarum qualitatum cum affluxu flauæ bilis, vlcus huius nominis, quòd cum inflammatione rubor locum ambit, cum dolore vehementi procedit. Petendus est Galenus de Diffe. morb. libro primo: & libro secundo, ad Glauc. cum Acakiæ explanatione: Celsus in capit. de curatione Erysipilatum: & Aëtius libro quinto, capit. lxxxviij.

Escharoticum, id est, crustificum siue crustam faciens, quod modo, & cauterij cor pus colliquat, & sæpe escharam facit: est calidum fircum quarto ordine, crassæ essentiæ, dolorificum, vt calx viua, fex vini vsta: quando enim vrendo tenuiora se ipsis eua serint, crassa tamen adhuc sunt essentia. Ex Galeno hæc Sylujus.

Esculus, siue Patifolia πλατύφυλλος, roboris species ex genere glandiferarum Theophrasto. Est autem fago magnitudine, & glande inferior, duplicem producens gallam, alteram quernexe non dissimilem: alteram nigram, tingendis lanis vtilem. Plinius lib. xij cap. j. & lib. xvj. cap. iiij.

Essentia οὐσία, rei cuiusque facultas, siue potentia, aut virtus existimatur: verbúmque hoc acceptum à philosophis, & præcipuè medicis, in rebus occultis exprimēdis maximè idoneum. De hac voce vide Quintilianum lib. viij. cap. iij. August. lib. xij. de Ciuitate Dei.

Essentiæ proprietas, est quæ plerunque patientem in corpore partem non obscurè

indi

indicat, vbi etiam sunt sex generales notæ, quibus patiens membri, aut partis ipsius locus depræhenditur. Dignoscitur enim à sym ptomatibus, ab actione læsa, excremētorum qualitate, à tumoribus præter naturam, doloribus, & coloris vitio: quæ singula accurata opera sunt expendenda, quo partium patientium cognitionem capiamus. Gal. Locor. affect. lib. j. cap. ij. & iij.

Esthiomenus ἐσθιόμενος, hoc est, vlcus exedens, est quando bilis flaua crassior fit, hærétque in parte aliqua, totam eius cutem exulcerans herpetis speciem gignit. Quòd dilutior fit, altera species nascitur, quæ quia pustulas milio similes habet, Miliaris vocitatur. Esthiomena cacoëthe sunt, & malorum succorum soboles. Legendus est Galenus Meth. med. lib. iiij. cap. iij. & ad Glauc. lib. ij. cum explanatione Acakiæ.

Esula Serapionis, Pityusa Diosc. & Galeni est: tota Tithymalorum modo purgans: ob id etiā Tithymali species putatur. Cæteris Arabibus Esula parua, est Tithymalus paralios, siue maritimus: magna verò Tithymalus, est platiphyllos, viribus tamē sunt iisdē valētibus, scilicet in purgādo. Myrepsus, cuius interpres Fuch. in vna medicamētorū cōpos. Esulā Chamæpityn facit. Diosc. lib. iiij. c. cxlvj. perlegendus est.

Euacuatio, est humorum in corpore redundantium inanitio: cuius quidem multa ac varia sunt genera. Vacuamus enim interdum per venæ sectionem, nunc per medicamentum purgans, subinde etiam per vomitum, scarificationem, ac cucurbitarum appositionem, inediam, & somni ab inedia repetitionem, micturitionem, sputi eductionem, sanguinis è naribus profluuium, mensium, hæmorrhoidum, coitum, insensilémque euaporationem, quæ quidem à natura, nobis etiam quiescentibus, fieri solet: quæ sanè singula suo ordine exponemus.

Euchima, id est, sanguinem bonum gignentia, videlicet rubentem, crassi & tenuis medium: cuius contrarium Cacochima. Oribasius de Confectione ciborum libro iij. cap. de Cacochyma, inquit: Non vna species est cacochymię, alia enim sunt frigidiora, alia cholerica, alia melancholica: omnia hęc sunt, quæ sunt in cibis cacochyma: latet enim in multo tempore pessimus in venis humor collectus ex cacochymis cibis. Ex ipsa igitur modica occasione in putredinem totum conuertit sanguinem, & febres malitiosas operatur, & excitat. Quod autem in temperamento est, neque euchymum, neque cacochymū, sed medium est. Cacochymos autem vocamus, qui nō bonos succos, qui sanguinem nutriant, faciunt, sed humores: euchymos verò, qui bonos succos, vnde sanguis fit, generant.

Eupatorium εὐπατώριον, omnino Agrimonia vulgaris videtur, Diosc. eupatoriū cum Serap. agrimonia, & Mesues eupatorio conferenti. Corruptum verò nomen ex Argemone apparet, quàm falsò quidam Eupatorium putarūt. Quod hepatis obstructiones aperit, ipsúmque roborat, nomen adinuenit: vel ab Eupatore herbæ inuētore. Hanc etiam Pentaphyllon vocari, quod folio sit quinque partito, scribit Galenus lib. quinto. Comp. pharm. κατὰ γένη. Diosc. lib. iiij. cap. xxxiij.

Euphorbium εὐφόρβιον, & eupherbia arbor spinosa, in Athlante monte Libico ad Mauritaniam, ferulaceáque, & ex ea conto eminus incisa liquor emanans lacteus, facultatis est causticæ, ac vrentis Diosc. sarcocollæ modo emicans: quanquam variū colore reperitur. Galenus lib. vj. Simpl. & lib. iij. idémque ix. Composit. phar. libro Diosc. lib. iij. cap. lxxviij.

Euphrasia εὐφρόσυνον, recens herbatiis inuenta, vel cognita: Græcis, & Latinis authoribus olim inaudita: neotericis ergo commendata medicis, oculorum præsertim, vel nephriticis etiam, remediis. Hanc Barbarus inter saxifraga numerat: atque de ea plura apud Syluium lib. primo de Simpl. med. natura, leges. Est & Euphrosinum Buglosso nomen, si Plinio li. xxv. cap. ij. credendum est.

Exasperantia, quòd leuius, vel mediocre in cauitatibus fuit, & excrementis: vt acerba, austera, cruditatem parientia, dicuntur.

Excoriatio ἀπόσυρμα, est quando casu, aut quopiam violento offensu cutis auellitur, & ei parti scabrities suboritur depillatúrque: & quæ subinde cutis nascitur glabra est.

Excret

Excretio superfluorum, est cum excernitur flaua bilis ad fel, alij fellis folliculum appellãt: atra bilis in lienem: serositas sanguinis ad renes: imo & vna quæque pars vbi satis habuerit excrementi, quod superest, ad alias remittit partes.

Excrescentiæ, siue eminentiæ κονδυλώματα, sunt in sede, in callum coactæ: vel rugæ circa anum tumescentes, reduplicatis enim ani corpusculis, ruga quædam præter naturam insurgit, & intumescit: cùm enim sinuosus sit anus, rugas annexas habet.

Exercitium, euacuationis humorum subtilium genus est, quod quidem supplet frictio: de qua re scripsimus in dict. Equitatio, & Frictio.

Expressio oculi, seu exitus oculi ἐκπτωσμός, contraria est imminutioni passio: in ea enim sic exprimuntur oculi, vt exerti perseuerent.

Expultrix facultas est, quæ à coctione inutilia & aliena segregat, & excrementa singula ex corporis particulis pellit, ne si diu moram in corpore traxerint, putrescãt. Hæc itidem retentrix alteratrici ministrat. Author est Galenus in lib. Facul. natural.

Exquisita tertiana febris intermittens, est quæ ex flaua bile per sensiles corporis partes delata, oritur: & sui ipsius naturam puram atque synceram seruat, & dignosci tur suis notis. Quære dict. Tertiana exquisita.

Extinctio, est quæ ob naturæ perturbationem à refrigeratione oritur: suffocatio verò, cùm vniuersus sanguis ad principium confluit, desertúrque: vt de mortuis præ mœstitia refert Plinius de P. Rutilio, & P. Lepido, libro septimo, capite trigesimosexto.

De lit

De litera F.

Aba κύαμος, vulgaris notitię legumen, neque tametsi correspondēs Diosc. Gale. Celsi & Pli. descriptioni: nam illorum authorū fabas esse rotundas, & longè minores nostratibus, vt etiam octodecim non sufficiant drachmæ ponderi, & vna quæ fuerit nostras drachmam adimpleat. Ex authorū supra citatorum monumētis cætera Lector eliciat.

Faba AEgyptia, quæ & Pontica, & colocasia, à superiore latè differt: quæ Indica faba Arabibus mirantur, in siliquis digitorum septem, aut ampliùs, longitudine dependet, & venenum in se habet. Syriaca autem faba λωτὸς δένδρον Græcis, Lotus arbor Latinis authoribus dicitur: cuius quære dict. Itaque fabæ AEgyptiacæ magnitudo, obolum vnum habet, &c.

Faba inuersa, Telephyon Dioscoridi, & Aizoum secundum, hoc est, semper niuū mediū est: quæ quibusdam obtuberascentes radices, Scrofularia est appellata, quēadmodum Chelydonium minus, & Climenum, siue Sege Arabibus, de quibus suo loco referemus. Est denique faba suis ὑοσκύαμος Græcis, appellata: cuius duæ occurrunt species. Hyoscyamus semine albo, & altera semine nigro, vtriusque quæ oportuit descripsimus.

Facies πρόσωπον, & vultus πρόσοψις, pars à fronte ad mentum vsque pertingens est nominata, cuius multæ occurrunt partes: oculi siquidem superciliis subiacēt, quorum pars superius & inferius oculū ambiens, & interiores eius tunicas tegens palpebra βλέφαρον, dicta est, aut gena. Pili qui extremo palpebrarum superiorum ambitui inhærent, cilia nominantur. Aliæ faciei partes quæ sequuntur, per seriem literarum explanabuntur.

Faciei nigrities seu aspredo, & scabrities, ἔφηλις, est in facie ex solis ardore prognata: cui propinqua φακὸς, id est, faciei macula nigra, lentis leguminis similitudinē obtinens, & hæc lenticula, siue lentigo faciei appellata. In facie fiunt diuersę vel passiones, vel dedecora: pessima est, quam oris distentionē Celsus, Græci κυνικὸν σπασμὸν, Barbari torturā faciei vocant. Sub oculis verò quod vox ipsa græca designat hypopia, quæ vox prolatione quidem alteri similis est, per quam affectum significamus, quem inter oculi mala numerauimus, in quo pus scilicet sub cornea vocata tunica continetur. Sunt autē ὑπώπια, hæc nigriores sub oculis contingentes, à sanguine compressis venis exeunte, & sub cute permanente: sugillata Latini vocāt: nec sub oculis tantùm, sed quacūque parte ob ictū caro liuescit. Fit præterea in facie à crasso humore tumor exiguus, & durus: vocatus à Græcis ἴονθος, Celsus varos nuncupat, fiunt & συκώδεις, quædam eminentiæ in loco barbæ, si tenuis & acris quædam veluti sanies crassis humoribus misceatur. Nascuntur & ficus, de quibus suo loco diximus.

Facultas, est causa, à qua procedit actio. Sunt autē numero tres diuersi inter se generis, quæ animal gubernant, toti corpori ex suo quodam veluti fonte quæque distributa, animalis scilicet, vitalis, & naturalis: facultas naturalis in hepate est, per venas in totū corpus sparsa: tertia, & infima facultas vitalis, in corde est: quæ per arterias in corpus vniuersum distributa, secunda & media: sed quæ animalis facultas, in cerebro, spinæ medulla, & per neruos in partes omnes sensu tactus, & motu volontario præditas delata, prima, & summa.

Facultas egerendi, deiiciendivè, ne destruatur, totus thorax vndique valido stringitur robore, musculique omnes, qui plures sunt, iuxta aluū tenduntur in egerendo: magis qui in hypocondriis, vt est author Gal. lib. ij. de Musc. motu.

Fagus φηγὸς, Eius glandes nucleis non dissimiles, cute triangula inclusæ legentibus apparent: & hoc fructu sues, & cum apris animantes ficures, quòd eo delectentur,

etiam sub hyemem impingantur. Neque ad rei medendæ adhuc vsum transiit, vt eo fructu medici vtantur. Est & fagi alterum genus, Græcis ὀξύα appellatũ: Latinis Scissima. Dioscorides lib. j. cap cxxj. scribit Quercum, Fagum, & Ilicem generis esse diuersos, facultate tamen in fructu respondere.

Fames canina, siue appetentia inordinata κυνώδης ὄρεξις, est cõtraria abolitæ appetentiæ passio: esuritionem enim procliuem excitat, sed vt ea laborantes, quum appetentiam cohibere nequeant, in cibis ingerendis modum excedant, & grauati eorum copia paulò post euomant, atque sic se leuent, rursúsque expleant, ac iterum in vomitum perinde atque canes reuertantur, vnde etiam appellationem malum hoc accepit.

Far χόνδρος κατὰ τινάς, colore rutilo, vel rubro frumentum: & est colore pullare frumentum, quod vtrúmque barbatum frumentum agricolæ vocant. Tertium, quod cæteris candidius videtur, clusiuum, & blance putatur. Vulgus bladum dicit. Far nonnunquam etiam pro farina vsurpatur: itaque frumentum pro Secali, vel, vulgi appellatione, Siligine, coloris ciniricei nigricante, interpretari absurdum suspicor.

Farfugium χαμαιλεύκη, pratensis farfara est, flore candido, in rotunditatem ordinato, ornata: & Nymphææ luteæ, nisi humilior appareret, esset similis: quæ à Tussilagine discrepat, vt loco suo scriptum reliquimus. Est præterea Farranum, vel farfugium alterum: quam herbam officinæ pedem asini pro Bechio vsurpantes, appellãt: quæ bechium tamen non est.

Faseolus λόβος δόλιχος σμίλαξ κηπαία, hortensis leguminis genus. Est denique Faseolus φασίολος, Smilax hortensis, hoc est, pedemontanum pisum renum pusillorũ figura, & colore vario circunscriptum, Longobardicúmq; appellatur plebeiis. Galenus lib. j. de Alimentorum facultatibus, Faselũ à Faseolo distinguit: vulgq; faseolũ plantam hortensem esse eandem cum Smilace, cuius fructus Lobi dicuntur: & Delichi Theophrasto. Faselũ autem eundem esse cum cicercula, aut certe eius speciẽ, quæ etiam hodie, Fasillorum apud vulgus nomen retinuit: & hi ciceres subflauescentes, siue subalbicantes suspicantur. Quæ Dioscoridis Smilax vtraque topiaria depræhenditur, non adscribenda cum Faseolis, sicut loco suo meminimus, videtur: lib. iiij. cap. cxxviij.

Fauces φάρυγγα, propriè vocant spatium oris internũ, quod gulæ & gutturi præiacet. Galenus principio libri octaui de Vsu partium sic scriptum tradit inquiens: Primum & præcipuum vocis organum, cui λάρυγξ est nomen, superior finis est arteriæ ad fauces: quem vtique etiam φάρυγγα nominant æquiuocè, cum ea pharynge quæ laryngi incumbat portio.

Fausel, id est, auellana Indica, facultate sua adstringens: priscis etiam desiderata Serapioni nuci moschatæ similis, forma pyramidis, insipida: eius desideratæ loco misceetur santalum rubrum, quod ligni orientalis generis perhibetur, & coryandri recentis dimidium.

Fauus κηρίον, est malum saphatto figura, & aspectu non dissimile, maiora tãtùm foramina habens: in quibus humor melli similis continetur, non secus quàm in fauis apum, vnde nomen etiam sortitum est.

Febris, est calor præter naturam, qui à corde initium sumens, per arterias & venas in corpus vniuersum diffunditur, atque actiones eiusdem lædit. Febrium principales differentias assignat Galenus de Diff. feb. lib. j. cap. j. & v.

Febrium differẽtiæ, sunt quæ ex humorũ putredine infestantiũ cognoscantur: sed quamobrem per circuitus repetãtur febres, docet Gal. lib. ij. cap. j. de Diff. febr.

Febrium simpliciũ genera tria sunt, quemadmodũ etiã tria, quæ corpus hominis cõstituunt, continentia scilicet, contenta, & impetum facientia, hoc est, solidæ partes, humores, & spiritus. vt author est Hippoc. Epidem. lib. vj. particula viij. cap. viij.

Febrium genus secundum fit, dum in humoribus calor immodicus succenditur, & vocatur putrida febris, non alio sanè nomine, quàm quòd in ea humores

put

putrescunt, hæc est similis aquæ calidæ, quæ vas frigidum, cui infunditur, calefacit: ita etiam humores præter naturam calefacti, corpus: putrescunt autem humores intra, vel extra vasa: si intra, tum vel omnes simul, aut vnus duntaxat putrescit: quòd si in omnibus vasis, ac potissimum maximis, æqualiter humores putrescunt: & fit Synocha, seu continens putrida. Quære dict. Synochus.

Febris continua συνεχύς, est quæ si intra vasa vnus duntaxat humor putrescit, febrem accendit: ea autem est, quæ non desinit ad infebricitationem: remissionem tamē in singulis accessionibus obtinet: vt declarauimus in dict. Continēs, & Continua.

Febres compositæ sunt, quæ citra partis alicuius passionem inuicem miscentur, vt tertiana, quotidiana, & quartana. Nam hæ febres quæ ob partium inflammationem accenduntur, mixtionem accipiunt: quæ autem citra alicuius partis inflammationē consistunt, aliquando complicantur, aliquando verò in totum confunduntur. Cōplicatio Græcis ἐπιπλοκὴ, confusio autē χρᾶσις, nominatur. Quære dict. Cōplicatio.

Febrium simplicium trium generum explicatio, est quando calor præter naturam accenditur vel in spiritibus, & fit ephemera seu diaria: quæ quidem duplex, scilicet simpliciter ephemera, seu diaria dicta, & diaria plurium dierum, alio nomine Synochus non putrida vocatur. Quæ in humoribus fit, putrida est: putrescūt autem modis duobus, vel intra vasa, idque bifariam, vel enim omnes æqualiter putrescunt, & fit Synochus putrida: vel enim humor tantùm, & sic erit continua. Si enim putrescit bilis flaua, fit tertiana continua, vel ardens dicta febris: si pituita, quotidiana cōtinua: si atra bilis, quartana continua. Qui extra vasa putrescunt humores, intermittentem constituunt: si enim putrescit flaua bilis, fit tertiana intermittens exquisita: si pituita dulcis, quotidiana intermittens exquisita: si pituita vitrea, oritur Epialos: si atra bilis, quartana intermittens. Si autem in solidis partibus, fit quidem vel hectica, vel quæ est senectutis Marasmos. Hæc Fuchsius.

Fel, bilis, folliculus, id est, vesica fellis, κύστις χοληδόχος, Græci nominant: adhęret fibræ hepatis, & pessimi sanguinis purgamentum recipit: de qua quidem materia multò plura in dict. Bilis flaua exptessimus.

Fel animalium prædantium siue quadrupedum, siue volatilium, & in aquis degētium, caloris summi, acrimoniæque maximè particeps collyriis, & remediis aliis cōprobatur. Cætera retulimus in dict. Vesica fellis.

Femur, & femen μηρὸς, est pedis pars interior, quæ à coxis incipit, & ad genua finitur sicut exterior femen. Quinetiam femen seu femoris os coxendix est, atque superior pars ossi sacro annexa caput femoris appellatur: in se & partes Trochantrum magnum, & Trochantrum paruum, atque sui ipsius collum continet.

Ferula νάρθηξ calidis nascitur locis atque transmarina, geniculatis per vices notata scapis. Duo genera Theophrastus facit: sed quę dioscoridis ferula est, caulē profert ternum sæpe cubitorum, folia fœniculi, longè asperiora & latiora, qua ab imo caule vulnerata Sagapenum efficitur.

Festuca ἀιγίλωψ, auenæ erraticæ secundum genus, folia habens tritici nostratis, sed molliora: in summo capite semina, bina ternavè rubra, quibus aristæ quasi capillaceæ, exeunt. Est & aliud genus, cui nomē Bromus, ægilopi similis, vim habens exsiccatoriam, quæ hîc desiderantur, pete ex Diosc. lib. iiij. cap. cxxiij.

Fibræ pulmonum quinque numerantur, sicuti scriptum reperitur in dict. Pulmo. Nam viscerum omnium, vt cordis, iecinoris, lienis, & pulmonum extremitates fibræ appellantur.

Fiber, qui & Castor, vitæ ancipitis animal: à quo castorium ex ipsius testibus medicamentum dictum. Qui scribit hoc animal castrare se, ne præda fit venatoribus, tota errat via: quum rem falsam esse diligenter animaduerti: quando paruos eius esse testes, substrictósque, & spinæ adhærentes, nec adimi posse nisi cum morte credendū est. Verùm folliculos geminos esse ex nexu vno dependentes, qui amputantur, captis animalibus, propter medicam vim, qua maximè pollent. Ampliorem habes descriptionem in dict. Castor.

Ficedula ἡ συκαλὶς, auis, cui nomen à ficu est: quòd ea, vt testis est Varro, pinguẽ fcat, quod factum tempore aucupetur. Vulgus Becque figue vocat, laudabilis fatis in patinis, si medicis aliquibus credimus. Aristoteles lib. ix. de Historia animalium μελαγκόρυφον, id est, atricapillam fieri ait: vt ex eo retulit Schol.

Ficus vulgaris συκῆ: est & ficus duricorij προδρομασύκη: & ficus AEgyptia συκάμινον, sycomorus: & Alexandrina, & Idea ficus: sicut Cyria, Indica & Arabica: regionũ varietate, diuersa etiam facultate, & colore deprahenditur. Nam quæ ad mare nascitur magnitudine mediocri, ficus pelagica dicitur, & foliis vidua est. Sunt & ficus albę συκᾶ λεῦκα, Actuario appellatæ, interdum pingues: quarum apud Maubitas Rhodano vicinos populos frequentia est.

Ficus σῦκα καὶ σύκωσις, sunt tubercula vlcerosa, rotunda, subdura, rubicũda, quæ dolor comitatur, fit hoc malum magna ex parte non solùm in capite, sed & reliquo etiam corpore. Barbari Talpariam dicunt.

Figura, est quæ termino, vel terminis clauditur: vt circulus termino, reliquæ verò figuræ terminis, nam terminus, cuique rei finis est: verùm quæ plana figura est, cuius medium neque subsultat, neque ab extremis egreditur.

Filix πτερὶς, mas, quæ Osmunda regalis officinis est: fœmina verò, quæ segetibus in sabuletis est frequens. Osmundæ filicis radix maximè vtilis deiiciendis lombricis, & hydropibus: amara, astringens, partum mortuum deiicit: vlcera valenter, sed siue morsu siccat imposita: hepatis meatus probè terget sine manifesta calfactione, aut refrigeratione. Gal. lib. viij. Comp. pharm. Est & filicula nomine Trychomanes, & Polypodium: cuius dict. petes.

Filipendula Oenanthe herba, quæ officinis Scrophularia quoque dicitur: quod in radicis filamentis tubercula apparent: de qua quidem herba in dict. Oenanthe plura leges. Diosc. lib. iiij. cap. cxv. Est & Oenanthe vna satiua, altera syluestris Labrusca: de quibus vide suo loco.

Filius ante patrem, aliquibus Delphynium, quod pro Coluthea, id est, Sena nostrate, vsurpant: quæ suo loco reposita sunt omnia.

Finis, est cuius gratia quæ ad medendi facultatem spectant, ordinantur; & ad quẽ tendunt, & referuntur quæ sunt medicæ speculationis: quò d assequuti, mederi quęrũt nihil amplius.

Finis principij morbi adhuc futurus quinque rationibus potissimũ deprahenditur: primùm ex morbi ipsius natura, & differentia: febres siquidem ardẽtes, pleuritis, viscerum inflammationes, & passiones similes, breuis temporis principium habent; contrà epilepsiam, coxendicum, & renum dolores, longi temporis. Sic quidẽ à morbis ipsis, futurus principij finis deprahenditur: secundò, à temporibus anni: tertiò, ex ætate & natura laborantis: quartò, ex regione in qua ægrotans decumbit: quintò, ex victus ratione quæ præcessit. Fuch. in Meth. med. cap. xliij.

Fistici, amygdalis pumillis nostratibus persimiles, sed figura, non sapore, neque colore interno, qui viridis ostenditur. Inter bellaria plerique reponunt. Dioscoridi Pistacia dicuntur, quorum dict. petes loco suo repositam.

Fistula lachrymalis αἰγίλωψ, est abscessus, qui inter maiorem oculi angulum & nasum fit, qui ruptus si negligatur, in fistulam abit vsque ad os ipsum progredientem. Verùm hic abscessus prius quàm diruptus in idem vlcus abit, nomine ἀγχίλωψ: à quidem ἐγκανθὶς haud parum abest: & est naturalis circa maiorem oculi angulum carunculæ supra iustum modum excrescentia, huius contrarium ῥυὰς est, hoc est, eiusdem carunculæ decrescentia.

Flutæ Latinis, πλῶται Græcis, quasi nauigabiles pisces dicuntur, quòd in summa aqua fluitantes, mergi non possunt. Optimi generis piscium Plotæ, siue flotæ sunt, vt ex historiis Romanorum Consulum deprahenditur. Hæc Scholiastes.

Fœniculum μάραθρον, hoc est, satiuum: alterum, & tertiũ agrestem, ἱππομάραθρον Græcis: Latinis feniculum syluestre.

Fœnum græcum τῆλις, de quo alibi dictum fuit, siccum primo ordine, calidum,

sec

ſecundo: vt eſt author Gal. lib. viij. Simpl. & ob id digerere dicitur, vt idẽ author lib. j. Compoſ. pharmac. aſſirmat: & cataplaſmatis admiſcetur. Dioſc. lib. j. cap. xciiij.

Folium φύλλον Indicum appellatum, quod Malobathrum quidem eſt: ſed arbitrantur aliqui Indici nardi folium eſſe, falſi quadam odoris cognatione. Permulta enim ſunt quæ Nardum olent, quemadmodum phu, aſarum, niris: ſecus autem res ſe habet. Namque Malobathrum folium ſui generis eſt, quod Indicæ gignũt paludes, lentis paluſtris modo ionatantis aquis, ſine radice. Cætera Dioſc. lib. j. cap xj. Eſt denique Folium φύλλον, herba mas vna, ἀρρενογόνον: fœmina altera, θηλυγόνον, Ruell. lib. ij. cap. x.

Fœtus ἔμβρυον, eſt ex vtriuſque ſeminis ſubſtantia maris & fœminæ, in vteri locis compræhenſus, inuolutus, atque coactus: nutrimentum menſtruoſi ſanguinis per vmbilicum, minimè quidem per os, accipiens, vt author Galenus in lib. de Fœtus format. & in lib. de Semine. Quære ſubinde dict. Embrio.

Fomenta ſeu fotus πυρίαι, ſunt quæ ſuo calore partes corporis, quibus applicantur, fouent: & arida, & humida, prout partes exigunt, componuntur. Fuch. cap. ix. lib. iij. de Compoſ. medic.

Forma, vt eſt author Ariſtot. eſt tranſmutationum natura effectiua: nam & ſpecies, & terminus, & actus primus ac ſubſtantialis dicitur.

Formatrix facultas, eſt in fœtus generatione, quæ cõ pagem, formámq; partium, & internę earundem cauitatis ſpeciem effingit, huic famulantur nutrix, & auctrix.

Formica μυρμηκία, καὶ ἀκροχορδών, vtrunque malũ cutis exigua eſt excreſcẽtia, calloſa, & magna ex parte rotunda. Sed μυρμηκία latiore baſi, & ſeſſilis eſt, ac in ſcalpendo, & attritu mordentis formicæ ſenſum efficit, ἀκροχορδὼν autẽ anguſtiorẽ baſim obtinet, vt chordæ nexu ſuſpenſa eſſe videatur. Latinis verruca penſilis eſt.

Formicalis ruptura μυιοκέφαλον, eſt quæ ſi exigua adhuc fuerit, muſcæ capitis formam oculi paſsio præ ſe fert. quum amplius & eouſque ſuccreuerit, vt acinũ vuæ repræſentet, σταφύλωμα nomen habet, aut vuatio, Latinis medicis. Si ſic augetur, vt extra palpebras emineat, μῆλον nominatur, ſiue veſicalis ruptio. vbi verò obducta cicatrice obdur uerit, ἧλος erit, id eſt, clauus. In foramine vueæ, hoc eſt, pupillæ, hæ paſſiones fiunt.

Fractura κάταγμα Græcis, eſt oſsis fracti affectus: qui alioqui ruptura appellatur, Galeno teſte lib. iij. Meth. medendi: & de Artis conſtitut. Celſus Artium libr. viij. qui de fracturis, & ipſarum curatione plenius legitur.

Fraxinella, aliquibus Corrigiola, Lilium conuallium, & connoluulus, ſuſpicatur: verùm quoniam ſub hoc nomine Fraxinella herbæ diuerſæ, innumeræque vocãtur: quænam hæc ſit, adhuc hęſito, quare peritiores conſulendos moneo.

Fraxinus μελία, hæc arbor non ſolùm ab Homero in haſtis conficiendis, ſagittis, & vmbonibus, quòd materia ſua ſit idonea, celebrata eſt: ſed & Græcis, & Latinis priſcis & neotericis authoribus medicis, ad medendi vſum tum ſemen, quod officinis lingua auis, tum radicis cortex, veneratur: nam arquatis & ventre tumentibus radicis, & arboris medianus cortex in decocto valde commendatur.

Fragum βοτάνη, hoc eſt, quinque-folium gignens fructum ſui nominis. Quòd autem fragum rumex, ſiue lapathum ſit, falſum eſſe deſcriptio tota reclamat: quòd denique rubus idæus, & fragum fuerint idem, quicunque credit, longè fallitur: quod Scholiaſtes ſuſpicatus, aſſerit.

Freminum, verſore Gaza, Anemone eſt, vulgò herba venti: cuius genera tria à Dioſc. numerantur. Quęre Anemone.

Frictio dura, eſt quæ corpus cogit: mollis, quæ laxat, & ſoluit: multa, quæ extenuat, & minuit: mediocris, quæ augẽdi vim obtinet: aſpera, quæ ad exteriora pertrahit: leuis, quæ cutem in partibus retinet. Galenus lib. ij. Sanit. tuendæ.

Frigilla ἡ σπίζα, vulgò Berza: hæc auis apud Latinos, vt Feſtus ſcribit, ex eo dicta eſt, quòd frigore hyberno cantet, & vigeat. Inter auiculas cibi melioris patinis adaptatur, & voratur.

Foſſula ſiue annulus βοθρίον, eſt vlcus cauum, anguſtum, purúmque in cornea na-

tum exiſtit oculi.

Fornix,ob eius ſæuitiam,& veluti feritatem practicis medicis. Noli me tangere, morbus nomen accepit:gutta roſacea longè peior, quæ præire elephantiaſim ſolet. Eſt autem malignum adeò vlcus Fornix,vt ex remediis, etiam quæ congrua videntur,irritetur potius, quàm mitigetur,& in ſanas partes depaſcendo vagetur. Sunt qui Cancrum putent,ego ad phagedæna pertinere putauerim.

Fucus marinus,φῦκος θαλάσσιον, καὶ φῦκος πελαγικὸν,hoc eſt, fucus & marinus,& pelagicus,multis generibus complectitur, ſicut ſcriptum reliquimus in dict. Phycos thalaſsion.

Fulica,vel fulix ὁ κέπφος,vulgi appellatione Fouque:à quibuſdam etiam, vt refert Scholiaſtes,dicitur Diabolus,quòd fulua auis ſit.viuit in mari,ſtagnis, lacubúſque:frequentiſsima tamen ad ripas maris mediterranei prope Agatham Peſſulatũ, ex qua venti prognoſticum Aratus poëta ſumit: cuius interpres varia & multa de hac aue ſcribit.

Fumaria,& fumus terræ καπνὸς ποία,vulgaris notitiæ herba eſt,purpureo flore vndique decoratur cum numeroſis foliis candidioribus. Huius decoctum,ſiue per ſe, ſiue cum aliis,prurientibus ſcabie,ſanguinis aduſti,atríque copia,hominibus bene-facere certum eſt:Similiter qui de ea conficitur ſyrupus:& ipſius in aquam per imbricem vitreum extillatio,necnon quæ de ſucco componuntur Catopotia.

Fungus,& boletus μύκης,varius ac multiplex habetur, nauſeabũdum cibi genus, ac letiferum:cuius non minoris æſtimat facultates Dioſcorides, ſecundum videlicet locorum natiuitates,herbarum,& arborum diuerſas vmbras:necnon venenatorum cauernas. Quæ reſtant hic, reperies in dict. Boletus. Nos quoque ad amicum quod ſubeſt,Epigramma direximus vice admonitionis.

Annumeras inter fungos quod Agaricus vſu
Fertur,& à patria nomen habere ſua.
His errare modis medica ratione pudenter
Te ſcimus,& reſipis ſi modo fungus obeſt.
Fungus obeſt,viruſque ſuum per viſcera fundit:
Inficit & molli cætera membra cibo.
Actutum contrà bibitur ſed Agaricus omne
Funeſtum virus,perdomitúmque necat:
Difficilémque fugat languentem corpore febrim.
Quam fungus tacita ſimplicitate fouet.

Furfurea ſubſidentia,eſt quæ orobea peior exiſtit:hæc enim febris vbi adipem vniuerſum,& maiorem partem carnis abſumpſerit,atque iam profunditatem carnis & vaſorum obſederit,ſolidáſque partes corporis attigerit, apparet. Dicta eſt furfurea vrinæ ſubſtantia à triticei furfuris exquiſitè moliti,ſimilitudine. Interdum enim ſolius veſicæ patientis ſignum eſt,vt quibus in vrina craſſa, furfurea ſimul quædam exeunt,iis veſica ſcabile laborat:vt ſcriptum reliquit Hippocr. Aphoriſ.lib.iiij. Quære dict. Laminea ſubſidentia.

Furunculus δοθιὴν,tumor eſt abſceſſum præ ſe ferens,ex craſsis humoribus,in carnoſis plerunque partibus conſiſtẽs:mitis quidem, quùm in ſola cute coïerit:malignus autem,vbi ex alto in ſuperficiem,& ſummam cutem emergit.

Frumentum,quicquid ariſtas emittit,& per hyemem in herba,Scholiaſte cõiectore ex Cæſaris commentariis,eſt. Itaque Cæſar ipſe frumentandi cauſa quandoq; ſuos gregatim mittebat milites,vt deficientem in hybernis annonam repararẽt: quòd intelligeret ſuſpicor,genus omne ex ſegete triticum,& legumen nullam prorſus diſcrepantiam faciens. Quin à tritura triticum deriuatum ſanè eſt,hoc eſt,genus quodcunque farris,quod ſimpliciter non de frumento ſemine nobiliſsimo, de variis verò eſt intelligendum.

De lite

De litera G.

Aiacum lignum ἐ'βένου τί εἶδος Dioscord. descriptione lib.j. cap.cxj. Ebenus est: nulla etiam reclamante cęsura. Palma sancta, Lignum sanctum, & Gaiacum lignum, arboris eiusdem lignum est, neq; diuersæ facultatis: quod tametsi Io. Agricola in treis distinxit diuersas species, colore, pondere, & facultate dissimiles: propterea à recentioribus medicis tria varia nomina, priscis authoribus indicta quoniam incognita, tradiderit: illis quoque nominibus in treis species distinguere voluit. Habetur optimum quod nigrũ est, nullos habens venarum discursus, factitij cornus lænore: cum frangitur, densum apparet, mordens gustu, atque adstringens: suffitur iucundo odore sine fumi tædio: recens autem ad ignem prolatum, ob pinguitudinem accenditur, & tritum ad cotem flauescit. Cætera per differentias arboris ex ipso Dioscori. petes. Morbis omnibus præsertim ex humore frigido natis salubre est: nam acrimonia, & amaritudine incidit, tenuat, terget, vacuat, propterea in curanda lue Gallica, & Italica ab Hutteno, Matteolo, & Ant. Gallo commendatur. Quid autem sentiat Manardus lib.vij. Epist.iij. est consulendus.

Gagates lapis, colore atro est, odore dum vritur bituminis, digerit admotus: in collis præcariis, & salinis frequens Diosc. lib.v. cap.xcij. suffitu recreare vuluæ strangulatus, & nidore serpentes fugare scribit.

Galanga, Actuario in plerisque Arabas imitato, est radix subrubra, geniculata, intorta, grauis, sapore acri, linguam admodum exulcerans: calida sicca tertio ordine, odore & figura Cyperi, vnde quibusdam Cyperus Babylonicus dictus. Diosco. lib.j. cap.iiij. Quære dict. Cypirus, vbi plura.

Gallion γάλλιον, minutum Muguetum repræsentat, quanquam & aliud ostenditur flore luteo: atque nomen hoc habet Dioscorid. lib. iiij. cap.lxxxj. authore, quòd in contrahendo lacte coagulandóque casei vires obtineat. Ramulos, foliáque Aparinæ habet simillima, & recta: florem in cacumine copiosum, tenuem, densum, odoratum.

Galbanum χαλβάνη, liquor ferulæ Syriacæ, seu plantæ ferulaceæ in Syria frequentis, nõnullis Metopium vocitatum, grauissimum reddens odorem: impositum excalfacit, vrit, extrahit, discutit, menses ac partus trahit suffitu. Cætera Diosc. docet lib.iij. cap.lxxix.

Galiopsis, γαλιόψις, Scrophularia minor Gesn. est. Scholiaste Cataria herba pingitur, videturque Labeo, id est, vrtica mortua: aliis Grypalma officinis appellata. Scrophula autem maior, ficaria, millemorbia à mustellæ aspectu retinet nomen. Dioscorides verò libro quarto, capite lxxx. fruticem, caulem, & folia in totum habere vrticæ sed leniora, & quæ grauem odorem trita reddant, scribit.

Galena Plinio lib.xxxiiij. cap.xviij. plumbi & argenti communis vena in mineris reperta, dicitur: quæ alioqui Græcis μολύβδαινα vocatur, & plumbago Dioscorides lib.v. cap.l.

Galenus, medicus insignis, & omni doctrinæ genere callens, vt superarit scientia cæteros: è Pergamo siue Troia ciuitate Asiæ emicuit Traiani temporibus vsque ad Anthonium Pium. Niconis geometræ, & architecti filius, qui compluribus voluminibus medendi artem, post Hippocratem, locupletissimam reddidit. Venisse quãdoque Romam dicitur, sicuti scriptum reliquit in lib. Meth. med. ac cœlũ Romanum inconstantiæ maximè accusasse. Hunc omnes medicorum, dempto Hippocrate principem appellant.

Galia moschata, & Sebellina, trochiscorum, hoc est, rotularum, seu pastillorum, nomina sunt: quibus rarò per se vtimur, sed in alias veniunt compositiones.

Galla κηκὶς, fructus est roboris, & cæterarum glandiferarum arborum: ea vel est emphacitis, id est, immatura, parua, nodosa, grauis, solida, non perforata,

sed magnitudine medioctri,ad scriptorium attramentum præsertim deligitur. Altera galla,maior,rotundiórque est, leuis,laxa, perforata, flaua, non tamen improbata: quoniam in vtraque astrictoria vis pollet, vt depræhenditur Coriariis.

Gallina ἀλεκτόρις,familiaris & domestica auis est:cuius mas Gallinaceus,& euulsis genitalibus Capus,siue capo efficitur:quod nos disticho hoc allusimus:

Quem credes Gallum patrio super alite,sestes
Quos habet euellas,fiet & ille capus.

Quantæ autem vtilitatis auis vtraque valentibus, & valetudinariis sit tam in cibis, quàm in decocto,Galenus, cum medicis posterioribus, obseruauit. Sed & inter aues omnes galinarum oua cæteris facilè prætulit:phasianorum, & perdicum quanquam concoctu facilima,& nutrimenti optimi,postposuit tamen.

Galerita,& patrio nomine Alauda,Vergilio Syris,auicula parua est,ab Accipitre aue sæpè depressa,apicem in vertice,pauonis modo, gestans, quæ assa & in cibo sumpta,cœliacos,Dioscoridis sententia,adiuuat.

Gallinago ὁ σκολώπαξ, inter phasianos secundum genus videtur: Allobrogibus Rhodanum incolentibus phasianus gentillis appellarur:cuius caro inter delicias laudatissima habetur, necnon à medicis peritioribus seculo nostro ægrotis magnoperè cōmendata. Alexander Myndius ex Athenæo li. ix. Dipnosophyst. sic scriptum reliquit.Est,inquit,Scolopax Perdice paulò maior:cuius dorsum versicoloribus maculis distinctum est, testæque coloris figulinæ speciem gerit, nisi quod magis rufum est. Graui est corpore,& breuibus alis,vt à canibus facilè capiatur: puluera tione gaudet, & sicut gallinacei grano gaudet. Neque ergo gentillis Phasianus pro Attagena deinceps vsurpabitur,quod tametsi Scholiastes ex poëta Myndio suspicatus est:sed secundum phasinorum genus in cibis optimum.

Gallitricum pro gallicētro Ruellio videtur esse Horminum,hortense: olitoribus orualla, & rota bona appellara, aliquibus scriptoribus verbenaca recta, ob picturæ Hormini,& rectæ verbenacæ obscuram breuitatem,iudicium difficile.Herba est foliis marrubio odorato similis,caule semicubitali,quadrangulo, circa quem eminentiæ siliquis similes prodeunt,quæ ad radicem spectant,in quibus diuersum semen recluditur:siquidem in syluestri rotundum,fuscumque inuenitur: in altero nigrum,& oblongum,cuius est vsus:agrestis magis quoque satiuo viribus pollet. Diosc.li.iij.capite cxxiij.

Galaxias lapis,quem aliqui Morochthum vocarunt, aut Leucographida:in AEgypto nascitur, quo vtpote molli, & facilè liquescente, linteones dealbandis vestibus vtuntur. Spiracula corporis obstruere videtur, conueniens iis qui sanguinem ex puūt,cœliacis,& vesicæ doloribus,eum aqua potus: sanguinis fluxum impositus velleri sistit siue naribus,siue vuluæ,sphynterivè prolapso: atque etiam vlceta cohibendo explet.Est præterea Galactites lapis,qui,quòd lacteum succum resudet,sic appellatur:cinerei coloris tamen est,ac gustu dulcis: ad oculorum fluxiones & vlcera conuenienter illinitur tritus cum aqua & in pixide plombacea interdum conseruatus. Diosc.li.v.cap.xliij.

Gammacus ὁ ἀσταχός,alioqui marinus Cācer appellatus. Agathænses Pessulanum Langustam vocant. Massiliæ Phocensium prisca Græcorum lingua ἀσταχὸν nomen hucusque retinuit. Eius cibus conficitur ad temperantiam stomacho haudquaquam imbecilli. Gillus in libello de piscibus Gallicis,est requitendus.

Gaudium, est non perinde atque in ira cū valido feruore ad exteriora fertur animata facultas,quin è contrario si quid antea fuit ei roboris, id nunc exoluitur, laxatúrque. Quum enim nimio gaudio laxata petit exteriora, discutitur, atque dissipatur. Lege Aristot.de Polycrita nobili muliere repentino gaudio extincta: & Phylippide poëta pari fato occubuisse:& Gellū de Diagora li.iij.cap.xv. Plin. li.ij.cap. liij.de Chilone, Sophocle,& Dionisio Siciliæ Rege: Val.Maximum de Mortib. vulgaribus lib.ix.cap.xij. Pudore etiam mortuos Diodorum dialecticum,& Homerum.

Ganglium γαγγλίον, tumor est neruorum ex ictu, vel lassitudine proueniens in plerisque corporis partibus,præsertim verò in iis quæ mouentur, puta manibus extremis

tremis, ac pedibus: cuius quidem Celsus author est Artium lib. vij. AEgyneta lib. iiij. cap. xvj. Differt quoque à Nodis sic vocatis, quia obliquè tantum nodi mouetur, non autem versus exteriora & interiora, sicut ganglium: stupidum quoque quædam dum premuntur nodi, sensum præbent.

Gangrena γάγγραινα, est quando pars aliqua corporis ob magnitudinem inflammationis, emoritur: neque tamen iam mortificationem cõfirmatam, sed quæ etiamnum fit. Vbi verò pars perfectè & in totum emortua, ac sensu vitáque destituta fuerit, malum non gangrena, sed σφάκελος, hoc est, Syderatio vocatur: scribente sic Celso lib. v. cap de Gangrenæ curatione.

Garum γάρον, liquamẽ est ex intestinis piscium sale maceratis, ita dictum, quòd primùm ex Garo pisce confici solet: referente Plin. lib. xxxj. cap. viij. Gal. li. iij. de Alimẽtorũ Facul. pen. cap. & Simp. facul. lib. xj. versus finem. Diosc. li. ij. cap. xxx.

Gargarisatus, medicamentum est, quod ex stillatitiis plantarum liquoribus, aut ex iure decoctorum, addita pro affectus diuersitate compositorum differentia, componi solet, explanatore Plinio li. xxj. cap. xix. & li. xxx. cap. iiij. vt retulit Fuchsius lib. iij. Composi. Medicament.

Garyophyllus flos qui syluestris deprehẽditur, herba Tunici Myropolis vocatur, qui in hortis, aut vasis seritur, coliturvè Vettonica: vel Britãnica, quòd à regione illa peruenerit ad nos, accepit nomen. Itaq; decipiũtur, qui Hyacinthum Græcorũ, hoc est, Vaccinium Latinorum, Garyophillum florem, id est Britãnicam, siue vettonicã, interpretantur. Diosc. & Pli. Vettonicam videntur appellare, quæ Barbaro viola altilis describitur: vulgaris plebs Armoirias vocat: à Garyophylli odore quem spirat, accepit flos nomen.

Garyophyllum, & Caryophyllum καρυόφυλλον, frutex in Oriente nascitur, Sambuci forma, semine grano piperis grandiore, fragiliorúq; ex atro rufescente, in claui modum capitato, apertis in aduersum quatuor denticulis sese stellatim decussantibus. Non desunt qui Garyophyllon repræsentent Buxi caudice, Lauri folio, sed rotũdiore. Huius nec Diosc. nec Gal. in censu Simplicium vllam fecere mentionem. Plin. in India quippiam piperis grani simile nasci tradit, quod garyophyllon vocatur, grandius, fragiliúsque: atque hoc in Indico luco gignitur. Hæc Ruel. li. j. cap. xxx.

Gazella animal feli domestico persimile, sudorem reddens spumosum, calore inconsueto quando agitatur, inter nates præsertim. & axillas: qui sudor officinis & popularibus Cibetta, postea appellatus, inter fragrantissimos odores excipitur vtentibus. Cætera petes in dict. Cibetta.

Genæ seu malæ μῆλα, rotundæ partes sunt inter aures & nasum ad mali speciem formatæ, quæ bene coloratis, & ingenuis, pudore effusis, rubent.

Generatio, non est simplex quædam actio naturæ, sed ex alteratione, formatione que cõposita. Vt enim os fiat, item neruus, vena, & reliquarum quælibet, alteratam esse oportet subiectam, vnde animal fit, substantiam. Vt verò congruẽtem figuram, & posituram, & caua quædam, & vel enata, vel adnata, aliáque id genus habeat, effingi eam oportet, quæ alteratur materiam. Propriè autem generatio, est substantialis formæ in aliquo acquisitio: corruptio verò, eius deperditio: quemadmodum augmentatio, maioris quantitatis acquisitio est: ita quoque diminutio à maiore quantitate in minorem mutatio.

Genista, vulgaris notitiæ frutex. quidam σπάρτος, καὶ σπάρτιον, genistam nostratem perperam transtulerunt, vt Gesn. existimat: nam genista nostras foliosa est, spartion nequaquam: tamen vtriusque flores & succus valenter trahunt, ob idque anginis, hisciadicis salubriter admouentur, & hydropicis sumuntur. Diosc. Spartion à Genista vulgari differt: sed figura tantùm, non autem viribus.

Gentiana γεντιανή, Segusianis, & Allobrogibus, quibus valdè nota habetur, non mutauit nomen: aliquibus Aloe gallica appellatur, ob præstantes ipsius cum amaritudine vires, quibus aduersus quodcunque virus, & venenum pollet.

Gentianæ inuentio prima assignatur Gentio Illiriorum regi, à quo cognomẽtum sortita est. Diosc. lib. iij. cap. iij.

Gingiuæ, carnes sunt adhærentes maxillis, siue mandibulis, in quibus dẽtes infixi sunt, qui numero triginta duo, aut ad summum viginti octo existunt.

Gingidium γίγγιδιον, quasi χαίρεφυλλον, quòd foliis luxuriet, dictũ: olitoribus autẽ Cerfoliũ nomen quotidianum est: cuius vsus frequens in acetariis sanguinis adu sti extenuãdi, repurgandivè causa esitantibus, magna stomachi vtilitate: vrinam cit. decoctum ex vino potum vesicæ prodest. Diosc. li. ij. cap. cxxxj.

Geranium γεράνιον, Amomum non est, vt quibusdam falsò interpretatũ legitur: nam herba hæc varias in se cõplectitur species, qui diligenter natiuitatem contẽplabi tur, adolescẽtiam & maturitatem. Vulgus Herbariorum pro diuersitate figuræ nunc hanc pedem colũbinum, nunc illam herbam robertinam, aliam atque item aliam ro strum gruis, acũ pastoris, & corui-pedem, prout illis placet nomina inferunt quæ fa cultate aliis aliæ validiores experiuntur. Diosc. li. iij cap. cxj.

Germen βλαστὸς, Græcis surculus, Latinis Palmes est, qui ad plantæ, vel arboris radices nascitur: & plerumque apud Vergilium pro Virgulto accipi solet.

Gerontopogon, γερόντῶπογον, à Nicãdro, γεράτῶπογον, id est barba senis: à Cispadanis populis Barbula hyrcina vocatur, quæ tamẽ differt à Tragopogone: altera quo que species Senecionis apud Nicandrum videtur. In monte Catti Allobrogum copiosa inuenitur. Ruellius lib. ij. cap. cxxxviij.

Gestatio, quoniam in exercitiorum generibus annumeratur, est cuius quidem ope, aut iactu mirum-immodum aut morbos extenuare, aut somnos allicere veteres cona bantur: atque ideo primus Asclepiades exhibuit, & lectum pensilem deinde Plin. ex cogitauit: necnon nostro etiam seculo, vagientibus puellulis, siue infantibus. Sub gestatione comprehenduntur equitatio, & vectatio.

Gethyum & gethyllis γήθυον, vulgari appellatione porreta, ciueta, ciboulla, aut si mauis cæpa incapitata est: quas omnes indiscriminatim tractat Plin. li. xix. capite vj. Ruel lib. ij cap. cxxxviij.

Gethys, Morsus diaboli, sed falsò, quibusdam suspicatur: & apud nonnullas Galliæ oras Salmunda, siue Sanamunda, appellata est, quòd apud Rura incognitis medea tur morbis, atque abditis.

Geum, Brassanolo, & Gesn. Diaboli morsus non est, quibus verisimiliùs videtur eam esse, quæ vulgò Garyophyllata, aut Sanamunda, & Oculus leporis, appellatur. Sed ad rei veritatem accedentes, Geum, Iaceam nigram officin is & herbariis appellatam, Diaboli morsum esse cum Ruel. li. ij. cap. cxxxviij. dicemus.

Gibbus. propriè est tumor dorsi, aut etiam pectoris, ex spinæ flexu enatus. Interdũ enim accipitur pro quouis alio corporis tumore, vt est Celsus author li. viij. cap j.

Gingiuarum inflammatio παρουλὶς, est quæ circa dentes non soluta putrescit: cui contraria ἐπουλὶς, id est, carnis eminentia iuxta dentium aliquem in gingiuis facta.

Ginglymon γίγγλυμον, tertia diathroseos species est, qua ossa sese inuicem ingredientia coniunguntur: quemadmodum vertebræ inter se, ac humerus, cubitúsq; alligantur: quanquam in hisquædam sit differentia, vt Gal. author est in lib. de Ossibus.

Gith μελάνθιον, nigella barbata, & quæ Romana dici quoque solet, & hæc hortensis: altera segetalis reperitur. Quæ colitur in hortis, in medicinæ vsum venit. Dioscoride authore libro tertio, capite septuagesimoquinto. Reposuimus cætera in dictione Melanthium.

Gladius ὁ ξιφίας, Massiliæ regionem incolentes Imperatorem piscem hunc, à similitudine ensis imperat orij picti gerentis, appellarunt: cuius caro rara est, ideo modici alimenti vescentibus depræhenditur.

Gladiolus ξιφίον, neque iris cœruleo colore, candidovè, aut luteo, vt acorus nostras: qui in flore spectatur, est: sed ea herba videtur, quæ in altissimis groleanorum iu gis sine flore, sed cuius folium in gladij formam erumpens, & tritum fœtens, gignitur: retinuitque ab odore malè olente, fœtica spatha nomẽ Seplasiariis, id est, gladiolus: & aliquibus phasganion inachæronium, referente Diosc. li. iij. cap. xviij. cui florem purpureum, & semen tribuit: quòd Iridi, non Xiphio, nisi Sparganium: prosspatha fœ-

tida, vsurpari, accomodandum potiùs videtur. Quære dict. Sparganiū, & Xiphium.

Glandula carnosa πάγκρεας, corpus quoddam glandulosum, carnosúmque, quod extra mesenteriū est, & quasi intra lienē, ventriculū, & iecur vacuum in dorso explet.

Glandis magnitudo in pondere, denarii victoriati capit dimidium.

Glans, siue suppositum Barbaris, βάλανος, ex melle cocto & concreto, addito momento salis, & olei: aut ex sola hierapicra, aut huius generis similibus, componitur: & clysmatum penuria aut difficultate iniiciendi clysteris, imponitur. Quanta autem fingatur varietate, docent Methodici.

Glans βάλανος, roboris, & quercus fructus est astrictoriæ facultatis: est deniq; Iouis glās, quam Castaneam, aut nucem vulgarem pleriq; interpretantur: quoniā Nux nomen generalius est ad quoduis genus fructus cortice duro ac lignoso vestitum: in quo genere Castanea comprælensa non est, cōmuniter vsurpatur. Quære dict. Nux.

Glans Sardiana, quæ alioqui Castanea, aut Lopima, aut glans Iouis appellata est, facultatis astringentis, & alimenti crassioris flatulentique, habetur, similésque effectus præbet, quos roboris glans. Huius pulpa his qui Ephemerum biberunt, rite conuenit, referente Diosc. lib. j. cap. cxxiij.

Glans vnguentaria μυρεψικὴ βάλανος, myrobalanus officinis: fructus est arboris myricæ similis, magnitudine auellanæ nucis, cuius nucleus græcarum nucum more tritus, humorem reddit, quo ad preciosa vnguēta pro oleo vtuntur. Ea drachmæ pondere pota, lienem absumit, cum erui farina & aqua mulsa, podagricis illinitur. Cætera Dioscorides li. iiij. cap. cxlj. Repete dict. Balanus, & Myrobalanus.

Glastum, siue Isatis ἰσάτις, herba guedda, & Pastellus est: duplex habetur, satiuum, & syluestre, vtrumque simile, atque eodem lanarum infectores vtuntur: sed satiuum folium habet plantagini simile: verùm pinguius, nigriúsque: cuius caulis duûm cubitorum altitudinem excedit: ad pleraque efficacissima herba experitur. Syluestre glastum folia fert satiuo maiora, lactucaceis proxima: caules prætenues: multifidos, quadam tenus rubentes: vires easdem, quas satiuum, pollicetur. Dioscoridis sententia li. ij. cap. clxxvij. Plin. lib. xxij. cap. j.

Glaucoma γλαύκωμα, est chrystallini humoris passio, vbi scilicet ille ex humiditate in glaucum colorem mutatus: angulorū oculi sunt passiones. Manardus Epistolarum li. vij. Epistola ij. Plin. li. xxij. cap. j. AEgyneta li. iij. cap. iij. Est autem humorum lentorum inter corneam, & crystalloidem congelatorum effusio: quæ à glauco mate dissimilis perhibetur.

Glaucium γλαύκιον, Memytha officinis nominatur: succus herbæ est ad Hierapolim Syriæ vrbem nascentis, foliis ferè papaueris corniculati, à quo tamen quantùm differat, docet Diosco. li. iij. cap. lxxxviij. & ipsius quoque extrahendi succi rationem. Græcis olim in vsu multo, & Arabibus: nunc ignoratur, Gal. lib. vj. Simpl. & Plinius, xx. li. cap. xix.

Glaux γλαὺξ, herbæ loti pratensis ramusculis, folio, flore, & siliquis in quibus semen, nisi quia crassior, & longiore discursu humi repit, similis videtur: in re medica nullius vsus, quam & in cibo animantia bruta dedignantur. Rura Malam domum, puto ob suæ facultatis, alimentivè inertiā, dicunt. Sunt qui volunt in hordei decocto lactis extincti reuocare vbertatem, Diosc. lib. iiij. cap. cxxiiij. Plin. lib. xxvij. cap. ix.

Glauca vrina, est quæ velut cornu lucernæ politum pellucida est, dicitur color hic Græcè ab omnibus Glaucus, qui Cæsius est: latiùs tamen patet Glaucus, nam præter oculos noctuinos, quos omnes Glaucos esse confirmant, multa quoque dicuntur Glauca, vt apud doctos medicos vrina Glauca, à cornu splendore nominata: quæ in corpore infirmo virium prostratas facultates prorsus significat: suspecta quoque iudicatur. Thylesius hæc in lib. de Coloribus.

Glandularum inflammatio παρωτίς, est quæ ex glandulis auribus adiacentibus: fit, cui quidē correspondet φῦμα, hoc est, prominentes, & oblongæ in glandulis, quæ circa aures sunt eminentiæ. Cur deniq; facilimè fluxiones recipiant, legendus est Acakia super Gal. lib. ij. ad Glauco. Item Gal. lib. v. Meth.

Glandule

Glandulæ ἀδένες, ſunt in gutture, ſub auriculis, alis, & inguinibus, ex carne ſpongioſa in duriciem attractione humorũ, contractæ: quæ nomine alio χοιράδες, hoc eſt ſcrophulæ vocantur, ſiue tumores ex pituita naſcentes. Nã partes faucium, quæ vtrinque iuxta gargareonẽ ſitæ ſunt, à Græcis παρίσθμια dicuntur, in recipiendis excrementis idoneæ tũ ob ſubſtantiæ ſuæ raritatem laxitatẽque, tum quòd omnium partium minimè robuſtæ habent naturales virtutes. Itaque facillime omnium partium fluxiones recipiunt, quia minùs moueri ad fluxum repellendum idoneæ ſunt: ob id quoque ad apoſtemata recipienda prõptiores: Galeno cum Acakia, authore libro ſecundo ad Glauc.

Glenoeides, duo ſunt ſinus in inferiore ſummæ vertebræ parte leniter caui, ab ocularis ſinus ſimilitudine, appellati: ſed ſinus ſuperiores cum caput ipſum excipiãt, non ab re ſunt maiores, infrà verò minores, qui vertebrã ſecundã admittant, vt ſcriptum reliquit Gal. in li. de Oſsibus, cap. viij.

Gleſſum Germanis, vt eſt author C. Tacitus in libro de Germanicis moribus, Succinũ eſt, Gallis Ambrũ: quod nos remiſimus in dict. Succina gutta, & Electrum.

Glycyrrhiſa γλυκύρριζα, id eſt dulcis radix, vt Largus interpretatur, vulgus Myropœorũ Liquiritia deprauato Græco vocabulo, appellat. Fruticoſa eſt, ramis binũ cubitorũ altitudine aſſurgentibus: foliis lentiſci, flore hyacinthi, fructu pilulas platani magnitudine, in ſiliquis prodeunte lentiũ modo, radicibus nitet prælongis, coloris buxei, ſubacerbis, & dulcibus: ex quibus ſuccus excipitur, & dẽſatur, ad arteriæ aſperæ ſcabritiẽ efficax habetur: vehementer ſitientibus exhibetur vel in ptiſana, vel in ſyrupo: nam & renum calori ſubuenit cum melicrato.

Glycyſis γλύκυσις, caſta herba Latinis appellata, Pæonia eſt, à Pæone denominata, poſtquã inuenta ab eo traditũ reperitur. L. Apuleio Aglaophotis, & Linæ ſacra: ea quoque ratione Lunaticos, hoc eſt Epilepticos, ſanare experimento tradidit Galen. Patitur hæc ſimilitudine Lunæ: creſcente enim Luna, & hæc creſcit: minuente minuitur, id eſt viribus, non radice. Minuente Luna, ſi ſucco eius cum oliuo roſacco mixto Tertianariũ, vel Quartanariũ paroxiſmi principio ſi perungas, indubitanter liberabis. Radicẽ autem tacente Lu[illegible] auulſam, ſi lunatico alliges, ſoluetur paſsio. Si quis à Dæmone tenebitur, incenſ[illegible] radicibus ſuffiatur, mox dæmon fugabitur. Nauigantes tẽpeſtatem ſi patiantur, radices pro Thymiamate incendant, & ſedabitur tẽpeſtas. Illud planè obſeruandũ, quòd ne[illegible]na creſcente vnguas, aut ſuffias, ſiue radicẽ legas: nam nihil refert Lunæ vel augmentũ, vel defectus, ſi tantùm obſeruas herbæ radicis collectionem. Intelligere autem prudens potes, quòd diuerſitate vſus omnis paſsio corporalis, necnon & animæ, per prædictum vſum poteſt creſcere, & minui. Require dict. Pæonia.

Glis ἐλειός, animal muri domeſtico ſimile, maiore tamen corpore, nutritur ac ſtabulatur in arborum cauernis, & bonam anni partem ſomno conſumit: quòd non ineptè alluſit Martialis:

Dormitis nimium glyres, vituliſque marini:
Non mirum eſt ſi vrus craſſa Minerua premit.

Hoc animalis genus carnem ſuillæ proximam habet, & in vſu eſt Centronibus, & viciniæ quòd illic abundet: cui nomen indiderunt Marmotanæ. Plinius libro octauo, cap. lvij.

Gnaphalium γναφάλιον, Largo Centunculum, vulgaribus Officinis Cotonaria appellata: de qua ſcripſimus in dictione Centunculum. Dioſcorides libro tertio, capite cxij.

Glutinum ξυλόκολλα, præſtantiſsimum quod ex coriis bubulis cõficitur: id candidum eſt, & tranſlucens, nigrum verò minùs probatur, quid preſtet Dioſcori. docet lib. iij. cap. lxxxiij.

Glutinum piſcium ἰχθυόκολλα, venter eſt piſcis cetacei: præſtat candicans, minimè ſcabrum, & quod celerrimè liqueſcit, emplaſtriſque vtile, quæ cutem faciei erugant, & extendunt. Dioſc. lib. iij. cap. lxxxiiij.

Gnidium

Gnidium granum κόκκος κνίδιος, id est, fructus, Thymelææ: quæ Segusianis arbor gentilis, & Mayum, propter ipsius florum luteorum tum pulchritudinem, tum abundantiam accepit nomen. Recentioribus medicinæ scriptoribus, Leo terræ suspicatur, sed longè à Diosco. Thymelæa differt, necnon à Chamelæa: cuius descriptionem videbis lib. iiij. cap. cliiij. Cætera in dict. Thymelæa.

Gobius, & gobio γωβιός, piscis minutulus est, sed qui versatur in petrosis fontium aquis, optimi cibi, concoctúque facilis: testis est Gal. quanquam Hicesius mali cibi, succique esse scribit, apud Atheneum: sed intelligendum suspicatur Scholiastes de his pisciculis, qui in fluminum ostiis versantur. De hoc pisce Ausonius scripsit non pauca in Mosella Diosc. li. ij. cap. xxxviij. de marinis pisciculis intellexit.

Gomphosis γόμφωσις, est cùm ad instar claui os ossi infigitur: verùm id iam quoquomodò ambigitur, propéque ad σύμφυσιν accedit, quum scilicet quippiam penitus infixum est, vt ne tantillum quidem veluti dentes dimoueatur, vt Galenus scribit in Præfat. li. de Ossibus.

Gonorrhæa γονοῤῥοία, nimia est præter voluntatem seminis exeretio, citra pudendi tentiginem. Fit ob retentricis in vasis seminariis facultatis imbecillitatem, aut ob aliud malum, quod seminarioru̅ vasorum facultas mouet, veluti in comitialibus, & aliis vehementioribus morbis contingit conuulsionum, eboritur & interdum ex seminariorum vasorum fluxione. Fuch. curatio docet li. iij. de Med. morb. cap. xlj.

Gorgylon γόργυλον ab AEgyneta, Hordylon ὄρδυλον à Nicandro, à Diosc: Tordylon vocatam herbam, & recentioribus herbariis Carui, & Careon agreste, interpretatum videtur, quòd Creticum Seseli est: herbula est surculosa, semine duplici, rotundo, scutulorum effigie, vt Tlaspi, odorato, subacri, co̅tra vrinæ difficultatem bibitur denarij victoriatti pondo cum vino. Diosc. li. iij. cap. lij.

Gossipium ξύλον, lana xylina, vulgare nomen cui Cotonum, siue Bombasa, & gossipium Italis appellatur. Fructum huius arboris præscribunt, qui viderunt, quantitatis esse castaneæ: cuius cortice aperto grana coti, id est, lanugine plena sub aspectum veniunt. Pl. li. xix. cap. j. Superior pars AEgypti in Arabiam vergens gignit fruticem, quem aliqui Gossipion vocant. Plures Xylon, & ideo lina inde facta xylina.

Gramen ἄγρωστις, seu gramen pecori esculentum, radice est modicè frigida, & sicca, parum mordaci, substantiæ tenuitatem sortita exiguam: qua potu calculos interdum frangit. Nam gramen quod montanum est, pecora deglutiendo, iugulat. Est præterea gramen arundinaceum, καλαμαγρωστις, & gramen parnassi densius fruticat cæteris, foliis hederaceis, flore odorato, candido, semine paruo non inutili: radicibus quinis aut senis, digitali crassitudine, admodum dulcibus. Arundinaceum gramen, iumenta edendo necare traditur, & cætera huiusmodi pecora herbam pascentia: id iuxta itinera & vias nascitur.

Granatus, ex carbunculorum genere præciosus lapis est, rubet modo balaustij, transparet: cor exhilarat, tristitiam pellit, ob id inter medicamenta cardiaca miscetur. Quære Brassouolum li. de Gemmarum fragmentis.

Grando palpebrarum χάλαζιον, tuberculum rotundum est, & tra̅slucidum, morbillique similitudine, huc atque illuc mobili in palpebris obortum. Manardus li. vij. Epistola secunda.

Graculus ὁ κόρακίς, auis garrula, Monedularum genus primum, quæ vocis humanæ æmulandæ studiosa est, vt & aues effingat cæteras, cibo inutilis, ideo à patinis reiicitur, quia morbo comitiali obnoxia.

Granum lupini, cum semisse in mensura siliqua est.

Granum tinctorium κοκκος βαφική, vermillio non est, quia ex Iuniperi planta esse gummi satis constat: neque etiam Minium, quoniam ex Minera est, cynnabaris species, sed ex frutice surculoso granum lentis effigie ramusculis adhærens, & in inficiendis lanis aptissimum. Diosc. li. iiij. cap. xxix.

Granum Thymelææ κόκκος κνίδιος, hoc est, granum gnidium, ex genere arboris gentilis, vt paulò supra diligentiùs exposuimus.

Granedo κόρυζα, humor est qui à cerebro, capitis abundantia, ad nares defluit: cuius differentes tres insunt species, Catharrhoös καθαρρόος, Latinis Distillatio: qui fit vbi ad os ac fauces humor delabitur: altera coryza κόρυζα, quę nostris granedo est, & fit dum ad nares decumbit humor: tertia branchos, Latinis raucedo vocatur: accidit, vbi ad asperam arteriam humor distillat: ob varias causas accidere solet. Fuch. de Medend. morb. li. j. cap. xxiij. curationis est author.

Grossi ὁ λυνθοὶ, quæ erinei nonnullis vocātur, & hæ sunt medicamentosæ, emplasticæque: de quibus Dioscor. latiùs lib. j. cap. cxlvj.

Grossus ὄλυνθος, authore Plin. li. xiij. cap. vij. est ficus quæ nunquam maturescit: differtque à carica pingui, id est, Diosc. Grosso, cuius vsus in medicinis est frequentissimus.

Grus ὁ γέρανος, auis aucupibus valdè nota, quæ, vt anseres, gregatim regiones diuersas æstum appetens, volatu triangulari migrat. Hæc etiam per excubias, noctu, & die per vigilias secura transmare volando iter perficit. huius quidem auis caro excrementosa est, itaque inutilis, vt anseris.

Gula. siue Meri, ὁ οἰσοφαγὸς, communiter autem στόμαχος, via est quæ ab ore ad ventriculum cibum, & potum defert. Affectus gulæ explanat Gal. Locorum affect. li. v. cap. iiij. Quære dict. Angina.

Gummi κόμμι, pro omni arborum lachrima generalius nomen est. Est præterea gummi genus cognomine Arabicum, à quibusdam Babylonium, aliis Sarracenicū, ab antiquis authoribus priuatim nominatum non inuenitur. Solus Serapio Arabs ex arbore Acacia promanare scribit, quæ spina AEgyptia est: cuius meminit Plinius lib. xiij. cap. xj.

Gustatiles affectus, sunt sapores præter naturam qui nobis cōtingunt: omnes quoque distinximus in dict. Sapores: & in dict. Animalium actionum noxæ.

Gypsum γύψος, materia est calci aut dissimilis, modò ex lapide in fornacibus cocta, modò è terra foditur: vim habet astringendi, obstruendique: sanguinis eruptiones, sudoresque cohibet: sed potum, strangulationis modo, iugulat: cui remedio est butyrum liquatum & multùm bibitum. si deest, oportet plurimū oliuaceum, vel aqua mulsa. Diosc. li. v. cap. lxxxj. & lib. vj. cap. xxiiij. Gal. li. ix. Simpl.

Gurgulio γαργαρεών, in extrema oris, & palati parte, quasi carnosa particula, suspensus apparet: posterioribus medicis κίων, id est, columella, vua, & vuula, dicta est. huic subiacet lingua ad radicem ossi hyfidi affixa: de qua suo loco.

Guttur λάρυγξ, Tracheæ arteriæ caput est, id est, asperæ: constat ex tribus cartillaginibus: cui ori summo veluti operculum quoddam inserta est particula quædam ex linguæ ipsius radice profecta, quam Græci ἐπιγλωττίδα, Latini ligulam, appellant, quòd scilicet figura linguam fistulæ referat.

Gymnasia, motiones sunt corporis per diuersa exercitia: fortissima est enim exercitatio citata. Est & tertia, de his duabus composita, fortissimæ autem exercitationis finis est, frequens respiratio & spissa, ita vt vix respirare possint currendo. Eis necesse est, vt & sudor multus erumpat ex corpore. Hæc exercitatio illis est necessaria, qui otio vacant, & humecta videntur habere corpora. Nemo ignorat quia velocissimus cursus extenuat corpora, & omnes euacuat plenitudines, & fortiora reddit viscerum membra, & rubicunda efficit, & digestionem fortiorum ciborum facilem reddit: quod propter calefit corpus. Hinc modis variis fit exercitatio, quæ ex Galeno describitur apud Oribasium in libro Medicinæ Compendium.

De litera H.

Abitus bonus,est membrorum robur & integritas,seu corporis totius symmetria & robur:cuius membrorum color proportio est, & decentia à natura necessariò tradita. Nam summus exercitatorum habitus nec consistere,nec mutare in melius potest: & qui ad summum bonitatis attingunt,periculosi si in extremo cōstiterint.Neq; enim possunt in eodem permánere,neque quiescere: cùm verò non quiescant,neq; possunt proficere in melius:reliquum est igitur,vt decidāt in deterius. His de causis,bonum habitum statim soluere expedit, vt corpus rursus putriri incipiat:neque compresſiones ad extremum ducendæ(periculosum enim)sed qualis fuerit natura eius qui debet perferre,adhoc ducere conuenit. Sic & euacuationes quæ ad extremum deducunt,periculosæ:& rursus refectiones, cùm extremæ fuerint, periculosæ.Hippocrates lib.j.Aphoris.iij.

Hectica febris,est quæ fit quando calor in solidis corporis partibus accenditur: genúsque febrium tertium est. Hæc assimilis est vasi calido, quemadmodum enim hoc aquam quæ infunditur,calefacit,ita etiam Hectica quæ in solidis partibus hæret,illiq; infixa est,omnes corporis humores calfacere valet. Plura leges in dictio. Marasmus.Curationis author est Fuch.lib.iiij.de Medend.morb.cap.x.Gal.ad Glauco. li.j. & de Different.Feb.li.j.cap.x.

Hecticæ febris tres sunt species,prima, cum insitum humorem calor præter naturam iam obsedit: secunda,vbi carnosum genus occupauit, & insitum humorem iam depascit: tertia, vbi verè solidis partibus inhæsit.Quapropter febrium, quæ ex humoribus accenduntur,diuersæ habentur species: concalfactus enim præter naturam sanguis,Synochon:putris verò bilis in venis quidem,assiduam:in genere verò carnoso,facit tertianam. Ad eundem modum pituita, & bilis atra, varias febrium formas gignunt:vt docetur per Acakiam lib.j.ad Glauc.

Hedera terrestris. χαμαίκισσος,hedera humilis,& reptilis dicitur:quæ quibusdam neotericis herbariis Asclepias,sed perperam,interpretata est.De ea meminimus in dictione Chamæcissus.Diosc.li.iiij.cap.cx.

Hedera κισσος,vna candida,baccis nigris altera, & croceis acinis tertia, qua olim poëtæ coronabantur:& sterilis,quæ helix:& purpureis acinis quarta.Lachrima hederæ grandioris,est velut aqueus quidam liquor, sicut aliæ omnes lachrimæ, calidissimæ est ab experientia facultatis. Corymbi hederæ huius per imbricem in liquorem destillati renum, & vesicæ indubitanter frangunt sine vllo corporis interioris affectu.Quære dict.Corymbus.

Hæmatites,à sanguinis colore lapis dictus:frigidus,astringens,excrescentia reprimit,oculorum vulnera sanat,sanguinis expuitioni valet, siccat humores,sed minùs, quàm Cadmia:nam ex humida substantia, non terrestri,constat: Galeno teste libro ix.Simplicium.

Hæmorrhois, & hæmorrhus Galeno, serpens est, nomen trahens ab effectu: cuius color pullus punctis nigris & albis insignitus:minor viperis humiliórque est, cornu gemino fultus. Hæmorrhoidis morsu sanguis fluit vndique, qui nec sisti potest quocunque artificio,concomitante cruciatu memorabili ad mortem:quippe percusſi homines,sanguine per os,& nares, totóque corpore effuso,intereunt: vt in lib. Theriaces ad Pisonem scribit Galenus. In cuius etiam verba meminit Lucanus:

At non stare suum miseris passura cruorem
Squamiferos ingens hæmorrhois explicat orbes. Et rursus.
Impresſit dentes hæmorrhois aspera Tullo:
Vtque solet pariter totus effundere sanguis

Coricii pressura croci sic omnia membra
Emisere simul rutilo pro sanguine virus.
Sanguis erant lacbrymae quaecunque foramina novit:
Humor ab his largus manat cruor, ora redundant:
Et patulae naris sudor rubet: omnia plenis
Membra fluunt venis, totum est pro vulnere corpus.

Haemorrhagia αἱμορραγία, est copiosus, immoderatúsq; sanguinis fluxus in quacunque corporis parte. Fit autē ferè tribus modis, ex vasorū videlicet ruptura, vel ex rosione eorundem, vel ex nimia apertione orificiorum in venis: nonnunquam etiam ex multa sanguinis tenuitate, cum sanguis secum magnam copiam serosi humoris habet admistam: vt author Gal. in li. de Sympt. different.

Haemorrhoidum euacuatio, aliud nihil est, quàm venarum, quae sedem ambiunt, explicatio: quòd per eas natura plerumque magnam atrae bilis copiam educit: ideoq; promanantes à multis, iisque grauissimis morbis tutos, securósque nos faciunt. Quaere AEgynetam li. j. cap. xxxv. qui de veneris, siue stupri commoda & incōmoda, post haemorrhoidas, fusissimè scripsit.

Haemorrhoides αἱμορροΐδες, venarum sunt in sese explicationes dilatationesvè à sanguinis defluxu sic appellatae. harum aliae coecae, quae scilicet intumescunt, & nihil aut parumadmodum sanguinis excernunt. aliae apertae, quae videlicet certis quibusdam temporibus panduntur, & sanguinem emittunt. Fiunt autem haemorrhoides propter copiam sanguinis foeculenti & melancholici, quem Iecur ad ipsas reponit. Quaere dict. AEmorrhoides.

Hemerocallis ἡμεροκαλλὶς Dioscoridis lilium syluestre est, folium & caulem lilij albi habens, porraceo colore, flores ex caule per singulos exortus terni quaternivè erumpunt, lilij diuisura, colore perquam pallido, radix magna est atque bulbosa. Herbariis neotericis lilium conualium descripta legitur. Diosc. lib. iij. cap. cxvij. Pli. li. & cap. xx j.

Halicacabus ἁλικάκαβος, solanum vesicarium, & alkekengi Dioscoridi, & officinis appellatur: quae quinta solanorum species existimatur, sicuti scriptum reliquimus in dict. Solanum.

Halica, fit ex zea, quam dicoceon appellant: plus alit quàm oriza, aluum magis cohibet, & stomacho longè vtilior. repetenda est dict. Zea, & Speltha.

Halimus ἅλιμον, hoc est, Auro à Gaza versum: Gesnero ea creditur arbor, quae sepimentis idonea est, in ipsisque nascitur, quam vulgus officinarum Blancamputam vocat: sed haec planta seculo nostro ignoratur Scholiaste coniectore Dioscorid. lib. j. cap. ciij.

Halmyris ἁλμυρίς, Brassicae genus ex Atheneo: halimus ex Aëtio accepit nomen.

Haliphleos ἁλίφλοιος, glandiferarum omnium arbor valde deterrima, quae nostratibus Salsicortex appellari potest: cuius glans adeo amara gustatu, vt eam praeter sues, & apros, nullum animal attingat.

Halus, herba est Gallis, quae Venetis Cotonea vocatur, cunilae bubulae similis, cacuminibus Tymo, dulcis & sitim compescens. Pl. li. xxvj. cap. vij.

Halmades ἁλμάδες, vt opinatus est Ruellius, oliuae sunt, quae condiuntur muriae: nam totae salsuginem edendo repraesentant.

Hammoniacum, liquor est resinae, aut gummi modo stillans ex ferulacea quadam arbore Cyrenaica in Aphrica propè Iouis Ammonis oraculum, vnde illi nomen. eius quoque frutex cum radice Agasyllis vocatur. Quaere dict. Ammoniacum.

Harmonia ossium structura est, per simpliceem lineam à natura tradita: sunt autem nonnulla maxillae superioris, & quaedam etiam capitis ossa ad hunc modum inter se iuncta.

Harundo κάλαμος, vulgò canna: in earum genere quędam ναστός, id est, fractior, vocatur, ex qua sagittae & hastae factitari solent: alia foemina, qua tibiarum ligulas efficiunt. alia, quòd fistulis addita sit, σύριγγίας: alia crassa & concaua, quae à quibusdam

dam Cypria, aliis donax, appellata: atque huiusm odi innumeræ habentur: quæ ex Dioscoride discuntur libro primo, capite nonagesimoseptimo. Canna nostras radicem producit crassam, carnosam, & succulentam, qua optimè vtimur in emplastro diapalmæum.

Hastula regia Apuleio Asphodelus non est, sed ἡ ὑπερομαλάχη, id est, rosa transmarina: maluæ genus prægrande horris per familiare, vnum florem candidum, alterum rubrum autumno prorumpens: nonnullis malua transmarina dicitur: nullius in medicina vsus. Veruntamen seculi nostri omnes medici Asphodelon, Hastulam regiam interpretantur. Quære dict. Asphodelus.

Hebdomades circuitus dierum septem numerus est. hæ autem secundum dies creticos hoc modo numerantur. Duæ quidem primæ à se inuicem diducuntur, ac separantur: alterius enim hebdomadis initium octauum esse diem: tertia verò secundæ hebdomadis copulatur, vltima siquidem secūdæ hebdomadis dies, tertiæ etiam principium existit. Repetenda dict. est Quaternarij circuitus.

Hecatheis ἑκαθηίς, ἀκονιτόν, neque Tora, neque para-leonis est, sed Ouidij hecathes aconitū, vulgariter *picechien* dictum: Ruel. Aconitum est. herba hæc quia prorsus nobis incognita, neque laboro.

Hebetudo, seu obscuritas visus ἀμβλυωπία, est oculorum ab immanifesta causa correpta obscuritas: cōuenit autem cum alio affectu, qui Græcis vocatur ἀμαύρωσις, quatenus vterque fit ab immanifesta causa. Differt verò, quoniam in hoc plenum est totius visionis impedimentum: in ἀμβλυωπία sola obscuratio, non plenus defectus. Manard. lib. Epist. vj. Epistola vj.

Hedycroum ἡδύχροον, odoramenti genus est, siue potiùs medicamenti, quod commendatur à medicis tum veteribus, tum neotericis.

Hedyosmos ἡδύοσμος, inquit Scholiastes, videtur ea esse mentha hortensis odoratissima, quæ caule est satis crasso: oliroribus Balsamus nominata, Galenus Simplic. libro sexto, hanc distinxit ab ea quæ inodorata daprahendirur: quoniam odor plantæ, Plinio teste, fecit, vt eam herbam, quæ μίνθη priùs dicebatur, ἡδύοσμον Græci postea vocarent.

Hedypnois ἡδύπνοις, Intubi sylvestris genus est, foliis latioribus, quod quidem crudum edendo soluit: coctum verò ventriculum dissolutum astringit.

Hedysarum ἡδύσαρον, Securidaca, rura colentibus, cornuetam, quòd flos apicem Securis, ad cornus instar, habeat, securimque integram repræsentet, appellant. nascitur vt plurimum inter segetes in aruis, flore purpureo & plurimo in stipite vno: nullus, quod sciam, vsus.

Helioscopium ἡλιοσκόπιον, quartum Tirhimali genus est, foliis portulacæ, ramulis à radice stantibus quatuor, aut quinque, rubentibus, semipedali altitudine, lactei succi plenum. Pli. lib. xxvj. cap. viij.

Helenium, ἑλένιον, Inula, vel Enula campana vulgo appellata: hanc etiam, sunt, qui Nepenthes Plinij lib. & cap. xxj. esse purār: cuius succus vino mistus tristitia discurere dicitur, ac malorum omnium obliuionem inducere. neque tametsi buglossum est. Quære dict. Enula.

Helyoselinum ἑλειοσέλινον, apij genus est, satiuo maius, in paludibus nascens, locisque humidis spontè prouenìens.

Helenium AEgyptium, coniectore Gesnero, radicem esse eam, quam Ben lingua Arabum aliqui interpretantur.

Helichrysos ἑλίχρυσος, cotula odorata, chamæmelique species, neque ideo Amaranthus, videtur, quæ Stechas citrina spectatur, scriptore Io. Agricola. Quære dict. Stechas, & Chrysantemon.

Heliotropium ἡλιοτρόπιον, Solsequium maius, quando minus reperitur. Cichorium, Scorpioides, Calendula suo flore quòd solem sequi dicantur, ex Heliotropiorum ordine scribuntur. Scholiastes in Heliotropij magni descriptionem decipitur, quòd hæc vulgò herba Cancri dicatur, propterea quòd flores in caudæ Can-

cri similitudinem flectuntur:potiùs cum Dioscoride,Scorpij scribēdum:vnde ei Scorpioides nomen.Celsus herbam Solarem vocat.

Hierabotane ἱεραβοτάνη,id est sacra herba: Apuleio verbenaca mas,pro qua Vettonicam vsurpauit Largus:quæ omnibus medicinæ scriptoribus ipsa verbenaca est,eius pete Dict.suo loco repositam.

Helitis Dioscoridi,squama æris discussa ex clauis Cyprio ære conflatis, quæ subtilissimæ est substantiæ,summāque desiccandi vim habet:referente Galeno libro Sim pli.ix.

Helix, hederæ genus tertium creditur, nunquam fructum ferens, folia producens exigua,vt scribit Pli.lib.xvj.cap.xxxiiij.

Helxine ἑλξίνη, muralis herba,& parietaria,à muris & parietibus in quibus nascitur,officinis appellata est;differt tamen ab Alsine,id est,Myosotide, quæ auricula muris interpretata est:sicut scriptum habes in dictione Alsine. Est præterea Helxine cissampelos ἑλξίνη κισσάμπελος, quoniam foliis hederæ in vinetis nascitur, & volubilis minima Gesnero dicitur.

Hemicrania, dolorifica passio est, quæ circa dimidiam capitis partem aliquando dexteram,aliquando sinistram contigit, & iuxta suturam secundum longitudinem eius extensam terminatur. Hæc vt plurimum per circuitum exercetur, ac quibusdam extra caluariam, quibusdam in profundo capitis,aliis circa tēporum musculos dolor sentitur.Galenus Locorum affect.lib.iij.cap.ix.

Hemina mensura,sex impletur cyatis,id est,Sextariis tribus, vel acetabulis duobus: pondere verò denarios sexaginta.Sed AEgyptiaca hemina cyathos octo possidet , sic solidorum continet cyathos sex, mistra duodecim,cochlearia viginti, mistra parua viginti quatuor , scrupulos centum quadragintaquatuor , alibi quadrantem, vt Tryblion hemina : quæ mistra magna tria capit, acetabula quatuor: nam magnum mistrum acetabulum vnum continet, alibi libram vnam: hemiecthon capit mensuras chœnicas quatuor.

Hemionitis, vel hemionium ἡ ἡμιονὸς, lingua ceruina est, non Scolopendrion: quanquam lingua ceruina phyllitis videtur. Dioscorides libro tertio, capite centesimo decimonono.

Hemitritæus ἡ ἡμιτριταῖος,febris:cuius tota natura parte dimidia,alterutram tertianæ,& quotidianæ cōmistarum,vel tertianæ intermittentis, & quotidianæ continuæ,coniunctio humorum diuersorum complicatione, fit. Gal. lib. ij. de Different. febr.cap.viij.& x.

Hemeris ἡ ἡμερὶς, Gaza ex Theophr.Plancidam vertit: ex glandiferarum genere arbor,trunco neque erecto, neque leui,neque excelso, sed caudice in orbem comoso, contorto, sinuosoque, ramorum alis multis concauo,glande maxima,& post fagum dulcissima,vt retulit Plin.lib.xvj cap.vj.

Heptaphyllon ἑπταφυλλὸν,vulgò tormentilla:à quibusdam Bistorta,quāquam & alia sit eodem nomine, Hermolaus tamen ita nominandam censuit. non legitur apud Græcos authores,nisi sub vocabulo Pemptaphyllon.

Hepiala febris,est cuius calor & rigor simul in omni corporis parte sentiuntur, vt docet Galenus libro secundo de different.febrium,cap.sexto.Idem ipse libro de Inæquali intemperie, in febribus verò, inquit, quas hepyalas vocant, tum ab interno, tum exiguis portionibus, eoque vniuersum corpus ambo sentire videtur. Quum enim tenuissimis portiunculis aspersum per corpus, tum calidum fit, tum frigidum, nullam sensilem alterius portiunculam ita paruam desumas, in qua non alterum sit compræhensum. In ipsa tamen accessionis inuasione aliqui febrientium tum rigent, tum febriunt, tum ambo sentiunt, frigus immodicum, & calorem vnà: verùm non eodem loco. Quæ restant hic scribenda, in dictione Lipyria febris petes.

Hepar ἡ ἧπαρ, iecur est,& sanguificationis officina,molli amplexu à dextris ventriculum confouens:intrinsecus cauum, extrinsecus gibbosum. hic chylus per venas

mescr

meseraicas,& ab intestinis per ea pillamenta venarum attractus in sanguinem excoquitur:inutile autem in eo in saniem & bilem vtramque digeritur.

Hepatici,seu Iecinorosi,quibus iecoris facultates imbecillæ sunt,dicuntur:atque quibuscunque iecur amissa aut languente sua facultate irritas proprias functiones obtinet,etiam si multus dolor,aut tumor affuerit. Plura lecturus apud Gal.lib.v. Locorum affect.cap.vij.

Hepatica,lichen est in roscidis petris nascens: quamuis id nomen commune cum aliis quibusdam habeat,Brion tamen aliquibus nominatur.Quære Lichen.

Hermodactylus ἑρμοδάκτυλος,veterum Colchicon, seu ephemeron, vt plerique hodie statuunt,non videtur.A Egyneta tamen diuersis locis, facultatibúsque, de rebus tanquam diuersis,meminit.Hermodactyli duo fastigia scribuntur,vnum radice digitali longitudine,quod Diosc.Ephemerum videtur,odoratum, iris agrestis appellatum.Alterum,radice rotunda,& ea foris vel nigra(quod Colchicon est ephemerum,& deleterum)vel rubente,vel alba,crassa,ac modicè dura,& ex loco edito lecta: calida initio secundi ordinis,siccáque,& aduersissima stomacho est.Diosc.li. iiij. cap. lxxij.& lxxiij.

Hernia,ramex & ruptura κήλη est,quæ variis fit modis, perque adiectiones rerum opplentium,varias etiam appellationes accepit:quas ordine literario distinximus.Curationis author est Fuch.li.iij.de Morb.medendis,cap.lv.

Herpes ἕρπης,passio est quoties flaua bilis pura,nullóque humore alio admixto, excreta in aliqua parte consistit:quòd si substantia crassior fuerit,& acrior,totam cutem ad subiectam vsque carnem exulcerat.Si verò tenuis,& minùs acris fuerit calidáque,exiguas pustulas milio similes per summam cutem excitat,ob eámque similitudinem κεγχρίας ἕρπης,Latinis miliaris herpes dicitur.

Hesperis ἑσπερὶς,viola lutea χρύσοκοϊον,seu χεῖρη Arabum, non est. hesperis autem flos est colore rubicundo, candido, & interdum mixto: cuius odor quia olfacientibus gratissimus,caryophyllíque nidor sentitur: garyophyllata nomen postea accepit.Sed quibusdam,quia vespere plus redolet,hesperis appellata.

Hiberis,seu agriocardamum ἰβηρὶς,καρδαμαντίκη.Est denique hyberis,nomine Lepidium,hortis familiaris,quam ob acrem mordicationem, & gustatu odorẽ haud in suauem referentem,piperatam magnam olitores appellant.Diosc. li.ij. cap. clxvij. Quære dict. Lepidium.

Hieracium maius ἱεράκιον,Cichorea sacra est,vel cichorium,quæ à cæteris flore luteo solùm differt:nam tres habentur in agris peregrinæ inter se specie dissimiles, Intybum syluestre,rostrum porcinum,& dens Leonis,vt eum Ruellio coniicit Gesnerus.Nomen ex eo inuenit,cõiectore Scholiaste,quòd ἱέρακες,id est,Accipitres, vulgò Sacres,succo herbæ huius oculorum obscuritatem discutiant.Pli.li.xx.cap.vij. Est & hieracium alterum,quod & minus,id est,Intubum syluestre,rostrum porcinum,dens Leonis,& Tarthassacon,vulgò,vt existimandum est,dicitur.Diosco.libro.iij. capit. sexagesimoprimo.

Hippoglossum ἱππόγλωσσον,Laurus Alexandrina Gesnero,Bonifacia Italorum Ruellio:Scholiaste Lingua pagana:ad verbum interpretata dictio significat magna, vel equina lingua.Itaque hæsitantium authorum varietas hucusque fecit,vt hæc herba in manus posteritatis incognita veniret.Diosc.li.iiij.cap.cxvj. fruticem esse aculeatum scribit,& rusci tenuis habere figuram,cum spinosa coma : & in summo seu linguas è foliis exeuntes.

Hippocampus, piscis magnitudine grandis, qui equus marinus reputatus est:Ligusticum, & Massilioticum mare incollentibus Caballus marinus nominatur. Sic enim dictus,quòd equino collo,& à fronte tanquam iuba quædam propendet.Huius quinetiam animantis caro dura atque insipida edentibus depræhẽditur:nullius quoque vsus,vel rarissimi.

Hippolapathum ἱππολάπαθον,pagorum lingua,vel parella,vel patiẽtia est: herbariis magnũ lapathũ,quo foliis pro olere in eduliis olitores,& rura vtuntur, quibus

aluus non mediocriter sine molestia soluitur,exoneratúrque. Rhabarbarum monachorum hodie etiam nostratibus appellatur,à radice, prægrandi, & crassa, necnon intus colore buxeo: cuius facultas ad Rha-Seniticum,vulgò Barbarum,quodammodo accedit:atque ea interdum in Zulapiorum, & apozematum decoctis vtimur, & cedit ex sententia. Seculi nostri medici sunt nonnulli, qui Rha-barbarum nostrum vocent,neque sanè incommodè propter eius facultates. Quære dict. Oxilapathum. Dioscorides ex generibus Rumicis oxilapathon esse scribit libro secundo,capit. centesimoseptimo.

Hippomanes ἱππομανὲς,planta est fructu cucumeris erratici,folio autem nigriori,tanquam papaueris,spinoso.hæc ex Crateïa Theocriti interpres.Huic enim insunt folia vitis albæ ἀμπελοδόσλευκη, & pusilli cucumeris similitudine fructus: qui cùm maturuit totus colore croceus videtur. Balzamina aliquibus poma, aliis Hierosolymitana,plerisque autem mirabilia: sed garanriam herbam vulgus,neque repugnat Gesnerus,si quis Hippomanes fruticem hunc,siue plantam hanc,esse dicat:cuius poma melensana vulgò dicta, & amoris poma,producuntur. Sunt qui & Apocynon vocent,hippomanes:Vergilius tamen vsurpat Georg. li. iij. pro materia infami, & nouercarum proprium venenum.

Hippomarathrum ἱππομάραθρον, fœniculum agreste, quod magnum appellatur: producit semen cachryi simile, cuius radix iucundo est odoratu, & in potu stranguriosis auxilio est: menses imposita ciet. Diosco. libro tertio,capit. sexagesimosexto.

Hilum ἱλὸν,nigrum id est quod in summa faba visitur:& vt ne quis dictionem calumnietur,non supremum plantæ fabæ,sed fabæ ipsius grani nigrum quod velat intus germen est intelligendum,de his scribit Lucretius,verùm aliter.

Hippophaes ἱπποφαὲς,lappago videtur:Plinio Asperugo.Etiã ex Tithimalo fieri optimũ hippophaes apud Tegæam scribit Theophrastus. Diosc.li.iiij.cap.cxliij.

Hippophæstum ἱπποφαιστον,quod,vt refert Dioscorides, aliquibus hippophaes vocatur:nascitúrque iisdem locis planta vtraque ex genere Tithimalorum,quo eximitur succus,qui hippophaës,& hippophæstum,ex planta nomẽ,retinens,fullonibus deinde dictus.

Hipposelinum ἱπποσέλινον,obusatrum,siue,vt ex Theoph.Gazæ placet,Equapiũ, non quòd equis conferat,appellatum, sed à plantæ tantùm magnitudine.aliquibus Alexandrinum apium,aliis Macedonicum,sicut reposuimus in dict. Apium. Diosco. li.iij.cap.lxxv.Pli.lib.xx.cap.xij.

Hippopotamus ἱπποποταμὸς,καὶ ἱπποκάμπος,marinus equus est,capite & collo equino,rostro quoque oblongo:& sic ab eius fronte tanquam equi coma perpendet:& eo loco quo equus iubam habet pilis diffluit:huius cauda draconis speciẽ, similitudinémque gerit. Plinius li.viij.cap.xxxv. Gillius in lib.de piscibus Gallicis, capit. viij. Diosc.lib.ij.cap.xxj. Hippopotami testes exciccati,ac triti contra serpentum morsus bibuntur.

Hippuris ἱππουρὶς, equisetum,& cauda equina:quæ duplex ostẽtatur, in riguis & scrobibus nascens.cauliculi prodeunt inanes & vacui, geniculati,in se fracti,scabri, rubescentes,& iuncea circa eos folia,exilia,& crebra. Alterum est caule vnico recto, cubitali,& inani:per interualla couiis ornatur breuissimis & cãdidis. Vtriq; vires assignat similes Diosc. li.iiij cap.xxxviij. Hanc etiam Caucũ χαλυκὸν interpretatur Gesnerus:culinariis mulierculis prela habet nomen,illis multùm expetita.

Hirci barbula τράγοπώγων,quæ ab aliis Come vocatur:breui est caule, foliis croci latioribus,radice longa,& dulci:magno super caulem calyce,luteo flore adornato, & cùm senuit in pappos euanescente:ibique semen nigrum inuenitur,herba esui apta est. Quære dict. Tragopogon.

Hirundinaria, χελιδονιὸν, hirundinum auicularum herba, Est & humile chelidonium,vulgò Scrophula appellatũ: quorum remisimus in dict. Chelidonium descriptionem.

Hirud

Hirudo, sanguisugæ, hoc est, hirudinis stagnantis versicolore, serpens dictus est: cuius longitudine cubitus est, atque in aliquod animal veneno eiaculato repentinus incredibilisque dolor sentitur, non sine cordis vegeta palpitatione, & corporis totius inflammatione, sed extremis membrorum partibus frigidissimè stupentibus & somno letali ante duas horas, qui ictus fuerit, perit. Hirudinibus stagnantibus, præsertim versicoloribus ad sanguinis euacuationem vtimur: atque eas commendat Galenus in lib. de sanguinis exuberantis in venis euacuatione.

Hirculus τράγος, frutex pumilus ingenti spica, à grauitate odoris nomen accepit, cum Gallica nardo semper nascitur. Diof. li. j. cap. vj. & vij.

Hirundo χελιδὼν, piscis, qui Massiliam colentibus, Lendola suo loquendi more, dicitur, & frequenti in vsu est, & editur variis culinarum, propter carnis insipidæ neglectum, condimentis.

Hirundo χελιδὼν, auicula transmarina, quæ inter volandum per cœlum prædam venatur, garrula supramodū, ædibúsque perfamiliaris, sed ingrata, domino familias insalutato, aliò se recipiens, abit. Est veris prænuncia, sed medicinæ mirum-immodū vtilis, quam homo tamen in cibis respuit: miros habet effectus eius cremata caro, vel tota ipsa auis, necnon per imbricem extillatio.

Hordeolum κριθὴ, abscessus exiguus, & oblongus iuxta palpebræ cilium marginivè ortus: ποσθία, quod præputio similis sit: alio nomine dictus est hic abscessus.

Hordeum cereale κριθὴ σπορίμη. legitur & trimestres, & distichum siue Gallicum, ponderis & cādoris eximij hordeum, vt in lib. Gal. de Alimēt. vertit Greg. Martinus. Est deniq; syluestre siue erraticū, & lexasticū, id est, mundū hordeum vt vocat Gallia, quia folliculo castratum vel spoliatum enascitur Ex Ruell. hæc Gesnerus.

Holostium, vel holosteum ὁλόστεον, καὶ ὁλόστεον, molle gramen, quòd sine duritie sit, dictum: vulgaris plebs dentem caninum vocat. Graminis autem genus varium, ac multiplex: cuius quære dict.

Homogeneas corporis partes eas esse, quas vnigenas suspicamur, aut generis eiusdē congenitas. Galenus ὁμογενῆ vocat febrem, quæ nomine alio dicitur συνεχής, cuius meminimus in dict. Febris continua.

Horminum ὅρμινον, Orualla, & Tota-bona olitoribus, & plebeiis nominatur: herba est foliis marrubio similis: caule semicubitali quadrangulo, circa quem eminentiæ siliquis similes prodeunt, in quibus semen diuersum recluditur. In hormino siquidem erraticę rotundum semen, fuscúmque inuenitur: in satiuo autem nigrum & oblongum, fuscúmque inuenitur Diof. li. iij cap. cxxiij.

Humeri ὦμοι, vtrinque proniuent, pars ab summo humero ad cubitum vsq; pertingens, Græcis βραχίων, humerus, & brachiū Latinis: os adiutorij recentioribus appellatur. Caput humeri veluti in duo diuidens tubercula prominens brachij est pars, quæ Græcis ἐπωμὶς: processus verò interior scapulæ, græcè ἀγκυροειδὴς, καὶ κορακοειδὴς, quòd scilicet ancoræ, vel rostro coruino similis sit.

Humores quatuor numero existunt, sanguis nimirum, pituita, bilis flaua, & atra: quos Galenus li. ij. de Elementis animantiū sanguine præditorū, elemēta nominat. Sāguis sanè calidus & humidus dulcísque: pituita frigida & humida, qualitatísque expers, vt aqua: bilis flaua calida & sicca, ac amara. Atra verò frigida & sicca, acerba, atque terrea. Porrò cùm humores hos calidos, frigidos, humidos, siccosve dicimus, tales esse non nisi potestate dicimus. Quippe dissidet id quod actu, & secundùm apparentiam tale est, ab eo quod potentia, seu facultate est. Potestate autem, quod adhuc futurum est: neque tamen subsistens. Actu enim est, quod iam præsens est. Gal. de Atra bile.

Humores qualitates suas seruant, cùm secundum naturam se habet animal: ipsíq; humores naturales, ac salubres à medicis appellantur. humor quoque vitreus pituitæ non naturalis prima species est à Praxagora.

Humorum siccitatis quatuor quidē differentiæ, seu absumptæ hæcticæ fiūt: quippe quòd senium in sanis est, id sicca in ægris intemperies: itaque insanabilis etiam est, si prorsus

prorsus fit consummata, vbi solida similarium partium substãtia reddita est siccior.

Humorum siccitas secunda, cum ea quorum substantia ex humore concreto constat, sicut caro, & adeps, sunt liquata. humorum tertia siccitas, cum propria humiditas vnde partes nutriuntur, omnino est absumpta: cõtinetur ea in omnibus animalis partibus, seu ros quidam per eas sparsus. humorum quarta ab iis siccitas est, quę in propriis cuiusque exilibus arteriis, venísque consistit. Gal. lib. vij. Meth.

Humorum oculi primus vitreus, seu vitriformis, qui ὑαλοειδὴς dicitur: quòd scilicet vitro fuso sit similis. Glacialis humor secundus, à præcedente nutritur, qui κρυσταλλοειδὴς, quòd nimirum glaciei modo concretus sit, nominatur. Tertius humor aqueus, qui ὑδατοειδὴς, ab aquæ similitudine, appellationem habet: hic humor corneam tunicam sustinet, ne in crystallinum humorem collabatur.

Humorum abundantia partitur in eam, quæ est omnium, vel vnius dũtaxat. Omnium humorum abundantia πλῆθος, καὶ πληθώρα, aut plenitudo, multitudóq; nominatur: cuius rei Gal. lib. xiij. Meth. & lib. ij. de compos. Medic. κατὰ τόπους, capit. j. author est.

Humoris à loco in locum translatio ἀπόσκημμα, est quando humores qui priùs vnam partem infestantes, ea relicta ad alteram transferuntur.

Humores purgandi sunt, qui duntaxat corpori molesti appræhenduntur: nam si pituita redundat, corpúsque infestat, hanc omnino euacuare oportet: si verò bilis flaua, vel atra corpus molestat, abstinendum à pituita, & bilis infestans euacuanda. Sic vbi serosa humorum pars abundauerit, & hanc euacuare oportet. Vide Fuch. Compendij Medi. cap. xx.

Humerus seu brachium, adiutorij os est: nam brachium constat osse vnico, cuius supræmum collum omoplattæ caput brachij appellatur: voluitúrque intra concauũ ossis omoplattæ, atque continetur.

Hyacinthus ὑάκινθος Græcis, vaccinium Latinis appellatur: crescit enim vnà cum Satyrio in pratis, sed odoratissimum florem gerit, prope-modum odore similem violæ altili, sed vehementiorem: & colore ac foliorum ordine, differt à Satyrio, éstque radice bulbosa. Diosc. lib. iiij. cap. liij. Ruell. libr. iij. cap. ciiij. Est denique hyacinthus alter, qui Græcis κοσμοσανδαλὸς Pausania authore, & ex Ruell. interpretatione, flos hyacinthus dictus.

Hyacinthus, lapis preciosus, ruber viribus optimus: qui à fulgure, & peste, omine quoque sinistro gestantes seruare creditur: miscetur inter cardiaca, hoc est, cor roborantia, vt ex Serap. testatur Syluius.

Hymen ὑμὴν, virginale interceptum est, in medio vteri membrana retis formã habens: ex venis, & fibris cõtexta: quanquam inter rei Anatomicæ peritos satis cõstat in virginum dissectionibus pelliculam eiusmodi nullam inueniri.

Hydrops ὕδρωψ, Latinis aqua inter cutem interpretatur: cuius species tres principales habentur: vna ἀσκίτης, altera τυμπανίτης: tertia, ἀνασάρκη: de quibus suo ordine fit explicatio. Fit sanè hydrops ob insignem iecinoris frigiditatem, aut ob alias partes vehementer refrigeratas, quæ iecur in affectum eundem deducere valent. contingit etiam ex immodica hæmorrhoidum, & menstruorum euacuatione, aut ex eorundem retentione, aut ab alia quadam magna veteri affectione, duritie nimirùm, aut simili. Curationem in integrum, & fideliter docet Fuchsius libro tertio de Medendis morbis: post Galenum in libro secundo, ad Glauconem, cum explanatione Acakiæ.

Hydrargyrum, ὑδράργυρον, metallorum omnium semen, siue germen, & pater: argentum quidem colore, liquida verò substantia aquam referens: vnde & nomẽ accepit. Huius duæ species sunt, vna fodinarum, altera fictitia, quæ ex Minio eximitur coctura: Diosco. cognitum vtrumque Gal. fossile tantùm, neque expertum. Quære Arg. Viuum.

Hydnophylla ὑδνόφυλλα, herba quæ super tubera crescit: qua reperta præsertim subesse cognoscuntur: vt asserit Gesnerus. Quære dict. Tuber.

Hydra

Hydreleum ὑδρέλαιον, oleum aquæ commistum: humectandi, molliendi, & penetrandi vim habens, vt est authot Gal. lib. iij. Simpl.

Hydrocele ὑδροκήλη, hernia aquosa, cum scilicet aqua in sctoto colligitur. Quære dict. Hernia.

Hydrocephalos ὑδροκέφαλος, dolor capitis nascens ex humote intet cutem, & pericranium, aut certè inter hoc & cranium collecto, vt scribit Celsus lib. iiij. cap. ij.

Hydrolapathum ὑδρολάπαθον, lapathi genus, quod in aqua nascitut authore Plinio lib. xx. cap. xxj.

Hydromeli ὑδρόμελι, aquæ mulsæ genus, ex imbte purissimo & melle temperatum: & iam vetustate saporem vini referens. Nam quod tecens est, & ad præsentem vsum confectum melicraton potiùs nominatut. Hydromeli quoque ex imbre puro cum melle temperabatur olim, quod daretur appetentibus vinum ægris. Marcellus in Diosc. li. v. cap. ix. Pli. xxxj. cap. vj. Est insupet liquoris genus, quod Græcis ὑδρόμελον, ex melimelitis portione vna, & duabus aquæ confectum, insolatis simul per canis ortum: ex Diosc. li. v. cap. xxj. Hydrophalos item, ὑδρόφαλος, torpidi humoris in vmbilico collectio.

Hydrophobia ὑδροφοβία, id est, aquæ fuga, morbi genus, cùm æger supramodum aquam expauescit, quod accidere solet iis, qui à rabido cane fuerint demorsi. Hinc hydrophoui, ὑδροφόβοι dicti sunt ægri, qui aquã expauescunt, hoc est, quos canis rabidus momorderit. Pli. li. xxix. capit. quinto. De cura canis rabiosi. Dioscor. libro vj. cap. xxxvj.

Hydropiper ὑδροπέπερι, herba est circa stagnãtes aquas, aut quæ pigro lapsu fluũt, nascens, caule geniculato, robusto, multis alis concauo: foliis menthæ maioribus, candidiotibus, gustu piperis amaro. Fructũ gerit actem in tamulis, secundũ folia, continenti acinorũ serie congestũ, vuæ modo. Dictũ hydropiper authore Gal. à piperis sapore, & locis aquosis in quibus nascitur, quasi piper aquatile. Ruel. eam esse existimat herbam, quam officinæ falso nomine Eupatoriũ appellant. Dios. li. ij. cap. cliij.

Hydrops, ὕδρωψ, id est, aqua intercus, quòd sub cute aqua nascatur, qua cotpus turgescit: huius tria sunt genera, tympanites, cùm corpus spiritu magis, quàm aqua distenditur, pulsatúmque tympani sonum reddit. Ascites, cùm alimenta in aquam conuertuntur quæ inter intestina, & tunicam, peritonæon vocatam, velut in vtrem colligitur. Tettium genus omnium periculosissimũ, & incutabile, hyposarca appellatũ, quùm solidæ corporis partes in aquam tesoluuntur, vt cotpus reddatur pallidum, & cadaueri simile. Celsus lib. iij. cap. xxj.

Hydropisis ὑδρώπισις, aqua intercus dicitur: de qua copiosiùs in dict. Aqua intercus. Est & ὑδροεντεροκήλη, herniæ genus, quùm & intestinum in scrotũ delabitur, & aqua ibidem colligitut.

Hypercathartica, id est, superpurgantia, sunt ex his valentiora viribus, aut quãtitate, & quæ vacuato humore sibi familiari, eũ deinde trahũt, qui ob tenuitatẽ, calorẽ, liquiditatẽ, est ad sequendũ paratior: postremo sanguinẽ naturæ maximè familiarẽ. Morsu enim suo venarum ad venttẽ pertinentium ora laxant & apetiunt, vasáque ipsa reddũt imbecilla ob fatigationem & intemperiem: ex Galeno hæc Syluius.

Hypercatharsis, est à medicamento putgante vacuatio immodica, quæ fit tationẽ sumentis, medicamenti, accidentiũ vtrique superuenientiũ: vt est author Galen. lib. iij. Simpl. cap. xxvj. & xxvij. Syluius super Mesue Theoremate iij.

Hyoscyamus ὑοσκύαμος, altercum, & Apollinaris: quæ quoque Suis faba interptetatur, quòd eius pastu sues conuellãtur, resoluantúrque, nisi mox fluuiatiles cancros ederint, vt tefert Helianus. His enim fabis apros Erymãthios in Arcadia ab Hercule occisos scribit Phylo in sua antidoto, Galeno referente lib. ix. Compo. pharmac. Triplex inuenitur, primus, purpurascente flore, semine nigro, veneno abundans: alter, flore, & semine luteo, mitior: tertius, flore, & semine candido, ad sanationes aptissimus: frigidus ordine tertio, siccus ptimo. Gal. lib iij. Meth. & viij. Simpl. Dioscorid. lib. iiij. capit. lix.

Hyperi

Hypericon ὑπερικὸν, aliis androſemon ἀνδρωσαιμον, eſt, quaſi ſanguis hominis diceres: vulgaribus Perforata, hæc trita digitis ſanguineum ſuccum remittit, qua ex cauſa Androſemon vocatur: vrinam cit, menſtrua pellit appoſitum, tertianis, & quartanis cum vino potum, liberat. Semon quadraginta diebus hauſtum iſchiadicis medetur, & articularibus.

Hyphæar ὑφαίαρ, viſcum quercinum, cæterarúmque arborum: abietis autem, & laricis lachrimam, non viſcum, hyphæar eſſe dicunt Arcades: ſic quoque Ilicis fructus appellatur.

Hypociſtis ὑποκιστὶς, roſæ ſylueſtris ſuccus, quam caninam roſam quidam vocãt, referẽte Scrib. Largo. Hypociſtis ad Ciſti radices, punici flore ſimilis, naſcitur: ſiccat & aſtringit magis, quàm acacia. Gal. lib. vij. Compoſit. pharm. Dioſc. lib. j. cap. cix. Syluius lib j. de Simpl. med. natura.

Hypochondria ὑποχονδρία, præcordia, lumbi, & ilia dicuntur. Sunt enim partes laterales vtrinque nothis coſtis ſubiectæ, hepati & lieni ſuperiacentes, & ſub cartilagine ſitæ, repete dict. Præcordia.

Hypochima ὑπόχιμα, ſuffuſio eſt, qua oculi infeſtan tur, vnde oculorum ſuffuſio appellata, id eſt, effuſio humorum lentorum inter corneam membranam, ſiue tunicam, & cryſtalloidem congelatorum. plura in dict. Suffuſio.

Hypogloſsis ὑπογλωσσὶς, caruncula qua lingua inferiori parti oris cohæret: ſic dicta, quòd ſub lingua ſita ſit: aliquibus Ramula eſt, de qua in ſua dict. plura.

Hyſſopus ὕσσωπος, aromatica herba eſt, & hortis perfamiliaris. Eſt etiam hyſſopus montana ſuper Regio lectulo abundans, non procul Bellicio ciuitate antiquiſs. in Seguſia prouinciæ Galliæ Narb. Quædam à Dioſcoride hyſſopo tribuuntur, quæ in Gallico noſtro deſyderari videntur. Cùm florum ſpica legendum eſt, aut cum turget ſemine. Gal. lib. viij. Simpl. Dioſco. lib. iij. cap. xxvj.

Hypopheum ὑποφεὸν, herba eſt in aruis, ſegetibúſque naſcens, rutæ foliis, ramis exilibus, ſuccum emittens papaueris viribus proximum. Nomine alio hypecoon Plinio dicitur.

Hypopium ὑπώπιον, oculi morbus, cùm pus ſub cornea tunica colligitur. Eſt hypopion item liuor ſub oculis contingens, à ſanguine compreſsis venulis exeunte, & ſub cute permanente: cuiuſmodi Latini medici Sugillata appellant.

Hypoſphagma ὑπόσφαγμα, ſanguinis ſubter cutem diffuſio eſt, contingens ex venarum ruptura, ictu fuſtis, durivè iaculi alterius illati, ὑποσφάγματα Galeno ſanguineæ ſuffuſiones dicuntur.

Hyſginum ὕσγινον, plantæ genus inter herbas, quo color tingitur coccineo ſimilis, vt eſt author Plinius lib. xxviij. cap. vij.

Hyſtera ὑστέρα, ſunt folliculi, quibus infans volutus prodit in lucem, & quicquid infantem ex vtero ſequitur: hyſtericæ quinetiam mulieres dicuntur, quæ vteri ſuffocatione laborant: in quibus ſenſum, pulſúmque per interualla nullum, aut certe perexiguum percipere poſſumus: quam paſsionem hyſtericam appellamus, hoc eſt, matricis, vel vteri ſuffocationem.

De lit

De litera I.

Iaculus serpẽs ab effectu dictus, velocissimi, funestissimíque ictus. Is subit arbores, & vt iaculum obuiantibus se obiicit, & ferit, mórsque repentina subsequitur. hæc Galenus in Theriacis. Solinus de Iaculis serpentibus hæc quoque refert inquiens: Iaculi arbores subeũt, quibus vi maxima turbinati penetrant animal quodcunque obuiũ fortuna fecerit. Lucanus quoque:

Ecce procul sæuus sterili se robore transfert:
Torxit, & immisit: iaculum vocat Aphrica serpens.
Perque caput Pauli transactaque tempora fugit:
Nil ibi virus agit, rapuit cum vulnere fatum.

Ianstor πυλωρός, meatus inferior ventriculi est, qui ex fundo eius explantatur: & intestinorum principium à quo primum Duodenum intestinum est cibum post ventriculum recipiens: secundum Ieiunum est, quòd nihil retineat, appellatum: tertiũ Ileon quòd subtile sit dictum: in orbes varios implicatum: nam cum Ieiuno sibi adhærente, regionem ventris inferioris elatiorem occupat. Inibi ferè Cæcũ anfractuosum succedit, medio intestinorum, quod mesenterium dicitur, modicè innitens. Hoc sequitur Colon, crassum intestinum, aliis carnosius: quod à sinistro rene ad dextrũ super ventriculi fundum fertur, donec sæpe-numero & lienem & iecur attingat. Vltimum ab ano intestinum est rectum, spinæ è directo incumbens spaciosum, excrementi receptaculum. Quoniam vltimum intestinorum est, aliquibus medicis posterioribus rectum, siue fundum, anumvè nuncupatum: in quo secundum finem musculi sunt, qui quùm opus est, constringunt, materiámque retinent, deiiciúntque dilatando cum opus est stercus. Gal. li. v. de Vsu partium.

Iasminum, & iasseminum ἴοσμιν, id est, viola odoraria: frutex topiarius est qui in hortis colitur: veteribus medicinæ scriptoribus, Gesnero coniectore, ignotus: sed ab Actuario inter posteriores Græcos Zambacus dicitur: Plinio Leucanthemon, si quidem cũ Car. Stephano nobis diuinare liceat, eã herbã fruticosam appellabimus, quæ hodie apud nos multis in locis, pergulis rectis admoueri solet: vocat autem vulgus Iasminum, si sequi Plinij descriptionem volumus li. xxxvj. cap. xij. inquiẽtis, ramulos ei esse nunquam pauciores duobus in diuersa tendentes, florem candidum, lilio rubro similem, semine nigro, lato, ad lenticulæ dimidiæ figurã, multo tenuiore, radice herbacei coloris: quæ omnia Iasmino nostro conueniunt. Eadem, vt opinio est, videtur, quæ phalangites, & phalangion à Galeno vocatur: quòd à phalangiis morsis, auxilietur: quod idem nomẽ huic herbę adscribit Plinius. Leucanthemi meminit Diosc. in capite designato Anthemidi li. iij. & cap. cxxxj. cuius descriptionem fecit nullam.

Iaspis: lapis virens stomachum & ventriculum attactu suo iuuat. Omnes quippe iaspidum species appensæ fœmoribus, partum accelerare tradit Diosc. li. v. cap. xciij. Gal. li. ix. Simpl. & x. de Compos. phar.

Ibiscus ἀλθαία, bismalua est, quæ à vulgari malua differt: & species tertia, Alcæa, folia habens maluæ, sed incisa magis, ad verbenacam accedentia, caules tres, aut quatuor habet cortice canabino vestitos. communis verò malua tota supina colligitur: atqui quæ Ibiscus, in altitudinem tantam arborescit, vt pinnulas arbores plerisque in regionibus æmuletur. Quædam est etiam, quæ flores veluti rosæ similes aurũno gerit, quos vulgus vocat, *roses d'autre-mer*, vt alibi à nobis dictũ est. Videto Diosc. li. iij. cap. cxxxix.

Iberis, siue cardamantica herba est, folia habens nasturtij, vere virentiora: caulem cubitalem, aut minorem. in incultis nascitur. æstate lacteum florem promit: quo tem-

pore efficacior est.tota herba cum semine caustica est sinapi.Diosc.li.j.cap.vlt. Quære dict.Lepidium.

Icterus ἴκτερος,bilis flauæ modò,& atræ quoque,per corpus vniuersum effusio: quæ regia,seu arquata passio,& aurigo appellatur.Fit interdum iecinore nihil patiẽte bilis effusio ad cutem in morborum indicationibus: nonnunquam vbi citra febrẽ sanguis ab extraneo aliqua occasione corrumpitur,ac biliosus efficitur, sicut à venenatarum bestiarum morsibus contingere consueuit: aut propter inflammationem, aut naturalis temperiei iecinoris aut lienis permutationem, aut etiam ob imbecillitatem vesicæ bilis,atque aliis diuersis causis.Vide eius species in dict.Bilis.Curationis author est Fuch.li.iij.de Meden.morbis,cap.xxj.

Icthicocolla,piscis cuius corium glutinosum est,quod ipsa nominis ratio ostendit, vt coniicit Scholiastes:& vulgari quoque appellatione in occiduo mari Molüa dicta. Ego profectò piscem referrem inter Asellos marinos,hoc est,Merulos, ex eorum genere quoniam esse videtur,verùm carnis mollioris.Diosc.li.iij.cap. lxxxiij.

Idea radix ἰδαία ῥίζα,herba idæa est,foliis rusci,adhærent ei claiculæ, velut pampini,è quibus flos.Ad omnia conuenit quibus adstrictiore fit opus. hæc Gesnerus Diosc.li.iiij.cap.xxxvj.

Iecur ἧπαρ,viscus est,& venarum omnium principium,& in dextra hypocõdrio rũ parte situm.Hoc in quinas magna ex parte diductum est fibras,quas λοβοὺς, Græci appellant:in quibusdã tamen ne fibras quidem habent,sed ex toto rotundum, minúsque rectum:quibusdam duas,aliis plures,multis & quatuor obtinent. Ex maiore iecinoris fibra parte caua,canalis vnus exiguus ibidem bilem in vesicam sibi appendulam deriuat,quam Græci κύστιν χοληδόχον, Latini vesicam bilis susceptricem, bilis folliculum,& vesicam fellis nominant.Iecinoris imbecillitas ab intẽperie ipsa producitur calida,frigida,humida,vel sicca:cuius curationem petes ex Fuch.li.iij. de Meden.morbis,cap.xviij.explanationem autem affectuum Locorũ affect. libro quinto,cap.vj.

Iecinoris obstructio,est quæ fit à flatibus vaporosis,concoctúque difficilibus: interdum autem & à crassis viscosisque humoribus,in finibus venarum ex cima iecinoris parte enatarum,per quas ex ventre & intestinis alimenti digestio ad iecur cõtingit.Cætera petes cum curatione ex Fuch.de Meden.morbis li.iij.cap.xix. Iecinoris scirrhosi curationem habes ex Gal.& Acakia li.ij.ad Glauconem. In iecinore perinde atque in aliis visceribus,ob easdémque causas,fit inflammatio: inflammatio autẽ iecinore omnibus quidem ex æquo in dextro hypocondrio dolor & grauitas est, qui supra ad ingulum vsque,infra autem ad spurias costas peruenit:tumor quoque dextri hypocondrij consequitur.Curationis author est Fuch.lib.iij.de Med.morbis.

Iecorarius piscis ἡπατος,quem Galenus inter molli carne pisces reposuit: creditur is esse piscis,qui alioqui Omphacinus appellatur.

Igne ἴγνη,apud Hippocr.Isatis,id est,guesda siue pastellus,quo lanæ in Gallia Aquitanica inficiuntur,vt suspicatur Ruell.Diosc.li.ij.cap. clxxvij. Egnem nominat. Quęre dict.Glastum.

Ignis sacer,inter vlcera maligna numeratur, vt author est Celsus libro quinto: eius species duæ sunt,altera subrubicunda,aut mista rubore,atque pallore, exasperatáque per pustulas continuas, quarum nulla altera maior est.Fit maximè in pectore, aut lateribus,aut eminentibus partibus,præcipuéque in plantis.Altera autem est in summę cutis exulceratione,sed sine altitudine,latum,subliuidum,& exedens.Quære dict.Erysipelas.

Ilex glandifera ὁ πρῖνος,gerit glandem vulgari similem: verùm multò efficaciorem glande quercus. Ea autem ilex nostris in Gallicis regionibus rara est Est denique aquifolia ilex,Quisquilia quæ appellata est,coccum tinctorium,Baphicum dictum,ferens paruo frutice,Gesnerus Vermillionũ interpretatur:& altera, quæ aquifolia magna est, Scholiastes Escarlatam,in gallia Narbonensi frequentem, esse vult: fructu hyeme copioso,sed inutili.Rusticorum vulgus Egreslum vocat, sed non desunt

ſunt qui referant φελλόδρυν,id eſt,ſubiſeram arborem,ad ilicem.

Illecebra ἀνδράχνη ἀγρία,quibuſdam Soldanella,hoc eſt,braſsica marina, & tertia ſpecies Sedi.ſylueſtris eſt portulacæ genus,maiori ſemperuiuo ſimile,niſi quòd ſolia habet puſilla,ſed latiora,maculoſáque.naſcitur in petris,& ſterquiliniis.Ruel.lib. ij.cap.cxl.

Ilia,barbarè inuolucrum:in his εἰλεός, id eſt, voluulus, crudeliſsimus & exitialis dolor conſiſtit.Ilia autem ſunt partes imi ventris,inter coſtas ſpurias,& pubem poſitæ:à quibus iliaca paſsio,& voluulus:cuius petes dictionem.

Ilium εἰλίον,hoc eſt,os anchæ & coxæ ampliſsimum & valentiſsimum, atque ab regione illa ſic nominatum.ad iſchion qua recipit fœmoris caput,os iſchij,ante ad pudenda,os pubis & pectinis.

Imbecillitas,eſt quæ potentiam à ſuo ſcopo aberrare facit, quod accidit ſua ipſius ſubſtantia læſa,aut inſtrumentali morbo parte obſceſſa,aut vnitatis ſolutione. Potétiæ ſubſtantia offenditur intemperie,interdum quidem nuda,interdum verò cum humore.Quęre dict. Subſtantiæ reſolutio.

Impia herba,Græcis authoribus incognita:aliquibus Latinis poſterioribus, ob radicis ſuæ odorem reſpondentem caryophyllo, Caryophyllata dicta eſt:quanquam aliæ habentur quæ caryophyllũ ſolio & radice redolent.Impia Plin.li.xxiiij. cap. xix. vocatur Incana,roriſmarini aſpectu,thyrſi modo veſtita,inde alij ramuli aſſurgũt ſua capitella gerentes:ob id impiam appellauere,quoniam liberi ſupra parentem excellant:vel quòd nullum animal eam attingat, impiam appellare exiſtimarunt. Ruel. li.ij.cap.cxl.

Imminutio oculi,ſeu profunditas ipſius ἀτροφία videtur, quæ totum videlicet oculum minorem,depreſsiorémque reddit,vt docet Celſus li.vij. Manardus li.vij. Epiſtola decimaquarta.

Imus,ſiue inferior venter ἦτρον,καὶ ὑπογάστριον,pars ſub vmbilico incipiens ad pubem vſque protenſa,depræhenditur:quoniam venter ſuperior ſtomachus eſt, inferior verò venter inteſtina dicuntur.

Imperatoria,herba nonnullis eſt,quæ tribus veſtitur foliis,quorum mediũ in tres diſtinctum eſt partes:quæ è lateribus ſunt in duas,vt medium folium coronam ferè imitari videatur:quam nuſquam apud veteres,medici poſteriores legerunt. Imperatoriam Leonicenus eſſe Liguſticum opinatus eſt.ſed neq; ignorandũ plurimas herbas hoc nomine apud varias gentes circunferri. Quære dict. Silphium,& Laſerpitium.

Inguina βουβῶνες,dicuntur partes illæ corporis concauæ, pubi vtrinque vicinæ, tumoribus quibuſdam contra naturam,qui etiam Bubones Græco nomine appellantur,maximè obnoxiæ.plura in dict. Bubones.

Inguinaria,Inguinalis,Bubonium,& Aſter-atticus,ſub nomine diuerſo vna eadémque plãta eſt.vt ad dict. Aſter-atticus recurrendum. Plinius li.xxvj.cap.ix. Dioſ. li.iiij.cap.cv.

Impetigo λειχὴν,cutis vitium eſt,quod AEgyneta authore,celeriter in pſoram,& lepram tranſit. Neque is morbus eſt,qui aliquibus Hiſpana lues putatur,authore Calanio in li.de Inęquali intemperie. Fuch. li.ij. Parad.cap.xvij.

Incubus,ſiue Incubo ἐφιάλτης, καὶ πνιγαλίων à Themiſone eſt: malum vbi aliquis noctu grandi mole opprimi, inuadíque ab alio ſe credit,ſiue à ſuffocando, nuncupatur.ſiquidem præfocari in ea ęgrotantes videntur. Curationis Fuſch. author li.j. de Med.morb.cap.xix.

Inedia ſiue abſtinentia,eſt qua corpus tam ſanum,quàm ægrum vacuamus: euacuat non quidem per ſe,ſed ex accidenti,nullo ſcilicet accedente alimento in locum eius quod fuit vacuatum. Primùm quidem,vbi nihil prorſus vel cibi, vel potionis aſſumitur:deinde vbi non niſi quod oportet, & ad virtutis conſeruationem ſatis eſt. Verùm qui habent anguſtas venas,exigui ſunt ſanguinis,ideóque nec longam inediã ferunt,ſed quibus ſanguinis copia eſt. Gal.li.ij.de Temperamentis. Hippoc.lib. Epidemiarum vj.part.iiij. Aphor.xx. Plin.li.xviij.cap.v.

Inappetentia seu appetitus prostratus ἀνορεξία, est cibi, potúsque omnimoda auersio: quam ἀποσιτίην, Hippocrates appellauit: & appetitui prolapso contraria.

Inæqualis intemperies duplex, vna quidem, in qua alteratio solius qualitatis, vt vstio Solis: altera, in qua cum qualitatibus materiæ affluxus existit, vt accidit in phlegmone: & hæc cum materia est, superior verò intemperies sine materia, vt medicis seculi nostri appellare placuit. Quære dict. Intemperies.

Inflatio palpebræ ἐμφύσημα, palpebræ tumor œdematoides, hoc est, laxus & dolore vacans. Est præterea inflatio, siue apostema vento plenum, secundum barbarorū locutionem, cùm spiritus flatuosus nunc sub cute, nunc sub membranis quæ ossibus circunfunduntur, aut musculos ambientibus, coaceruatur. Porrò is colligitur interdum in ventre, & intestinis: itémque in medio horum spatio, & peritonei.

Inflammatio, est quando purioris sanguinis, & medioctis defluxio, eam inflammationis speciem, quæ totius generis nomen adoptans, parit: nam tumorum inflammatio petenda est in dict. Plegmone.

Infinitum, est quod fini nulli obnoxium apparet, vt summum Ens tēporis præscriptione non eget, quoniam Deus solus & æternus ipse est: sed quicquid fini alicui obnoxium semper est. Aristoteles infinitum multipliciter in libris physicorum sumit, & accipit.

Infusio seu dilutum, est liquor, in quo aliquid certo tēpore citra elixationem maceratur. Diluta itaq; purgatoria, sunt liquores in quibus medicamenta purgantia cōcisa, trita, vel in puluerē redacta, vel solida etiam, integráque macerantur: & teneriori bus, & delicatioribus varij roboris hominibus exhibentur, quòd eorum vsus tutior putatur. Fuch. comp. medic. li. ij cap. viij.

Infusio altera præterea est, qua medicamentum fit melius: facultatem eius nunc maleficam auferendo, nunc bonam augendo, nunc in liquorem cui infunditur, transferendo, nunc nouam vt lubricam impartiendo: nec tamen omnis medicamenti virtus sola in eum cui infunditur liquorem, transit: sed cuiusdam, vt casiæ fistularis, Tamaris Indici, & similium aliqua quoque substantia.

Insania μανία, fit vbi flaua bilis supramodum exusta in nigram conuertitur. Hac correpti ferārum modo redduntur effrenes: vt etiam eos qui imprudentiùs illis occurrunt, malè tractent. Differt à phrenitide, quòd hæc enim citra febrem accidit: illa verò cum febre. Quære dict. Phrenitis.

Insessus siue insessio ἐγκάθισμα, est qui ex herbis, floribus, radicibus, seminibus, aliísque eius generis medicamentis ex aqua & vino decoctis, factitatur: cui æger insidet propter balnearum defectum, aut ægrotantis imbecillitatem. Vtimur his quinetiam in renum, & vesicę, coli, sphynteris, & vteri malis. Compositionis est author Fuch. li. iij. Compos. medic. cap. xij.

Institæ κειρίαι, alterius generis lombricorum sunt, qui lati videntur: vocātúrque à similitudine quam obtinent. Ταινίαι etiam, hoc est, fasciæ, à latitudine sua, & longitudine vocantur. Tricenum pedum aut ampliùs deiectæ sunt ab aluo visæ. Plin. li. xj. cap. xxxiij.

Instrumentaria corporis pars ab instrumento differt, quòd partes etiā nonnullæ similares instrumēta sint. Instrumentum enim vocatur quælibet animalis pars, quæ perfectam edere actionem potest. Sic arteria, vena, & neruus sunt instrumenta, non verò instrumentariæ partes.

Instrumentariarum partium tres principes sunt vocatæ, cerebrum, cor, iecur: & quarta, testes, eò quòd ad speciei conseruationem faciant. Prędictis quatuor, aliæ quatuor subministrant, vt pote nerui cerebro, venæ iecinori, vasa seminaria testibus. Gal. li. j. Meth. Fuch. Compend. medic. li. j. cap. xj Alex. Benedict. li. j. Anat.

Intemperies morbosa νοσῶδης, δυσκρασία, quòd in similaribus fit partibus, dicitur: euenítque vbi qualitates primæ, seu elementa ipsa, à naturali symmetria commoderatione vè deflectunt.

Intemperies morbosa alia, est cùm animal intemperamenti vitio ægrotat: & hæc quidem

quidem duplex, æqualis scilicet, & inæqualis. A Equalis est quæ in omnibus intemperanter affecti corporis partibus æqualiter inest. Talis quidem intemperies Hectica febris est: omnes enim solidæ corporis partes æquè excalfactæ sunt: itaque doloris expers est. Inæqualis est, quæ non in omnibus intemperanter affecti corporis partibus æqualiter inest: hæc aliàs in toto animalis corpore fit, veluti in ea hydropisis specie, quæ ἀνασάρκη vocatur: & febribus iis quas Epialas appellant, feréque reliquis omnibus, exceptis Hecticis.

Intemperies duplex est, vna enim sanitatis seu naturalis, quæ à media tẽperie paululùm abest: vel in qua nulla functio animalis adhuc manifestè læditur: hinc perspicuum fit, sanitatis esse latitudinem quandã. Si enim sanus quispiã imbecillius quàm alius secunda valetudine præditus functiones obeat, nondum verò læsas obtineat, intemperantior sanè est, sed nondum ægrotat. Quòd si verò ex sanis alios temperatos, alios intemperatos statuere cupiam non placet, is alterum duorum cogetur fateri vel omnes semper ægrotare, vel vnam omnium esse intemperiem, quòd credere absurdum est. Vide Gal. li. ij. de Temper. li. j. Sani. tuen. & cap. viij. libri de Cõstit. artis.

Intemperierum vna quidem simplex, quæ vbi vna qualitas duntaxat à modo naturæ recessit: altera composita, vbi complures qualitates à naturali habitu, & symmetria aberrant, vt si totum corpus, aut particula aliqua simul calefit & refrigeratur. Gal. lib. de Inæquali intemp. eiúsque interpres Calanius.

Intertrigines seu attritus παρατρίμματα, fiunt atterẽtibus & vrẽtibus in itinere pedes angustis calceis, confricatisq; longa equi vectione fœminibus, & in summa ex mutuo partium inter se affrictu nata, atque inter vlcera adnumerantur.

Intestina sex numero sunt: primum & inferius rectum & longo ἀπευθυσμένον, vocatur, porrigitur ad sedem vsque, quæ anus & podex, ex Græcis ἕδρα dicitur. Hoc sequitur colon, crassum intestinum, & aliis carnosius: atque huic Cœcum coniũgitur intestinum τυφλὸν dictum: aliis monoculum. Post tria crassa intestina hæc, sequuntur tenuia quorum tenue, aut gracile λεπτὸν Græcis, appellatur. Sequitur hoc ieiunum, aut νῆστιν nomine: atque vltimum occurrit duodenum intestinum, à lõgitudine duodecim digitorum dictum. Græci etiã δωδεκαδάκτυλον, & ἔκφυσιν appellarũt. potest quoq; dici exortus: quorũ principiũ est à pyloro, hoc est portonario, seu vẽtriculi fundi exortus. De quibus supra paulò aliter diximus in dict. Ieiunum.

Intestinorum leuor λειεντερία, passio est, per quam cibi donec coquantur non retinentur, sed celerrimè prius, quàm mutationem faciant, dilabuntur. Intestinorũ difficultas, & tormen, quòd in hoc malo vehementissimo torqueantur dolore, appellari potest. Gal. author est li. iij. de Sympt. causis. Repetenda est dict. Lienteria suo loco descripta.

Intermittens, siue interpolata deficiensvè, est quæ si extra vasa putrescit humor, suscitatur: quòd eius accessio non perpetuò duret, sed remissionem habeat, & ad insebricitationem desinat. Ex se autem gignit alias tres, inter se differentes: Tertianam scilicet, quotidianam & quartanam. harum febrium est explanator super Gal. ad Glauconem li. j. Acakia: & de Diff. febr. li. ij. cap. ij. Quære dict. febris: & Tertiana exquisita.

Intybus, & Intubum satiuum κιχώριον κηπευτόν, καὶ ἡ σέρις, vulgare cichoriũ. Est intubus quoque erraticus subamarus: cui nomen commune, quo Schariolas, Ambubeias, cichorias, voce rustica, Endiuiam intelligimus: de qua supra in dictione sua rationem reddidimus: & in dict. Cichorium.

Inturis κάππαρις, Græca imitatione olitoribus quoque vulgare nomen est, & plebeiis, aculeatus frutex est, qui in terra stratus magis in orbem euagatur: spinas vt rubus habet, in hami modum aduncas: folia mali cotoneæ, rotunda, frnctum oleæ similem. Plura lecturus in dict. Capparis. Diosc. lib. ij. cap. clxvj.

Inula ἑλένιον, enula campana officinis dicitur, & primum lenij genus: cuius repetes dict. & Diosc. lib. j. cap. xxvj.

Inustio, siue vlcus oculi ἔγκαυμα, sordidum vlcus est, impurum, & crustosum. In his autem oculorum vlceribus quatuor Galeni authoritate sunt genera: quę in su-

perficie dicit contingere:cùm tamen primum,& secundum non inter vlcera reponátur,sed ex humiditate corneæ fieri scribat Gal.lib.ij.de Sympto.causis: vt veluti per nebulam,vel caliginem,vel vaporem,vel fumum fiat visio: tertium, & quartum ad ea quæ profunda vocat,pertineant. Vide Manardum Epist.lib.vij.Epistola secunda.

Ion,id est,viola omnis,& præcipuè nigra seu purpurea: quanquam in eodem genere est etiam alba,vulgò Martia,quod Martio mense floreat,dicitur. Est & multifolium,ob id δυσώπροσιον Grecis dictum,concolor priore,sed plenior. Est quoque eius generis syluestrior toto habitu strigosiore,magis serpens,flore purpureo in albū languescente,inodoro. Has omnes sequitur viola lutea odoratissima, quæ officinis Keiri barbaro vocabulo appellatur,in medicina vsus frequens. Quære dict. Viola. Diosc. libro tertio,capit.centesimodecimooctauo,& lib.iiij.cap.centesimoseptimo. Syluius lib.j.de Simpl.medic.natura.

Iouis flos διὸς ἄνθος,coccolourda,vel passa-rosa plerisque herbariis suspicatur:aliquibus carduus non aculeatus Plinij descriptione: sed Phanorini Camertis aculeis armata sic legitur:διὸς ἄνθος φυτὸν ἀκανθῶδες,coniectore Gesnero.

Iouis glans,& Iuglans Castanea vulgaris putatur, quæ à Galeno τὸ κάρυον nominatur: Dioscorides tamen Sardianas glandes Castaneas appellat: quas pleriq; alij Lopima,& Iouis glandes,esse voluerunt: lib.j.cap.cxxij.

Iouis flamma διὸς πυρὸς,Iouis flamma Plinij,vt quibusdam placet,non est. Hæc in arborem altam,proseramvè,& frondibus elatam expanditur perpetuis, sempérq; virentibus,vt in rusco maiore,non aculeatis: & hyeme media fructu rotundo in rubedinem versante turget. Ruell.lib.j.cap.xcj.

Iouis faba διόσκυαμος, à quibusdam hæc dictio pro hyosciamo vsurpatur: quanquam res diuersas esse postea viderit lector in Ruell.lib.ij.cap.xxxix.

Ips siue ipes,vermiculus est vitium oculos, vel botros erodens: Rhomanensibus Allobrogum Serpillerius vocatus. vt Cis frumenta, Trips ligna, Sis vestes, Midas fabam, Ips vites absumit.

Ira,est quæ spiritum,& sanguinem intendit,fundit, & calefacit: quinetiam cordis,& arteriarum pulsationes apparent maximæ,& validissimæ in iratis. Siquidem ira neminem hominem mortuum apud grauissimos authores legitur. Quære suo loco dict. Verecundia.

Irio ἐρυσιμὸν,herba est,quæ iuxta vrbes, ruitera, hortósque nascitur, & familiaris Parrhisiorum pomeriis: foliis Erucæ syluestris, cauliculis in lori modum lentis & obsequiosis,floribus luteis,siliquis in cacumine gracilibus,corniculatis,semine nasturtij,exiguo,vrentis gustus. Est præterea Irio serealis ἐρυσιμὸν,cuius in dict. Frumentum explicatio est. Diosc.li.ij.cap.cl.

Iris ἶρις,cum radice vulgaris notitiæ herba omnibus est: gladiolus à foliorū figura plebeiis appellata. Eius flos nūc albus,nūc cœruleus: sed qui cœlestis in purpureū tendens color quia cernūtur varius,quemadmodum in Iri cœlesti,à flore sumpsit sibi herba cum radice,postquam arida facta est, nomen Inter Irydes præfertur Illyrica, quam Illyridem vocare consueuit Andromachus. Gallica quæ alba est, præfertur Lybicæ,vsurpatúrque à Gal.lib.viij.Comp.pharmac.sed passim nobis hodie Florētina pro Illyrica obiicitur. Diosc.lib.j.cap.j.

Iris agrestis ξύρις,officinis Iris syluestris,& segetalis est:copiosa in Rhomanesiū aruis,altera gladioli montani species. Præterea Iris syluestris radix Gal.li.ij.Compos. pharmac.pro Ephemeri radice videtur vsurpanda: de qua in dict. Hermodactilus, & Gladiolus.

Isatis satiua ἰσάτις ἥμερος,fullones ea lanam tingentes guesdum herbam esse asserunt. Est insuper erratica siue syluestris Isatis,superiore multò inferior. De vtraque meminimus in dict. Glastum.

Ischia,ossa duo dicūtur in posteriore hominis parte ossi sacro,in anteriori mutuò κατὰ σύμφυσιν cohærētia: Latini medici coxēdices appellāt. Horū ossiū vtrūq; grādi concauatum acetabulo est,in quo insertum fœmoris caput circunuoluitur.

Ischia

Ischiadicus dolor grauissimus ἰσχιάς, est circa iuncturam ἰσχίον, id est, ancham, accidit. Interdum & locus,& dolor coxendix dicitur. Contingit ob crassum, pituitosúmque humorem, qui in coxarum articulo concretus insidet: ideoque malum hoc assiduæ cruditates,& immodicus rei venereæ vsus, aliquando etiam deambulationes concitatiores,& hæmorrhoides suppressæ,& vomendi consuetudo intermissa,& purgationes menstruæ,& excretiones impeditæ, & exercitiorum neglectus, conciliant. AEgyneta li.vj.cap.lxxvj.Fuch.li.iij.de Med.morb.cap.liij.

Ischas ἰσχάς, Apios, id est, raphanus agrestis, quod apium nonnulli syluestre esse opinantur Plinio authore. Radix hæc iuncos duos siue tres spargit, rubros, tenues, qui à terra parum attolluntur:foliis rutæ, oblongioribus tamen,& angustioribus, herbaceis:semine paruo, radice hastulæ regiæ, in formam pyri turbinata, rotundiore tamen, succi fœcunda, intus habet corpus candidum, extra cortices nigros. Isto seculo medici ad emouendos sudores & vomitum tempore inediæ vtuntur. Tecgimus de ea in dict. Apios. Diosc. li.iiij.cap.clvij. Ruel.li.iij.cap.cl.

Ischias ἰσχιάς, herba est radice cyperi, nisi quia colore nigro est, huius verò candido:quæ commanducata dentium dolores sedat. Atque hæc aliquibus Leuca cantha, aliis autem poligonatum describitur. Plin.li.xxij.cap.xvj.

Isocinnamum, frutex est præstantissimi odoris, in iisdem regionibus proueniens, in quibus cinnamomum,& casia:quæ, Galeno referente, in verum cinnamomum migrat. Pl.li.xij.cap.xx.

Ischuria seu vrinæ suppressio ἰσχουρία, est malũ, in quo ægris in totum vrina supprimitur,& cohibetur. Accidit interdum ob imbecillitatem, vesica ea quæ in ipsa continetur, arctè complecti ac exprimere non potente: aut eius ceruicis meatu à crassis humoribus, aut lapide obturato:aut propter inflãmationem, schirrhum, tumorem, carúnculam, callum, pus crassum à renibus aut iecore in vesica concretum, fieri solet. Curationem docet Fuch.lib.iij.de Med.morb.cap.xxxix.

Isopyrum ἰσόπυρον, phasiolus Gesn. suspicatur: sed vt docet Scholiastes, Isopyrũ est folio aniso simili, semine gustu referente Melanthium. Diosc.li.iiij.cap.cvj.

Iua arthetica χαμαιπίτυς, Latinis Ainga, & Abiga appellata est. Retulimus de ea quæ opportet in dict. Chamæpitys,& Ainga.

Iuba φοβὴ, florum milij nostri forma, ab equorum iubæ similitudine nominatur: & quæcunque comam miliaceam gerunt, pro Iuba nomine habentur. Gesnerus.

Iuglans κάρυον βασιλικον, nux regia est:nam quæ κάρυον Græcis est, Latinis nux vulgaris:ab Actuario nux Indica dicitur. Nux iuglans dicit Diosc. li.j.cap.cxlj. Quære dict. Nux.

Iniubæ Zizipha,& Serica Græcis vt Actua. placet:fructus affinis Myxariis facultate:duplex quoque occurrit, Sericũ scilicet, quod est rufum, nobis frequens: & candidum adhuc regionibus nostris ignotum. pro alimento à Gal. li.ij. Alimentorum, dantur fructus:nostra tamen ætas in zulapiorum vsum recepit frequentissimum.

Iulus ἴουλος, nucamentum floris loco depẽdens in Corylo & regia nuce, necnon in Alno arbore alioqui sterili, qui dependet in vulgari nuce nostra Iulus, in maximo vsu est ad promouenda mulierum menstrua.

Iudicium κρίσις, in præsentia non est nisi subita,& præceps in morbo mutatio. Porrò mutatio hæc repentina modis quatuor fieri solet, aut enim confestim liberantur à morbis ægri, aut magnam in melius mutationem obtinent, aut statim moriũtur, aut multò deteriores euadunt. Gal. de Crisibus:& li.ij. Aphoris. Hippocr. Commentario xiij.& xxiij.& li.j. Epidimiatum, comment.iij. Quære dict. Crisis.

Iuncus σχοῖνος, quòd ex eo, inquit Scholiastes, funes fiãt, Græcis dictus est. Multiplex autem reperitur, vnus crassitudine & magnitudine insigni, fungosáque medulla in aquis viuens, Pli. Mariscus dictus. alius est de quo fiunt lychnia pro lãpadibus, atq; hunc Scirpum appellamus: is verò de quo texũtur fiscellæ, Oloschœnos dicitur. alius item Melancranis, id est nigrum capitulum habens, fructum ramorum cohęrentium modo gerens. atque alius Iuncus palustris σχοῖνος ἑλεῖος dictus.

Iuncus odoratus,qui & rotundus σχοῖνος,officinarum ſquinanthum eſt, σχοίνου ἄνθος,id eſt,iunci flos,quo Cameli animãtes quia veſcuntur,palea Camelorum Myropolis poſtea dictus eſt:ſed ab eo differt Iuncus mariſcus, Græcis ὁλοσχοῖνος appellatus.Dioſc.li.iiij.cap.xlij.

Iuncus triangularis κύπειρος,Cyperus,& vulgari appellatione Parrhiſiorum Sochetum effertur. Verùm Cyperus Babylonicus, vt doctis pleriſque placet medicis, Galanga ſuſpicatur. Cyperus Indicus Pharmacopolarum Terra merida vocatur. Quære dict.Cyperus.

Iuncus marinus, Gallis Iomarinus appellatur, cui paliuro frutici, vt ſuſpicatur Geſnerus, declinatio fauere aliquantulum videtur: an tamen paliurus ſit,non audet affirmare, quoniam in eo pro folio ſpina deprӕhenditur. Hanc plantam, Geſnero prorſus incognitam,tertiam Iuniperi ſpeciem eſſe,ſed infrugiferam,humilioremque eſt coniiciendum.Ruel.li.iii.cap.xcix.

Iuniperus grãdior ἀρκευθὸς,alter humilior, quòd duûm ſit generum,putat Geſnerus Baccas ſiue arboreſcat,ſiue humi ſerpat, Iuniperus profert ἀρκευθοὺς dictas,ex quibus oleum exprimitur:ex viridi ligno per ſcrobes in ſornaces actas de vrendo manat copioſa lachrima, quæ veriùs gummi, quàm liquor oleagineus, repræſentatur. Gummi iuniperi ab Hermolao vernigo,& plebeiis vernix dicitur.

Ixias ἰξίας.venenum, quod vlophonum etiam profertur: quidam vt
author eſt Largus, Chamæleonthæ laticem exiſtimant.Ixi-
ne verò ἡ ἰξίνη ἄκανθα,achanthus ſeminalis eſt.Dioſc.
libro tertio,capite octauo,& libro ſexto,
capite vigeſimo primo.

Tela

De litera L.

Labeo γαλίοψις, vulgò vrtica mortua: quibusdam Lamium videtur: frutex in totum caulem & folia habet vrticæ, leuiora, & quæ grauem odorem trita reddant: purpureo flore, tenui. nascitur circa sepes, ædificiorum areas, ac semitas vbique. Eius etiam meminimus sub vocabulo Galiopsis. Diosc. lib. iiij. cap. lxxx.

Labdoides, est os posterioris capitis, id est, occipitis, simile Λ, literæ græcæ. Quod secundum naturã in capite habetur, priorem & posteriorem partem prominentiorem ostendit, in eo tres suturæ sunt, ac duæ quidem transuersæ: quarum altera in occipitio est, in syncipite altera, tertia à medio posterioris, per capitis longitudinem, ad mediam vsque anteriorem extenditur. Anteriorem coronalem vocant, quandoquidem in ea coronæ potissimùm capitis parte collocantur. Posteriorem à literæ, Λ, similitudine lambdoeidæ nominant. harum suturarum figura, H, literæ præcipuè similis est. Galenus libro de Ossibus, capite j. Cætera in dictione Caput petes.

Labrum veneris διψακος, vulgò carduus cardarius, & virga pastoris officinis vocatur. Videtur & alterum esse genus, quod carduo fullonum ex Dioscori. scriptis minimè respõdeat, li. iij. cap. x. Aculeatarum generis est, caulem habet altum, spinis horridum, foliis lactucæ, spinosis, binis, genicula singula complectentibus, prælongis, seu quasdam bullas intus & extra aculeatas, in dorsi medio habentibus, concauo alarum sinu, in quo imber, aut ros asseruetur. in cacumine caulis capitula insunt echinata spinis. Cætera ex ipso Dioscoride elicies.

Labrusca ἀμπελος ἀγρία, vitis syluestris dicitur. Est & alia exulceratoria labrusca, quæ οἰνάνθη Græcis quoque vocatur. Vitis syluestris cùm floret, œnante vocatur fructus: hinc racemi suo tempore prodeunt, in quibus vis est astrictoria, & refrigerans. Diosc. li. iiij. cap. iij. Quæ labrusca exulceratoria est, fert racemum, & corymbos hederæ: vocátq; eam vulgus Solanum lignosum, quòd fructum, & folia hortensi solano similia habeat: præterea sarmenta prælonga ostentat instar vitis vuam ferentis, lignosa tamen, aspera, & corticem rimosum habentia. Quære dict. Vitis.

Laburnum arbor olim doctoribus medicis incognita, nisi vni Plinio, qui ipsam alpinam arborem vocat, materia dura & candida: cuius florem cubitalem longitudine apes non attingunt. hoc in siccis montium rupibus Segusiæ prouenit familiarissima dependente flore luteo pedem longiore, forma qua genistarum flores subnascentibus siliquis: cui folia terna sicut in Loto pratensi, sed maiora & albescentia. Vulgus Segusiæ, & Allobrogum Mayum, & Leuitum, appellat.

Lacaphthum λακαφθὸν, memoratur inter ea ab Ægyneta, quæ in heliaco vel magno cyphy adiiciuntur: & cortex piceæ, vel alterius arboris existimatur. Ruel. lacaphthum cum nascaphtho confundit. Vide in dict. Nascaphthum.

Lac omne in vniuersum boni succi est. corpus alit, aluũ emollit, stomachũ & intestina inflatione vexat. vernũ tamen dilutius æstiuo habetur, & è viridi pabulo aluũ magis emollit. Probatur autẽ candidũ æquali crassitudine, quod vngui instillatũ cogitur. Aluũ minus tẽtat caprinũ, quoniã hoc pecus astringentibus pabulis magna ex parte vescitur. Ouillũ autẽ dulce, crassum, pingue, & stomacho parũ vtile: bubulum tamen, equinũ, asininũ vẽtri magis idoneũ: sed ipsum turbat. Cætera Dios. li. ij. cap. lxij.

Lacca gũmi gen' intercecẽtes medicinas plerisq; reputatur, atq; inter eas præcipuè Arab. inuẽtas. Verũtamen collatis Dios. & Serap. vnà sentẽtiis, Cãchamon Arab. Lacca coniectore Io. Agric. deprædhendetur. Vterq; enim lachrimã esse in Arabia nascẽtis arboris insinuat, quæ habeat aliquã myrrhę similitudinẽ, & quòd viroso odore in gustu sentiatur, ad odorem incendi. Repete Diosco. lib. j. cap. xxiij. & dict. Canchamon.

Lactis serum, aquosum quod intra se continet quodcunque implicitum est: quod vbi serosa aqua à lacte discessit, multò potentissima ad purgationes redditur. Datur

quibus

quibus sine acrimonia volumus deiectionem moliri, vt melancholicis, comitialibus, leprosis, elephantiis, & erumpentibus toto corpore papulis. Lac recens ac emulctum nuper efficax est cōtra erosiones malorum medicamentorum exhibitorum potum, & per clysterem iniectum. Humanum lac dulcissimum est, & maximè alit. Lac omne respuendum est splenicis, hepaticis, comitialibus, vertiginosis, & neruorum vitio laborantibus, febriculosis, & capite dolentibus: nisi si quis purgationis gratia interdum schistum ex lacte paratum præbeat, vt docet Dioscori. li. ij. cap. lxiij.

Lactis defectus, est propter siccam mamilarum, aut totius corporis intēperiem aut propter sanguinis boni paucitatem, & quia infans imbecillis non probè ex mãmis su git, quantò enim plus sugendo ex illis adimit, tantò magis extrahitur. Curationem petes ex Fuch. li. ij. de med. mor. cap xij.

Lactis redundantia σπάργωσις, est quæ fit boni sanguinis copia. Accidit interdū ob lactis redundantiam vt mamillæ tumefactæ repleantur, & sic extendantur, vt copiā eius vix ferre queāt: qui sanè affectus grauis quidem periculosúsque est, si in inflãmationem pergat negligentia. Curatio est apud Fuch. li. ij. de med. mor. cap xiij.

Lactis grumescentia θρόμβωσις, est quum lac interdum in casei formam trãsit: quæ nimirum fit ob lactis abundantiam, quando è mãmis minùs sugitur: & deinceps à nimia caliditate, quod in eo tenuium erat partium digesto, quod reliquum est, concrescit. Idem etiam à frigiditate, vel à suapte natura glutinosum lac, accidere solet. Fuch. curationis est author li. ij. de med. mor. cap. xiiij.

Lachryma oculi seu influxus, & pituitæ cursus, ἐπιφορά, est humorum omniū ad oculos impetuosus fluxus: ad hos quoque oculorū angulos spectare delationes rheumatum videntur, quæ pituitæ cursum Celsus, Plinius delachrimationes, aliam rem putasse videtur ab Epiphoris: & certè latiùs patet ἐπιφορᾶς nomen apud Græcos: cōpræhendit enim quācunque humiditatum ad oculos delationem, siue per angulos, siue per totum oculum fiat. Est & vbi Plin. lachrimosos oculos nominat, & lachrimātes. Latini tantùm lachrimas vocant. Si quidem videntur aliquādo oculorum anguli velut erosi περιβεβρωμένους vocant Græci medici. Manard. li. vij. Epist. ij.

Lachrymæ arborum δάκρυον κόμμι, dicuntur, quæ vbi destillarunt, in gū mi concrescunt: sed lachrymationum saliuæ, humores ex arboribus & herbis destillantes.

Lactea vrina, est quæ lacti similis est, meliórque aquosa & crystallina existit: quæ autem intensæ albedinis habentur, summæ cruditatis indices sunt. A summa siquidem albedine parum recedunt lactea, glauca, & charopa vocatæ vrinæ. De singulis vrinæ coloribus suo loco transtulimus diuersitatem.

Lactaria τιθύμαλλοι, quoniam lacteo succo manant, Latinis tithymalli omnes di cuntur: de quibus suo ordine.

Lactoris plena lactis. hæc & lactaria, & anabula nunc dicitur. Huic est congener, inquit Gesnerus, ἔρινος πόα: oleæ folio, sed minore, flore luteo. Sunt qui Dioscoridis erinon faciant: sed congeneres non eædem videntur ipsi Gesne. Vide Pli. li. xxix. cap. xviij. Dios. li. iiij. cap. xxv.

Lactes, sunt intestina tenuiora siue graciliora, per quæ cibus labitur, quæ tria sunt, atque iter se distinguntur, tenue, ieiunum, & pylorus: inuoluuntúrque mesenterio, vt à spinæ cōtactu duro, munitiora, tutioráque reddātur. Pl. existimat Lactes tantùm in hominibus, & ouibus diei, in cæteris autē animalibus Ile appellari. Vide dict. Intestina.

Lactuca θρίδαξ. Est prætetea laticaulis lactuca, & sessilis, tum denique ex caulis: & hæc astylis mulieribus appellatur. Quæ Laconica lactuca, vulgò capitata dicitur. Est etiam lactuca crispi folij, inquit Columel. cap. iij. li. xj. quæ Cecilliana, & Betica à regionibus in quibus prouenit, appellata est.

Lactuca syluestris θρίδαξ ἀγρία, plures habet differentias: sed omnes lacteo sueco, acri, medicato, caule candido, interdum cubitali, foliis scabris. Earum caprina vna: secunda esopos, & in aruis nascitur: alia meconis, sed amara.

Lactuca syluestris, coniectore Scholiaste simpl. sponte nascēs, vulgi appellatione Tartasacon videtur: alij pro erratica Lactuca eam sumunt herbam, quæ Endimia vera di

ra dicitur. alii Chondrillam, Lactucæ syluaricæ etiam speciem volunt esse, quam populari voce apud Gallos Celtas, & Sequanos, Lacteronam, siue etiam Lanceronam nominant. Quòd autem lacte abundat Lactuca, ideo sic dicta est itaque somnifera.

Lacerta terrestre animal quidem est, quatuor insistit pedibus, licet inter reptilia reponatur. Duum generum esse videtur, alterum cinericij, atque alterum viridis coloris, sed vtrunque in dentibus habet venenum mortiferum. Dioscorides tamen lib. secundo, capite quinquagesimo sexto, de eo sic scribit: Lacertæ caput intritum & impositum aculeos, & omnia corpori infixa extrahit: si diuulsa admoueatur, ictis à scorpio leuamentum præstat.

Lada vel ledon λῆδον, cistus ladanifera, ex qua ladanum colligitur: quod officinis priscum seruat nomen. Quidam Cistum rosam caninam esse volunt.

Ladanon Gal. li. j. c. ij. κατατράγους, barbæ hircinæ sordes appellatum fuisse testatur. Etenim generatio ipsius ex hircorũ barbis in quibusdã regionibus accidit. Duo Cisti occurrunt genera, vnum nomine Citharon, aut cissarõ: ramosus frutex est, sed improcerus, foliosus, saxosis locis nascens: foliis rotundis, acerbis, hirsutis. Flos masculo, vt mali punicæ, fœminæ albet, & vtrique vis astringẽs. A cisto hypocistis, quòd in ipsius radicibus nascitur, floris punici similitudine: at hypocistis quædam flaua, altera virens, tertia candida. Secundum cisti genus est, Ledon à nonnullis appellatum, frutex simili modo nascens vt superior, longioribus tamen foliis, & nigrioribus: quę verno tẽpore quædam cõtrahunt pingue: sicque ex eo quod Ladanum dicitur. Maximè probatur odoratum, subuiride, facile molescens, pingue, resinosum: sed quòd arenas non collegerit. Quære Diosc. li. j. cap. cx.

Lanaria herba στρουθιόν & radicula Diosc. vulgatibus infectoribus lanarum Fullonum herba, & officinis Saponaria. Vide in dict. Struthion.

Lagopus, λαγώπους, καὶ λαγώπορος Hippocrati, leporinus pes est. vulgò herba trinitatis: quanquam dissentiunt eruditi inter se, dicentes Chariophylatam esse, alij Dentem leonis: Dioscorides non depinxit herbam, sed vires tantùm libro quarto, capite decimoquinto. Ruellius libro tertio, capite lxxxv. leporis cuminum, & nasci in segetibus scribunt: & trifolij humilis genus. differtque multum à Caryophillata herba vulgò dicta, & à Sanamunda officinis nominata.

Lagopus item, auis Alpinas, de qua scriptum reperies apud Plin. li. x. cap. xlviij. Aliquibus tametsi hæc auis Lagois putatur.

Lagophthalmos oculorum vitiũ, cum superior palpebra non descendit. Cui vitio cõtrarium est Ectropium, cùm inferior palpebra parum sursum attollitur, nec eum superiore cõmittitur. Accidit etiã aliquo casu vt palpebra superior, aut rarsò inferiori, aut oculi albo, aut corneæ tunicæ ita agglutinetur, vt aperiri oculus nõ possit: συμφυῶντας AEgyneta: αὐκυλοβλέφαρον, Celsus vocat, hoc est, inuiscationem. Cætera in dict. Oculus.

Lamia ex genere vrticarum mortuarum est: Lamium, & auonium, & vulgò archangelica: Græcis γαλίοψις dicitur. Diosc. li. iiij. cap. lxxx. Sub dict. Gatiopsis: quam repetes. Ruel. li. iij cap. cxviij. Quære dict. Ακαλήφη, & vrtica.

Laminæ subsideria πεταλώδης, squamis similis apparet: atq; ea est, quæ foliorum plãtarum, aut squamarum, aut laminarũ instar lata & tenuis existit. Hæc fit vbi soli dæ corporis partes rabescere incipiunt: & quum quis sanguinem, aut pus minxerit, aut squamulas, & grauis odor adsit, vesicæ vlcerationem significat. Quære Hippo. Aph. lib. iiij. Vide etiam in dict. Similacea subsidentia.

Lampetra, non nisi carne differt à Mustella pisce, qui Græcè γαλῆ dicitur. Est autem, vt refert Scholiastes, piscis longus, tenuis, & lubricus, sine pinnis, Murenæ similis, colore nigricans, brãchiis detectis instar foraminum, quæ septem vtrinque habet.

Lampreia nostras vulgaris est. Plura de ea Ausonius in Mosella.

Lampyris, vermiculus noctu lucens: nonnulli Noctilucam, alij Nitedulam appellarunt, Cicindelam Latini. Vide Plin. lib. xj. cap. xxviij.

Lapathum vel lapathus λάπαθος, latinis rumex: generale nomẽ ad multas herbas. Est hortẽse, folio lõgo & lato, herbaceo colore, & gustatu acido: itaq; eduliis miscetur, estúr

estúrque præsertim in Segusiæ regionibus. Radix huius quia in altum terræ longitudine & crassitudine sua sponte nascendo porrigitur, atque euulsa foris subrufa, intus verò crocea vel fulua in rubedinem tendens apparet, plerique nostri seculi medici etiam docti alterum Rhabarbarum, ac pro vero vtentes suspicati sunt. Cæterum quòd genuini rhabarbari facultas abesset, nec ex sententia porrigentibus cederet, olitoribus remissus hortis iterum desidet. Omnium siquidem generum Lapathi foliis decoctis aluus mollitur & inanitur: Rumex Latinis dicitur, cuius petes dictioné. Dioscorid. li. ij. cap. cvij.

Lapathum agreste λάπαθον ἄγριον: est & acutum gustatu, non aculeis, quod ὀξυλάπαθον dicitur: equinum ἱππολάπαθον à magnitudine, irrigua colit, & ἰσολάπαθον dictum. Sed oxalis grandior ὀξαλίς, inter lapathorum species numeratur. Vltimum βουλάπαθος, id est bouis rumex, appellatur. Post Dioscoridem, quære Galenum libro septimo, simpl. & Syluium libro primo de Simpli. medic. natura: & Pli. li. xx. cap. xxj.

Lapidosa seu petrosa ossa duo sunt, Græcis λιθοειδῆ dicta: & κροταφίαι, id est, temporales: vel lapidoides, id est, squamosæ & mendosæ temporum tabulæ. Gal. in libro de Ossibus, cap. iij.

Lapidatio palpepræ λιθίασις, est cum in palpebris gignuntur candicantia quædam & aspera lapidis instar oculum prementia: cuius contraria passio est ἵππος ab ortu oculi nascens, ob quam instabiles semper sunt palpebræ.

Lapis Armenius, quo finguntur catapotia laborantibus bile atra, præfertur læuis, colore cœruleo, per quam æquabilis, calculo carens, & friabilis. Eadem quæ Chrysocolla præstat: sed inefficacius, quinetiam vsum habet ad pilos in palpebris alendos. Cyaneus lapis, vulgò Lazuli, ad eadem præstat, quæ, sed inefficacius multò, Armenius lapis, congestus in catapotiis Arabum inuentione. Manardus libro tertio, Epistola quarta.

Lapis spongiæ tritus, ex vino potus, lapides renium rumpit, non autem vesicæ, quia tenuioris est essentiæ siue insigni calore. Vesicæ autem calculos rumpere scribit Dioscorides, si ex vino bibatur. Quære Galenum libro nono Simpl. & libro decimo comp. pharmac.

Lapidum quinque preciosorum, sapphiri, hyacinthi, sardinis, granati, smaragdi genera, cor multum iuuare creduntur: ob id cardiacis miscentur. Vires autem roborandi stomachi in iaspide viridi; si probauit Gal. potuerunt Arabes horum quinque Lapidum vires in cordis affectibus probasse, quos ob id posteritas est sequuta. hæc Syluius. Quære vnunquenque in suo ordine.

Lapis Iudaicus, quia in Iudea nascitur, leuissimè tritus, potus renium lapides frangit, addunt quidam & vesicæ. Est nobis multus, Diosc. elegantem picturam explens. Gal. lib. ix. simpl.

Lappa maior προσώπιον, alioqui Personata, quòd ex ea laruate personæ fingerentur. Vide in dict. Bardana, & Arction. Dioscorides distinxit Arction à Lappa siue Personata, & Petasite, id est, vulgò Bardana, propter capitibus, li. iiij. de quibus suo loco tractamus.

Lappa ξάνθιον lappa minor est: cui aparine etiam venit eodem nomine. Est & Lappago, ἱππόφαες Græcis. Diosc. lib. iiij cap. cxxij. sub dict. Zanthium.

Lappago herba est similis Anagallidi, nisi esset ramosior, ac pluribus foliis, aspera, rugosa, asperioris succi, grauis odoris: sed quæ talis est Mollugo appellatur: similis, sed non asperioribus foliis est Asperugo.

Lampsana λαμψάνη olus syluestre, rusticis rauonella, & napus erraticus, trium foliorum tantùm vt vult Plin. lib. xx. cap. xj. Dioscor. li. ij. cap. cviij. Lampsanam olus syluestre facit: & tã quam vulgare & cognitum omnibus hoc olus est, descriptionem nullã tradidit. Radix, vt rapi, rotunda turbinatáque, cum tribus ad summum foliis eruitur, & vt napus coquitur, & editur. plus alit, quàm rumex, aut napus, rapumvè: & stomacho vtilius: cuius folia, cauléfque coquuntur in eduliis. Copiosa in cauarum conua

conuallibus inuenitur.

Larix λαρὶξ, καὶ πιτύς, hoc eſt, picearum arborum ſpecies: cuius à radice prorumpit agaricus in Alpinarum montibus. Vide Pli xvj. cap. x. Ex Theophraſtro arboris genus eſt cognatum Abieti & pino, nullam quantumuis longa ſenecta cariem ſentiens, neque ignem per ſe cōcipiens, neque vlla ratione ardens, eo quòd plurimum terreſtris & aqueæ habeat ſubſtantiæ, minimum autem igneæ aut aëriæ. Abūdat circa Eridani ripas, & maris Adriatici littora: vix alibi nota.

Laſer σίλφιον, laſerpitium eſt: neque verò herba, neque ſuccus.

Laſeris liquor duplex: prior quidem aſſa odorata, Gale. liquor ſirenaicus dictus, & Beniuinum vulgaribus medicis: alter aſſa fœtida ab odore officinis etiam cognominatus. Ergo ex arbore, aut ſerulaceo frutice, non ex herba erumpit vtraquè lachrima, ſiue liquor: cùm plerunque cortex adhærens viſatur: quòd nuſquam appræhenditur in herbarum ſuccis, niſi adulreratis impoſtorum malicia. Vide Pli. lib. xix. cap. iij. Dioſc. li. iij. cap. lxxvj.

Laſerpitium gallicum λασαρον γαλατικον, καὶ συλφιὸν, herba in Gallia cognita: cuius vulgaris appellatio apud herbarios Angelica, Imperatoria, & eius ſpecies Auſtrichea herba Allobrogibus nuncupata. Ex huius culmo exudat ſuccus roſcidus, quem vocāt Laſer, excellens in medicamentis, & in Cirenaïca prouincia laudatiſsimum. Caulem Laſerpitij Magudarim vocari author eſt Gale. quāquam non deſunt, qui ipſum etiam ſemen eodem nomine appellent. Plin. li. xviij. cap. xxx. Quære dict. Magudaris.

Lathyris ſiue eſpurgia λαθυρίς, vulgaris cataputia minor eſt: aliquibus Tithymalus appellatur: eaque inter tithymalorum genera numeratur: Lathyris caulem emittit cubiti altitudine, & digitali craſsitudine, inanem. huius radix nullius vſus. totus frutex lacteo ſucco turget, vti tithymalus. Dioſc. li. iiij. cap. cl.

Lathyrum λαθυρος, cicerculam doctioribus interpretari placuit: folio non rotundo, vt plurima leguminum, ſed oblongo: caulis humi repens, vt piſo, quaterni, & inæquales grano ſunt anguli vt ſcribit Plin. Gale. ochris, & phaſelis non longè diſsimili natura lathyron conſtare prodidit. Ruel. li. ij. cap. xxxvij.

Latifolia πλατύφυλλος, arboris glandiferæ genus ex Theoph. quā nonnulli eandem putant cum Eſculo, à latitudine foliorum nomen habens. Plin. li. xvj. cap. vj.

Lauer ſiue ſium σίον, berula quibuſdam creditur: quum ſium naſturcium aquaticum, id eſt, in fontium aquis naſcens creſsio videatur. Lauer itaque pro Berula, vt Sium pro Creſsione, vel naſturcio fontano, peritorum ſententia, comprobatur. Plin. li. xxvj. cap. viij. Dioſco. li. ij. cap. cxx.

Laurus δάφνη arbor mas & fœmina. Maris bacca δαφνὶς eſt Græcis. Eſt præterea Laurus latifolia, & Alexandrina, nomine alio Idæa dicta, pleriſque pagana lingua. Vide in dict. Idæa.

Laureola, id eſt Laurus ſylueſtris, frutex eſt ramoſus, craſsiore ac molliore, quàm laurus folio, & cuius guſtatu accendatur os, baccis è nigro rufis. Siquidem Laureola frutex naſcitur ramoſus, cubitalis, molliori anguſtiorique quàm Laurus folio, triſti aſpectu, flexilibus virgis, ſupramodum viſcoſis, verſus cacumen folioſis, flore candido, bacca atri coloris natura, fronde fractu cōtumaci, cuius guſtatu mordeatur os, incenſúmq; guttur vellicetur. Soluit aluum intollerabiliùs. Ruel. lib. iij. capite. cxxxvj. Quære dict. Daphnoides.

Lecithon ſiue aracum λεκιθὸς, piſi genus. Gal. autem apud Hipp. pro lente interpretatus eſt. Alij, inquit Geſnerus, genus ad piſum, & aracum faciunt. Athenæus edulium ex araco & phace ſic vocat. Ruel. li. ij cap. xxxvij.

Lens φακός, & lēticula φακὴ, leguminis genus. Alba & ſubnigra offenditur: vtraque calido frigido temperata, ſicca ſecundo ordine, valenter aſtringit, ob id ventrem ſiſtit, abiecta priore aqua aluum mouente. hæc Syl. Dioſc libro ſecundo, cap. xcix.

Lens paluſtris, & lenticula aquatica φακὸς ὁ ἐπὶ τῶν τελμάτων: inuenitur in aqua non fluente, muſcus lenticulæ ſimilis, refrigeratoriæ facultatis: propterea igni

sacro,collectionibus,& podagris illinitur per se, & cũ poléta glutinat & procidentia puerorum interanea. Diosc.li.iiij.cap.lxxvj.

Lentiscus σχῖνος: nam σχοῖνος diphtongo scripta vox iuncum significat. Lentiscus frutex arborescit cultura addita,à quo lẽtiscina lachrima μαστίχη nomine,vt officinis hodie mastiche,& mastich. Vide in dict. Mastiche. Diosc.li j.cap.lxxv.

Lepra λέπρα καὶ ψῶρα,passio vtraque,& summæ cutis asperitudo est,cum pruritu & absumptione corporis. Verùm differunt inter se, quòd lepra altiùs circularibúsque erosionibus cutèm depascit, & piscium modo scamulas ex se remittit. Psora verò,hoc est,scabies,summam corporis cutem exedit,& varias habet figuras,& surfurea magis ex se corpuscula ædit. Vide in dict. Elephas.

Lenientia asperatas cauitates, sunt oua mollia recẽtia:item dulcia asperã arteriam leuem faciunt,& cãcani herbæ radix,gummi,tragacantha, glycyrrhisa, vina dulcia.

Leontice,vel cacalia κακαλία πόα, careum agreste:in segetibus,& pratis siccioribus passim nascens. Vide Pli.li.xxv.cap.xj.qui scribit ita: Leontice,siue cacalia semen est margaritis minutis simile, dependens inter folia grandia in montibus ferè. Officinis carui agreste dicitur. Cacaliam caucamum Galenus vocauit. Ruel.li.ij.cap.cxlj. Quære dict. Careum,& Cacalia.

Leontopetalon λεοντοπέταλον,pata leonis quibusdam:herba est emittens caulem dodrantalem,plurimis alis concauum,& in cacumine semina parua duo aut tria,eaque in siliquis ciceris modo:flores punicei coloris,anemonæ similes:folia brassicæ nigræ,sed papaueris diuisura,radicibus nigris,sed rapis similibus. Lege Pl.li.xxvij.cap. xj. Diosc.li.iij.cap.xcij.

Leontopodium λεοντοπόδιον,herbariis aliquibus cruciata:quæ tametsi Alisso Dioscor. respõdet:nonnulli autem medici ex recẽtioribus Garyophillatam, herbã trinitaris vulgò appellatã esse suspicãtur. Scholiasti simpl. Calẽdula videtur,frequẽs in hortis. Tritũ Leontopodiũ olet sinapi,& illius ac piperis acrimoniam habet. Diosco.lib. iiij.cap.cxv.

Lepidium satiuum λεπίδιον κηπαῖον,Iberis maior:nec est,vt placet quibusdã,raphanus , folio rumicis acuti,nisi per ambitũ serratum asperũq; esset totum,videtur: sapore seruido,& mordicante,vt sinapi est. At Lepidium siue Iberis, pseudocostum folio in totum æmulatur,sed semine rlaspi in siliquis rotundis. Iterum Lepidij radix rara tota & lignosa,nulliúsque vsus:quod in raphani videtur contrarium foliis & radice: Nullius enim est vsus folium, sed radix: Brioniæ radicis in totum æmula: nisi quòd facultate feruidior,ingneam vim repræsentans,cõperitur. Allucinantur qui ridiculam pro raphano sumunt, quoniam raphanus in cibis, vt radicula condita sale, oleo & aceto,non estur:& decepti simplicium ignorantia, alterum pro altero in medicamentis vsurpant. Diosc.li.ij cap.clxvij.

Lepidium syluestre λεπίδιον ἄγριον, Iberis altera,sed in totum minor: secundam verbenacæ speciem,foliis tamen minoribus multò,& semine thlaspi,referens. AEgyneta Lepidium,Iberidem,& ἀγριοκάρδαμον, cõiectore Scholiaste, eandem plantam facit. Cæterùm vtrumque dictum est, quòd λεπίδας, hoc est in facie maculas abstergeat. Ruel.lj.ij.cap.cv.

Leucanthemis,herba est,quæ & anthemis, & leucanthemum à nonnullis vocatur: ab aliis chamæmellon,eo quòd mali odorem spiret. Officinis Chamomilla est. Vide Plin.li.xxij.cap.xxj. Diosc.li.iij.cap.cxxxi. sub dict. Anthemis: cuius locum repetes. Ruel.li.iij.cap.lxviij.

Leptocarya λεπτοκάρυα,nuces ponticæ,pondus antidotorum apud veteres græcos & latinos medicos repræsentantes. Vulgus auellanas vocat.

Leucacantha λευκάκανθα, alba spina:cuius radis cypero similis amara solidáque est. Differt ab ea,quæ ἄκανθα λευκὴ diuisis vocibus,id est, spina alba nominatur. Nã superior species cardui est,lactucacea folia,sed latiora lõgioráque, habens: in quibus maculæ albæ sunt conspersæ. Aliquibus perperam Rhannus appellatur. Vide Diosc. li.iij.cap.xxj. Pl.li.xxij.cap.xvj.

Leuc

Leucoium Theophrasti Massario est, quod circa medinm Decembrem, etiam summis frigoribus, floret passim in syluis, nunc etiam in hortis. Quære dictionem Massarion.

Leucoium λευκόϊον, viola alba: nostris gyrophlea, sed falsò, appellatur. Leucoium quamuis violam albam significet, ad omnes tamen violas præsertim eas, quæ primo vere nascuntur, siue albæ, siue luteæ, seu purpureæ fuerint, seu nigræ cum Hippoc. seu cœruleæ, vt quidam Diosc. codices habent, extēditur. In his efficacissimæ sunt luteæ, Keiri Arabib. dictæ. Vide Syl. li. j. de simpl. med. natura.

Libadium λιβάδιον, centaurium minus, quoniam secundum fontes nascitur, appellatum est: aliis Linuesion, quòd propter lacus in riguis vbertim prosiliat, dictum. Latinis fel terræ propter amaritudinem summam, nonnullis febrifuga vocitatur. huius tres occurrunt species apud Ruel. li. iij. cap. vij. apud Diosc. duæ tantùm. Quære dict. Centaurium.

Lethargus seu obliuio, vide in dict. phrenitis, & in dict. Obliuio. De stultitia, sopore, lethargo, phrenitide, & mania li. iij. loc. affect. cap. v. tractat Gal. Quære dict. Obliuio, & Phrenitis.

Leuce λεύκη, populus alba Latinis est: Gallis à frondium mobilitate Tremula appellatur. Vide plura infra in dict. Populus.

Leuce, herba est mercuriali simillima, nisi quod per medium solium linea alba transcurrat, vnde Mesoleucon nominata authore Pli. li. xxvij. cap. xj.

Leuce morbi genus est, quod Latini medici vitiliginem albam appellarunt. Celsus vim vocis sequutus, albam, λεῦκαν ἄλφον: nigram μέλαν nominauit: Est & altera, Leuce Celso appellata, medicis popularibus Albaras dicta. Manardus li. vij. Epistola secunda.

Leucographis, herba est quam memorat Plin. li. xxxvij. cap. ix. ad sanguinem excreantibus valde vtilis.

Libanus λίβανος, arbor thurifera, & ipsius lachrimæ nomine: quam Gale. mannam, id est, synceram thuris lachrimam vocauit: officinæ olibanum, quòd à crassiore thure differret, hactenus appellarunt. Effinxit quidam lachrimæ thuris hoc nomen Libanotus λιβανωτός. Diosc. li. j. cap. lxx. sub dict. Thus.

Leucophlegmatia hydropis species. Cùm igitur vniuersum corporis habitum occupat, eam hydropis speciem generat, quæ hyposarcidios, vel anarsaca dicitur: cùm verò intra pentonæum, & subiectas partes collectus est humor, ab vtris similitudine ascites dictus, procreat. Si verò humor paucus, flatus autem multus contineatur, à tympani sonitu, tympanites appellatus. Quære dict. Hydrops.

Libra, quæ & pondo dicitnr, in duodecim vncias, recta vtendi apud medicos forma, neque in sedecim, diuiditur. Libræ quadrans, hoc est pars libræ quarta, trium cōstat vnciarū: triens, quatuor vnciarum, hoc est, libræ medicinalis tertia pars: Sextans, duarum vnciarum. Vide in dict. Vncia.

Libra Romana, duodecim vnciis constat: Attica, decem duntaxat vncias cōtinet.

Libra liquidorum Romæ ex cornu constabat, quod lineas duodecim orbiculatim ipsum secantes habebat, singulas vncias significantes, vnde dicta est libra mensuralis: nam alia est ponderalis. Portò variant pondera & mēsuræ pro diuersitate nationum. Sed Græci & Romani, illo modo quem in his nostris exercitamentis inserui, seruarunt perpetuò, vti apud AEgynetam scriptum fusiùs reperies.

Libanotis λιβανῶτις, frutex scilicet nostras rosmarinus: sed ensensariam herbam, quòd radix thus, id est, incensum vulgò redoleat, esse scribit Gesnerus: differríque à vulgari roremarino affirmat.

Libanotis semen cachrys κάχρυς, est. Eius tres sunt species, quas describit Dioscorides li. iij. cap. lij. sub dict. Rosmarinus.

Lichen λειχύνωδα, herba in roscidis petris nascens, vulgò dicta hepatica, aliquibus Brion appellata: saxis familiaris, & asperiginosis adhærens. Quoniam autem contra Lichenas, hoc est impetigines, remediis omnibus anteponitur, sic dicta est: quòd ite-

rum Iecoris inflammationi succurrit, similisque fibris ipsius iecoris aspicitur, Iecoraria & hepatica denominata venit. Neque morbus omnibus hepatis conuenit contra non paucorum medicorum sententiam: & si Serapio Ictericis, quæ vera res est, prodesse tradit, propterea quòd morbus regius plerumque ab hepate, nonnunquam & à Liene, fieri solet: hinc arbitratum est sortitam hoc nomen Hepatica.

Lien seu splen σπλὴν, viscus est, in sinistra animantis parte consistens. Inflammatur lien vt reliquæ corporis partes, quoties sanguis præter naturam ad eum confluit: quod cognoscitur grauitate & tumore hypocundrij, qui ad tactum non cedit, dolore & distentione loci, febre & æstu: irruentis denique humoris copia, ex magnitudine, & velocitate generationis ipsius inflammationis. Fuch. docet curationem li. iij. de Medendis morbis cap. xxvij. xxviij. Lienis affectus describuntur à Gale. loc. affect. li. vj. cap. j.

Lienosi σπληνικοὶ, quibus lien obstruso obseptóque in eo atræ bilis excremento, aut ab inflammatione induruit: aut qui induratam lienis passionem obtinent. Quem admodum reliquæ corporis partes octo intemperierum generibus affliguntur, ita & lien. verùm sæpenumero frigidam & humidam substinet intemperiem. Pete Gale. li. de morb. causis: cap. j. ij. & iij. Curatio est apud Fuch. li. iij. de med. mor. cap. xxvj. Lienis scirrhosi ex Gal. li. ij. ad Glau. & Acakiæ comment. curat. petes.

Lignum aloes ἀγάλλοχον, ταρον, καὶ ξυλαλόη, agalochum lignum hoc Græcorũ primus Aëtius appellauit. Coëtaneus Aëtij AEgyneta odorum indicum lignum esse demonstrationibus affirmauit. In quatuor secernitur fastigia, Indicum, Sapphicum, Speon, & Hygron: quod rursum in species conciditur. Illud tantùm in vsu est, quod cariei nulli obnoxium depræhenditur. Diosco. li. j. cap. xxj.

Ligusticum λιγυστικὸν, καὶ λιβυστικὸν, Galenus libysticum dixit: quod à Leuistico officinarum differri contendit Gesnerus. Ligusticum à Ligusticis alpibus, in quibus frequens nascitur, Gal. & Actuario vnius literæ mutatione Lybistieum, vsurpauit sibi semen & nomen Manardus: cuius etiam radix Imperatoria vocatur.

Leoniceno, & Musæ. Vulgatum autem Leuisticum aut Smyrnium cum Ruell. aut apij aut dauci genus: cum Manardo Smyrnium, putante Petroselinum Alexandrinum vel Mecedonicum. Sylu. quem videbis li. j. de medicam. Simpl. natura. Quinetiam verum Ligusticũ ignorari, rectiùs fatebimur: & nostræ Leueschiæ Smyrnium conuenire affirmabimus.

Ligustrum φιλλυρέα, non est Cyprus frutex, vt quibusdam placuit, sed qui perperam apud Allobrogas Caprifolium dicitur: nam caprifolium esse aliud suo loco docuimus. Cæterùm φιλλύρα Græcis, tilia latinis, neque ligustrum interpretanda est. hæc ex Massario Gesnerus. Est præterea ligustrum Scribonio oleastrum cum vulgò appellatum, bene faciens ad cancrum in ore, sui li. cap. lxij. Segusiani Belliciorum variatis literis Frisillion communiter vocant: cuius flores studiosè legunt destillationi aduersus omnia oris viciati vlcera etiam maligna. Nam & hic frutex Oleaster est: cuius vide dict.

Lilium κρίνον, vnum genus est, quod Verecum Narcisso emicat: alterum, æstate: cerinthúmque esse suspicatur. Est aliud λείριον Græcis dictum, autũ no flore emicans. Fit hominum etiã arte vel industria rubẽs, & purpureũ lilium: sed omniũ primum quia hortẽse, cõmune hominibus est. Pete, post Diosc. Galenum li. vij. simplic. & in fine li. com phar. & Syl. li. j. de med. simpl. natura.

Lingua γλωττα, ad radicem ossi hyoïdi affixa est. Sic autem dictum est hoc os, quòd instar υ aut λ literarum sit bifurcatum: hinc etiam à nonnullis λαμβδοειδὲς appellatum. de linguæ affectibus petendus est Gal. li. iiij. loc. affect. cap. ij.

Lingua auis medicis recentioribus semen arboris fraxini foliaceum in linguæ specie figuratum, amarum, intelligitur: cui vim calculos in renibus frangendi etiam tribuunt. Apud Serapio. in confect. testicul. vulpis vbi legitur lingua auis, salacissimarum auicularum de lingua non intelligitur, sed de fraxini semine.

Limonium λειμώνιον, Bistorta est: non beta pratensis. Vide in dict. Bistorta. Plin. Betam

Betam syluestrem appellat li.xx.cap.viij.

Lilium conualium, planta ea est, quam vulgus muguetum vocat: dissidétq; omnino ab Hemerocalle herba, sed non multùm à Fraxinella, id est, vt vulgus officinarum vocat, Sigillum Salomonis, Græcis pariter ac Latinis Poligonatum, & geniculatam herbam: Secacul autem Arabibus.

Limonia λαμωνία ἀνεμώνη. Vide in dict. Anemone. Pl.li.xxj.cap.xj.

Linea, est quæ punctis duobus finitur: recta, quæ ex æquo sua puncta interiacet.

Linaria herba, Osyris Dioscoridis suspicatur: differt autem ab Esula, cuius dict. petes.

Linostrophum λινόστροφον πράσιον, hoc est, marrubium: de quo Diosc.li.iij. cap. c. fecit duplex genus: vnum album, alterum nigrum. Quære Prasium.

Linozostis λινόζωστις, mercurialis. huius herbæ vires reddidimus sub dict. Mercurialis. Diosc.li.iiij.cap.clxix.

Limones fructus sunt, qui ad lauticiem mensis expetuntur, & sub nomine Citri à priscis authoribus comprehenduntur. Huius fructus meminit Manardus libro decimoquinto, epistola tertia. Repete dictio. Citrum malum, & Malum medicum.

Linum λίνον, cuius semen humido & sicco quodámodo téperatum, calidum autem quodammodo ordine primo: flatuosum est etiam si frigatur, adeò plenum est humiditate recrementitia. Vide plura ex Sylu. libro j. de simpl. medica. natura post Diosc. & Gale.

Linum viuum λίνον ἄσβεστον, ignibus non vritur: sed magis sordibus exustis eluescit. & in Indiæ desertis, adustisque Sole locis nascitur. hæc Gesnerus.

Listacia πιστάκια, καὶ ψιττάκια, Latini cum Syris pistacia: officinæ fistica & fistos, vocant. Quæ constat in Syria gigni, inquit Dioscorides, pineis nucibus sunt similia, & stomacho amica. trita cum vino contra serpentium ictus prosunt, siue edantur, siue bibantur. Si cognita Dioscoridi pistacia fuerint, ex ipsius scriptis non satis constat: quando amygdala breuiora, magis repræsentant, quàm nucem pineam: nisi pro nucleo nucleum assimilet: quum longè sua forma differant. Vnum hoc affirmare audeo, pistacea amigdala syluestria esse, & amigdalis nostris congenera. Quære dict. Pistacia.

Ligula ἐπιγλωττίδα Græci appellant, gutturis ori summo veluti operculum quoddam incerta est. ex linguæ ipsius radice profecta, sicque dicta, quòd scilicet figura linguâ fistulæ referat. In intima oris parte, vbi gulæ & asperæ arteriæ principium, particula est à Græcis γαργαρέων dicta, veluti plectrum vocis existens: & iuxta eam vtrinque vocata παρίσθμια. Gargareon hic si fluxionem à capite suscipiens, longus & tenuis fiat, κίων, vel κιονὶς, id est, columna, vel columella dicitur. Inferiore eius parte crassa, & orbiculari facta σταφυλή, id est, vua: παρίσθμια verò inflammata, & superaucta ἀντιάδες vocantur, Barbaris medicis amigdalæ: γαργαρεῶν, vua Paristhmia, & eorum inflammatio, à Celso tonsillæ nominantur.

Lingua, leuissimum membrum est, hac atque illac cogitationum cordis, & animi cuncta profluens atque testimonium hoc de ea passim fertur:

Lingua quid melius? lingua quid peius eadem? Hæc ad radicem qua ossi hyoidi fixa est, valida magnáque firmitatis gratia apparet: tenuis autem ad extremum, nimirum quò celerius moueatur, tunica ori communi vestita. Linguæ proprium quid euenit, quòd AEgyneta ἀγκυλόγλωσσον vocat: sub hoc breuior fieri lingua videtur duratis, diminutisque membranis linguam continentibus, aut duriore cicatrice ex vlcere derelicta. Nascitur & sub ea tumor cum inflammatione præcipuè in pueris, βάτραχον Græci vocant: nos ranullam. Eidem alij quoque affectus accidunt, resolutio videlicet, conuulsio, excellens magnitudo, prominentia, vstio, chagada, & tumorum omnia genera, de quibus propria capita Methodici posteriores scripserunt.

Linimenta, sunt quæ ex iisdem ferè rebus quibus vnguenta, cera dempta, componuntur. Siquidem eum oleis, aliisque liquoribus in vnguentorum consistentiam molliorem liquidioremvè, coëunt: id quod ex formulis apud probatos authores stu-

diosus lector, maximè recentiores Mesuem Syluij perceptotis, Nycolaum restitutum, & Fuch.li.iij.comp.med.cap.ij.apprahendet.

Lippitudo ὀφθαλμία, est membranæ adnatæ, quam coniunctiuam vocant, inflammatio, quæ vera quidem ophthalmia est. Adnata autem dicta ptopterea, quòd aliis, quæ oculum ipsum constituunt, tunicis forinsecus adnata sit, ligamentum existens toti oculo ad circumiacentia ossa: ideoque ambientes oculorum partes vsque ad malas nonnunquam in vehementiori lippitudine simul attollũtur. Curationem explanatam quære ex Fuch.li.j.de medendis morbis cap.xxiiij.& ex Gal.cognitionem lib. ij.de diff.feb.cap.xiij.& xiiij.

Lipothymia λιποθυμία, καὶ λιποψυχία, Latinis medicis defectus animi interpretatur, siue animi deliquium, & animæ defectio. Nam animi defectus, & syncope, vt magnam inter se habent cognationem, sic inter se differunt: quòd ille sit spirituum, præsertim animalium, vehemens, subitúsque motus: cum enim relicta sede ad locum aliquem confluunt aut pereunt, animalis facultas tantisper consternatur ac excidit, sensúsque omnes intercipiuntur, dum ad suam originem spiritus redierint, aut noui procreati sint. Mouentur enim interdum spiritus citra iacturam, aut saltem magnam, vt in dolore, & animi tum affectibus tum actionibus. Syncope autem, est vniuersarum virium præceps, subitáque ruina, hoc est, κατάπτωσις ὀξεῖα καὶ ἀθρόα δυνάμεως, quæ contingit, & interceptis sensibus, & liberis. Hanc autem animi defectus sæpe antecedit, aliquando comitatur, aliquando solus affligit. Cætera petes ex Acakia super libro primo Gal.ad Glauc.

Lipyria febris est, ex qua intus & in ipsis visceribus calor sentitur: in externis partibus verò vniuersis frigus. In ipsa tamen accessionis inuasione, aliqui febricitantium tum rigent, tum verò febriunt, tum ambo sentiunt, frigus immodicum & calorem vnà: verùm non eodem loco. quippe cùm possint quæ excalfactæ sunt partes, manifestè à refrigeratis discernere: nam intus & in ipsis visceribus calorem sentiunt, in externis partibus vniuersis, vt diximus, frigus. Tales perpetuæ febres sunt, & quæ Græcè lipyriæ vocantur: præterea ardentium quoddam febrium perniciosum genus. Galenus in libro de Inæquali intempetie docet cætera.

Lixinium, ablutio est cuiuscunque materiæ, quæ in cinerem sit redacta, abstertione & exiccatione reliquis omnibus præstat: quod ex cinere ficus, aut tithymalli fit, vt ptope iam putrefaciẽdi vires attingat. Tenues partes lixinium habet, atque indolenter vrit. Aëtius li.j.Simpl.medic.

Liquor seu lachrima ὀπὸς καὶ δάκρυος, humor est qui ex planta sponte sua defluit, aut ex secto, terebratovè caudice, vel ramo, vel ligno prosilit concretus, & præ densus: Cyrenaicus tamen liquor omnibus calidior est, substantiáque tenuior: ac pro ptereа magis discutit. Veruntamen alij quo liquores calidi sunt ac flatuosi, sicut Medicus, & Syriacus, quæ Laserem vocat. Hæc Aëtius li.j.Simpl.Fuch.Compositionis medic.li.j.

Lithargyros, Spuma argentea Græcis ex Largo dicitur, est purgantis se igni materiæ vitium, seu feruescentis spuma, vt scoria iam purgatæ fœx est, ex plumbo molybditis seu molybdena, ex argento ἀργυρῖτις, ex auro χρυσῖτις omnium optima, præcipuè quæ foliata est. hæc ex Dioscoride, Plinio, Gal. Hermolaus: ex ipso Sylu. lib.j.de simpl medic.natura: medicatoriam rem excipies.

Lithocolla glutinũ, quo lapides coniunguntur: conflatur autẽ ex marmore, lapide Pario, & taurino glutine. Potest candente specillo admotũ, incõmodos oculis pilos replicare. Diosc.li.v.cap.xciij.

Lithospermon λιθόσπερμον, petrosum semen: vulgò milium solis: & herba Herculea alioqui vocata, incomparabilis vtilitatis. A seminis duritia nomen accepit. foliis est oleæ longiotibus, tamulis surculosis, in quorum cacumine semen vnio ni simile.

Lithiasis λιθίασις, est calculi in vesica generatio, vnde vrinæ excretio prohibetur.

Fit

Fit præterea cum in palpebris gignuntur albicātia quædam,& dura tubercula, lapillorum figura.

Liuida vrina, est quæ interdum plagas,& verbera incussa homini indicat: alias semper frigiditatem, atque adeo coloris natiui mortificationem, portendit. Fuch. Comp.med.lib.j.cap.xliiij. Quære dict. Vrina.

Lobia λοβία, similacis hortensis fructus, qui & lobi,& phasioli dicuntur. Lobæ dicuntur etiam miliorum culmi, qui sua figura arundines repræsentant.

Locusta insecti genus est, infirmas habēs alas, tam modicis se volatibus à terra attollēs, vt saltare potius, quàm volare videatur. Locusta etiā piscis est ex genere crustatorū, corpore lōgo, cornua ante oculos bina, lōga,& aspera habet. vide Plin.lib.ix.cap. trigesimo.

Locus, est extrinsecus terminus corporis alterum continentis: sed naturalis, in quo res naturales natura quiescunt. In eo enim natura quiescunt, in quo conseruari natæ sunt. Cæterùm locus violentus, est in quo res naturalis minimè natura quiescit.

Lolium αἶρα, zizania interpretatur. Grannm est imbrium abundantia ex puro seminis frumento in deterius cōuersum: quod rura Yureum, quasi inebrians & summum dolorem capiti inferens edentibus, vocant. Eius farina in medicamentis, emplasticis commendatur, quòd nimirnm deterforiæ,& simul adstrictoriæ sit facultatis: sed in pane fermentando ad esum inutilis. Dioscorides libro secundo, capite nonagesimosecundo. Ruell.ij. capit.trigesimo. Galenus libro sexto. Simpl.medicam. sub dict. AEra.

Lonchitis λογχῖτις, à Græco nomine Latinis Lanceolata dicitur: folia habet porri, latiora, rubentia, plurima, ad radicem circnnfracta: in caule flores nigri, & è ritu albam exerentes velut linguam, quæ ad labrum inferius spectet: semen inuoluctis clausum lanceę simile. Cætera Diof.lib.iij.cap.cxxxix.

Lonchitis altera λογχῖτις ἑτέρα, nō est bursa pastoris vulgariter dicta, quā asperam aliqui faciunt: folia scolopendrij emittit, sed asperiora, maioráque, ac multò magis diuisa.

Longao siue Imns venter,& longano, qnibusdam intestinum rectum, à crasso intestino quod κῶλον appellatur Græcis medicis, ad sedem vsque porrectum, spinæ è directo incumbens ἀπευθυσμένον ἔντερον, nullis orbibus implicitum, vt cætera intestina. Quære dict. Intestina.

Lomentum, farina fabacea est, qua ad eruganda corpora vsa est antiquitas. Medici omnes ad tumores emolliendos & apperiendos pro cataplasmate vtuntur. Vide Pli.xxij.cap.xxv.

Loligo, ἡ τευθίς similis est Sepiæ, nisi paulò videretur longior: & quòd illa rubrū, hæc nigrum in timore humorem fundat: vulgi quoque appellatione Calamariū nomen patitur,& à Massiliæ populis Tantte, vocem Græcam imitantibus, appellatur. Ab atramento, hoc est, à liquore atro effundente, non à Calamarij scriptorij forma, piscis dictus est. Hic piscis, vt Galenus scriptum reliquit, etsi tangentibus mollis est, carne tamen durus, vt ad conficiendum stomacho cuiuis sit difficilis.

Lotio est, quæ medicamentum multis modis melius reddit, nunc acrimoniā eius superficiariam auferendo: nunc facultatem eius maligniorem auferendo, salubriorē verò relinquendo: nunc facultatem eius valentiorem efficiendo: nunc partes impuras auferendo. Quibus autē medicamentis virtus in superficie est, illa lotione dissipatur: cætera magis & minùs lauentur, quatenus scilicet eorum virtus ferre potest.

Lotus arbor λωτὸς δένδρον, Latinis faba Græca: priscis Italis faba Syriaca, recētioribus verò bacca sytiaca: Gallis autem Alisum,& aliserum est. Ex Diosco.lib. primo, cap.cxxxiiij. Lotus arbor est vastæ magnitudinis, ferens baccam pipere maiorem, dulcem, cibis gratam, stomacho facilem, ramentorum ligni decoctum, siue potu, siue infusione dysentericis auxilio est. citam aluum, vt baccæ ipsius cohibet. Lotus vrbana aliquibus trifolium est,& hortis familiaris.

Lotus λωτὸς ἥμερος, herba satiua: est & syluestris, & pratensis sub nomine trifolij, necnon alia quæ etiam in aquis prouenit. AEgyptia herbariis appellata. Est prætcrea Lotus inter pratenses herbas tertia ex Athenæo lib. xiiij. Dipnosophist. quęstio.

Lotus syluestris, quam trifolium minus appellant, caule bicubitali, & sæpe maiore, alis multis, foliis trifolij pratensis, semine fœnigræci, multò minore, gustu medicato. Diosc. lib. iiij. cap. xcvij.

Lucius piscis, vulgata Gallica voce Brochetus nomen retinuit. Piscis est medicorum sententia εὔχυμος, optimi succi alimentique. Præfertur à Gallis qui in Rhodano piscatur.

Lumbi, dicuntur partes inferiores spinæ dorsi quinque constantes vertebris, quæ mediæ sunt inter os sacrum & vertebras. Vide plura in Anatom. sectione Galeni.

Luscinia auis, quæ quasi perpetuò canens vbi semel inceperit, à Græcis ἀηδὼν appellata est. vulgò Rossignolus. A poëtis, vt Ouidio Philomela. De ea aue vide quàm plurima apud Arist. lib. iiij. & ix. de Historia animalium, & Plin. lib. xvj cap xxix.

Lumbrici ἕλμινθες sunt intestinorum: atque ipsorum tria genera. Primi autē generis sunt, qui rotundi seu teretes à figura dicuntur, secundum enim crassitudinē rotundi sunt, longitudine verò palmares, & nonnunquam longiores. In gracilibus plerumque intestinis consistunt, & superiorem ventriculum subeunt, ideóque sæpenumero per os reiiciuntur, quibusdam & è naribus redduntur. Atque hoc genus infantibus & pueris, atque his qui ad pubertatem accedunt, peculiare est. Vide secundum & tertium genus per seriem dictionum, Institæ, & Ascarides. Curatio integra est apud Fuch. lib. iij. de med. morb. cap. xiiij.

Lumbrici, hoc est, terræ vermes, ad hæc quod neruorum vulneribus insigniter cōferunt, ex iis oleum componitur, quod Lumbricorum Myropolis nuncupatur: & inter medicamenta, præcipuē memorantur. Olei autem compositionem habes tum apud Mesuem, tum etiam apud Nycolaum restitutos.

Luna, corpus est dēsum, & minimè transluciduū: nec à se ipsa lumen, sed à Sole accipere: longéq; terrā esse luna maiorem. Luna, inquit Macrobius, dispensationibus septenariis luminis sui vices sempiterna lege variādo disponit. Primis septē diebus dimidiata semiorbē ostendit: secundis totum orbem cōplet, fitq; pleniluniū: tertiis rursus διχότομος efficitur: quartis fit totius lunæ cū Sole, quod interluniū vocant, & silentē lunam, & intermenstruā græcè σύνοδος dicitur. Hine plenilunium, quod est cū luna quintadecima & rotūda est, Solíque ex diametro opponitur. Pli. li. xviij. Quùm verò occidente Sole oritur Luna ex aduerso, ita vt pariter aspiciantur, tunc erit pleniluniū: interluniū, quùm apparere desierit, & noua fit, & coëuntre vel silēte luna: vnde Lunæ coniunctio dicitur dies silentis lunæ Item Plin. lib. ij cap. xcvij.

Luna, planetarum omnium infima est, terræq; finitima, & eorum omnium radiis subiecta, celerrimè orbem suū percurrit: breui tēpore cū multis syderibus coit, eorūq; vires recipit: quas nobis refundit. Quare nō immeritò his inferioribus regēdis destinata est: & quò plenior est lumine, eò potentiùs hūc orbē in mutat. Ipsa enim suapte natura opaca est, sed suo ad Solem accessu, ac ab eo recessu, nunc tota lucet, nunc dimidiata, nunc corniculata, nunc verò tumentior ac velut incurua apparet: sed ob splendoris, calorísque exiguitatem res facilioris moderationis moderatur, & corporis humores excitat, non quidem omnes, sed qui sua natura facilè mouētur. Igitur in acutis morbis imperiū potiùs obtinet, ꝙ scilicet leui occasione moueātur, ídq; intuitu vel aduerso, ei loco in quo æger ægrotare cœpit, vel vtriq; quadrangulo dextro vel sinistro, vel quadranguli medio. Docet cætera Acakia super lib. j. Gal. ad Glauconem.

Lunaticus morbus, est comitialis ἐπιληψία Græcis, conuulsio totius corporis est, non quidem perpetua, sed quæ ex temporum interuallis accidit, cum mentis ac sensuum oblæsione. Alio nomine Sacer morbus vocatur, propter grauitatem, quoniam homo eo correptus subito concidit. Quære dict. Epilepsia.

Lupus piscis ὁ λάβραξ, quibusdā etiā doctis videtur esse vulgaris Mulus. Lup⁹ aliorū pisciū maxima vorago est: itáq; ab impetu & voracitate accepit nomē. Hui⁹ meminere

Plin

Plinius, Ausonius, Ionius, Gillius, & Massarius. Plura quoque de eo scribit Athenæus ex Aristophanis commemoratione.

Lupini θέρμοι, leguminis genus. Lupinus est satiuus idémque vel dulcis, vel amarus: agrestis verò minor sed amarior, & ad omnia valentior domestico. Syluius libro j. de medicam. simpl. natura. Diosc. lib. ij. cap. cij.

Lupus salictarius βρύον, vulgo Lupulus: cuius floribus maceratis ceruisia apud Belgas commendatur. Fit denique ex herbæ succo syrupus atra bile vexatis non ineptus: ad eandémque rem ex tota cum flore herba aqua extillatur: sed in decoctú apozematis tota planta reiecta radice excipitur. Ruell. lib. ij. cap. cxlj.

Lusciositas μυωπίασις, καὶ ἡ μυωπία, vitium est, per quod accidit, vt ab ineunte ætate pusilla quidem propè videantur, remota verò, etiam si magna fuerint, non item, hoc correpti vitio Lusci, & Lusciosi vocantur.

Lutea ἡ χλωρίς auis, videtur esse fœmina Vereonis, id est, Lorioli. Sic autem dicta est, quod partem inferiorem pallidam habeat. hæc Scholiastes.

Lutra, vel Lutris ἐνυδρίς piscis, qui etiam peculiariter imitata voce latina, Loutra dicitur. Est præterea Lutra animal fibro non dissimile excepta cauda, quæ ex piscium genere & natura est, solùm differt. Plin. lib. viij. cap. xxx.

Lycanthropia λυκανθρωπία, passio est, qua correpti sese in lupos esse conuersos imaginantur. Proinde noctu domo egressi, lupos per omnia imitantur, & donec dies illucescat, circa monumenta defunctorum vagãtur, adeo vt minimè fabulosum existat mutari in lupos homines, veluti suspicatus est Plin. lib. viij. cap. xxij.

Lienteria, passio est cum vehementi intestinorũ dolore, veluti per cicatrices quasdam & tubera agitata: vt necesse sit ante ciborum ingestorum cõcoctionem, sed quales æger vorauerit, raptim deiiciantur. Oritur autem frequenter, dysenteria magna præcedente & ex profunda vlceratione, cicatrice leui & densa succedente, quæ deinde ob densitatem suam, ciborum per corpus digestionem fieri non permittit, sed dilabi sinit. Curationis Fuch. est autor lib. iij. de med. morb. cap. ix. [illegible]

Lycoctonon, aconiti genus Diosc. libro quarto, capit. sexagesimosexto, pardalianchem, & aconitum vocat, folio est cyclamini, aut cucumeris, sed minore, aut subhirsuto, caule palmum alto: radice scorpij caudã æmulante, & splendente alabastri modo. Quære dict. Aconitum.

Lychnis syluestris λυχνὶς ἀγρία, herba lucernis apta: quam in corollario herbæ Lichenes, pro hepatica perperam interpretatus est: Hermolaus quæ secùs à Io. Agricola describitur. Duplicem describit Dioscorid. libro tertio, capit. nonagesimosexto, coronariam scilicet, quæ est flore albæ violæ similis: & syluestrem vrbanæ similem Galli cadclariam vocant: nam hæc fruticosa est, lanuginosis flagellis, foliis angustis & canis, flore purpureo, & inodoro, violæ natronalis effigie, flammeo colore. hinc coronis insecta, igneo micans aspectu, oculorum aciem obtundit. Ruell. libro iij. capit. quinquagesimoseptimo.

Lychnitis λυχνῖτις, θρυαλλίς, verbascum est stolonem cubitorum duum, quandoque trium altitudinem æquantem, refertum flore luteo, producentem. Tapsus barbatus officinis dictus, & vulgò tedaria. Dioscorides libro quarto, capite octogesimonono. Ruell. libro tertio, capit. centesimovigesimosecundo. Quære dict. Verbascum.

Lycium frutex πύξακανθα: cuius quoque succus lycium λύκιον habet nomen. Lycium à Lycia regione dictum, & delatum, succus est pyxiacanthæ Diosc. & Gal. liquidus, quo vtebantur ad suggillata. Succo ex baccis periclymeni id apud nostrates medimur. Vide Syl. lib. j de simpl. medicam. natura, & Gal. lib. vij. simpl.

Lycopsis λύκοψις, anchusarum quarta species: quam Ruellius linguam canis secùs adiudicat, Gazæ autoritate fultus. foliis lactucæ longioribus est, asperioribus, latioribúsque, ad radicis caput recidentibus: caule longo, recto, scabro, hirsutis adnatis multis: flore paruo, purpureo: radice rubra. nascitur in campestribus. Diosco. lib. iiij. capit. xxij.

Lycopus

Lycopus λυκόπους, marrhubio syluestri similis, grauis odore, caule quadrato geniculatóque, fungosa intus medulla, radice frequenti capillamento fibrata. Præter hæc, refert de ea Gesnerus, folia trita præsentaneo remedio esse imposita dissoluto stomacho: vnde fit vt cardiaca herba vocetur. Longè aliud est aconitum, quod & ipsum patam lupinam vocant. Vide in dict. Aconitum.

Lygos, ἄγνος λυγός, vitex est, officinis agnus castus: frutex est in arborem assurgens: ramos gerit prælongos fractu pernicaces: folia oliuæ, sed molliora, habet. Duo genera eius, vnum, album florem mittit cum purpureo: alterum, tantùm purpureum, & semen vtriusque vt piper, vites habens excalfactorias. Dioscorid. lib. primo, capit. cxvj.

Lysimachia λυσιμάχιον, flore fuluo herba est, aliquibus pestifuga, quod pestem facultate sua arceat vbi exposita est, vocatur. Nonnulli Vitrium Luteam, & Lysimachion esse eandem contendunt. Corneola vulgo appellatur. Reperitur interdum Lysimachia flore purpureo, lineamentis superiore quidem similibus. A Lysimacho rege inuentore accepit nomen & retinuit, vt quibusdam placet. De hac herba vide, post Dioscori. apud Plinium miras facultates.

Macer

De litera M.

Macer, & macir μακὲς, vulgò Macis, nucis myristicæ corticosum inuolucrum est: atque vocabulum hoc confusum apud non paucos medicinæ professores est explanandum. Itaque Macer Dioscoridi libro primo, cap. nonagesimoquinto, cortex est flauescens, siue, cum Plinio, rubens, radicis magnæ, nomine suæ arboris incognitæ nobis, crassus, gustu perquàm astringens, ex Barbaria allatus. Gal. autem lib. vij. Simpl. cortex est gustu multùm acerbo, cum leui quadã acrimonia, odorem non ingratum spirans, vt pleraque aromata.

Macis Arabum, membrana est extima nucem myristicam propè totam vestiẽs, tenuis, rufa, aut flaua, interdum nigricans aromatica. Ex quibus liquet Macis, & Macer res planè diuersas: licet odore, colore quadantenus conueniant, verùm temperamento tamen differunt, nisi quis contendat in Dioscorid. & Gale. codicibus, mendum esse: quod vix quidem possit demonstrari. Quòd si res diuersæ sunt, vt ex Plinio patet, Macer hodie est incognitum: tamen pro Macis Arabum μακὲς Actuarius reponit. hæc Syluius.

Madonais μαδωναὶς, Nymphææ vtriusque nomen est, luteæ videlicet, & albæ: herbariis autem Nenuphar: de quibus suo loco diligenter scripsimus.

Mænæ αἱ μαινίδες, quibusdam suspicantur pisces, qui Saleculæ, hoc est, aleces pusilli, quales, qui Parhisinis Celerini, & Sardini Prouincialibus, appellationem acceperunt, sub Autumno piscantur. Meminit Diosc. lib. ij. cap. xxvij. Gillius in lib. de Piscibus Gallicis cap. lix.

Macula oculi, siue suggillatio ὑποσφαγμα καὶ ὑπώπιον, est quãdo propter ictũ aliquem fractis, aut contusis vasis, intra tunicas oculorum sanguis colligitur: & in extima parte veluti sanguinis puncta apparent.

Magudaris μαγύδαρις ex Theophrasto genus Laserpitij suspicatur, radice simile, minùs crassum, minúsque vehemẽs, fungunsum, sine succo: natura ei quæ Silphio. Quidam tamen Silphij radicem, quidam semen, alij denique caulem magudarim esse affirmant. Plinius libro decimonono, cap. iij. Columell. libro sexto, capite decimosexto. Dioscorid. lib. iij. cap. septuagesimosexto. Quære paulò supra dict. Laserpitiũ.

Maiora, vel Sampsuchum σάμψυχον, καὶ ἀμάρακος: cuius plantæ descriptionem fecimus in dict. Amaracus, & Sampsuchum.

Malæ, sunt eminentes faciei partes inter oculum vtrumque, nasum, & buccam: quę & genæ dicuntur: ita appellatæ, quòd rotundam speciem mali præ se ferant. Celsus lib. viij. cap. primo inquit: Et malæ quoque in summa parte singulas transuersas futuras habent, à mediisque naribus aut superiorum dentium gingiuis per medium palatum vna procedit, aliáque transuersa idem palatum secat.

Maiulium, vel marulium θρίδαξ ἢ ἐρίδαχιον, καὶ μάρουλιον: recentiores Græci, vt Psellus, lactucam vocat: de qua quære descriptionem suo loco.

Malache μαλάχη vulgaris malua est: nã hortulana rarò nobis succrescere tradit Cordus: proinde & rara visu & propè ignota plerisq;. Appellatur autẽ malua Romana, quã Malachẽ Diosc. li. ij. cap. cxj. vocat. Manardus venetiis arborescere scriptũ reliquit. Quę hortẽsis malua est μαλάχη κηπαία. Cordus Romanã dicit appellari, quòd pro olere eam in eduliis vsurpẽt. Est & erratica, sed duum generũ: maior autem differẽtiæ causa μολόχη à Græcis quibusdam dicitur, vt differat à minore. Verùm quę satiua est δενδρομαλάχη, hoc est, arborescẽs malua, vulgò Rosa trãsmarina suspicatur.

Malicorium σίδιον, punici mali, id est, granati putamen & cortex: Cytini autem, vt Celsus lib. v. docet, capitula punici mali sunt, id est, primus huius mali partus florere incipientis, & planè flores sunt ipsi ex Diosc. vbi cytinos flores ipsius mali punici appella

appellauit. Repete dict. Cytinus, post Diosc. lib. j. cap. cxxvij.

Malabathrum μαλάβαθρον, folium Indicum est officinis nominatum: quòd in Indiæ paludibus aquosis absque radice palustris lenticulæ modo innatans, gignitur. Plinius scribit ex siriaca arbore legi: vtriusque tamen authoris malabathrum incognitum nobis est, fortassis & ipsi Plinio. Tertium genus apud officinas deprændidirur, quod ex cinamomo arbore legi asserunt, & folium Indicum nominant: sed Brassauolus caryophylli folium esse scribit. Diosc. lib. j. cap. xj. Gal. lib. j. compos. pharmac. & li. vij. Simpl. Actuarius ex Serap. lib. v. Composit. pharmac.

Malleolus μόσχευμα, nouellus est palmes innatus prioris anni flagello, cognominatus à similitudine rei, quòd capitulatus vtrinque & surculatus solebat seri. Differt à sarmento, sicut pars à toto, quia rostratam ostendit imaginem virga mallearis. Vulgus rusticorum vineam nouissimè plantatam, à mutuatis vitis senioris surculis, vocar. Gesnerus.

Malus μηλέα pro arbore, & malum μῆλον pro fructu generalius est nomen. Est præterea malus Assiria ἡ κίτρος, citrus, siue malus medica arbor, cuius fructus κίτρον, pro citro & malo medico, siue aureo: quanquam inter arbores ex fructu ipso nō parua cognoscitur differentia. Aureum malum, & citrum modò Assirium, modò Hispanicum pro fructu arboris vtriusque varium nomen, vt videre est, vsurpatur. Arangia, & Limona siue Citra in Gallia vocantur. Item Malum aureū, χρυσόμηλον, quibusdam placet Vergilium poëtam pro cotoneo malo vsurpasse in hoc versu:

Aurea mala decem misi, cras altera mittam: quùm intellexerit de Malo medico, siue Citreo, à vulgari patriæ appellatione refragari nolens. Aurea siquidem mala, & arangia voce corrupta differre rantùm facit.

Malus cotonea, vel Cydonia κυδωνίος μηλέα, vulgaris arbor, à qua malum cotoneum, vel Cydonium μῆλον κυδώνιον, pro fructu arboris. Hinc mala struthia μῆλα στρουθία, καὶ στρουθιόμηλα, è cotoneorum genere habētur. Aëtius struthia vocat, quæ magna fuerint, & suauiora, minorísque placeant acerbitate. Est insuper Melimelon μελίμηλον, hoc est, malum musteum, è cotoneorum genere præcocius, & tempestiuius: quod mellitum, & dulce malum dicimus. Diosc. lib. j. cap. cxxxij.

Malus punica ῥοιά ἡ, καὶ σίδη, vulgò granata arbor: à qua etiam malum granatum, hoc est, punicum pomum à patriæ siue regionis nomine vocitatum, & à granis quibus est refertum. Variat dulcedine & austeritate acuta eius liquorem fructus. Diosc. lib. j. cap. cxxvij. Galenus lib. viij. Simpl. & vj. Comp. pharmac.

Malus persica μηλέα περσική, καὶ μῆλον περσικόν, hoc est, malum Persicum: & præcoquum è persicorū genere, quod vulgus Abricoccū vocat: aliquibus vero Auanpersicum, quod Rhodacenum aliis, aliis Armenicum malum appellare, sed delicatis auribus libuit. Est denique Epirotica malus. ἡ ἠπειρωτικὴ μηλέα arbor, καὶ ἠπειρωτικὸν μῆλον, olitores, & cætera turba pomum paradisi: Latini autem orbiculata mala, & præcoxia appellanr. Diosc. lib. j. cap. cxxxvij.

Malum terræ ἀριστολοχία στρογγύλη, aristolochia rotunda est: quam Cyclaminum, in vertendis Theoph. libris, Gaza voluit. Largus autem malum terræ Aristolochiam, quam rotundam intellexit, interpretatus est cap. ccij. in emplastro Maietis chirurgi: & malum terræ alterum, cuius sarmentis vnguentarij vtuntur, ipse Largus Aristolochiam Clematitem appellauit cap. ccvj. in emplastro viridi Gliconis chirurgi. Quære dict. Aristolochia.

Malus habitus καχεξία, est in quo alimentum corporis corrūpitur, principiúmque aquarum cutem subeuntium AEgyneta tradit. Nam mali succi habitus κακοχυμία est, quæ ad gignendos morbos vim maximam habet: quæ non aliundè magis quàm ex mali & vitiosi succi alimentis conciliatur. Circa hæc habenda est consideratio bonitatis, mensuræ, qualitatis, consuetudinis, delectationis, ordinis, temporis, horæ, & ætatis. Author Galenus in lib. de Boni & mali succi: & in libro de Aliment. facultatib.

Magnes, lapis ex mineris eruitur, probatúrque qui in cœruleum colorem non ferrugi

ferrugineum declinat: facultate sua ferrum ad se experimento attrahit: hæmatite modo emplastris admiscetur. Magni est miraculi in eo tanquam mundo aliquo polorũ cœli rationem inesse. Diosc. lib. v. cap. xciij.

Malagma, fomẽtum est quod cuti integræ ad apostemata imponitur, aliosvè tumores præter naturam molliendos. Quomodo autem differant malagmata ab emplastris, & pastillis, docet Celsus libro v. capit. xvij. sic scribens: Malagma maximè ex floribus, eorúmque surculis, emplastra pastillique magis ex quibusdam metallicis fiunt.

Mamiras μαμιρᾶς, doronicũ est Romanum vt Ruellius interpretatur: ab AEgyneta autem radicula herbæ frequentibus tuberculis intumescens describitur, quæ cicatrices & albugines emendare, ac extenuare creditur. Quære dictionem Doronicum.

Mammæ μάστοι' τιθοί, καὶ τιθία Græcis dictæ, in media ferè thoracis regione sitæ: quarum summum & apex papilla θηλὴ dicitur: circulus verò ambiens papillam, qui niger est, φῶς Græcis vocatur.

Mammarum inflammatio, est quæ propter defluxum sanguinis copiosi & calidi ad mammas, vti aliæ inflammationes, accidit: & ob id lac casei modo coactum, atque subinde suppuratum concrescit. Curationis author est Fuch. lib. secundo, cap. xv. de Medend. morb.

Manatia capitis vlcera ἀχῶρες, Saphatum Arabibus, & Barbaris medicis, appellata. Græcis κήρια. Sunt autem ἀχῶρες Galeno, & AEgynetæ, cutis capitis cum tumore vlcera foraminulenta, è quibus sanies manat tenax, non aquosa, sed nec vt mel crassa κήριον achori simile maioribus foraminibus, in quibus sanies melli similis, instar faui apum continetur. Ficus, vlcerosæ quædam eruptiones, rotundæ, subduræ, rubræ, quas dolor comitatur, & maiori ex parte capiti, sed interdum reliquo corpori contingunt. Manardus libro septimo, Epistola secunda. Quære dictionem Achores.

Manipulus, seu fasciculus, herbarum id omne est quod manu altera compræhendi, & complecti potest: differtque à pugillo, nam pugillus id totum quod digitis tribus, longioribus cum pollice, complectitur, est: vt in appræhendendis floribus, & seminibus cum tenuissimo puluere quopiam. Est præterea in classibus exercituum Manipulus militum, qui describitur à Vegetio in lib. de Arte militari.

Manus pars interior iuxta pollicem assurgens vsque ad indicem, palma θέναρ vocatur: opposita verò eius ὑποθέναρ: media & concaua manus pars, vola propriè nominatur. Nodi, & articuli digitorum κονδύλοι appellantur: digitorum maximus ἀντίχειρ, seu pollex, quod scilicet toti summæ manui cooperans æquipolleat. post hunc λιχάνος siue index, nomen ab vsu, vt apparet, sortitus: dein medicinalis, qui & annullaris appellatus, sequitur: postremus quod omnibus & corpore, & virtute inferior sit, minimus cœpit nomen. Galenus de Vsu partium lib. j. Theophylus de Hominis fabrica lib. j.

Manstuprator, est qui manu pudendo admota venerem exercet: perinde ac si nulla esset ei voluptas coniugata: id quod etiam apparet de Diogene Cynico, qui meretrici Laidi, illam ad coitum expectans, sic respondisse fertur: Manus mea hymenæum celebrando te præuenit. Author est Galenus Locorum affect. libro sexto, capite quinto.

Mandragoras mas μανδραγόρας ἄρρην, radix hominis effigiem præstans: non secùs quàm quæ fœmina μανδραγόρας θήλεια mulieris figuram. Neque id equidem est quod pletisque Manus gloriæ suspicatur, opilionibus sua infamia detestanda progenitum. Et quoniam dictu horrendum est quo modo proueniat, descriptione nulla eget: & liberioribus scribendum relinquo. Hermolaus Barbarus refert mala insana, hoc est, poma amori dicata libidinoso, ad Mandragoram pertinere: cuius mas μώριον, fœmina θριδακίας est. Dioscorid. libro iiij. cap. sexagesimóquinto. Est Mandragoras aliquibus Circæa vocata, quoniam videatur radix ad amato-

ria conducere:cuius duo genera,nigra,quæ fœmina existimatur: alioqui θρ' ιδακίας: altera candida,nonnullis μορίον appellata,mas est. Cætera ex ipso authore sunt petenda. Apuleius lib.de Viribus herb.primo,cap.cxxxj.

Manna,id est,pollen Thuris,μάννα Græci dicunt:est tenuissimus pollen seu flos, ac pars subtilissima eius thuris à corrice discreta: quo vocabulo Galenus sæpius libro quinto Methodi medend.& passim alibi, vtitur Manna pro subtili thure. Quære Thus,& Olibanum. Diosc.lib.j.cap.lxx. & lxxj. lxxij. lxxiij. differentias percipies, earúmque medicamenta.

Manna μάννα ἀερομέλι,Galeno aëreũ mel,cæleste mel, & manna cœlestis: ros est condensatus descendens in locis quibusdam vnde colligitur, in emolliendis hominum ventribus accommodata.

Marum μαρὸν, amaraco simile nisi esset odoratius ex Galeni sententia: herba surculosa est vulgò cognita,flore origani sed odoratiore,foliis multò cãdidioribus. Suspitio est Mastich plan tam esse olitoribus, & officinis Maron, maioranæ simillimam,flore tamen muscoso in pappos abeunte postquam senuit. Dioscorid.libro tertio,capit.xl.

Marisca μωρὸν σῦκη,ficus fatua,& sycomorus,& sycaminus Celso, appellatur: quæ præ pinguedine aperitur,& semen ostendit. Plinius libro xv. capit. xviij. Columel. libro decimo.

Marasmus μάρασμὸς Græcis,significat tabes medicis Latinis:hoc est, totius corporis,vel partis alicuius siccitas,quæ solet accidere humore natiuo vi caloris absumpto. Hinc febris marasmodes,quæ est febris hæticæ species,ex febri ardente adeo propagata,vt humorem totius corporis absumat. Vide Galenũ lib.j. de Differenr.febr. cap.x. Quære dict. Febres.

Marathrum μάραθρὸν,feniculus & feniculum Latinis est, solet dum adhuc tenellum est, necdum in caulem assurrexit,in acetariis appeti.non enim altè assurgit, appellatúrque feniculum dulce:quæ quidem dulcedo inest semini,tum à solo, tum etiam à satione. Est & aliud feniculum maius scilicet,quod veluti arborescit,& à Græcis hyppomarathrum ὑπ'πομάραθρον fertur:officinis autem vulgaribus feniculum tortuosum. Quinetiam aliam quandã herbam pratensem,daucum Creticũ, & folio, & vmbella,referentẽ,feniculũ porcinum appellari audio,quòd folia feniculo similia habeat,& porcis saginandis prosit:quæ ea herba est Dioscoridi Peucedanũ appellata: Latinis herba stataria. Quære dict. Feniculũ.

Marisca σῦκα,Latinis ficus:tuberculũ est in ano siue sede prominentiore, apparens,ex genere hæmorrhoidũ,sed sanguinẽ non effundit nisi cũ purulenta materia. Vide plura in dict. Hæmorrhoides,& Ficus.

Margaritæ,sunt vniones, vulgò perlæ,in conchis Ostreorum generi similibus Plinio dicuntur. Inueniuntur & in conchis mytulorum maris interni, sed paruæ & exiles. Dos autem earum omnis in candore, magnitudine, orbe, & pondere: integræ item & pellucidæ, perforatis,rufis, obscuris sunt meliores:ob id miscẽtur cardiacis aromatibus,& febricitantiũ imbecillorũ remediis.

Mater-sylua Scrib.Largo,est περικλύμενον Græcorũ, & Caprifoliũ Latinorũ. Dicitur etiã Inuolucrũ maius interprete Musa. Quære dict. Caprifoliũ.

Marrhubium πράσιον,frutex est ab radice ramosus,cãdicãs,subhirsutus,quadrãgularibus ramis.foliũ pollicẽ æquat, subrotundũ, hispidũ, rugosum, gustu amaro, odorũ,calidũ ordine secundo,siccum tertio: ad quamplurima vtilissimũ Galen.libro octauo Simpl.assignatur.semen in caulibus,& ex interuallis, flores verticillato ambitu asperi. Est & nigrũ Marrhubiũ,nomine alio, Ballote vocatũ:caules edit nigros, subhirsutos,quadrangulos,complures ex vna radice:foliis hispidis intercedente spatio,subrotundis,graue olentibus,apiastro proximis. vix eius efficax aduersus canis morsus,foliis ex sale illitis. Diosc.lib.iij.cap.xcviij.& centesimo.

Maspetum μάσπετον, Laserpitij caulis cum foliis,est:cuius gratia copiosius scriptum reliquimus in dict. Laser:& Laserpitium.

Mastic

Mastiche μαστίχη, resina, siue lachrima ex Lentisco frutice vulnerato, erumpens: quæ lentiscina cognominatur, & ab aliquibus Mastiche. Conficiendi modum docet Dioscorid. libro primo, capit. septuagesimoquinto. Quære dictionem Lentiscus.

Matricaria παρθένιον, aliqui Amaracum vocant: foliis est coriandri, tenuibus: flore per ambitum albo, intus melino, odore graui, sapore amaro. Longè differt à ea herba, quæ olitoribus Athanasia, siue athanacetum, appellata est, cuius suo loco petes dict.

Matrix μυελός, μήτρα, non tantùm mulierum est locus conceptui aptus: sed & pro medulla in stirpibus vsurpatur. nam matrix arbor est, à qua surculi insitionibus idonei prodeunt. De mulierum matrice retulimus in dict. Vulua.

Materia, est natura, quæ vnicuique transmutationi subiecta esse nata est: éstque subiectum rei sine potentia subiectiua, vt in Phisicis author est Aristoteles.

Masticatoria ἀποφλεγματισμοί, sunt medicamenta quę in ore retentam & commanducatā per emissaria palati pituitam, & qui in capite concreuerunt, humores noxios eliciunt. Fiunt ex sinapi, mastiche, pyrethro, pipere, staphide agria, quæ vna taminea est, & zingibere. Adhibentur ad omnes vetustos capitis affectus, linguæ resolutiones, & oculorum, & dentium hebetudinem.

Medicina ἰατρεία. Hippocrate in libro de Flatibus authore, est adiectio deficiētium & redundantium detractio: cuius quidem finis est sanitas: nam medicinæ artis intentio est sanitas, finis autem, sanitatis adeptio. Hanc definitionem Galen. Method. medendi libro vndecimo, nullam aliam secutus comprobauit: tametsi plerique medici posteriores pro suo arbitrio variarunt, vt Herophilus in hunc modum: Medicina est scientia salubrium & insalubrium, & neutrorum. Hanc vsurpauit etiam Galenus capit. vndecimo, artis meden. non quòd eam vsquequaque probet, sed veluti valde notam, nomen scientiæ cum arte communiter significaret non propriè accipiendū. Ex quibus satis perspicuum fit, medicinam artem, & non scientiam esse. Ammonius in libro Diuisionum sic ait, Omnis ars subiectum habet, & finem: itaque medicina subiectum habet corpora atque medicamina: finem verò ad sanitatem corpora perducere.

Medicina, diuiditur in speculandi vim, & agendi: specnlandi quidem vis diuiditur in naturæ, & causæ & signorum explicationem: agendi autem vis, in sanatile, & curatile: sed naturæ explicatio diuiditur in elementa, temperamenta, potentias, humores, & membrorum particulas. Causæ explicatio, in proposita, & capitularia, & comprænhensa: signorum explicatio, in recordatile, & diseretile, & futurorum præsagium, quod προγνωστικόν Græci vocant. Sanatile, est in cohibendo, nutricando, & expellendo. Curatile in remedia adhibendo, victum deligendo, & chirurgiam exercendo. Hæc sunt, quæ Ammonius.

Medicinæ primariæ partes sunt quinque, quæ à Græcis his appellantur nominibus, φυσιολογική, ὑγιεινή, αἰτιολογική, σημειωτική, καὶ θεραπευτική. φυσιολογική autem dicitur pars, in qua de hominis natura atque constitutione differitur. Ad eam medicinæ partem spectant naturales libri Hippocratis, Platonis, Aristotelis, Galeni, & aliorum. ὑγιεινὴ verò, est quæ sanitatem pollicetur, ac tuetur, præcauétque quò minùs corpora in morbos incidant. Αἰτιολογική, quæ etiam παθολογική dicitur, est quæ causas & symptomata inqnirit. σημειωτική, est quæ cognitionem præteritorum, inspectionem præsentium, & futurorum prædictionem continet. θεραπευτική, est in qua medendi ratio docetur. Atque hæc deducitur in partes tres, nempe διαιτητικήν, φαρμακευτικήν, καὶ χειρουργικήν: prima, est quæ victus ratione morbis mederi debet: altera, quę medicamētis intra & extra admotis medetur: tertia, quæ manibus operam dat.

Medicinæ cognitio prima, est vt cuiusque partis, potissimum verò eius quę sensum effugit, atque adeo cuius passiones difficillimè deprehenduntur, morbos, ac mala promptissimè dignoscant.

Medicinæ cognitio altera, est prædicendorum præteritorum, præsentium, & futurorum: quòd ægrotantes huic qui præsentia, præterita, & futura coram illis præsentat, libentiùs pateant, eique audentius sese committant, atque adeo strenuè in oppugnando morbo iuuent.

Medicinæ cognitio tertia, est cuius prædictione consequitur vtilitas, quòd is qui victuros, moriturósque prædixerit, nominis crimine prorsus vacabit. Sic per præsagia medicum à morbis crimine vindicare, ægrósque reddere obtemperantes. Galenus author est in libello de Constitutione artis.

Medicamenta motu pigra sunt, quæ partium crassitie pollent, viscosáque existunt: ideo primis partibus hærent, in quibus natiuum experta calorem, vim suam exerunt.

Medicamenta tenuia sunt, quæ celeriter in longinquas partes perueniunt, antequàm in actum reducantur, vbi vim suam exerceant. Cætera ex Acakia super Galenoad Glauc. lib. j.

Medicamenta compositur o cognoscēda certa methodo, sunt tria: affectus omnes corporis præter naturam, in quos medicamenta cōponimus: corporis ipsius natura, sine qua affectus illos ad vnguem nosse, nec probè tutò vti medicamento queas: tertio simplicium omnium medicamentorū facultates pernoscendæ sunt, primæ, secundæ, tertiæ, quartæ, id est, ipsorum causæ effectrices, seu naturales eorum quædam potentię corpus nostrum immutantes.

Medicamentum, est quod corporis nostri naturam alterare potest, ac immutare prima, secunda, tertia, quarta, facultate, seu tota sua substantia: idque ad sanitatem faciendam, siue ipsum sumatur, siue admoueatur. hæc Galenus initio lib. primi Simpl.

Medicamentum simplex seu immixtum, est quod secundùm suam naturā, hoc est, substantiam seu essentiam, syncerum, & à mixtura alterius medicamenti alienū. Gal. lib. j. de Simpl. medic. facult. cap. j. & iiij.

Medicamentum compositum, est id cuius substantia syncera non est, sed cū substantia alterius medicamenti, vel plurium, commixta est. Omnia propemodum medicamenta licet sensu simplicia appareant, natura tamen, id est, facultate, esse composita. Gal. lib. iij. Simpl. med. cap. xiij.

Medicamentorum simpliciū materię quædā proueniunt à plantis, & arboribus: ab animantibus quędam, è terra, mari, & aquis etiam quædam. Gal. simpl. facult. lib. vj. cap. ij. & lib j. Compos. medic. secundū genera, cap. j. & ij.

Medicamentorum purgantiū, quæ καθαρτήρια nominantur, variæ formæ excogitantur, tamen haud secus atque antidota, quæ in diuersis morbis exhibentur, duplici potissimum modo effingūntur: aut enim liquida forma, aut solida formantur, & in vsum reposita in officinis seruantur.

Medicinæ principia tria sunt, vnū inuentionis: alterū constitutionis: tertium interpretationis. Inuentionis medicinæ principiū vetustissimū planè, citráque rationē experientia est: constitutionis autē, sicut Asclepiadū medicinæ, ratio, & experientia: interpretationis vel traditionis initium, naturalis est speculatio. Hippocrate verò definitore, medicinæ rationis initiū primum natura est. &c. Gal. in lib. Introductorij, seu medicus.

Medicamentum purgatorium, est non à tēperamento, neque vt contratiū agens in contrarium, quatenus contrarium: neque vt simile trahens & euellens alterū, aut vt contrariū: neque vt leue sursum, graue deorsum, agitans purgandā materiam: sed quia talem cœlitus est sortitum calorem.

Medicamentum bene olens, est quod salubrius æstimatur: quandoquidem odor ille bonus, partes principes facultatum, seu fontes roborat, spiritus instaurat, facultates, animámque exhilatat: grauis odor contra, ob id effecta molesta, & difficilia illi succedunt.

Medicamentum acre, est quòd facilè inflammatur, mordet, penetrat, aperit, vrit vlcerat, flatus dissipat, tennat, incidit, resoluit, è longinquo attrahit, siccat, emaciat, sitim

sitim mouet: ob hæc omnia citò,& valenter agit: & sua tenui essentia amarũ medicamentum,& cætera imbecilliter,aut tardè purgantia celerat,& purgatiora reddit.

Medicamentum amarum,est quod siccat, consumit, vlcerat, aperit orificia venarum,hæmorrhogiam mouet, à putredine vindicat, terget, incidit, torminosum est, conturbat, resoluit, attrahit, sed tardiùs, quàm acre medicamentum: flatus dissipat, sitim excitat, valenter agit, sed tardè, suáque crassa substantia acre obtundit.

Medicamentum salsum,est quod incidit, terget,tenuat,liquat, mordet, à putredine vindicat,conturbat, subuertit ventriculum, & ad vomitum impellit,siccat, sitim excitat, asperat, expurgat radendo, aperit, & hæc omnia opera imbecillia & tarda efficit: ob hæc suámque medioctem substantiam, omnia imbecilliter, & tardè soluentia roborat.

Medicamentum vnctuosum,est quod lenit,lubricat,laxat, mollit, abominabile est,& nausea bũdum,flatus gignit,obstruit.hæc omnia imbecilliter & tardè perficit: suáque mediocri substantia acre,amarum,salsum reprimit.

Medicamentum dulce,est quod lauat,lenit,obstruit,flatu lentum est:omnia autem hæc præstat imbecilliter,nec citò,nec tardè,sed in horum medio: acre autẽ, amarum,salsum quoque teprimit,sed insipidum roborat.

Medicamentum acidum,est quod penetrat,aperit,incidit,diuidit,tenuat,terget, densat, asperat,extinguit calorem, citò agit hæc opera: sed in medio valentium, & imbecillium,est:sua denique substantia tenui obtundit acre,dulci, & insipido vigorem addit.

Medicamentum stipticum,est quod intro agit, densat, repellit, roborat, diuisa glutinat,tardè & imbecilliter agit,suáque substantia crassa prædicta omnia obtundit,quibus acre,amarum,& salsum,vires addunt.

Medicamentum insipidum,est quod lubricat, flatulentum est, obstruit, densat, congelat,calorẽ extinguit:& hæc omnia tardè,& debiliter:sua tamen substantia mediocri acre,amarũ,salsum,acidum reprimit.

Medicamentum purgans, est quod à nostro calore in energeiam reductum motu violento vacuat: neque enim vacuaret, nisi naturæ vim afferret: vacuat autem proprium, & familiarem sibi humorem, non etiam alium quemuis, nisi actio eius, ob quantitatem iniustam, & qualitatem alienam effrenis ac immodica,euaserit.

Maxillæ seu mandibulę σιαγόνες: sunt ossa quibus dentes infiguntur:atque harũ duarum inferior in omni animantiũ genere,præter quàm in Crocodillo, & Lacerto maiore,sola mouetur. Quære dict. Dentes.

Medicus prudens,& peritus, est qui nouit naturam affectuum,atque eorum curationem,ægri naturam,& medicamentorum facultates, non in genere solùm, sed secundùm quantitatem,id est,quanto recessu calidum,frigidum,humidum, siccum, tergens,& cætera:vt quotidie conijciat,quali remedio opus est:vt præcedens medicamentum intendas,vel dissoluas,quantum affectus requirit: & sic curatio legitimè absoluitur. Neque enim sufficit nosse hoc,calfaciendi, aut refrigerandi facultatem habere: sed quo recessu,siue quantam habeat eam facultatem,definite oportet.

Medicus rationalis, est qui naturæ rationem præbet:morborum caúsas inquirit: signis ad illarum inuentionem vtitur:curationem capit à contrario. Itaque medicus perfectus est,qui feliciter,fideliterque se praxi exercet:quique cũcta operatur in medendi facultate,vsu,& experientia.

Medulla spinæ cerebro posteriori adiacet,neruos sexagintaduos, per singularũ vertebrarum foramina,singulos emittens.

Medulla spinæ dorsalis à Platone in Timæo, Hippocratis sententiam qui sequutus est,genitalis appellata author est Galenus super eodem Timæo: sensuisséque à dorsali medulla semen ad maris pudendum descendere: cùm & hæc veterum sit opinio. Est denique medullà ὁ μυελός, ἡ μήτρα, καρδία, etiam in plantis appella-

tur, & cor, & matrix à Theophrasto.

Mecaphroditus μεκαφροδιτός, herbula est, quam Ruellius papauer spumeum suspicatur: atque ipsum Aëtius in potu contra viperas commendat. Quære dict. Papauer.

Meconium μηκώνιον, nigri papaueris succus in pastillos digestus, multùm ignauior opio. μηκώνιον, καὶ μήκωνος ὀπός. Pharmac. secundū genera libro primo Gal. succus ex foliis & calice papaueris tusis expressus, pro opio à plerisque supponitur alia eius adulteria Dioscorides. Diuersa facit ex Asclepiade Galenus libro secūdo antid. Est præterea Meconis μηκωνίς, syluestris lactucæ species, & amara. Quære dict. Opium.

Medica herba μηδικὴ ποά, trifolium grande, & fœnum, vel fœnacia herba dicitur: quæ cùm recenter prodiit, foliis, & caule trifolio pratensi similis est. procedens verò folia contrahit, caules edens trifoliis, & siliquas corniculorum modo intortas, in quibus semen lentis magnitudine dependet. herba tota pro gramine vtuntur qui pecora alunt.

Medimus, genus mensuræ, centum & duobus sextariis valet: apud alios nonnullos libras capit quinquagintaocto.

Medium herba μηδιὸν ποά, in petrosis, vmbrosisque locis quæ nascitur: & trifolium odoratum plerisque creditur, quod acutum Largo est. Meminit huius Dioscorides lib. iiij. cap. xvj.

Melancholia μελαγχολία, id est, bilis atra, est desipientia sine febre: sed mania μανία fit vbi flaua bilis supra modum exusta in nigram mutatur. Latinis insania dicitur. Hac correpti ferarum modo redduntur effrenes, vt etiam eos qui imprudētiùs illis occurrunt, malè tractent.

Melamphyllum μελάμφυλλον, παῖδερός, species acanthi, sine spinis, & aculeis: quæ pederota, id est, Branca vrsina, vulgò appellata, humilior existimatur. Quære dict. Acanthus.

Melandryum μελάνδρυον, medulla roboris Gesnero videtur: Plinio herba in segetibus nascente, ac pratis, flore albo, odorato. Aliquibus roboris genus est: aliis ex Plinio, melampyrum esse contentio est.

Melampyrum μελαμπυρὸν, καὶ μύαγρὸς, surculosa planta est, tripedanea, foliis rubiæ pallidis, semine fœnigræci, oleoso. Latinis vocabulū hoc frumētū nigrū sonat, quod suspicor ego Iouis triticum vulgò appellatum. Rura autem rogetā esse volūt.

Melampodium μελαμπόδιον, Elleborus niger est, à Melampode pastore inuentore, dictus: veratrum nigrum alioqui existimatum reperitur. Quære dict. Elleborus.

Melanthium μελάνθιον, gith, id est, nigella Romana, quamuis flore sit ex cœruleo albicante: semine nunc nigro, nunc rufo, calidum siccum tertio ordine. Quod verò in segetibus altiùs adolescit, nigella rusticis dicta, inodora, vt gythago vocari possit. Diosc. lib. iij. cap. lxxv. perlegendus est.

Meleagris, pauo Aphricanus est, non gallina regionis eiusdem, vt scribit Scholiastes: & quia auis vtraque nobis notissima apparet, facilè intelligitur, discerniturque ex specie differentia: & mensis non solùm vtraque, sed & cibis qui facillimè stomacho conficiuntur, aptissima. Vide AElianum plura scribentem.

Melilotus μελίλωτος, sertula campana, siue corona regia, & prarellum, quòd pratis sit familiare, & segetibus, dicitur: cuius autem color est vicinus croco, & boni odoris eligitur: sed colore in luteum languescente, & odore infirmo, ad medicamenta imbecillior est. Diosc. lib. iij. cap. xxxix. Galenus Simpl. lib. vij. & Compos. medic. libro quarto.

Melo-Indus, Anguria olitoribus dictus: aliis botheca, viridi cortice vestitus, intercilinearibus figuris candidis adornatus, oblongus, magnus, & interdum ex globoso turbinatus: nūc in Gallia nostra frequēs. Quoniā itaq; multa sunt genera, ab ipsorū sapore, & figuris sunt petēda. Quas differētias inter se habeāt Melones, pepones, melope

lopepones,& citrulli,Car.Stephanus in lib.de Re hortensi,te ad verum docebit.

Meliceris μελικηρὶς, ex abscessuum genere est, qui mellis modo, ac similitudine humorem in se habet. nam in abscessuum genere tria sunt frequentissima, nempe Stateoma, Atheroma, & Meliceris: à similitudine contentorum in his corporum dicta, vt Galenus docet. In Stateomate enim seuo, in Atheromate pulticulæ, in Meliceride verò melli similis materia continetur: quibus omnibus commune est, vt quod continetur, vel digeratur, vel putre reddatur, vel ferro excidatur. Quibus autem remediis hæc fiant, ex AEgynetæ libro quarto petendum est: & ex li.ij. ad Glau. Galeni, cum Acakiæ diligenti explanatione. Quære dict. Abscessus.

Melicratum μελίκρατον, est potus ex melle, aqua, cinamomo pauco, seminibus frigidis maioribus, & quandoque radice, vel rusci, vel graminis adiecta, prout ægritudo postulat, exequitur. aliquibus etiam aqua mulsa dicitur. Apud Mesuem restitutũ compositionem habes integram.

Melissa μελισσόφυλλον, id est, apum folium, siue apiastrum, & citrago plerisque dici placet. Huius genus est & alterum, inquit Gesnerus, foliis herbaceis, incisuris altioribus, quod herbariis prasium viride est. Dioscorides libro tertio, cap. xcix. Gal.li.vij.Simpl.

Melones μηλοπέπονες, à rotunda mali figura nominati: præstantes dulcedine, succrini: & fragranti odore, moschati: nomen ipsis hactenus durauit: & à peponibus videntur bonitate in totum differri. Quære Carolũ Stephanum in libro de Re hortensi.

Mel μέλι, in succorum sensum referri potest, ex Apum arte & solertia collectum, & concretum: colore flauescens & candicans quod efficacissimum depræhenditur: estque medicamentosum, & in alimentum verti non dedignatur: temperatura calidum humidum: atque ex sanguine in bilem confestim, longa continuatione esum, conuertitur: sed sumptum intra corpus est oliuo salubrius, extra verò corpus oliuum. Galenus li.vij.Simpl.& Sanitat.tuend. li.iiij.& Temperament. li.iij. Diosc.li.ij.cap.lxxiiij.

Mel vino quarta parte grauius est, continet enim ipsius mensuram integram, & trientem insuper. Cæterùm scire conuenit liquores grauitate inter se differri.

Membranæ cerebrum velantes μήνιγγες, vocantur: quarum exterior crassior validiórque est, atque adeo cerebri contra caluariæ occursus propugnaculum, recentiores medici duram matrem nominauerunt, natura prouida dedit. Hæc perforata est iuxta ossa, quæ quia coli seu cribri instar foraminata ἠθμοειδῆ, & quod veluti spongiæ foramina multa habent σπογγοειδῆ, dicuntur. Basilaria & colatoria ossa Latinis appellata. Membrana tenuior penitus cerebro coniuncta secundæ similis est: ei quoque nomen vulgare pia mater: Græcis autem χοροειδὴς accepit nomenclaturam.

Membrana, quæ ab interiore parte costas cingit, & ambit ὑπεζωκὼς appellatur: ex hac aliæ membranæ duæ vtraque parte singulæ medium thoracem intercipientes nascuntur, quæ διαφράττοντες, nominantur: Barbari medici mediastinum vocant.

Memoria μνήμη, est retentio seu compræhensio, & quasi possessio atque conseruatio eorum, quæ vel dicta, vel excogitata fuerunt in animæ operationibus ad intellectus repetiti reminiscentiam. De memoria deperdita, déque affectibus aliis, qui circa principem animæ facultatem euenire possunt, Gal.li.iij.Locor. affect. cap. iij. quia fusissimè docet, ideo petendus.

Memitha Glauciũ est, succus herbæ nostro orbi ignotæ, sed ad Hierapolim Syriæ nasci scribit Dioscor.lib.iij.cap.lxxxij. foliis ferè corniculati papaueris, sed pinguioribus, in terram sparsis, odoris tetri, gustus amari. tota croceo succo madet: cuius vsus ad oculorum medicamenta conducit.

Mentis partes sunt, contẽplatiua, & consultatoria: contẽplatiua, vt scientiæ intellectus, & sapientiæ cognitio: consultatoria, vt artis, & prudentiæ actio, quarũ finis est.

Mentis alienatio seu melancholia aut desipientia sine febre, est quæ interdum fit vniuerso in venis sanguine melancholico effecto, ob cōmune sanè vitiū, cerebro quoque ipso simul læso, nōnunquam verò quando reliqui corporis sanguis prorsus innocuus est, solus autem is, qui in cerebro contentus est, alteratur: sed duobus modis. hæc docet in huius morbi curatione Fuch. li.j. de Med. morb. cap. xx.

Mentum γένειον, id omne est quod labro inferiori longa orbiculari figura subiacet: à quo mentagra morbus, qui sub nomine Lichen cōpræhenditur, & describitur.

Meningæ μήνιγγαι, cerebri totius velamenta sunt: quæ membranæ, id est, vt chirurgorum vulgus appellat, mater vtraque, dura scilicet, & pia. de qua re vide paulò supra.

Mensis illuminationis, est quando diebus triginta, aut viginti nouem cum semisse Luna ad solem remeat: sed occultationis tempus, quod ferè dierum trium est, ex tricenis dempseris dies septem & viginti: si ex vicenis-nouenis cum semisse, dies sex & viginti cum semisse remanent, quod tempus mensis illuminationis est, quòd scilicet Luna tunc nobis manifestè illucescat.

Mensis reuolutionis, est cùm Luna ex opposito, quadrangulo, vel quadranguli medio locum inspicit: à quo quum morbus cœpit, egressa est: quodq; duplici nomine in morbis, præcipuè acutis, imperium Luna habet, nempe lumine, & configurationibus. Itaque mensis reuolutionis ex septem & viginti diebus trienteque constat.

Mensis medius, seu criticus, est qui ex mensibus illuminationis & reuolutionis simul copulatis, & in duo æqua diuisis, sortitur: nempe illustrationis & configurationis facultatibus potitur.

Menses in mulieribus, muliebria alioqui dicta, in primis sensim mensibus singulis erumpunt ab ipso iecinore, velut per quædam interualla, donec peruentum sit ad illa super primum ceruicis vuluæ exortum acetabula, quos hæc quasi hianti & aperto ore effundunt: vt videre est in Icone apposito.

Menses, sunt qui vel naturaliter, vel præter naturam quibusdam mulieribus supprimuntur: naturaliter, quòd mulier nulla inde molestia vel totius corporis, vel vteri afficiatur: ætatis itaque ratione plurimis menses quartodecimo anno fluere incipiunt, paucissimis ante decimumtertium aut duodecimum erumpunt: desinunt verò aliis circa quinquagesimum annum, vel paulò post: vel vsque ad sexagesimum durant. Steriles etiam mulieres præter naturam detinentur. Sunt præterea visæ mihi mulieres, quæ vndecimo ætatis anno peperere masculos: & aliæ quæ suprà sexagesimumtertium ætatis etiam annum peperere puerulas. Neque Plinij reiicienda sententia est, qui asserit, quod ego ipse probaui verum, nullum certum tempus pariendi mulieribus constitutum, quum mense septimo alia, alia atque alia modo nono mense, decimo, vndecimo, decimotertio, & decimoquinto sicuti illis placitum est, pariunt: mortalibus quotidiana quæ res, siue naturæ miraculo, est.

Mensium profluuium, est quod statis temporibus mulieribus euenit, vt eo ipso vniuersum corpus expurgetur, atque adeo sanitas tueatur. Si itaque extra conceptionem, & id tempus lactatur infans, menses suppressi fuerint, bonam corporis valetudinem planè destruunt, perinde atque vbi plus iustò permanarint. Hippocrates libro Aphorismorum quinto, Aphoris. lvij. & Epidimia. libro sexto, partis primæ aphoris. vj.

Mensium redundantia in mulieribus, est quando vltra consuetum tempus purgationis magna copia affluxerit: tempus autem vnicuique purgationi statutum, & ordinatum non est: nisi vrsis, & simiis fœminei sexus, quæ suos tempore constituto sustinent menses.

Menses mouentia, sunt medicamenta magis calida, quàm lac gignentia, & sicca modicè vt sabina, daucus, pulegium, calamintha, & alia permulta.

Mesenterium μεσεντέριον, καὶ μεσάραιον, pars quæ media inter intestina sita est, eaq; dorso alligat, vocatur. Sed & mesenterium à situ, in medio siquidē intestinorum situm

ſtrum: Meſareum autem à propria ſubſtantia, quia ex tenuibus ac anguſtis venis conſtat. In eo enim venæ ſunt, quæ ex iecinoris porta, vbi inuicem coeunt, & ad vnum principium perueniunt, in ipſum deſcendunt, quibus iecur veluti manibus, quæ ei cibum ex ventriculo afferant, vtitur, & meſentericæ, ſeu meſeraicæ dicuntur: & hîc porta iecinoris eſt.

Mergus ἡ αἴθυα, auis vulgò plongion dicta, ex qua tempeſtatem prænoſcimus. Mergus autem dicitur, vt Varro author eſt, quòd cibum captãs ſe ſubinde in aquam immergat. huius caro quia peſsimè conficitur, à medicis peritioribus in cibis dannata eſt.

Mercurialis mas ἑρμοῦ ποά, καὶ λινόζωςις, ſuum nomen vulgare, apud plebeios hactenus retinuit: notitiæque perſamiliaris, & in medicina frequẽtiſsimi vſus. Eſt & mercurialis fœmina λινόζωςις θήλεια. Dioſc. li. iiij. cap. clxix.

Merula ὁ κόττυφος, cuiuis hominum auis nota, cuius caro durior multò, quàm perdicis vtriuſque, aut ſturdi, non attagenis: cuius cibus parum ſalubris contra multorum ſententiam.

Meſpilus vrbana μέσπιλον, fruticoſa arbor notitiæque vulgaris: verùm ſylueſtris meſpili fructus vrbanæ ſunt odoratiores, & ſi non mitiores, tametſi frugaliores. Interpretantur quidam ſylueſtrem meſpilum Cratægum: ſed meſpilus Dioſcoridis deſcriptione, arbor eſt aculeata, tricoccum ferens fructum, qualis eſt quæ Azarobum Neapolitanis dicta profert. Meſpilus autem noſtras, Dioſcoridis vera Epimelis eſt, li. j. cap. cxxxiij.

Methodus μέθοδος, eſt vniuerſalis medendi via ac ratio, ex principio aliquo ad ſingula peragenda aliquo ordine perducit: docendo quid primum, quid ſecundum, quid tertium, & deinceps: & quid ſiue quo curationem efflagitet: & qua ratione ea perfici poſsit.

Methodicorum notæ, ſunt ſimilum in euidentibus conſideratio: particularium ad generalia reductio, ex communium indicatione curatio accepta.

Mentha μινθη, quibuſdã Dioſco. Calaminthe ſuſpicatur: aliquibus Syſimbriũ. Mentha quidem frigida non eſt, nec humanam genituram edẽtibus abſumit: quemadmodum Problemate vltimo ſectionis decimæquartæ ſcriptum reliquit Ariſtoteles. Mentha multiplex quidem eſt ἡδύοσμος Græcis dicta, hoc eſt, ſuaue olens, & ſuo odore mentem quòd excitet, mentha appellata nonnullorũ ſententia. Sed quæ vera, eſt folio puſillo, nigriore, & longiore, caule rubro, neque adeo fruticat: atque hæc verus Balzamus dicitur. Menthaſtrum autem eſt caule altiore & latioribus foliis, ſed lanugineis. Eſt & mentha aquatica, quæ à Dioſc. Cyſimbrium dicitur libro tertio, cap. xxxiij.

Metrenchites, inſtrumentum eſt quo vterus colluitur: & tantum ſonat Latinè quaſi dicas vterinum clyſterem: μήτραν enim matricem, & χεῖν fundere valet Græcis. Catheter autem, ſiue Syphon rectus neotericorum Chirurgorum voce Argalia vocitatur: eſtque ænea fiſtula, per quam vrina elicitur ſuppreſſa, aut qua medicamentum in veſicam infunditur forata per indirectum.

Metopium μετώπιον, arbor ammomacam guttam ſtillans: quibuſdam Galbani ferulæ parens ſuſpicatur. Dioſcorides libro primo, cap. lx. refert vnguentum fieri in AEgypto, quod metopium patrio nomine appellatur, propter Galbani miſtionem. nam lignum in quo Galbanum enaſcitur, vocant metopium. Quære dict. Ammoniacũ, & Galbanum.

Metreta, menſuræ genus, ſextariis ſeptuaginta duobus valet: apud Syros autem centum & viginti. Vaſis genus conſtans ex duobus baris μετρητής. Quod Dioſcorides metretam dixit, Plinius cadum tranſtulit, quod & ipſum Græcum eſt, ſed vtroque Latini vtuntur. Eſt autem congiorum decem, vt author eſt Dioſc. li. v. decem autem congij ſexaginta ſextarios valent, id eſt amphoram & quadrantem.

Meum μῆον καὶ ἡ μεῖον, offſcinis meu, & auethum ſylueſtre, & tortuoſum appellationem habet: & quod nobis frequens Dioſc. picturam expler, lib. j. cap. iij. tamen

præſtan

præstantius Macedonicum, aut Hispanum: sed & Athamanticum laudatur ab Andromacho in sua Theriace, Galeno referente li.j. Antidot.& li.ix. comp. Pharmac.similiter li.vij. Simpl.

Miliaria herba, βοτάνη τὶς ἐ κεγχρω γινομένη, καὶ τῳ ἐμπλέκειν αὐτὸν βλάπτουσα, id est, Milio gentilis est, hinc miliaria ex eo dicta, quòd milium implicando enecet. Eadem fortasse Cuscutæ iam dictæ fuerit, verû Linodoræ Theophrasti, quã rura corrigiolam vocant, potiùs, Gesnero coniectore, suspicabitur.

Milium κέγχρος, καὶ μίλιον, Straboni κεγχρος, Hippocrati πάσπαλη: vulgare granum habetur vbique gentium. In panes coactum minus alit cæteris frugibus. sistit pulte sua aluum. vrinam cit: mouétque sudores eius decoctum cum sacchare in sirupum conuersum,& mox bibitum.

Milium Indicum κέγχρος ἰνδικὸς, nostratibus Gallis hodie frumentû Turchicum est: subflauum colore granum tyrso turbinato affixum, copiosum, amplum, arundineo culmo, altitudine ad pedes septem. Omnium enim frugum fertilissimû, quòd ex grano vno terni sextarij gignuntur: ob idque Nerone imperante in Italiam conuectum satûque subinde est. In Gallia seritur nisi in hortis ostenrationis gratia.

Milium Solis λιθόσπερμον, à seminis duritia nomen accepit, foliis est oleæ longioribus,& latioribus, mollibus iacent humi, quæ ab radice exiliunt: ramulis surculosis, tenuibus, rectis, firmis, crassitudine acuti iunci, interque parum semen, rotundum, erui magnitudine, duritia lapidea. vim habet vt calculos in renibus moueat,& frangat, foràsque per vrinam propellat. Diosc. li.iij.cap.cxxxv.

Millepedæ, vermiculi sunt, Aselli alioqui nominati sub vase aquario delitescentes: quorum medicinæ facultas à Diosc. describitur hoc modo: Animalia sunt multis pedibus nitentia, quæ contacta manu contrahuntur in orbem. hæ ex vino potæ difficili vrinæ,& regio morbo, auxiliantur: anginis cum melle illitis vtilissimû. horum meminit & Scrib. Largus. Quære dict. Aselli.

Millefolium μυριόφυλλον, herba est tenui à lateribus capillamenti modo folio, eximij vsus ad vulnera, & neruos præcisos addita axungia. præcipitatis in potu cum aqua & sale datur. Aliam præterea describit ex Ruel. Gesnerus, quã & millefolium χιλιόφυλλον, inter Sideritides herbam, Achileiam, nomine alio appellatam, describit. Est & Stratiotes χιλιόφυλλος, id est, millefolia herba, quæ Achileis suspicari potest. Quære dict. Stratiotes.

Militaris herba ἔρως, aut eius species Gesnero creditur,& eadem quæ Lactoris. dicta militaris, quoniam vulnera recentia ex oleo quopiam imposita intra dies paucos sanat. Quære dict. Lactoris.

Mezereon, nonnulli cû Laureola confundunt, ac si vnum sint, quû duo & longè diuersa esse oporteat: quoniam laureola, quæ Daphnis est, lacte careat: mezereon eo abundet, vt illi Arabes imponunt. Nam Diosc. & Pli. Chamæleam & Thymæleam duas herbas faciunt, vt veræ sunt: manifestéque colligitur Arabum, mezereon, esse chamæleam & thymæleam Diosc. ac Plinij.

Miluus ἴκτινος, auis nota: quã AElianus vsq; adeo rapacem esse scribit, vt carnes & exta ex macello auferat, tamen ex Olympię aris eas nunquam attingit. Significatrix belli,& epidimię, morborumq; peragrantium est, & portẽtorum nonnunquam præsagaiob id ipsum circum vrbes & oppida versari eius consuetudo est.

Mina quam Græci μνᾶ vocant, multiplex est: alia nãque Romana, alia Attica, AEgyptiaca alia, atque alia Alexandrina. Romana testibus Galeno,& AEgyneta, viginti vnciis cernitur: Attica & AEgyptiaca sexdecim vnciis constat. Cætera reposuimus in dict. Libra.

Minium, arboris Gaditanæ gummi est. Strabo versus finem libri quinti hoc scriptum reliquit de hac arbore, inquiens: Gaditanæ verò arbori & illud innatum esse traditur, quòd vno fracto ramo lac effluit: quod si radicem absideris, Minij humor exudat. Diosc. li.v.cap.lix. de Minio aliter sentit sic scribens: Minium enim in Hispanijs ex lapide quodam argeteæ arenæ permixto, temperari solet: alioqui non dignoscitur

scitur. fornacibus autem in florentissimum flagrantissimúmque colorem permutatur. in metallis verò strangulantem halitum eructat. Apertè adeò Minium Diosc. nō nouisse docent ipsius scripta, vt quiuis doctus iudiciū ferat sine inuidia. Quære dict. Cinnabaris.

Mirach Arabibus, id est, panniculus carnosus, Latinis Abdomen nuncupatur: quod octo musculis constat, & pinguitudine si qua reperitur. Sunt autem hi octo, duo sanè recti, à pectore vsque ad pubis ossa, per totius ventris medium maximè exporrecti. Duo autē transuersi in latum procedunt, rectum cum prædictis efficientes angulum. Quatuor verò obliqui, quorum duo à præcordiis, versus ilium ossa tendunt: reliqui duo ab iliis ad costas profecti. Quære dict. Abdomen.

Misodulum μισόδουλον, ocimum appellari Diophanes scripsit, à cœco illo odio quo maximè fœminis id aduersari testatur. Nam si pultario subiectum sit inscia muliere, futurum vt nunquam cibo manus admoliatur, priùs quàm subductum sit ocimum. hæc ex Dioph. Gesnerus.

Mistrum, mensuræ genus, per se drachmas quinque pēdet: duplex est, minus mistrū: olei drachmas sex recipit, vini scrupula viginti, mellis drachmas nouem, maius mistrū, olei quadrantem capit, vini tres vncias, & octo scrupula, mellis trientem, id est, vncias quatuor.

Mithridatium μιθριδάτιον, plantæ genus, folia habens, inquit Plinius, duo à radice Acantho similia, caulis inter vtraque sustinens florem roseum. Gesnerus.

Mina Arabibus, fructuum succū significat, eo modo coctum vt in formam sapæ, vel mellis condenserur. habes plura ex Mesue, & Nicolao nuper restitutis.

Mola μύλη, est tumor induratus interim in vuluæ ostiolo, interim in toto ipso vtero prominens, ad tactū ferè lapidosus: at cùm demittitur caro, informis apparet. Nomen autem à motus difficultate & grauitate assumpsit, quam sentiunt quæ malo hoc afficiuntur mulieres. Causas explanat Gale. lib. xiiij. Meth. med. & curationem Fuch. li. iij. cap. xlix. de Med. morbis.

Modius, siue medimus Attic°, hæc mensura capit duodecim. cætera in dict. Medimus.

Mollugo ἱπποφαιστον, καὶ ἡ ἱππόφεως, cardui species coniectoribus nonnullis videtur: sicut retulimus in dictione Hippophæstum.

Mollusculum, vt docet Gesnerus, aceris arboris tuber est, brusco quod intortius & crispum est, multò præstantius, simpliciùs sparsum. haud dubiè citro præferretur, si mensarium amplitudinem caperet.

Molon μῶλον, καὶ σκυρον Plinio, caule est striato, foliis mollibus, paruis, radice quadrantali, in qua per extremum allij caput extuberat. Est quoque Moly μῶλυ, καὶ μύλη herba, cuius nomen idem Rutæ syluestri applicatur: molónque esse suspicio est. nam Molochi μῶλοχη, malua procerior, quæ Apuleio hastula regia, sed perperam, nominata est: vulgaribus autem Rosa transmarina.

Misy μισυ, ex fodinis in Cypro insula eruitur, auri simile, durum, quod friando auri colorem imitatur, & stellæ modo splendet. Sunt qui Psoricum, alij Chalcitidem & Chalcanthum esse voluerunt, sed horum nullum est, quoniam sui generis Misigleba est Diosc. li. v. cap. lxvj.

Morbus, est affectus præter naturā à quo primùm viriatur actio morbus differt à causa, quòd hæc etsi præter naturam sit affectus, actionem tamen non primum per se, sed morbo interueniente, vitiat. Gale. Artis medic. cap. lxxxviij. & de Sympt. causis li. j. & de Symp. differ. Fuch. Paradox. li. ij. cap. j. Quære dictionem Affectus, Actio, & Causa.

Morborum tria sunt genera, vnum, quod in similaribus: alterum, quod in instrumentariis: tertium, quod in vtrisque partibus consistit. Morbi genus alterum, est quod in instrumentariis duntaxat partibus consistit, & mala constitutio seu compositio appellatur. ab imperitis verò morbus officialis. Morbi genus tertium, est quod similaribus, & instrumentariis commune est: & solutio continuitatis siue vnitatis dicitur. Quære dict. Solutio continui.

Morbi

Morbi instrumentalium partium duplices sunt, aliqui enim simplices, & hi numero sunt quatuor: vnus in conformatione incedêti spectatur, alter in particularum numero: tertius in magnitudine seu quantitate cuiusque obseruatur: & quartus in compositione.

Morbus conformationis accidit ob indecentem figurã connatam, vel aduētitiam, concauitatem immodicè patentem, aut obstructam: item asperitatem, aut lenitatem partium. Morbus numeri, quùm partes vel abundant, vel defficiūt. morbus magnitudinis, est propter diminutionem, aut auctionẽ connatam, vel partium aduentitiam. morbus cõpositionis, est cùm vel positura seu situs partium à naturali euariat, vel earundem consensus à natura recedit.

Morborum trium generũ, nonnulli sunt peracuti, nonnulli acuti, aliqui verò longi. morbi acuti duplices sunt, acuti simpliciter, qui in quatuordecim diebus integrè iudicantur: alij acuti ex degeneratione mutationevè à specie in speciem dicuntur. morbi longi, & diuturni, sunt quicunque acutorum terminum transcendunt, diémque quadragesimum excedunt. morbi peracuti, sunt qui circa quatuor primos dies, vel paulò vlteriùs in summo vigore consistunt. Gal. libro primo, Aphoris. Hippocr. Comment. vij.

Morbi acuti & febres acutæ, à calidis humoribus, sanguine nimirum, & flaua bile magna ex parte oriuntur: sic diuturni à frigidis, pituita & atra bile, vt in Cranone antiqui dolores frigidi, noui verò calidi. quod scriptum reliquit Hippoc. libro vj. Epid. part. prima aphor. vij.

Morbi vulgares, sunt qui secundum quædam tempora, eodem in loco multos mortalium inuadunt, vt pestis: quæ in omnes animantes sæuiens ab aëris corruptione initium habens. Sic quoque de peracutis, & peragrantibus morbis suspicandum est.

Morborum genera, speciésque in oculis à natura, à non natura, & præter naturam, petendus est Galenus in libro de Oculis, theor. tertio, capite primo, secundo & tertio.

Morbilli, variolæque vulgò dictæ, ἐξανθήματα à Galeno, Latinis pustulæ, dicuntur. Variolæ enim, sunt pustulæ sanguineæ, morbili verò fiunt ex bilis sanguinísque mixtione: variolæ ergo fiunt à materia crassiore, morbilli autem à tenuiore, & herpetes nominantur: variolæ quidem ecthymata. Manardus libro vij. Epistola secunda.

Monedula ὁ κολοιός, cornicis species: furatur aurum, argentum, cæterámque pecuniam quam obuiam sibi habet: vt Cicero in oratione pro Flacco: Non plus aurum tibi, quàm monedulæ cõmittebant. Cæterũ tota clamosa auis est, tẽpestatis, & fulgetri monitrix: cruribus, & rostro rubris, sed plumis maximè nitet nigris: cornicéque paulò inferior: & in medicina, & cibis nullius vsus.

Mors, est rerum omnium lineæ finis, ac extremum: seculique huius inter corpus & animam dissolutio: ipsius destructio quoque, ac deperditio ad æternam vitam resurrectio. Quanquam mortem interdum pro fato, & euentu philosophi, & poëtæ vsurpant, quod longè discrepat à Christiana fide. sed nihil ad medendi vsum facit hæc definitio.

Mortis dies prænoscitur, quando superat materiam morbus, considerando & grauiores accessiones inspiciendo. Si enim effatu dignus fuerit accessus, & parum adhuc resistere vis naturæ videatur, mors cito subsequutura est: si verò contraria affuerint, tardiùs. Fuch. Comp. Medicinæ cap. xliij.

Molybdena μόλυβδαινα, plumbago est, & ex fodinis materia: substantiæ crassioris & frigidioris, quàm λιθάργυρον: non terget tamen, licet varium colorem afferat. Diosco. libro quinto. cap. l. Gal. li. j. Compos. pharmac. & li. ix. Simpl.

Molybdena μολυβδαίνα πόα, herba est alioqui dicta plumbago Plinio: in aruis nascitur, folio lapathi, radice crassa, hispida, qua contrita, & oculis plumbagine, quod vitij genus est, capitis imposita, feliciter quidem medetur. Ea creditur quæ officinis Persicaria maior, ob fuscam in folij medio maculam, vocitata est: eáque de causa plumbago dicta.

Moliza.

Moliza μώλυζα Hippocrati, allij corua cum capite solo, id est, cum capite & foliis, vox vsurpata est.

Morion μώριον, mandragora mas describitur: vt copiosius de vtraque radice in dict. Mandrag. docuimus.

Motus, est cui quies opponitur, & contra: verùm hoc in loco omnis generis exercitia intellige, vt est saltus, lamarum, disciq́ue iactus, cursus, pilæ ludus, equitatio, sulcatio, venatio, & eiusmodi: qualia Gal. li. ij. de Sanitate cõmemorat. Hos etiam inter motus commemoratur frictio, cuius frequens apud veteres vsus fuit: cuius sunt in vniuersum sex differentiæ, dura scilicet, mollis, multa, mediocris, aspera, & leuis: quarum omnium vberiorem explicationem ex Galeni loco iam citato, petes.

Motus, est alicuius in aliquo, aut acquisitio, aut deperditio. Dicitur autem acquisitio, aut deperditio, quandiu rei aliquid acquiritur, aut deperditur: nam motus est varius, multipléxque.

Motus trãsitiuus vniuersorum cum voluntate, est cùm imperat princeps animæ pars, & spiritus qui in neruis est, suffragatur, & inseruit, membra extendit, transfértque.

Morus arbor, ἡ μορέα, καὶ ἡ συκάμινος: cuius morum συκάμινον fructus est. Morus alba Græcis veteribus indicta videtur, & Latinis præter, quàm Ouidio: fortè quia per insitionem in populo alba gignitur. Sed Morus nigra, cuius foliis Bombices pasti sericum nent pulchrius & splendidius, laudatissima est.

Morus AEgyptia, aut ficus AEgyptia, morosycus, vel sycomorus Celso est: & ficus AEgyptia, quæ κερωνία appellata est. Item morus vaticana βάτος, rubus in aruis ex sentibus reprans: vulgaris quoque notitiæ.

Moscharyon μοσχάρυον, Gesnero καὶ κάρυον ἀρωματικὸν, nux vnguentaria, & myristica, vulgi appellatione Moschata, à miro videlicet odore quem spirat nomen retinuit. Apud Diosc. & cæteros veteres nihil de ea reperitur: recentiores autem κάρυον μυριστικὸν, id est, nux moschata appellant: atque ex hac prodiri macim certum est. Atque hi sunt decepti, qui glandem vnguentariam nucem moschatam putauere: de quarum differentia Diosc. li. iiij. te absoluet. Quære dict. Glans vnguẽtaria.

Mucus seu mucor, excrementuum est quod à cerebro destillat ad nares, & ad fauces gutturis. propriè nec pituitam quis appellabit.

Mucago siue mucillago Græcis χυλὸς, id est, succus, seu mucago, ac lentor quidam: sicuti mucus, ac mucago fit infusis quibusdam seminibus in liquore calfacto sole vel igni: cuiusmodi semen psilij, cytoniorum, fœnigreci, lini, althææ, ex quibus iugem facere expreßionem, contra falsam Arabum opinionem, ne dubita.

Mulus, ἡ τρίγλα à colore muleorum calceorum apud Latinos dictus est. Scholiastes vult esse Rogetum piscem Parhisinis vulgariter dictum: Barbatulum verò à Cicerone appellatum, nobilitatũque in deliciis. Adhuc apud Græcos retinet nomen Trigla: Liguribus corruptè Triga. Huius caro firmißima, cãdidißimáq; est, friabilis, copiosißiméq; alit: & inter pisces mediocritatem tenere scribit Celsus.

Mumia, nomen & res sunt barbara, mortuorum scilicet sepulchris conseruatorum diu cadauerum liquamen, aloe, myrrha, balzamo, & thure. Aliquibus autem Mumia est pissasphalthum, conflatum pice & bitumine Iudaico, quòd hæc redoleat scribit Dioscorides li. j. cap. lxxxiiij.

Murena μύραινα, alia colore subnigro, luteis maculis distincto: alia albo, nigris maculis vario, oris rictu: non aliter quàm anseres, largißimo: foraminibúsque his caret, quibus Lampreta est prædita: nullásque habet branchias, neque pinnas. Dentibus malefica est, atque carniuora: cuius caro non dißimilis est Lampretæ carni, aut anguillæ. hæc Scholiastes.

Murena fluuiatilis omnino lampreta nostras est, cuius carnes non minùs alunt nutriuntvè, quàm anguillarum & Congrorum: verùm ob duriciem quandam innatam, & humorem tenacem viscidúmque ægrè satis conficiuntur.

Murex in plantis ακανθα τρίβολοίδης, interprete Gesnero, paucioribus, quàm

P

Echinus aculeis ſæuit. Carduis muricata ſunr cacumina, & multa ſpinaceorum genera mucicatis minantnr verticibus.

Muſcus marinus βρυὸν θαλάσσιον: Græci iſto ſeculo, vt Geſn. aſſerit, σχολίτοβοταιην, peculia ſua lingua vocant: in myropolarum officinis Corallina eſt, quia vt corallus in aqua naſcitur, & eodem cũ corallis loco, vnde forſan aliqui falſi, & ſolia corallorum eſſe rati, nomen hoc indiderunt. Dioſc. li. j. cap. xciiij.

Muſcus βρυὸν, à quibuſdam ſplachnum σπλαγχνὸν appellatur. in cedro arbore, populo alba, & quercu inuenirur. In dict. Bryon cætera reperies. Dioſc. li. j. cap. xx.

Muſtella vulgaris, eſt quæ in domibus noſtris verſatur, oberrátque: atque vt ſeles hæc mures non ſolùm venarnr, ſed cum galinis earum etiam oua. Ipſius ſtercus poſtquam aridum factum eſt, moſchum vehemẽter redolet, adeo vt mulierculæ pro ſuffitu in veſtimẽtis ſæpiùs vtãtur. Præter hæc Dioſc. li. ij. cap. xxiij. docet vires mirificas.

Mydæ, midæ οἱ ἐν κυάμοῖς σκώληκες, vermes in fabis dicuntur, quia in fabis ipſis naſcuntur.

Mile, & epigonatis, ſeu parella, & rotula, os in genu eſt orbis latioris miniméque globati rorunditatem repræſentans.

Myle μύλη, καὶ μώλη herba, cuius radix exiguo bulbo non eſt diſsimilis: ſoluta cogit, vterum apertum & dehiſcentem claudit. Hæc, inquit Geſnerus, Galeni ſunt verba Dioſcoridem teſtem citantis, apud quem tamen nihil de Myle, ſed eadem omnia de Moly herba reperiuntur.

Myoſotis μυόσωτις, καὶ ἡ μυόσωτα, muris auricula eſt herba: ea exiſtimatur quam vulgares betam agreſtem nominant, floribus cœruleis: diuerſam à pirola tamen. Differt à Anagallide, ſicur ſcriptum reliquir Dioſco. li. ij. cap. clxxvj. & li. iiij. cap. lxxiiij. lxxv.

Myoctonum ἀκονιτὸν μυοκτόνον, aconiti genus peſſimum eſt, murium nempe, atque animantiũ cæterorum pernicies: Lupinariam, & patã lupinã vulgus appellat.

Myrapidia μυραπίδια χία, pyra odorata dicuntur, nimirum quæ vulgò moſchata habẽtur: quibuſdam Chiottica. præcocia ſunt, & fere omnium prima, vnde præcocia dicta. Cæterum myrapidiorum appellatio Græca indicat odorata ſimul, exiguáque pyra. Hæc Geſnerus.

Myrmecia μυρμήκια, verrucæ ſunt in palmis mannũ, & planris pedum: nõnunquam & in facie naſcentes: ita verò appelatæ, quòd in morem formicæ pungant. Sed harum ſpecies deſcribuntur à C. Celſo lib. v. cap. vltimo.

Myrica μυρίκη, tamarix, & tamariſcus, arbor vulgò cognita, cum apud pigras & ſtagnantes aquas enaſcatur, fructum quaſi florem ferens compage muſcoſum. Dioſcorides lib. j. cap. xcix. Eſt præterea myrica ſylueſtris, ſiue brya, vulgò brnyeria ſterilis, quæ eſſe humilis eryca videtur: nam altera quoniam fruticoſa arboreſcir: cuius flore apes reprobum mel efficiunr

Myrobalanus μυροβάλανος, quaſi nux vnguentaria dicatur: Arabes Ben vocant: (nam behen eorum linga herbæ ignotæ nobis radix eſt) eius glans myrobalanum genere neutro effertur. Myrobalana alia addiderunr Arabes, de quibus nulla veteribus Græcis mẽtio eſt, in qninq; faſtigia diſcreta: quorũ hæc ſunt nomina: Myrobalana lurea, quæ & flaua ξανθὰ: Inda ſeu damaſonia δαμαζώνια: Cepulea ſiue Cebula κεπούλα: Empelitica vel Embeleza ἐμπελιτίκα: Beletzica ſiue Belleſica βελετζίκα. Fructus ſunr nobiles, qui ad nos ex AEgypto, Syriáq; deportantur, callo corporis cõpactili, oſſe intus lignoſo: & ſicut diuerſitate diſtingũtur, ira quoq; differunt viribus. Flaua enim eò quòd herbaceo colore flaueſcãt, dicta, ſunt ſpiſſa, ponderoſa, exili nucleo, cute craſſa: peculiariter ſuperuacuum capitis humorẽ educũt, & corporis eſtus refrigerant, bilem etiam flauam purgant. Inda ſeu nigra, ſolida & ſine nucleis, ſunt oliuæ forma: triſtitiã diſcutiũt, quartanas ſanãt, lepras purgant, colorẽq; corporis reſtituunt. Cepula cæteris ampliora, grauioráq;, ex fuſco rubeſcẽtia, carnoſa: aciem oculorũ illuſtrãt, pectus repurgãt, ſitim ſedãt, coctiones iunãt, aquæ inter cutem, & longis febribus auxiliãtur. Empelitica ſeu emblica cute oſsibus hærẽte lapillorũ pene figu-

ra,

ta, colore in cinereū languente, angustiora quàm Beletzica, pituitam trahūt, mentis aciem exacuunt, ventriculum purgant, sitim sedant, comprimunt vomitus. Beletzica maiora Empeleticis, rotunda instar pyri existunt: atque iisdem pollent facultatibus, purulentis medentur excreationiqus, & venis sedis sanguinem profundentibus in myrepsorum officinis Bellirica vocantut.

Myristica nux μυριστικὸν καρύον, recentiotibus Moschata nux interpretata est: myrepsicam aliqui esse volunt. sed de ea panlò supra in dict. Moscharium quæ visa sunt vera, scripsimus.

Myracanthon μυρακανθον, carduus qui inter aculeatos numeratur: peritioribus medicis Eringium, &, vt Plinio placet, Centum-capita, videtur. Repetes dictionem Eringium.

Myoctonos μυοκτόνος, καὶ μυοφόνον ex herba aconitū est, quod ex longinquo mures, cæteróſque animantes, vt ante diximus, interficit. Huius herbæ meminit Plinius lib. xxvij. cap. iij. & lib. xj. cap. ix.

Myriophyllum μυριοφυλλον, Romanis millefolium: quæ herba Diosc. Achillea appellata videtur: sed ignoratur vt coniicit Scholiastes, quibusdam tamen placet Anethum sylnestre esse, aliis Cuminum pariter sylnestre.

Myrrhis μυῤῥὶς Dioscor. à Manardo Cherefolium interpretatur. Plinius facit speciem Geranniij: aliis placet pedem colnmbinum, & veneris pectinem aliis: nonnullis item aliis quam Cicutariam faciunt: atque tum hanc ipsam vulgus Persillum asininū vocat. Myrrhis similima est cicutæ, caulæ foliisq; radix ei lōga, mollis, rotūda, cibo non insuauis, quæ ad multa, variáque remedia ex Diosc. pollet. lib. iiij. cap. cj.

Myagrum μύαγρον, vulgarem Chamælinam Scholiastes esse scribit, aliqui præterea μελάμπυρον dicunt. herba est surculacea, foliis rubiæ, pallidis, tripedanea. semen oleosum, fœnogræco simile. quod contusum igni torrent, perunctisque virgis ligneis ad lucernarum lumina rusticolæ vtuntur. Diosc. lib. iiij. cap. cij.

Myrrha Bœotica, diffecta radix est arboris cuiusdam in Bœotia nascétis. melior est quæ myrrham odore repręsentat. vis ei calfactoria inest, emollit, discutitque, & suffitu apta.

Myrrha stacte, id est, stillata ex myrrha recente, pingui, & solo lætiore nata, eadem præstat, quæ myrrha, sed imbecilliùs: cuius fex Styrax rubra dicitur.

Myrrha, arboris Arabicæ lachryma est: variatur Actuario in rubram & flauescentem: omnibus antefertur Troglodytica, viridis, pellucida, mordax: nigra mala est: media Bdellij modo tenuis, a pricis nascens. Improbatur Dioscoridi Myrrha nomine Aminea: Galeno autem eligitur Troglodytis. Myrrhæ igitur officinarum omnino adulteratæ parum tutus est vsus in medicamentis. Diosc. lib. j. cap. lxvij. hæc de Myrrha scribens ait: lachrima est arboris, quæ in Arabia gignitur, AEgyptiæ spinæ non dissimilis, è cuius vulnere deflnit lachrima in subiectas tegetes. alia circum eandem concrescit. Omnium prima, est quæ Troglodytica appellatur, splendens, subuiridis, ac mordens. est & alia Bdellij modo mollis, odore grauiuscula. apricis nascens, omnium deterrima, quæ nigra, aut fusca apparet.

Myrtus nemoralis δρυόφονον, arbor aculeata, & procera, foliis perpetuò virentibus, & inciduis rudioribus Egressus nominatur. Differt à Iouisflamma arbore, vt existimat Ruellius, foliorum tantùm aculeo, frequentissima vtraque in Allobrogum iugis. hyeme fructum profert inter folia rubrum, copiosum, durum, & astringēs. Est denique Myrtus sylnestris, nomine alioqui Ruscus: qui aliquibus Oxymyrcine est, & Myrtacantha appellatur. folium fruticis myrti odorati fert, latius, in formam lanceæ mucronatum. Baccæ per maturitatem rubescunt foliis appensæ, osseo intus nucleo. in asperis & præcipitibus enascitur locis: cuius radicis vsus ad varia & multa medicamina. Diosco. lib. iiij. cap. cxxix.

Myrtus satiua humilis frutex est, nigra scilicet, & alba: vtraque in coronis mulierculæ præsertim hyeme dum magis viret, vtuntur. Myrtus satiua vtilior est nigra medicinæ quàm candida, & in hoc genere magis montana. semen tamen imbecil-

lius parit. Vis myrti & seminis astringit, vtrumque siue aridum, siue fuerit viride, tum oleum compositum, vnguentum, & sirupus. Diosc. li.j.cap.cxxviij. Plin.lib.xvj. cap.xix. Gal.Simpl.lib.vij.

Myrtidanum Dioscoridi lib. j. cap. cxxviij. appellatur virgultum myrto agnascens, nodosum, inæquale, verrucosum, concolor, quod perinde quasi manus myrti caudicem amplectitur. Nonnullis dicitur soboles adnata myrto, aliis significat fila quæ inuoluũt myrtum. Gal. Sobolem myrti: Plinius ex myrti baccis factum vinum, Myrdanum vocat.

Myxa μύξα, propriè pituitæ destillantis è naribus est excrementum, mucor & mucus alioqui dictus: vt seminũ radicum viscositas mucago Latinis medicis vocatur.

Myxæ siue myxa, & myxaria Actuario, tum Græcis etiam aliis quibusdam recentioribus, ἀπὸ τῆς μύξης, id est, à muco lento è naribus fluente: cùm simili hi fructus abundant, bilem detrudere, & sitim sedare dicuntur. Sebasti sunt, & officinis corruptè Sebesten. nam & hoc nomine Sebasti olim in Augusti honorem μύξα appellabantur. Nusquam apud Dioscó. Myxa pro Sebastis reperire cõtigit, nisi in genere prunorum contineri videatur: est enim pruni simile: nisi apud posteriores Græcos authores, pro quibus sunt gratiæ Arabibus reddendæ.

Mytuli μύες, ex duabus conchis nigrescentibus inuoluti pisciculi, Celso musculi vocati: & vulgari incolarum lingua Moles vsquehuc nomen retinuerunt: quorum aluus iusculo concitatur. Athenæus ex Diphilo Mytulos omnium optimos, & saluberrimos esse scriptum monumentis reliquit.

Moscus Aetio, AEgynetæ & Actuario cum Arabibus, animalis Gazellæ appellati, Dorcadi similis, pus est in vmbilico maturum certo tempore effusum: Græcis, & Latinis veteribus incognitum. Cætera in dict. Cibeta sunt petenda.

Musculus, est corpus ex carne & neruo cõpositum, ad motum & inclinationem partium corporis necessariò inseruiens. Vide Gal. in li. de Muscul. motu.

Musculus μῦς, ex conchularum genere pisciculus depræhenditur, qui & Mytulus dicitur: vt paulò ante relatum à nobis est. Est præterea Musculus, alio nomine Sorex, à Mure animante grandiore deriuatum nomen. Prodest torrefactus, & esus diabeteticæ passioni, id est, his qui retinere vrinam non possunt.

Mustum, est liquor recens maturimi racemi in vinum facta nondum ebullitione, conuersus: qui & succus quod ex fructu exeat, appellari ex Actuario etiam potest. Sapa verò ex eo fit ad partem etiam decocto, vinum quoque coctum appellatur.

Mundus omnis, qui ex elementis quatuor parte corruptibili est, & cœlis vndecim parte incorruptibili, secundum substantiam continetur. Sciendum itaque mundum vniuersum rotũdum esse, ac omnes eius principales partes numero quindecim, vbi superius corpus perpetuò circundat inferius omni ex parte: sicut tunicæ superiores in oculis circundant inferiores. Est autem corpus infimum terra, quæ grauitate sua pressa, ad centrum immota recumbit. Deinde alia hoc ordine ascendendo, aqua, aër, ignis, sphæra Lunæ, Mercurij, Veneris, Solis, Martis, Iouis, Saturni, cœlum stellatum, in quo sunt omnes stellæ, exceptis septem Planetis: nonum cœlum, quod stellis omnibus caret: decimum quod & primum mobile, & ipsum absque stellis est: vndecimum, quod cœlum Empyræum à Theologis nominatur. Cætera habentur in dictione Sphæra.

De li

De litera N.

Arcotica medicamenta, sunt quæ temperiem sortiuntur, vel aduersam, iis quæ reuera sunt anodina: refrigerant siquidem omnia corpus, & sensum eousque stupefaciunt, vt si paulò liberaliùs ebibantur, mortem: aut parti corporis admoueantur, stuporem afferant. Author Galenus κατὰ τόπους lib.vij.cap.quinto.

Narum νάρον, Theophrasto aromaticum est: neque vllam plantam esse suspicatur Gesnerus, quàm Nærim, hoc est, nardum montanam, copiosam in Segusiæ Belliciorum iugis.

Næuus ὑπερσαρκῶσις, corporis insigne est, seu genitiua pro genuina macula: quæ sæpenumero in hominum mulierúmque facie non inuenustæ deprahēduntur: veneri quoque esse dicatas quæ næuo in facie signanrur mulieres. atque sententiæ huius testis est Plinius li.xxij.cap.xxv.

Napus βουνιάς: Herbarij duo genera faciunt, vnum vocātes Binium, intus ex candido flauum, cuius quoque cortex niger inuenitur, atque eius subinde decoctum purgationibus vecicæ, & vrinæ vtile est. Alterū genus Bunias est, raphano & rapæ simile, cortice subfuluo extra, & intus subpalescente colore: cuius semen contra venena præstantissimum legitur, sed radix elixa inflat, minusque, quàm rapa nutrit. Dioscor. lib.ij.cap.ciiij.

Naphta νάφθα, bitumen est quod ex Babylone collectum ad nos vehitur. Eius tanta est cum igne affinitas, vt flamma transiliat in eam vndecunque visam. Ex hoc conficitur ignis, qui vix estingui, nisi aut oleo, aut vino, & aceto potest. Diosc.li.j.cap. lxxxv. Plin.li.ii.cap.cv.

Narium profluuium αἱμοῤῥαγία, simplicirer & sine adiectione alicuius partis posita, sanguinis ex naribus profluuium significat: aliâs enim semper cum partium vnde sanguis promanat, appellationibus cohæret.

Nasus, eminentior faciei pars est, cuius quidem partes vtrinque sitæ, quibus aërem reddunt & accipiunt animantia, μυκτῆρες, ἢ μυξωτῆρες nares appellantur. Exteriores partes quæ mouentur, pinnulæ siue alæ πτερύγια nominantur: pars autem interna cartillaginosa quæ nares discriminat, intersceptū est. Cæterùm nasi ossa duo sunt, quæ suturis à medio supercilliorum descendentibus discernuntur. Galenus lib. de Ossibus, cap.iiij.

Nasalia seu caput purgia sternutamenta vè ἔρρινα, sunt quæ vel in oblongam ac pyramidis formam coacta', vel liquida, vel sicca, naribus aut indiuntur, aut infunduntur, aut insufflantur. Errhinorum vsus est in diuturnis capitis affectibus, morbo cuntiali, oculorum hebetudini, narium obstructioni, conuulsioni, & morbo regio. De quibus autem componuntur ex Gal. in lib. κατὰ τόπους, & ex Fuchsio lib. ij. Compos. medic. cap. xxv. scies.

Narcaphthum νάρκαφθον idem nascaphtho Dios.li.j. cap. xxij. cuius cortex, Manardo teste, odoratus est, eius vsus in suffimentis pergratus. Tignamen pro Thymiama corrupta voce dictum, verum Nascaphthum esse Manardus existimat. Meminit AEgyneta in lib. Simpl. sub nomine Cipheos Niliaci.

Narcissus νάρκισσος à sopore & torpore, quòd eius odor si diutiùs naso admoueatur, mentis torporem inferat, dictus. Est autem dodrantali altitudine, folio porraceo, caule herbaceo, flore albo vt plurimùm, calicémque veluti purpureum habet, & radicem bulbosam. Narcissi genera duo facit Plin. sed huic florem nigrum tribuit Theophrastus. Diosc. lib.iiij.cap.cxlij.

Nardus νάρδος, spica nardi officinis est: nam Lauandula, & aspicum pseudo-nardus creditur, quæ quidem nardus Celtica vera est, & antiquis authoribus celebrata: qua tota etiam Gallia nunc suo odore spirat. Est insuper Nardus montana νάρδος

ἄρσεν, νῆρις, id est, neris thylacitis, & pyritis: ea est multiplex, præstantissima Indica: secundo loco Gallica, pòst Cretica, & quæ apud nos montana ex Cilicia, & nardina herba potius, quàm nardus, vocatur. Diosco. lib. primo, cap. vij. sic scribit: Celticum nardum nascitur in Liguriæ alpibus, Salinuca patrio nomine appellatum: quo etiam vocabulo Largus vsus est: exiguè fruticat, folia habet oblongua, colore inflauum languido, florem luteum, in quo odoris suauitas. huic responderet hirculus herba odore nisi grauis esset. Montanum nardum surculo & foliis est Eryngio similibus, minoribus, minimè tamen spinosis aspetisque. radicibus binis nititur, aut pluribus, nigris, odoratis. neque caulem, neque fructum profert.

Narthex νάρθηξ, & nartheca, ferula rectè assurgens: sed narthecia semper est humilis. hi frutices trans-mare locis solatis, & austro affectis, nascuntur. narthex autem arbuscula est lignum foris corticis loco habens, intus verò ligni loco fungosam medullam. Pl. li. xiij. cap. xxij.

Natrix serpens, suo qui veneno in aquis versantes nando inficit: de quo sic Lucanus, & natrix violator aquæ, &c. Diosc. li. vj. cap. xxxviij. de natrice hæc refert: Ab natrice demorsis vlcus dilatatur, & liuidum, ac ingẽs euadit. sanies ex eo multa & atra, & malè olens, non secus atque iis quæ serpunt vlceribus, expuitur. Serpentis huius curationem apud eundem Diosco. habes libri supra citati paulò infra. Est item natrix herba, cuius radix auulsa virus hirci redolet: de qua Plin. lib. xxvij. cap. xij.

Nasturtium κάρδαμον hortense & erraticum est, vtrũque ex semine medicamentis vtilissimum: sed hortense Alennicum appellatur. Est & alterũ nasturtium album nominatum, quod Tlaspi putatur. Nasturtiũ Varrone authore, & Pli. à torquẽdis naribus dictum. κάρδαμον autem ἀπὸ τῆς καρδίας, quòd multùm valẽt in syncope cardiaca, vel quasi κάρηδαμον, quòd vi sua & acrimonia caput tentet, est author Scholiastes. Est & aquaticum nasturtium Cardamine appellatum, quod sapore sit cardamo simili: quibusdam Sion Græcorum, Lauer Latinorum, videtur. Diosc. li. ij. cap. xlvij.

Natura φύσις, finitore Aristotele, est substantiale principium, quod vnicuique trãsmutationi subiectũ esse natum est, aut trãsmutationis effectiuum. Aliter: Natura, est simplicium omnium, & cõpositorum formatrix, & calescentis spiritus essentiæ diuinæ ancillatrix. Atque aliter Galeno lib. iij. Temperamentorum: Natura, est quæ vniuersam substantiam ac temperiem, quæ ex primis conflatur elementis, significat.

Naturæ rerum primus ordo est, ex quibus corpus humanum compactum & constitutum est: & quæ corpus nostrum constituunt res naturales vocantur, quod scilicet ad humani corporis perfectionem atque naturam concurrerent. Secundus ordo earum rerum est quibus corpus humanum fouetur, vt sanum permaneat. Tertius earum rerum est quæ corpus humanum lædunt, atque corrumpunt, & hæ præter naturam nuncupantur, & superiores dicuntur non naturales: quòd nimirum humani corporis naturæ ex diametro pugnent. Gale. lib. ij. Meth. vocat affectus præter naturam, quod scilicet corpus nostrum præter naturam afficiant. Quæ autem sit natura secundum Ethnicos, & sacros Theologos, Plato, Aristot. Lactantius, & August. contra Manicheos sunt legendi.

Natura ascititia, est quæ si in melius seu in deterius, citra actionum offensionem, mutata est, ascititia appellatur. Quod si tantus ab æqualitate mutationis sit recessus, vt corporis functiones lædantur, eam neque simpliciter naturam, neque aduentitiam, sed morbum dicemus. Acakia super Gal. ad Glauconem libro primo, capite primo.

Naturalis facultas, est quæ ex iecinore per venas omnibus corporis partibus alimoniam præbet. alio nomine concupiscibilis, seu appetitrix, & altrix, & θρεπτική, καὶ ἐπιθυμητική, vocatur: ea quadruplex est, attractrix, concoctrix seu alteratrix, & expultrix.

Naturalis spiritus in iecinore & venis, est modò aliquis sit spiritus naturalis. neque enim necessarius est spiritus naturalis, qui nutriendi vim ad partes corporis deferat, non secus quàm Magneti lapidi vis trahendi ferrum, sit cognita, & nutrimentum absque spiritus naturalis influxu suppetat. Accedit quòd iecori etiam desit materia,

tetia, ex qua naturalis spiritus generari possit. Gal. locorum affectorum lib. j. cap. vlt. & lib. xij. Meth. medendi.

Naturalis actio, seu voluntatis expers, ex vena & arteria procedit: & est quæ nõ pẽdet à consilio, aut electio & arbitrio, sed sponte & naturaliter fit, vt motus cordis & arteriarum, quem pulsum nominant: hunc enim neque sedare, neque excitare, neque tardiorem, neque crebriorem, neque rariorem efficere licebit. Ea tamen actio quæ ab arteria fit ζωτικὴν, id est, vitalem peculiari nomine lib. j. de Difficult. spirandi. Gale. appellat. Inter actiones naturæ connumeratur generatio, actio, nutritio, formatio, alteratio, appetentia, attractio, concoctio, retentio, distributio, excretio, & similes quæ per seriem explanabuntur.

Naturales facultates primæ, ac principes, sunt generatrix, auctrix, & nutrix: quæ potentiæ vegetatrices ab Aristotele de Anima lib. ij. cap. iiij. dicuntur. Gal. lib. j. de Facult. Natur.

Naturalium actionum noxæ, sunt appetentia, concoctio, digestio, pulsatio, attractio, alteratio, retentio, expulsio abolita, imbecilla vel deprauata. Quære dict. Affectus corporis.

Naturæ actiones siue functiones, sunt quæ ab origine, & ab æditis esse imaginãtur: ab origine impregnatio, conceptio opus naturę, in quo vtriusq; semen viri & mulieris concurrit: à conformatione, vbi clausus ex arte est vterus, compinguntur quædam velut lineamenta rudia ab vtriusque semine: quæ postquam illa formata satis sunt, confirmatio dicitur, opus quoque naturę. Quære dictionem AEditis.

Natex ἡ νηρίτη, coclea marina magnitudine exigua, turbinati generis, leui testa, ampla, & rotunda: vulgo à loci incolis Limax nominata. Et hæc est mensis delicatioribus frequenter petita, quòd alimenti, succíque boni sit.

Nauci περίφλιμα, putamen nucis, siue oleæ nucleus: seu etiã membranula quæ in nucis iuglandis est medio: & macir myrepsicorum appellatione, in moschata nuce.

Nausea ναυτία, est irritus ad vomitiones præter voluntatẽ agitatas conatus: siue stomachi ad vomitũ ex graui odore perturbatio, & concitatio: ex cuius quoq; frequẽti & inordinato motu, subuertitur stomachus, & ad vomitum cõcitatur: cui succedit molestia, & fastidiũ plerisq; etiã grauissimũ. Pli. lib. xx. cap. xiiij. Gal. Nat. facul. li. iij.

Neruus νεῦρον, prima sunt in corpore animalis sensus motúsq; instrumenta, à cerebro & spinali medulla orta, totius corporis mẽbris mouẽdi sentiẽdíq; vim cõferẽtia.

Neruorum ex cerebro natorum septem sunt paria: horum primi duo nerui ad oculos pertinent, videndi facultatem illis impartientes, vnde optici, hoc est, visorij illis nomen. Neruorum omnium caui, ac mollissimi hi existunt, & in vnum coëunt, & rursus ante quàm oculos ingrediantur, dirimuntur, & eorum figuræ χ literæ Græcæ similis est. Gal. de Oculis Theor. ij. cap. ij. & iij.

Neruorum quidam à cerebro & spinali medulla prodeunt: atque hi proprij: quidam ex musculis, vt tendines: quidam ex ossibus, vt ligamẽta. Qui ex cerebro & menyngibus sunt profecti, sicciores, & paulò minùs calidiores venis ipsis, & arteriis magis sensu præditi: qui orti ex ossibus, colligunt & continent attuum & membrorũ iuncturas, ac complexus. De quibus rebus Gale. videndus in lib. de Ossibus, cap. j. & in lib. de Oculis Theoremate ij. cap. j.

Nepa ὁ σκορπίος, ex Theophrasto aconitum primum est: nostro sanè seculo producitur herba quædam nomine Nepa, quæ alioqui Tora plerisque herbariis suspicatur. Quære dict. Scorpius.

Nepeta, vel nepita καλαμίνθη, quam quidam medicorum non indocti Galeni Mentham suspicati sunt. Diosc. lib. iij. cap. xxiiij. hoc pacto Calaminthas discriminat: Ex Calaminthæ generibus quædam montibus familiaris, folia ocimi habẽs, incaua, surculos aridos, caules angulosos, & purpureum florem: altera pulegio propè similis, sed maior, quam syluestre pulegium ideo appellarunt, quòd odore ipsum æmuletur: Nepetam Latini vocant: tertia Menthastro cognata est, foliis oblongioribus, caule & ramis maioribus quàm superioris, sed viribus inefficacior. &c. Quære dict. Calamintha.

Nepotes αἱ παραβλαστήσεις, καὶ ἡ πλάγιον ἔκφυσις, id est, germina lateralia ex Gaza interpretante Gesnero, dicũtur: qui ab radice arborum fœtura præpingui profiliunt, appellari sentinaleoli. Quære dict. Malleolus.

Nerion νήριον, frutex qui & rhododendron, hoc est, rossago, interpretatur: Officinæ autem Oleandrum appellarunt, de qua planta meminit Plin. lib. xiiij. cap. xj. Diosc. lib. iiij. cap. lxx. Nerion frutex est longioribus quàm amygdala foliis, asperioribúsq; flore in rosam conformato, fructu nuci græcæ simili, corniculato, qui patefactus quãdam lanosam naturam ostendit, spinarum pappos repræsentãtem: radice lõga, acuta lignosa, gustanti salsa. nascitur in amœnis, maritimis, & secus amnes. Rura Rosaginẽ vocant: tota gustantibus ipsam damnosa est. Ruel. li. j. cap. cxxiiij.

Neris νῆρις, νάρδος ὀρεινή, mõtana nardus est: de qua dictum supra abundè satis in dict. Nardus.

Neuras νευράς, nomine alio Poterion herba dicta est: de qua non pauca retulit Pli. li. xxv. cap. x. Sub nomine Poterion Diosc. li. iij. cap. xv. sic describit: Poteriõ Iones Neurada vocant, largè fruticat, cortice obductum tenui, spinis horridum, lanugine spissa, ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus, tragacanthæ proximis, foliis paruis, rotundis: flore exiguo, candidi coloris, semine gustu acuto & odorato. Nascitur in aquosis & mollibus. &c. Cætera in dict. Poterium.

Nicolaos νικόλαοι, maximas pulcherrimásque palmas, siue palmulas, hoc est, dactilos grãdes officinis in Nicolai Peripatetici philosophi honorem, quẽ amore singulari prosequebatur, ab Augusto Octauio imperatore, appellatas. hæc Gesnerus.

Nigella μελάνθιον: & Nigella foliosa ἄνθεμον φυλλῶδες, interprete Gaza: qui ἄνθεμον pro μελάνθιον, in Theophrasto legit. Gith, & Melanthium Diosc. lib. iij. cap. lxxv. Nigella appellata est. Quære dict. Melanthium.

Nexus seu præclusio angusta φιμος καὶ φιμῶσις, vitium illud, quando glans ita contecta est, vt nudari non posit. Est & clausura muliebrium locorum, quod fit in illorum ostio ex præcedente vlceratione, aut durata illic inflammatione: huic cõtrarium malum περιφιμῶσις, aut rectiùs παραφίμωσις, in quo propter cutem breuem, aut retro abactam, glans tegi non potest. Celsus lib. vij. cap. xxv.

Nigra vrina, est quę extincti lignorũ carbonis calorẽ obtinet: sed quæ liuida vrina est, cinerũ, vel plũbi colorẽ refert. atq; hãc medicorũ quidã luridã appellarunt. Huius interdũ caloris ad extremũ profecti indiciũ est, & hoc quidẽ si viridis præcesserit. Interdum etiam extremam frigiditatẽ significat, idq; vbi veneta, aut liuida antecesserit. vtraque enim mortalis existit, neque vnquam salutaris, nisi cùm pasiones quæ origi nem ab atra-bile traxerunt, processerint.

Nitrum, aliud minerale, aliud artificiale. optimũ laminosum est, fragile, & in fracturis lucidum, leue, spongiosum, ex rubro & purpureo albũ, salsum, mordax. Artificiale imbecillius naturali, & nitri spuma dicitur, alba, leuis, salsa, mordax. Est prætereа alterũ artificiale flos parietis, vel sal-petræ appellatũ, nitro valentius: nitrum & nitri spuma vires sali similes habent: vera autem nitra spuma naturalis est Diosc. libro v. cap. lxxviij. & Gal. lib. ix. Simpl. medicam.

Nephritis νεφρῖτις, quoduis ferè renum vitiũ est, vt nephritici sint qui ex renibus quoquo-modo laborãt: calculo vexatis hoc tametsi propriũ est nomẽ. Quinetiã renũ calculis prouecti homines frequẽtiùs, quam pueri appræhendũtur: generãtur autẽ asiduis cruditatibus, vnde humoris crasi & terrei multitudo congregatur, & ardor igneus circa renes humores adassans, eos cogit, in lapides indurat, ad modum toforum qui in aquis reperiuntur. Lege Gal. librum de Renium curatione.

Nodi, aut calli siue callosæ concretiones κόνδυλοι, sunt qui in digitis manuum, & articulorum pedum euenientes, dicuntur. Itaque ad tumores pituitæ pertinent nõnulli tumores sub apostematis nomine à Græcis compræhẽsi, quos vulgus nodos vocat: quorum iuxta diuersas materias in eis contentas, diuersæ sunt species. Si enim veluti adeps sit, quod continetur στεάτωμα à Græcis, Latinis adipinus nodus nominatur. Si veluti mel, μελικηρὶς ab eis, à nostratibus melleus-nodus: si veluti puls, ἀθήρωμα ab illis dicitur. Manar. lib. vij. Episto. ij.

Nome

Nomæ νομὴ, vlcus est purulentum, putredini quoque proximum, quod ad sanas membri partes pascendo, serpit: cuius species est φαγέδαινα, vlcus comedēs carnē subiectā, & circunstātem corrūpens, factum à materia quæ est media inter materiā quæ facit herpeta, quæ tenuissima est, & eam quæ facit cancrum, quæ crassima est.

Nucamenta κυττάρια, καὶ κύτταροι, Græcis nominantur, quæ callo squamatim compactili pendent è ramis nucum, roborum, corylorum, picearum, & cæterarum iuglandum: quòd in nucibus apertissimè nunc primùm nascentibus propendere cernuntur. vulgaris nucis nucamentum medicinæ aptum est.

Nucleus πυρὴν, quod tenetum in nuce includitur, sed præter, quàm in fructibus, in aliis rebus etiam χόνδρος appellatur. Dicuntur etiam in allij capite bulbi cohærentes ex Largo spicæ, & nuclei, Græcis γέλγεις, καὶ ἄγλιθες. Dicitur præterea nucleus de testa & fetro interior materia quæ probior est, ac resistens hæc Gesnerus.

Nucleus pineus κόκκαλος παρὰ ἱπποκράτει στρόβιλος, id est, ex Hippocrate, è nuce pinea nucleus, vel strobilus qui emittitur: de qua re sic Martialis.

Poma sumus Sybeles procul hinc discede viator,
Ne cadat in tenerum nostra ruina caput.

Nux καρυὸν ἀκρόδρυον, pro omni fructu qui corticē habet lignosum, sumitur: vt nux basilica κάρυον βασιλικὸν, id est, iuglans Persica: nux auellana κάρυον ποντικὸν, ἢ ἡρακλεωτικὴ καρύα, pontica nux tum arbor, tum fructus dicuntur. Nucis ponticæ in pondere medicamentorum pro siliquis octodecim accipi solet: sicut nucis iuglādis magnitudo, ést siliquarum duarū & septuaginta: vel denariûm septem pondus. Nux quoque amygdala ἀμυγδαλὴ quæ & Græca, & Thasia.

Nux Indica κάρυὸν ἰνδικὸν Arabum inuentum est: quoniam Græcis incognita videtur. Ex India parte orientali Venetias: deinde Lugdunum aduehitur: cuius oleū bonitate butyro respondere experitur.

Nux mollusca, ex Macrobio, persicum est, quæ cæteris omnibus mollior fit. Quibusdam placet nucem molluscam, inter iuglandes adnumerandā, ꝙ mollior sit, & putamen eius de se hiscat, aperiaturvè, vt in persicis nucleis manifestè appræhēditur.

Nux vomica, priscis authoribus Græcis nusquam visa, sed solis tantùm Arabibus in vsum tradita est: cui similem nucem alteram nomine Methel iidem tradunt: prior nobis cognita: hæc nondum nostro orbi visa est.

Nux Tarentina è iuglandum genere, nuda cortice, vel molli, ac putamine fragili prodit. Qualiter autem sit facienda, docuit Columella. Aliqui pineæ nucis genus putamine digitis fragili esse volunt. hæc Gesnerus.

Nux moschata μοσχοκάρυον, μοσχοκάρυον, καὶ κάρυον ἀρωματικὸν, à plerisque iam myrepsica nux dici cœpit: verùm à Balano myrepsico longè discrepat. Quibusdam aliis nux moschata videtur Græcorum Chrysobalanus: sed parum scienter. Quære dict. Moscharium, & Chrysobalanus.

Nux pinea στρόβιλος κῶνος, cuius genera quatuor describuntur: Durum, quod & vulgare: tenerum & putamine digitis fragili, ideóque auibus expositum, Tarentinā prisci vocabant: tertium è picea satiua, nucleorum cute veriùs, quàm putamine, adeo molli vt simul mandatur, sapineum Plinius vocat: quartum pityidas vocant è pinastris, singularis remedij aduersus tussim.

Nuptiale pomum κίτριον, idem citrio vel medico, id est, arangio, & limone. Tellurem enim nunciato Iouis & Iunonis connubio id ædidisse poëtę fabulantur. Quære dict. Malum medicum.

Nubecula νεφέλιον, eiusdem generis vlcus est cuius caligo, sed profundius & angustius colore candicans: atque huius duæ occurrunt species. si Auicennæ credimus, vtrique membranæ oculi communes, tenuem vt nubeculam, & crassam quam albuginē. Quam distinctionem aliter AEgyneta hoc pacto facit: Oculi cicatricum, alia tenuis, in superficie apparens, quæ generale cicatricis nomen seruat, & à quibusdam dicitur nebula: alia profunda, quæ λεύκωμα nuncupatur, Latinis medicis hodie vsitatum vocabulum. Manardus lib. vij. Epist. ij.

Nutri

Nutritio, est quæ compræhensionem & latitudinem habens, appositio corporibus efficitur: vel, est quæ per venas mittitur ab hepate, & quod familiare sibi est, partes corporis accipiunt: vt resarciant simile quod perdiderât. quippe corporis partes semper immutari percipiuntur. Sed ex Gal. & Fuchsio nutritio aliud nihil est, quàm perfecta assimilatio, quæ tamen vt fiat, necessum est vt agglutinatio siue adhærentia præcedat: sicuti vt etiam illa fiat, appositio. Postquam enim succus is: qui omnem animalis particulam nutriturus est, à vasis excidit, in totam eam primùm dispergitur, mox adiungitur, deinde agglutinatur, demũ assimilatur. Atque iam dictæ actiones primæ, ac veluti capita sunt. desiderant tamen tum ipsarum inter se, tum aliarum ministerium. Vide Fuch. Compendij medic. cap. xiij.

Nyctegreton νυκτεγρέτον, herba coloris ignei, foliis spinæ, nec à terra se extollens. neque ea est, quam Chymistæ Lunariam maiorem quærunt: sed quam prouinciales malam herbam vocantes habent: ea nimirum ipsa calcata pedibus quouis etiam inscio, fame ad deliquium concutit, nisi confestim cum pane succurratur: atque mox discutitur. Hæc, vt Gesnerus scriptum reliquit, eruitur post æquinoctium vernum radicitus, siccatúrque ad Lunam triginta diebus, ita lucens noctibus. Sub nomine Baäras Iosephus lib. vij. Belli Iudaici, cap. xxv. hanc describit: Quidam locus Baäras appellatur, vbi radix eodem nomine gignitur, quæ flammæ quidem assimilis est colore, circa vesperam verò veluti iubare fulgurans, accedentibus eámque euellere cupientibus facilis non est: sed tandiu refugit, nec prius manet, quàm si quis vrinam muliebrem, vel menstruum sanguinem super eam suderit, quinetiam tunc si quis eam tetigerit, mors certa est, nisi fortè illam ipsam radicem ferat de manu pendentem. Capitur autem alio quoque modo sine periculo, qui talis est: Totam enim circunsodiunt, ita vt minimum ex radice terra sit conditum, deinde ab ea religant canem: illóque sequi eum à quo religatus est cupiente, radix quidem facilè euellitur: canis verò continuò moritur, tanquam eius vice à quo herba tollenda erat, traditus. nullus enim postea accipientibus metus est. Tantis autem periculis propter vnam vim capi eam operæ pretium est. Nam quæ vocantur Dæmonia, pessimorum hominum spiritus, viuis immersa, eósque necantia quibus subuentum non fuerit: hæc radix citò, etiam si tantummodò admoueatur ęgrotantibus, abigit. Atque hæc Iosephus. Eandem nonnulli vocari censent νυκτιλῶπα, quoniam è longinquo noctibus fulgeat.

Nycteridem νυκτερίδα commendauit Aëtius ad oculorum caligines, quam pro Anagallide, hoc est, morsum gallinæ, accipiẽdam, Gesneri sententia, reliquit: quoniã hæc eius appellatio inter plantas cæteras apud Diosc. legitur.

Nympha νύμφη, ἢ ἐπιδερίς, ἢ κλειτορίς, in extremo cornicis ore, vbi concidua labra rimam relinquunt, tanquam propugnaculum quoddam, & munimentum tegens, & refrigerari prohibens, hæc cornicula est subsultans & excrescens.

Nymphæa νυμφαῖα, quòd aquosa amat, dicta: vulgò nemphar: vna est flore lacteo, radice nigra, & semine nigro: altera, flore luteo, radice alba, vtriusque radix, & semen alui profluuia, & disenterias cohibẽt: sperma immodicè profluens siue per insomnia, siue aliter, retinẽt ex vino austero pota: in id efficacior lutea, vt medeatur muliebri profluuio: ad tergendas maculas, & loculos alba præpollet: de cuius flore componitur Sirupus in febrium ardoribus compescendis, præstantiss. Diosc. lib. iij. capit. cxxvj. Gale. lib. viij. Simpl. medic. Ruellius libro iij, capit. lxvij.

De litera

De litera O.

Blivio λήθαργὸς, paſsio eſt phrenitidi contraria: ſiquidem in ea marcor,& inexpugnabllis penè dormiendi cupiditas,neceſsitaſvè, Sic dicta,quòd ea correptis omnium rerum obliuio accidit. cauſa eius eſt pituita,quæ frigore nimio & humiditate cerebrum poſterius imbuit. Lethargicos comitatur febris lenta.putreſcit enim humor pituitoſus in hoc morbo cum profunda in ſomnum delatione,Gal.docente Meth.medendi lib.xiij. Curationis author eſt Fuch.lib.j. cap. xiij. de Medendis morb.prætetea vide quæ reſtant in dict. Lethargus.

Obolus,dimidium ſcrupuli eſt,& ſiliquas tres capit:ſiue calchos octo cõtinet. Scrupuli tres drachmam complent:drachmæ octo,vnciam:libram verò medicinalem vnciæ duodecim perficiunt:nam quæ eſt ſexdecim vnciatũ libra, Attica eſt, & mercibus pendendis quæ conuenit.

Ochra,ex genere lapidũ leuiſsima probatur,& omnino quæ lutea eſt,& friabilis, careátque calculis: cuiuſmodi Attica. ſimiles Cadmiæ vites habet,nam adſtringit, erodit,collectiones,& tubercula diſsipat,excreſcentiáſque reprimit, caua vlcera explendo Dioſc.lib.v.cap.lviij.

Ochros ὤχρος,leguminis genus cicerculæ ſimillimum. folio longo, vermiculis obnoxio,vt cicercula ſecutis poſt imbres caloribus. Sunt etiam qui hoc genus phaſiolum appellari volunt. Gaza modò ciceram,modò eruiliam interpretatur.hæc Geſnerus.

Ocimũ ὤκιμον,pabuli genus à celeritate naſcẽdi dictũ,eſt id quod in tritico & ſegetibus ſuccreſcit,ac ſæpiùs ipſas ſegetes ſuffocat:éſtq; lenticula & vitia ſimul cõmiſta. Vulgus Gallicum,*dragee aux cheuaux*,vocat. Varro de Re ruſtica lib.j.cap. xxxj.

Ocimum,vulgò Bazilicũ,ſunt qui ſic ſcribendum volunt,Ozymon : neque tamẽ vites variat:flagranti odore herba eſt,vt ſæpiùs olfacta cerebrum obtundat:quoniam eſt notitiæ vulgaris deſcriptionem nullam fecit Dioſcorides,ſed vires tãtùm tradidit lib.ij.cap.cxxxv. Semen cardiacum eſt.

Ocimoides ὠκιμοειδὴς,quibuſdã ocimaſtrũ putatur,vulgaribus Iacea alba, officinis ben albũ,& potularia,quod poculorũ ſimilitudinẽ pericarpia gerant,ex Ruellio. Videtur Geſnero Ocimoides,quam hodie plerique Ben rubrũ vocant,ob floris colorem : quanquam & albus inuenitur:non de radice quidem vult intelligere,quam ſal ſò officinæ ſic vocant, quoniam longè differt ab Arabum deſcriptione. Ocimoides Latinis Ocimaſtrum eſt:folia fert ocimi,& ramos dodrãtales,hirſutos;ſiliquas hyoſcyamo ſimiles,ſemine,vt gith,nigro prægnantes. Dioſ.lib. iiij.cap.xxiiij.

Oculus,præter ſuã quã naturalẽ habet cõpoſitionẽ,duos poſsidet angulos, quorũ vnus magnus dicitur,qui iuxta naſum eſt:alter paruus,iuxta tempora locatus.

Oculus conſtat tunicis ſeptẽ,& tribus humoribus:prima tunica ex viſorio neruo amplificato,& dilatato naſcitur,& retiformis ἀμφιβληστροειδὴς, nominata eſt : quòd reti ſit perſimilis. huic connectitur altera tunica,araneæ telis perſimilis,atq; adeo tenuiſsima ἀραχνοειδὴς,aranea dicta eſt. Tertia tunica,vaſorũ eſt multorũ vinculum & ligamentũ;quale χόριον,quod eſt fœtus inuolucrum, hinc χοροειδὴς vocatur : quia ex tenui mẽbrana ortũ habet:vulgus chirurgicũ ſecundinã appellat. Quarta tunica, quæ vuea ῥαγοειδὴς,ſeu acinoſa dicitur:hæc ex χοροειδὴς mẽbrana naſcitur. Quinta tunica dura σκληρὸς,ex duriori cerebri mẽbrana producta,mẽbranas ſub ſe omnes,humoréſq; vitreũ & criſtallinũ in poſteriori parte veſtit,ac ne diſrũpãtur cõtinet ac firmat. Sexta tunica ex dura,cui iũcta eſt,naſcitur,& cornibus in laminas pertenues diſſectis perſimilis eſt:ideóque cornea κερατοειδὴς vocata eſt. Septima tunica eſt adnata nomine, & ἐπιπεφυκὸς,ex pericranio ducit originem, eo quòd aliis quę oculum

conſt

conſtituunt tunicis extrinſecus adnaſcatur: & hæc coniunctiua vulgariter dicitur. Ex iis connatis ſeptem fiunt orbes,ſeu circuli,qui in ea parte quæ iris & corona vocatur ἶρις καὶ στεφάνη conueniunt:ſic verò nominatur locus vbi album nigro copulatur. De affectis autem partibus in oculorum morbis: déque latentibus in manifeſtos diuidit Gal. Locorum affect.lib. iiij.cap.j.& in lib.de Oculi humorib. Theor. primo,cap.j.ij.iij.& iiij.Item morb.in oculis medicam. Theoremate v. cap.j. ij.iij. & iiij. Fuch. Compendij medic.cap.xxvij.lib.primi.

Oculi leporini λαγωφθαλμοί,dicuntur qui ſurſum detracta palpebra ſuperiore, oculis apertis perindeatque lepores dormiunt.Quære dict. Lagophthalmos.

Odor,eſt quo vi naturæ diſtinguit odoratum ab inodorato animans, authores ſunt Ariſtoteles,& AElianus.De odoribus autem de ſenſilium corporum temperatura,coniecturam ſumere non eſt ſecurum.nam inodora,craſſam quidem eſſentiam obtinent,ſed non ita conſtat quo ſint calore,& frigore prędita.At quæ odorata ſunt, tenuia quodam modo ſunt,& calida:verùm eius tenuitatis, caliditatíſque quantitas non iudicatur.Cauſa veri maxima,& potiſsima,quamobrem nihil certi de temperamentis ex odore iudicari poſsit,inæqualitas eſt ſubſtantiæ. Neque enim omnes eius partes euaporant,nec perinde vt in guſtu ſenſum mouent:in guſtu enim omnes ſimiliter guſtabilium corporum particulæ linguæ offeruntur,ſenſúmque mouēt pro ſua natura ſingulæ,hoc eſt,facultate.hæc Fuch.Compoſ.medic.cap.ix.

Odor vrinæ fœdus,vel fœtens,aut putredinem aliquam vehementem interioris partis,aut mortificationem totius corporis,maximè ſi cum ſubſtantia & contentis prauis fuerit,præ ſe fert.Fuch.Compoſitionis medic.cap.xliiij.

Odoramenta,ſunt omnia medicamenta tam ſimplicia,quàm compoſita, quæ citra ignis acceſsionem ſuo odore cerebrum attenuare,aut grauem odorem,aut peſtillentem auram depellere poſſunt.Medicamenta quæ ad compoſitiones odoramentorum adhibent,ſunt moſchus,ambar,nigella,garyophylli,ſtirax,ſtacte,zadura,ſpica nardi,nardus Celtica,agalochon,ladanum,roſa,viola,nymphæa,ſanthali, caphura, botrys,atque id genus: quæ ex authorum formulis deprænhenduntur, paſsim à Syluio, & Fuchſio reſtitutis.

Odontides ὀδοντίδες,dentaria herba,quòd dentes eius decoctum in vino auſtero confirmet,doloréque leuet,dicta eſt.Fœni quidem genus, frutic oſum,triangulis flagellis,geniculatis,nigro articulorum nodo,foliis polygono longioribus,hordei ſemine in alis,flore purpureo,puſillo.naſcitur in pratis.hæc Geſnerus.

Odynerum ὀδυνηρόν,Græcis authoribus vocabulum perfamiliare,id eſt, dolorificum quicquid affatim alterat,aut continuum ſoluit.ſoluere autem continuum, eſt ex vulnere in membrum quodpiam illato contiguum repræſentare, donec iterum cum cicatrice pars vulnerata,vniatur.

Oë,οἴη,καὶ ὁ καρπὸς ὄα Græcis,Sorbus arbor Latinis. Geſnerus in vulgari interpretationum nomenclatura Cornum fruticem,pro Sorbo arbore οἴη,καὶ ὄα trāſtulit.Quære dict.Cornus,& Sorbus.

Oënanthe οἰνάνθη,ea eſt herba,quæ vulgaribus herbariis hodie philipēdula, officinis ſcrophularia,& hæmorrhoidaria dicitur. Eius radix in multa capitella veluti per filum tranſfixa pendent, & ſeu oliuæ fructus extuberant. Ex vino tota cum radice herba ſtranguriæ ſubuenit,& hæmorrhoidibus appoſita. Dioſ.lib.iij.cap.cxv.

Oënanthe οἰνάνθη, ἀμπέλου ἀγρίας ἄνθος, labruſca eſt Vergilio, & vitis ſylueſtris fructus cum floret Dioſcoridi. Oënāthe autem vitis agreſtis ac erraticæ flos cum germine aſtringens in vſu eſt frequētiori apud medicos. Dioſ.lib.v.cap.iij. Gal.initio libri octaui Compoſ.pharma.& lib.vij.Metho.

Oculus catti, Antirrhinum,ſiue Anarrhinum,hoc eſt,ſecundum communem officinarum appellationem,Morio violetus, Anagallidis ſpecies altera, vocatur:Quære dict.Anagallis.

Oëſypus,vnguentariis yſſopus humida,ſuccidarum lanarum pinguitudo;quæ lana etiam ſuccida,& ſordida appellationem habet:& hæc cōtuſis valde vtilis ob oëſypum,

pum,hoc est,suum lentorem:lota verò est vice linamenti carpti:vsta autem acris, calida sicca,tenuium partium. οἴσυπος Galeno semper cum Dioscoride, quod ὕσσοπον ὑγρὸν AEginetæ,dicitur. Nam succidæ lanæ molles è collo feminibúsque laudatissimæ habentur: quarum pinguitudo οἴσυπος Græcis, nostris Lana succida. Diosc.lib.ij.cap.lxv.& lxvj.

Olea ἐλαία,oliua arbor,& bacca,id est,eius fructus: cuius arboris morbus olla, ἡ λόπας à Gaza interpretatur. Ex ea & oleastro funditur lachrima Scammonio similis,fulua,stillis exilibus constans,mordax. Similis autem Ammoniaco, vel gummi, colore nigricans,morsus expers,inutilis. Ab elæa gummi elemi corruptè pro enhæmum appellatum. hæc Syluius Diosc.lib.j.cap.cxviij.affirmat aliquos syluestrem oleã appellari Oleastrum,AEthiopicam oleam alios:quæ longè differt à vulgari nostro Oleastello,hoc est, Ligustro:quam arbusculam,acinos suo tempore producentem, officinę Caprifolium album à suo flore albo vocant: atque in vsu frequentissimo est. Quære dict. Ligustrum.

Oleaster,κότινος, ἡ ἀγριέλαιος Græcis dicitur,Latinis verò syluestris olea,alioqui AEthiopica appellata:quæ tota vis astrictoriæ foliis,& fructu est. Ruell.libro primo, capit.ciiij.

Oleconitis ὀλοκονῖτις, syluestris oleris genus apud Hippocratem legitur, dulci, bulbo simili radice,verùm parua,& oliuæ magnitudine,ad secundas trahendas vtili. Gesnero videtur,quæ Galeno Myle,& nostris Moly appellatur.

Olus,λάχανον herbarum hortensium generalius nomen,earũ præsertim quæ in cibos veniunt:ob idque ab olla olus dictum vt Varroni placet:Brassica verò peculiariter nomine oleris venit,siue à magnitudine,siue potius remediorum excellentia & numero.De Brassica Pythagorea quàmplurima, & notatu digna scripsit Cato in lib. de Re rusti.cap.clxvij Quære dict. Brassica.

Olusatrum ἱπποσέλινον,id est,interprete Gaza,Equapium, quod Apiũ magnũ significat:est id quod vulgò Petroselinum Macedonicum dicitur.Quod autem Olusatrum Columella vsurpat,Ruellio Ache putatur:sed Gesnero id esse petroselinum, quod Alpinatibus, & Allobrogibus Ostrurium dici solet:& ad omne genus morbi communicari. Petroselinum veterum,vulgarem Pimpinellam,quam veram Saxifragam crediderim. Hieron. Tragus esse contendit. Quære dict. Apium.

Olynthi ὄλυνθοι,grossi sunt,siue ficuum flores primiq; fructus,qui ad maturitatem nunquam perueniunt. Ficus agrestes,& immaturas appellamus.

Olyra ὄλυρα,siligo est,non vulgaris frumẽti genus,vt quibusdã placuit scriptoribus:verùm tritici genus albũ,& altero minus:quo panis candidus pinsatur, frugalísque estur.

Oloschœnos ὁλόσχοινος,Iunci genus tertiũ est: primũ quidem genus, est leue, sic nominatum:alterum,acutum in mucronemque fastigiatur:cuius etiã duo assignãtur genera,vnũ sterile: alterum fert semen nigrum,rotundum,& crassiore constat calamo,carnosioréque. Sed genus tertium prioribus carnosius,asperiúsque est: is similem supra-dicto fructum in cacumine parit,qui vires cum altero habet astrictorias. Cætera ex Diosc.lib.iiij.cap.xlij.

Olor κύκνος Græcorum imitatione auis appellata est:atque huic tanta est, Poëtarum descriptione,extremo vitæ spiritu tranquillitas,vt sibi tanquam iam defuncto neniam cantet. Quanquam ego, post Alexandrum Myndium, morientes Cygnos in Heluetiorum regionibus,vbi toto anno frequentes apparent, affectatussum: eorũ tamen cantum ante mortem propinquam non audiui. Huius quoque auis caro est in cibis qualis Anseris,aut gruis,quia laboriosè stomacho conficitur.

Omomilis ὁμομῆλις, ἀμαμῆλις, καὶ ἐπιμηλίς,pyri agrestis genus quibusdã suspicio est:atque ex Asclepiade Omomelides,non pyra,sed mala syluestria & mõrana, quæ Theocritus Oromelidas cum ficu maturescentia esse scriptum reliquit. hæc ex Athenæo,& Pamphilo,Ruellij descriptione,Gesnerus.

Omphacium ὀμφάκιον ex labruscæ vua,vuis immaturis,vel oxalide herba, succus est:qui culinariis vulgari triuialíque quadã appellatione veriutũ dicitur: Myro-

polis vuæ acerbæ succus, liquor, ius de agresta: vnde sirup. de agresta accepit nomen. Diosc. lib. v. cap. iiij Omphacion succu acerbæ vuæ, nondum maturescentis è Thasia vitæ, aut Aminæa: aliquibus succus è labrusca est. Omphacium enim tam à vino differt, quantùm omphacinum oleum à dulci.

Omphacitis χαλὶς ὀμφακῖτις, galla quæ immatura, acerba necdum perforata, est. Quære dict. Galla.

Omphacomelites, ex melle, & omphacio sic fit: acerbæ vuæ adhuc immaturæ, & diebus tribus insolatæ exprimuntur, & ad tertias succi partes, mellis optimi despuma ti singulæ partes adiiciuntur, & insolatur in vasa transfusum. Eius vsus est post annū his qui stomachi imbecillitate infestantur, & cœliacis. Diosc. lib. v. cap. xx.

Oedema οἴδημα, tumor est laxus mollisvè, ac dolore vacans: hac siquidem in significatione vsurpatur à Galeno, ac aliis hunc sequutis medicis Græcis. Hippocrates tamen omnes præter naturam tumores οἰδήματα nominauit. Oedema igitur, Galeno finitore lib. ij. ad Glauconem, est fungosus, & absque doloris sensu tumor, qui ex pituitoso humore cōstare deprahenditur: aut vaporoso spiritu, qualis in cadaueribus euenit, & in pedibus sæpè ac cruribus eorum qui aqua interente, tabe, & alio vitiato corporis habitu, laborant. Verùm in illis periculosis affectibus eiusmodi œdema symptoma est, nullam propriam præcipuámque curationem requirens.

Oleacea vrina, est quæ colore iuglandium oleum repræsentat: & hæc colliquationis totius corporis, aut renum tantùm signum est. Quære Hippo. lib. ij. Pronost. pronostico xxxv. & dict. Vrina.

Oleum, liquor est manans ex granis, seminibus, nucibus, iuglandibus, & fructuū durioribus nucleis torculari expressis. Est & ex fontibus rupium scatutiens oleū, appellatione suæ natiuitatis Petroleum, naturæ miraculo in Italia mortalibus ad sanitatis vsum productum. De hoc oleo inter cæteros, Manardus vir doctrina atque experientia insignis diligenter scripsisse legitur. Variatur oleum apud authores medicos secundum diuersa simplicium compōsitorum-vè genera infusa, atque facultatū eorum particeps est.

Oleum melle dimidia parte minùs ponderosum quidem est: quippe capit totum eius modum, & semissem.

Olfactiles affectus, sunt fœtores aurium, narium, maxillarū, inguium, & aliarum partium putrescentium, ructus fumosi, fœtentes, & quæ fricta oua sapiunt spiritum anhelantia. Gal. lib. iij. Locorum affect. capite vndecimo. Quære dict. Gustatiles affectus.

Onagra, ὀνάγρα, ὀνοθήρα, aut onuris, frutex est arboris instar, pergrandis, amygdalino folio, sed latiore, lilio non dissimili: flore rosaceo, magno: radice candida, longa, cum siccata est, vinum olente. nascitur in montibus. herbæ illitu tetra vlcera mulcet. Aqua in qua radix maduerit, in potu data, homines & feras mitigat, & sicures facit. Diosc. lib. v. cap. ciij. Ruell. lib. iij. cap. cxxvj.

Onitis ὀνῖτις, origani genus, quod Arabicā sticadem ex Ruellio scribit Gesnerus: eandem neq; tamē affirmat. Nicander Onopetalon dixit, quod folium asinis pabulo gratum esset. Quæ Diosc. li. iij. cap. xxviij. Onitis appellatur, candidiore est folio, & hyssopo similior: semen veluti coniunctos corymbos habet. quæ quidem descriptio Arabicæ sticadi minùs respondere videtur, vt Onitis sticas Arabica non fuerit.

Onobletum ὀνόβλητον, herba Hippocrati linguæ similis: quæ contra fœminarum profluuiā ex comento apponitur. Eam imaginari in mentem venit, quam Apuleius neruariā, & neruale m, id est, plantaginē neruosam, velut in linguæ formam figuratā, ad profluuia mulierum efficacissimam, appellat. Officinæ plantaginem longam, & quinqueneruiam, ob latioris plantaginis differentiam, communiter efferunt.

Onobrichis ὀνοβρυχίς. quæ herba sit, adhuc certus non sum: verùm Gesneri descriptione ex Ruell. folio lentis, longiore paulò, flore puniceo, Dioscorides purpureo, caule semipedali, radice exigua: dilutis & incultis nascitur: Plinio, circa fontes: & quòd asinorum delicatissimum pabulum sit, retinuit nomen. Diosc. lib. iij. cap. cxlvj. Ruell. lib. iij. cap. lxxiij.

Onocl

Onoclea ἀγχοῦσα,orchaneta rusticis appellara,ex anchusarū genere est. Sed Onochelis,quæ & onochelos ἄγχουσα αἰτέρα,suspicatur.Quære dict. Anchusa.

Onocrotalus auis,vulgò Butor,similitudinē cū Ardea,non cum Olore,habet:nisi quòd plumis colote pullo tinctis vestitur, & cum collo rostrum in aquæ stagnantis profundum immergit,velut asini ruditum ædit:vnde quasi asini clamor,auis dicta.

Ononis Dioscoridi ὄνωνις,Galeno Anonis ἄνωνις,herbariis vulgaribus Acutella: rusticis verò Resta bouis,& remora aratri,nominata est:eius decoctum maiorem in modum equis,vt hominibus,vrinam vi reddentibus confert. Laudatur contra calculum renū,& vreterarum,in quibus expertissima perhibetur,quoniam cruciatni præsentaneo est remedio. Diosc.lib.iij.cap.xviij. Ruell.lib.iij.cap.xvij.

Onosma ὄνοσμα,herbatiis vulgaribus Parhisinis Leprosaria, & anchusæ genus: oblonga folia habet longitudine quatuor digitorum,& amplius,& vnius latitudine, mollia,in tetram iacētia,sine caule,sine semine,sine flore,radice nititur infirma, oblonga,rubescente. gignitur in asperis. Dios.lib.iij.cap.cxxv.

Onyx ὄνυξ,siue vnguis,conchylij tegumentum est, ei simile quo purpura integitur. quod in Indiæ nardiferis lacubus inuenitur,suauem ideo spirans odorē, quòd conchylia inibi nardi pabulo vescantur. Colligitur posteà quàm stagnantes aquæ æstiuis caloribus inarnerunt. Officinis vnguis odoratus,& aromaticus dicitur. Diosc. lib.ij.cap.vij.& lib v.cap.xciij.

Ophioscorodon ὀφιοσκόροδον,serpentinum allium, sed sylnestre, segetibus quoq; familiare,foliis prælongis teretibus,intus canis iunceam speciem repræsentantibus: caule procero,leui,purpureos flores ostentante:radice capitata,nucleis spicatim compactilibus intumescente:summo vertice capillamentis fibrato. Ex Ruell. hæc Gesnerus. Diosco.lib.ij cap.cxlv.

Ophites lapillus,cuius genera plurima:quidam ponderosus & niger:alter cinereo colore spectatur, punctis distinctus: tertius, lineis quibusdam candidis intercinctus est. Omnes alligati contra capitis dolotes, & serpentum ictus prosunt. feruntur qui lineas habent,lethargo, & capitis doloribus auxiliari. Diosco. libro quinto, capite nonagesimotertio.

Opium ὄπιον,è vulneratis papaueris nigri codiis,id est,capitulis fluit,noménque in officinis hactenus seruat. Cùm multi sint ὀποί, id est, liquores, solins papaueris ὀπὸς, neutro genere ὄπιον à medicis propriè nominati solet. Dioscorid. libro quarto,capite lv. Gale.lib.ix. Composit. pharmac. Quære dict. Meconium.

Opos ὀπὸς in genere Græcis,herbæ cuiusque manans succus est, vulneratæ: sed absolutè pronunciatus Laser,præcipuè Cyrenaicum, deinde Medicum à Media regione,& Syriacum,indicat.

Opobalzamium,balzami arboris vulneratæ lachrima est, nostratibus Myropolis incognita:atque interim pro vera balzami lachrima,supposititia vendi solet. Diosco. lib.j.cap.xviij. Quære dict. Balzamus.

Opopanax ὀποπάναξ,Herculei panacis succus,retinuítque ad hoc tēpus nomē in officinis. Foliis herba est asperis,in terra iacentibus, herbacei coloris, multùm ad ficulnea accedentibus,in ambitu quinquepartitò diuisis:caule,vt ferulæ, altissimo, qui lanugine quadam incanescit,foliis etiam minutioribus obsitus,muscariis, ceu anethi in cacumine:flore luteo,& semine odorato feruentéque. Radices habet multas ab origine vna,candidas,graueolentes,crassi corticis,& subamari gustus. Nostra mōtana panax videtur. Diosc.lib.iij.cap.xlvj.

Opora ὀπώρα Democrito, Latinis pomum est,vt quicquid herbaceo fructu viret,lignosi nihil exteriùs habens,veluti poma,pyra, cerasa, pruna, opora dicetur: & eius contraria significatio acrodryis,vt in nuce,iuglande,castanea, pistaciis, amigdalis,& huiusmodi similibus,appellabitur.

Ophthalmia ὀφθαλμία, est membranæ adnatæ,vel corneæ,inflāmatio: quæ Latinis Lippitudo vocatur. Taraxis ταραξις quoq; dici potest,quia humiditas oculi cum rubore & calore præter naturam,non ex corpore,sed forinsecus adueniente causa aliqua,producitur:vt fumo, sole,puluere,aut oleo,atque huiusmodi. Et hæc perturbatio

oculi,& vacillatio,quæ alioqui ὀφθαλμία non vera nominatur.Fuch.lib.j.Cóp.medic.cap.xxvij.Gal.lib.ij.ad Glauc.& in li.de Oculis Theoremate iiij.cap.vj.& Theor.vj.cap.v.& vj.

Obstructio siue oppillatio ipsa morbus est,succi verò causæ morbi: fitque nonnũquam adaucti caloris caussa,quo minùs per corpus alimentũ defferri,digerique possit.Obstructio quinetiam ex eodem genere ægritudinum est,quæ ex lentis, & crassis humoribus fit vnam & ipsam habens intentionem morbo contrariam, id est, apertionem.

Omentum ἐπίπλοον,& ἐπιπλοῦν,post peritoneum occurrit, veluti quoddam corpus,quod à similitudine etiam rete appellatur:& zirbus chirurgis vulgaribus. Ex duabus tunicis,densis,subtilibus mutuo sibi incumbentibus,multis præterea venis & arteriis,pinguitudine non pauca contextũ,vt ventrẽ,cuius fundo insidet, foueat, innatúmque calorem per inediam tueatur.Institution.Anatomic.lib.j.Guinterius.

Omoplatha seu scoptulum opertum,scapula est:vulgò os spathulæ, siue ipsa spathula:cuius processus superior Acromiũ est ibíque claviculæ,hoc est,ossi surculę annectitur,vt ex parte altera Thoraci clauicula.Gal.de Anatom.administrat.

Ophiasis ὀφίασις,à serpentis nomine ὄφις,serpigo latinè quidem dici potest,non autem barbarorum more Tyriasnam sub Tyri nomine serpentes omnes,& viperæ cõprehenduntur.Est autem passio,quæ partem capitis læsam,serpentis moræ, glabram ostendit.Fuch.lib.j.de Medend.morb.cap.j.

Opus,ἔργον,est quod iam factum atque completum per actionem,veluti sanguis, caro,neruus.Et actionem quidem licet quoddam naturæ opus appelles, seu concoctionem,digestionem,& sanguificationem,non tamen contra licet opus actionẽ omnino vocare:siquidem caro naturæ opus est,non tamen est actio. Quære dict. Actio.

Oreoselinum, caule est dodrantem alto,ab radice tenui exeunte:per cuius ambitũ rami,& capitula cicutæ,multò tamen tenuiora:semine cumini,oblongo,acri, & odorato,tenui.nascitur in petrosis,& montibus.Vrinam ciet,semine ac radice in vino potis:antidotis excalfactoriis inseritur.Nec hallucinari nos oportet,existimantes oreoselinum esse quod in saxis prouenit.aliud enim petroseliũ est.Quære dict. Apium.

Orchis ὄρχις,καὶ κυνόσορχις,plerisque canis testiculus,& officinis impropriè Satyrion:foliis circiter caulem imum in terra stratis,oleæ molli similibus,longioribus, angustis læuibus,caule semipedali,floribus in vertice purpureis,radice bulbosa, oblõga in modũ oliuæ gemina,superiore quę durior,& callosior, inferiore quæ mollior & rugosa. Atqui hic mas est,& fœmina eiusdẽ nominis,quæ distinguitur internodiis,& ramosiore frutice,radice fascinis vtili. De hac radice fit compositio apud myropolas, quæ suo more Diasatyrion appellatur. Ruell.li.iij.cap.lxv.Est præterea Orchis, nomine alio Serapias:de qua in dict. Satyrion. Occurrit Orchis vel Orchas ὄρχις,oliuę genus grande,cibo commodius,quàm oleo:à similitudine testiculorum vocitata.

Origanum heracleoticum,vel heracleum ὀρίγανον ἡρακλέιον,καὶ ἡρακλεωτικὸν, καὶ ἡ ὀριγανὶς Dioscoridi:Cunila gallinacea Plinio: Est insuper syluestre origanũ, Cunila Bubula vulgò,dictum:atque aliud sub nomine Onitis, vt supra paulò exposuimus:necnõ Origanis,vel Marõ ὀριγανὶς,καὶ μάρον.Quære dict.Marõ,& Onitis.

Origanum autem quia triplex in differentia est.sic distinguitur: primum nempe Heracleoticum,folia hyssopi producens,& odorem eundem:Secundum, quod agreste vocatur,folio est prioris origani:& vtroque caremus: Tertium verò,quod Onitis siue prasion dicitur,maioranæ satiuæ folium habet:vnde vulgus nostrum vocat Maioranam Anglicam,quòd frequentissima illic proueniat.est tametsi vulgare nostras Origanum.hæc Car. Stephanus. Diosc.lib.iij.cap.xxviij.

Orminum ὅρμινον,καὶ ἀσπάραγος ἄγριος Græcis, id est, syluestris Asparagus, Corruda Latinis.Est & hortense Orminum,Græcis ὅρμινον ἥμερον: nostris Gallitricum satiuum:& populari lingua Tota-bona appellata. Est item Orminum syluestre superioris nomen retinens Gallitricum,vulgò Oruala.

Orneoglossum ὀρνιθόγλωσσον,id est, Lingua-auis:arbor est vlmi specie, foliis amygdalæ,prælonginquis siliquis,in surculorum cacumine prodentibus, oleagina magni

gnitudine,in quibus medulla ineſt linguæ auis ſimilis,exterius rubra, intus ex cando re in luteum vergens ſapore acri,vellicante linguam cum nonnulla amaritudine. Linguam auis Officinis vulgarem atque veram,ex ſraxino arbore,ſemen,nõ illius Ruellij arboris,eſſe conſtat experientia ipſa.

Ornithogalon ὀρνιθόγαλον, vulgus Gallicum *churles* vocat,eſt caule tenero. à ruſticis eruitur paſsim rotunda radice bulbacea, è cuius medio cauliculus exit, tribus aut quatuor appendicibus in cacumine,foliis extenuatis,floribus extra herbaceis,intra albicantibus:ſemen cum pane coquitur vt melanthium.radix bulboſa, cruda & cocta manditur.Dioſc.lib.ij.cap.cxxxviij.Ruel.lib.ij.cap.lxxvij.

Ornus ὄξυα,vt pleriſque placet, non eſt, ſed μελία ἀγρία,vel βουμελία, ex Geſnero nomen accipiet : Columellæ fraxinus ſylueſtris : Gallis autem fraxinus cãpeſtris. AEmulatur enim Fraxinum effigie tota,foliis quàm cæteræ fraxini latioribus.Quære dict.Fraxinus.

Orobanche ὀροβάγχη,quod eruum ſtrangulet,accepit nomen:herbariis popularibus,& officinis volubilis,& corigiola,ruſticis verò tinea. Λέοντοβοτάνος eadem ſuſpicatur,quæ Orobanche,vulgò Tinea,*tigne*, etiam Geſnero:etiam Ruellij ſentẽtia, quorundam abſurditate hypociſtis nuncupata.Orobanche cauliculus eſt ſeſquipedalis,& interdum maior,ſubruber,hirſutus,tener,ſine folio,pinguis:flore ſubalbido, & in luteum vergente:radice digiti craſsitudine,&,cum ariditate flacceſsit, caulis, fiſtuloſa.Eſtur,vt olus,cruda,& in patinis,aſparagi modo,decocta.legumentis addita, coctionem accelerare creditur.Dioſc.lib.ij.cap.cxxxvj.

Orobus ὄροβος,Eruum,& Vcia,leguminis genus,videtur:quod ab eo tamen differt.Orobo ſi corticem deglubas,candidum:Eruo,inſtar vitelli flauum videbis. neq; officinæ adhuc vero eruo vtuntur.Quære dict.Eruum.

Oryza ὄρυζα,Sycilienſe hordeum eſt : frugum generis eſt, in paluſtribus riguíſque naſcens.mediocriter alit,ſed aluum ſupprimit: prodéſtque cum amygdalino diſentericis.Ager Arpinas hac fruge abundat.

Ortygometra ὀρτυγομήτρα,Coturnicum rex.auis eſt turturis magnitudine,longis cruribus,colore inter croceum & viridem medio.Ex Myndio hæc Scholiaſtes.

Oſsifragus Dioſcoridi,auis ſie nuncupata:cuius venter particulãtim potus cũ diluto quopiam,calculos cum lotio pellere proditur. Niſi auis hæc Sturdus ſit,diuinare neſcio:nam neque Galerita,neque,quæ vulgò Cauda-tremula auicula eſt appellata,videtur.

Oſteocollon ὀστεόκολλον,polygonium medici,Talantion alij,vulgus ſymphyton dicit.herba ſaxis,& mœnibus perſamiliaris,perpetuo ſoliis vidua, & virens : ramulis inſtar Iunci penſilibus, tenuioribus proceribúſque, ſpartij ſimilibus paſsim ſparſis. Hac tradunt,inquit Geſnerus,crudas carnes diſſectas coaleſcere,ſi coquatur vnà, itidem oſſa fracta ferruminari.Ruell.lib.ij.cap.cxliiij.

Oſtracites ὀστρακίτης,lapis teſtæ ſimilitudinem habens, cruſtoſus, & in laminas fiſsilis,quo mulieres ad detrahendos pilos pro punice vtuntur. Menſes drach.pondere potus ex vino,ſiſtit.ſi quatuor diebus à purgatione bibatur ſicilici pondere, fœminis præſtat ne concipiant ,cum melle autem impoſitus, mãmarum inflammationes lenit,& nomas cohibet.Dioſ.lib.v.cap.xciij.

Oſyris ὄσυρις, linaria officinarum eſt,frutex niger, ramos ſerens tenues, lentos, fractúque contumaces,& in his ſolia quaterna,quina, ſenavè, ſeu lini,nigra in initio; dein colore mutato rubeſcentia. Decoctum eius potũ iuuat arquatos.hæc ipſa eſt,quæ ab Eſula lactis ſucco differt:cuius ſuo loco vide deſcriptionẽ.Dioſ.lib.iiij.cap.cxxvj.

Os,hoc eſt,Bucca,faciei pars eſt per quam cibi, & potus in ſtomachum ingreſſus fit.Inde oris pars extima labium,ſeu labrum eſt:ſecatúrque in infimum, & ſupræmũ. Labrum ſuperius μύσταξ,καὶ ὑπήνη,id eſt,in barbam & pilos labri ſuperioris. Oris pars ſuperior ὑπερῴα,καὶ οὐρανίσκος,palatum dicitur:atq; in extrema oris,& palati parte carnoſa quædam particula ſuſpenſa apparet,quam gurgulionem veteres, γαργαρεὼνα:poſteriores verò columellam,vuulam,& vuam,κίονα appellant.

Oris vlcerationes seu aleola ἄφθαι, sunt quæ in oris superficie accidunt, igneæ caliditatis quippiam habentes: nunc subalbidæ, nunc subrubræ sunt: aliâs crustæ modo nigrescunt, & hæ periculosissimæ omnium existunt. Curationis author est Fuch. lib. j. Medend. artis, cap. xxx.

Oris resolutio, seu tortura κυνικὸς σπασμὸς, est quùm in vtramlibet partem faciei deprauatio sequitur: quod in ea passione cum motu quodam peruertatur.

Oris fœtor, est ipsius oris molestus odor, grauísque, primùm ob putrescentes gingiuas, dentes, aut ciborum reliquias illic detentas accidit: deinde propter oris cutis calidam intemperiem humiditatem, quæ in eo multa est, corrumpẽtem: interdum etiã ob humorem corruptum, aut putrefactum, in ore ventriculi hærentem, oris, pulmonisque exulceratione fit, vt molestus sit oris halitus, siue spiritus.

Os adiutorij, brachium ipsum est, siue humerus: constatq; osse vnico. Quære dict. Humerus.

Ossa, corpora sunt sicca, frigida, terrestria, & sensus expertia, in quorum concauitate medulla pinguis, sine sensu, contenta est.

Ossa inter homœomeria, firmissimæ sunt materiæ, totámq; corporis molẽ sustinẽt, plurima carne adoperta, & ςομάτα, Græcis dicũtur. Quęre Gal. li. xj. de Vsu part.

Ossium ceruices, sunt processus tenues: extremum verò ceruicum, quod crassius, & orbiculatum est, caput nominatur: cùm verò in mucronem processus desinit, non ceruix, sed corone nuncupatur. hæc Gal. de Ossibus.

Osseæ membranæ περιοςέα, sunt quasi, vt ossa, in se vndique continẽtes: at osteome, Galeno definitore, est ossium corporis humani diuisio.

Osmunda δρυόπτερις, arborea vua, quæ polypodiũ dicitur: altera humi, vel in arborũ radicibus, radice crassior, pilosiórq; & in clauæ formam intumescens, nascitur: atq; hæc osmunda regalis herbariis habet nomen. Quære dict. Drypteris.

Ostrea, & ostreũ ancipiti generis cõcha vel cochlea: est ergo generis cõcharũ nobilissima Ostrea, Gręcis, pariter ac Latinis nomẽ retinẽs: & testã scabrã habet, quæ inter lautissimos cibos est recepta. De ea Pharisiẽses populi fidem in mensis faciunt.

Oxalis ὀξαλὶς, à sapore acetoso quem habet, acetosa appellatur: multiplex quidẽ est, satiua, quæ latiora, lõgioráq; habet folia, caulẽ versus pediculũ rubescentem: atq; ea tum in acetariis, tum etiam in iusculis vsus est. Est & species altera hortensis, cuius rotunda sunt fermè folia, superioréque delicatior in iure, & acetariis. Præterea tertia, cæteris tenuior, quam vulgus vocat *vinette*, à succo quodam vinoso: ea quinetiam vtimur in febrium ardoribus carpo cum salis momento, tanquam amuletum, apposita. Oxys denique, vt author est Plinius, ternis foliis constans, quæ putatur Oxytriphyllum ὀξυτρίφυλλον, trifolio simile est: longis tantùm pediculis, tria summatim folia proferentibus, acido sapore, flore luteo, interdum candido, rufo in lunatis siliquis fœtu. Vulgus panem cuculli appellat: officinæ. Trifoliũ acetosum: & Alleluya. Ruell. ex Plinio, lib. ij. cap. cxlvj.

Oxylapathum ὀξυλάπαθον, à sapore acido, vt in acetosa herba, & à foliorũ acuto rũ figura, nominatur: cuius variũ quidẽ genus, multipléxq; est. Quære Lapathum.

Oxyacantha, & oxyacanthus ὀξυάκανθα, καὶ ὀξυάκανθος, Græcis. spina acuta Latinis, frutex notitiæ vulgaris inter spineta & sepes nascens, spinis aculeatis fultus. Berberis officinis ei nomẽ peculiare est. Ex eius acinorum maturorum liquore sirupus cõponitur febre ardente affectis, & alui fluxu correptis, gratissimus, vtilissimúsq; est. Spina-vineta Gallis, à foliorũ, & fructus aciditate, non autem à spinis, aculeisvè quibus horret, vestitúrque, habet nomen. Frutus sed falsò, aliquibus Ribez putabatur, qui racematim in frutice Rhamno aculeis, spinísque carente, cohæret: & prius-quam maturuit, herbacei coloris est, verùm ad maturitatem vbi peruenit, rubescit. Ex eo fructu fit sirupus vexatis cholera, & ardore, aptissimus, & optatissimus. Diosco. lib. j. cap. cv. & cij. Quære dict. Rhamnus.

Oxymyrsine ὀξυμυρσίνη, Ruscus nostras est, & officinis bruscus: est enim myrthi quidem folio, sed aculeato, vnde tractum ei nomen: Scopa regia Largo est, cap. cliij.

ad cale

ad catulos experta tantùm radix. Diosco. libro quarto, cap. cxxix.

Oxalme Græcis acida muria Latinis: contra nomas fotu, putrida vlcera, canum morsus, & venenatus ictus auxilio est. sanguinis fluxiones post excisos calculos sistit, si statim calida in vulnus iniiciatur. procidua sedem reprimit, dysentericis, si nomas sentiant, infunditur. Diosc. lib. v. cap. xiij.

Oxyphœnix ὀξυφοῖνιξ, ab acido fructus sapore, nascique in palma syluestri existimatur & palmæ genus credibile. Tama-Indum isto seculo ab Arabibus ei datum nomen est, & apud officinas hactenus retinuit. plurima palma syluestris in India nascitur, vnde frequens ad nos mittitur: atque eius vsus in medicina creberrimus. Diosc. lib. j. cap cxxv.

Oxytriphyllum ὀξυτρίφυλλον, idem quod Triplium acutum, siue acetosum. Differt autem ab eo quod Largus lanuginosum, & quasi aculeatum in folij extremo habere scribit: cuius semen, vt herba ipsa, nidore acutum, non autem aculeatum, reperitur. hæc herba in Rhomanensium sepibus habetur frequentissima: cuius descriptionem ex Largo, cap. clxiij. petes.

Ouum volucrium, vnde natum est, naturam sortitur: vnde etiam ouum ouo aliud melius, vtiliúsque est: nam melliculum plus alit sorbilli: & molle plus duro. Dioscor. lib. ij. cap. xliij.

Oxos ὀξός, acetum dicitur, quod quatuor in rebus medicinæ recipitur, & à sua voce denominationem tradit. Oxymeli simplex, & cõpositum: Oxysacchara, & oxymeli Scylliticum: necnon Scylliticum acetum, compositionem ex aceto accipiunt. Quære dictionem Acetum.

Ozæna ὀζαινά, ex graueolentium genere narium vlcus est, polypo vlcere non inferius, cùm generis eiusdem sit: nam profundũ, & putridum, naribus inuenitur: ex quo ingratus, & fœtens exhalatur odor. Fuch. Compendij. Medic. cap. xxix.

De litera P.

PAEderota ἄκανθος, officinis Branca-vrsina, nascitur in hortis, petrosis, & riguis. folia habet lactucaceis multò maiora, latiora, & longiora, erucæ diuisura, nigricantia, pinguia, leuia: caulem binum cubitorum, digitali crassitudine, prope verticem micamenta quædam oblonga, è quibus flos prodit albus: semen oblongum, luteum: caput tyrsi specie. radicibus nititur longis, mucosis, rubtis & glutinosis. Est & syluestris acanthus, scholimo similis, aculeatus, breuior quàm satiuus: & ad eadem quæ superior, prodest. Dios. libro tertio, capite decimooctauo. Quære dict. Acanthus.

Pæonia παιονία ἀρρὴν, mas est: fœmina alia παιονία θήλεια, siue glycysíde γλυκυσίδη Græcis dicitur. caulis altitudine sesquipedis adolescit, comitātibus multis stolonibus. mas folia iuglandis habet: in fœmina smyrmij more diuidūtur. summo caule siliquas emittit, veluti græcas nuces: in quibus cùm dehiscūt, multa granula rubra inueniuntur: & in medio nigra, quinq; aut sex purpurea. radix maris longa, althęæ æmula: cōtra epilepsiam, & melancholiam recens collo appensa; finire morbū scribit Gal. li. vj. Simpl. est quoq; fœminæ radicis efficacior. grana rubra siue purpurea mouent menses muliebres: nigra verò sistunt. Diosc. lib. iij. cap. cxxxiiij.

Paguri πάγουροι, ex cancrorum genere, dorso aliquanto leuiore, quàm cæteri cancri: chelis ita magnis muniti sunt, vt quicquid corripuerint, astringendo retineāt. Hi sunt admodum in cibis grati, quòd stomacho dum conficiuntur, minùs aduersantur. Quære dict. Cancer.

Paliurus παλίουρος, frutex est pinosus, Albus pinus vulgò dictus: hāc esse Gesnerus coniicit, nullis ferè reclamantibus notis, paliurum Affricanam, eam præsertim quæ non siliquetur, hactenus incognita mihi: nisi fuerit ex Theophrasto, quam veram affirmat Ruellius, quum descriptioni Theophr. tota nostra subiaceat Paliurus, vulgi nomenclatura, Albus pinus, cum suis bacculis, diuo Martino sub pyrorum nomine dicatis appellatus. Diuersam descriptionem facit, ab ea quæ Theophra. est Dioscor. lib. j. cap. ciiij.

Palma φοίνιξ arbor, à qua palmula siue dactilus, à digiti similitudine dictus, fructus: è palmulis caryotæ, vel caryotides celebrantur in cibis, quas dattas, & ficus regias dicunt. harum quoque genera tria sunt, Nicolai, adelphides, id est, sorores, & pateti. Aristoteles genus palmularum quoddam Eunucū vocat, quod alij enorchum, & spadonium. Plinius Margarides facit palmas breues, candidas, rotundas, acinis, quàm balanis, similiores, à margaritis quoque appellatas. Theophr. lib. ij. cap. viij. Dioscor. li. j. cap. cxxv. Plinius lib. xiij. cap. iiij. Gal. de Alimentor. facult. libro secundo, cap. xxvj.

Palma in vite, quasi parilema, inquit Gesnerus, à pariendo nuncupatur: parit enim quidem vuas, propter infirmitatem tamen vitem eiicere minimè potest. Aliquibus autem, palma est maior vitis pars, vnde vuæ nascuntur: quemadmodum minor flagella.

Palmes pampinarius in vite κλῆμα νέον ἔτι ἄκαρπον, id est, quia plerunque teneris est infrugifer, appellatus: fructuatius autem palmes ex anniculo palmite fit, fructúque induitur. sed focaceus palmes vocatur, qui solet in bifurco medius prorepere. hæc Gesnerus.

Palpebræ inuersio ἐκτρόπιον, fit propter cicatricem, carnis excrescentiam: cui τράχωμα, hoc est, interna palpebrarum scabrities, & asperitas occurrit. Nā quando augetur, ac intenditur veluti in incisuras συκώσις, dicitur, id est, ficosa palpebra: cùm verò iam inueterata fuerit, & in callum abierit τύλωσις, nuncupatur. Sequitur etiam

πτίλωσις

πτίλωσις, hoc est, crassities palpebrarum callosa, rubicunda, quibus accidit sæpe pilorum defluxus. Gal. in li. de Ocul. Theorem. iiij. cap. j. ij. iij. & ix.

Palpitatio seu tremor cordis παλμός, differt ab ea passione, quæ cardiaca nuncupatur: proinde hallucinantur praxeos scriptores, qui καρδιακὴν pro cordis tremore interpretantur. Est autem passio quæ duobus perficitur motibus; vno dum cogitur, mēbrum ob morbum, atque grauitatem, ad inferiora repere altero, dum sursum à facultate fertur. Fuch. li. j. morb. medend. cap. xxij.

Palida vrina, est quæ quia tincturam aliquam accipit, à summa cruda nonnihil discedit: quæ dum pallescit magis bilis serosæ plus humiditati miscetur. Hanc sequitur subrufa vrina cùm plus tincturæ accedit si concoctio præcesserit, & hanc mediocrem & temperatam esse Actuarius docet. Quære dict. Rufa vrina.

Panaces πάνακες, nominis cōmunioris est pluribus herbis appellatio, vt Centaurio, Ligustico, Tithymallo, Origano Heracleotico: sed Dios. capitibus priuatim discriminat tria hæc solū genera: Panaces Heracleum, Asclepium, & Chironium, quod Apuleio Enula cāpana vocatur: quorū vide diuersitatem apud Dios. li. iij. capit. xlvj. xlvij. & xlviij.

Panaces ad verbum, inquit Scholiastes, significat valēs aduersus omnes morbos: quod nomen quanquam cōmune est Centaurio, & aliis suprà enumeratis, tamen propriè tribuitur Panaci. Neque est verisimile plantam, quam Galli paneam dicunt, esse verum Panacem, nisi similitudine aliqua Asclepium.

Pancratium πάγκρατιον, scylla segetalis, quam Rura cepam anguineam vocant. Myropolæ aliquod ex Dioscoride iam didicere pro maritima Scylla, Pancratio vti. Diosc. li. ij. cap. clxv.

Panicum ὁ ἔλυμος, καὶ ὁ μελινός, frumētaceis seminibus adnumeratur, milio simile: eodēque modo in panes subigitur. eosdem habet vsus: minùs tamen nutrit, & stringit. hæc Diosc. li. ij. cap. xc.

Papauer spumeum Gale. authore, propterea quòd totum album sit, & spuma plenum, videtur appellatum. Est autem humile genus papaueris inter segetes natum.

Papauer satiuum μήκων κηπαῖος, albū papauer in cultis locis nascēs, vel in hortis dum seritur, est calice grādi, flore, & semine albo, minùs frigidū, ob id esculētum, & mediocriter somniferū. Syluestre, flore ad medium nigricante, calice minore, semine nigro, admodum frigido. Tertiū etiàm syluestre procerius, calice lōgiore, omniū frigidissimum, proinde stupefacit. Sunt genera sex papaueris Dios. & Gal. propriis signata capitibus. Est item erraticū papauer, rhœas dictum, μήκων ἡ ῥοιάς, rubro, vel phœniceo flore, semine intus nigro, postquam maturum est, freqnēs inter segetes inuenitur: quod idem aliquibus papauer cornutum notatur.

Pappus πάππος, est lanugo ex plantarum nonnullarum floribus decidua, vt in carduis, senecione, condrylla, vento minimo agitatis post maturitatem.

Papyrus πάπυρος, arbor, qua charræ fiunt, nostris ignota regionibus, præcipuè in medicina vtilitatis, ad laxādas fistulas, habet nescio quid alimenti radix. itaq; Aegyptij eam mādunt, succū tantum deuorantes: & mansam expuūt: ipsis radicibus pro ligno vtuntur. Crematæ papyri cinis depascētia vlcera cū omnium partium, tū oris maximè cohibet. verùm meliùs id cōbusta charta præstat Dios. li. j. cap. xcviij.

Pardalianches παρδαλιάγχες, ἀκόνιτον, aconiti genus primū, vulgò Tora, quæ à Chymistis pro maiore Lunaria falsò vsurpatur. Pardalianches, vt est Scholiastes author, videtur Aconitum, quod officinæ Napellum vocant: aliis Luparia. Quære dict. Lycoctonum.

Paralios παράλιος, ex genere Tithymallorum est: nascitur in maritimis, ramis subrubentibus, palmum altis: quinis senisvè à radice exeuntibus, foliis lini angustis, paruis, oblongis, in versus quosdam digestis: capite in cacumine orbiculato, in quo semen: vt eruum, vario colore emicat, flos albus. Frutex totus cum radice, lacteo succo turget. Similes ad vsus, ad quos Tithymallus, reconditur. Vulgus officinarum Esulam coronatam vocat. Quære dictionem Tithymallus.

Paroni

Paronichia παρωνυχία, herba odorata in mõtium ſaxis quæ naſcitur: tota parua, foliis peplij, radice hirſuta. Ignari chymiſtæ Lunariam minorẽ ſuſpicantur. Illita paronychiis, atq; duritiis remedio eſt: vnde nomen traxit. Dioſ li. iiij. cap. xliiij.

Parthenium παρθένιον, hoc eſt, herba virginea, officinis verò matricaria: cuius tria ſcribuntur genera: vnum ſub nomine hoc, Matricaria: quæ etiam mulierculis febrifuga dicitur: ſecundum Thanacetum, vel Athanaſia: tertium autem genus, Chamæmelum, Anthemis Dioſcoridi vocatum. Quæ parthenium vocatur, foliis eſt coryandri, ſicut Thanacetum, & Anthemis, tenuibus, flore per ambitum albo, intus melino, odore graui: ſed Thanaceti, & Anthemidis, grato, & iucũdo: ſapore amaro omnibus: tamen mitiore in Thanaceto: quando cum ex alide pro omphacio miſcetur, & eſtur, pro lombricis, & plattis extra ſtomachum, & inteſtina extirpandis. Matricaria verò à cibis reiicitur, vellicationis ad nauſeam cauſa: verùm ſuſpicioſis, & melancholicis pro pharmacopota prodeſt. item mulierum vuluis induratis. Dioſcorides li. iij. cap. cxxxij.

Parthenium, inquit Scholiaſtes, nomen ambiguum eſt apud Græcos, & Latinos authores: aliquando enim eſt Anthemis, id eſt, Chamamilla noſtras, aliquando Mercurialis, aliquando Parietaria, vt Celſo, & Gazæ: qui Muralem Parthenium interpretantur, quia muris plerunque adnaſcitur. Quibuſdam placet eſſe Matricariam, vulgò Eſpargottam: aliis Cotula fœtida appellatur. at nos hic accipimus Parthenium pro Eſpargotta, & Matricaria. hactenus Scholiaſtes.

Parthenis, id eſt, Artemiſia παρθενὶς, καὶ ἀρτεμισία, vulgi appellatione Armoyſia accepit nomen: cuius loco ſuo peres dict.

Tanaricium Chirurgis barbaris, Reduuiæ Latinis: παρονυχία verò Græcis medicis, eſt abſceſſus circa radices vnguiũ, digitorum manuum, & pedum articulorum, conſiſtens.

Paralyſis παράλυσις Græcè, Reſolutio eſt Latinè, eſt: Galeno authore li. iij. cap. x. de loc. affect. vbi alterum latus, aut dextrum, aut ſiniſtrum, ſenſum & motum amiſerit. Interdum etiam vna duntaxat parte, manu, ſcilicet, lingua, crure, accidit. Quum verò per reſolutionem interdum ſenſus duntaxat, interdum motus, nonnunquam ambo ſimul pereant, neruorum reſolutio potiſsimum dicitur, vbi motus deperditus eſt. Gal. li. j. de Sympt. cauſis cap. iiij.

Paralyſis generatur à multis craſsis, & viſcidis humoribus, neruos obſtruẽtibus, impedientibúſque ne animalis facultas è parte principe ad membra delabatur. hac ratione refrigeratio ex niue, compreſsio neruorum corporum, reſolutionem efficere poſſunt. Fuch. li. j. de Medend. morb. cap. xvij.

Panniculus carnoſus, ſeu membrana carnoſa, eſt quæ veluti muſculi ſpeciem, præ ſe fert: & Abdomen dicitur Latinis: Arabibus Myrach. Quære dict. Abdomen.

Panus φύγεθλον Celſo, glandulæ tumor eſt non altus, ſed latus atque patens: in quo quiddam puſtulæ ſimile eſt, panis ſimilitudinem referens. hinc Latini panum etiam appellant.

Palumbus, & palumbes φάττα, ex columborum genere maior, quàm vinago, Græcis οἰνὰς τρύγων: quas voces Gaza vertens Turturem pro vinagine reddidit. Aquitani autem, vt refert Scholiaſtes, ſicut diſtinctæ aues ſunt, ita diuerſis nominibus eas appellant. Columborum verò ſpecies quinque reperies apud Ariſtot. lib. viij. de Natura animalium, φαψ, φάττα, περιστερά, οἰνάς, τρυγωνὸν, καὶ φαβα.

Papulæ ἐκθύματα, pituitæ ſunt eruptiones, & duplices appræhenduntur: quædam enim ſublimes, quædam verò latæ. Sublimes à calidiore, & tenuiore humore fiunt, pruritúmque excitant: quæ neotericis morbilli vocantur. Latæ & humiles à frigiditate & craſsiore humore oriuntur: neque pruritum concitant; & variolæ dicuntur. Quære dict. Morbilli.

Parotides παρωτίδες, ſunt inflãmationes in glandulis auribus adiacentibus quæ oriuntur Gal. li. ij. ad Glaucum explanatione Acakię. Curationis autem Fuch. lib. j. cap. xxvij. Medend. morb. Quęre dict. Bubones.

Partitio, est aut totius, aut compositi in suas partes distributio: vt corpus in caput, thoracem, ventrem, manus, pedes: &c. vel, Medicina, est quæ in scientiam salubrium, morbosorum, & neutrorum per differentiam enumeratur. Quære dictionem Enumeratio.

Partus difficilis, est qui aut vitio parentis, aut fœtus, aut secundarum, aut extrinsecus aduenientium accidit.

Parturiens quidem, si crassa, obesáque est, aut animo pusillo, & dolorum inexperta, aut vterus totus exiguus, aut naturaliter imbecillis sit, vt fœtum propellere nequeat, aut ante tempus pariat. Curationis author est Fuch. li. iij. de Medend. morb. cap. lij.

Partus gerendi, & pariendi cæteris animantibus statutum tempus certum quidem est: homo toto anno & incerto gignitur spatio. Alius septimo mense, alius octauo, & vsque ad initia decimi, vndecimíque. Ante septimum mensem haud vnquam vitalis est: septimo, non nisi pridie, posterove plenilunij die, aut interlunio concepti nascuntur. Sed iam quidem tales partus septimo, & octauo mense, natos contra priscorum opiniones, vitales esse vbique recipitur: quarto autem mense, & sexto, letales in iis abortus. Sed quum coram L. Papyrio prætore mater partum xiij. mensibus diceret tulisse, quoniam videlicet nullum mulieribus certum tempus pariendi staturum crederetur, Legem Papyrius tulit. Plin. li. vij. cap. v.

Passea vrina, est quæ maximè passo, hoc est, vino cocto, similis appræhenditur: vel, quæ similis cerasi nigriori fructus colori est. Passea vrina, biliosum humorem aduri, exassarivè ostendit: quæ si sic perseuerauerit, atquantum morbū adesse monstrat. Quære dict. Veneta vrina.

Passer ἡ ψῆττα piscis, qui à Rhōbo solo corporis situ differt: & quòd Rhombus sit Passeri amplior. Nam passer doctis quibusdam Pleza nostra est, aliis barbua putatur: quam Rhōbi fœminam aliqui culmarij vocant. Piscis hic mollem carnem habet, & quæ stomacho confici facilè potest. hæc Scholiastes.

Passer ὁ στρουθὸς, vulgaris, & penè domestica auis, ad parietum domus foramina nidificat, paritq́ue. Huic auiculæ, vt scriptū reliquit Pli. propter vehementē salacitatē, annū vnum rātūm viuere authores retulerūt. Est item Passer mōticola Solitarius nomine, Galeritæ magnitudine: cuius Actuarius Regaliū sermonum li. ij. sic meminit: Est autem passer magnus terrestris, non in arboribus, neq; in domibus habitat, verū in summis virgultis desidet, voce admodum garrula, colore & magnitudine alaudæ, & hyeme nusquam apparet. Porrò, inquit Scholiastes, τῶν στρουθῶν nomine, auiculas omnes in dumis versantes Galenus ferè intelligit.

Pastinaca marina, τρυγὼν, cartilagineus piscis est, qui ab Agathensibus incolis Gloriosa appellatur. Gerit hic piscis in cauda, quo nihil pestilentius mare generat. Carnem habet mollem, ac delectabilem, nec concoctu planè difficilem. Gillius in li. de Piscibus Gallicis.

Pastinaca σταφυλῖνος ἄγριος, duūm generum offenditur vbique, & satiua vtraque, rubra scilicet, & subflaua in album tendens: Parhisinis populis Escharrota vtraque est: Segusiam, & Allobrogas incolentibus, Pastenada vocari iandudum cœpit. Reperitur & agrestis, quæ Daucus imaginatur: medicamentis superiore longè vtilior in vrinæ à renibus purgatione.

Pastillus seu trochiscus τρόχισκος, est medicamentum planum in rotæ, aut circuli formā coactum: nonnunquam antidotis, succis medicatis, sacchare, melle, catapotiis, clysmatibus, vnguentis, aliisq; eius generis miscentur. Pastillorum, qui citra aliorum medicamentorum cōmistionem sumuntur, pōdus non excedat drach. vnam, vel sesquidrach. & ij sanè quorum compositionem opium ingreditur, pondere scrupuli vnius, aut semisdrach. Actuarius authot est lib. v. Composit. medicament.

Pathos πάθος, est omnis alteratio circa materiam, aut motus qui adhuc fit: vel motus rei quæ afficitur. proinde pathos non habet suam essentiam nisi dum conuertitur, mutatur, alteratur, mouetur: ideoque ab affectu speciatim sumpto differt, qui

qui nihil aliud est, nisi alteratio in re quæ perpessa est permanens.

Pediculatio palpebræ φθειρίασις, est vbi palpebrarum pilos exigui pediculi, perinde atque in cæteris partibus obscœnis, alíſque brachiorum infestant. hinc μαδαρώσις, καὶ μιλφώσις pilorum palpebræ pediculorum partim vi defluuium: vocatúrque locus palpebrarum glabricies.

Pediculus foliorum, vel fructus μοσχός, καὶ μίσχος, hoc est, frondium, & fructuum perpendiculum: vt in foliis albæ populi arboris, & betulæ, appellatur: vulgò cauda folij, & cauda fructus. Est tamen pedunculus animalculum vice vermiculi, pigros infestans homines, vnde ptyriasis morbus de quo suprà dictum fuit.

Pecten veneris, radice candida, coliculis semipedem altis, foliis pastinacæ, sed tenuioribus, flore albo, exili, dependentibus summatim compluribus rostellis in mucronem turbinatis, & pectinatim inter se disiunctis. inter segetes copiosa nascitur. Radix cum malua tusa omnia corpori infixa extrahit. Ex Ruellio hæc Gesnerus.

Pectines οἱ κτένες, piscatorum vulgus *Petoncles* vocat: sunt ex genere testaceorum, quæ sanguinem carent, noménque ex eo habent, quòd striati, pectinatimq; rugis quibusdam diuisi sunt. Huius generis quidam Conchas eas arbitrantur, quæ ex diuo Iacobo ad nos à peregrinis deferuntur. Eorum, vt omnium ferè concharum, ad ciendam aluum confert. Athenæus li.iij. Dipnosophyst. quæst.

Pelamides αἱ πηλαμύδες, parui Thumni sunt, neque esse tam dura carne, quàm maiores ait Galenus: & si sale condiuntur, laudatissimis piscibus non cedere: quemadmodum ab Athenæo scribitur Dipnosophist. li.viij.

Pelecnus πέλεκινος, ἡ δυσαρός, securidaca, & hedisarum peritioribus: de generatione quadam lenti innascitur. aliquibus faba lupina, aliis herbum, rura granam, quòd cum tritico, & hordeo quibuscum alitur, suo complexu grauis sit, atque molesta. hæc ex Ruell. Gesnerus.

Penis καυλὸς, coles, virilis virga, priapus, & mentula dicitur: cuius summum & extremum βάλανος balanus, seu glans est. huius cuticula qua tegitur, præputium est, Græcis ποσθὴ, spatium seu sutura penem & anum intercedens περίναιον Græcis, Latinis vacat nomine. Duos habet insignes meatus, alterum vrinarium, seminarium alterum: quibus cùm opus natura vtitur. Pudendorum, ac naturalium vlcera citra inflammationem oborta, medicamentis indigent, quæ vehementer resiccant. Est curationis author Fuchsius de Med. morb. li.iij. cap. xlij.

Penis in ferro σφάγνος, καὶ σφακὸς βρύον, muscus è ramis eius, & cortice dependens odoratus, cubitali magnitudine. dicitur & pennis, vulgò vua dæmonum. Quid sit, incertus non ausim affirmare. Atque hæc ex Ruel. Gesnerus.

Pentaphyllon, vel pentapetes πεντάφυλλον, hæc quinque-folium, quæ Tormentilla officinis creditur: quæ modò quinque folia, modò septem sæpe visa est: vt & Eupatorium, quod etiam pentaphyllum Galeno lib.v. Compos. pharmac. dicitur. Tormentillæ radix venenis & pesti resistere iandudum expertum est: vt si non sit quæ scribitur Gal. hæc eius loco vsurpari potest.

Peplis πέπλις, herba maritima, quæ & peplion, & portulaca syluestris dicitur: frutex est lactei succi plenus, foliis paruis, vt rutæ, paulò latioribus: rotunda coma, humi respersa, semine sub foliis rotundo, minore quàm candidi papaueris. pluribus pollet auxiliis. nascitur inter vites, & in hortis. colligitur messibus. Seplasiariis hodie Esula rotũda, siue coronata, quæ inter Tithimallos miscetur. Est præterea peplis, quæ & Diosc. peplus, id est, portulaca syluestris. Hipp. verò pepliõ: maritimis maximè nascitur, latè opaco frutice, candidi succi pleno: foliis satiuæ portulacæ, rotundis, infernè rubentibus: semine sub foliis rotũdo, feruente gustu: iisdẽ facultatibus, quibus peplis pollet. Diosc. li. iiij. cap. clxix. & cl.

Pepo πέπων, eius generis vnum, ob dulcedinem, odoremvè gratum spirantem, saccharinum vocatum: alterum, satiuum simpliciter appellatum: vox quoque Pepo, est qua intelliguntur fructus Autumnales, dum maturuerunt: tamen propriè pepon, Columellæ Melopepo nuncupatur. St. Carolus requirendus est.

Perca ἡ πέρκη, alia marina, alia fluuiatilis: marinam loco inter ſexatiles repoſuit Galenus: & quæ, quam fluuiatilis, laudabilior eſu agnoſcitur.

Perdicium, & helxine περδίκιον, καὶ ἑλξίνη, parietaria, & muralis herba: ea nāque perdices ad purgationem oblectantur: vnde nomen ei quoque contractum. Quære dict. Helxine.

Pericarpum περίκαρπος, bulbi genus eſt, cuius ſpecies duæ: cortice rubro alterum, alterum nigro, papaueri ſimile: ſed vis maior, quàm priori: vtrique autem excalfaciendi facultas eadem: ideò contra cicutam ex diluto quopiam bibuntur. ex Plinio Geſnerus.

Periclymenum περικλύμενον, Latinis vulgaribus Caprifolium: Largo Matris ſylua interpretatur: & ſi nomen hoc à nonnullis confuſum legitur. Simplex fruticat, ex interuallis parua folia habens, ipſum amplectentia, ſubcandida, hederacea. inter folia ſurculi exeunt, in quibus baccæ, hederæ ſimiles: flos fabæ, candidus, quaſi in folium procumbens: ſemen durum, difficiléque eruitur. naſcitur in ſepibus peculiariter. Dioſco. li. iiij. cap. xij. Quære dict. Caprifolium.

Peristereum περιστερεών, verbenaca, quæ duplex effertur, recta ſcilicet, & ſupina: naſcitur vtraque in triuiis, & aquoſis, dodrantis magnitudine, & interdum amplius adoleſcit. ſed quæ ſacra herba vocatur, ramulos emittit cubitales, aut maiores, anguloſos, in quibus ex interuallis folia quercus, ſed minora, anguſtioráque, colore aliquatenus cœſio, flores purpurei, graciles. Dioſ. li. iiij. cap. l. & lj. Quære dictionem Verbenaca, & Sacra herba.

Persea περσέα, alia à perſico arbor eſt, aliquibus Rhodacena interpretata, ſed noſtro orbi incognita, AEgypto perfamiliaris. hāc tamen Io. Agricola noſtram perſicum pomiferam eſſe contendit. Dioſ. li. j. cap. cxlvij. Quære dict. Malus perſica.

Personata, ſiue perſonatia ἀρκεῖον, ἀρκτίον, καὶ προσώπιον, Dioſc. Arcion: vulgò Lappa maior, & Bardana. folia habet cucurbitæ, maiora, & hirſutiora, nigriora, & craſsiora, caulem albicantem, quanquam interdum vidua: radice intus candida, foris nigra. Sed petaſites pediculos cubito maiores habet, craſsitudine pollicis, à quo prægrande folium, galeri modò amplum, ſeu fundus dependet. A Dioſ. ſpecies differentes li. iiij. cap. xciij. Quære dict. Arcion.

Petasites πετασίτης Bardana grandior, ruſticis Glaterona: cuius foliorum pediculi crudi cum ſale Gallis, & Italis eduntur. extillata herbæ huius aqua ad ſecundas poſt partum, & alui torminibus, necnon colyca vexatis benefacere experimento eſt. ſubſtituitur quoque eius ſemen ad vnius drach. pondus cum vino albo potum.

Pes leporis λαγώπους, καὶ λαγώπυρος, hoc eſt, leporum herba: lanuginoſa floris panicula, leporis imitans pedem: quæ eſt trifolij ſpecie. in aruis ſegetum perfamiliaris: herba Trinitatis: atque tum Hippocrates eam Lagopyrum deſcripſit. Quære dict. Lagopus.

Pes miluinus Geſnero κορωνόπους, à Columella qualis ſit, quaſi vulgaris omnibus, non docetur. Ruell. herbam cornuceruinam olitoribus dictam, hodiéque acetariis familiarem, ſuſpicatur. Geſnerus verò Cornuceruinam, Coronopodem, & rectè quantùm coniicio, interpretatus eſt. Quære dict. Coronopus.

Petilius flos, memoratur à Plinio tantùm, quod ad tempora noſtra fuerit incognitus: verùm quantùm coniicio, flos ille eſt in Gallicis hortis ſub nomine Gyrophleæ Arpinatum, omnibus valde cognitus: graui odore, & implacido: colore croceo veriùs, quàm citrino, vel flauo: ad coronas tantùm communis. Cæterùm odoranti mentem obtūdit, & ad vertiginē paulatim eius rei ignarū inducit: epilepſiā quoq; mouet.

Peganon πήγανον, Ruta vtraque, mas ſcilicet & fœmina. Plinius li. xx. cap. xiij. Eſt item ruta ſatiua omnibus nota, quæ odore & guſtu, peſtilenti aëris inſpirationi medetur: præterea etiam agreſtis ruta, quæ eſt tetri admodum odoris. Dioſc. ſub hoc nomine Ruta, vtrāque ſub capit. duobus & diuerſis ſcripſit. li. iij. cap. xliij. & xliiij. Quære dict. Ruta.

Petroselinum πετροσέλινον, in petris, & montium præruptis naſcens apium, non

R

hortense hoc nomine appellatum, cùm id simpliciter apium sit. Petroselinum hodie Ostrucium, siue Imperatoria, in montibus, & saxosis nascens, ex hortensis apij figura videtur: atque inter apij genera omnia amarissimum, acerrimúque gustatur. quòd Gal. de petro Macedonico, & Estreatico scribit, idē huic accidit. Easdem omnino vires vulgus nostrum de eo pollicetur, quas de petroselino veteres. Allobroges, vt Alpini, ad omne morborum genus, quasi panacea, vtuntur: quæ morbis omnibus remedium pollicetur. Diosc. li. iij. cap. lxij. Quære dict. Apium & Imperatoria.

Peucedanum πευκέδανον apud Diosc. li. iij. cap. lxxxiij conuenit aliquatenus vulgato fœniculo porcino, dicto officinis: aliis Empetro, siue Saxifrago. Quære dictionem Empetrum.

Pericardium περικάρδιον, inuolucrum est quod circunquaq; tegendo cor ipsum ambit, & causa refrigerationis, humectationísque aqua plenum: cuius radix non ex ipso cordis corpore, sed ex vasis inde procedentibus oritur, quorum alterum est maxima arteriarum sinistra parte positum: alterū vna è iecinore sursum versus per dextram regionem tendens, & pectori connexum est: qua maximè ipsius vertex, & quædam vtrinque verticis partes habentur, non autem cordi cohæret: verùm quædam parua regio intermedia est motui cordis accommoda, in quam aquea quædam humiditas colligitur: interim tam copiosa, vt cordis palpitationem, quam Græci παλμὸν vocant, excitet.

Pectus στερνὸν, in medio quidē costarū adiacet, quòd costas veras excipit, nominatur medicis. Alij inferiorem pectoris partem sic appellant, superiorem verò στῆθος.

Pericranium περικράνιον, membranula neruosa est, totam compræhendens caluariam. Quære dict. Caluaria.

Peritoneum περιτόναιον, membrana prætenuis, latis aranearum telis simillima apparet: post abdominis musculos, qui octo numero, sequitur.

Perineumonia περιπνευμωνία, inflammatio pulmonis est, quam quādoque sequitur sanguinis aut excreatio, αἱμοπτοὴς, καὶ αἱμαπτύσις. Hæc plurimum ex valentibus in pulmonem destillationibus, aut angina, aut asthmate, aut pleuritide, aliísve morbis contrahitur. Aliquando etiam ipsa inflammatio passionis origo est. Fuch. de Med. morb. li. ij. cap. vj.

Perniones χείμετλα, vlcera sunt quę hyberno tempore in manuum, pedúmque digitis, nec minùs in posteriore calcaneo, hoc est, talo, oriuntur.

Persicaria κραταιόγονον, καὶ πολύκριτον Hippocrati, καὶ πολυανδριον, vt aliâs legitur, herba dicta est: & vulgò Curaygia. Quære dict. Crateogonum.

Pauo auis ambigui generis, ὁ ταὼς dicitur Græcis, ἀπὸ τῆς τῶν πτερῶν τάσεως, id est, ab epandendis alis. Galenus scribit huius auis carnem, quàm phasianorum, & Atragenum duriorem, fibrosiorémque, & ad coquendum difficiliorem esse.

Pestilens febris inter putridas numeratur, quæ ab inspiratione aëris pestilentis fit: & quòd ex putredine ortum habeat: circunstās enim aër à putrescibili euaporatione vitiatur, humores corporis etiam putrescere facit. Gal. li. j. cap. vj. de Different. febr.

Perdix ὁ πέρδιξ, καὶ κακκαβὴ, ab Athenæo auis hæc dicitur: cuius caro à Gal. inter ea, quæ ad coquēdum sunt facillima, refertur. Duplex habetur genus, vnū rostro, & pedibus rubris: plumis croceo, & cinericio colore intermistis vestitū, magnitudine, & nutrimento genus alterū exuperans: verùm quòd est ei corpore inferius, carne multò delicatius edentibus perhibetur. Quantæ sit salacitatis perdix grandior febre continua agitatis, qui eius carnem gustarunt, aucto mox calore vehementi satis experiuntur suo cum magno malo. Super quare in quendam sic allusimus:

Perdicis quænam tecum censenda facultas
Contendo, cum plus passere, crede, salax.
Qualiter hinc luxu secum passerculus ardet:
Perdici pariter dum furis, ardet amor.
Nodum denodans, auis est febrientibus inquis
Congrua: quam rursus continuisque monet.

Ergo

Ergo erit ægrotis, censes quos febre vagari,
Perdicis proprius læsa per ora cibus.

Periodus περίοδος, est ex intensione & remissione, in quacunque ægritudine tempus: nam in intermittentibus febribus medici periodum appellant spacium illud à principio vnius paroxysmi ad initium alterius: vnde periodicæ febres sumpserunt nomen. Quære dict. Febris.

Pessus seu pessariũ πεσσός, est lana cõcerpta, & ad digiti formã rotunda, in qua medicamenta excipiuntur, ac genitalibus mulierũ partibus induntur. Fit pessus ex cera, oleis, anseris, aut anatis, gallinævè pingui, butyro insulso, resina, medulla, & odoratis partim medicamentis calorem mouentibus, partim astringentibus, ac simul refrigerantibus: nõnullis etiam superflua educẽtibus pro morbi varietate postulante. Fuch. Compos. medica. li. ij. cap. xxiiij.

Paroxysmus παροξυσμός, febris exacerbatio est, nam febris cuiuscunque concitationem medici omnes accessum vocant, hoc est, exasperationem: quæ statis temporibus fieri consueuit. *quære Actuario febrilis. 4.*

Paroxysmos materiæ longiores, ampliores, frigidiores, crassæ, viscosæque operantur: pauciores verò subtiliores, & calidiores breuiores. Rarum quidem corpus quantum in seipso breuiores operatur paroxysmos, dentius verò longiores: robur quoque virium breuiores operatur paroxysmos: imbecillitas autem prolixiores. Nam fortis virtus, & exquisita patatiùs à se ipsa, quòd alienum expellit: corporis autem raritas non detinet quod fertur. Paroxysmi itaque omnes quadrifariam diuiduntur, in principium scilicet, augmẽtum, statum, & inclinationem: at vnus quandoque paroxysmus compræhendit principium, augmentum statum eius. Est ergo paroxysmorum febris status, residentia paroxysmi febris secundum dispositionem vnam, vel alteram. Gal. ij. li. de Different. febr. cap. xj.

Phacea agrestis φακὴ ἀγρία, id est, lens syluestris, siue lentis palustris genus: maior ea, carens similiter folio, non in aqua, sed vliginosis dilutísque nascens. Est quoque phacos ὁ ἐπὶ τῶν τελμάτων, lens palustris, vulgò lenticula aquatica nuncupata. Diosc. lib. iiij. cap. lxxvj.

Phacos φακός, leguminis genus cõmune: frequenti cibo aciem oculorum obtundit. ægrè concoquitur. stomachum malè habet: eumque & intestina inflat, sed aluum cum cortice cocta sistit. alliorum spicis iniectis coquendo corrigitur. Diosc. li. ij. cap. xcix. Quære dict. Lens, & Lenticula.

Phalangium φαλάγγιον, à phalangio serpente, & scorpio, quorum venenis subuenit, sumpsit herba nomen: ramuli sunt ei duo, aut tres, pluresvè in diuersa tendentes: flos candidus, lilio similis, multas incisuras habens, semine nigro, lato, ad lenticulæ dimidiatæ figuram, multò tenuiore: radice parua, tenui, herbacei coloris, dum à terra eruitur. Diosco. li. iij. cap. cj. Est item phalangium vermiculus in eruo legumine inuentus: atque aliud serpentis genus, de cuius morsus curatione, idem Diosco. lib. vj. cap. xxxviij. & xxxix. Est phalangium nomine Iosminum frutex.

Phalaris φάλαρις, seges est cauliculos zeæ seu speltę quæ emittit culmis similes, minuris ac nullius vsus radicibus, multos, duûm palmorum, geniculis cinctos, graciliores tamen, ac dulces: semen candidum, oblongum, milij magnitudine. Diosc. li. iij. cap. cxxxvj. Ruel. li. iij. cap. lxxi.

Pharicum φαρικόν, veneni genus ab Athenæo est, quod apud Dios. li. vj. cap. xix. sapore syluestre nardum imitatur. Resolutionem neruorum potum affert, cum conuulsione, & delirio: sed vinum absinthites potum soluit.

Phasioli φασίολοι, Galeno, & Aëtio δόλιχοι, leguminis genus est: Eruilia, & Smilax Latinis. phasioli inflant, spiritus cient, ægrè coquuntur, virides cibo aluum emolliunt, ad vomitiones idonei. Quære dict. Smilax.

Phatnia φάτνια, ossa sunt quibus dentes continentur: quæ subeunt foramina, Bothria appellata. Gal. de Ossibus.

Phellandrium φελλάνδριον, heleoselinum, hoc est, apium nascens in locis palu-

ſtribus:cuius bibitur ſemen propter veſicæ, & renum calculos, & eorum quoque incommoda,vt Plinius ſcriptum reliquit. Neque pro Lauere, neque pro phylipendula herbariis vulgaribus vocata,ſed pro ſilere aquatico,id eſt,apio paluſtri,folio apij hortenſis æmulum,ex Ruell. Phellandrium ſuſpicandum eſt.

Phellos φελλός, ſuber eſt: à ſua nimirum leuitate Ligerium vulgò dictum. Plinius phellodryn ſuber eſſe, aut ab eo nihil differre, contra Theophraſti ſententiam, ſcripſit. Quære dict. Suber.

Phlomus, & phlomides φλομὸς, καὶ φλομίδες, Dioſ. verbaſcum eſt li. iiij. cap. xc. quod & officinæ Tapſum barbatum appellant. Quære dict. Lychnitis Thryallis, & Verbaſcum.

Phylanthropos φυλάνθρωπος, aparine herba, mulierculis gratterona vocitata: ramis multis, & paruis fruticat, aſperis, quadrãgulis, per interualla orbiculato foliorũ ambitu, vt in Rubia. flos albus, ſemen durum, rotundum, concauum, album, vmbilici figura, aſperitate veſtitum tenaci. Quære dict. Aparine, poſt Dioſc. li. iij. cap. lxxxvj.

Phyladelphum φυλάδελφος, floris genus in Parthis tradit naſci Apollodorus, quoniam rami eius ex interuallo ſponte coëant, ſeu animantes, poſt digrediãtur, concipiant, & pariant. huius tenuiſsimis virgis reticulatim compoſitis, atque ita conſitis hortorum ſepta impenetrabili compage fieri. Atque hæc vniuerſa deſcriptio Ieſmino Gallico videtur cõgruere, vtrum tamen phyladelphum Ieſminum ſit, non auſim affirmare. Quære dict. Ieſminum.

Phylipendula, Dioſ. Oenanthe eſt: quã ſuo loco deſcriptam repoſuimus, requires.

Phleum φλεὸν, aliqui ex Theophraſto, & Plinio, ſtebem eſſe volũt: in folio & cau leſpinam fert, radice non in profũdũ acta. Strabo in AEthiopia Arabiæ aduerſa naſci ſcribit: & in Orchomenio lacu copioſum id haberi, à quo nomen. Nam φλεὸν fœcundum & copioſum interpretatur. hæc ex Ruell. Geſnerus.

Phlum φλοῦμ, phleon non eſt, ſed cuius lanugine ad lixiuam mulieres vtuntur, molle, & placentarum figura, colore rubicundo non diſcrepans. Fœmina ſterilis eſt, ad nexus idonea: ſed mas inutilis: pueris tamen pars herbæ huius à radice cibo grata eſt: atque radix ipſa pecudum pabulo vellitur. Phlum, vnde veſtes phlonias, ex Herodoto, & Pauſania, Pollux nominauit. ex Ruell. Geſnerus.

Phœnix φοῖνιξ, palma arbor, à qua phœnicobalanus, φοίνικος βάλανος, δάκτυλος, id eſt, palmæ arboris glans, & palmula, ſiue etiam dactilus, ſeu ficus regia appellata eſt. Verùm phœnicobalanus Dioſcoridis Tamar Indus Manardo videtur, contra Io. Agricolæ ſententiam. Palma Arabici Myrobalani ſimilis, colore viridi, & odore mali cotonei: quòd ſi ad maturitatem peruenire ſinatur, phœnicobalanus fiet: acerba eſt, & aſtringẽs: in AEgypto gignitur. Sed quæ Elate aut Spaltha appellatur, fructus palmarum adhuc florentium, inuolucrum eſt calyxque, quo in ſpiſſamenta vnguẽtarij vtuntur. Dioſc. lib. j. cap. cxxvj.

Phœnix φοῖνιξ, herba quæ hordeum murium vocatur: naſcitur frequentiſsima in triuiorum locis: folio hordeaceo tota herba ſpectatur, & ſpica minoris ſpeltæ non diſsimilis, aut lolij. Dioſco. lib. iiij. cap. xxxv.

Phormion φόρμιον, orualla, & tota bona olitoribus: cuius Gal. in Simpl. intelligentia ad oculorum albugines, benefacere & infixa tela corpori educenda, meminit. AEgyneta Horminij, & Phormij ſpeciatim facultates diſcriminat. Quære dictionem Orminum.

Phrenitis φρενῖτις, cerebri aut mẽbranarum eius inflãmatio eſt, cuius tres præcipuæ oriũtur differẽtiæ: aut enim imaginatrix ſola facultas eſt ſeruata illæſa, aut ratio tantũ patitur ſalua imaginatione: aut media cerebri parte patiẽte, rationandi vi euerſa: aut ad ſummum imaginatio ſimul, & ratio læduntur. Quære Gal. li. ij. de Sympt. cauſis, & de Sympt. differ. item de Locis affect. lib. iiij. cap. j. Curationis integræ author Fuch. li. j. de Medend. morb cap. xij.

Phrycodes φρυκώδης, febris eſt quæ admixtam habet frigori caliditatem & pulſus eſt valdè debilis, vt pote ad tactum qui vix perueniat, aut non cadat ſub ſenſum, ſed eſt penè extinctus: venter tumefactus ſublatrat & inſtrepit: lingua humida valde, a ridum

dum quiddam,& amarulentum,veluti maris ſpuma lota,habet.

Phyma φυμά, ex Galeno glandium inflãmatio eſt quæ citò augetur, & ad ſuppurationem feſtinat. Aliquibus verò,communiter omnes præter naturam è quacunque particula corporis erumpentes tumidi abſceſſus,ſeu tumores,phymata, ſiue tubercula nuncupantur.

Phagedæna φαγαιδένα,vlcus eſt quod ſerpendo propinquas, adiacentéſque partes ſanas corporis excedit. Eſt item Phagedæna diſpoſitio,in qua cibi plurimum appetimus,immodicéque ſumimus,nec poteſt contineri, ſed deiicitur, atque denuò aſſumitur ex appetitu vehementi.

Phareas ſerpens, qui reliqua corporis eleuata parte, ſola ſerpit cauda: vt author eſt Lucanus,inquiens:

Et contentus iter cauda ſulcare Phareas. Quære Gal.in Theriaca ad Piſonem.

Phlegma,eſt non aquea ſeroſáq; humiditas, ſed ſicca,& retorrida, craſſáq; pituita: inareſcit enim ac craſſeſcit febriũ longitudine,quales erraticæ, vagæque ſunt. Gal.ad Glauc.li.j.

Phaſianus,cuius caro quòd ad concoctionem & nutritionem attinet,gallinarum carni ſimilis,niſi delicatior eſſet,voluptatẽ quoque in ædẽdo ſuperat. Huius tres ſunt ex ſpecie differẽtiæ: vna nãq; Bruyanorum,ſecunda Gentilium,ſed tertia Gallinaginum phaſianorum in ædendo delicatiſsimorum eſt. Quære dict. Gallinago.

Phlegmone φλεγμονὴ, inflãmatio eſt,quæ ſupra feruorẽ,& efferueſcentiã, tumorẽ rubentẽ,dolentẽ,durũ,& tactui renitentẽ,ſignificat. Verũ vox Phlegmone aliquãdo cõmuniter ſumitur pro omnibus calidis, & doloroſis cũ feruore tumoribus: qua in ſignificatione φλογῶσις accipi ſolet. Sic ſane Eriſypelata, herpetes, & carbunculi, phlegmones dicuntur. hoc in ſignificatu ab Hippocrate, & aliis veteribus medicinæ ſcriptoribus,vox vſurpata eſt. Quære Gal.lib.ij.ad Glauc.cũ explanatione Acakiæ.

Phu φοῦ,Valeriana eſt,quam quidam in marem, & fœminam diuiſerũt. Dioſc. cæterorũq; Græcorum ſcripta valerianæ noſtratis plurimũ exprimunt, niſi florum, qui moſcario puſilli habẽtur,magnitudo deſyderetur. Phu Ponticum aliquid habet ſimile Nardo,& Petroſelino,ſeminibus quoque cęteris vrinam mouentibus. Gal.lib. viij.& ix.Compoſi.pharmacorum antidotis inſeritur. Dioſc.lib.j.cap.x.

Phrygius lapis,quo infectores in Phrygia vtũtur,vnde ei nomen:gignitur in Cappadocia. Optimus habetur pallidus,modicè grauis,non ſolida corporis compage,intercedentibus albis ſegmentis,vt in Cadmia. Vis crudo,vſtóque adſtrictoria, expurgans. Lauatur vt Cadmia. Dioſc.lib.v.cap.lxxxvij.

Phycos thalaſsion φυκὸς θαλάσσιον,id eſt,fucus marinus:cuius genus vnũ latiore folio,praſsium à colore dictum:alterum longius, praſsium etiam appellatum: tertiũ gramini ſimile eſt. Pelagicũ autem folio criſpo lactucæ,in altis rupibus,& æditis,ſilicibúſque enatum: Feulum ruſticis, quaſi fucum appellatum: & Democrito pſeudo conchylion,hoc eſt,conchilij æmulum. Quære dict. Conchylion.

Phoca φωκὴ,vitulus marinus,ex genere Cetaceorum:ob id carnem hebet duram, excrementitiámque.

Phyllon herba φύλλον ποά,καὶ ἐλαιοφύλλον,vocatur:naſcitur in ſaxoſis:duũ generũ eſt.quod autẽ theligonũ θηλυγονὸν appellant, vuas habet floribus oleæ ſimiles, ſed pallidiores. Sed arrheogonum ἀῤῥενογόνον ſolo fructu diſtat:habet enim racemoſum quiddam deflorentibus oleis non diſsimile. horum Cratenas author eſt. Eſt præterea phillon Lybicum, & AEthyopicum, quod vtrunque Hippocrates Silphij ſemen appellat. Quære dict. Folium.

Phyllitis φυλλῖτις,hemyonium,id eſt, Lingua ceruina cum cordo quandoq; viſa eſt:nũc verò hemyonium,ſiue hemyonitis Lingua cerui cum Ruell. Dioſcoridis deſcriptione,deprahenditur. Dioſc.li.iij.cap.cij. Quære dict. Hemyonium.

Picea πεύκη Theophraſto arbor à pino paulùm degenerans,& figura,& altitudinè à qua pix reſina illachrimatur. Eſt & piceaſter πεύκη ἀγρία, id eſt, pini ſylueſtris altera, familiaris in Segucię Belliciorum iugis ob lachrimæ frequentiam & quæſtum: Quære dict. Abies.

Picra πικρὴ, id est, amara, vnde hiera picra, hoc est, excellenter amara: aduersus humores qui altiùs in ventriculo impacti sunt, atque adeo ægrè reuelluntur, auxiliũ affert: eos namque sine molestia extrahit. Confert etiam iis qui suffusorum imaginationes, aut symptomata ex stomachi affectu patiuntur. Præterea quibus adstricta est, & mulieribus, quæ non probè purgantur. Compositionis author est Galenus Sanitatis tuendæ libro sexto. Nos in hydropotem pseudomedicum de picra hiera hæc obiecimus:

Inuida mens torques sensus, animumque valentem,
Ingenium nullis cedat imaginibus!
Si Celsum, Largumvè sequor: pro teste Galenum
Expono, Hippocratem laudis amore peto!
Hydropotes medicum reiicis minùs esse Galenum:
Hippocratem, Celsum, Scriboniumque pares.
Myncor Auicennas, sic myncor. Auerrois infers:
Vinosus Mesues, Bachiloquusque Razes.
Scilicet hos omnes dudum voluisse fateris,
Hauris aquam sed in his, frugis at ipse nihil.
Subuertensque probi, tractas mendacia: formas
Authoris: methodo complaceásque tuæ.
Euomis in picram, iecori, stomachoque nocere:
Subuersis facit hæc sola sed ipsa, refers.
Omnia si nunc scis, nec scis quid picra vocetur:
Nec quibus in morbis tota petenda memor.
Subuertens picram, quotiésque medeberis ægris,
Subuersum toties ventriculum ipse vomas.

Picris πικρὶς, cichorium amarum, syluestréq; est: quod aliquibus heliotropium appellati placet, sed ab ipso longè differt. Quære dict. Cichorium, & Heliotropium.

Pinus πεύκη, à picea, & abiete arbor diuersa: estque notitiæ vulgaris: sed pinus maritima παραλία πίτυς Græcis vocatur, ab arbore autem pini fructus pinea nux κῶνος, στρόβιλος, appellata est. Quære dict. Nux pinea.

Pica ἡ κίττα, auis cuiuis nota, humanas quæ effingit voces: Persius poëta.

Picas quis docuit verba nostra conari? .. magister artis, ingeniique largitor venter, negatas sequi voces. De huius auis carne ad ciborum vsum nemo fuerit appetẽs, neque sollicitus: nam canibus rabidis dicata augurantur.

Pica κίττα, malũ est quod mulieres vitiosis refertas humoribus infestare consueuit, grauidas præsertim: appetũt enim maximè per hoc acida, & acerba, nõnunquam acria etiam: interdum vel cymoliam terram, vel testas, vel extinctos carbones aceto maceratos, aut alios huiusmodi cibos absurdos. A varietate plumarum picæ auis, vel quòd hæc ipsa sæpenumero hoc vitio laboret, morbus hic nomen accepit.

Picus martius δρυοκολάπτης ab Aristotele, id est, quercus percussor: nomen habet apud Latinos à Pico Saturni filio, vt scribit Plin. li. ix. cap. xviij. huius auis tres notantur species, quarum nulla cibis est idonea.

Picys πηχὺς, seu cubitus, vel vlna, fosile maius appellatur: quo etiã nomine pars hæc tota dicitur Brachium Celso. nam cercis seu radius, fosile minus est, & constat brachium ossibus duobus, vlna videlicet, & radio componi: sed cubiti, id est, vlnæ tuber seu caput, ossis adiutorij annexum, oleocranum appellatur.

Piper πέπερι, dicernitur triplex sub genere eodem, nigrum, album, & magnum: quod peruenit ad maturitatem, fit colore nigrum: quod nondum maturuit, sed maturescit, colorem album seruat postquam immaturum carptum est: longum autem, piperis fruticis, vt in corylo arbore, flos dependens, prius fructum, quàm concipiat, colligitur. Diosc. li. ij. cap. clj.

Piper aquaticum ὑδροπέπερι: & piperapium ἡ ἄκορος Apuleio appellatur: quoniam apes suspensa aluearijs earum herba, examinibus non diffugiant. Quære dict. Hydropiper: & Acorus.

Piperitis

Piperitis πιπερῖτις, siliquastrum, hoc est, costus hortensis Ruell. suspicatur: cuius scriptum neque probat, neque improbat Gesnerus: quanquam pseudocostus siliquastrum esse non verisimile est. Siliquastrum enim piper. pedemontanum est, vbique frequens. Quære dict. Siliquastrum.

Pilorum palpebræ inuersio τριχίασις, est vbi pili inutiles, & oculos pungentes, in palpebris nascuntur: quemadmodum διστιχίασις est cum sub naturali ordine, pilorũ, palpebræ, alius ordo successit. Neq; ab his lõgè quidẽ φαλαγγῶσις, passio, in qua pilorũ subnascẽtiũ duplex, triplexq; acies, vel in superiore, vel in inferiore palpebra prouenit. Hoc fit, cum cilium introspectat, pilorum aciæ simul cum eo inuersa.

Pissasphalthon plerisque medicinæ authoribus Mumia est interpretatum: neque etiam ignorandũ Serapionis Arabis Mumiam Pissasphalthon Dioscoridis esse, si authoris verba vires, & locus in quo reperiatur inter se conferantur, cùm picis, & asphalthi vires repræsentet. Quære dict. Asphalthon. Diosc. li. j. cap. lxxxiiij.

Pistacia πιστάκια, officinarũ vulgus fisticos vocat. Est pistacium fructus strobylo proximus, qui ex Syria copiosè affertur. Nicander vocat psitacia, quæ nuci Græcæ, hoc est, amygdalo nostrati figura quadantenus respondent, Diosc. lib. j. cap. cxlj.

Pistolochia πιστολόχια, Aristolochiæ species quarta, quæ clematitis existimatur: tenuior cæteris, densis radicis capillamentis, iunci plenioris crassitudine. hanc quidã polyrrhisiũ cognominãt. odor omnium medicatus, hæc ex Theophrasto Ruell. li. iij. capit. iiij.

Pisum λεκιθὸς, ad leguminũ genus omne variũ nomẽ hoc vsurpatur, sed ad albũ potius, quã ad cętera cõuertitur: hoc quod habetur cãdidũ, alimẽti crassi, terrestrisque est, ad sanguinẽ crassum generandũ offenditur: flatus gignit, & stomacho pòdus intollerandũ. immaturũ vtilius coctum, quàm quod maturum metitur, & estur.

Pinguedo πιμελὴ, ab adipe seu seuo, quod στέαρ nominatur, differt, quia crassior adeps est: ac propterea animantibus totam naturam terrosiorem habentibus seuum prouenit, velut humidioribus pinguedo. Sunt qui omnem oleosam, & pinguem in animantibus substantiam adipem appellẽt: sed & pinguedinem totum genus hoc nominare licet. Quære dict. Adeps.

Pitys πίτυς, picea arbor, & pini species: vnde pityides, id est, strobili, pinearum nuclei interni: de qua re vide plura in dict. Picea & strobili.

Pityusa πιτυοῦσα, vulgò Esula, cuius radix Actuario Turpetum simpliciter est: & ad vsum eundem hodie vulgares Seplasiarij colligunt, turpetique vice medicamẽtis supponunt. Quære dict. Esula, & Turpetum.

Pix densa vel arida πίσσα ξηρὰ παλιμπίσσα, vulgus pharmacopolarum picem Græcam esse contendit ex Ant. Musa Colophonia, & Hispana est. Cornarius tamen resinam frictam φρυκτὴν Græcis dictam absolutè, Colophoniam esse attestatur. Præterea pix liquida ὑγρὰ πίσσα, pix naualis officinis est, quæ à ζώπισσα differt, id est, resina è marinis nauibus cum cera detasa.

Plegma φλέγμα, humor frigidus, ac humidus, colore albus, concoctione in sanguinẽ mutatus: atq; hac ratione cùm sit veluti ex dimidio coctum nutrimentum, nullũ quod eam expurget proprium organum machinata est natura. At pituitæ sedes in fundo ventriculi, & membrorum iuncturis esse scribit Gal. in li. de Humor.

Pituita in ventriculo generata, fertur cum his quæ ex cibi, potúsq; humoribus in iecur distribuuntur, cõcocta iam, sanguis euadit: quod autem pituitæ in venas fertur, animali etiã ex vsu est. Desiderat igitur non vtique euacuari, sed in corpore manens alterari: quòd verò in intestinis relinquitur, à bile ex iecinore in ea defluente abstersum, commodissimè, ac celerrimè per sedem eiicitur. Gal. li. v. de Vsu part.

Pituita efficit segnes, somnolentos, carnosos, cito canescentes, eius quoque vsus, vt articulorum motionem adiuuet, dominetúrque ab hora noctis tertia, vsque ad horam noctis nonam.

Pituitæ nõ naturalis quatuor sunt species, vna siquidẽ eius species valdè frigida est, adeo vt si calido loco obstruitur, dolores maximos excitet: Galeno authore li. ij.

de Differentia febrium, cap. v. hic humor etiam vitreus appellatus est eodem Gal. li. ij. Locor. affect. cap. j.

Pituitæ species altera est, quæ acida expuentibus videtur, minùs, quàm vitrea, magis verò, quàm dulcis, frigida.

Pituitæ species tertia, est quæ cum screatu expuitur: sensilem obtinens dulcedinẽ, ideóque dulcis nominata: sed non tamen exquisitè frigida est. Species quarta, est salsa, videlicet aut ob putredinem, aut ob salsæ serosæ humiditatis mixtionem.

Pituitæ etiam euacuatio, per medicaměta quæ in ore retinentur, & commanducantur, perficitur. Græcis ἀποφλεγματισμοὶ vocãtur, hoc est, à pituita quam ex capite trahunt. Sternutamenta quoque sub iis compræhenduntur, & cientia medicamenta, quæ per nares ipsas cerebrum euacuant.

Plantago ἀρνόγλωσσον, latifolia, & nerualis Apulleio appellata est & minor plãtago folio angusto, sed longiore, ad vsum quo superior quæsita: & præter hæc duo genera, tertium est, folio rotundiore sessili, hirsuto, in vsu medicorum frequentissimũ. Diosc. lib. j. cap. cxix. Gal. Simpl. lib. vj. & Composit. pharmaco. iij. Occurrit denique Plantago aquatica, de qua in dict. Alisma, & Arnoglossum.

Platanus πλάτανος, à foliorum latitudine arbor est appellata: similitudine, & figura foliis vitium simillima: cui congener in montium Segusiæ iugis reperitur, fructuque castaneæ paruæ simillimo, nec ingrato suibus impinguandis colligitur. nam & apri fructu illo oblectantur vescentes. Dioscorides fructũ platani pilulas appellat libro j. cap. xcj.

Plenes πληνές, è mari palma palmulæ, id est, dactili, sicut balani è fœmina, proueniunt, vt ex Polluce author Gesnerus est: vulgus syluestres dactas existimat. Quære dict. Dactilus, & Palma.

Plenitudo, est quanto grauior videtur sibi homo, tantò etiam plenitudinem quæ ad vires dicitur, creuisse constat. Si verò actus fuerit tentionis sensus, adauctam esse & alterã plenitudinem, quæ ad vasa nuncupatur, putandũ erit. Plenitudinis qualitas, est quæ ex coloribus partim, partim ex iis, quæ humorum naturæ coniuncta sunt, agnoscitur.

Pleuritis πλευρῖτις, est membranæ intrinsecus costas succingentis inflammatio: quæ morbus lateralis dici potest. Fit ex sanguine copioso calido, vt aliæ inflãmationes ad membranas prædictas præter naturã confluente. Amethodici duplicem falsò constituũt: veram, quæ supra diaphragma ad costas veras: falsam, quæ infra diaphragma ad costas falsas ex inflammatione, generantur. Curationis est author Fuch. de Medend. morbis lib. ij. cap. v.

Pleuritica febris, est quæ ex membranæ succingentis costas inflãmatione oritur: est igitur vena interna cubiti secãda: ac sine cunctatione sanguis secundum vires detrahendus, aufetendúsq;, donec pro puro liuidus effluxerit. Hipp. li. ij. Acutorum.

Pogoniæ πωγωνιαῖ, castaneæ barbatulæ dicuntur, quasi pubertatem ostentantes, nisi quis lanatas intelligat. Sunt etiam multæ pilis hirsutæ, quibus ostentatur Acusia Allobrogum inferior.

Polemonia seu polemonium πολεμώνιον, herba est quam Myropolæ Beẽn album vocant: eius radix candida, oblonga, tenuis, terésque, flos albus foliculo vasculi modo inclusus: folia polygoni multò maiora Ruell. saluiam erraticam existimat: aliqui herbam Tunicis: alij Rutam agrestem: nonnulli autem alij Rutam caprariam denominant, vt I. Agricola scriptum reliquit. Diosc. li. iiij. cap. vij.

Plumbum metallorum vilissimum, sed ad medicamenta valde vtile: facultate sua frigidum & humidum, ob id liquor frigidus quiuis in mortario plumbeo ductus dũ crassescat, se ipso frigidior euadit. Lamina plumbi in lumbis strata veneris insomnia sedat. hæc Sylvius. Plumbum frigidum siccum, quia terreum facultate sua scribit Geberus. Plumbi medicamina docet Diosc. lib. v. cap. xlvij. Nã Plumbago Molybdena est: de qua loco scriptum inuenies.

Polium πόλιον, herba idem officinis seruans nomẽ: cuius ad multa remedia venenato

nenatorum vſus probatur frequentiſsimus. Largus Tiniariam appellari opinatus eſt. Conſtat montanum polium in vſu eſſe potiſsimum, in cuius ſummo capitellum habet, cano hominis capillo ſimile: quod cum Tripolio confundit Plinius. Polij duo genera facit Dioſ. li. iij. cap. cv.

Pondo, vbi ſolùm citra alterius ponderis nomen poſitum fuerit, verbi cauſa, denarij libræ, ſemunciæ, vnciç, &c. librãm notari: pondo duo, libras duas: trepondo, libras tres: verùm ſi alteri iungatur, pondus ipſum ſignat: vt põdo ſelibram, quaſi dicas põdus ſelibræ: ſic quoque pondo denarij.

Polenta ἄλφιτον, ex hordeo madeſacto, deinde ſiccato, & toſto, fit. Præparatur autem hoc modo: Perfuſum aqua hordeum ſiccant nocte vna, poſtero die ſrigunt, deinde molis frangunt, ſeruántque in multos dies. Ruell. lib. ij. cap. xvj.

Pollutio nocturna, quę inſomnij eſt, ὀνειρωγμος, id eſt, libidinis in ſomno imaginatio, ac ſeminis per ſomnia profuſio. Eſt denique inuoluntaria ſeminis quoque profuſio, quæ Græcis γονόρροια eſt: id eſt, ſeminis excretio præter voluntatem, citra pudendi tentiginem. Fuch. de Med. morb. lib. iij. cap. xlij.

Polycnæmon πολυκναίμον, herba Origano ſimilis, ſurculoſa, ſolio origani: caule, vt pulegij, geniculis multis intercepto, ſine vmbella, tenui tamẽ in cacumine corymbo, boni odoris, & actis ad vrinæ ſtillicidia ruptáq; cũ vino bibitur. Dioſ. li. iij. cap. xc.

Polygala πολύγαλα, ſic nominata herba, quòd lactis vbertatẽ polliceatur: ea ſuſpicatur, quæ herbariis vulgaribus Cruciata, florem candidũ fœmina, & florẽ luteum mas, odoris ſuaui repræſentans, vocatur. Dioſ. li. iiij. cap. cxxv. Quære dict. Galion.

Polypodium, ſiue filicula πολυπόδιον, palmi altitudine, filici ſimilis, ſubhirſuta, non tenui perinde diuiſura, naſcitur. Radix piloſa, in qua continetur cirri, ſeu polyporum, craſsitudine digiri minimi, coloris intus herbacei, guſtu ſubdulcis, purgandi atrabilioſi ſanguinis vim per paucã habet. Dioſ. li. iiij. cap. clxvj. Gal. Simpl. li. viij.

Polycriton πολύκριτον, καὶ πολύκαρπον Hippocrati, eſt quod Dioſcoridi fidelius κραταιόγονον: apud Larinos adhuc nomen hoc retinuit. Theophraſto Cratægon. Quære dict. Cratæogonon

Polypus πολύπους, tumor eſt præter naturã natus in naribus, polypodis carni iuxta ſubſtãtiæ proprietatẽ aſsimilis: cui affinis σαρκῶμα, hoc eſt, carnis præter naturã in naribus incremẽtũ. atq; affinis quoq; huic μύξα, ſiue humor ex naribus fluẽs: qui mucus & pituita impropriè nariũ dicitur. Gal. lib. Secundũ locos κατὰ τόπους, iij.

Polypus πολύπους, piſcis, qui à pedũ multitudine nomẽ inuenit: ex molliũ genere eſt, pedibus octonis conſtans, per quos acetabula quædam diſperſa babet: quibus quod appræhenderet, ita retinet vt auelli nequeat. Cæterùm etſi ex mollibus eſt piſcibus, tamen vt ſcribit Galenus, duram carnem habet, & concoctu difficilẽ. Ariſtoteles de Hiſtoria animalium lib. iiij. Athenæus Dipnoſophiſt. li. viij.

Polygonatum mas πολυγόνατον ἄρρεν, geniculata radice herba, herbariis vulgaribus Sigillum Salomonis, appellatum. Eſt quoque polygonatum fœmina, officinis Lilium conuallium: vulgò Muſquetum maius nomen retinens.

Polygonum mas πολύγονον ἄρρεν, vulgò Cẽtinodia, Lingua paſſerina, & ſanguinaria herba, quòd ſanguinẽ fluentẽ coërceat: & corrigiola, ꝙ repat humi, appellata: Apuleio autẽ Proſerpinaca. cuius vires in li. de re berbaria deſcribit innumeras. Eſt & Polygonũ fœmina πολύγονον θῆλυ, Equiſetum Latinis nominata herba, ſiue cauda equina. Rura Caballinã, & Preſlam dicũr. Hæc ab radice numeroſos gignit ramuſculos tenues, aſperos, genicularos, coloris herbacei: ſed radix nigra eſt. Verũ polygonũ fœmina fruticat vno caule, arũdini teneri ſimili, dẽſis geniculis, & in ſe tubarũ modo ſarctis. articulos in orbem cingunt apices, ſoliolis piceæ ſimiles. naſcitur in riguis, vt equiſetum: eiuſq; viribus pollet, paulò tamen mitioribus Dioſc. li. iiij. cap. iiij.

Polygonum agreſte, πολύγονον ἄγριον, genus tertium adiecit Plinius, quod ſcribit pene ſimile arboris frutice eſſe, radice lignoſa, ſtirpe cedri rubicunda, ramis ſparti, binum palmorum, nigris, geniculorum ternis quaterniſuè articulis: cuius ſapor mali cotonei eſt. Hæc planta non inter berbas, ſed frutices adſcribenda eſt: quòd arbuſculorum

lorum minatur altitudinem,ſtipite & ramis ſparti,id eſt,alterius geniſtæ,atro virore infectis,ternis rutæ foliis ex interuallo fuſis,ſapore indomito,radice lignoſa. Ex ramulis dependent ſiliquulæ ternæ & quaternæ ſimul compactæ, ab eodem germine, teretes:in quibus ſinapis ſemen haud abſimile. Vulgus geniſtulam, & trifolium lignoſum vocat.

Polypremnum πολύπρεμνος,herba Theophraſto cuius ſuccus caudicibus arborum illitus,arbores à noxa defendere traditur,& copioſiorem edere fructum. An ea Sedum maius ſit,dubitat Ruell.cuius ſuccus eodem remedio aduerſus beſtiolas vſus eſt Democritus.

Polytrichon πολύτριχον,Adiantum album eſt,quod officinis Capillus veneris ſicut trichomanes Adiantũ nigrũ effigiatur,altera capilli veneris ſpecies. De quibus capita ſpeciatim fecit Dioſ.lib.iiij.cap.cxx.& cap.cxxj.Quære dict.Adiantum.

Poli,qui & cardines,& vertices dicuntur,ſunt puncta axem terminantia. Omnis enim linea duobus finitur punctis:poli itaque duo ſunt,Arcticus,& Antarcticus:alter Borealis,& Aquilonius,ac Septentrionalis:hic qui opponitur alteri, Antarcticus, & Noticus,ſiue meridionalis,à nobis nunquam videtur,ſed ab Antipodibus: quos eſſe certum eſt. Poli vtriuſque ſic deſcripſit Ouidius: vtrámque videlicet vrſam intelligens:

Magna,minórque feræ:quarum tenet altera Graias:
Altera Sydonias,vtraque ſicca,rates.

Pomum ὀπώρον,duntaxat fructus grandiuſculus,eo nimirum quo veſcimur,dictus:vt ceraſum,prunum,pyrum,meſpilum,appellatione poni veniunt:ab hoc quoq; quòd indigent potu,poma dici putat poſſe ex Varrone Geſnerus. Sunt præterea poma Setica,ſiue Syrica Columellæ,& Galeni zizipha:prouinciales Guyndolas vocãt. Officinæ Iniubas.

Pompholyx πομφόλυξ Græcorũ,eſt quod iſto ſeculo à Myropolis Nil appellatur:ſpecie ſola,non genere à Spodio,diſtat: Siquidem ſpodium nigricat, & plerumq; ponderoſius eſt,palearum pilorúmque plenum: Pompholix verò pinguis eſt, & candida,vſque adeò leuis,vt in auras euolare poſsit:Cuius duo fluxerunt genera, vnum ad aëris colorem vergens,ſubpingue: alterum magnopere candidum, ſummámque lenitatem nactum. Dioſc.lib.v.cap.xij.

Populus alba λευκή,altera nigra αἴγειρος. Albæ populi primus in folia germinis partus in vnguentũ cũ oleo,pingui & hyoſciami ſucco,adito pingui,cogitur ad pleraque valde vtile:nigræ verò folia cũ aceto illita vtilitate doloribus podagricis illinuntur. Reſinam fundit coniectore Dioſcoride, quæ in malagmata additur. Semen potũ,quod neutiquam mihi viſum eſt, ex aceto comitialibus vtile eſt. Quære plura in dict. Electrũ. Dioſcorides lib.j.cap.xciij.

Porrigo πιτυρίασις,eſt tenuiũ,ac furfuracearum ſquamularum ex capitis ſuperficie,citra vlcerationem,reſolutio. Barbaris Methodicis Furfur appellatur. hoc malum à pituita ſalſa mixta vitellina gignitur cholera.

Porrum capitatum πράσον κεφαλωτόν,& ſectiuũ,quod eſt aricinum, vti deniq; Tarentinum dictum κατὰ ἐνδυς γηθυλλὶς porrũ namque agreſte,ſiue vineale ἀμπελόπρασον eſt:ſtomacho magis aduerſatur,quàm ſatiuum, & plus excalfacit. vrinam,& menſes vehementius ciet:& contra ſerpentum morſus eſſe conuenit. Dioſc. lib.ij.cap.cxliij. Quære dict. Ampeloprasum.

Portulaca ἀνδράχνη,Serenus pulli pedem vocat:ſed portulacas ſylueſtres tres vocari authores ſcribunt:vna,quæ ayzoi ſpecies,quibuſdam telephyon, id eſt, faba inuerſa:altera ſcrophularia:tertia peplion. Quære dict. Peplis.

Poſca φουσκα,potio eſt quæ fit ex aqua & aceto Græcis ὀξύκρατον denominata & refrigerationis vires ſortitur. Sed vt Aëtius author eſt,ſi ſimplici ratione conſtruatur,refrigerat,& humectat:condita tamen & calorẽ ſibi,& ſiccitatem adſciſcit. Conſulúntque medici Græci poſteriores ea potione abſtinendum,quòd facilè putrilaginem concipiat qui ex eo contrahitur humor: item propter noxam quam neruis infert.

fert. Ruell. lib. j. capit. centesimoquadragesimoquarto.

Potamogetum ποταμόγειτον, folium betæ simile habet, hirsutum, paululum supereminens extra aquam: ea creditur esse herba, quæ in vadis fluminum freques emicat, betæ foliis, sed minoribus, super aquam expansis. Castor radice sanabat strumas, & duritias: quæ eius descriptione videtur Equisetum, non Diosc. potamogetum lib. iiij. cap. lxxxvj. Ruel. lib. iij. cap. cxxj.

Poterium ποτήριον, καὶ νεῦρας, spinosus frutex, lanugine spissus, ramulis longis, mollibus, lentis, tenuibus: foliis paruis, rotundis: flore exiguo, candidi coloris: semine nullius vsus, sed gustu acuto, & odorato. Nascitur in aquosis, & collibus. Galenus sub hoc nomine Neuras Poterium intellexit: vtrumque tamen distinxit AEgyneta. Diosc. lib. iij. cap. xv. Ruell. lib. iij. cap. xv.

Præcordia ὑποχόνδρια, humida & frigida, tum venæ pulsatiles, ac nerui frigidi, simul cum carne quadam spongiosa. At præcordiorum sanguis in mulierculis trãsit quodammodò in lac, sic dictum, tsucculentum. Quære dict. Hypochondria.

Primula veris, officinis herba paralysis: in eduliis, & acetariis non inutilis, neq; ad medicinam insalubris. Quære dict. Phlomitis, quoniam hæc ipsa est.

Pothos πόθος, flos duum generum, alterum hyacinthi flore: alterum sine colore candidum, quo sepulchra mortuorum olim coronabantur: quasi desyderatis esse dicatum, & à quo nomen. Floret æstate vtrunque, diuturnius tamen candidum. hæc ex Theophrasto, & Plinio, Gesnerus. Ruell. lib. ij. cap. cxlv.

Principium, est quod cum nõ sit ex aliis, neque ex alterutris, ex seipso alia omnia fiunt, hoc est, res naturales omnes. Res autem naturalis, est quæ cõstat ex naturis: sed rerum naturalium genera, sunt elementa, animalia, vegetabilia, mineralia, mixta, imperfecta.

Principium in morbis trifariã sumitur, primùm propriè, primus exquisitè insultus, seu prima morbi inuasio: quæ simplex est, & omni latitudine caret, appellatur. Secundò, principiũ, est quod latitudinẽ obtinet, & ad tertiũ vsq; diẽ extenditur. Tertiò, principium, est quod maximè à medicis intelligitur, totius morbi pars, quæ coctionis signis definitur: tunc enim primùm finitur morbi principium, cùm coctionis signa manifesta apparuerint. Quære dict. Augmentum.

Priapismus σατυρίασις, καὶ σατυριασμος, est pudendorum palpitatio, phlegmonosum quendam seminalium vasorũ affectũ sequens, arrigeente & intẽdente se interim hominis genitali. Nomen huic malo fecit prona in venerẽ Satyrorum Iuuentus.

Prasion πράσιον, Marrhubium album, siue odoratum est: frutex ab radice ramosus, candicãs, subhirsutus, ramis quadrangularibus. folium pollicem æquat, subrotũdum, hispidum, rugosum, gustu amaro. semen in caulibus, & interuallis. flores verticillaro ambitu, asperi. nascitur propter rudera, ruinas, & ædificia. Ex eo serapium ad stomacho malè habentes, & pleuriticos factitatur. Diosc. lib. iij. cap. xcix. Quære dict. Marrhubium.

Prodromon vinum, & prorropon ὁ οἶνος πρότροπος, ἤ πρόδρομος: è transmarinis in Lesbo nasci dulce scribit Athenæus. Galeno Lesbiũ vinum, vt pote generosum semper laudatũ, quod crediderim vectitium vinum è creta, hodie Candia, ad nos trãslatum, nomine Maluaticum omnibus appellatum: non quale Maluense quod ad Rhodani tumulos Allobrogum, & Arecomicorum vicinia, nascitur, & bibitur: haud maiore quidem cęteris deliciarum vel palato, vel spectaculo. Vini genera quæ sint docet Diosco. lib. v. cap. v. cum cæteris subsequentibus cap.

Porpago, vetula vitis est, quæ per inflexos arcus suppressa obruitur, vt ex vua plures emergãtur, id est, palmitũ altera plantatio: siue ex vetere vite in nouam reductio.

Propolis Largo, cera sacra est: nonnullis quoque prima iuuenum apum fœtura: aliquibus tamen aluearis superficies, hoc est, ab ipsius ostiolo manãs superfluus liquor: rusticis cera virginea appellata. Diosc. lib. ij. cap. lxxvij.

Prunus arbor, κοκκυμηλέα, καὶ κόκκυμηλον fructus: damascena item prunus, & syluestris: cuius fructus austerus, & adstringens expetitur. Satiuæ autem fructus stomachum malè habet. Diosc. lib. j. cap. cxxxvij.

Pruna hordeacea priscorum, Cerea esse suspicantur medicinæ peritioribus: atque genus occurrit aliud, minus cæteris, quod Myxon Græcis, & Myxarium: Myropolis nostratibus Sebestem appellatur. Quære dict. Mixa Prunellus, Virgilio Spinum dictum, est prunorum syluestrium frutex, siue arbuscula, vnde seplasiarij suá desumunt Acaciam: de qua loco suo dictum satis. De pruno meliore cultura fructum mitiorem ferente: hęc lusimus:

Horrida Prunus eram vili neglecta colono,
Cuius damnabat me quoque posteritas.
Errabunda malas inter remorata ruinas
Degebam, vepres inter & ipsa graues.
Hispida tum fio, valuit quia pauperis horti
Improba vis fuerim cortice plena rugis.
Carpebant passim capreæ mea membra secaces:
Carpebant humilem me comitésque feræ.
Infecitque meos depasto germine partus
Formica est pestis sed Scolopendra mihi.
At bene successit domini properata mei mors:
Solerti alterius digna labore frui.
Corporis hinc nostri partes diduxit inultas:
Neglectam me me noluit esse diu.
Siue erumpentes circum radice nepotes
Perstrinxit, lubrica falce deinde secat.
Atque loco transfert visa telluris, & aura:
Siue ferit facili me comitante manu.
Quæ quondam fueram senio prærepta fugaci:
Nunc iterum domino nascor adulta meo.
Et pario celeres mira dulcedine fructus
Gustanti, cuius strinxerat vlla manus.
Deiectos stomacho reuocant, primúmque palatum
Restituunt, variis complaceántque modis.

Podagra seu arthritis ἀρθρῖτις, mala eiusdem sunt speciei. differunt itaque nō toto genere: sed locis patientibus: in vtroque enim, articulorum est imbecillitas, & humor à natura alienus ad hos ipsos cōfluens. Quapropter si in pedibus constiterit hæc fluxio, podagra appellatur: si verò reliquos artus occuparit, Arthritis, id est, morbus articularis nominatur. Generant autem hoc malum cruditates, superfluus rei venereæ vsus, vini nimia potio: & his similia. Fuch. lib. de Medend. morb. iij. cap. liiij. Hoc quoque de podagra medicamentum emplasticum, ad Huguetum Solerium, virum iudicio, & experientia candidum, post aliquot vnà haud insuetas confabulationes, direxi:

Exus longæui farctum pinguedine corpus
Anseris, à pluma sepositúmque sua.
Intestina dein neglecta è ventre reuellis
Impiger, has partes colluis inde fece.
Pulmonis viscus, iecoris viscúsque cruentum,
Et caput, & latos protinus abde pedes.
Infarcis vacuum vulpis de corpore ventrem
Anseris: hoc primùm est conficientis opus.
Sit caro frustatim inscissa, in partésque minutas:
Et cute diuulsa quæque terenda, teris.
Hinc maris adde salem, tanto cum pondere mellis,
Metitus fracta postpositáque faba.
Pondere sint æquo sagapenon, bdellion, opo,
Terbynthi lachrima & pondere iuncta comes.
Pingue recens misces Arabo cum thure suillum:

Verruceis in pingui propolidémque liquas.
Et quos pinguis habet tellus putredine vermes:
Et quod Castorium pharmacopola vocat.
Fermentum tritici farrisque siliginis æquè
Admisces: gummi conglomerásque pila.
Conglomeras massam vulpis cum carne dolosæ:
Anser erit pleno denique ventre satur.
Componis flammis redolentia ligna, focúmque
Et tereti figis dum decet ista veru.
Quod quoque destillat stagnato vase recundis:
Vngis & affectos molliter articulos.
Et quoscunque vides detentos sæpe podagra:
Et quoscunque vides deperiisse gelu.

Psydracia ψυδράκια, sunt exiles eminentiæ, & excrescentiæ pustulæ similes, in summa capitis cutis superficie erumpentes. Sic etiam ἐξανθήματα, capitis cutis sunt vlcerationes subrubicundæ, & asperæ. Manard. lib. vij. Epist. ij.

Pseudanchusa ψευδάγχουσα, doris est, anchusæ similis, lanuginosior, & minùs pinguis, tenuioribus foliis, radice succum rubrum fundente. in sabuletis prouenit. Ruta Orcanetam vocant, & lanatum infectores.

Pseudocasia ψευδοκασσία, est, inquit Gesnerus, gustu, neque acri, neque odorato, corticibúsque medullæ adhærentibus. Similior casiæ, quàm explicari possit, inuenitur: quæ gustu coarguitur, cum nec acris, nec odorata sit, hærentémque medullæ corticem habeat. Dios. lib. j. cap. xij. Quære dict. Casia.

Pseudocinnamomum, ψευδοκιννάμωμον, καὶ κινναμώμις, inualidi odoris, solutarúmque virium, vocatur etiam zingiber, cùm tamen sit xylo cinnamomum, præbens quandam cinnamomi faciem. Diosc. lib. j cap. xiij. Quære dict. Cinnamomum.

Pseudobunium ψευδοβούνιον, Bunij genus æmulum, foliis napi acribus: palmi altitudine fruticat, agri gustu. Tormiã, atque stranguriam, laterũque dolores sanant quaterni eius rami poti in aqua: cum vino & sale strumas discutiunt. Quære dict. Bunium. Diosc. lib. iiij. cap. cix.

Psilothrum ψίλωθρον, καὶ ἄμπελος λευκή, id est, vitis alba, siue Bryonia. quandoque pro succo, siue spissamento Amerinę salicis, cum nitri pari pondere psilothron est, id est, depillatorium. interdum pro eiusdem arboris semine vsurpatur. Quære dict. Bryonia.

Psora ψωρὰ ποά, aut à scabro herbæ habitu, aut quod scabiei medeatur Aëtio dicitur: cuius vstæ arborum fumo erucæ moriantur. ea est quæ vulgò Scabiosa, ex Ruellio, & Gesnero, suspicatur: cùm nomen idem prætendere videatur. Inferiores Allobroges Abrotanum fœminam Scabiosam vocant.

Psora ψώρα, καὶ λέπρα, passio vtraque, summæ cutis aspritudo est, cum pruritu, & absumptione corporis. Lepra autem altiùs, circularibúsque erosionibus cutem depascit, & piscium modo scamulas ex se remittit. Psora verò summam corporis cutem exedit, & varias habet figuras, furfureáque magis ex se corpuscula edit. Latinis Scabies dicitur.

Psyllium ψύλλιον, pulicaria herba est, quod semen sit effigie pulicis: siue quòd sua facultate pulices euocet, nominata est. Eius semen in mucaginem excipitur: cuius deinde vsus medicis frequentissimus. Diosc. lib. iiij. cap. lx. & lib. vj. cap. x.

Ptarmice πταρμική, quòd sternutamenta fiet, herba Sternutatoria dicta est: à quibusdam pyretrum syluestre notatum: aliis Tharco hortensis, siue Schargum à Ruellio, reclamante tamen Gesnero, existimata. Herba hęc mea quidem sententia veteribus indicta, quæ olitorum diligentia, & industria nobis in vsu venit: folio est hyssopi, longiori tamen, quòd dum editur, saliuam prouocat sua caliditate. estur in acetariis cum sale, & oleo. hæc C. Stephanus.

Pterygium πτερύγιον Græcis, pinnaculum Latinis est medicis, hoc est, carnis in-

crementum circa vngues tum articulorum pedum, tum digitorum manuum, partē eorundem operiens, quòd in formam pinnæ euehatur: dissimiléque paronichio est: cuius quære dict.

Pteris πτερὶς, filix est: quæ duplex occurrit, mas videlicet, & fœmina: nomine alio Nymphæa, & geniorum fuga, quia spiritus nequam fugare suspicio est: sed fabulę. Quære dict. Filix.

Pthyas, inter aspides serpens refertur, de quo Plinius verba faciens ait: verùm ex iis quæ referre fas sit, impubium puerorum contra saliuas aspidum, quas pthyadas vocant, quoniam venena in oculos hominum expuant: per quæ & mordendo etiam repente interficiunt. Verùm ante mortem cogitur percussus ad vomitum crebrum, & conuulsionem. Gal. in lib. Theriaces ad Pisonem.

Ptisana πτίσσανη, hordei cremor est, non autem repurgatum hordeum, & integrum ad edulium paratum. Est quoque cum aqua simplici ebullitio, de qua bibunt qui ægrotant febrientes cum quopiam serapio. Lege Hippocratem in lib. de ratione victus in Morbis acutis: vbi ptisanæ faciendæ docet modum.

Pueri purgationibus planè inepti existunt, cùm nondum iustam incrementi perfectionem consequuti sint. Si igitur eorum aluus fuerit adstricta, mel cibo adiiciendum aut resina terebinthina, quæ liquida est, qualis Segusiana, quæ ciceris quantitatem æquet, exhibenda. Vide AEgynetam libro primo, capit. septimo. Pueriles item morbus, epilepsia est: quoniam sæpiùs in infantia, & pueritia, quàm in alia ætate, corripiuntur.

Pus optimum est, quod candidum, corpulentum, miniméque fœtidum: &, vt optima vrina habeat sedimentum candidum, æquale ac minimè fœtidū: ex quibus quidē indiciis febr. diaria cognoscitur. Gal. lib. j. de Diff. febr. cap. viij.

Pudendorum naturalium vlcera, sunt quæ quādoque citra inflammationem oboriuntur, interdum attritu ex longa continuáque equitatione cum inflammatione fiunt: ob idq; medicamentis indigent siccioribus, cuiusmodi sunt ex charta cōbusta, anethum vstum aridum, aloë arida, cuius præsens remedium est, & pistolochiæ radix. Curationis author Fuch. de Medend. morbis lib. iij. cap. xliij. Gal. de Locis affec. lib. vj. cap. vj. & ad Glauc. lib. ij.

Pugillus medicorum, est id quod comprehensis alterius manus digitis complecti potest, differtque à manipulo, quo medici in formulis notandis simplicium, vtuntur: quoniam pro mensura florū experimendorum, altero abutuntur medici posteriores.

Pulegium γλήχων, fragrantis odoris herba, præsertim quæ montium iuga colit, atque interdum valles: quæ in mare purpureos habet flores, in fœmina flores albos producit: mare hæc efficacior ab authoribus traditum est. Vires, non formam docet Dioscorides lib. iij. cap. xxx. Est deniq; pulegiū sylueстre, Calaminthæ simile, sed maius, odoréque haud absimile: vt lib. eodem Diosc. docet, cap. autem xxxiiij.

Pulicaria ψύλλιον Græcorum est, Latini hodie idem nomen retinuerunt. pulicaria epota, corpori roti frigus, & torporem cum exolutione, & mœrore quodam affert: ita vt animum despondeant. Cui antidota omnia quæ exhausto Coryano auxiliantur. Diosc. lib. vj. cap. x.

Pulmo πνεύμων, cordi quatuor fibris, quæ λοβοὶ dicuntur, circundatus est, duabus in dextra ipsius parte, duabus in sinistra. Præter has, quinta in dextra Thoracis parte exigua admodum apparet, quæ alterius velūti soboles est. de pulmonis affectibus, & in dypsnea, & in voce affecta petendus est Gal. locorum affect. libro quarto, capit. vij. viij. & ix.

Pulmo πνεύμων, arteriosus ex lenibus, & asperis arteriis compositus, respirandi organum à natura confectum, cuius meatibus obturatis ab humoribus crassis, lentisq;, suboriuntur varij morbi: ex quo ipsum corpus colliquatur miserè.

Pulmonaria Σιαπῦρος consiligo, vel pata-Leonis, suspicatur: & Enneaphyllon Plinij Gesnero videtur. Nam pulmonaria, quæ alioqui Pepanos vocatur, Buglos

glossi folio albore maculato conspicitur, sed promisso magis, atque leuiori instar pulmonis notato, & flore cum rubedine purpureo apparente, inde nomen traxit. Valles colit humidas, & nemora.

Pulmones, secundum varia atque diuersa animantium genera, facultate sua operantur: vt marinus pulmo recens, tritus, & illitus, podagras, peruionésque emendat. Suillus & agninus, vrsinúsque pulmo impositus, attritus à calceamentis cõtractos, ab inflammatione tuetur. Vulpinus verò si arefactus bibatur, suspiriosos adiuuat. adeps quoque liquefactus, infusúsque, auris dolorem finit. Lupinus quoq; hepaticos assus, eiúsque emendat, quemadmodum rabiosi canis, rabiosos homines sanat: vt gladiatoris quoque occisi iecur prodesse epilepticis scribit Largus.

Pumex, probabilior tofus, quàm lapis, cuius probatio, vt magnoperè leuis, spongiosus, scissilis, nec arenosus, item teri facilis, & candidus: postquam operosè crematus est, adstringit, gingiuas absterget, purgat cum calfactione, quæ caliginem pupillis offendunt. explet vlcera, & ad cicatricem perducit. excrescentia cohibet.

Punica malus, ῥοιὰ, καὶ σίδη, vulgò Granata arbor, & malum punicũ fructus: contractum à regione nomen. Punici mali differentiæ sunt, Apyrenum, ἀπύρηνον, cui lignosus nucleus abest: communes nucleos habentium quinque species, dulcia, acria, mixta, acida, & vinosa. Quære dict. Malum Punicum.

Pulsus, est qui in arteriis extremas membrorum partes occupantibus, per systolem & dyastolem cordis motu inquieto discernitur, dignoscitúrque: à quo siue tandẽ temperies, siue intemperies prædicitur. Vel, pulsus, est cordis motus, & arteriarum, sensilem, quò attolluntur, & submittuntur, demonstrans effectum.

Pulsus duplex est vsus, sublatione seu dilatatione, quæ διαστολὴ est: aër frigidus attrahitur, qui vitale robur, vnde spiritus quoque animalis gignitur, excitat, & recreat. Submissio autem, seu contractione arteriæ, συστολὴ nominatur. Galenus in lib. de Vsu pulsuum: & de Pulsibus.

Pulsuum genera ex Galeno secundum ordinem sequentem, compræhensis etiam differentiis, cognoscuntur. Primum ergo genus, est quod ex motionis tempore sumitur, & tam in sublatione, quàm submissione consideratur. Diuiditur autem in celerem, tardum, & mediocrem: pulsus celer, est cum modico tempore mouetur arteria: tardus, contrà: qui longo tempore modico mouetur interuallo: vel, qui multo tẽpore finit motum.

Pulsus mediocris, est qui quod ad motum attinet, quodã modo medio se habet.

Pulsus genus secundum, à quantitate sublimationis, hoc est, dyastoles, sumitur. nam quælibet arteria tanquam corpus tria sortitur interualla, longum, latũ, & profundum.

Pulsus longus, est qui longitudine naturali pulsu maior inuenitur. Latus, est qui latitudine notatur: altus verò profunditate. contrarius his, breuis, angustus, & humilis, magnus, qui longitudine, latitudine, & profunditate, auctus appræhenditur. paruus contrà, qui apparet imminutus.

Pulsuum tertium genus, à robore virtutis desumitur: cuius tres differentiæ sunt, vehemens, languidus, & mediocris. Vehemens, est qui tangentis medici manum valdè pulsat, ferítque: languidus, est qui inualidior, atque imbecillior perspicitur. medius, qui quandam proportionem seruat ad vtrunque.

Pulsuum genus quartum, in arteriæ consistit corpore, atque substantia: diffunditur autem differentias tres, durus, mollis, & mediocris. Durus, est cùm siccus, coriiq; modo rigidus in occursu apparet arteria. mollis, cùm carnosus, spongiosusvè apparet. mediocris, qui inter medium se habet.

Pulsus genus quintum, est quod ex quantitate infusionis, seu plenitudinis arteriæ pendet: à quo pulsus plenus, vacuus, mediocrísque. Plenus, qui arteriam plenior ẽ ostendit, & submissionem eius succo impeditam. Vacuus, qui bullæ modo sublationem efficit. mediocris, cùm arteria mediocriter plena est.

Pulsuum genus sextũ, à qualitate caloris qui in corde habetur, & in arteria quo-

dam modo magis euidenter apparet,desumitur:cuius tres sunt differentiæ, calidus, & frigidus,mediocrísque.

Pulsuum septimum genus,in tempore consistit,cuius differentiæ tres sunt: creber,rarus,& mediocris. Creber,frequens seu densus est,cui breue quietis,hoc est, interualli tempus est. Rarus,cui longum quietis tempus est. Mediocris,cui mediocre.

Pulsuum octauum genus,secundum rhytmum est. Rhytmus verò, est proportio temporis ad tempus:cuius differentiæ tres occurrunt,pararhytmus, heterorhytmus, echrytmus.

Pulsuum genus nonum,quod in omnibus prædictis generibus iuxta æqualitatẽ, & inæqualitatem inuenitur. Pulsus æqualis absolutè,est vbi omnino pares sunt differentiæ pulsuum:inæqualis autem,contra.

Pulsus deficiens,est quando non solùm in vno,aut etiam pluribus magnis, vnus minor apparet:sed totus nonnunquã quoque motus aboletur. hinc est, quòd non solùm ad duas,sed ad tres,pluresvè percussiones,immobilis manet arteria.

Pulsus intercidens,est cùm expectata quiete in medio tãquam superuacua aliqua percussio intercidit:& est deficienti cõtrarius. Pulsus mutillus, seu decurtatus, μειουρὸς Græcis,est quando primo pulsu secundus paulò minor fit:& tertius secũdo, quartúsque tertio pari modo:ídque deinceps,vsque ad plures.

Pulsus desinens,ἐκλειπὸν μείουρος,est qui perpetuò diminuitur, neque vnquam decrescere cessat,in immobilitatem, ac quietem prorsus finit: atque in se agit varia differentia.

Pulsus caprisans,est cùm aliquantulum intercisus videtur, deinceps multò citatior apparet:dictus à caprarum saltatione.

Pulsus vndosus κυματώδης, fit quando non simul vniuersa materia dilatatur, attolliturvè.sed primò pars eius prima, deinde secunda, mox tertia, ab hac quarta, motu continuo manente,in modum vndarum sese eleuantium: sic quidem vt altera vnda semper priorem excipiat.

Pulsus vermiculans σκωληκίζον, est quando vndosus in paruitatem desinit, ac immutatur: ita formicãs pulsus hunc sequitur,qui fit cum motibus multis amissis in vnum,eúmque prorsus exiguum desierit. Huic adhæret pulsus hecticus, qui semper cum febre hectica sui similis manet.

Pulsus conuulsiuus,est qui vtrinque ab extremis retractus, conuulsus videtur. Turbulentus verò,est in quo nihil tale cum cæteris reperitur.

Pulsus serratus,est ἐμπρίων cum alia pars arteriæ dilatata, alia minùs, ob ipsius duritiem esse videtur.

Pulsuum decimum genus,ex inæqualitate profectum,ex ordine,& inordinatione nascitur. Pulsus æqualis,est omnino etiam ordinatus: inæqualis, etiam inordinatus existimatur.

Pulsus iræ,est qui magnus,vehemens, celer, & creber sentitur. pulsus lætitiæ, est qui magnus,rarus,& tardus:at vehementia à superiore differt nihil. Pulsus tristitiæ, est paruus,languidus,tardus,& rarus quoque depræhenditur. Pulsus timoris recẽtis, & vehementis,est celer, vibratus,inordinatus,inæqualísque:sed inueteratus,iam Tristitiæ habet similem. Galenus librorum quatuor,de Pulsuum different. & de vsu pulsuum est voluendus:& Fuch. Comp. medic. lib. cap. vltimo.

Purgatio,est humorum qui in sua qualitate molestant,euacuatio.neque enim hîc per qualitatem intelligenda est caliditas,frigiditas,humiditas,aut siccitas: sic enim alteratio citra vacuationem sufficeret: sed qualitas hoc in loco nihil aliud significat,quàm genus humorum vacuandorum,& corpus molestantium. Itaque humorum vacuandorum qualitas perpendenda est, vt quod genus humoris seu qualis vacuandus. Obseruandum denique Hippocratis dictum sic inquientis: Inspicere oportet regionem,tempus,ætatem,& morbos,in quibus conueniat,aut non. Gale. lib. j. Aphoris Hippoc. parte ij.

Punctura,seu punctio,affectus est cùm ab acuto,ac gracili caro vulnerata est: si

verò

verò à graui, cõtusio, aut concussio dicetur. Quod ab erosione ossi cõtingit, τέρηδὼν, id est, caries: in aliis partibus, vlcus appellatur. quin & alio modo nuncupare licet. Gal. Constit. Artis.

Pupilla, alioqui vuea, foramen est quo oculi acies notatur: atque in eo hæ fiunt passiones, vt μύδρίασις, quando pupilla colore nihil euariat, sed multò quàm cõsueuit, latior fit: vt interdum iridis circulo appropinquet. Latinis pupillæ dilatatio & effusio dicitur φθίσις, contrarium planè malum est: in eo enim pupilla angustior, obscurior, rugosiórque fit: Latinis diminutio, & tabes pupillæ nominatur. ὑπόχυσις, καὶ ὑπόχυμα, est vbi humor lentus, & glaciei modo inter corneam, & crystalloydẽ concretus circa pupillam subit. Vulgus medicorum Cataractam vocat. Fuch. Comp. medic. lib. j. cap. xxvij.

Pustulæ seu vesicæ oculi φλύκταιναι, sunt exiguæ bullæ quædam supra corneam eminentes: quales iis potissimum accidunt qui exanthematis affliguntur: ab ebullitione, & feruore, quasi ἀπὸ τοῦ φλύειν, sic dictæ. Gal. in lib. de Oculis Theorem. vj. cap. x. in quo tractat de Oculorum vulneribus, scabie, & vngue cum curatione.

Pustulæ nocturnæ ἐπινυκτίδες, vlcuscula sunt sponte nascentia, pustularum figura, subrubra: quibus disruptis sanies eruenta defluit. Nomen hinc acceperunt, quòd interdiu quidem non multùm infestent, noctu verò grauiore dolore torqueant. Sunt & φλυκτίδες, καὶ φλυκταινίδες, paruæ pustulæ veluti bullæ, similes iis quæ in corpore à feruida aqua torrefacto, contingunt. Hippoc. φλυσεῖς dicuntur.

Purulenta excreatio ἔμπυημα, καὶ ἔμπυικοι, est suppuratio, hoc est, suppurati seu purulenti qui vocantur. Fit quando abscessus in mẽbrana intrinsecus costas succingente: aut aliqua alia thoracis factus aceruatim rumpitur, & in vacuum thoracis locum effunditur inter pulmonem, & membranam costas succingentem. Interdum propter sanguinis eruptionem vlcere ad cicatricem non perducto, aut cùm fluxum ex capite illuc manantem, vt in angina: & qui ea liberantur, his ad pulmonem vertitur. Curationem docet Fuch. Medendor. morb. lib. ij. cap. viij.

Pyrgitis, vnum ex nominibus est phyllitedis: cui vulgare lingua ceruina contigit: quoniam verò vmbrosis in locis, sed non omnibus nascitur. Quære Phyllitis.

Pylorus πυλωρὸς, chirurgis portonarius, exitus fundi, id est, sedis: post quem sequitur γάστρος, καὶ ἔκφυσις, deinde Ieiunum intestinum, &c. Quære dict. Intestina.

Pyronoeides, vertebræ secundæ ceruicis processus imaginatur, dictúsque: quia turbinata figura est: sursum autem spectat, atque ab anterioribus vertebræ secundæ partibus proficiscens, valido quodam rotundóque ligamento capiti alligatur: eíq; summa vertebra locum cui aptè ac tutò inuitatur, præbet: in eadémque transuersum quoddam ligamentum oritur, quod illi intus aduoluitur. Hunc ipsum processum Anathomici à dentis similitudine odontoeide vocant. Hippocrates autem totam secundam vertebram, dentem denominauit. Vide plura apud Gal. in lib. de Ossibus.

Pycnocomon πύκνοκόμον, coniectoribus Dioscoride, & Plinio, ea herba est, quæ vulgi sententia Barba capræ vocatur. hæc habet Erucæ folia, crassiora tamẽ, & acriora: radicem rotundam, lutei coloris, terram redolentem: caulem quadrangulum: florẽ Ocimi paruum, tenuémque. hæc Io. Agricola.

Pyrethrum πύρετρον, à feruido sapore herba dicta: vulgaribus per-Alexandrinus, ab ignea, causticáque, necnon adurente vi, dictum: qua mansu potentiùs, quàm pro caloris modo elicit: vnde & Saliuaris quoque Latinis dicitur. Diosc. li. iij. cap. lxix. Galenus Simpl. lib. viij.

Pyrastrum ἀχράς, syluestre pyri genus, quod tardissimè maturescit: folia salicis vulgaris simillima habet, decidua, albicantia: fructum intus & extra herbaceũ quod ad maturitatem non peruenit. strangulat edentem. Ad pagum Pontis aquosi Montis argiui viciniam me semel pyrastrum cum fructu vidisse, & gustasse fructum, memini, non sine meo & comitibus periculo. Dioscorides libro primo, capit. cxxxij. alia atque diuersa descriptio est.

Pyrina, ὀξυάκανθα, officinis Berberis: rusticis spina vineta: de qua plura in dict.

Spina acuta, & Oxiacantha leges.

Pyrites lapis, de quo æs perficitur: Marquasita æris dicta quibusdam putatur. postquam pyrites lapis adustus est, & in calcem redactus, nonnullis diphryges appellatur. Tam crudi, quàm vsti vis est, excalfacere, abstergere, offusam caliginem expurgare, duritias concoquere, & concoctas discutere, resina exceptus excrescentia in carne cohibet. Diosc. lib. v. cap. lxxxix. Galenus Simpl. lib. ix. Geberus Metamorphoseos metallor. lib. j. ij. & iij.

Pyritis Galeno πυρῖτις, Nardus montana videtur, & Neris, aliud quàm Nerion simplex. Descriptionem habes in dict. Nardus.

Pyrus arbor, ὄχνη ἄπιος: pyrum pro fructu ἄπιον, ὄχνη: syluestre autem pyrũ παρὰ τὸ ἄγχειν, id est, à strangulatione dictum: quod quidem pyrastrum dicimus; & pyraster quoque ἄχρας. Sicut Itali, & Romani pyris sua indiderunt nomina, vt constat ex Columella, sic etiam Galli, cæteræque orbis gentes, à figura, sapore, odore, & interdum loco, regione, & ferentibus nomina suis finxerunt arboribus, præsertim pomis, & pyris: hic memorare superuacuum duxi Diosc. lib. j. cap. cxxxij.

Pyropus πυρωπὸς lapillus, officinis Rubinus: plurimus in insula maris Indici, dicta Zaylon, Ludouico Romano Patritio referente. hic inter gemmarum lapidumvè fragmenta, Arabibus maximè medicis adnumeratur, & vsui recipitur.

Pyxos πύξος, Buxus arbor nostras, pyxidas componentibus ad medicamenta reponenda vsui quotidiano à Myropolis, persamiliaris. vnde Alabastrum omne in quod odorata, & exquisita reconduntur, cuiuscunque materiæ sit, Pyxis appellatur. Arbor, producit semen humores egregiè per inferna ad drach. duarũ p. euacuans. Quære dict. Buxum.

Delite

De litera Q.

Vadrans, assis quarta pars est, hoc est, unciæ tres: quoties autem de numaria sermo est, quadrans, æreus numulus est, qui & triuncis, à tribus vnciis, vocatur. Vt enim sestertius quarta pars denarij est: ita quadrans assis quarta pars. Quadrans, cùm de mensuris in re medica loquimur, quarta pars Romani sextarij, hoc est, cyathi, vel unciæ tres. Quadrans pedis, digitorum quatuor mensura est, quam etiam palmum minorem vocamus. Vide plura in Cosmogrhia P. Apiani, cum Appendic. Frisij.

Qualitas πρὸ ιοτὴς, est secũdum quam quales dicimur: quæ in varias, diuersásq; disunditur per elementorum facultates, quibus omne viuens diducitur: nã tantam varietatem, ab his qualitatibus primis, scilicet calore, frigore, humiditate, & siccitate mundi machinam gubernari Deus voluit. Has qualitates tanquam metas actionum constituit, & earum actiones monstrauit, vt inde iudicari causæ possint multarum in corporibus mutationum.

Qualitatis vacuæ abundantia citra humorem est vel caloris, vel frigoris, vel humoris, vel siccitatis etiam excessus: quòd in dict. Abundantia demonstratum fuit.

Qualitates contrariæ in eodem corpore vnà consistere non possunt, vt calidum simul & frigidum: statuũtur tametsi omnes quatuor, vt in se agere inuicem, patique possunt. itaque qualitates primæ omnes actiuæ sunt, calor nãq; & frigiditas actiuæ qualitates dicunrut: cæteræ verò, vt humiditas & siccitas passiuæ: ideo oppositiones duæ existunt, altera in qua calidũ frigido aduersatur: altera, in qua humidũ pugnat cum sicco. Qualitates autem sinceras quæcunq; corpora suscipiũt, ea calida humida, frigida sicca prorsus exactéque sunt, Gal. de Temperament. lib. j.

Qualitates temporum anni sunt: ver calidum humidum, vt est sanguis in nobis: estas calida sicca, vt cholera: autũnus frigidus siccus, vt bilis atra: hyems frigida humida, vt phlegma in nobis. Sanguis à natiuitate ad xxv. annum dominatur: cholera à xxv. ad xxxv. annum: atq; tum ibi caloris in venis, arteriisq; principium, bilisq; corpori vniuerso imperat. Deinde sequitur senectus, quam virilem tamen ætatem Galenus esse dicit, in melancholia versatur, frigida sicca, ad quadtagesimum quintum circiter annum: incipiuntq; ab hoc humore cæteri cum suo natiuo colore imminui: ibique cum phlegmate occurrit decrepita senectus.

Quantitas, est quę non solùm molem, & mensuram, verùm etiam facultatis ordinem, ac gradum & numerum adhibendorum medicamẽtorum continet: hæc omnia definiunt magnitudo affectus, propria corporis natura, virium robur, partis cõditio. Quære Acakiam ad Glauc. Galeni, lib. j.

Quantitatis abundantia, est vel cibi, vel potus, vel humorum in vasis exuperantium plenitudo. Repete dict. Abundantia, & Plenitudo.

Quartana febris intermittens, est quæ ab atra bile extra vasa putrescẽte, oritur. Sic accepit nomen, quòd duos intermittat dies, & quarto reuertatur: quod copiosiùs in dict. Quotidiana exquisita explanatur. Gale. idẽ author est li. ij. de Diff. febr. cap. v.

Quartana exquisita alterum genus febrium intermittẽtium est, quę solo atræ bilis humore putrescẽte generatur. hæc quidem non primo statim die cum rigore inuadit vehementi, sed talis est, qualis iis qui vehementi gelu frigescunt: progrediente autem ipsa atque aucta, vnà etiam rigor augetur, inualescitque quotidie vsque ad totius morbi incrementum, sensúsque eius non pungentis, stimulantisvè cutem, sicut in tertiana, verùm vehementem algorem inducentis, & tanquam ossa frãgentis est. Cætera ex Fuch. de Morb. medend. lib. iiij. cap. viij. petes.

Quartana sanè si longissima est, accessiones breuiores, puriores, & longiore interuallo repentes habet, minùs, quàm quotidiana, periculum adfert: quia nonnunquam morbos alios hæc tẽporis diuturnitate parit deteriores: vt lienis tumores, hy-

dropas,& alia id genus mala. Cæterùm quartana febris vagis febribus ferè succedit: nam diuturnitate corporis habitum resiccant,ac humores adurūt, propter pituitam. Phlegma enim non aqueam serosámque humiditatem, sed siccam, ac retorridam, crassamque pituitam significat. Inarescit enim ac crassescit hæc febrium longitudine, quales erraticæ,vagæque sunt. Vagas, ac erraticas vocat Galenus libr. j. ad Glauco. quæ incerto tempore,ac non eodem modo repetunt.

Quaternarii circuitus ἐπιδηλοὶ, καὶ θεώρηται, hoc est, indices,& contemplabiles dierum circuitus, quòd in iis scilicet quales futuri sunt dies proximi indicatorij, contemplari liceat:atque adeo quòd sequentes dies decretorios indicent. Quartus siquidem dies septimi,vndecimus decimiquarti: trigesimusseptimus quadragesimi in dex est:& sic deinceps vsque ad centesimum. Etiam hebdomadæ hoc modo numeran rur. Igitur dies vigesimus tertij septenarij nouissimus erit, perinde atque sexti septenarij quadrag. dies,& minimè decimusquintus, & vigesimusprimus: queādmodum nonnulli post Hippocratem,falsò opinati sunt.

Quies,est quæ motui,& labori exercitatiori opponitur: est autem vbi conueniēs esse possit vsus,tum videlicet vbi ex multa motione corpus defatigatum fuerit. cuius rei certè author Hippocrates,sic inquiens: In omnis corporis motu vbi quispiam cœperit laborare,quies statim lassitudinem aufert. Lib. ij. Aphoris. xlviij. Aph.

Quercus δρῦς ἥμερις, id est,veteribus Galliæ philosophis,arbor placida: differt tamen quercus à robore. Glandes autem,gallas,& viscum,quòd Græcis ἰξὸς,dicitur. Adstrictoriæ facultatis tota arbor,cum frondibus,& glande experitur. Diosco. lib. j. cap. cxxj.

Querendula,quæ sturdo paulò maior auis est: vulgus Gallicum Strona nominis appelationem dedit,retinétque. Neque ea est,quæ à Varrone de Re rustica lib. iiij. vt Scholiastes putat,inter eas aues,quę non contentæ solùm terra sunt,sed aquam quoque requirunt:vt Anseres, Anates, Mergi,& Olores:sed inter Sturdos qui mortem vi sco vescentes sibi cacant,numeratur: cuius caro stomacho optimè conficitur. perdicis etiam carne suauior.

Quinquefolium πεντάφυλλον, idem Seplasiariis nomen retinet,quam nonnulli ab hextaphyllo herba,vulgò Tormentilla,distinguendam volunt: sed foliorum tan tùm numero,minimè viribus:quoniam variato tum propter natiuitatis,tum fertilitatis locum,esse non eandem ignari contendunt. Gal. lib. v. Comp. pharmac. Eupatorium etiam quinque folia habere scribit,interpretibus Leoniceno, Manardo,& Ruel lio. Aduersus venenata,& pestilentes affectus radix efficax habetur. Dioscorides lib. iiij. cap. xxiiij.

Quincunx,recipit vncias quinque. Vide Vncia.

Quisquilium κόκκος, granum Ilicis aquifoliæ: vnde quisquiliata vestis, vulgò escharlata, & *Vermillon*. Hos κόκκους officinæ grana tinctorum hodie vocant. Aduertat etiam diligenter candidus lector Ilicem apud Vergilium pro robore quandoque accipi,& Robur pro Quercu vulgari:atque ex genere diuerso facultates dissimi les quoque adesse,cùm Quercus aliud,quàm Ilex sit:omnibus describitur. Ruell. lib. iij. cap. xcviij. Quære dict. Granum tinctorium:& Coccum Cnidion.

Quotidiana continua febris,cum quotidiana exquisita, quod scilicet diebus singulis accessionem faciat, depræhenditur. Quartana continua intermittente, quia quarto quouis die accessionem habeat: quæ tamen ad inuicem differunt: vt suprà paulò scriptum reliquimus.

Quotidiana exquisita,quam Græci ἀμφημερινὸν vocant, fit pituita dulci extra vasa putrescente:& sic appellata quidem est,quod diebus singulis redeat. Non temerè quidem adieci dulcis pituita, Fuch. authorem grauissimum sequutus: nam si vitrea pituita modicè putrescit Epialon febrem inducit:de qua Gale. in lib. de Inæquali intemperie. Quære dict. Epialos.

Delit

De litera R.

Racemus. ὀγχμὸς καὶ ἄνευ ῥαγῶν τοῦ βότρυος, id est, quibusdam propriè scapus, vulgo grappa, appellatur: etsi plerumque cum vua confunditur. Cæterùm quot genera vini experiũtur, tot racemi ex vuis diuersis locorum sunt constitutione. diuersitatem autem docet Dioscorides.

Raia mas, ὁ βάτος, καὶ ἡ βατίς, piscis vulgò Raya, hoc autem nomine βάτος appellatus est, quod eius tota spinis cauda horrescat. Piscis hic, vt cartillaginea omnia, carnem mollem, & concoctu facilem habet, vt est author Galenus quod edentibus coniicere licet.

Radicula στρούθιον, Saponaria herba, & fullonia, quòd saponis vires ostentet, deinceps nominata est. Præterea est & radicula, Rauonella, & Rafortis, lingua rustica, appellataique ex sale & oleo cum aceti momẽto, vel solo etiã garo, estur: inde inter acetaria gulosis adnumerata est, hanc quidã temerè Raphanum crediderunt. Renium, vreterarum, & vesicæ calculos fractu contumaces terendo expellit: copiosam necnon vrinam euocat. Quære Struthium, & Raphanus.

Radix ῥάφανος ἡ raphanus, Celsus radicula vertit. Cæterùm raphanus apud veteres simplicium medicamẽtorum scriptores Græcos, & Latinos, pro Brassica etiam vsurpatur: caule assurgit vno, ferè arboreo, vt in sinapi cernitur: Græcis quoque nonnullis Dendrolachana, quasi olus arborescens, appellata est. Tantùm illud notandum est, Radiculas alias esse dulces, alias subacreis, alias omnium acerrimas: quarum succo cum oxymelite, Galenus vsus est ad vomitum excitandum. excalfacit, flatus gignit, ori suauis est, sed stomacho aduersatur, ructus ciet. Diosc. lib. ij. cap. cv.

Radix syluestris altera, κερά apud Theophrastum nominata: quæ rapa syluestris adiudicatur, aliquibus quoque armoracia suspicata: folia satiuo raphano similia, sed magis Lampsanam imitãtur, radix, tenera, subacris, in cibo cum folio radix ipsa minoris est facultatis. Quære dict. Armoracia, & Lampsana, & Struthion.

Radix syluestris tertia ἄπιος ἡ, καὶ ἰσχὰς: quibusdam eam esse placet radicem, quæ raphanus syluestris appellatur Syluio coniectore. Est & nigra radix Hippocrati ῥίζα μέλαινα ἀσπαλάθος: atque ab eodem ῥίζα λευκή, id est, radix alba: Galeno dracontij, hoc est, serpentariæ radix. Quære dict. Apios.

Radicis Cynthiæ ῥίζις κύνθιδος, apud Hippocratem in fouendis fœminarum locis, mentio est: verùm quænam hæc sit, nisi fortassis Diosc. Izopyron, adhuc incertus hæreo. Ruel. lib. iij. cap. xcvj.

Radix ῥίζα Hippoc. dici vult Gal. quoddam genus sati, sine flore, sine semine: tribus tantum foliis, sed oblongis, & in terra stratis, duorum digitorum magnitudine, similib. Anchusæ, radice purgandi viribus exilibus. Diosc. Onosma Gesnero videtur mihi Doris, vulgò Lupi lingua. Quære dict. Onosma, & Anchusa.

Ramex, C. Celso authore, herniæ vitium, continens sub se parocelam, quæ cùm ex abcessu aliquo circa scrotum materia induruit: Sarcocelam, quum in ipso scroto cõcreuit caro: Cirsocelam, quum venæ intumuerunt, ex quibus testiculi dependent: Bubonocelam, quum ipsi testiculi intumuerunt, & ex inflammatione dolorem inferũt. Celsus Artium lib. vij. cap. xxiiij.

Raphanus ἡ ῥάφανος, radix: veteribus Græcis brassica, κράμβη, nam raphanus syluestris χέρια, id est, armoracia dicta est, hodie rapistrum. Quere dict. Armoracia.

Ramex intestinorum ἐντεροκήλη, fit peritoneo rupto cùm intestina in scrotum labuntur. Inguinalis ramex βουβωνοκήλη, est vbi supra intestina in inguinibus hærent. Aquosus ramex ὑδροκήλη, si humor aliquis in scroti parte colligitur. Carnosus σαρκοκήλη, cùm caro dura intra testium tunicas increscit. Omenti

ramex

ramex ἐπιπλοκήλη, quum omentum in ſcrotum deuoluitur. Sic vbi venæ vltra modum repletæ, & dilatatæ glomerātur, κιρσοκήλη, hoc eſt ramex, cùm C. Celſo, varicoſus, nominatur. Curationem docet Fuchſius Medend. morbor. libro tertio, cap. xliiij.

Ranunculus βατράχιον, flore luteo, interdum purpureo, herba: cuius quoque radix tuberculoſa inuenitur. officinis Apium-riſus, corui pes, vlceraria, Apuleio ſcelerata, & verticillum, appellata eſt. Eſt & genus alterum lanuginoſius, pluribus foliorum inciſuris, altiore caule, guſtus acerrimi, quod priuatim Apium ruſticū. & Riſus apium nomināt. Hæc ex Plinio Ruel. Sardonia etiam herba à Sardinia inſula in qua plurima frequētiſsimáq; naſcitur: poëtis, & hiſtoricis celebratiſsima: de qua olim toxici genus Hiſpanos confeſsiſſe Strabo author eſt, cuius hauſtu vrgente vi maiore citra dolorem ipſi ſibi mortem conſciſcebant. Dioſc. li. ij. cap. clxviij.

Rapum ſiue napum, aut rapa ἡ γογγυλὶς, genus oleris in vſu frequentiſsimum, præſertim in cōdiendis iuſculis. Sunt enim napi ipſis rapis congeneres: cæterū vtriuſque variæ ſunt ſpecies, olitoribus perfamiliares. Radix rapi alit: inflationem parit: humentem ac fluxam carnem creat: venerem ſtimulat: decocto podagræ, pernionéſque fouentur, & contrito impoſitóque iuuantur. Semen antidotis, & theriacis idoneum eſt. Radix quoque napi inflat: modicum alit, flatus vehementer creat, turbulentámque aluum reddit. ſemen eius potum venenorum vires hebetat. Dioſco. li. ij. cap. ciij. Theophr. li. vij. cap. iiij. Plin. li. xviij. cap. xiij. & xix.

Rapum ſylueſtre γογγυλὶς ἀγρία, hodie rapunculum vt docuit Ruel. Deſcribitur enim cubitali altitudine aſſurgere, fruticoſum, in cacuminibus leue, folio glabro, lōgitudine digitali, aut interdū maiore. Fructum fert in ſiliquis calyculatis, dūq; ſeminum inuolucra dehiſcunt, alia intus continetur ſiliqua, in qua paruula ſemina concipiuntur, foris nigra, intus candicantia. ex Ruel. hæc Geſnerus. Eſt præterea rapum terræ κυκλάμινον, officinis panis porcinus. Quære Cyclaminem.

Ranula βάτραχος, tumore phlegmonodes, ſub lingua conſiſtens, maximè in pueris. Linguæ proprium quid euenit ἀγκυλόγλωσσον AEgyneta vocat: ſub hoc breuior fieri lingua videtur, duratis, diminutíſque membranis linguam continentibus, aut duriore cicatrice ex vlcere derelicta: quam ſequitur linguæ flammatio, quæ nomine vulgari Ranula, vt diximus, nominatur. Eidem alij quoque affectus accidunt, reſolutio videlicet, conuulſio, excellens magnitudo, vſtio, prominentia, rhagada, & tumorum genera omnia: de quibus in dict. Lingua tractatur ſpeciatim.

Rarefaciens, eſt quod poros cutis dilatat, calidum modicè, ſiccum minimùm, tenuium partium: vt chamæmelum, althæa, malua, viola, parietaria, melilotus, & huiuſmodi: cui contrarium denſans probatur.

Raucedo βράγχος, eſt vbi ad guttur, & aſperam arteriam humor deſtillat. Tres ſunt in genere diuerſæ deſtillationes: vna κατάῤῥους. fit Galeno teſte lib. iij. de Symptom. cauſis, vbi ad os, ac fauces humor delabitur: altera κόρυζα, id eſt, grauedo: fit dum ad nares decumbit humor: tertia βράγχος, id eſt raucedo Latinis: atque ob varias cauſas accidere ſolet. Fuch. li. j. de Medend. morb. cap. xxiij.

Reagar, in genere eſt arcenici, in iiſdemq; fodinis inuentū eruitur: vires quoq; nō habet diſsimiles, verùm paulò imbecilliores, lætales tamen. Quære dict. Sandaraca.

Relanie pro Rana vlcina lgo.

Regius morbus, ſiue ex Celſo aurigo, bilis modò flauæ, modò atræ per vniuerſum corpus effuſio. Græcis ἴκτερος, Latinis verò Regia, & arcata paſsio vocatur. Fit interdum iecore nihil patiente bilis effuſio ad cutem in morborum indicationibus: nonnunquam vbi citra febrem ſanguis ab extranea aliqua occaſione corrūpitur, ac bilioſus efficitur, ſicut à venenatarum beſtiarum morſibus contingere conſueuit. Quin & fieri poteſt propter inflammationem, aut naturalis tēperiei iecinoris, aut lienis permutationē: aut ob imbecillitatem veſicæ bilis, aut ob obſtructionem, aut debilitatem vaſorum, quorum ora ex ea ad iecur deferuntur, bilioſum humorem non attrahit, atque adeo icteron efficit. Fuch. li. iij. de Medend. morbis, cap. xxj.

Remedium medicinæ, eſt auxiliorum medicinalium compoſitio, & victus ratio, in qui

in quibus rectæ operationis occasione, & temporis obseruatione opitulatur laborantibus medicus, arte & experientia præditus.

Renes νεφροὶ, ex vtraque parte paululum sub iecinore, cauæ venæ adiacent: ex caua vena rami omnium eorum qui inde propagantur maximi, singuli in singulos renes subiectos mittuntur, quos meatus attractorios, vel venas emulgentes, aut venas sanguinis serum deferentes, nominant. Renes enim calidi & humidi sunt, naturæ siccæ proximi: quibus sanguinis serum est.

Renibus quoddã peculiare corpus est ex fibris & carne constitutum, quod cũ alia parte nulla cõmune habent, & caro hæc densa est, ne sanguis ad ipsos qui defertur facili momẽto defluat, fundatur, abeátq; cum vrina. Sed & carnea hæc substãtia, non paucas habet inuolutiones, in quibus quoniã sigillatim per substantiam lapides plerũq; generantur, fiunt in renibus grauissimi dolores. hæc Gal. in li. de Renum affectibus.

Renum passio, est in qua sanguinis serum mingitur: quæ accidit propter ipsorum imbecillitatem, vrinam subinde secernere à sanguine nequeuntium, aut propter amplitudinem osculorum, ex vena caua vrinam ad renes excolantium.

Renum vlcera, sunt quæ accidunt in iis propter venarum rupturam, aut suppurationem inflãmationis, & acres, ac mordaces humores huc delatos. Renum affectus describuntur à Gal. Locorum affect. lib. vj. cap. iij.

Repercutiens medicamentũ, succos occurrentes in altum repellit, frigidũ est, crassarum partium: quod si etiam adstringit, multò magis repellit, vt acerba, austera.

Res non naturales sex sunt medicorum neotericorum sentẽtia: nam causæ conseruatrices ad easdem natura hæc administrãte referuntur. Quære dict. Causę cõseruat.

Respiratio ἀναπνοὴ, est aëris in animante reciprocatio, neque composita actio, vt quibusdam placuit, partim ex arbitrio, partim sponte proueniens, sed planè animalis & voluntaria, quemadmodum docet Galenus in li. de Causis respirat. & li. ij. de Musculorum motu. Siquidem ab electione atque ab anima fit respiratio, retineríque ad arbitrium potest.

Resolutio παράλυσις, est vbi alterum latus, aut dextrum, aut sinistrum sensum & motum perdit. Resolutio propria παραπληγία, est quæ sequitur apoplexiam: proin de paralysis generalius nomẽ est, quàm paraplegia, quòd hæc solam eam quæ ex apoplexia fit, illa verò omnem resolutionem ex quacunq; occasione factam, significet. Est quoq; oculi resolutio παράλυσις, vbi obliquæ motiones, & quæ sursum atque deorsum fiunt, expediri non possunt. Gal. li. iij. Locor. affect. cap. x. & li. j. de Sympto. causis: & li. iiij. Victus Acutorum, cap. xxiij.

Retentrix facultas, est quæ conceptam Ideam, attractáque memoria retinet, eousq; per neruos in partes omnes animales diffundatur: altera quoque retentrix facultas est, quæ videlicet attractum succum retinet, donec alteratrix eum in naturam partis quæ nutritur, mutauerit. hæc alteratrici facultati ministrat.

Ratiocinatrix item facultas λογιστικὴ, est quæ sensum & motũ per vniuersum corpus, ac intellectũ, fouet: cuius animalis facultas distributio est. Quære dict. Facultas.

Reticularis plexus δικτυοειδὲς πλέγμα, rete mirabile vulgus medicorũ vocat, ex iis quæ veniũt in caput arteriis cõficitur, cùm primùm caluariam trãsgressæ, ad ipsam cerebri basim seu fondamentum concurrerint: ibi enim nõ exiguam regionem natura quasi thalamum, seu cauernã quandam modicam à crassiore cerebri mẽbrana circundatã, reticulari huic plexui præparauit. In quẽ quidem locũ ab arteriis Carotidibus appellatis, non parua quædam portio, vno scilicet ex vtraq; parte ramo promisso, peruenit, quæ postea in multiplicem sobolem discissæ, retis formam cancellantis fibris conficiunt.

Rete enim ex aëre, & igne, cuiusmodi piscatorum nassæ sunt, contexuit natura: piscatorum nassas Græcis κύρτους, quas nisi quis priùs conspexerit, Platonem consequi mente non poterit. hæc Gal. super Timæo Plat.

Retractio vacuationis ἀντίσπασις, quæ vbi humor adhuc in fluxu est, & vbi locum iam obsidet, deriuatio: nam vbi pars fluit, iam locum obsidet vtroque remedio, nempe retractione, & deriuatione.

Renulsio. ...

Resina

Resina lentiscina μάςτιχη, omnium iure præstantissima,& laudatissima, fulogre quodam ignis splendida, candore ceræ Tyrrhenicæ. deterior est viridis, & nigra AEgyptia dicta, aut Pontica, bitumini nigredini similis. Gal.li.viij. Simpl.& lib.j.& ij. Compos.pharmac. Quære dict. Mastiche.

Resina terebinthi τερμινθίνη ῥητίνη, vulgò Tormentina: huius vice hodie Peücina, vel Laricea vtimur. Aëtius autem Laricean resinam ad omnia esse accommodabilem scribit, ad quæ Terebinthina. Diosc. lib.j.cap.lxxv.& lxxvij. Quære dict. Lentiscus,& Larix.

Resina ῥητινή, ex variis arboribus lachrima, siue liquor, qui destillat, vt Larice, pinu, piceáque, sumitur.

Rha Ponticum, radix Pontica Celso dicitur. Gal.lib.vij. Composit. medic. vocat ῥῆον πόντικον: Actuarius βάρβαρικον ῥῆον, καὶ πόντικον, καὶ ἰνδικόν.

Rha, Rheon,& Rhacoma ῥᾶ, καὶ ῥῆον, Rha Ponticum aliquibus interpretatum, quod hodie Rhabarbarum dicitur. Sanè veterum scriptorum Rha-Ponticum Cêtaurium maius est: longéque à Rhabarbari radice differt, ignota veteribus Græcis & Latinis. Quære dict. Centaurium maius.

Rhamnus ῥάμνος, frutex spinosus, grusselerus aliquibus falsò interpretantibus. Est item Rhamni genus alterum quod Burga-spina, vel Neprus vocatur, fructu myrti, foliis nigro, intus viridi: ob id ad colorem tingentibus idoneo. Cortex arbori subniger,& nitidus quasi cerasò: intus virens, post luteus: lignum extra candidum, interior medulla rubet. Ea arbore validos arcus Heluetij, & Rheti fabricant. Ex Dioscoride Itali spinam cerualem in hunc diem vocant, ab eo tempore quo sub Marco Anthonio & Regina Cleopatra, in Italia & AEgypto, militabat. Dioscor. libro primo cap.cij.

Rhamnus præterea alius est εἶδος ῥάμνου τρίτη, id est, species tertia Rhamni, in afflatu maris nascens, frutice nonnunquam arborescente, prælongis ramulis, qui rigidis spinis armantur, aculei mucrone sæuientibus, bacca folliculari specie, verticilla ta: primùm cādida, post maturitatem rubescente, foris flauida, intus vliginosa, quam pastores pecorum pabulo decutiunt. Videtur Rhamnus hic, quo Iudæi vecordes & insani Iesu Christo, generis humani redemptori, coronam rigidis spinis in mucronem aculeatis, munitam texuerunt, & capiti violenter affixerunt illudentes: hæc ex Ruell. Gesnerus.

Rhyptica, sunt quæ speciatim sordem à cute, & vlceribus tantum tergent, non etiam obstructa liberant, quia sunt amaris imbecilliora, salsa scilicet,& dulcia: vt sal, mel, hordeum, faba, amygdalum dulce, quibus contraria sunt emphractica.

Rhodia radix ῥοδία ῥίζα, nascitur in Macedonia, non dissimilis Costo, minoris modò ponderis, inæquali cute, odorem rosæ cùm teritur reddens. Vtilis capitis doloribus, si madefacta fronti,& temporibus imponatur. hæc Gesnerus. Hæc aliter describit Fuch. atque aliam facit longè à Rhodia radice differentem, & à Gesnero diuersam. Sed authoris vtriusque diligentiam candidus lector perpendat, veritatem nimirum nomini præponens.

Rhododendron ῥοδόδενδρον, quod florem rosæ similem habeat, vulgarem sumpsit denominationem, quam subinde retinuit, Rosago: Dioscoridi Nerion,& Rhododapne scribitur: frutex notitiæ vulgaris, longioribus, quàm amygdala foliis, asperioribúsque: flore in rosam conformato: fructu nuci græcæ simili, corniculato, qui patefactus quandam lanosam naturam ostendit, spinarum pappos repræsentantem: radice longa, gustanti salsa nascitur in amænis, maritimis,& secus amnes. flores, & folia animabus plerisque venena sunt: sed hominibus contra venenata præsentaneum remedium cum vino pota. Quære dict. Nerion.

Rhododaphne, rhododendron ῥοδοδάφνη, ῥοδόδενδρον, est quibusdam rhodonia, & nerion, siue Oleander, rosagináque. Est & Rhodonia ῥοδωνία, rosæ planta, & rosarium: eiusque flos ῥόδον, id est rosa: vti rhododendrum ῥοδόδενδρον ipsum rosariū.

Rhœas ῥοιάς, familiare segetibus papauer est, folio oblōgo, coacto, per ambitum discecto

discecto: flore fœniceo in purpuram vergente: in calice semen postquam maturuit ni grum est, & gustu subamarum. flos in potu cum vino pleuriticis principio morbi au xilio est: sed tota herba inutilis. Quære dict. Papauer.

Rhus, arboris pumile fructus racemosus, est corticee acido, adstringente, repellente, nunc medicamentorius tantùm: olim etiam culinarius. stomacho valde idoneus fructus perhibetur. Arbuscula est in petris nascens, binum cubitorum altitudine, foliis oblongis, subrubentibus, in ambitu serratis, acino vuarum gracilium, denso, magnitudine terebinthi, quadamtenus lato. facultatis adstrictoriæ tota est. Viorna arboris genus hoc vulgò suspicatur.

Rhus ῥοῦς ἄγριος, syluestris herba, foliis myrthi, cauliculis breuioribus, quæ tineas, & venena pellit: cuius officinis succus Sumach. appellatur. Rhus Plinio, vocata Erythros, qui & Syriacus, dictus videtur: & Magiricus, quod obsoniis aspergeretur: differtque a Byrsodepsico. hæc Gesnerus.

Rhombus piscis ῥόμβος, vulgus piscatorium *Turbot* vocat: intra nomina passeris piscis ab Aristotele comprænenditur.

Rhombus autem vox Græca, propriè figuram quadratam, & solidam significat, cuius latera æqualia habentur, anguli verò omnes obliqui: ad quam sanè figuram piscis hic effictus est. Constat Martialem in hoc versu exametrico

Quæ nunc Thessalico lunam deducere Rhombo, intellexisse de figura mathematica, qua mulieres veneficæ, & sortilegæ, in magisteriis sæpenumero ad Lunam deducendam, vtebantur: non autem de Rhombo pisce, quãuis epithetum addiderit, carminis causa, Thessalico. Tibullus:

Hanc ego de cælo ducentem Sydera vidi. Scholiastes paulò aliter.

Ricinus κροτὼν, id est, ciei officinis cataputia maior, palma Christi, Arabibus Kerua: vnde Myropolis oleum de Kerua nominatum: Græcis autem Cicinum *κίκινον*. Herba hæc paruæ ficus altitudine arborescit, folio platani, maiore, leuiore, & nigriore, ramis caulibúsque cauis, in arundinis morem: semine in vuis asperis, quod corticibus exutum, ricinũ, vulgò lachon, in bobus, animal repræsentat, ex quo oleum nomine *κίκινον*, exprimitur, cibis fœdum, lucernis, emplastrísque vtile. semen hoc ad gr. triginta, purgatorium est. Diosc. lib. iiij. cap. cxlv.

Rigor, vt Galenus finit, est motus multus, citus, & densus: id est, numerosas habẽs motiones, cum impetu, breue quoque habens quietis tempus. quod horror quidem omnia hæc habet, sed remissiora, frigus verò sine vllo motu in cute sentitur. Acakia super Gal. ad Glauc. lib. j.

Rhabarbarum, radix temporibus nostris vsui medicinæ familiaris, miniméque operosa: apud Scenitas Arabiæ legitur: vnde Rha Sceniticum Æginetæ, & Actuario si cognitum, ita quoque appellatum. flauæ bilis purgandæ vim obtinet.

Rhacodes seu abscessus in pus versio ῥακώδης, est quando cutis ita à pure sinus eroditur, vt attritæ vesti similis reddatur, vt postea medicamentis vis coalescat. Huius est interpres Acakia lib. ij. ad Glauc.

Rhinenchites, cornu est quo caput rebus infusis per nares purgatur: vt hederæ succo per se, vel betæ succo cum exiguo flore æris, vel cyclamini succo mixto lactis momento, & huiusmodi.

Ribes Arabibus, Groselerius nostras, cuius fructus racemosus est, acidus, acerbus, frigidus siccus secundo ordine, sitim extinguens. Frutex Gallis Celticis Poterium rubrum est: occurrítque genus alterum, Rhamnum esse quidam volunt: quod Poterium fructu albo, est. Neque Serapionis tamen Ribes cum planta nostra topiaria conuenit: fruticosa siquidem & racemosa ribes nostra apparet: Serapionis verò herbacea imaginatur, & adhuc incognita nobis delitescit: at quæ nostras inter frutices vsui est adseruanda: de cuius etiam fructu Rhus, in conficiendis Sirupis, atque aliis præterea conditis elicitur.

Rimæ sedis ῥαγάδες, sunt quæ in musculo anum claudente, Sphinterem nominant, aut in circulo, & extrema corona ani fiũt, similes iis, quæ in labiis ob Boreæ fla-

tum asperiorem, accidunt: aut ob acrium humorũ defluxum, aut inflãmationem, aut condylomatum, hoc est, rugarum, reduplicatis ani corpusculis, præter naturam insurgẽtibus, in extensionẽ eueniunt. Curatio. author est Fuch. li. iij. de Med. mor. cap. xvj.

Robus ῥώβος, tritici genus pondere, & nitore præstans: fitque ex eo grano panis candidissimus, & cibo pergratus. ὁ καλλιστός πυρός, χόνδρος, ὁ εἶδος αὐτοῦ τι.

Robur δρῦς ἀγρία ἀλσοφοῖος, quercus durissimæ genus est, cuius glans, quàm vulgaris quercus gratior creditur: arbor foliis nunquam decidua, sed viridis semper prospicitur. hac arbore abundat Narbonensis Gallia.

Rodora Gallis appellata herba, scriptore Gesnero, nusquam apud Græcos, & Latinos authores tradita posteritati: quæ iuxta populos infrugiferas nascitur, caule instar ficulneæ virgæ articulato, foliis vtrice in medio albo quopiam maculatis, quæ processu temporis tota rubent, flore argenteo: præcipua contra tumores, feruoresq́; & collectiones, per se, vel cum vetere axungia tusa imposita.

Roratio siue niuatio ἡ ῥοὰς apud Theophrastum scribitur, quoties acini racemis defluunt: vulgus vinearum colluram & racemorum, iam flore excusso, dicit.

Rosa ῥόδον, flos, & rosalia, coronæ ex rosa, & rosarium, siue roserum ῥοδωνία, locus rosis cõsitus. Verùm rosa canina κυνόῤῥοδον, frutex, & Græca, λυχνὶς. quidã interprætãtur Rhodon insulam à rosa sumpsisse nomen, poëtarum figmẽta, pro historiis vsurpantes: quòd August. Eugubinus in fine libri sui Cosmopeiæ apertè refellit.

Rosa canina κυνόῤῥοδον, rubus vnguentariis Euglenterius appellatus: distinguitúrque à κυνοσβάτῳ spongias non producente: quas hic pro re medica gignit. Rubi canini species altera etiam inuenitur, quæ canina alioqui sentis, humi fortè repens, opinatur. à qua quoque fructus, morus Celsi dictus colligi Myropolis solet.

Rotula seu patella μύλη, καὶ ἐπιγονατὶς genu supræmum contegens, nominatur: hæc vsum mouendi crus, diducendíque & vites ministrat: quoniam ea ablata mouendi ampliùs crus siue genu ipsum spes tollitur.

Rosmarinus λιβανῶτις, frutex non ingrati odoris. Eum autem fruticem Plinius Libanotida ad Græcorum imitationem, vocat li. xix. cap. xij. his verbis Libanitis, inquit, locis putridis, & macris, ac roscidis seritur semine. Radicem habet olusatri, nihil à Thure differentem. vsus eius post annum stomacho saluberrimus. Dicitur itaq; Libanotis à Thure, quòd eius folia, & radix thus oleant maximè. Sunt autem species multę Libanotidis: vna enim ferax, quæ duplex est, mas & fœmina, folia habet Rosmarino nostro similia: sed vmbellam gerit quemadmodum Anethum, in qua vmbella, est Cachry: euiusmodi in canina rosa apparere solet, atque in ipso Cachry semen complexum est. Cæterùm hæ duæ Libanotidis species nobis sunt incognitissimæ. Est & alia Libanotis, quæ sterilis appellatur, eáque simplex: ramos sessiles habens, ac folia nostro Rosmarino similia: sed neque semen, neque semina gerit, passímque apud Pessularum Agatham reperitur. Est insuper alia Libanotis nobis cognitissima, Galeno lib. vij. Simpl. Coronaria vocata, quòd ad coronas cõtexendas sit vtilis, eámque, inquit, Romani Rosmarinum appellant. hæc C. Stephanus. Diosco. li. iij. cap. lxx. & lxxj. Quære Libanotis, & Cachrys.

Rubia satiua ἐρυθρόδανον, tinctoria radix officinis est, vulgò garancea: cuius fructus ad capitis defluxiones, & dolores continuos miros in adstringendo, & retinendo habet effectus. Est item syluestris rubia, vulgus stellariam herbam vocat Diosc. lib. iii. cap. cxxxvij. Quære dict. Erithrodanum, & Aparine.

Rubigo ἡ ἐρυσίβη, morbus satorum è frigore & pruinis: in vitibus carbunculus. in aliis plantis vredo, & rubigo vel robigo. hinc Varrone authore libro j. Rei rusticæ, Robigo dea, & Robigus deus, quem veteres crediderunt robiginem amoliri.

Rubus βάτος, frutex spinosus, Rura ronceam dicunt: Est denique rubi genus alterum χαμαίβατος, humile flagellis humi repentantibus, & crebro feradiantibus. Sunt & sentes inoperosæ multis passim reptantes, ronceas agricolis appellatas: & englenterius officinis vulgaribus herbariis. Iterum caninus rubus est, κυνόσβατος, quem Io. Agricola Cornum arborem existimauit. Quære dict. Cynos batos.

Rubus

Rubus Idæus βατὸς Ἰδαία, vulgus Gallicum flābóyſiam: Allobroges Ampoyam: ſuo more dicunt. Plinius locorum ob infrequentiam ignarus, in Ida Phrigiæ ſylua naſci tantùm putauit, Dioſcoridis ſententiam ſequutus: ſed iam hodie vbique luxuriat, ac paſsim frequens habetur. Iuga montium inter dumeta colit, & amat: cæteris quoque Rubis aculeis mitior. nam ferè viduus reperitur. Dioſ. li. iiij. cap. xxix. & xxx.

Rumex λάπαθον, ὀξαλίς, dictus agnoſcitur, quòd ſuccus eius acidus perinde ſeu ruma, id eſt, mamma ore exugatur. Oxalis tametſi ab hoc, cætetiſque priuatim, nomine & facultate ſeparatur. Rumicis genera ſuo loco diſtinximus in dictione Lapathum, & Oxalis.

Ruſcus ὀξυμυρσίνη, Myropolis, & herbariis peregrinis vocatur Bruſcus: Latinis ſylueſtris Myrtus, ſiue Ruſcum. folium producit myrti, latius in formam lanceæ mucronatum. baccæ per maturitatem rubeſcunt, rotundæ à medio folio dependentes, oſſeo intus nucleo. ramuli cubitales, fractu contumaces, folioſi: radice graminis ſimili, acerba & ſubamara: qua vtuntur medici in decoctis variis ad vrinæ ſtillicidia, & renum calculos. Dioſc. li. iiij. cap. cxxix.

Ruta πήγανον, eſt & ſylueſtris ruta, ſatiuæ viribus potentior: itaque audenter hortenſi variis in antidotis quia mitior: & ad peſtillentes affectus medicamentorum remedium primum. Sylueſtris Ruta Moly, Beſanum, Beſaſa, & πήγανον pharmacopolis, dicitur. Hermolaus Syrin protulit. Gal. lib. viij. Simpl. & li. Compoſ. pharmac. ix. Dioſc. li. iij. cap. xliij.

Ruta muralis, noſtris etiam medicis hodie Saluia vita, atque hæc ab iiſdem inter Capillates adnumeratur. Sed quoniam frāgendi in renibus calculum vires ſufficientes habet, Saxifraga recto nomine appellanda venit.

Rubor oculi τάραξις, eſt oculicum rubore humiditas, & calore præter naturam ex adnata membrana, non ex corpore, ſed adueniente cauſſa aliqua, veluti, fumo, ſole, puluere, aut alio aliquo oborta. Aliquibus ophthalmia ὀφθαλμία nō vera, & perturbatio oculi nuncupatur.

Rufa vrina ſeu aurea, eſt quæ auro puro ſimilis apparet. Græci πυῤῥὸν nominant: & ſubrufa paulò tenſior eſt. Ea ſi ſic colorata meiitur, & concocta apparet, ſanitatem portendit. Quære dict. Subflaua vrina.

Ruptura, quæ ῥῆγμα Græcis dicitur, in carnoſis muſculorum partibus ex diſtenſione prouenieus, appellata eſt: cùm autem filamenta ſimiliter tenſa rumpuntur, conuulſio eſt. Galenus lib. de Conſtitur. Artis.

Ruptura oculi ῥῆξις, eſt vel ab ictu, vel ab alia quapiam cauſſa in alto integras membranas ſecans, vt humores etiam quibus adminiſtrandi viſum facultas datur, effundat.

Rarum, denſúmque vocabula non perinde euidenter ipſos corporis affectus ſignificant: duplex enim eorum nominum vſus obſeruatur, alter eorum qui propriè loquuntur, alter abutētium. At tantùm propriè dicimus quod poros magnos per totum obtinet: ſicuti contrà, denſum, quod paruos. per methaphoram autem hæc de laxo coctóque dici audias. Galenus de Sanitate tuenda libro ſecundo.

T 2

De litera S.

Abina βράθυ, potius frutex, quàm herba, quæ ῥοδόδενδρος quoque Græcis cognominatur: duplex inuenitur, mas quæ fructum cypressi similem profert: & fœmina, quæ sterilis est: vtriúsque folia arida & in pollinem ducta antiqua vlcera sanant, nomas sistunt, collectiones illitu mitigant: & cum melle nigritias sordésque repurgant: suffitu fœtus trahunt. Diosco. li.j. cap. lxxxviij.

Sacchar σάκχαρ, est velut liquor mellitus in arundinibus maritimis collectus, & spissamenti modo candidus, deinde arte vt concretus. Quod autem ad nos ex India vehitur Sacchar, à regione Indum officinis nominatur, vi solis gutta extra cannas extracta & densata. Similiter Atabum sacchar, quod Zucharam ipsi vocant, re ipsa esse apparet, solo differens compositionis modo per coctionem, & expresionem: Varroni Masiliensi his versibus, qui eidem authori referuntur, cognito, dum ait:

India non magna nimis arbore crescit arundo,
Illius & lentis premitur radicibus humor.
Dulci cui nequeant succo contendere mella.

Dioscorides libro primo, capite septuagesimoquarto: Est & aliud concreti melli genus, quod Sacchar nominatur. In India verò, & felici Arabia in arundinibus inuenitur. salis modo coactum est, dentibus, vt sal, fragile. aluo idoneum, & stomacho vtile, si aqua dilutum bibatur. vexatæ vesicæ, renibúsque auxiliatur. hæc Dioscor. Repete dictionem Melacrium, vel Aerium mel.

Sambucus ἀκτῆ, frutex qui arborescit: cuius semen post maturitatem in tingendis telis, aptissimum: & acini qui intus inueniuntur ad aluum exonerandam purgandámque triti & potu mediocriter exhibiti iuuant. Est præterea Sambucus humilis χαμαιάκτη Græcis, Ebulus Latinis: quæ facultates quas habet Sambuco æquat: nisi hæc fuerit acinis in purgando pronior, radicéque in medendi vsu ob id etiam auara manu admittenda est. Quære dict. Ebulus.

Sacculi sunt quæ veteribus fomenta arida appellabantur: componuntur autem ex radicibus, floribus, herbis, seminibus, quæ coquũtur ex aqua & vino, dein expressis sicci apponũntur sacculi. Quære dict. Fomenta.

Sacer morbus Epilepsia est, aliquibus conuulsio. Hippocrates sacrum quoque morbum magnum vocat, vt ardentem febrem, & pestilentem: quod Græcis nimirum sit magnos morbos, sacros, & res magnas, sacras: hoc est, execrabiles, vsitatum dicere. & apud Vergilium, *Auri sacra fames.* Quære dict. Epilepsia, & Conuulsio.

Sagapenum σαγάπηνον, ferulaceæ herbæ succus Dioscoridi est, Galeno frutex ferulaceus, ex quo is succus Sagapenum nomine, fluit, describente lib. viij. Simpl. Plinio verò quod in Italia gignitur, in totum transmarino alienatur: illud enim Ammoniaci lachrimæ simile, Sagapenium vocatur: Myropœis Serapinum. Quære dict. Ammoniacum.

Sal Indus, Arabibus Zuchara est, quem Io. Agricola contra Leonicenum Diosc. esse Sacchar contendit, non è genere salis, quod cibis admiscetur: sed mellis roris, vel aërij. Repete paulò suprà dict. Sacchar.

Sal ἅλς, vt regionum profert diuersitas, sic cum denominatione, suas vires demonstrat: sal enim fossilis efficacior est, cõmuniter, si est candidus, calculis vacans, & perspicuus, dẽsus, æquali cõpage. peculiariter Ammoniacus natione laudatur, si modò fundi facilè possit, & in recta segmenta diduci. In marino sale eligendus est, cãdidus æqualis, dẽsus. Salis natura in cõmune perquam vtilis est, adstringit, absterget, expurgat, dissipat, reprimit, extenuat, & crustas inducit. sed hoc inter est, quòd alius alio sit prestantior. quin & à putredine vindicat, medicamentísque admiscetur.

Sal

Sal fossitius, vulgò sal gēma, sal nitri, officinis sal petræ, sal Armeniacus, qui & fossitius: sal alkali, id est, axungia vitri Aromatariis, quæ fex materiæ, de qua vitra conflantur, cæteráque corpora dyaphanica, est: vulgò autem sal vitri. sal Ammoniacus similis schisto lapidi: & omnium laudatissimus sal marinus, qui in vsu frequentissimo hominibus habetur.

Salsus sapor, terreus, calidus, hinc digerit, deterget: illinc cogit, contrahit, densat, vtroque siccat, & salsa à putredine vindicat.

Salar, Trutta nostra vulgaris est: cui tergus guttis purpureis distinctū est, inter pisces Saxatiles concoctu facillimus: ob id quoque delicatissimus mensis magnatum deprehenditur.

Salis flos, aliquibus maris, lacuum, & Nili fluminis spuma, quæ super his innatat. assumendus qui crocei coloris est, odore ingrato, seu gari. interdùm longè magis virus olet, gustúque mordacior, & pinguiter lentus. qui syncerus non nisi oleo resoluitur, alioqui impurus notatur. Ad vlcera, quæ cacoëthe vocantur, & phagedænas, genitalium nomas, & purulentas aures, efficax est. Diosc. li. v. cap. lxxvij. Galenus li. xj. Simpl. spumā salis ab eiusdem flore distinguit, ἁλὸς ἀφρὸς, καὶ ἁλὸς ἄχνη, vtrunque nominans.

Saluia nostras ἐλελισφακος. quæ differt à Sphacelo Græcorum, quia folio maiore, squalidiore, scabrioréque constat, Saluia agrestis existimata est: nostras verò breuiore, leuioréque folio est: atque ex Theophrasti verbis nostra Saluia francha Sphacelon exprimere videtur. Gal. lib. vj. Simpl.

Salamandra lacertæ genus est: iners, varium. quod frustra creditum ignibus non vri. hæc ad certum vsque terminum ab igne nihil patitur, vritur autem si longiore spatio igni sit admota. Gal. Temperament. li. iij.

Sagitta τὸ κλήματος μέρος ἔσχατον, καὶ ἀπρόξυ, purulētioribus rusticis, id est, nouissima pars surculi, sine quia longiùs à matre recessit, & quasi ecuit, atque prosiluit: seu quia cacumine attenuata prædicti teli speciē gerit, vocata est. hæc Gesnerus.

Salmaris herba πύρεθρον, quòd salinam oris eliciente feruore cieat, appellata: officinis pes Alexandrinus, hortis Gallicis familiaris. Stargónque olitoribus, quòd nimirum esu saliuam moueat, dicta: & acetariis non parum commendata. Diosc. lib. iij. cap. lxix. Quære dict. Pyrethrum.

Salinucam Gesnerus Nardum Celticam, vel Gallicam, κελτικὴν νάρδον, existimat: quam Satureiam Columellæ & Cunilam, eandem esse herbam, vel plantam facit. Dioscorides libro primo, capite septimo, duo scribit genera: vnum nascitur in Liguriæ Alpibus, Saliunca patrio nomine appellatum, iucundi odoris. alterum montanum, quod ab aliquibus Niris appellatur. neque caulem, neque fructum, neque florem profert: atque ad eadem ad quæ Celticum efficax. Quære dict. Cunila, Neris, & Nardus Celtica, siue Gallica.

Salix arbor ἰτέα, neque infrugifera, cùm ad multa remedia foliis viridibus, tomento, & semine vtilis experiatur. Est & Amerina salix, cuius tradidimus rationem loco suo descriptam. Diosc. lib. j. cap. cxvij.

Salmo, piscis ex mari fluuiatilis, squamosus, carne firma, vt boum, rubra, cibi delicatissimi quibus facit ad palatum, existimata. Frequens est hic piscis in Ligeris ad Rhodanum vicum, oris, vt copia chartis Lugdunum Galliarum vrbem longè mobilem, recens vehatur.

Salpa ἡ σάλπη, piscis ab Aristot. li. v. de historia animalium, & ab Athenæo Dipnosophist. li. vij descriptus: sed cuius tēperamenti, facultátisq; sit, aut magnitudinis, & figuræ, adhuc me nescire fateor. Quære Gillium de Piscium Gallic. notitia.

Salicastrum ἀμπέλου ἀγρίας εἶδος, id est, species vitis agrestis, in salictis quæ nascitur: similis viti syluestri caustica: recentioribus, flāmula Iouis appellata. hæc Gesn.

Salutis, & mortis signa alterius generis in morbis sunt, quæ nimirùm cum vrina, alui excrementis, sputisque excernuntur: facilis spiratio, leuis tolerantia, bonitas pulsuum, facilis somnus, facies simillima sanis, decens decubitus, sudor, & iis contraria:

quæ singula ex Hippocrate in præsagiorum libris sunt petenda. Tertij generis indicatoria signa dicuntur ἀδιοσκηματα, & horum quidem natura duplex est: aliqua enim tanquam causæ & signa sunt, vt vomitus, excrementa alui, & huiusmodi. Aliqua verò tanquam signa solùm habentur, vt delirium, vigiliæ, & huius generis alia: quæ omnia indicatoria signa, & χρισιμά appellantur. Secundùm verò eorum propriam substantiam considerata, quatenus scilicet morbos sequuntur, Symptomata indicatoria nominantur.

Sandix, color est qui fit ex cerussa, sed primùm ex sandaracha vsta, & ex eadē tosta cū æquali rubricæ parte in Sādicem vertitur. quanquā ex Diosc. Galenīq; lectione Sādix statim ex Cerussa vsta redditur. Aëtius li.ij. cap.lix. Potuit quandoquidem fieri vt apud Vergil. AEgloga tertia pro Sādice Scandix legeretur: cùm de herba minimēque de colore certaret. quapropter deceptus fortè Plinius lib.xxv. cap.xvj. Vergiliana lectione, plerisque cum Seruio, errandi causam tradidit.

Sandaracha, non solis natalibus, sed etiam tota natura affinis, vt coctione sola naturæ videatur hæc arsenicum vincere: id enim vstione Sandaracha fit, vt Cerussa trita, mota, probè vsta, in Sandaracham transit pictoriam. Vitru. lib.vij. authore. Ad hæc Sandaracha licet rubra sit, aqua tamen soluta luteum colorem intensum facit: floridum autem colorem luteum reddit Arsenicum: quod Chymistis absolutè est album naturale & fossicium. Vide ne cum Arabibus Sandaracham voces gummi Iuniperi, neuè vires illius huic attribuas. his plura Syl. lib.j. de Medicamen. simplicium natura. Diosc. li.v. cap.lxxj. & li.vj. cap.xxix.

Samara ὁ τῆς πτελέας καρπὸς, hoc est, vlmi arboris semen, vt scriptū reliquit Gesnerus: verū Fraxini suspicādum, vlmus nostras in foliis ad vesicæ similitudinem poma profert, in quibus liquor continetur, referente hæc etiam Dioscoride, medicamentis vtilissimus. semen præterea nullum animaduerti. Diosc. lib.j. cap.xcv.

Sampsuchus, & Sampsichum σάμψυχον, id est, amaracus, maiorana: Rura interdum Origanum maioranam lentiorem, sed abusiuè, vocant: medicis aliquibus Maron. Diosc. li.iij cap.xliiij. vbi Sampsuchus, Maiorana, & Amaracus pro plāta eadem vsurpatur. Quære dict. Maiorana, & Amaracus.

Sanamunda notitiæ vulgaris herba est, quæ alioqui Caryophillata, & pentaphyllon, herbariis posterioribus denominata: atque abolitoribus, culinariisque in aretatiorum venit vsum penè quotidianum. Quære dict. Pentaphyllum.

Sanicula herba, ex pentaphyllorum genere non est, quamuis sic voluerit Ruellius: quæ si priscis authoribus cognita non legitur, nouum nomen agnoscat oportet: quale istud quod recens ei à Gallis traditur. vulnera agglutinat tusa, & imposita pro amuleto mulierculis Parisinis suscipitur.

Sanguis purus ac syncerus, est calidus, humidus, & dulcis. sanguis namque intelligendus est animalis secundum naturam habentis: nam is verè sanguis est. Melancholicus, aut picrocholus, aut pituitosus, aut serosus, aut putridus, sanguis est mixtus ex sanguine vero, & succo, aut sanie illi permixta. Gal. lib.x. Simpl. medi.

Sanguis naturalis siquidem est, reliquis humoribus, qui illi commixti sunt, dominatur, & sanguis simpliciter dicitur: sed si præter naturam affectus fuerit, ipse ab vno, aut à pluribus sibi mixtis humoribus superatur, & non simpliciter, sed cum adiectione, vel sanguis biliosus, vel pituitosus, vel melancholicus, appellatur.

Sanguis naturalis, vnus est qui in venæ sectione, & vulneribus vacuari videtur: hic quidem pituitæ, & bilis vtriusque, à dominio sic appellatus, particeps est. Alter autem purus, & syncerus est, nec cum humoribus aliis mixtus.

Sanguinis naturalis color ruber est, & eius loci constitutio, venæ, & arteriæ: distat tamen sanguis, qui in arteriis est, ab eo qui in venis habetur: eo quòd calidior, & magis tenuis, flauióque existat. Galeno teste libro primo Locorum affect. capite primo, atque eiusdem sanguinis officina, ac primarium instrumentum iecur existit: authore eodem Galeno lib.iij. de Vsu partium.

Sanguis facit moderatos, ridibundos blandos, venustos, ac floridos: ipsius quoque

vsus

vſus,vt nutriat,& dominatur ab hora noctis nona,vſque ad horam diei tertiam.

Sanguinis profluuiũ à naribus euacuationis genus quidem eſt,quod præcipuè cre rebri obſtructionibus,à capiteq; deſtillationibus confert,multóſq; alios morbos indi cat.Gal.de Criſibus lib.iij.Füth.curationis author eſt de Meden.morb.li.j.cap.xxix.

Sanguinis profluuij narium ſigna ſunt hęc,ſplendores ante oculos ob humorem flauum apparentes,hebetudines,ſpontaneæ lachrimæ ob fluxus multitudinẽ: rubor in malis,& naribus apparet:hypocondriorum ſine dolore tenſio: ſpirandi difficultas; & capitis graues dolores,calidi & pulſantes.

Sanguinis ex veſica eruptio,eſt quæ fit interdum vena in veſica rupta, & ſanguinem foras mittit, partim intus in grumos denſat: poſt verò æger pedetentim animo linquitur,ac palleſcit,pulſúſque languidos habens mœrore refrigeratus angitur, & viribus deſtituitur.

Sanitas,de Symptomat.Gale.authore eſt naturalis affectus functionis effectrix; nec intereſt ,an affectum ſtatum-vè,qui actionem efficiat,dicas,an actionis cauſam: ſimilique modo nec ſi illud naturale auferes,quicquam refert.

Sanitas,æquabilitas primorum quæ nobis inſunt humorum, ex calido, frigido, humido,& ſicco temperatis,ſymmetria inſtrumentalium verò partium ex commoda magnitudine,numero,forma,& ſitu conſiſtit. Acakia ſuper lib.j.Galen. ad Glauconem.

Sanguinaria herba πολύγονον,duplex ex Dioſ.lectione inuenitur : mas ſeu polygonum:& fœmina ſiue polygonatum:quarum ſuo loco petes dict. Polygonum.

Santalum lignum,σάνταλον:triplex officinis oſtentatur,candidum,rubrum,& luteum,vulgò citrinum appellatum:quod quidem Aſpalathi,quã ſui generis ex nomine,lignũ creditur:in quo etiam calida nõ frigida facultas experitur. Græci neoterici, qui de re medica ſcripſerunt,cum Arabibus,poſterioribus Latinis memoriæ prodiderunt:& India ad nos vehitur. Syl.de Medic.ſimpl.nat.lib.j.

Sapa ἕψημα,καὶ σιραῖον,eſt quæ fit ex muſto ad partem tertiam decocto.; quod defrutum appellari tradit Pli.lib.xiiij.cap.ix. Quære dict.Muſtum.

Sapor,eſt ex quo medicamentorũ temperatura,vt in variis cibariorũ generibus, deprehenditur:vt qui vel adſtringens,vel auſterus,vel acerbus,vel acidus, vel dulcis, vel amarus,vel ſalſus,vel acris eſt. Adſtringentia,auſtera,& acerba, atque acida exactè,hoc eſt,nulla ſenſu notabili alia qualitate participantia,omnia frigida ſunt.

Saphatum ἀχὼς,eſt malum tenuibus admodum foraminibus capitis cutem perforans,è quibus glutinoſa fanies excernitur.hoc mali genus in pueris plerunque fit, & à tinearum in veſtibus ſimilitudine,tinea capitis nominatur.

Saphyrus,precioſus lapis,qui potus ictos à Scorpio iuuare creditur:inteſtinorum vlcerationes potu emendat. Saphyrus melior ex cæruleo, flauus ſeu cæruleus ex purpureo puluere aureo interſperſus,ſeu nubibus obſcuris,& ſubrubris:ob id ſubobſcurus eſt melior perſpicuo, Dioſco,libro quinto, capit. nonageſimotertio. Gal. Simpli. lib.nono.

Sapinea στέλεχος ἐλάτης τὸ κατώτερον, ὁ μαλῶν, καὶ χώρις ὄζων τραχύτητος,hoc eſt,inferior abietis pars,enodis. Vitruuio ita ſcribente:cuius pars ſuperior ſuſterna appellata eſt.

Sardus,lapis precioſus,vulgò cornalinus,colore ruber, craſſus, tranſparens, paruus:cui ſi candor ſeu vnguis miſcetur, Sardonix dicitur. exhilarare,& ingeniũ acuere creditur.

Sarcocolla σαρκοκόλλα gũmi genus arboris Perſicæ orbi noſtro incognitæ. Dioſc. hæc refert,Sarcocolla,lachrima eſt arboris in Perſide naſcentis,pollini thuris ſimilis, rufa,guſtu amara.emplaſtris inſeritur. Gal.lib.viij.Simpl.

Sardonia herba βατράχιον ἕτερον,id eſt,Apiaſtrum:cuius genera plura ab Authoribus deſcribuntur:ſicuti adnotatum in dict. Ranunculus reliquimus.

Satyrion σατύριον,quod & triphyllon officinæ ſub teſticulo ſacerdotis adnumerant.eſt & erythroneum ἐρυθρόνιον ſatyrij genus,lini ſemine maiuſculo,& firmiore

quàm viticis, nitido, ac leui: ex Plinio fertur in montium iugis inueniri. Satyrion iterum Indicum sub Bucheidis nomine, & sub Syri herba: cuius notitiam nondum legi. Ex Theoph. & Ruellio plura recensuit Gesnerus.

Satyrij genus est tertium, βασιλικὸν σατύριον ita Græci vocant. Latinorum officinæ Christi palmam, foliis nigra plumbagine maculosis, reliqua superficie cynosorchi similis: cuius radix instar manus effigie ramosa foditur. Galliarum Myropolæ Cicum, id est, Keruam herbam, Latinis Ricinum, à folij figura etiam palmam Christi nominant.

Satureia θύμβρα, rura sauoream, & sarrietam. plebeij autem maioranam Anglicam, vocant. Descripta est in dict. Cunila.

Saxifragum σαξίφραγον Dioscoridis, iudicatur Ruell. ea, quæ nostro seculo Saluia vita, vulgò parietaria, vocatur: multis tamen, & recentioribus herbarum scriptoribus plures eodem nomine insigniuntur. σαξίφραγον Græcorum à nostra vulgari Saxiphraga diuersum est, tamen vtrunque calculos confringere certissimum: quod esse Betonicam siue Cestrum ex Diosc. & Galeno affirmat Syluius: quinetiam à cestro Betonicam lib. v. Sanitatis tuendæ videtur separare Galenus.

Satietas πλησμονὴ, ex cibi abundantia est: quæ duplex describitur sic à Galeno Aphoris. lib. ij. comment. xvij. vna ad vasorum amplam capacitatem, vt hinc distendi ventriculum contingat: altera ad virtutem, vbi scilicet plus cibi ingeritur quàm natura, aut facultas corpus nostrum gubernans superare possit.

Sarda, & Sardinas ex hoc dictas Galenus putat, quòd ex Sardinia importentur, vt coniicit Scholiastes: verùm quo argumento ductus, tacet: cùm genus hoc pisciculorum in mari Massiliotico venetur copiosissimum. Recens concoctu facilis hic quidem piscis est: qui sale conditur, difficilior.

Scirpus σχοῖνος ἔλειος, id est, iuncus palustris & enodis: cuius genus multiplex enumeratur: vnum σχοῖνος ἀνθὸς, id est, Iuncus odoratus à flore: officinis palea Chamelotum appellatus. Quære dict. Iuncus.

Scammonium σκαμμωνιὸν, καὶ δακρύδιον, herbę Scammoniæ succus, appellatũ: aliquibus verò lachrima, neque tamen arboreus frutex, sed in totum herbæ plāta est: cuius radice vulnerata primum lachrima, deinde contusa succus exprimitur, noménque postea herbæ retinuit: vt tandem Scammonium, & diacrydion idem dicatur. Diosc. lib. iiij. cap clij.

Sarcoticum, id est, carnem gignens in cauo vlcere, est siccum gradu primo, detergens modicè & sine morsu, non adstringens: vt hordei farina, thus, & quæ plurima lib. Methodi à Galeno describuntur, & Simpl. li. v.

Scandix σκάνδιξ, in genere syluestrium olerum est Græcis, gyngidio, id est Cherephyllo, similis: amara, subacerbis: in cibos cocta vel cruda admittitur, estúrque. Inter segetes sub nomine Acus pastoris, & pecten veneris, quod in vertice corniculato acus aut pectinis repræsentet effigiem, appellatur. Diosc. li. ij. cap. cxxxij.

Scabiosa ψώρα, Aetij quibusdam imaginatur, non autem Stœbè antiquorum, officinis Iudaica herba nominata Ruell. li. ij cap. xlij.

Scapus καυλὸς ὀρθὸς, caulis Latinis dicitur, vulgò grappa racemi, & aliorũ fructuũ corymbantiũ, si in styli modũ sursum prorepat, aut in altum feratur.

Scarificatio σχασμὸς, est quæ quoties in aliqua corporis parte inter cutem & carnem sanguine impurũ, cute priùs discecta cultro rasorio, id est, nouacula, & cucurbitula loco affixa, quantum par est, detrahimus: quam laudat plurimùm Gal. in lib. de sanguinis missione per venas. Quære dict. Syrasmus.

Scariola seu seriola, Sonchi species minùs spinosa Manardo videtur: aliis à seride, id est, Cichorio nomen, deprauatum. Vtut est, inquit Syluius, cùm hæc omnia cichorij sint differentiæ viribus affines, vnum pro reliquis sumi potest.

Scincus Diosc. descriptione li. ij. cap. lix. Crocodillus terrestris, non Niliacus, est: quẽ vulgus officinarum Stincum vocat, & Lacertam aquaticam Scincum esse opinantur: decepti que ea pro Scinco vtuntur.

Scistus, Galeno Composit. pharmaco. lib. iiij. lapis est, Hematites lapidis vim persimilem, sed infirmiorem habens. Diosc. lib. v. cap. xcj.

Scyllæ σχοῖνος bulbi genus vnum Hipp. sic nominatum, vt interpres est Galenus: nam Scylla σχίλλα, quæ Varroni Squilla dicta est, retinuit apud posteros nomẽ: aliquibus Cepa marina, quia ibi frequentissima, hoc est ad maris ripas, nascitur, & ad multa vtilis remedia colligitur, vim acrem atque feruentem habens. Diosc. lib. ij. cap. clxiiij. Quære dict. Pancratium.

Scitale, serpentis genus, varietate tanta tergoris notarum gratia præfulget, vt ipsum se videntes ab itinere retardet: calidus adeo exuuias non vt ad ver, aut autumnum, quemadmodum serpentes cæteri, sed hyeme deponat. Lucanus poëta:

Et Scitale sparsis etiam nunc sola primus
Eximias positura suas. &c.

Scabies seu pruritus palpebræ ψωροφθαλμία, pruriginosa palpebrarum scabies: σκληροφθαλμία verò durities est, & difficilis cũ dolore & rubore citra humiditatẽ oculi motio: ξηροφθαλμία autem, est pruriginosus sine fluore palpebrarum affectus, qui lippitudo arida dici quidem potest.

Scapulæ seu scoptula, ὠμοπλάτται, post thoracem opertæ, sitæ sunt: atque ipsarũ processus superior, & vertex ἀκρώμιον, quasi summus humerus, nominatur. Ceruix seu collum scapulæ est quod in acetabulum desinit. Sceletos σκέλετος, est humani corporis ossium inuicem cohærentium vniuersa compactio. Gal. in lib. de Ossibus.

Scientia, est habitus præceptionum, opinionem firmam, & immutabilem sub orationis forma appræhendens, & nunquam à ratione aberrans. vel, Scientia, est conueniens, firma, & nunquam à ratione declinans, cognitio: vt est author Gal.

Scirrhus σκίρρος, tumor est præter naturam doloris expers & durus, sed non sine sensu, nisi exquisitus omnino sit. Gal. ad Glaucon. lib. ij. & lib. v. de Simpl. medic. facult.

Scolopendrium σκολοπένδριον, ἄσπληνος, asplenium, vulgò ceterach: referẽs Schenilix vermis villosi imaginem, Græcis σκολοπένδρα nominata, herba subinde nomẽ retinuit. Scrib. Largus herbam σκολοπένδριον Calciphragam est interpretatus capit. cl. ad calculos expertam. Quære dict. Asplenium.

Scolymus σκόλυμος, carduus syluestris, vt Cinar altilis: sed Diosc. à Cinara Scolymum diuidit subdiuersis capitibus. vide quæ restant in dict. Atractilis, & Caucalis.

Scombrus ὁ σκόμβρος, ex genere lacertorum est: qui & Lacertus aliquibus mare incolentibus: aliis Auriolus: Lutecianis verò populis Macareus est appellatus: boni succi, plurimíque alimenti esse creditur. ob id etiam ἔυχυλον Hicesius apud Athenæum appellat. hæc Scholiastes.

Scopa regia βούτων, est caule quadrangulo, apij folio, flore anethi, semine odorato: quam violam flammeam, & sideritim, quæ latissimo est folio, appellauit Plinius. Gallis Carpentariam existimat Ruellius dictam, quòd Carpentariis ad vulnera curanda expetatur. Scopa regia Scrib. Largo oxymyrcine, id est, Ruscus, interpretatur.

Scoria, est metallorum omnium spurcitia, recrementúmque, & velut ferri stercus, cæterorúmque metallorum: Rubigo ferri, sicut scoria plumbi propriè dicitur. Restringit rubigo, sistitque fœminarum profluuia admota: potúque præstat ne côcipiant. Diosc. lib. v cap. xlvj.

Scordion σκόρδιον, Latinis Trisago, & quercula palustris, vocatur: ex Myrepso Fuch. sic scribit, Herbula est Scordion virgulas mittens quadratas, rectas, oblongas, folia adstringentia, florem rubicundum. scordium dictum est ab odore. & acrimonia Scorodi, hoc est, allij satiui, & segetalis. Est & Scordiotis, quasi Alliaria herba dixeris, cuius folia cùm primùm emicant, circinatæ sunt rotunditatis, violæ nigræ similitudine, verùm adulta in angulos exeunt, allij odoratu cùm teruntur. Trita herba adeo allium redolet, vt in iuribus pro eo substitui cœperit: inde nomen ei dederunt officinæ.

Scorodum σκορόδον, allium satiuum, agresteque est: vtrumque notitiæ vulgaris: differtque à Scorodoprasο σκοροδοπράσου, allij porrique promiscuam naturã referens. coctum dulcescit, & porri modo estur. officinæ allium porrinum appellant.

Scorpius siue Nepa σκορπιός, semen habet ad similitudinem caudæ Scorpij animalis, & folia pauca. Est alia denique nominis eiusdem, effectúsque, sine foliis, asparagi caule, in fastigio aculeum habens: cui inde nomen. Est item Scorpioides, quæ differt à Scorpiuro, hoc est, helyotropio, ab effigie scorpij caudæ, quæ in floribus habetur: quanquam & hoc nomen Scorpioidi tribuitur. Iterum est Scorpis, seu scorpidiũ Nic. Myrepso herba, quam nomine alio metipse Ceterach, vt Pharmacopolæ, herbariíque vulgares, appellat. Quære dict. Nepa.

Scrotum ὄσχεον, commune vtriusque testiculi, omniúmque interiorum velamẽtum, quod rugosum apparet: & morbi qui in eo proueniunt, speciatim suis locis describuntur, sub differentiis hydropisis. Est & Scrotum animalculum, nomine alio Ricinus, cuius repete dict.

Scotoma σκότωμα, malum est in quo obtenebrationes, hebet udinésque oculis obuersantur, & omnia circumagi, & rotari videntur: nomine alio Vertigo hic morbus appellatus. Quære dict. Vertigo.

Sebasti σέβαστοι, καὶ μύξα, Romanis Myxaria in honorem Augusti dicta: retinuerunt quoque fructus & hi nomen Sebeste Myropolis. Quære dict. Myxa.

Secale ζέα ex Galeno, est & quorundam recentium sententia, vna ex trita litera, Secle, vulgaris notitię triticum, à frumento nobili grano tamen diuersum: quanquam genus omne frumentationis, loco farris sæpe reposuit Cæsar Iulius in Commentariis Gallicis. Plinius pauló aliter granum hoc quàm posteritas, describit.

Secta αἵρεσις, est dogmatum plurimorum ad sensus artificiosè compositorum, quæ ad finẽ vnum referri possunt: sed adeo inoleuit odióque habetur hoc nomẽ hære sis isto seculo, vt suspectum veniat hominibus ignaris, minimè verò probatis, si dę controuersia quandoque certandum est.

Sedes affecta partium corporis humani, & ipsius dispositio, qua via, & ratione simul cognosci potest, tractat fusissimè Galenus libro secundo, de Loco. affect. notitia, capit. tertio.

Securidaca ἡ δυσαρὸν, πέλεκῖνος, hedysarum scriptoribus nostris suspicatur: officinis faba lupina, herbum, & grana, nominum diuersitate appellata, confusa legitur, Diosc. lib. iij. cap. cxxiiij.

Sedum ἀείζωον μεῖζον, triplex est idem nomen retinens, id est, semper viuum maius: alterum medium Thelephyon, id est, faba inuersa, vt aliquibus placet: Gesnero vermicularis, & cauda muris vsurpara est. Intelligendum suspicor de minore Sedo, cuius vnum excalfactoriæ facultaris, & alterum frigidæ, depræhenditur: tertium Sedi genus. Quære dict. Aizoon. Diosc. lib. iiij. cap. lxxiij.

Secunda seu secundina χορίον, membrana tertia est, quæ extrinsecus circumposita est, tenuis quidem, verùm fortis, totam integens vuluam interiorem.

Selago πόα τὶς ὁμοία βραθύι, id est, similis herbæ Sabinæ: hanc, inquit Ruell. contra omnem perniciem habendam prodidere Druydæ Gallorum, & contra omnia oculorum vitia fimum eius prodesse.

Seli Hippocrati, σέσελι Græcis, & Latinis nominatur: triplex reperitur, vnũ Massiliense laudatissimum: alterum AEthiopicum: tertium Creticum. Diosco. libro iij. capit. quinquagesimoprimo.

Selinum σέλινον, apiũ vulgare aliquibus est, quod petrapiũ, & petroselinũ, id est, persillum vulgare peritioribus medicis depræhenditur. Quære dict. Hyposelinum.

Semodius, mensuræ genus, libras viginti quatuor capit: selibra verò, id est, libræ pars dimidia, quæ & semis dicitur, scrupula habet centum quadraginta quatuor.

Seitargum seu starchon Indum, Lepidum vult esse Syluius: alij Iberidem malunt: sed viribus parum variant, vt etiam cardamomum, & cardamine pro his poni possint. Quære dict. Iberis.

Semen

Semen σπέρμα,est quod à cerebro,spina-dorsi,arteria & vena, excernitur, & per ptolifica vasa in genitalia,vt elaboretur,demittitur: quod fit idem de muliebri: sed retentum vt in viris,non eiaculatur,sicut author est Gal.in lib.de Semine.

Semen humanum gignentia & prouocantia,sunt calida,flatuosa,bene nutrientia, vt bulbi,fabæ,scincus,Satyrion,eruca,gallinacei testes:extinguentia verò,sunt refrigerantia,corrumpentia,deficcantia,omnibus substaniiis contraria,vt nymphæa, Sic ruta,agnus-castus,qui est vitex,suo calore seminis substantiam consumunt: sed supprimunt frigida alimenta,& medicamenta sumpta,aut admota, vt lactuca, blitum, portulaca,cerasum acidum,& huiusmodi.

Seminis profluuium γόνορρροια,est excretio seminis præter voluntatem,citra pudendi tentiginem:fitque ob retentricis in vasis seminariis facultatis imbecillitatem, aut ob aliud malum,quod seminariorum vasorum partes eodem modo, quo expultrix secundum naturam facultas mouet:velut in comitialibus,& aliis violentioribus conuulsionibus,contingit.

Semitertiana,est febris continua quæ ad integritatem nunquam quidem deducitur:nec diuturnior febris est,quòd Agathinus medicus putauit:vt docet Gale.lib. ij. de Differen.febr.capite decimo,& vndecimo.Quære dict.Febres.

Senecio ἠριγερῶν, vulgaris notitiæ herba est; cauliculo cubitali, subrubeo, foliis continuis, diuisura erucæ: luteis floribus, qui celeriter vanescunt in pappos. Tota herba cruda, coctavè & cibo sumpta suspiriosos adiuuat. Dioscorides libro quarto,capit.octogesimosecundo.Quære dict.Erigeron.

Sensus,est à neruis vicariis animæ affectus,qui res corporeas denunciat, & rerum creditarum sensorium reddens instrumentum: cui sensile obnoxium est. Hinc sensibile est quod visu,auditu,gustu,odoratu,tactu percipiuntur.

Sensoria autem instrumenta sunt,oculus,lingua,nares,& auris. Sensus,sunt visus, gustus,tactus,odoratus,& auditus:qui omnes à cerebro defluere, ab ipsóque septem neruorum syzigia coniugationesvè oriri: à spinæ verò medulla reliquos, certum quidem est.Quære Galenum in libro de Oculis Theoremate secundo, capit. primo, & capit.iij.

Sensus communis,est vis ordinata in prima concauitate cerebri, recipiens per se ipsam formas omnes,quæ imprimuntur quinque sensibus: cuius obiectum est sensibile.Prima operatio,est iudicium sensibilis operationis:secunda,est ordinare sensata, diuersorum sensuum.

Imaginatiua,est virtus retentina eius quod impressum fuit in sensu communi: cuius obiectum est imaginabile similitudine spirituali, cuius actus est imaginari. Imaginari enim est cùm volumus facere præ oculis aliquam imaginem, quæ adhuc præparat.imagines aliis potentiis operantibus in ipsa.

Cogitatiua,est vis inquirens singularia decem prædicamentorum. AEstimatiua, est virtus appræhendens de sensato,quod non est sensatum,sicut ouis inimicitiam lupi,cuius obiectũ est illud quod non est sensatum.actus est determinare fugã,vel imitationem propter conueniens,vel disconueniens.

Fantasia,est motus in potentia mota suscipiens à sensu specie sensibilẽ, cuius obiectum sunt imaginationes.

Operatio,est componere,& diuidere ad eliciendum conueniens, & fugiendũ noxiuum,cuius corruptio est,quoniam corrumpitur,vel disturbatur sinciput.

Memoria,est conseruatrix intentionum,quas appræhendit æstimatiua, & redit in rem per speciem apprçhensam,& conseruatam:cuius obiectũ est intentio rei illicita tempore præterito:cuius actus est per intentionẽ venire in imaginẽ, & per imaginem in rem priùs acceptam.

Reminiscentia, est ingenium reuoluendi eius quod oblitum est: & habet coniunctum sibi actum rationis, & in quartum exigitur, scilicet actum rationis,principium determinatum à quo procedit: res determinanda in qua procedit, & tempus præteritum. Et hæ sunt Animæ, ac humani Cerebri facultates, & functiones.

Septum

Septum transuersum διάφραγμα,& φρένες,necnon à Plinio præcordia,quòd scilicet cordi prætendantur,sunt appellata.oritur veluti musculus rotūdus,& magnus, vbi spuriæ costæ in amplam cartilaginem desinunt.vel: Septum transuersum, est membrana neruosa continens,ac segregans quæ in ipso compræhenduntur thorace: subter illud autem viscera. Galenus Septi transuersi affectus docet lib. v. Locorum affect.cap.iij.

Sepia ἡ σηπία piscis:de cuius natura,& figura cum facultate, lege plura in dict. Loligo.Diosc.lib.ij.cap.xix.

Serapias,orchis altera est σεραπίας: aliqui canis testiculum vocāt.de qua re quæ restant,quære in dict.Orchis.

Serica σηρικὰ καὶ ζίζυφα,vulgus Iuinbas vocat.Quære dict.Zizypha.

Sericum crudum μέλξα ὠμὴν Actuario,cuius compositio diacoccum est, hoc est, confectum Alkelmes. Sericum arborum propriè quod arborum foliis Seres Scythæ populi depexebant ad vestes,nunc ad serum,id est,bombicum verminm fila transtulerunt Græci recentiores.

Serapium seu syrupus,fit,quando succi medicamentorum cum melle depurato, vel sacchare defecato donec concreuerint,coquuntur. In breue & longum distribuitur serapium:breue quod parum aquei humoris in se habet,& commune vocatur: lōgum,quod humoris aquei plurimum obtinet,& decoctum appellatur. Cæterum serapia omnia cum stillatitiis liquoribus plantarum commiscentur, ac sic potāda præbentur,ac quantitas vniuersa vncias cum semice non transcendat à medicis plerisq; nunc obseruatur. Apud Actuarium,Mesuem,Nicolaum,Fuchsium, & Syluium habes Serapiorum varietatem.

Seriphum siue Seriphium σέριφιον,planta hæc relata est in Absinthio:quanquam etiam medicorum non pauci Barbotinam hanc esse contendunt. hoc est,Santonici semen:alij verò Coralli semen.

Seris seu Intybus σέρις,καὶ κιχώριον.duûm generum:altera syluestris, quæ picris & cichorium vocatur:altera satiua,latioribus foliis constat:stomacho quàm hortensis vtilior. Quæ iterum in duas species digeritur,vna latiore folio prodit,lactucarū simillima:altera angustiore est folio,& gustu amaro.vtraque refrigerat,& adstringit. stomacho vtilissima.Diosc.lib.ij.cap.cxxv.Quære dict.Intubus,& Cichorium.

Serpillum hortense,& agreste ἕρπυλλον κηπαῖον,καὶ ἄγριον, ostentatur. quod hortense est odore sampsuchum imitatur.folia & ramulos origani habet,in maceriis multò procerius assurgit.Syluestre Zygis appellatum,non serpit,sed in altitudinem increscit,ramulos ædens tenues,surculosos, foliis refertos longioribus quàm rutæ, & duriotibus;angustis.flores iucundè olent,gustanti acres. Nascitur in sabuletis, & petris,satiuo efficacius,& ad medendi vsum aptius.Diosc.lib.iij.cap.xxxvij.

Sertula campana herba μελίλωτος,idem vulgò etiam melilotus:quibusdam Regia corona,& pratensis appellata :suauissimi odoris maturus flos quem profert, & multis aptus medicamentis.Diosc.lib.iij.cap.xxxix.Quære dict.Melilotus.

Serpentaria nostras,Dracuntium,siue Dracuntea maior vulgò, Colubrea appellata:quæ non est tormentillæ species altera,quæ Bistorta nominata est, annuente I. Agricola.Est & alrera Serpentaria,nomine Aron,vulgus hominum Gerru, & vituli pedem,dicit:quæ superiore multò est inferior.Quære dict. Dracuntea,& Aron.

Serum lactis cuiuscunque,quod implicitum in lacte ipso continetur:quod vbi discessit ab eodem lacte,multò potentissimum ad purgationes redditur. Datur quibus sine acrimonia volumus deiectionem moliri, vt melancholicis, comitialibus, lepris, elephantiis,& erumpentibus toto corpore papulis. Dioscorides libro secundo, capit. sexagesimotertio.

Sesamum,est Safama σήσαμον,semen est peregrinum,cuius nomen nondum exoleuit:officinę enim Sisamum vocant,cuius planta Milio similis est,sed semen Orizæ simile.Est item Sesamum syluestre σήσαμον ἄγριον, cuius semen cici, & ricinus: Kerua Arabibus appellatum.Nomen hoc Sesamum Heliotropio maiori ascribi vult Gesnerus.Repete dict.Ricinus.

Sesamoides magnum σησαμοειδὴς, σήσαμος, & helleborum Anticyrense, quòd in Anticyra nascatur, appellatum. Est denique Sesamoides minus: de quibus lege Dioscoridem lib. iiij. cap. cxxxv.

Septicum, id est, putrefaciens medicamentum, etiam causticum & vrens, sed parum vehementer: est calidum siccum minùs, essentię tamen renuioris, exiguo morsu & dolore, aut nullo: vt arsenicum, sandaracha, chrysocolla, aconitum, Galenus lib. v. Simpl.

Septenarius circuitus hic hebdomadis numerus non est, sed indicatorius, siue criticus: qui à circuitu quaternario diuiditur: Septenarium itaque circuitum validiorē quaternario esse, poteſtate autem secundum quaternarium Hippocrates, & Galenus affirmarunt: & ab eodem futuram in septenariis circuitibus iudicari indicationē. Vide plura in dict. Quaternarij circuitus.

Seseli Massiliense σέσελι μασσαλιωτικόν: officinis Siler esse creditur: herbariis aliquibus non vulgaribus, maior Saxifraga iudicatur. Est præterea Hethiopicum Seseli, quidam nonnulli Ambrosiam opinantur, à folij periclimeni similitudine. non ignoratur etiam Seseli Peloponnesiacum, vt Creticum. Quære Tordylium.

Seutlomalachon σευτλομάλαχον, vulgaris notitiæ spanachium est, tum hortense, tum syluaticū, à spinis in semine productis appellatum. olus maluaceam betam referens: fortè quòd figura & denticulato seminis habitu betam, & mollitia maluā mētiretur. Nostris verò herbariis ab insigni spiculorum seminarium nota Spinachium totam plantam appellarunt. Quære dict. Atriplex.

Sextans, sexta libræ pars, vncias duas, scrupulos quadraginta octo, continens. Sextarius mensura, heminas duas, siue cotyle duo, pondere denarios centum & viginti, continet, nominatur etiam Triblion, quòd libras quoque duas, aliquibus selibram, recipit. Sextarius Italicus, autore Oribasio, mēsura vini, capit vncias vigintiquatuor: in pondere libram, & bessem. Sextarius mellis, libras duas, & S. continet. Sextarius olei, vncias octodecim pendet. Sextuns, pars est dimidia libræ, & vna duodecima, id est, vnciæ septem: continet scrupula centum sexagintaocto. Sextula, sexta pars vnciæ est, id est, scrupulus additus drachmæ quaternus.

Signorum in morbis triplicium primi generis, sunt coctionis, & cruditatis signa, vt alui excrementa, vrinæ, & sputa. Egestiones quidem ventris inferioris vel coctionem vel cruditatem denotant: vrinæ verò venosi generis, quemadmodū excreationes, & sputa instrumentorum respirationi seruientium. Coctionis enim signa semper salutem, cruditatis autem vel omnino nullum futurum indicium, aut prauum, aut dolores, aut diuturnitatem, aut mortem, aut recidiuam portendunt. Hippo. lib. j. Epidem. Sectione secunda, & tertia. Quære dict. Salutis.

Singultus λύγμος, est ventriculi motus conuulsorius, à re ipsa noxia excitatus: siue etiam partium ventriculi motu violento aggregatarū contractio. vel, Singultus, est ventriculi motus. qui veluti eius conuulsio existit ab expultrice facultate noxia extrudere valentis affectus. Contingit vel ex plenitudine, vel euacuatione, aut ob humores acres, & mordaces, & medicata qualitate præditos, aut cibos acres & mordaces. Interdum propter frigiditatem, & alimenti corruptionem. Gal. lib. de Symp. dif. Hipp. Aphoris. lib. vij. cap iij.

Sinus cordis sunt duo, dexter, & sinister, pro quibus auricula vtraque sub est cordi: de qua re scriptum reperies in dict. Corsinus.

Sinus χολπός, est cùm cutis vlceribus, quæ adiacet, multo spacio subiectis corporibus separata est, & vt agglutinari ei non possit. Sinus callosus deniq;, seu fistula σύριγξ, est magna ex parte ab abscessibus consistens: sic verò per translationem à fistulis ex arundine, aut alia quapiam materia confectis appellatur fistula. Curationis au thor Gal. lib. ij. ad Glauco.

Similacea subsidentia in vrina, fit vbi febris obsessa profunditate longè lateq; substantiam incendit, adeóque pessima est: sanguinis enim assationem, vel solidarū partium collicationem significat. Si itaque candidæ, solidarum partium colliquationē:

ſin verò rubore,ſanguinis aſſationem monſtrant.Dicitur Similacea à ſurfureæ ſimilæ cribrato retrimento.

Sigillum Lemnium,id eſt,terra ſigillata,aliud eſt, quàm Aſter Samius:hic quia renax,Lemnia verò terra parum:atque hac carere adhuc nos experimenti ipſius veritas docet.Itaque pro Lemnio gemino, Armenus bolus adulterinus offerıur.

Sicula,& Sycla σικελὴ,καὶ τεύτλον,Betæ genus,à quo medici ſuccum experimẽtes eliciunt,colutoriiſq; clyſmaribus ad alui deiectiones excrementarias imponunt.

Sicya σικυά,cucumis agreſtis eſt:nam Sicya atmetos colocynthis aſſirmatur,quæ cucurbita ſyluatica,vulgò coloquintha,vocatur.

Sicys σικύς, καὶ ἡ σικυὸς ἄγριος,id eſt,cucumis ſyluestris,& aſininus hodie appellarus:cuius ſuccus Elaterium tum ex radice,tum ex fructu nomen accipiens, elicitur.

Sycis σικύς,πέπων,eſt quod melonem,& peponem,cum differentia plerique imaginantur.quod Geſnerus etiam Cucumeris hortenſis ſpeciem eſſe voluit.

Side,malus punica ῥοιά,id eſt,malns granata atbor paſsim frequentiſsima. Eſt & Sida planta paluſtris,papaueris ſimilis vaſculo mali amplitudine,roſeo flore, candidis membranis obducto,ſemine intus rubro,guſtu triticum æmulante. Caput & folia,vt vtraque Nymphæa,ſuper vndas emicant, ſed poſtquam tota ipſa emerſa eſt, ſemen ſpargit. Authores Theoph.Nicander,& Pli.

Sideratio,nunc per I.noſtrum,nunc y.Græcum quæ ſcribitur, ἀστροβόλια, σφακέλος Græcis:quando ſcilicet vaporum ſiccitate arbores moriuntur:ita membrorum partes humorum defectu vt intereunt,in ipſis ſyderatio eſt,morbus ſterilitarẽ membri ſignificans.Plinio autem lib.xvij.capıt.xxij.Carbunculatio in arboribus appellatur.

Sideritis σιδηρῖτις,inter multas variáſque plantas hoc nomen aſsignatur:nam prima Sideritis folio marubij veſtitur,quam vulgus officinarum Tethrait appellat: altera foliis filicis,& hanc Chymiſtæ Lunariam maiorem eſſe volunt,aliqui filicaſtrũ: tertia,mille folium:foliis coryandri,in vineris,& maceriis proueniens:quarta ſideritis ἀχίλλειον etiam Græcis nominarur.hæc quoque comprehenſa eſt ſub hoc nomine Scopa regia lato ſolio herba σιδηρῖτις,quam Ruell.Carpentariam aſsignat.

Sidium σίδιον,id eſt,malicorium,aſperum eſt mali punici putamen: vulgò mali granati cortex in fructu,non in arbore:quas Cytinus facultates,ſidium quoque poſſider.Quære dict.Cytinus.

Siliqua menſuralis,κεράτιον,minimi ponderis menſura eſt,ſcrupuli ſextam partem,drachmæ verò decimam octauam,conficiens:ſex itaq; ſiliquæ conficiunt ſcrupulum,ſcrupula autem tria,ſiue octodecim ſiliquæ explent drachmam: ſextula autem, ſexta pars vnciæ eſt,vnde & nomen habet:continétq; ſcrupula quatuor, ſiue ſiliquas viginti-qnatnor:continet itaque ſextula drachmam vnam, & tertiam eius partem. Repete Budæum de Aſſe.

Siliqua κεράτια,καὶ κερατωνία,Carrobea vulgò dicta:à qua Siliquæ vt in Siliqua AEgyptia arbore,caſsia fiſtularis fructus,ξυλοκέρατα κεράτια.Verùm quæ Ioniis κερώνια appellata eſt,foliis ſemper comantibus,flore candido, cum vehementia odoris,pomo ſiliquæ:ob id nomen,longè alia eſt,quàm κερατωνία. Prætetea Siliqua legumen eſt quod δολιχὸς appellatur:tum quoque pto granorum, & leguminum, & arborum,vt in caſsia fiſtulari,carrubiáque,tegumento accipi ſolet:quoniam complures tum herbæ,tũ frutices paſsim ſiliquantur.

Siliquaſtrum πιπερῖτις,id eſt,peurea pedemontana:& coſtus hortenſis Ruellio: ſed pleriſque tametſi aliis cardamomi genus ſuſpicatũ eſt. Vide dict.Piperitis.

Siligo ὄλυρα,frumenti genus,quibuſdã Secale,vulgò *Seigle*, pro frumenti ſpecie vſurparũ:quòd etiã olim Gallis Arinca,primariũ triticum eſſet,appellabatur.

Siler ἰτέα εἶδος τι χαμαίζηλον,frutex in aquoſis qui producitur nunquam,vel rarò arboreſcens, quaſi pumila ſalix:cuius virgulta in calathis, cophiniſque texẽdis, colliguntur.Rura vſui commendant vinciendis vitibus.

Sina

Sinapismus,veteribus ex finapi cataplasma componebatur.& nomen retinuit: ex caricis pinguibus tepida maceratis atque expressis iniecto finapi polline,aut alterius, fiebat. Interdum ex oleis,costi,castorici,finapis,euphorbij,ipsaque materia indita cū aceto & cera, componitur:secundum quas res benefacere visum fuerit. Aëtius lib.iij. capit.cxcj. Actuarius li.v.de Comp.medicamen.

Sinapi σίνηπι,cum herba femen nominarum,facultatis est causticæ, adurentisq: ob id eo medicamenta caustica fiunt,& finapismi:emplastica quoque nonnulla. duplex reperitur,album nempe,& fubnigrum:album aliqui esse Thlaspi autumāt: alij syluestrem Erucam:quibus omnibus facultas calida est.

Sisarum,& Siser herba σίσαρόν,id est,careum,vulgò Carni:cuius radix, vt pastinaca,estnr:vrinásque vt femen,prouocat,& flatus infarctos intestinis & vētriculi extremo dissipat.Columella li.x.prodidit Tyberium Cæsarem radicem hanc nobilitasse,eam flagitantem omnibus annis è Germania.Manardus rapa illa fubflaua Sisarō, se authore esse credidit.Quære dict.Careon.

Sison σίσων,femen exiguum est,apio simile,obnigrum,& molliter longum, feruētis essentiæ:nonnullis etiam medicis Amomnm aromaticum femen pusillum, suspicatur:nisi oblongius amomo videretur.

Sisymbrium σισύμβριον,varium multipléxque passim reperitur:vnū,quod mentha rubea,vel aquatica:item Tymbræa vulgò cognita,verùm quod fyluestre est,circa aquas prodit. Alterum Cardamine,à nasturtij sapore officinæ nasturtium aquaticum vocant:vulgus cresfionem:quem Sium esse neque contendendum. Tertiū hortense,vulgò balzamitha:quæ in mentham odore degenerare creditur.

Sium σίον in Lauer fiue Berula,& per contractionem Berla, degenerat: plerique etiam in Sisymbriū alterum,fiue cardamlnem,id est,cresfionem,abire putant.

Sitanium,σιτάνιον,ex Galeno Triticum est instantis anni hoc quod vere feritur, & candidum esse dicitur. Latinis trimestre triticum: vulgaribus verò Martiū, quod martio mense feratur,& terno inde mēse maturescat,vocatum est. Sitos:σῖτος namque authore Hippocrate,in li.de Fracturis,genus omne frumenti appellatum est.

Sitis,est quæ fit aut solo caliditatis excessu,citra humoris consumptionem, vt in hydrope:aut folo humiditatis defectu,citra caloris incrementum, vt in hydrophonia:aut in vtroque,vt in febre ardente,& tertiana exquisita:Gal.li.j. ad Glauco. cum explanatione Acak.

Siriasis σειρίασις,est inflammatio partium quæ circa cerebrum,& eius membranas,funt:infantibúsque accidit. AEgyneta li.j.cap.xiij.

Sigillum Salomonis vulgari nomenclatura,Dioscoridis Polygonatum est, nulla reclamante etiam nota:quod tamen Barbarus asserit à Græcis Sphragida nominari. Quære dict.Polygonatum.

Sori,Chalcytis,Mysi essentiæ consistētia,& situ differūt:nā Sori in fodina infimū & crassissimū,scintillat friando,vt Mysi, olfactu & gustu virus olet, fubpingue est. Mysi grumosum & frustulosum,auro simile, & stellæ modo splendet. Chalcytis situ & essentia est media,æri similis. Soreos pars extima,& fumma in Chalcytim, & chalcyteos partes extimæ in Mysi tandē transeunt:in metallica fodina,& quo loco feruātur,quomodo æri innascitur ærugo. Diosc.li.v.cap.lxv.lxvj.lxvij.& lxvlij.

Smaragdus,inter lapides preciosos numeratur,quò quoque virentior,eò mollior: exhilarat,libidinē arcet,hemitritęū iuuat,epilepsię resistit:ideo cardiacis admiscetur.

Smilax hortensis,σμίλαξ κηπαία,id phasiolus hortensis est:Est & Smilax aspera,quæ spinis riget,& fuccum lacteum auulsis foliis reddit:sed quæ spinis vidua, lenis appellatur. Item Smilax arbor,nomine alio Taxus dicta. Diosc.li.iiij. capi.cxxvij. & cxxviij.item capi.lxviij.

Smyrnium σμύρνιον,herba myrrham resipiens:ea existimatur,quam officinæ Lybisticum vocant. Largus olusatri femen esse scribit: aliquibus petroselinum videtur: non differt foliis ab apio nostro vulgari. Diosco.lib.iij. cap. fexagesimotertio. Quære dict. Libisticum.

Smiris lapis, eo annularij sculptores expurgant suas gemmas: nunc in vitrariis frequens vsus diuisuris. Emeri illi lapidi vulgare hodie nomen est.

Solanum hortense στρύχνος: officinis Salatrum, & morella est: Item vesicarium solanum ἁλικάκαβος, id est, alkekengi, vulgò dictum. Soporiferum Solanum herba, quæ morella etiam marina solet appellari. Nam insanum, manicum, seu furiosum, herbariis vulgaribus Solatrum mortale vocatur. Dioscor. lib. iiij. cap. sexagesimoprimo, sexagesimosecundo, & sexagesimotertio.

Solutio vnitatis seu continui, est quæ simplex, & composita habetur: simplex in quinque differentias distribuitur, quæ enim in ligamentis fit, auulsio vel diuulsio nominatur; Græcis autē ἀπόσπασμα: quæ verò in carnosa parte, vlcus siue ἕλκος: quæ in osse, κάταγμα, vel fractura: quæ in neruis, conuulsio: seu σπασμὰ in carnosis verò partibus vbi accidit ῥῆγμα, & ruptio nuncupatur. Vide dict. Morbi compositi.

Silphium σίλφιον laserpitij, siue laseris caulis est: radix, magudaris, & folia ipsius laseris, maspetum, totam hoc modo distinguentes, vocauere regionis suæ homines. Laser caule est ferulaceo, folijs apio similibus, lato semine. radix panaci haud dissimilis: quæ vulnerata illachrimat, id quod Laser est: Myropolis Bēzoin appellatū. Quære dict. Laser. Diosc. lib. iij. cap. lxxxvj.

Soda, κεφαλαλγία, capitis dolor, qui potissimum non inueteratus est, non curando aut per se accidat, aut alterius affectus symptoma fit. Capitis namque dolor ex humorum diuersorum qualitate dominante plerumque contingit: vt ex calore, frigore, siccitate, plenitudine, biliosis humoribus, melancholicis, pituitosis: quorum curam exequitur Fuch. lib. primo de Meden. morbis, cap. iij. iiij. v. vj. vij. & viij.

Solea βούγλωσσον Græcis, hoc est, bubula lingua: Varroni Lingulaca: Gallis, *Solle*: piscis planè similis pasceri, de quo suo loco dictum est. carnem mollem, & concoctu facilem habet: nam sua lautitia perdix marina nomen obtinuit, ac postea retinuit.

Solutiones λύσεις, sunt ex quibus perspicuum fit, mutationes eas, quæ paulatim fiunt: vel scilicet virtute deiecta, vel morbo, non crises, sed simpliciter solutiones. Galenus de Diebus decret. lib. j.

Somnifera medicamenta ὑπνωτικὰ, ex eorum genere sunt, quæ soporem molientia, aut somnum conciliantia, appellantur. nam huiusmodi medicamentorum magni doloris, aut vigiliarum gratia vti consueuimus.

Somnus ὕπνος, à fame, aut exercitio, non quidem omnis, & quocunque tempore factus: sed is duntaxat qui famescente iam corpore, fit: qui etiam post matutinas deambulationes est factus, omniū maximè siccat: & qui à balneo est adhibitus. Hippoc. libro secundo, de Ratione victus: & Epidimia. libro sexto, parte quinta, Aphorismo. xxxj.

Somnus ὕπνος, est animaliū facultatū quies: vel, est sensuū impotentia ab humore cerebrū imbuente, ac aggrauante proueniēs, vt si rectè adhibeatur, multa sunt cōmoda. Sōnus enim cibum cōficit, quòd toto hoc tempore quo quis dormit, animalis facultas quiescat, naturalis verò validiùs agat: humores concoquit, animi ægritudines obliuione delet, mentis insaniam corrigit. Cæterùm, tempus, duratio, forma decubitus, & insomnia sanis etiam corporibus veniunt consideranda. Tempus vespertinum, aut nocturnum somno conuenientissimum: interdiu nocentissimum est: quoniam verò interdiu vigilare, noctu sed quiescere oportet. Hippoc. Pronostic. lib. ij. ex & Epidimiar. libro sexto, Aëtius libro nono, capit. trigesimonono, vult à prandio deambulationibus indulgendum, & animi aliqua laxamenta adhibenda, somnósque diurnos noxios esse, nisi lassitudinis sensus adsit, aut præcedente nocte nihil aut parum admodum quis dormierit, scriptum reliquit.

Sordes aurium κυψέλις, καὶ μυψέλη, quæ, quòd meatus foraminulentos à summo cerebro prouenientes obstruunt, grauiorem auditum reddunt: vt interdum sordium repurgandarum pigritia, surdi fiunt.

Soldanella, vulgari appellatione apud officinas, ea est, quæ Brassica marina à Diosc

Dioſcoride nomen hactenus obtinuit. Quære dict. Braſsica.

Somphos σόμφος, cucurbitæ genus, non niſi in ſaxoſis proueniens: quæ quibuſdã ſylueſtris cucurbita, & marina appellata eſt. Noli putare genus hoc colocynthidẽ eſſe, cucurbitarum omnium amarulentiſsimam.

Sonchus σογχὸς ἐδώδιμος, Myropolis, & herbariis vulgaribus, Roſtrum porcinũ: Ruſticis, Lanceron: qui candidus, qui tener, eſculentúſque eſt. Hæc herbariis nonnullis Leporis pabulum dicitur: Apuleio Lactuca leporaria feſtiuiter eſt denominata. Huic occurrit & alius Sonchus σογχὸς τραχὺς, niger, ſpinoſiórque eſt. Tertium iterum genus σογχὸς τρυφερὸς, tenerum, arboreſcẽs, latiore folio, in quo ramoſum caulem folia interſecant: atque à ſoli fœcunditate à Dioſcoride, inquit Geſnerus, deſcribitur.

Sorbus ὄα, καὶ ὄυ, arbor notitię vulgaris: longéque differt à Corno frutice, qui interdum etiam arboreſcit: cuius quidem fructus eſtur reprimendi alui fluxus cauſa: ſic quoque edi ſolet Sorbi fructus, quòd adſtrictoriæ facultatis vterque depræhenditur. ſed prorſus maturum, miniméque præcocem eſſe oportet. Quære dictionẽ. Cornus.

Sphacelus σφακελὸς, Gangrena, & Syderatio eſt: de quo morbo fuſiùs in dict. Gangrena retulimus: & in dict. Syderatio.

Spadix σπάδιξ, termes eſt enim fructibus ab arbore auulſus, quod nomen in palmarum quoque fructibus colori eſt commune. Spadix namque ſiue phœniceus color exuperantiam ſplendorémque demonſtrat ruboris fructuum, non admodum Sole incoctorum, quemadmodum in palmę arboris fructu videtur.

Spadones κλήματα ἄκαρπα, ſurculi ſunt in vite, qui ætatis etiam teneritate, ſicut in arboribus, & fructetis nihil-dum attulerint, gettonos à radice prouenientes, rura appellant, nam Gettonus, Latinis Surculus eſt: cuius petes dict. Eſt quoque Spadonia laurus εἶδος τι δαφνης, quæ ſterilis, & infrugifera viuit ſuperſtes.

Sphagnos σφαγνὸς καὶ βρυὸν, arborum, rupium, & maris generali nomine Muſcus appellatur. Quære dict. Bryon.

Sphacelos σφάκελος, differt à ſaluia, quòd ſylueſtrior eſt, folio breuiori, & leuiori, vt ex Theophraſto Geſnerus retulit. Præterea Sphacelos σφακελὸς, καὶ ἀστροβόλια, tabitudo plantarum eſt, Latinè verò Syderatio, vulgò Tinea.

Sphæritis Aëtio σφαιρῖτις, pro cupreſsi, ſabinævè herbæ pilulis accipi ſolet.

Sphynter σφιγκτὴρ, extremum inteſtinum eſt, chirurgis monoculum: per hoc venæ hæmorrhoides tetrum ſanguinem ſundunt. Vide Inteſtina.

Sphenoeides σφηνοειδὴς, os eſt quod inter maxillæ alia oſſa adnumeratur: quod ex omnibus tantummodo ſimplex, & coniugationis eſt expers.

Sparganium σπαργάνιον καὶ ξιφίδιον, herba cum radice appellata, cuius folia gladioli ſunt ſimilia ſed arctiora, & in terram proniora. in ſummo caule veluti pilulæ prominent, in quibus ſemen. Radice tantùm ad venena vtimur. Quibuſdam herbariis, vt refert Scholiaſtes, pro Tormentilla vulgari falsò vſurpatum eſt Sparganium. Dictum eſt autem eo nomine, quòd ſolium ſimile habeat faſciis, quibus in cunis infantes vinciuntur. τὰ σπάργανα enim faſciæ Latinis dicuntur. Officinæ Spathulam fœtidam ab odorata dirimunt odore tantùm.

Spanacia σπανάχια ſiue ſpinachia, ab oleris raritate herba dicta: vel emendicato ſpinaceo nomine: éſtq; ex genere Atriplicis, non Bliti. Quære ſupra Sentlomalachum.

Spartium σπαρτίον, ſine foliis frutex, quo vites in Italia vinciuntur, reſpondétq; geniſtæ gallicæ, ſi ſolio vidua nõ agnoſceretur. dubitat etiam num Plinius Spartum geniſtam interpretari liceat.

Sperma σπέρμα animantis ſemen: cuius facultas his compræhenſa eſt verſibus:

Seminis eſt virtus animantis gignere neruos:

Qualiter ipſa caro naſci de ſanguine fertur. Repete ſupra dict. Semen.

Spica in frugibus ςαχὺς, quod ſul faciat putatur à Varrone dicta: ſed ſpica mutila ςαχὺς κολοβὸς ὁ μὴ ἔχων ἀθέρας, quæ nulla armatur ariſta. nam abſolutè Spi-

ca,aromatica spica,seu Indica,seu nardi,significatur:Romana verò, Celtica est. Quære dict. Nardus.

Spina ἄκανθα,pars est in plantis plerisque, pomis, prunis, mespillis, & præcipuè pyris nondum surco implantatis,rigida,& mucrone suo vulnerans.

Spina alba ἄκανθα λευκή,foliis est nigro Chamelæoni similibus, angustioribus tantum,candidioribúsque:caule cubitos duos superante, echino florum purpureorũ fastigiato. Quære dict. Chamelæo albus.

Spina AEgyptia,vel Arabica,Syria ἄκανθα ἀραβική,albæ spinæ videtur similis cuius geneta duo,candidum scilicet,& nigrum.arbor tota spinis horret præterquam caudice,semen tamen in siliquis est.flos medicamentis vtilis,gummi profundit,non cortice,sed in vasculo:hæc ferè eadem de arbore Acaciam fundente.hæc Gesnetus.

Spina acuta ὀξυακάνθα,frutex est,qui vulgò Berberis, & spina vinea appellari solet:ex cuius radice succus eruitur,qui Pœnica lingua Beügia vocatur. Quære dict. Ozyacantha.

Spina Ariana,vel Indica ἄκανθα ἀρειανής, lachrimam fundit myrrhæ similem. Est item Spina appendix,vulgi appellatione Albepinus,quibusdam Palyurus Theophrasti lectione fultis.

Spina dorsi,vertebris quatuor & viginti constat: quæ si plures paucioresvè sunt, sicuti capita depravatæ figuræ quæ fastigiato sunt vertice,præter naturam sunt. Vertebræ colli,sunt septem : metaphræni duodecim, costas totidem excipientes: lumborum sunt quinque,quibus subiacet os sacrum : & os pubis. Gal.capit.septimo, libri de Ossibus.

Splen σπλὴν:id est,lien,viscus in sinistra animantis parte,ἀπὸ ῥεγχομα vocatum, ratum,laxúmque spongiæ modo:vt faciliùs crassos humores ex epate, & venis tum alliciat,tum suscipiat:vnde scatet plerunque morbus nomine Atrabiliosus. Vide reliqua in dict. Lien.

Splenion,hemionitis σπλήνιον ἡμιονίτις,lingua ceruina vulgò dicta videtur:quæ quandoque falsò pro Scolopendra vsurpata est. Quære Hemionitis.

Spodium σποδιὸν,id est,cinerula,quod in pauimento fornacum ærariarum recidit,albicans Pompholigi simile,sed grauius,& impurius intra corpus non sumendũ. Ebur verò vstum,quod spodium Arabibus est,etiam sumitur,ac ex radicibus arundinum,myrto,lentiscovè vstis:antispodia,id est,quæ pro spodio ponuntur.

Spondilion,vel Sphondilion σφονδύλιον,panacia syluestris suspicatur,in mõte Iura supra lacum Lemanum proueniens:aliis pastinaca agrestis est, folio in caudicis extremitate ficum,platanumvè repræsentans. Quære Sphondilium.

Spongia cynorodi,id est,rosę caninæ tuber: officinis autem Bedegar vocatur : ad malefica capitis,colliq; vlcera tuberosa medici plerique seculi nostri vtuntur. Spongiæ,veteribus authoribus,radiculæ altilium asparagorum dicuntur : αἱ τῶν κηπαίων ἀσπαράγων ῥίζαι, id est,radices asparagorum.

Subeth κάρος,malum est sensuum,vniuersarúmque motionum priuatio, spirandi facultate illæsa manente,quod consequitur. profunditate nanque somni correptos malum occupat,oculis perpetuò conniuentibus,sentiendi facultate nõ amissa. Quære dict. Carus.

Substantia,est quæ rei nulli inhærere apparet,accidens,autem è contra : nimirum quòd substantia per se subsistat,accidens verò alteri inhæreat.

Substantiæ resolutio,est maior,aut minor pro affectionis magnitudinẽ,quæ intẽperiẽ sequitur:quæ si leuis fit, imbecillitatem:si verò magna, non hanc solùm, sed & morbum affert. Gal.de Inæquali intemperie,& lib.j.ad Glauc.

Succus medicatus seu Rob,est qui primùm defecatur,subinde verò solis,vel ignis calore sic densatur,vt longiore tempore citra corruptionem asseruari queat. Ex hoc genere Mina est,quæ fit ex succo fructuum eousque decocto,vt sapæ, aut mellis consistantiam accipiat. Mesue,& Nicolaus authores.

Sudor,est defecatio, & superfluitas humiditatis tenuis, & serosi in sanguine: qui

Spina ... — Lege Acanthis... (marginal handwritten note, partly illegible)

secundum morborum, & laborum diuersitates in affectis, varius quidem deprehenditur. vniuersalis sudor in morbis acutis, calidus, temperatúsque, maximè salubris. at frigidus contra, præsertim si tantùm caput, aut thorax insudat, omnium sudorum pessimus.

Suffocatio, est cùm vniuersus sanguis ad principium confluit, deferturque. differt etiam ab extinctione: est enim extinctio, ob perturbationis quæ à refrigeratione oritur, naturam fit. Quære dict. Extinctio.

Suffimenta seu suffitus, incensave θυμιάματα, sunt medicamenta quæ incenduntur, aut ignitis carbonibus ad odorem gratum conciliandum, iniiciuntur: faciúntque ad alios plerosque diuersos capitis affectus naribus admotis. Texuntur ex castorio, ladano, thure, calamintha, styrace, mastiche, tussilaginis radice, stacte, ex oleo quopiam exquisito. Actuarius li. v. Composi. medic.

Suffusio, siue cataracta ὑπόχυσις καὶ ὑπόχυμα, est vbi humor lentus & glaciei modo inter corneam, & crystalloidem concretus circa pupillam subit.

Sumen ἐπιγάστριον, mēbrana carnosa quæ subiacet vmbilico, est, vt supra relatum fuit in Epigastrio. Quære dict. Abdomen.

Succinum ἤλεκτρον, lachrima defluens ex arboribus pinei generis: vulgus Ambrum dicit. Quære dict. Electrum.

Suffraginem (inquit Gesnerus) quia suffringitur, & exputatur, vt transferri aliò possit, Rustici nominant in vite virgas, quæ è radicibus, aut caudicis lateribus ciet, quasi partu nepotū grauida doctiores, vt Columella, Plin. & Varro, sobolem dicunt. Idque videtur significare post scissionem ramorum in arbore dum crescit, quòd vmbilicum repræsentet.

Supercilium veneris ἀχίλλειος, Sideritis altera, siue Millefoliū cōiectoribus plerisque sicut supercilium terre ἀδίαντον, vulgò veneris capilli. Vtrumque simplex suo loco repositum legitur.

Surculus θαλλὸς βλαστός, quod ex ramis simplex ac dimidium oritur, quale præsertim germen apparet, quod ex surculis nasci Pomp. Festus est author: vnde Germanos dici tradit, eadem stirpe genitos. hæc Gesnerus.

Spiritus πνεῦμα, est substātia subtilis, aërea, dilucida, ex tenuissima quaq; sanguinis parte producta, vt deferatur virtus à partibus principatum obtinentibus ad reliquas, ac proprias ædere actiones, possint. Spiritus, medicorum sententia, triplex creditur, animalis nimirum, vitalis, & naturalis. Quære dict. Animalis spiritus.

Spirandi difficultas δύσπνοια, ea est difficultas spirandi, quæ propter crassos & viscosos humores bronchia pulmonis obstruentes accidit. Cuius explanationis Gal. author est li. vij. Comp. med. κατὰ τόπους, cap. vltimo. Plura in dict. Asthma.

Subrubea vrina flauam sequitur, quæ colorem similem bolo armeno, obtinet: post quam & rubea, hoc est ἐρυθρόν, quòd cerasis, quæ rubeum præ se ferunt colorem, similis sit. Petenda est dict. Vinosa vrina.

Subflaua vrina, est quæ rufam colore sequitur: aut similis floribus cartami, siue attractilidis: quam etiam flaua sequitur vrina, & ξανθὸν Græcis. Actuarius autem croceam, à corycij croci similitudine, nominat.

Subsidentia orobea, est quæ eruo excorticato apparet similis, & vniuersi corporis, vel tenū tantū coliquationem portendit. Quod si sic appareat, vniuersum corpus, sin citra febrem, renes duntaxat liquescere denotat. Repete Furfuream vrinam.

Succus χυλός, propriè est humor qui ex tota materia, parteve eius aliqua conscissa aut tusa, tum manibus, tum torculari, aut igne, exprimitur. χυλὸν Græci interpretantur ὑγρὸν ἐκχυμωμένον. Manardus li. xv. Epistola v.

Sudor, sextū genus eorum est, quæ corpus nostrū euacuāt: cuius quidē prouocatio tū potissimum vtilis, & necessaria existit, quādo humor aliquis noxius circa corporis interiora versatur: vt in febribus, & præsertim pestilentibus, contingit: qui modis variis elicitur. Hippoc. li. iiij. Aphoris. xxxvj. additis Gal. commentariis.

Sudoris notæ sunt, cùm potissimum febres ardētes soluūtur: quòd si crisi iam im-

minẽte præter rationem aluus,vel vrina ſupprimitur,rigorem expectare oportet. Si verò ambobus ſuppreſsis rigor factus eſt,plurimus ſudor neceſſariò conſequitur.

Suppurantia, ſunt quæ in pus vertunt humorem rumefacientem & carnem contuſam:ſunt calida quantum pars ſuppuranda, ita vt eſſentiam caloris augeant, qualitatem non intendant,nec obtundant humida ſunt & emplaſtica. Syluius lib.ij.Medic.comp.ratione.

Subſtantia,quoniam per ſe ſubſtat, accidentibus præbere fundamentum dicitur, quòd ſine illa ſubſiſtere non poſſunt: magno argumento in animantibus,& plantis. Atque ad alia pleraque transfertur hoc nomen Subſtantia,vt ad ea à quibus alimenta ſumuntur,ex herbis nempe,fructetis, fruticibus, arboribus: ſeminibus ſerealibus, vt tritico,chōdte,id eſt,frumēto barbato,olyra,id eſt,ſiligine,hordeo,zea,id eſt,ſpeltha,auena,milio,panico,& oriza:ex leguminibus,vt lēte,vicia,fabis,piſo,cicere,cicercula, eruo, lupino, phaſeolo. Ex herbarum fructibus, vt cucurbita, cucumere, pepone, citrullo: arborum, malo, pyro, pruno, vua, moro, Sorbo, corno, meſpillo, nucibus, dactilis, id eſt, palmulis, atque huiuſmodi innumeris. Ex floribus, vt bugloſſo vtroque cappare, geniſta, braſsica, cynara, cichorio vtroque, viola, & perſico malo: foliis etiam cum reliqua planta, vt lactucæ, cichorij cuiuſuis, bugloſsi ſimiliter, braſsicæ, betæ, portulacæ, oxalidis vtriuſque, atriplicis cuiuſuis, maluæ cuiuſuis, apij, id eſt, pettoſelini vulgaris, & ſimilium: radicibus, vt rapi, napi, paſtinacæ, carei, panacis, raphani, aſphodeli, ari, draconteæ, cæpæ, cæpulæ, allij, & porri. Etiam alimenta ex pedeſtribus ſumuntur animantibus, vt boue, ſue, oue, capra, dama, ceruo, lepore, apro, vrſo, capræa, glire, cuniculo, teſtudine ſyluatica, id eſt, quæ nemoris eſt. Ex volatilibus, vt ſtruthio, olore, anſere, grue, mergo, ardea vtraque, anate, hydrocorace, gallina, gallinagine, atagena, perdice, phaſiano, merula, ſturdo, paſſere, caſsita, galetita, palumbe, turture, ibide, id eſt, cyconia,coturnice. Aquatilibus,vt balena,id eſt,Cete magnū,thonno,delphyne,mulo,cane,congro,gobione,perca,vmbra,aſello, oſtreis, purpuris,buccinis,cancris,locuſta,polypode,loligine,aſello,carpione,barbatulo,lucio, rana,anguilla, trutta,pertica,ſtinca,alece, rhombo. Alimenta alia ex aliis animantium partibus ſimiliter ſumuntur,vt roſtro,pede,ala,auricula,ventriculo,inteſtinis,vtero,carnibus,lingua,pulmone,hepate,liene,renibus,ſanguine,adipe,lacte,glādulis teſtibus,cerebro,ſpina medullari,ouis,quæ auium tantùm ſunt, & teſtudinis ſyluaticæ: mel autem plantis, & animalibus velut agnatum eſt:ſed manna ex rore cœleſti gignitur: ſacchar autē arundinum ſuccus eſt. Sal marinum videlicet condimentum potiùs, quàm alimentum eſt,quia cum ſale,& amaris nullum animal nutritur. Cætera ex Galeni libris,& Oribaſii de Alimentis hauries.

Suffocatio ὀρθοπνοῖα,hoc eſt,extinctio altera: nā ὀρθοπνοϊκοὶ iidē etiam, propterea ꝙ thoracis figurā penitus rectā ſeruare cogūtur ob ſuffocationis metū, dicuntur.

Suffuſio ſeu cataracta ὑποχυμα καὶ ὑπόχυσις, eſt vbi humor lentus & glaciei modo concretus, inter corneam, & cryſtalloidem circa pupillam ſubit, quo viſus eatenus ſaltem impeditur, vt non poſsit diſcretas rerum ſpecies, & colores oculus apprehendere. Æ Egyneta lib vj.cap xxj.

Succus Syriacus,eſt qui ex Laſere planta colligitur: neque ſuccus, neque gummi, ſed lachrima defluens: quæ Dioſcoridi lib.iiij.cap.lxxxv.liquor Syrenaicus, & Medicus,& Syriacus eſſe aſſeritur:quamuis Plinius à Syriaco Medicum differre faciat. Repere dict. Benzoin,& Aſa odorata.

Sumach ſeu Rhus ῥοῦς. officinis Rob Arabum more,& ſuccus medicatus:apud Dioſc.verò Rhus Syriacus legitur,& apud C. Celſum lib.vj.cap.xj. cui Plinius ſcribit nondum Latinum habere nomen. Vide dict. Rhus.

Sutura,compoſitio quædam eſt ad conſutarum rerum, vtpote quæ in capitis oſsibus habentur,ſimilitudinem: nam duæ capitis ſuturæ ſunt, vna obelea, id eſt,recta: altera ſagittalis,id eſt,tranſuerſalis.

Sulphur nobiliſsimum eſt ἄπυρον, id eſt, ignem non expertum: quò virentius, oleoſius

oleosius, pinguius, eò melius: nam & tale medicamentosum apud Diosc. & Galenum legitur: quoniam aliud deterius est. Geberus sulphur spiritum non materiam esse affirmat, & Chymistis vsitatissimum.

Supercilia ὀφρῦς, vbi frons à superioribus descẽdens desinit, tanquã termini eminẽtes, & pilis cõsiti eam excipiunt. eius morbus depillatio, & interdũ pediculatio est.

Spuma nitri ab Aphronitro differt, illa enim alba est farinæ triticeæ similis, eiusdem cum nitro facultatis, & naturæ: sed essentiæ tenuioris. Quære dict. Nitrum.

Sputum, est quo existit, vacuatio si cuius tum potissimum vsus est, cum thorax, & alia instrumenta respirationi seruientia expurgantur. Quapropter vbi sputum fuerit exquisitè simile illi quod secundum naturam est, integram sanitatem instrumentorum, quibus spiratio ipsa perficitur, significat: si verò impediatur, recesseritque à naturali habitu, læsas partes esse demonstrat. Hipp. Pronost. lib. ij. xliij. Galenus lib. j. de Crisibus, cap. v.

Sputum absolutæ concoctionis, est leue, album, æquale, neque consistantia liquidum, neque crassum. Si tenue, non atrum, languidæ concoctionis indicium est.

Sputum liuidum, aut æruginosum, aut atrum, summam perniciem ostendit, nam si facilè educatur, constat esse salubre: contrarium verò, malum. Hipp. Pronost. lib. ij.

Sputum summæ cruditatis, est quod si nequicquam expuitur, nisi prauum quod videatur: sin humida educi incipiunt, sed exactè cruda, subobscura adhuc, inconstans est transmutatio: definitq; tunc prima morbi pars, quæ principium dicitur.

Sputum maturum est, vbi pauca & matura expuuntur: continuóq; subinde plura & faciliùs educũtur, tum morbi incrementum instat: sed exactè maturum, cùm plurima, ac facillimè excreantur, ad vigorem morbum peruenisse iudicandum est.

Sputum sanitatem repræsentans, est si natura facillimè, sed pauciora, educuntur, amoto etiam dolore, ægérque facilè spiret, leuitérque morbum ferat, tunc certissima morbi declinatio est.

Sputum subflauum, subrufum, leuiter spumans, & tenue, solam cruditatem: malum verò nullum insigne demonstrat. Syncerè flauum, rufum, spumosum, viride, viscidum, rotundum, atque iis adhuc magis nigrum, prauum est.

Sputum cruẽtum sanguineũvè, mediocre est: flauæ verò bilis, aut nigræ, difficile. Nam præter sanguinem, quicunque reliquorum humorum syncerus fuerit, prauam ostendit dispositionem, à calore inflãmato generatam. Gale. Loco. affect. li. iiij. cap. vj.

Sphera σφαῖρα, est solida & corporea figura, vna quidem cõnexa superficie contenta, in cuius medio pũctus est, à quo omnes rectæ lineæ, ad circunferẽtiam eductæ, inuicem sunt æquales. hæc Theodosius in lib. de Sphæris. aliter: Sphæra, est quando semicirculi manente dimentiente, circũductus semicirculus in seipsum rursus reuoluitur, vnde incœpit circumassumpta figura. & hæc definitio causalis, & imaginaria est: vt est author Euclides Elemẽtorum li. xij. altera autẽ sphære definitio, propria est.

Stachys στάχυς, herba marrhubio similis, paulò longioribus tamen foliis, pluribúsque, modicè hyrsutis, & duris, iucundi quidem odoris, virgulis ab vna radice permultis, quàm marrhubii candidioribus. Apud officinas nullum habere nomen peculiare Ruell. suspicatus est, quam tamen Ambrosiam appellari vult Gesnerus. Rura mollem Saluiam montanam siue etiam erraticam, vocant.

Stacte στακτή, liquor myrrhæ expressus: Myropolis liquidum storax appellatur. Styracis nãq; vna calamytha, altera liquida habetur: quæ verò liquida, fœtẽs: calamytha odorata est. Quære dict. Myrtha, & Styrax. Diosco. lib. j. cap. lxj.

Stamina κροκοὶ, ἡ κροκαὶ, ἐν μέσῳ ἀνθῶν, florum sunt, quæ veluti filamenta ab intimo florisfinu prosiliũt, id est parua capillamẽta crocea in florũ medio prouenĩetia.

Staphis agria σταφὶς ἀγρία, καὶ σταφυλὴ, id est, vua taminæa, cuius semine Seplasiarij vtuntur, etiamnum sub hoc nomine, herba pedicularis, quod pediculos enecat, vt est author Largus. Plinius vuam Taminiam, & interdum Labruscam, vocat. C. Celsus lib. iij. cap. xxj. Vuam Taminiam Staphida agriam Græcis dicit appellari. Diosc. lib. iiij. cap. cxxxvij.

Staph

Staphylodendrum σταφυλόδενδρον, arbor ſimillima aceri, alba in materia, fert ſiliquas, & in iis nucleos ſapore nucis auellanæ. hæc in tranſalpinis montibus inuenitur. vt author eſt Plinius. Contendunt nonnulli Theophraſti colyceam videri. Repete dictionem Colycea, & Acer.

Staphylinus σταφυλῖνος, paſtinaca eſt, quàm vulgò vocant, Schatrotam & rubentem intus, & flaueſcentem alteram. vide plura in dict. Paſtinaca.

Stater ſtateris, aſſes ſignatos duos pendet, ſcrupula duodecim.

Stelis στελὶς, id eſt, quod in Larice, & abiete pullulat, dictum Hyphear Arcadibus, non viſcum. Quære dict. Viſcum.

Sternum, eſt pectoris ſiue thoracis os, totum ex cartillagine cõpoſitum, in ſe conſtans diuiſuris ſeptem, quibus coſtæ vero excipiuntur. Vide dict. Coſtæ.

Stœbe στοίβη, odorata herba Galeno, quæ longè differt ab ea, quæ Scabioſa herbariis vulgaribus nominata eſt. Gal. li. j. de Antidotis. Vide Phleon.

Stœchas vel ſtichas στοιχὰς, duûm generum eſt, vna citrina, quæ pro Agerato accipitur: altera Arabica officinis vocitata: quæ quia in Stœchadibus inſulis frequentiſsima, accepit nomen. Dioſc. li. iij. cap. xxvij.

Status ſeu vigor ἀκμὴ, eſt tertium & vehementiſsimum totius morbi tempus. Quære dict. Declinatio.

Steatoma στεάτωμα, abſceſſus eſt in quo veluti pingue quiddã ſeu adeps ſubeſt: cui non diſsimilis apparet ἀθέρωμα itidem abſceſſus, in quo pulti ſimilis humor cõtinetur. Curatio eſt apud Gal. lib. ij. ad Glauc.

Stegnoticum, id eſt, eadem ora conſtipans, & contrahens, ſi frigidum, adſtringens, craſſarum partium, non aere, vt bolus Armenica, & terrenorum corporum magna portio.

Sterilitas, eſt quæ aut viri, aut mulieris ratione, aut vtriuſque interdum accidit: cùm in viro ſemen eſt vel feruidum, vel frigidum, tenue, aquoſum, languidum, vel craſsiùs, quàm oportet, vel mentula breuitate in receſſum vuluæ ſemen iaculari nequeat: in muliere, quòd vterum habeat vel igneum, vel frigidum, & ſqualentem, aut humidum, vel aridum, denſúmque.

Sterilitatis auferendæ curatio eſt ampla apud Fuch. de Medend. mor. li. iij. cap. lj.

Stimmi, id eſt, ſtibium, vulgò Antimonium: foſsitium quidem eſt. Gal. lib. ix. Simpl. & Sanitatis tuendæ, vj. Dioſc. lib. v. cap. xlix.

Stomatica medicamenta, ea ſunt quæ ad vuæ, faucium, & oris totius tumorem bene facere creditur: ſtomachica verò ad ventriculi oris, ſtomachíque imbecillitatem ſubueniunt.

Stigmata στιγματα, ſunt maculæ quantitate & forma hominis cutem & ſuperficiem decolorantes ac variantes: quibus etiam ἐξανθήματα, hoc eſt, tumores ſponte in cute florentes, à craſsis & cuti impactis humoribus nati.

Stomachus στόμαχος, eſt oſculũ & os ventris, vulgò orificium ſtomachi: in eo vis appetendi, & deglutiendi, veteres & id καρδία, hoc eſt, cor, vocabant teſte Galeno, vnde eſt etiam cardiaca paſsio, & cardialgia, quam Plautus cordiolum interpretatus eſt.

Stomachi vitium ἀ ... Græcis dictum, eſt quod cum ſiccitate, & ardore eius, & inexquiebili: inextinguibilique ſiti conſiſtit: ab eo quòd exſiccat omnem ſtomachi humorem: cuius curationem apud Se. Largum petes. cap. cv. in Diacolocynth.

Stomachus ſub eſt faucibus, in quo plura longua vitia incidere conſueuerunt. Nã modò ingens calor, modò hunc inflatio, modò inflammatio, modò exulceratio afficit: interdum pituita, frequentiſsimúmque eſt eius malum, quo reſoluitur: neque vlla re magis aut affligitur, aut corpus afficit. Vt diuerſa autem vitia eius, ſic etiam remedia ſunt. Vide plura apud C. Celſum lib. iiij. cap. v.

Styrax arboris Syriacæ lachrima, flaua, pinguis, reſinoſa, albicantibus grumis: deterior nigra, furfuroſa, cano ſitu obducta. Gal. lib. viij. Simpl. & primo Antidot. Dioſcor. lib. j. cap. lxviij.

Stran

Stranguria στραγγουρία, est cùm per interualla & guttatim vrina destillat, ac assiduam ad mingendum irritationem efficit: atque vrinæ stillicidium appellari potest. Vide in dict. Vrinæ stillicidium.

Strangulatus seu prouocatio vteri πνὶξ ὑστερικὴ, est vteri ad superiora recursus in consensum agens principalisimas partes, veluti carotidas, arterias, cor, & cerebri membranas. Quære dict. Vteri suffocatio.

Stolones τὰ ῥαβλαςήματα, καὶ παραφυάδες, illa cauliculorum soboles, inutilisque radicibus fruticatione: qui auulsi etiam arboribus, viuunt, plantantúrque. In vite soboles est, quæ in ipsarum & arborum radicibus attolluntur.

Stratiotes aquaticus, στρατιώτης ὁ ἐπὶ ὕδατῶν. Stratiotes Diosc. li. iiij. cap. xcviij. Millefolium nostrum Io. Agricola esse contendit, quod per omnia respondet historiæ. Quanquam autem & alia occurrit planta libri eiusdem Diosc. cap. ccx. descripta sub nomine Myriophyllon: cuius dict. petes.

Striæ ἐξοχαὶ, in plantis partes quædam sunt protuberantes, sicuti cana, canaeu lique: hinc coles striatos, id est, striis præditos appellare visum est, quasi striaturis exasperatos. hæc ex Ruell. Gesnerus.

Strobilus στρόβιλος, κῶνος, nux pinea, & globosus cynarę vertex, à cynæ similitudine. Pineæ arbores Italiam Strobili etiam appellantur Plinio referente. Pityides autem [illegible] earum sunt nuclei.

Strobus στρόβος, arbor imaginatur apud Carminianos populos, quæ ad odoris suffimenta fragrantia expetitur: & si Strobon Ladanum neotericis medicis affirmatur.

Struthium στρούθιον, lanaria herba est, vulgò saponaria, vel fullonia: quam Diosc. Raticulam appellat. Nonnulli docent apud officinas Condisi voce barbara appellari: Diosc. lib. ij. cap. clij.

Struthea mala στρούθεια μῆλα, Cydonia mala, siue mala Cotonea agrestia sunt: magna quidem habētur Struthia mala, sed minùs vtilia, iis quæ rotunda forma, parua, & odorata sunt: Quære dict. Cydonia mala, & Cotonea.

Strychnon στρύχνον, pro Salano hortēsi, hoc est, Salatro vulgari vsurpauit Manardus: verū quia multiplex vbiq; locorū nascitur, Quære diuersitatem in dict. Solanū.

Strygis στρυγὶς Hippocrati, frumenti species, sed tritico nobili grano lenior est, quæ plus etiam ventrem soluit. Granum hoc neque Tragum est, non tamen à speltha degenerat videlicet niuore: nam apud Helueticos pagos speltæ duûm generum agnoscitur, ob id quoque Strygem speltham minorem esse coniiciendum est.

Strumæ χοιράδες, glandulæ sunt induratæ, quæ in collo, alis, & inguinibus ferè generantur, vbi glandulæ vasis substratæ collocantur. Methodici vulgares Scrophulas, à suibus multiparis animalibus, & eo malo frequēter laborātibus, mutuato nomine, appellant. Curatio petenda est ex Gal. lib. ij ad Glauc. & ex AEgyneta lib. iij.

Strutiocamelus auis, à figura Cameli animātis proceri nominis habet cōpositionem: Austrix etiā nomine peculiari appellatur. Gale. autē affirmat στρουθιοκάμηλον, non esse vocem veteribus consuetam, qui eam auem μεγάλην στρουθὸν, semper vocauerunt. huius caro excrementitia est, & concoctu difficilis: ob idque inusui est.

Sturio, vt Scholiastes coniicit, à vulgo vox est excogitata, ad significationem maioris piscis: Gallis *Estourgion*, omnium lautissimus. & mari mediterraneo valde frequens. Caro eius quadrupedis veriùs carnem repræsentat, quàm piscis: priscis quoque scriptoribus Silurus reputatus, vt scriptum reliquit Paulus Iouius, reclamante Massario: quorum Commentarios legens non nauseaberis.

Sturnus, & Sturdus ὁ ψαρὸς, auis quæ nomine etiam vulgari Gryua dicitur: differtq; à Turdo gregaria aue notissima: cuius caro amara edētibus adeo est, vt veniat in contemptum: at alterius suauis & sumentibus laudatissima, quàm Merulæ etiam auis caro. Sed plura in dict. Quercedula.

Suber ἡ φελλὸς καὶ ὁ φελλὸς, arbor glandifera Gesnero, tamen Ruellij sententia: quæ quoque Lyegium, vt eius cortex, vulgò venit in appellationem.

Sura περόνη, cruris minus os nūcupatur: maius verò os κνήμη, tibia & ei nomē est.

Nam

Nam tota hæc pars,vt etiam tibia,ira & crus dicitur:vt in cubito. cuius petes dict.

Syce & Sycas συκὴ, καὶ συκάς, συκον, ficus arbor, & fycon pomum, Sycada tamen Polluci placet nouellam ficũ intelligi. Eft & fyce, peplos, συκή, πέπλος, id eft, Efula rotunda: de qua impetiti medici pro Turpeto, medicamenta perniciofa populatim effingunt.

Sycomorus σύκομόρος, arbor in AEgypto peculiaris, vtriufque parentis nomen retinet ficus videlicet,& mori. Eft etiam Sycaminos, fiue fycaminea σύκαμινος, συκαμινέα, καὶ μορέα pro fructu, atque pro ipfa arbore appellatio habetur. Officinæ mora Celfi arboris quidem fructum effe appellatione,& re volũt. Gal.li.ij. Aliment. dicit poffe reponi in medio mororũ ac ficuum: vnde huic nomen eft etiã impofitum.

Sycafmos σύκασμὸς ἐ'ρινασμὸς, caprificatio à Plinio vocatur in arboribus, quoties per ver cortex cultello finditur, vt cõmodius prorumpant atque crefcant fimilitudine caprifici, quæ ruptis muris intumefcens exit. funt tamen qui hoc fcarificationem malint appellare.

Symphona συμφῶνη, alternis viridibus rofeifque foliis fecundum caulem herba quæ vifitur: eáque in pofca fanguinem reiicientibus mederi opinio eft. Apud olitores Genefia herba,& helefina, vocari cœpit: betæ fimilitudine, nifi quòd fingula folia bicoloria funt, partim rubra, partim herbacea.

Symphoniaca Apuleio ὑοσκίαμος, καὶ συμφωνιακὴ, id eft, herba Apollinaris, vel hyofciamus: quæ & Symphoniaca habet nomen: officinis corruptè Iufquiamus, Quære dict. Altercum,& Hyofciamus.

Symphytum σύμφυτον, quatuor generum depræhenduntur: magnum, alioqui confolida Enulæ campanæ quæ folia habet: radicem extra nigram: intus verò albam glutinofam, pollicis crafsitudine: altera, inferior multò atque in totum differt: Butalmus βούταλμος, fiue Bouis oculus communiter nominatur: tertia, nomine alio Bellis, vulgò Margarita pratenfis,& hortenfis dicta, ob floris pulchritudinem: nullius tamen odoris, quæ pulchrè conuenit in puellarum coronis: fed & quarta, Confolida petrea dicta: & Symphytum petreum: Diofcoridi Alus: cuius vide dict.

Symphyfis σύμφυσις, eft quæ quafi coālitu vnitur in duos proceffus: in coronem videlicet, quę in acutum tendit, ac in ceruicem tantùm definit. Nam proceffus funt apophyfis ἀπόφυσις, καὶ ὑ'πόφυσις. Symphyfis, id eft, coālitus, tres funt differentiæ, quæ prifcis nominibus carent: recentioribus ea ab intermediis, hoc eft, à cartilagine σύγχονδρόσω, à neruis σύγνευρόσω, à carne autem σύσαρκοσιν, appellari licebit, Synathrofeos, triplex fpecies eft, Sutura, Gomphofis,& Armonia: fuis locis repofita.

Stypium στύπιον καὶ στύππιον, Phocionis grammati defcriptione, generis Lini ftuppa eft: quia lini ftypula poftquam per maturitatem vulfa eft, concutitur, & quafi tota in ftuppam conuertitur: eftque adurentis facultatis: femen verò mucofum, & facultatis emollientis. Stypium igitur Gnaphalium non eft.

Syringias σύριγγίας καλαμὸς, totus concauus calamus eft, quia verò fiftulis aptifsimus ita dictus, quòd nimirum ei carnis fit nihil, atque cartilaginis, vt Plinius exiftimat. Diofc. non hunc, fed alterum, cartillagine craffa,& carne, defcripfit. Reliqua diftulimus in dict. Calamus,& Arundo.

Syderatio σφάκελος, gangrena eft, à qua poft magnas enim inflammationes aliquoties fequitur affectus, qui necrofis, vel Sphacelus Græcis, Latinis verò extinctio, vel fyderatio, vbi fcilicet pars priuatur vita, vocatur: vel fimiliter gangrena dicitur, cùm videlicet pars nondum mortua eft, nec fenfu priuata, fed emoritur, ad extenfionémque tendit. Author curationis eft Galenus fecundo libro ad Glauconem: cuius interpres Acakia.

Symptoma σύμπτωμα, eft accidens, feu etiam in morbo accefsio ipfius: Sed fymptoma generatim fumptum, eft quicquid præter naturam animanti accidit: fic & morbi,& eorum caufæ internæ, fymptomata dici poffunt. Speciatim verò acceptum quicquid præter naturam fe habet, exceptis morbis,& caufis, denotat. Sic fumptum

ſymptoma nihil aliud eſt, quàm affectus præter naturam, qui velut vmbra morbum ſequitur:hinc eſt quòd à non paucis medicis alio nomine ἐπιγέννημα, id eſt, ſuccedens, appelletur. Gal.li.j. de Sympt.diff. Symptomata ſpeciatim accepta triſariam diſtinguuntur:de quibus ſuo ordine fit explanatio, vti diligens lector animaduertet.

Synanche συνάγχη, inflammatio eſt quæ in interioribus faucium muſculis oritur: παράσυνάγχη verò, quæ in exterioribus eorundem fit muſculis: vt relatum eſt in dict. Angina.

Syncope σύγκοπὴ καρδιακή, eſt præceps, ſeu affatim factus vitio cordis virium lapſus. vel, eſt vniuerſarum virium præceps, ſubitáque ruina, hoc eſt, κατάπτωσις ὀξεῖα, καὶ ἀθρόα, δυνάμεως, quæ contingit, & interceptis ſenſibus, & liberis: quam animi defectus ſæpe antecedit, aliquando comitatur: aliquando verò ſolus affligit. Author Acakia ſuper j.li.ad Glauc. Gal.

Syncope ſtomachica σύγκοπὴ ςομαχικὴ, eſt animi deliquiũ, ſeu virium lapſus, vitio oris ventriculi malè affecti eminens. Fit ob plurimam ſanguinis, aut ventris excretionem, motum vehementem, dolorem ingentem, vigilias, omnem immoderatam inanitionem, timorem, terrorem, & alias animi perturbationes: ob crudorum denique humorum copiam, inflammationis magnitudinem, vitioſos & erodentes humores, autæq; fœtidæ perſpirationem. Curatio integra eſt apud Fuch.li. ij.de Morb. cap.xj.

Sylibus & ſylibon σύλιβος, ſpina eſt lata, foliis chameleonti albæ ſimilibus, quæ recens nata coquitur cum radice, & cum oleo, ſale & aceto iniecto manditur: Rura bonum carduum vocant. Canarorum verò monticolæ caucalim eſſe ſuſpicantur, rapi forma, ritu vè in eduliis edentes.

Syndrome ſeu concurſus σύνδρομη, eſt quando concurſio ſignorum plenitudinis humorum non apparet, nec vlla eſt ſuſpicio compræhenſionis, aut duritiei inſtrumenti, cordiſq; intemperiei, certum eſt pulſus inæquabilitatem, aut interceptionem ab obſtructione profectam eſſe. Redi ad Acakiam ſuper lib.j.ad Glauc.

Synochus συνοχός, febris ea eſt, in qua vna acceſsio ab initio ad finem perpetuò manens in multos dies porrigitur. vel, eſt quæ omni mutatione magna vſq; ad indicationem caret:& hæc continens febris dici poteſt: cuius natura eſt duplex, quædam namque notam putredinis prorſus nullam habet, & hæc in diariis eſt. Quædam autem manifeſtam obtinet putredinis notam, & hæc putrida Synochus eſt: cuius curationem docet Fuch.de Med.morbis lib. iiij.cap.iij.

Synochus duplex eſt, quædam namque earum manifeſtam habent putredinis notam: quædam verò prorſus non habent, quas ex Diariarum febrium genere eſſe ſufiſsimè docet Gal.Method.medend.li.ix.& de Diffe.febr.li.j.cap.ix.

Synochi febrium tres ſunt iterum differentię, illarum quædam à principio ad finem æquali magnitudine ac vehementia perdurant: vel ſunt in eodem vigore permanentes. has Græci ὁμοτόνους καὶ ἀκμαςικοὺς vocant. Quædam autem ſemper augentur & exiguum aliquid adiiciunt, incrementum quoque ſuſcipientes, aut inualeſcentes ἀναβαςικοὺς, καὶ ἐπακμαςικοὺς Græcis appellantur. Alię generis tertij Synochorum ſunt, quæ paulatim diminuũtur, ac decreſcunt: ideoque παρακμαςικοὺς, ſiue decreſcentes nuncupantur. Plura lecturus in dict. Febris continua.

Syſtole συςολὴ, eſt contractio ſedis ſpirituum ſenſum non mouens, ſed ratione & conſequentia deprænhenduntur: cuius contrarium, διαςολὴ eſt, vt per arteriarum agitationem cor motu ſuo continuo, tam pulmonum motu, quàm ſua facultate omnibus in animantibus experitur. Vide Cor affectum.

Syrupus aut ſimplex eſt, vt zulapiorum ſpecies; vel ex multis compoſitus, ob effecta & plurima, & maxima, vt apozematum, hoc eſt, maiorum ſyruporum, formæ. Item Syruporum aliqui ſunt ſpecies oximellitis: alij denique aromata recipiũt. Actuarius, Meſue, Nicolaus, Fuchſius, & Sylius horum compoſitionis ſunt authores.

X

De litera T.

Tabes φθίσις, etsi omnem corporis maciẽ & diminutionem denotet, tamen eam extenuationem significat, quæ pulmonis insanabilia consequitur vlcera. Fit namque propter humoris acris, & erodentis à capite in pulmones defluxum, & cum puris, aut sanguinis eruptio in suppuratis, perineumonicis, & pleuriticis cohibetur. Est & pupillæ tabes φθίσις dilatationi in oculo malum: in eo enim pupilla angustior, obscurior, & rugosior fit.

Tactus, est index certus mollis, duri & asperi, lenis: molle est, quod cedit nostræ carni: durum contrà, cui nostra caro cedit: illud quoque facilè patitur, alteratur, corrigitur: hoc difficulter. Asperum quoque à siccitate, est lene ab humiditate: ob idque medicamenta purgantia, præsertim virium violentarum, sunt lenia, sunt salubria, & alia similiter, quibus præsertim & lenibus & asperis in eodem genere esse contingit: aspera, contrà. Tactiles namque actiones, sunt durities, tensio, ariditas, flacciditas, & cutis senum rugositas.

Talus ἀστράγαλος, malleolus, & clauiculæ, tibiæ pars infima & extrema, vt recitat Gal. in lib. de Ossibus. Vide quod est reliquum in dict. Astragallus.

Talchum, terræ materia, quæ præ se fert Samiæ terræ similitudinẽ. Diosc. & Gal. Aster Samius à stellæ nota, vel etiã à stellæ splendore, appellata videtur. Ex Germania ad alias regionum orbis plagas, quia verò illic copiosa foditur, referente I. Agricola, & defertur. Quære dict. Aster Samius.

Tamar Indicum, vulgaribus medicis, & officinis Tamarindi, Indiæ dactili siue palmulæ syluestres, qui fructus Arabum diligentia ad posteriores medicinæ professores magno cum beneficio peruenerunt. Hos prisca Græcorum, Latinorũque medicina ad Actuarium vsque ignorauit, nobis modò vsu quidem frequentes. distinguntur à Myrobalanis, quod dactilos quidam appellarunt, quòd hi nucleis sint experies, illi verò fulciantur. Repete dict. Dactili.

Tamarix μυρίκη, Myrica Vergilio: vulgus Tamariscũ vocat: cuius duæ offeruntur species, quæ nostras sterilis est: sed quæ aliena nobis est, gallæ fructus profert similes. Gal. lib. vij. Simpl. Diosc. lib. j. cap. xcix. Vide præterea dict. Myrica.

Tanacetum & Tanasia, vulgus Matricariã: sed rectus cũ Græcis Latini, Partheniũ vocant: Artemisiã, coniectore Othone, aut secundã Parthenij speciẽ afferentes: volunt etiam aliqui inter Ambrosias adnumerari: habes plura in dict. Parthenium.

Tarchon τάρχον, vt ex Ruell. Draco hortensis, suspicatur Gesnerus: atque ex quodam Symeonis interprete, huius nominis suspicionem affert haud vndique reiiciendam. Turba Parhisiorum hanc herbam *Estargon* vocat: Allobroges omnes cum Segusianis, id est, Bellicinis, Peuream, id est, piperitim ob quandam secum acrimoniam in acetariis mandendo repræsentantem, peculiariter nominant.

Tarda ὠτίς, καὶ οὔτις, vulgò *outarde*: Latini huic aui vt scribit Scholiastes, nomẽ à tardo volatu indiderũt, huius caro inter grues, olores, ibides, & anseres, media est.

Tarrhaxacon, Brassauolus Serim interpretatur, siue Seridem syluestrem: quæ apud Dioscoridem amara describitur, cichoriũque appellari dicit: quæ quoque Allobrogibus literarum metathesi Soltornea, id est, Solsequia vocata, siue Seris sylnestris, siue Cichorium Diosc. Tarthasacon reputatur. Vide dict. Cicerbita.

Taron ταρόν, Aëtius Agalochon ἀγάλοχον, καὶ ξυλαλόη, id est, lignum aloes, exponit: quod officinis pariter quoq; solet nominari. De hoc ligno vide Agalochon.

Taxus σμίλαξ, καὶ ταξός, arbor tota facultatis vi venenũ, & ab eius etiam nomine toxicum referens appellatum: atque qui de ea arbore gustauerunt, celerrimè nocte corripiuntur: quando & vmbra lætalis. In pyreneis Galliæ montibus frequens locorúmque

rúmque incolæ Iphæam,& Iph. nominant. Diof. li. iiij. cap. lxviij. & li. vj. cap. xij.

Telephion τηλέφιον, malignitatis tantæ vlcus est, vt salutarem Achillis manum requirat: à rege Mysiorum Thelepho dictum, quòd in eo nulla remedij spe nimirum continuerit.

Telephion τηλέφιον, vel sedum medium, vulgò faba inuersa, vel Séper-viuum medium, officinis Serofularia maior, est appellatum. Diosc. lib. j. cap. clxxviij.

Telis τῆλις, buceras & cerastis; quod fœnum græcum est: Hippocrati ἐν ποιεράς, quoniam fructum corniculis similem habeat: vnde Siliqnam nonnulli appellant. Plinius Siliciam, & Varro Siliculam. Vide Fœnum-græcum.

Temperamentum κρᾶσις, ex calido, frigido, humido, & sicco mixtura est: vnde à temperamento naturæ facultas expetitur. Temperamentorum differentiæ in vniuersum snnt nouem: tẽperata quidẽ vna, non tẽperatæ octo: quarum quatuor simplices sunt, humida, sicca, calida, frigida: quatuor compositæ, humida simul & calida, sicca pariter & calida, frigida simul & humida, frigida simul & sicca.

Temperatum εὔκρατον, duplex est, vnum quidem tẽperatum simpliciter dictum: alterũ autem tẽperatnm in singulis generibus. Tẽperatnm simpliciter, hoc est, ad vniuersam substantiã, vel respectu totius naturæ, est in qua prorsus æqua elementorum portio existit: quòd cogitatione quidem vsurpatur, quàm vt solidè subsistat.

Temperatum in singulis generibus, est in quo ea contrariorum elementorũ mediocritas existit: quæ cùm animantis, tum stirpis naturæ maximè conuenit. Hippoc. in lib. de Natura humana: Gal. de Temperamentis lib. j.

Temperatura æqualis duplex est, vna ad pondus, in qua par pondus elementorũ cõmixtorum spectatur moles, quam nusquã inueniri medici contendunt: altera ad iustitiã, in qua nimirũ sic cõmixta sunt elementa, vt mediocritas illa quæ horũ mixtnram sequitur, natnræ animantis, ac plantæ conueniat.

Tempus, est numerus primi motus secundũ priùs, & posteriùs: primus motus, is est, qui est primi mobilis. mobilia hoc ordine sunt sita, altera, aqua, terra, aër, ignis, cælũ Lunæ, Mercurij, veneris, Solis, martis, Iouis, Sarturni, Firmamentũ, primũ mobile. Esse in tẽpore, est mensurari tẽpore: ea verò mensurantur tẽpore, quorum duratio tempus est: aut quæ incipiunt, & desinunt in tempore.

Tempora anni sunt quatuor, ver, æstas, autũnus, hyems in tẽperamentis sunt statuenda, vt facilè cognoscitur. horum siquidem quodlibet ex suapte estimatũ natura, non ex alterius cõparatione calidum, frigidum, humidũ, siccũ, vt debet nominari. Et si formã scribendi Hipp. & Gal. spectes, apparebit tibi ver esse omniũ excessus planè in medio: ita quoq; de cæteris anni tẽporibus in excessu medio coniectandũ. Ver tametsi calidũ & humidũ; dici non potest, quòd nimirũ calidum esse ac tẽperatum inter se pugnent. Hipp. Aphoris. lib. iij. sect. ix. & ipsius Gal. interpres: necnon Tẽperament. lib. ij. & iij.

Tempus anni præsens in ventre subducendo considerandũ, quoniã verò tempus quoddã anni purgationẽ minùs sustinet, desiderátq;: atq; ob id porrigere temerariũ. Tempus autem anni partes quatuor intelligendę sunt. Hippocr. Aphoris. lib. iiij. sectione quinta & sexta, cum cõmentariis Gal. Sic quoqne morborum tẽpora quatuor numerantur, principium, incrementum, vigor, & inclinatio. cuius quidem rei meminimus in dict. Morbi principium.

Tembulum τέμβουλον εἶδος φύλλου ἢ μαλοβάθρου, quæ quidem malobatri species altera est: sicut vsurpauit Aëtins Simpl. lib. j.

Tendo, est qui ex neruosis propaginibus, musculorum constituitúrque capitibus: vt Gal. author est ij. li. ad Glauc. cuius curationis explanator Acakia super eodẽ lib.

Tenuis vrina, est quæ innati caloris imbecillitatem, & frigiditatẽ dominantem, cruditatem, iecoris, renũque obstructionem significat: euiusmodi vrina tennis suo loco descripta est: nempe quæ tenuis vrina est & alba, vt aqua: aut imbecillitatem virtutis, aut obstructionem renum, aut iecinoris denotat: & in ardentibus quoque febribus phrenitim. Melancholici siquidem humores obstruentes crassitie sua meatus, huiusmodi vrinas efficiunt.

Tenuis vrina & rufa, alba quidem melior est, quòd ad colorem, cruda tamen si substantiam spectes. Tenuis & flaua vrina, non solùm malam coctionē, sed etiam alimēti defectum, indicat: interdum ostendit calorē multum in profundo biliosum succū gignere, vt in febre tertiana. Mœrorē etiam, curā, vigilias, solis æstū, atq; laborem.

Tergentia medicamenta, sunt quæ pilos extenuāt, vt nitrum vstum, nitri spuma, fictiles testæ, pumex, ostreorum omnium testæ vstæ: sic ossa sepię etiam non vsta, struthij, bryoniæ dracontij, aristolochiæ radix, veratra, beta, lixiuium.

Terminthus τέρμινθος, ex AEgyneta, Oribasióq; tumor est præter naturam, seu enascentia nigri coloris, in tibiis maximè consistens. Sic dictus, quòd similitudinem in figura, coloreatque magnitudine cum terebinthi fructibus habeat.

Terminthus præterea tuberculi species alia est, cui pustula nigra suprà infráq; adiaceat: qua rupta id quod adiacet, desquamato simile apparet, quo quidem dissecto, pus deprehenditur. Diosc. autem Alexandreus, quem recitat Fuch. ait terminthum esse eminentiam in cute consistentem, rotundam, nigro viridem, terebinthi fructum referentem.

Terra Samia à Samo insula nominata: Gręcis authoribus ἀςὴρ est, vt Cels. & Largus referūt. Terra omnis, inquit Dios. ad medēdi vsum recepta, summam vim & primā habet refrigerandi, meatúsq; obducendi, occludendíq;. sed specie distat, cum adiunctis quibusdam ad alia sit vtilis. Samia præfertur candida, lenis, tangenti linguæ glutinis modo adhærescens, mollis, succosa, friabilis, cuiusmodi est quam aliqui collyrion vocant: altera After appellatur, crustacea, & cotis modo prædēsa. Quære Diosc. li. v. cap. xciiij. Gal. de Terræ differ. li. ix. Aëtius quoque legendus in integrum lib. ij.

Terra merita vulgariter officinis appellata, Ciperus Indicus est, zingibetis effigie, quod manducatum croci vim reddit, gustu amaro sentitur, & illicum præsentem philothri vim exhibet: philotron namque Bryonia siue vitis alba, est: vt in suo loco retulimus.

Terra sigillata, Lemnia tellus, & Sigillū Lēnium, est, quo profecto caret tota apud Gallias pharmacopeia: nā pro hac tellure impostura sigilli emendicata, bolū Armenicum ostentant officinæ. Repete Sigillum Lemnium, & Bolus Armenus.

Tertianæ febris cōtinua, est quæ cū tertiana exquisita intermittēte, quòd perinde atq; illa tertio quoq; die accessionē obtinet. Quod superest, tepete in dict. Sinochus.

Tertiana notha, fit quando bilis maxima ex parte pituitæ miscetur: hinc est quòd non singula signa, vt in exquisita putæ bilis naturam præ se ferant.

Tertiana exquisita, fit cùm flaua bilis extra vasa putrescit: sic dicta, quòd vnum diem intermittat, & tertio redeat. Gal. curationis author est lib. ix. Meth. & lib. j. ad Glauc. Fuch. de Medend. morb. lib. iiij. cap. iiij. vj. & vij. de diff. feb. cap. iij. v.

Tertianæ, & quotidianæ quatuor sunt cōplicationes, vna quidē, quādo tertiana & quotidiana cōmiscentur: altera, cū tertiana intermittens quotidianæ cōtinuæ coniungitur: & hæc ἡμιτριταῖος vocatur: quòd scilicet tota eius natura, dimidia parte alterutrā prædictarū febrium habeat. Tertia, quando quotidiana intermittens tertianæ continuæ miscetur: quarta, vbi quotidiana cōtinua, tertianæ continuæ coniungitur. Item febres eiusdem generis cum aliis eiusdem generis cōplicantur: vt continuæ cum continuis: intermittentes, cum intermittentibus. Rursus aliæ cum aliis speciei eiusdem. Gal. lib. ij. de Differ. febr. cap. vij. Item de Crisibus lib. ij.

Testudo ἡ χέλονη, quæ torpedo quoque dici potest, si Largū sequimur: ex eorum genere est, quę ὀςρακόδερμα dicuntur, & oua pariunt, ponūtq;. Sexus vtriusq; est testudo, maris, & fœminæ, aquā terrámque incolētiū: maris notæ habentur à concha lata per mediū concaua, totam partem incūbentem velans: super aqua etiam graditur, neque oui partus vt fœmina: cuius oua colōbi magnitudinem cōplent, illis tametsi lōgiora habētur. discernitur quoque à mare, quòd hæc patulosior cum capite breuiore, & minutiore. Ex fero domesticū fit hoc animal nutricatu passim deprehēditur: atq; ex Lacertorum genere suspicatur. Aristot. testudines in aqua versantes appellat ἀμύδας: sed quæ terrestres sunt in deliciis hodie præferuntur, quoniā cibus stomacho optimè cōficitur, præsertim prodest astmaticis, tabéq; cōfectis medicorū celebrium sententia.

Testes qui & didymi, siue testiculi, virorum ornamentum à natura expetitũ, officina feminis: Græcis δίδυμοι, καὶ ὄρχεις: absoluunt enim semen in suis meatibus: humidi & calidi, in partésq; minutas valde secti: quorum scrotũ inuolucrum est, ἐπιδίδυμις dictum Græcis: in hoc venæ seminariæ à renibus, & aörta vena ductæ: quas iidem Græci πόρους vocant, implicantur.

Tetanus τέτανος, est extẽsio & suffocatio omniũ corporis musculorũ & neruorũ, cũ in rectũ aut obliquum collum contrahitur, & maxillæ & dentes stridore cõcutiuntur, neque collum nuere, neque renuere potest qui detinetur. Quære dict. Conuulsio.

Teinesmus τεινεσμός, est assidua & quæ differri ac deuitari non potest eger ẽdi cupiditas: Sic dictus Græcis ἀπὸ τοῦ τείνεσθαι, quod conari significat. Affectus hic fit vel propter frigiditatem extrinsecus occurrentẽ, humores acres, biliosos, aut pituitã salsam, vlcus, aut inflãmationẽ in intestino recto obortã: aut stercoris in intestino cœco coãcti obstructio teinesmũ efficit. Curatio est apud Fuch. li. iij. de Med. mor. cap. xj.

Terebinthus τερέβινθος, arbor resinã fundens: in Syria, & oriente picem: fructum profert esui aptũ nisi stomacho aduersaretur: excalfacit, vrinã mouet, venerẽ excitat.

Teucrion τεύκριον, oculus catti officinis Brassauolo videtur pimpinellæ descriptione sua faciem testari. Ego verò pimpinellã inter syderitides, aut saxifragas, & teucrion inter calaminthas, adnumerarim dissidente tamen Plinio, qui teucrion hemionitidem facit. Diosc. li. iij. cap. cij. Teucrion est, inquit, herba ferulea, trixagini similis, tenui folio ciceris figura: quæ vulgò oculus catti nominata apparet.

Thalictrum θαλικτρόν, herbariis nostratibus Ruellij quidem arbitratu Argentina est, sed Gesnero, cotyla fœtida notatur. Diosc. li. iiij. cap. lxxxiij. Thalietrum dixit, cuius folia coryandri sunt, pinguiora paulò: caulem rutæ in quo folia: quæ trita, illitu antiqua vlcera ad cicatricem perducunt. nascitur maximè in præruptis & campestribus.

Thallia Pompeio Festo, cepæ folliculum interpretatur, quòd θαλὸς in olea dicitur. Est & in olea thallia summi ramorum cauliculi teneriores, nec à foliis sua mollicie magnopere diuersi. hæc Gesnerus.

Thapsia θαψία, vetus adhuc nomen retinet: ab antiquis Latinis Ferulago dicebatur. liquor herbæ ferulaceæ cum larga humiditate, ob quam citò corrũpitur. Primũ in Thapso insula inuenta est, vnde illi nomen. Gal. lib. j. composit. pharmac. κατὰ τόπους, ait, Tapsiam exulcerationes in cute excitare, & omnino quosdam inflammatos tumores. Diosc. lib. iiij. cap. cxxxviij.

Thelycrania θηλυκρανία, Cornus fœmina, arbor fruticosior, quàm mas, minùs tamen fructuosa. Præcox cornus circa æstiua solstitia fructum reddit: Serotina, quã aliqui fœminam nominant, post Autumnum, baccis perquàm acerbis, & cunctis animantibus gustu intactis. Cætera in dict. Cornus.

Theriomarea θηριομαρχή, alia, inquit Plinius, existimatur, quàm magica, in nostro orbe nascens, fruticosa, subuiridibus foliis, flore roseo. nomen inuenit, quòd serpentibus torporem inferat: & scorpiis admota, torpore ipsos afficit. hæc à Delphinio differt plurimùm.

Thlaspi θλάσπι, nasturcium erraticum officinis est, non autem sinapi syluestre, vt quibusdam affirmare placuit: ignotum adhuc nobis existimat Manardus, quod passim quidem in semitis frequens, vt apertè Diosc. docet, quale nostrum reperitur: vulgatissimúmque quibusuis colligitur. acre, ac mordax semẽ est, & vires habet causticas: miscetúrque in Theriacis veneno quouis profligando idoneis.

Thryallis θρυαλλίς, καὶ λυχνῖτις, verbasci species tertia, quam Parhisini populi Boullionum, Allobroges thedariam, quòd ex eius videlicet stolone resina pinguivè quopiam iniuncto, pro thedis vtantur, appellãt. Gaza apud Theophrast. Thryallim trãsferre Pimpinellam ausus est: sed Diosc. lectione herbas esse differentes agnosces. Vide dict. Verbascum.

Thuyum θύιον, rura Bellicensium in Segusia etiam Thuyam, quæ Throgetes est, arborem communi vocabulo appellant. huic proximum lignum est, quod Gallis Madarum & Madrum, vocatur.

Thus λίβανος, est lachrima Arabicæ arboris nomine Libani, cuius cortex insigni ter adstringit: māna verò Thuris mica multa ex magnis fasciculis concussu elisa colligitur, estque ipsius thuris purgamentum. Primatum tenet in thuris genere masculum Actuario: nam & ei Incensum nomen est.

Theligonum θηλυγόνον, καὶ φυλλὸν, καὶ ἐλαιόφυλλον, fœmina est, in saxosis nascitur, vuas habet floribus oleæ similes, pallidiores tamē. foliis itidem oliuæ est: caule tenui, breui: radice exili. florē albū profert, semē papaueris maiusculū. potu fœminei sexus facere partus creditur. Diosc. li. iij. cap. cxx. Repete dict. Arthenogonū, & Foliū.

Thracias lapis, vis ei gagatæ: traditur aqua accendi & oleo restingui, quòd in bitumine accidit. Diosc. li. v. cap. xciij.

Thumnus, ex cetaceorū genere est, cuius caro, quam omotharicon vocāt, sumpta iis auxiliatur, quos vipera nomine Prester momorderit: sed oportet vinū quàmplurimum subinde cogantur bibere, ita vt vomitione reddatur. contra actimonias esilatorum maximè valet, canum morsibus vtilissimè illinitur. hæc Dioscorides.

Thylacitis θυλακῖτις, satiuum papauer flore albicante, semen etiam album profundens sublongo capitis vertisillo inclusum. Est denique thylacitis Nardus montana, quæ Neris quoque dicitur. Quære dict. Papauer, & Neris.

Thymelæa θυμελαῖα, Leo terræ herbariis neotericis, & Linum syluestre, siue Oli uella cognominatur: nōnullis tamē aliis Mesues verū esse Mezereon: Granū gnidiū ex ea colligitur. quarū viriū hæc sit, legentes Diosc. lib. iiij. cap. cliiij. facilè agnoscetur.

Thymbra θύμβρα, herba nomine Satureia, quæ Sarrieta, & Sauorea populari lingua, siue gētilitia, vocata est: hæc nāque à thymo differre videtur. Est & thymbra capitata, id est, Cunila. Itē Thymbræum, sisymbrium syluestre appellatum: de quarū herbarum differentia in dict. Satureia, Cunila, & Sisymbriū paulò plura retulimus.

Thymus θυμός, aliquibus vulgi opinionem sequentibus, maiorana Anglica, olitoribus, & mulierculis, Thymbra: in duo fastigia, albi scilicet, & nigri diuiditur: sed Thymbram, & Thymum plantam eandem esse suspicor.

Thymus θυμός, carnosa est excrescentia nunc in glāde, nūc in præputio, nunc in ipsa consistens sede. Sic sanè morbus dictus, quòd corymbis Thymi similis sit. Thymorū autē alij mites, alij maligni: sed qui mites, exigui sunt, scabri, candidi, dolore carentes: maligni autem ampliores, scabriores, liuidi, & dolorosi.

Thymiama θυμίαμα, καὶ ἀμμωνιακόν, hoc est, ex gūmi hoc, & thymo medicamentum olim quòd odoratissimum, compositum erat: quale hodie fieri desitum est. Quære dict. Ammoniacum.

Tilia ἡ φιλύρα, arbor ingens, & patula: quæ sexu inter marem, & fœminā distinguitur. Veris medio floret vtraque flore minuto colore subflauo, & languēte, sed benè odorato: producit baccas corimbis similes, intus nucleum post maturitatē habentes, ex quibus liquor quidam velut oleum elicitur, podagricis, & arthriticis vtilissimum siue potum, siue iunctum: nec de hac re nisi experti hîc loquimur. Existimauit Cordus Ligustrum, siue oleastrū, Diosc. Tiliam esse, quia simili apud eundem Diosc. depingitur historia: quæ plurimū disconuenit à Tilia nobis vulgari. Apud Theophrastum Tiliæ materia fabricæ expetitur, & ex mēbrana ligno proxima funes, & restes texuntur In Gallia, & Germania: quæ nostras Tilia est. Diosc. lib. j. cap. cviij.

Timor, est qui & spiritū, & sanguinem intro, & ad scatebram, suam reducit, contrahitque: quò fit vt partes in superficie positæ algeant. Quinetiam cordis, & arteriarum pulsationes, & minimè, & perquam debiles apparent in patientibus timorem. Reliquum est in dict. Ira.

Tiniaria πολιόν, Græcis est, sicut suis in compositionibus scriptum reliquit Largus. Vide Polium.

Theorema θεώρημα, seu speculatio, est res vniuersalis medicinæ fini accōmodata: & axioma vniuersale, & totā cōplectens medicinā: cuius contrariū amphydoxū est.

Thyrsus θύρσος, caulis in virgulæ modum, vel teli rectitudinem consurgens, scapus alioqui appellatus. cuius dict. petes.

Tithymallus τιθύμαλλος, par alios, & veteribus lactuca marina dictus: tithymallus

lus mas χάρακις,quasi vallaris:idē amygdaloides.tithymallus fœmina μυρκιίτης myrtites,vel catyites.tithymallus paralios παρ' ραλιός,id est,maritimus. idem tithymallis.titbymallus ἡλιοσκόπιος quasi solsequens.titbymallus κυ' παρίσσιας,,id est, foliis cyparisso æmulus.tithymallus δενδροειδής, vel petropbyes. Est præterea post hos omnes Tithymallus πλα'τυφυλλός,id est,latifolia:quorum omnium varietatē suo loco petes.

Thorax θώραξ,Græcis pariter vt Latinis,est hoc quod post ceruicē sequitur. Sic quidem vocare consueuerunt medici totū hoc spaciū quod à costis vtrinque circunscribitur.Thoracis affectus discuntur ex Gal.lib.v.Loco.affect.cap.ij.

Titillatio penis siue mētulæ πρι'απισμός, est cum genitale mēbrū & in longitudine, & in latitudine totū augetur, nullo stimulāte ad libidinē aut desiderio,aut aequisito calore.Vulgus medicorū nostro seculo à priapo priapismū passionē bāc deducit.

Titillatio item,est risus præcordiorum ratione,quæ neruis quibusdam subit: nam solus homo titillatum sentit inter animalia,quod cutis tenuitate euenit : vnde solus animalium bomo ridet.Lege Arist.lib.iij.de Partib.animalium,cap.x.

Tonsillæ seu amygdalæ παρ'ρισθμία,καὶ ἀντιάδες Græci appellant, sunt glādulæ spongiis similes,carnosæque:ad linguæ radicem vtrinque appositæ.

Tonsillæ aliæ παρ'ρισθμία,non solùm faucium partem denotant,sed eiusdem etiā inflammationem:quòd locus ille cui adiacent, quiveluti isthmus quispiam angustus est,cum inflammatione tumēt,multò quā antea angustior fiat.Itaque ἀ'ντιάδες Græcis nomine alio dicuntur Gal.lib.vj.Compos.medic.secundum locos,cap.iij.

Topiarium,intelligitur opus quod ex arbore,frutice,vel herba ad decorem testudinū,camerarumvè more in hortis cōponitur.Vide C.Stephanū in li. de Re hortēsi.

Tormentilla notitiæ peculiaris,quinque folium videtur: nisi quis Imperatoriam esse malit.Quære Pentaphyllum.

Tordylion,& Tortile τόρδυλι'ον,Seseli Creticū AEgynetæ γόργυλόν,καὶ γόρδυλιον:aliquibus semē Seselis esse visum est:aliis herba tā tùm,quæ & Sireō vocatur:quę planè Tordylio Diosc.repræsentatur.Eius semen Amomo simile videtur.

Tori,sunt prominentes partium calli,& in se pulparum modo collecti,id est, crassities arborum,herbarumvè, canosa in tumorem quendam eleuata ad radices quæ prospicitur.Sic multæ radices torosæ depinguntur.

Toxicum το' ξικο'ν,venenum,quo sagittæ tinguntur : quod ab arbore Taxo duxisse nomen videtur.Repete supra dict.Taxus,& Aconitum.

Torpedo ἡ ναρκή,vulgus Rampā vocat,ab effectu,quod efficiat leuem quendam corporē tangēti, inducitq; mēbrū in dormitationē formicātē:ob idq; ei Torpedo nomen inditū.Piscis nomine Torpedo,ex cartillagineorū genere est,carnémque mollē, iucundā ori,vt scribit Galenus,& coctu minimè difficilem.Lege Atbenæū Dipnosophist.li.vij.vbi à Galeni sententia dissider.Reqnire supra dict.Testudo.

Tragacantha τρα'γακανθα,frutex exoticus spinæ candidæ non dissimilis:eius gūmi,qui barbarè loquuntur,Dragagantum vocant.Diosc.li.iij.cap.xxj. Tragacanthā tradit gummis naturam habere,propriè tamen gummi non videtur, & si recentiores hoc illi tribuāt.fit autem ex Diosc.lectione,per radicis incisionem : Theophrastus tamen sponte emanare retulit,qui succus in lachrimam subinde coalescit.& Tragacantha nominatur.Est & Tragacanthæ fructus Gal.lib.x.Composi.pharmaco. authore: & Tragacantha alba Actuario:Item Gal.lib.vij.comp.pharmac.

Tragium τρα'γιον,in Cretæ tantùm insulis maritimis nascitur,folio, ramis, & semine Lentisco similis,sed minore omnium amplitudine.Plinius ad Iuniperum nō ad Lentiscum retulit.Succum producit lacteū,qui gummi modo coit.Est item Tragion alterum,scolopendrio similia habens folia,radicem tenuem,candidam,armoraciæ similem:cuius odor hircinum virus olet Autumno:indéque appellatio.nascitur in mōtium angustiis,& præcipitiis.Diosc.lib.iiii.cap.xl.

Tragos τρα'γος,frutex pusillus in maritimis nascens, oblongus, semipedalis, aut altior paulò,sine foliis,ramos habens in quibus velut racemi pusilli insunt, grano frumenti, acuto capite, copiosóque, gustu vehementer spissante. Tragon her-

batiis perhibent in mari littoribus inueniri iunco marino similem: à quo & multi Iuncum marinum appellant, cuius adstringens est facultas. Ruellius.

Tragopogum τρα᾽γοπώγον, id est, hirci barbula, & barba hircina officinis, quæ in aruis, & herbosis locis frequentissima inuenitur. radice oblōga, subdulci, & flaccida, folio, & flore croci longiore, caule nonnunquam cubitū æquāte, super quem calix latus & barbula, quæ in summo vertice circa senium incana funditur, vnde ei nomen. Quæ verò altilis in hortis crescit, folio est latiusculo, flore purpureo: radices in altum agit, quæ hybernis diebus acetaria sua dulcedine commendat. Nos cætera in dict. Gerontopodion. Quinetiam Galenus Ladanū α᾽ποτρα᾽γοπώγωνα nominauit, quòd ab hircorum barbis colligeretur. Quære dict. Ladanum.

Tragoriganum τρα᾽γορίγανον, duū generū ex Dios. vel, vt Plinio placuit, ex Heraclio est: hanc herbam Gallis mastichinam dici suspicatur Ruell. quoniā lentore quodam interdum madescit, iucundúmque spiret Mastiches odorem, in cuius vmbella propendenr cani hircorum villi: vnde ei tale redditum nomen. Qui velit scire qualis herba Tragoriganum sit, seminet lini semen in cepa priùs madefactum maceratúmque, inde tibi succrescet Tragoriganum, vt ex authoribus tradit. Io. Agricola: Diosc. lib. iij. cap. xxix.

Tragus cerealis τρα᾽γὸς, vt ab herba distingatur, frumenti genus, cuius granum compluribus glumis vestiri retulit Galenus, vulgò frumentum Turcicum appellatur. Diosc. lib. ij. cap. lxxxv.

Trigla ἡ τρίγλα piscis patrio nomine Rogetus est apud Parhisiēses, Romani Barbatulum, Massilienses voce corrupta Trigant dicunt, Phocensium Græcorum nomē redolens. Plura leges in dict. Mulus.

Tribulus terrestris τρίβολος χέρσαιος, Plinio Calcitrapa, cuius vulgus officinarū nomē retinuit: producit fructū modicū, echinatū, spinísque modicis fultū. tota herba repithumi. Est & Tribulus marinus, siue aquaticus τρίβολος ἔνυδρος, qui in aquis stagnātibus nascitur, paritque fructum spinosis, aculeatísque cornibus ornatū, quo vescuntur incolæ Brannonicū, id est, in Bresia degentium, & castaneas cornulas more suo appellant. Ruell. lib. iij. cap. lxxxiiij. Diosc. lib. iiij. cap. xiij.

Trichomanes τριχομανὲς, polytrichō nostratibus isto seculo vocatur: & vulgatus capillus veneris videtur, qui Adiantho vires easdem habeat: itaque pro altero quiuis sumi licentiùs solet. Dios. li. iiij. cap. cxxj. Vide in dict. Filicula.

Tritura, est quæ medicamentis admodū confert, multa quidē crassis, pauca verò tenuibus, & texturæ debilis, & virtute cito exhalabili præditis, mediocris deniq; amborum mediis, quantóque medicamenti essentia crassior, tanto parciore. Vide plura apud Mesuem, Syluij beneficio restitutum, Theoremate secundo.

Tricoccos τρίκοκκος μέσπιλος, id est, triū granorū, vel ossiculorū in fructu mespilus arbor, & fructus mespilū, libuit appellari. Vide dict. Mespilus. Est quoq; τρίκοκκον ἡλιοτρόπιον, solsequij species: quam quidam Scorpiuron sunt suspicati.

Trifolium maius κύτισος, cytisus, sed Trifolium minus λωτὸς ἄγριος, id est, lotus pratensis, siue erraticus: trifoliū odoratū, μινθίον est: & est trifolium acutū, quod ὀξυτρίφυλλον Græci vocant, cuius descriptionem pleniorem habes ex Largo, cap. clxiij. ad serpentum ictus, morsúsque. Diosc. lib. iij. cap. ciiij. Est item Trifolium τρίφυλλον, arboris species: cuius folium trifolio pratensi herbæ respondet. Græcis Menyanthos μηνύανθος: cuius quære dict.

Tremor τρόμος, palpitatio, seu eleuario, & submissio corporis cedentis, & non resistentis est: quæ à spiritu fit certis quibusdam temporibus, non autem semper, accidit: hoc relatum quidem est in dict. Palpitatio.

Triens, tertia libræ portio, id est, vnciæ quatuor, drachmæ triginta duæ, scrupula verò centum & viginti.

Triorchis τρίορχις, centaurij genus tertium ex Theophrasto Plinius scriptum retulit: de quo quidem Centaurio suo loco abundè à nobis tractatum est.

Tripolium τριπόλιον, Turbith Arabum putatur, retulitque nomen tripolium, quòd eius flores ter die mutētur, candidi mane, purpurei meridie, punicei in occasu.

huius

huius folia Isatidis sunt arida, sed crassiora, caule palmeo, in mucrone diuiso. Nascitur in maritimis vbi allidit vnda, iterúmque retro commeat. Actuarius Alipum siue alipiam Turpethum album exponit, diuersúmque facit differentia alterius: Pityusæ verò radicem, quæ officinis Esula est, Turpethum, quasi alterius coloris, facultatis vè esse voluit. Ex Ruell. paulò aliter apud Gesnerum reperies descriptionem. Iterum Arabum Turbith ex Serapione, Dioscoridis Tripolium est: Turbith vel Turpethū Actuarij, quod duplex facit, Dioscoridis Alipum, & Pityusa est: quam etiam Turpeth à Barbaris vocari scribit: proximum à veritate Leoniceni super ipso Dioscoride. Turbith autē Mesues quibusdam videtur secunda Tithymalli species. Nos propriis locis has omnes plantas per nominū seriem quanta potuimus diligentia, distinximus.

Trislepi τρίσλεπα δένδρα, inter arbores dicuntur pinus, robur, abies, nā solæ germinationem cœptam intermittunt, ideóque turgent ter, & terna ædunt germina: intermissoriæque dici Latinis posse videntur. hæc Ruell.

Trissago χαμαίδρυς duplex, vna terrestris, quam vulgus Gelmandræam vocat: altera palustris, quæ Scordion Græcis appellatur. De vtraque quod iustū visum fuit, in dict. Trissago, tetulimus.

Triticum πυρός, & plures & varias includit differētias, vt frumentum, robū, siligīnē, sitaniū, ideóq; cū frumento generalius nomen assumpsit. Nam syluestre triticū, cultu feritate mitigata in cereale mansuescit. Ponticū colore album est, quod ex corrupto semine nasci putauit Theophrastus. Vide quod superest, in dict. Siligo.

Tromus τρόμος, passio est quæ duobus perficitur motibus: vno dū cogitur pars ob morbū atque grauitatem ad inferiora repere: altero, dum sursum à facultate fertur.

Troxima τρώξιμα plerisque Endinia putatur. Didimus seris genera dixit appellari, quoniam in cibum veniant. Sic & vna troximos, id est, edulis.

Tuber, inquit ex Martiale in hoc versu Gesnerus, Non tibi de Lybicis tuberes, & oporina ramis, priore sillaba correpta, arboris genus, & arboris fructus est.

Tuber terræ κυκλάμινος Cyclaminus, officinis Cyclamen, & panis porcinus: Arabibus Artanita. Vide dict. Cyclaminus.

Tubera ὕδνα; Tuffera patrio more appellata: tellus in se gignit solo vndique circūdata, nigro inclusa cortice, sine foliis, sine radice, sine caule, & sine semine: solo horridi tonitrus motu telluræ concussa tantùm, vt retulit Plinius, nascuntur. vere & autumno fodiuntur, quorum edentibus, vel potiùs vescentibus frugaliùs inest apoplexiam, & epilepsiam mouere facultas.

Tussilago βήχιον, vulgus vngulam caballinam profert: siue Asininam: de qua in dict. Bechium quæ oportuit, diximus.

Tragemata τραγήματα, bellaria sunt quæ secundis mensis apponuntur: condita nimirum sacchare, aut coperta, nunc in longitudinem, ex citri, vel arancij cortice: nūc rotunda, vt anesi, vel coryandri præparati semine: nonnunquam etiam ponticarum nucum, græcarúmque nucleis deplumatis parantur.

Trochillus siue Regulus τρόχιλος, quasi auium pręses ab Aristotele dicitur, vulgò Royteletus: éstque auium minima, sed in cōfringendis renum calculis efficacissima.

Trutta & Trotta, piscis saxatilis, qui inter rupiū ex fontibus amnes degit: fluuiósque palustres refugit. estóque piscium optimus. Quære dict. Amia, & Salar.

Troglotides ἢ κασσίτα auis, populari denominatione Cauda tremula: & Motasilla quod caudā semper moueat, dicta. Est autē, vt inquit AEgyneta, hæc passerculorū inter auiculas omnes minima, solo eo, cui nomē est Regulus, dēpto: minima namque auicula cùm sit, hac sola maior, & colore cōpar ac similis, inter cineritium & viridem medio, tenuis paruíque rostri, parietibus, sepimentísque maximè agens: quæ sale tota condita, & cruda iugiter esa, concretos iam calculos lotio expellit, atq; deinceps ne renascantur, prohibet. Cremata item hæc tota, & in cinerem viua subacta, & per se pota cum quopiam cremore liquido, ad eadem facit. hæc AEgyneta lib. iij. cap. de Renum calculis: à quo omnia de Troglodite passerculo mutuatus est Aëtius libror. suorum Sermone xj. cap. xj.

Tuberculum σῦκον,in ano eſt vlceroſum,rotundum, ſubdurum, rubicundum, & quod dolor comitatur:atque hæc tuberculorum genera fici Latinis dicuntur: vt tela tum fuit in dict. Ficus.

Tumor vteri induratus,μύλη:eſt interim in vuluę oſtiolo, interim in toto vtero ipſo proniuens. Vel,caro informis in vtero conſiſtens, quòd mulieres in conceptu quandoque decipit:ab ipſis quoque Mola vocitata. Gal. Metho.med.lib.xiiij.

Tunici herba,officinarum vocabulum eſt,plebis verò Gyrophlea, Latinis Británica, Dioſcoridi βεττονική:plurimum quoque differt à Betonica,nomine alio Ceſtrũ appellata. Dioſc.lib.iiij.cap.ij.

Turdus ἡ κιχλὴ auis inter turmas miliaris:aucupes ſuo more *Etourneau* vocant quanquam Sturdum,vulgò Gryuam diuerſi tamen generis, eundem Turdum eſſe voluit: Caro turdi,guſtantibus amara eſt & implacida,nec cibo etiam digna, quoniã difficillimè conficitur. Sturdi verò palato conuenit,ſtomachóque prodeſt,vtriuſque Sturdorum generis. Quære dict. Quercedula.

Turtur ἡ τρυγὼν,ex genere colombarum eſt,tamen peregrina : dum vere ad nos aduolat,autumno autem meridionalem plagam,vt Coturnix, & Hyrundo, repetẽs. Nomen Gręcis,& Latinis à ſono ei inditum eſt:cæterarum auium caro temperatior, ægris,vt ſanis laudabiliórque iudicata ſemper viſa eſt.

Tuſſis,eſt frigida intemperies reſpirationis cauſa inſtrumentorum motus continui effecta. Humor etiam à capite in aſperam arteriam deſtillans,& ſola aſperitas mẽbranæ aſperam arteriam intus ambientis, tuſsim irritant. qui præterlabuntur etiam cibi ſitim,caro potus,mouent. Lombrici,& acris humor,ſtomachum infeſtantes, tuſſim proritant. Curationem habes apud Fuch.de Meden.morbis,cap.iij.

Tympanides τυμπανία,καὶ τυμπανίτης,fit vbi flatus ac ſpiritus copioſus in iiſdem ventris locis congregatur:& hoc nomine infirmitas appellata eſt:quoniã ſi pulſetur venter inferior,inſtar Tympani ſonum ædit. Nam & hæc hydropis ſecunda ſpecies eſt. Curationis Fuch.author eſt de Medend.morb.lib.iij.cap.xxv.

Typha cerealis τυφὴ,ſiligini ſpecie non diſsimilis, ſimplici culmo aſſurgens,grano copioſo,multiplicique,radice numeroſa,tritico perquam ſimilis traditur. Ex Ruellio,hæc Geſnerus.

Typha τυφὴ,ex Theophraſto,aquaticus frutex eſt nec radice numeroſa cohærẽs, ſine geniculis,& folio ſcirpi modo proſiliens,parte radici proxima,eſu præcipuè pueris tenera. Dioſc.lib.iij.cap.exiij.

Typhoides τυφώδης,febris nomine alio Eriſypelas:ea enim quæ membranæ ſuccingentis coſtas inflammatione oritur,pleuritica:quæ ex pulmonis, peripneumonica: quæ ex pulmonis,ventriculi,aut iecoris eryſipilatibus accidit,τυφώδης,hoc eſt,ſuccedens nominatur, Aëtio lib.v.capit.lxxxviij. authore Gale.lib.ij.de Criſibus, capit.vij. καὶ κοντὴς καῦσός.

Typicæ febres,ſunt in quibus acceſsio, & remiſsio ſtatis vicibus accidunt : atque his erraticæ planè contrariæ ſunt,neque enim ſtatum tempus,neque vllum ordinem acceſsionum & remiſsionum ſeruant:ſicut ſunt hæ quæ ex atrabile, quæ in quibuſdã partibus mouetur,in quibuſdam immota manet, in aliis putreſcit, aut feruere incipit, authore Gal.lib.iij. Pronoſt.commenta.xxix.oriuntur.

Typus,eſt intentionum,remiſsionumvè temporis paſsionis, quod ad acceſsionem & intermiſsionem fieri contingit,
ſtatuta percuſsio.

De litera

De litera V.

Accinium ὑάκινθος, crescit enim in pratis vnà cum satyrio, sed odoratissimum florem gerit: propemodum similem violæ altili, sed vehementiorem: & colore ac foliorum ordine differt à satyrio, éstque radice bulbosa, folia bulbo similia: dodrantalem caulē, herbacei coloris: comam procumbentem, florum purpureorū plenam, incuruam: quæ omnino aliud est à nostra vulgari gyropblea. Dioſt o. libro quarto, capit. quinquagesimotertio.

Valeriana φοῦ, quod Nardus syluestris aliquibus est, folio olusatri, aut elaphoboſci: caule cubitali, aut altiore, leui, cauo, molli, in purpuram vergente, geniculis, intercepto, floribus ex albicante purpureis: radice ad minoris digiti crassitudinem, in iunci odorati formam, cum quadam odoris grauitate, & suauitate nardum æmulantibus. Excalfacit radix, vrinámque mouet, si sicca potui detur. Dios. lib. j. cap. x. Quæ describenda relinquuntur, repetes in dict. Phu.

Valnuli, leguminum in siliquis folliculi, præsertim fabarum, sunt appellati, quasi valinoli, quia vallo grana excutiantur.

Vbolima ὀῦώλιμα, arbor in Libya familiaris, sic gentillitio nomine ab incolis dicta, ἐλαιοσταφυλος Græcis, quasi Vuolea dixeris, id est, vitis oleam habens insertam, non vuas modò, sed & oliuas quoque pariens. Marius Maximus eius fructu degustato, negauit vnquam se quicquā comedisse, quod magis oleam, vuámque resiperet: tam exactè vtriusque saporem simul linguæ repræsentari, hæc Plinius.

Veneris labrum ἡ δίψακος, officinis virga pastoria, carduus alioqui fullonius, in lanis pectendis, pannísque idoneus: & clysmis ipsius decoctum emolliens, & temperamentum sustinens. Plura in dict. Dipsacus.

Venerea λογχῖτις, ἡ ἄκορος, id est, acorus palustris Apuleio: dicta radix, quòd ad venerem edentes condita melle, vel sacchare, stimulet, mouétque vrinas, & stomachum roborat. Vide dict. Acorus, & Lonchitis.

Veneris pectē, radice candida, cauliculis semipedalibus, foliis pastinacæ, sed tenuioribus, flore albo, exili, dependentibus summatim compluribus rostellis in mucronē turbinatis, & pectinatim serie quadam inter se disiunctis. In maceriis, & inter segetes præcipua nascitur: decocta cum suauitate quadam estur, & vesicam ab vrina exonerat. Quære dict. Pecten Veneris.

Veneris vmbilicus κοτυληδων, Largo campanella descripta est, sed proprium nomen ab officinis retinuit. Primæ speciei plantæ huius frequenti vsu marem concipi: quemadmodum secundæ speciei fœminam, Hippocrates scriptum reliquit. quod an verum sit, cùm Veneris vmbilicum genere varium esse adhuc non legi, viderit Simpli. Scholiastes. Reliquum habes in dict. Cotyledon.

Vepres ἄκανθαι, θάμνοι ἀκανθώδεις, vel sunt aculeati frutices, vel spinis interdū vidui, de quibus maturi carpuntur fructus, medicamentis idonei. Rura spinas, & Rōsas peculiariter nominant. Vide dict. Sentes.

Veratrum vtrunque, album scilicet, & nigrum ἐλλέβορος: nigrum tamen à Melampode pastore inuentore, Melampodium postea nomen retinuit. De vtroque sanè copiosiùs suo loco diximus.

Verbascum φλομὸς μέλας, καὶ λευκος, ἐν ῷ ἄῤῥην, καὶ θῆλυς, id est, alterū folio albo, alterum nigro. Candidum rursus in marem & fœminam secernitur. Est & syluestre verbascum: officinis Tapsus barbatus. Diosc. lib. iiij. cap. lxxxix.

Verbasculum φλομῖτις, folio rotundo est, minimè hirsuto, subpalescente: officinis primula Veris appellatur. Alterū verbasculum est, cuius folium nigricat inutile. Verbascū lychnitis λυχνῖτις, καὶ θρυαλλὶς, foliis ternis aut quaternis, aut etiam pluribus, crassis, pinguibus, plumosis, ad lumina lucernarum vtilibus.

Vacuat

Vacuatio, est qua materia educitur, retrahitur, deriuatur: vel qua simul retrahitur, ac deriuatur. Vacuatio simplex, quæ fit incisa parte affecta, inueteratis inflammationibus, in quibus remissus dolor est, & fluxio resistit. Lege Acakiam super lib. ij. Gal. ad Glauconem.

Vacuum, est locus non repletus corpore, natus tamen repleri: cùm enim inter superficiei latera non interiacet corpus quando interiacere natum esset, ea superficies vacua diceretur.

Vari faciei ἴονθοι, sunt tumores duri in facie & exigui, sic dicti, quòd instar fimi faciem conspurcent, ac maculis fœdent. Est & Lentigo, siue lenticula in facie, Græcis φακὸς dicta, quæ faciei macula est nigra, lentis similitudinem obtinens. hanc quoque sequitur ἔφηλις, id est, aspredo, & nigrities in facie ex solis ardore prognata.

Variolæ, dicuntur latæ & humiliores papulæ à frigiditate humoris crassioris quæ oriuntur, neque pruritum concitant. Hippocrates ἐκθύματα appellauit: Plinius verò papulas, & piruitæ eruptiones, de quibus fusius in dict. Papulæ.

Varix κιρσὸς, καὶ ἰξία, tumor est seu dilatatio venæ aliquando in temporibus, aliquando in ima ventris parte sub vmbilico: nonnunquam etiam circa testes, sed maximè crura consistens.

Vasa seminaria, sunt geminæ venæ, & totidem arteriæ, singulæ vtraque parte magnæ venæ, magnæque arteriæ propagines, per ilia deorsum in testes sanguinem deferentes: qui Græcis δίδυμοι, quòd gemini sint, appellantur. Pars quæ capiti testiculorũ incumbit ἐπιδιδυμὶς habet nomen. Epididymi sunt vasa quæ sanguinem & spiritũ testibus deferunt, anfractuosis circunuolutionibus adhærentia in vnum meatum seminarium longissimum desinunt, qui genitură ex Epididymide transsumens ad pudendi exortum effert, varicosum prorsus iuxta vesicæ ceruicem: vnde Græcis παραστάτης κιρσοειδὴς, dicitur.

Vena, est vas sanguinis & ex sanguine temperati spiritus naturalis, neruis cõstat: humida & calida, minimóque sensu prædita.

Vena caua κοίλη, ex gibba iecinoris parte omnium totius corporis venarum prodit maxima, quam ob magnitudinem cauam medici nominarunt: per hanc sanguis in instrumentis iecinoris generatus, nutriendi causa per vniuersum corpus distribuitur.

Venæ porta, siue ramalis, id est, manus iecinoris: hæc ex ventriculo & intestinis per varias venulas chilum transsumit, & in splenem melancholicum succum expurgat. Venæ namque emulgentes seu serosæ in Renum descriptione relatæ sunt: vti in dict. Cordis intus sinus, quænam sit Vena arteriosa, explicauimus.

Venæ sectio duplex est, vna quæ κατὰ ἴξιν, hoc est, secundum rectum, aut è directo fit: altera, quæ in opposito similiter fit: diligenter animaduertendum ne temerè in iis deligendis aberremus, vt plerique nostri seculi faciunt.

Venæ sectio altera est, qua principio consideratur plenitudinis tum quantitas, tũ qualitas, potissimum eius quæ ad vasa nominatur, conuenientissimum remedium. Repete dict. Plenitudo.

Venæ sectio alia est, quæ prodest mirificè non solum cùm adest plenitudo, siue ea vt ad vires sit, siue ad vasorum humores continentium capacitatem, verum etiam citra plenitudinem initio inflammationis, quæ aut propter ictum, aut propter dolorẽ, aut partium debilitatem prouenit. Sed vena quæ sit incidenda in sanguine mittendo vnicè considerandum, quoniam plerunque venæ sectio temerè adhibetur. Celsus lib. suæ Artis iiij.

Venæ tres sunt in cubito, ex quibus sanguis emittitur, interior nimirum, quę iecoraria, & lienaris, axillarísque, vulgus medicorum basilicam vocat: iis secanda erit quibus partes collo inferiores patiuntur. Exterior verò, quam humoralem, & cephalicam vocant, iis incidenda venit quibus partes supra ceruicem, vt est facies, ac caput laborans. Media, quæ nomine alio communis, nigra, funis brachij, & mediana vocata est, tum secanda erit, vbi vena parti patienti propria obscurior fuerit: nã ab vtrisque

que

quę iam dictis venis deducitur. Cæterùm quemadmodum partes omnes prædictæ in cubito secta vena iuuantur, sic quæ iis inferiores, illis quæ per poplites, aut malleolos decurrunt, auxilium ferunt. Gale. in lib. de sanguinis missione, & sectione venæ author est.

Venter κοιλία, καὶ γαστὴς, post thoracem sequitur, & ab ipsius thoracis inferioris parte incipit, & ad pudenda vsque protenditur. Huius tegumentum, sicut reliquarũ omnium partium corporis δέρμα, id est, cutis appellatur. extima eius superficies summa cuticula vel ἐπιδερμὶς, dicitur.

Ventris deiectio, est qua corpus à retrimentis per inferna euacuatur, & in cacochimia, atque adeo vbi corpus vitiosis humoribus refertum fuerit, vsus erit: quapropter sanus, quandoquidem vitiosorum humorum abundantia minimè premuntur, medicamenta purgantia non sunt propinanda Hippo. Aphoris. lib. ij. aphoris. xxxvj. & lib. iiij. aphoris. xvj. Gal. lib. xiiij. Methodi med. Item Locor. affect. lib. iiij. cap. ix. Sic Gal. diligenter corporis per aluum curationem ex Hipp. monstrar, τὸ δὲ ἐπανελθεῖν δυναμένον εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἀλλοίουν, το μὲν παχὺ καὶ γλισχρὸν λεπτύνοντα, τὸ δὲ λεπτὸν παχύνοντα, hoc est, quod in naturalem statum redire potest, per cõtraria alterate oportet: crassum quidem & viscosum attenuando, tenue verò incrassando.

Ventriculus appetitui, & deglutioni ciborum velut instrumentum accommodatus, non dissimilis feruenti ollæ, dum chilum molitur, vnde & succus generatur ipsi iecinori, hinc sanguis deriuatur ad reliquas corporis partes. Cætera lecturus in dict. Stomachus.

Ventriculi fundus, Græcis πύθμην γαστρὸς, hoc est, ventris rarioris osculum inferius, quòd cibo in ventre nondum occlusum est, concocto verò per se patescit: & vergit in latus dextrum sub iecinoris gibbarum altera.

Ventriculi seu oris stomachi imbecillitas, est quæ ex quacunque intemperie oboritur, nullis humoribus vitiatis. Oritur etiam ex humore in ipso sinu ventriculi contẽto, qui aut calfaciendi, aut perfrigerandi, aut humectandi, aut siccandi, aut etiam hora aliqua pet coniugationem efficiendi naturam obtinet, vel in ipsas ventriculi tunicas imbibito & impacto. Quare curationem apud Fuch. lib. iij. de Meden. morb. cap. j. Affectus præterea scribuntur à Gal. locor. Affect. lib. v. cap. v.

Ventriculi inflammatio, est quæ haud secus quàm in aliis corporis partibus fit, à cõfluxu sanguinis copiosi, & calidi: quam testantur dolo immensus, assiduus, & qui nullis medicamentis admotis mitigari potest, tumor, æstus qui tactu iudicari possit, febris, grauitas, & nausea. Curatio. docet Fuch. lib. iij. de Meden. morb. cap. ij.

Ventriculi inflatio, est ex humoribus in ipso pituitosis, aut ex cibis in vapores per mediocrem caliditatem resolutis: perfecta enim frigiditas hoc nomine, quòd extenuare ac dissoluere non sit idonea, nullos flatus procreat. Vehemens caliditas discutiendo flatus generationem impedit: mediocris verò non tantùm perfectè. Stomachi affectus docet Gal. Locor. affect. lib. v. cap. v. & vj.

Ventriculus cordis dexter, qui nam sit, & vbi situs: similiter quoque ventriculi sinistri eiusdem cordis vbi positio: explanatum est in dict. Cordis intus.

Veneta vrina, est cuius color ex puro albo atque nigro æqua ratione confusis, natus est. Vrina hæc superficiem fusum melancholicum humorem significat: idque si tenuis simul fuerit: versus verò crassitudinem tendens, multam frigiditatem. Mortificationem autem monsttat, cùm à prauis coloribus ad peiores transmutatur. Vide qui sit Color Venetus.

Venus, est cuius vsus aliquid erit, si moderata fuerit: corpus enim auctum, virile, & agile reddit, durum etiam cotporis habitum emendat, mollit enim instrumenta, meatus dilatat, atq; à pituita expurgat: & quod ad animũ pertinet, rationis vim impeditã soluit, ingentes iras remittit: idcirco delirantibus, tristibus, melancholicis, homines odio habentibus, & iracundis, maximũ præsidium est. Cæterùm veneris immodicæ vsus beneficiis superioribus contrarius occurrit. Hipp. Epidimia. lib. vj. Aëtius lib. iij. cap. viij. AEgyneta lib. j. cap. xxxv. Gal. Artis medi. cap. lxxxvij. Cœlius lib. xiiij. cap. lxj. Lection. antiq.

Ventus, est exhalatio calida sicca, lateraliter circa terram mota: cuius efficiēs causa Sol est, & Astra: materia verò exhalatio, quæ dum in sublime, partim Astrorū vi, partim natura tollitur, obstaculū inuenit mediā regionem aëris frigidam, & ab se pellentem calidum. Ideóque retruditur exhalatio, meátque in obliquum circa terram. Ventus distribuitur in Boream, Eurum, Austrum, & Zephirum: atque horū in tres quilibet diuiditur, & duodecim numerantur.

Ventorum suauissimi Boreas, siue Aquilo, Subsolanus pestiferi Auster, & Chorus: tonitruosi, & fulminosi Boreas, Circius, Chorus. Zephirus pruinas soluit, & frigus.

Vermicularis, id est, Semper viuum minus vulgarum, duplex occurrit in petris & parietinis nascens, necnon scrobibus, & opacis: vnum cōstat cauliculis multis, tenuibus: exilibus foliis rotundis, crassis, pinguibus: & in caulis apice vmbellam, in qua flos albus apparet. est tota frigidæ facultatis herba. Alterum genus, Illecebram Apuleius vocat, pusillis, crassioribúsque foliis, hirsutis, portulacæ proximis, in cuius vmbella flos prodit luteus. vis ei excalfactoria, acris, exulcerans: illita cum axungia strumas discutit. Diosc. lib. iiii. cap. lxxvij.

Verbenaca & verbena περιστερεὼν ὕπτιος. Est & verbenaca supina, Apuleio herba sacra appellata ἱεροβοτάνη, quæ Gesnero Cōsolida media videtur. Diosc. li. iiij. c. l.

Verticillum, siue verrucaria, ἡ λιοτροπιὸν, & herba cācri, vt suspicatur Gesnerus, Apuleio Ranunculus est, qui officinis Apiū risus effertur. habes dict. Ranunculus.

Vesicaria siue halicacabus ἁλικάκαβος Dioscoridi, officinis Alkekengi, medicis Solanum: cuius petes dict.

Verecundia, est animalis facultas in primis quidem ad interiora motio, sed rursus affatim redit ad exteriora: quòd si non redierit, iam non verecundia, sed timor fecceri debet. Quippe verecundia repentè fit, animali facultate nihil mali sperante. Vide dict. Animi perturbatio.

Vergiliæ seu pleiades, sunt quæ in Tauri cœlestis Syderis dorso vidētur apparéntque, quæ medio etiam Vere cū Sole oriuntur: eædem medio Autumno, cùm Sol est in Scorpio, occidunt: hoc est, ab æquinoctio Autumnali diebus ferè quinquaginta. Est enim Scorpius Tauro, in quo ipsæ sunt, ex aduerso locatus. Gal. super lib. j. Epidimia. Hipp. & super lib. j. ad Glauc. Gal. Acakia.

Vertebra, σπονδυλὸς, καὶ σφονδυλὸς, agricultori Columellæ inter conchas adnumerātur: constat autem duabus Conchis, atque ex posteriori parte vertebris quibusdam continetur, vnde nomen inuenit. Massiliensibus Hostia est.

Vertebræ σπονδῦλα, quæ spinam dorsi constituunt, quatuor & viginti numerantur: harum contextus omnis, in ceruicem, dorsum, lumbos, & sacrum os diuiditur: nam colli sunt septem, metaphreni duodecim costas duodecim excipientes: lumborū sunt quinque, quibus subiacent os sacrum, & os pubis.

Verruca pensilis ἀκροχορδὼν, est quæ angustiorem loci basim obtinet: & formicæ contraria, vt chordæ nexu suspensa esse videatur. Vide in dict. Formica.

Vertigo σκοτώμα, est vbi obtenebrationes hebetudinésque oculis obuersantur, & omnia circumagi & rotari vidētur. Oritur interdum cerebro primogenia passione laborante: interdum cùm ori ventriculi consentit: cerebrum autem patitur, cùm crassus ac lentus humor ipsum occupat, à quo vaporosus spiritus ab imbecilli calore resolutus, in cerebri partibus inordinatè mouetur. Interdum etiam vētriculi ori consentit Gale. Locorum affect. lib. iij. cap. viij.

Vespertilio ἡ νυκτέρις, mediæ cuiusdam speciei inter auem & soricem est, vt Sorex latus dici possit: Ex volucribus solus vespertilio parit, & lac suis ex mā̄mis duabus præbet. Dicitur autem Vespertilio, quòd vespere se ad volandum proferat: aliqui medicorum ad rei medendæ vsum vtuntur.

Vesica fellis κυστίς χοληδοχὴ, est quę procedit ex maiore iecoris fibra parte caua canalis exiguus, qui bilem in vesicam sibi appendulam deriuat, qui in principium ieiuni intestini pertinet, paulò infrà pylorum. Sunt hi meatus bilis in iecinore priores, quàm venæ alimentum excipientes, vt commodo ipsorum situ, purgatum iam sanguinem caua vena excipiat. Sed plura in dict. Iecur.

Vesica vrinæ κυςι'ς, receptaculum lotij per venas albas ο'υρητῆρας dictas, ea parte vrinam recipit, qua duplici membrana tecta est: & enim in hanc renes veluti in lagenam reponunt, idque per meatus ο'υρητῆρας. Ceruix ipsius prope meatum seminarium est, qui ex epidimide in pudendum prodit.

Vesicæ vlcus, & eius ceruicis, est aut propter abscessum, aut ob tuberculum quod processit, aut ex ruptura, aut ob fluxionis erosionem, aut aliam similẽ causam: quorum dolor acutus vesicæ omni quidem tempore comitatur, maximè verò tempore mictionis, & excretionis puris. Fuch. lib. iij. de Med. morb. cap. xl.

Vesicæ inflammatio, est morborum qui circa ipsam oboriuntur, grauissimus: & maximè mortalis inflammatio existit: quòd febris acuta infestet, & vigiliæ, & delirium, & vomitio biliosa pura sine vrinæ egestione. Tales affectus tractat Gal. locorum affect. lib. vj. cap. iiij.

Vesicæ calculus, generatur in vesica pueris frequentiùs, quàm ætate prouectis, cõuertitúrque quando copiosus redundat in grandes lapides. Voraces enim sunt pueri, & perpetui motus, & cibis vtcunque oblatis & nocinis vtuntur: & neque horam capiẽdi cibum obseruant, quòd digestionis perturbatio est.

Vettonica coronaria, βεττονίκη ςε'φανωματικη, καὶ βρεταννικη, seu vettonicum altile, flores caryophyllos, vulgò gyrophleas, siue Tunici dictos, ex Ruell. putat Gesnerus. Est denique Largo Vettonica herba, quæ verbenaca supina, siue herba sacra existimata est quam Syluius cestrum explicauit. Item alia est, quæ nomine alio Vibones ἄνθος βρεταννικῆς, id est, flos Britannicæ. Occurrit & erratica Vettonica Myropolis Tunici nominata, cuius apud Methodicos authores in re medica frequens legitur. Quære dict. Britannica.

Viburnum ἄμπελος μέλαινα, vulgò Viorna, frutex lentus, & ad vinciendas rates aptus: cuius membrana interior caustica virtute pollet. Chirurgis vulgar. Flammula est. Vitis nigra videtur.

Vigilia, est à principe parte animæ ad membra omnia corporis intentio & applicatio: cui somnus à naturalis animæ inclinatione contrarius est.

Vigiliæ mentis, animorum perturbationibus, & lassitudine à laboribus, teste Terentio in Eunucho, vix tollerabiles, superueniunt: quare earum ratio habẽda est, vnicéque cauendum, ne immodicæ sint. Si enim modum excesserint, cerebri bonam temperaturam corrumpunt, sensus debilitant, virtutem deiiciunt, & cruditatem efficiũt. danda ergo opera est, vt neque somnus, neque vigiliæ, modum excedant. Hipp. Aphorism. lib. ij. aph. iij. Somnus æque vigilia, vtraq; si modum excesserint, malum.

Vicia ἄφακη, agrestis, & domesticum leguminis genus est, atque à vinciendo nomen retinuit: nam capreolis suis proxima quæque implicat. Estque lẽtis agrestis species, à nominis deductione, non verò viciæ.

Vinea vrina, non vinacea, vt quibusdam placet, accepit nomen à vino nigriori, quàm rubro, cuíque color existit iecinoris: quę passea vrina videtur. Vinea autem vrina sanguineum humorem assari, atque vel in rufam, vel in nigrã bilem transmutari, denotat. Interdum etiam ex longo itinere, exercitio, & labore talis vrina apparere potest.

Vinago ἡ οἰνὰς, auis est ex genere columborum, de qua iam dictum in Palumbo. Vinaginem autem vel ο'ινάδα arbitrantur dictam, quòd vindemiæ tẽpore appareat: sed vt suspicandum magis est, quòd ex vuis racemorum liquorem iam matutũ suggat, vel sorbeat, aut vuas ipsas depascatur. hæc auis hyeme estur cum Brassica.

Vinum protropum πρότροπον, id est, quod ex vuis defluit, ante quàm calcentur. sed ex musto cocto fit Sapa Gal. lib. vij. Composi. pharmac. authore. Facultatum vini differentiæ sunt permultæ, à substantia tenui, crassa, colore albo, fuluo, rubro, nigro, odore imbecillo, valenti, sapore vario, sumendæ. Gal. de Sanitate tuenda libro quarto, & quinto, & Methodi med. libro septimo, & duodecimo. Diosc. de Natura vini, & eius genere. lib. v. cap. v.

Vinum generosum, nona parte oleo grauius est: nam integram ipsius mensuram

cum dodrante continet.

Vmbra ἡ σκιαῖνα Græcis, piscis qui nomen Gallis Vmbra quoque dici solet, in deliciis quàm quiuis saxatilium piscis laudatus, vt secundas apud Gallos obtineat.

Virga pastoria δίψακος, veneris labrum, carduus fullonius à pectendis eius pappolanis hoc quoque retinuit nomen. Quære dict. Dipsacus, & veneris labrum.

Vinum medicatum, est quod ex simplicium medicamentorum facultate fit, quale est vinum absinthites, ex saluia, hyssopo, mentha, rosmarino, & huiusmodi: quorũ apud Catonem, Dioscoridem, Columellam, Plinium, Galenũ, & cæteros posteriores.

Vindicta Romanis ἔμπετρον Græcis, trifolium odoratum dicitur: nascitur in opacis, saxosis: folia habens Seridis, caulem tricubitum, & in eo florem grandem, purpureum, rotundum, semine minuto ad imaginem cnici, radice semipedali, austera gustanti. Vide Medion.

Viola alba λευκοΐον Dioscoridis, sub quo nomine etiam lutea, & cœrulea, nigráque comprehenduntur. viola alba Theoph. radice bulbosa est, & prima florum Vernunciat, vt recitat Manardus lib. x. Epistola iiij.

Viola purpurea siue nigra ἴον μέλαν, est hæc viola martis, vel matronalis: quæ autem Græcis λευκόϊα dicuntur, cum his confundi minimè videntur. Dioscorid. libro iiij. cap. xj.

Viola autumnalis ἴον ὀπορινόν, vt vertit Gesnerus, Calabianas Ruellius, Ancholias vulgus, officinis Angelica herba vocata est. Minuto est folio violæ albæ non dissimili, in totum sine odore, calathi similitudine, sed colore cœruleo, purpureóque. hæc Ruellius.

Viola flammea φλὸξ, καὶ φλόγιον, vulgo gyrophlea Arpinatum, quam Scopam regiam existimat Gesnerus: ramuli, & folia sunt odorata, flos inodorus, qui & plurimum durat: cerebrum olfactu, & mentem corripit. De qua leges plura apud Ruel.

Vires, sunt quæ per se non apparent, sed à suis producuntur actionibus: animalis quidem à mouendo, sentiendo, appræhendendo, intelligendo, & memorando: vitalis ab arteriarum pulsatione: naturalis à concoctione: quam rursus excrementa patefaciunt. Explanator est Acakia ad Glauc. lib. j. Gal.

Viridis vrina, est quæ colorem brassicæ, aut graminis candidioris, aut Smaragdi lapidis repræsentat. hæc vrina bilis pessimæ excessum, exauctæ quantitate, & qualitate, portendit: quæ si perseuerarit, sitisque assidua, & æstus adfuerint, metus haud exiguus est, ne conuulsio à siccitate ægrum corripiat.

Viscum ἰξὸς, de planta & de eius granis intelligitur glutine expresso. Miratur Brassauolus viscum super salice prouenire: forsitan maiore quoque moueretur admiratione, super corylo, ligustro, & vite vinifera, si tanta naturæ portenta animaduertisset, quæ ego in Groleæ montibus.

Visus indigentia ἀπορρῆξις, est quando meatus à cerebro in oculum descendens, ex capitis ictu, concussione, casuvè quopiam ab alto, disruptus est.

Visorij nerui obstructio ἀμαύρωσις, est in qua omnimoda vel maxima ex parte visus interceptio, absque vlla manifesta causa circa oculum apparente, accidit: quanquam pura & incolumis vndique incolumis pupilla circunspicitur.

Visorij nerui obstructio alia σύμπτωσις, est vbi in meatum qui in oculum videndi facultatem affert, humor aliquis aperto vel rupto vase incidit, eundémque obturat, coincidentiáque fit huic σύμπτωσις propinqua est passio, cùm nimirũ meatus ille ex tabe, vel ex imbecillitate fit arctior, conciditque: & adnatam & corneã mẽbranas simul hæ infestant passiones.

Vitis alba ampeloleuce ἄμπελος λευκή, Bryonia est: aliis flamma à vi baccarum rubentium eius vrente, appellatur. Dicitur & psilothrum, quòd ex eius acinis coria depilentur.

Vitis nigra, ἄμπελος μέλαινα, Viburnum, cuius fructus, & radices nigrescunt. Neque alia re, inquit Scholiastes, differt à vite alba, nisi quòd hæc sit radice alba, & fructu rubente: illa radice, & fructu nigris sit.

Vita

Vitæ ægrotantis seu mortis cognitio,est in specie morbi,magnitudine, more, & eiusdem motu. Specie quidem ex iis symptomatibus quæ propriam ipsius naturam complent,cognosces.Magnitudinis verò, ex eorundem symptomatum quantitate,ac vehementia. More autem, ex superuenientibus ei symptomatibus. Motu, ex tempore partium accessionis: quibus prædictis adiungenda est quoque temporis, anni,regionis,ætatis,& similium, consideratio. Galenus de Crisibus libro tertio, capit.quarto.

Vitalis facultas,est quæ ex corde per arterias,seu canales quosdam,vitam vniuerso corpori impartit:vocatur & irascibilis & animosa facultas,Græcis θυμοειδὴς.Vnde liquet cor insiti caloris esse veluti quemdam fontem.

Vitalis spiritus,est qui in corde cótinetur,& per arterias in corporis partes defertur:cognati ac insiti nobis caloris causa existens. Generatur ex inspiratione, & sanguinis exhalatione. Hippocrates in libro de Alimentis ἀρχὴ τροφῆς πνεύματος ῥῖνες, στόμα, βρόγχος, πνεύμων, καὶ ἄλλη διαπνοή. hoc est, principium alimenti spiritus, nares, os, arteria, pulmo, & reliqua transpiratio.Cętera in dictione Spiritus.

Vitex ἄγνος,vulgus officinarum Agnum castum,cùm nomen vtrunque idem significet,vocant.duplex inuenitur,alter arborescit,flore ex purpura candido: minor verò ramosior est,& flore magis purpureo. Quæ sequuntur,vide in dictio. Agnus castus.

Vitis vrbana,vinifera, varij generis vndique nascitur,ἄμπελος ἡμερός,οἰνὴ οἰνὼν,καὶ οἰνοφόρος: & locus in quo plantatur,vinetum est.Quæ illachrimat ex vite aqua post amputationem,prodest oculorum obscuritati,faciei quoque maculas delet: & serpigines sanat.

Vitiligo alba λεύκη,cutis vitium aliud est,cuius cutis color in candidius nescio quid mutatur,à viscosa,glutinosáque pituita contrahitur. Hæc passio nonnunquam tam altè in corpus penetrando radices agit, vt & pili in ea cani, & lanugini similes enascantur.

Vitiliginis ἀλφὸς,species altera est,cuius generatio cum Leuce modi eiusdem est, non tamen omnino in profundo in ea caro patitur,sed summa tantùm cutis, & veluti squamulæ quædam vitiligines ipsæ infixæ adhærent: quæ quidem duplices sunt, albæ & nigræ:albæ ex pituita,atræ verò ex melancholico humore oriũtur. Vnde etiã perspicuũ fit Alphum esse duplicem,vnum album,alterũ nigrũ,quòd cutis colorem immutet. Morphæam malũ hoc barbari nominãt. Vide Aëtiũ Serm.xiiij.cap.cxxxij.

Vitis insana appellatur,quæ ad finem vsque natiuitatem fructus,perducit:insanã quidem Plinius triferam vocat,quoniam in ea alia maturescit,alia floret.

Vitis syluestris ἄμπελος ἀγρία,foliis solani hortensis est.

Vitis alba ἄμπελος λευκή.Brionia est.

Vitis nigra ἄμπελος μέλαινα,Viburnum est.

Vitis syluestris ὄμφαξ,ὁ καρπὸς τῆς ἀμπέλου ἀγρίας οἰνάνθη. Est præterea vitis agrestis alia facultate quidem caustica.

Vitis nomen,à regionibus in quibus vuis luxuriat,sortita est:ideóq; innumera apud veteres agriculturæ scriptores legitur,sibi quoq; rum vini,tum sapore vario dissimilis,vt quæ Lesbia,quæ Rhodia,quæ Romana, Allobrogica, Maluarica, Celtica, in totum quæ vini ob loci sapore,& regionis,terræuè differentiam, in se discrepant. Adde etiam solius regionis multorum locorum vicinitatem haud sibi facultates vinorum respondere:sed multùm bibenti palato vel displicere,vel etiam placere.

Viticula κλημάτις,vitis germen clauiculis se ad proxima irretinens:vsurpatur de surculis aliarum etiam plantarum,quæ flexiles in longum se protendunt reptantes, vt in vitibus,orobo,viciáque capreoli innascuntur, qui pro viticulo vsurpantur. Vitriolum Romanum Manardo libr.viij. Epistola prima, Chalcitis est: Chalcanthum namque,vt Gal.docet post longum tempus Chalcitis efficitur.Itaque quotidie depræhendimus partem exteriorem Chalcanthi,id est, Vitrioli,dealbescere,& in crassitudi-

nem albentem transire,hoc est,Chalcitis ex Chalcantho facta:quam vulgus officinarum Cupam-rosam denominat. Quære dict. Chalcitis.

Viui radix μόσχευμα,est planta quæ cum radice seritur,quasi viuam radicem habens:intelligitúrque de omni planta,cuius radix,licet & stipites tamen, nunquã siue nullo tempore moritur.

Vlcus malignum καὶ κονθή,in vniuersum inueterata,& antiqua maligna, ægerriméque cicatricem ducentia vlcera dicuntur. Neque iisdem aliena θηριώδη vlcera sic dicta,quæ asperiùs sæuiunt.

Vlcus omne,est quod pro humoris qualitate variatur: vt Herpes miliaris ex dilutiore humore excedens crassiore fit bile. Cãcer vlceratus,phagedæna, omniáque cacoëthe vlcera,ex crasso,feruidóq; humore fiũt. Gal.lib.ij.ad Glau.cum explanatione Acakiæ.

Vlcera sinuosa ὑποπύμια ἕλκη,sunt quæ pluribus,transuersisque itineribus quasi canalibus per latitudinem putrescunt : ob id cuniculosa etiam vlcera appellari possunt,seu cauernosa.

Vlula ὁ ὀλολυγών auis,noctu pascitur,die verò nõ apparet:hæc ab vlulãdo, luporũ more,vlula denominata est,nõ experitur in re medica,quia nullius vsus.

Vlmus πτελέα,arbor notissima,sed quæ in ea vires omnibus nõ cognitæ:eius folia,cortex,& rami vim habẽt spissandi.folia trita ex aceto ad lepras efficaciter illinũtur,& vulnera glutinant,vt Tiliæ cortex. humor in folliculis prima germinis eruptione,cuti illitus nitorẽ inducit,faciẽq; splendidiorẽ præstat : cum terebinthina liquida,& oleo miscetur liquor ille siue humor,quibusuis arthriticis, & podagricis vtilissimus:nec medicamentum est quod non superet.

Vlpicum ἀφροσκόροδον, Columellæ genus Allij est : cuius vide diuersitatem in dict. Allium.

Vlophonum ixias,ὁ οὐλόφονον ἰξίας, genus Chamæleonis venenati carduorũ est, quasi viscarius dicatur: nã statis anni temporibus viscum collachrimat, effunditque veneno aptum.

Vmbella σκιάδιον,est floris,seminísve pedamentum,in plures digestum lõgiores pediculos,quasi simul ex fastigio eodem orti,in latius continuò radiantur, singuliq; florem vel semẽ sustinent in orbẽ circumactũ. Trãslatio vocis,inquit Gesnerus,ducta est à muliebri vmbella,qua vultũ à Sole vindicãt mulieres:est quoq; muscariũ dictũ.

Vmbilicus terræ,κύκλαμινος, officinis rapum terræ,& Cyclamen : Arabibus Artanita vulgò Panis porcinus:de quo plura in dict. Cyclaminus.

Vmbilicus ὁ ὀμφαλός,id est,quod in pomis vel prominet,vel cõditur. Est & Vmbilicus veneris κοτυληδών, de quo voce versa paulò supra in dict. Veneris vmbilicus retulimus.

Vmbilicus ὁ ὀμφαλός, ventris medij concauum in animante est, cuius medium ἀκρομφάλιον,nominatur:circumiecta vmbilico cutis γραῖα, id est,anus appellatur, quoniam corrugata senectutis indicium est.

Vnedo ὁ ὑνέδων,Epimelidis fructus est,diuersus à memecylo, Arbuti fructu: sicut ex Cornario retulit Gesnerus. Quære dict. Epimelis.

Vncia,est assis pars duodecima medicorũ vsu,quæ octo drachmas constituit:drachma scrupulos tres:scrupulus verò primũ ponderis elementum,γράμμα appellatur: habet obolos duos. Obolus pendet siliquas, hoc est, κεράτια, tres: Siliquæ grana sex, scrupulum pendent:siliquæ verò granum vnum,lentis sex seminibus pondere respõdet:quæ si sexies sumpseris,prodibunt in vniuersum triginta sex,quæ scrupulum constituunt. Quæ cuncta suo loco distributa reperiuntur.

Vnguenta,sunt quæ ex odoramentis,oleis,speciebus quibuscũque,adipe, butyro, muciditate,gũmi,& cera pro arbitrio componentis,fiunt. Gal.lib.ij.Simpli. facultat. cap.vltim. De Composit. medic. secundum genera,& secundum locos. Actuarius libr. v.de Composi.medic. Fuch.lib.iij.cap.j.post Mesuem,& Nicolaum restitutos.

Vnguis,est articulorũ in suprema parte extremitas:siccus & frigidus,ex osse & cartillagine concretus natura,atque sensus expers,vt pili incrementum habens.

Vnguis

Vnguis seu vngula πτερύγιον, neruosa adnatæ membranæ eminentia, quæ ab angulo maiori quidem orta, ad coronam vsque, seu irim oculi, progreditur: quæ quando augetur, pupillam etiam obtegit.

Vnguis ex pure sub cornea membrana πῦωσις, καὶ ὑπόπυος, καὶ ὄνυξ, fit quando pus sub cornea nunc altiùs, nunc in summa superficie colligitur, vnguis humani specie: & sanies in Siphac à Barbaris dicitur.

Vnguis piscis, ab articulari figura etiam digitus appellatus. Est quoq; vngis ὄνυξ, præciosus lapis, qui inter gemmas admiscetur. Quære dict. Onyx.

Vnio antiquis scriptoribus Cepa erat, quæ à Gallis hactenus nomen *Ougnion* retinuit: de quo bulbo plura in dict. Cepa scripsimus.

Vniones seu Margaritæ, quas vulgus Perlas vocat, velluntur ex quodam Concharum genere læui: minimos verò ex Mytulorũ conchis extrahi. Vide dict. Margaritę.

Volubilis, κυσσαμπέλος, Cymbalaris, & campanella, quam, vt hanc & vmbilicum veneris Largus vocat isto nomine: officinis Corrigiola. Dicitur autem volubilis, quòd se sepibus, plantis grandioribus inuoluat. eadem quoque quæ Cõuoluulus, vt suo loco scriptum reperies.

Vomitus, est tertium genus eorum quæ corpus nostrum euacuant, ex quo natura haud exiguum consequitur commodum. qui enim frequenter vomunt, neque assiduè, magna ex parte semper sani esse consueuerunt: nec enim bilem duntaxat, sed & pituitam vomitus educit, vt subinde ventriculus, & caput à malis humoribus non parum subleuentur. Hipp. de Ratione victus. & lib. Aphoris. iiij. part. vj.

Vomitus notæ, sunt cordis morsus simul cum capitis dolore, vertigines, atque oculorum obtenebrationes, inferioris labri agitatio, plurimæ ac tenuis saliuæ defluxus, & nausea. Hæc verò omnia accidunt, cùm biliosus, & mordax humor ventre: & stomacho fuerit collectus.

Vomitum quæ eliciunt triplex medicamentorum ordo est, quædam enim leuiter inter simplicia, vt aqua calida, hordei decoctum primum & tepens, ficuum recentium multa comestio, & oleum demissum in guttur. Inter cõposita, Sirupus acidus, oximel, & hydromel, theriaca, & hierapicra. Alia mediocriter, vt anethi flos & semen, atriplicis, rapi, & erucę semen: raphani radix & semen: vehementer autem helleborus, agaricus, & syluestris cucumeris radix.

Volunlus εἰλεός, passio est intestinorum tenuium, grauissimos & letales dolores inferens. Contrahitur id vitij continua ciborum corruptione & cruditate, maximè autem à pinguioribus carnibus: oboritur etiam ex plagis, ac ictibus quibusdam, iis locis vbi tenuia intestina sita sunt, factis. Petes curationem ex Fuch. de Meden. mor. lib. iij. cap. xiij.

Vox, est quæ fit vi ipsius principatus extensi, & simul extendentis spiritum per fauces & guttur, vsque ad pulmonem, & linguam, si vicinum aërem reuerberans.

Vpupa ὁ ἔποψ, auis cristis è capite exeuntibus galeata, accepítque sibi nomen à fœtore. Nam nidum suum hominis sterquilinio, luti loco illinit, ne homines ad pullos suos accedant. eius caro repudiata in cibis est, atque ob id tota negligitur: ad quos igitur vsus vtilis, nescio.

Vrceolaris ἑλξίνη, helxine, & vulgari nomine Parietaria dicta: quòd vrcei in ea extergeãtur. Quidam, vt refert Scholiastes, nomen deduci ἀπὸ τοῦ ἑλκῶ, eo quòd asperitate sua tenaci nexu vestes, quibus hæserit, ad se trahat: quanquam aliud vocis huius etymon in voce Cissampelos scriptum legitur.

Vreteræ οὐρητῆρες, meatus quidam sunt vrinam à sanguine secretam ad vesicam in renibus deferentes. Feruntur hi meatus vrinarij ex renibus singuli, albicantes, validi, substantiæ vesicæ similes, anfractuosi circa vesicæ, cui inseruntur, initium. Sunt iterum venæ emulgentes hoc nomine dictæ, ex ambabus venis maioribus, totidémque arteriis duabus maioribus, in vtrumque renem sanguinis serum deferentes. De quibus copiosiùs in Institutio. Anatom. Guinterius libro primo.

Vreticum ſeu diureticum, id eſt, vrinas mouẽs, meliores quidem eccatharticum, plurimas verò acrius, calidius, ſiccius medicamentum: vt ſemen apij, petroſelini, dauci fœniculi: & quæ lac augent, & menſes cient. hęc Gal.

Vredo ἐρυσίβη, in vitibus carbunculus: in frugibus rubigo, frigoris cauſa tantùm naſcitur, aut ob rorem inuſtum, Sole acri vehementique. Vide Rubigo.

Vrtica κνίδη, ἀκαλήφη, herba ab vrendo dicta eſt: cuius genera duo habentur: ſylueſtre aſperum, latioribus, nigrioribúſque foliis: ſemine lini, ſed minore: alterum, folio mitiore, minuto ſemine. ſed primum genus Vrtica Græca eſt, & cauſtica vi pollet, vt virus aliquid percipiat. Eſt denique vrtica iners γαλιόψις, Lamium Latinis, vulgò Vrtica mortua.

Vrtica ἡ ἀκαλήφη, à Plinio numeratur inter ζωόφυτα, id eſt, quæ nec animalium, nec fruticum, ſed ex vtroque temperatam naturam habent. Totus carneus hic piſcis eſt, nulláque teſta clauditur: tactus eius, vt terrenæ vrticę, dolorem infert. Liguſtici maris, Maſsilioticique incolæ adhuc Vrticam piſcem hunc vocant. hæc Scholiaſtes.

Vua σταφυλή, præcipuè in vite dicitur ab vuido, id eſt liquore contento. Eſt quoque vua paſſa, quæ Græcis σταφὶς ἀσταφὶς, & officinis noſtris paſſula. Eſt item vua duracina, quæ acinos producit: & penſilis vua, quę ad diuturnitatem ſuſpenditur. Omnium quidem optima, eſt vua paſſa, ex Corintho ad nos allata, & ægrotis, valetudinariiſque valde petita.

Vua dæmonum σφαγνὸς βρύον, idem eſt quod penis in ferro: de qua re in Pene tetigimus. Vua taminia ſubſequitur, ἄμπελος μέλαινα, id eſt, vitis nigra: de qua paulò ſuprà dictum fuit. Largus animeam vuam nominat, ruberrimam & in vepribus naſcentem: cuius dictio Staphis agria.

Vrina οὐρὸς, eſt excremẽtum ſanguinis in caua vena per renes, & vrinarios meatus in veſicam delatum: in cuius quidem inſpectione quatuor conſideranda veniunt, conſiſtantia ſcilicet, calor, quantitas, & contenta.

Vrina optima eſt quæ ſecundum omnia hominis temperati, & in ſubſtantia mediocris, ac quantitate paſsioni quæ aſſumpta eſt, reſpondet: colore ſubrufa, & ſubflaua, ſedimento albo, leui, & æquali.

Vrinæ conſiſtẽtia, eſt aut tenuis, aut craſſa, aut mediocris exiſtit. Vrina mediocris conſiſtentiæ, optima omnium eſt quæ apparet: quæ autem hac ipſa tenuior, aut craſſior eſt, imperfectam concoctionem ſignificat. ſiquidem tenuis nondum in humorem conſiſtit: craſsior verò adhuc perturbata eſt.

Vrina tenuis, eſt quæ pura excernitur, ac poſthac ſemper talis remanet: altera quidem tenuis mingitur, & paulò poſt conturbatur: ſed vtraque cruda eſt, & coctione caret. Differunt autem, quòd prior naturam nondum cœpiſſe coctionem, atque adeo extremam cruditatem ſignificat: poſterior verò iam primùm incœpiſſe: conturbatur enim eo quòd flatuoſi cuiuſdam ſpiritus copia, ſeroſo liquori permiſcetur: quapropter praua etiam exiſtit, quoniam longiori tempore, & virtute forti ad coctionem indiget: ſicut tractatum fuit in dictione Tenuis vrina, quam petes.

Vrina craſſa ac perturbata vna eſt, quæ cùm craſſa mingitur, paulò poſt reſidet ac tenuatur, & parum inæqualis turbulentiæ ſupereſſe demonſtrat: altera verò, vt mincta eſt craſſa, ita ſubinde talis permanet. Prima bona eſt: quoniam morbum concoquendum ſignificat: altera verò deterior, nimirum quia perturbationem indigeſtibilem portendit. Repete dict. Craſſa vrina.

Vrina οὐρὸς, eſt qua prouocatione perficitur euacuatio, cuius quidem tum præcipuus eſt vſus, cùm obſtructio, vel humorum habundantia circa iecur, eius potiſsimùm gibba, renes & veſicam fuerit: quia ſi in cauo fuerit obſtructio, tunc per aluum potiùs purgatio prodeſt. Galenus Metho. meden. libro ſeptimo, & vndecimo: & ad Glauc. lib. ij. cap. vij.

Vrina alba, complectitur ſub ſe has colorum ſpecies, nẽpe cryſtallinam, niueam

& eam

& eam quæ vt aqua est pura,& ob id aquosa vocatur.

Vrina albedinis intẽsæ, est quę cruditatis summæ index est:à summa tamen albedine parum recedunt lactea,glauca,& charopa vocatæ vrinæ: sicut scriptum habes in dictione Lactea vrina.

Vrina plurima, est quæ sex propter causas profluit proportione respondente iis quæ bibuntur,& eduntur. Prima, est quia is qui cibis multis humoribus, atque longiore potu, vino præsertim aquoso, vsus est: altera, quia medicamenta quæ vrinam ciunt,hausit:tertia,quòd intemperies quædam exauctæ caliditatis circa renes existit, vt in diabete passione: quarta, quòd aluus natura sicca sit:quinta, hydrops, præsertim anasarca:sexta,quia reliquarum euacuationum corporis nulla processit.

Vrinæ colores sex existunt,albus,pallidus,rufus,flauus, ruber,& niger: nam reliqui omnes colores sub his compræhenduntur.

Vrinæ contenta ἐναιωρούμενα dicuntur, distribuuntúrque in locos tres: nam quod in fundum vasis descendit, ὑπόστασις est: quod in medio pendet, ἐναιώρημα est: sed quod in supræma superficie vrinæ volitat, νεφέλη dicitur. Quære dictionem Contenta vrinæ.

Vrinæ suppressio, ἰσχουρία: malum est,in quo ægris in totum vrina supprimitur, & cohibetur. Quod superest,quære paulò suprà in dict. Ischuria.

Vrinæ secundum naturam, colore quidem subrufæ, & substantia mediocres: in quibus quod residet,candidum,lene,ac æquale est.

Vrinæ color in sanis mutatur tribus de causis,prima est,cibus corpori oblatus,qui non probè transmutatur, nec in sanguinem vertitur: atque adeo similem sibi vrinæ colorem reddit: id quod iis accidit qui præter naturam afficiuntur: atque iis,qui secundum naturam se habent:nonnunquam etiam propter medicamenta contingit.

Vrinæ altera causa color cur mutetur,est potio:quoniam quæ hausimus in potione,magna ex parte colorem retinet vrina.

Vrinæ tertia causa mutationis coloris, est coliquatio eorum quæ in corpore sunt: vt author est Hipocr.Epid.li.vij.Part.v.aphoris.xv.

Vrinæ mutantur causis ab accidente factis, veluti exercitio,inedia, somno, vigilia,atque huiusmodi aliis,quæ circa vrinæ inspectionem medico consideranda sunt.

Vrinæ stillicidium στραγγουρία, est cùm guttatim, & paulatim vrina distilllat, ac assiduum ad mingendum irritationem facit, aut ob acrimoniam, vel ardorem: aut ob exulcerationem vesicæ. Curationis author est Fuch. de Medend. morb. libro tertio,cap.xxxvij.

Vrinæ difficultas δυσουρία, est malum in quo vrina ægrè & difficulter excernitur propter vesicæ imbecillitatem:atque adeo frigidam eiusdem intẽperiem, quæ illius actionem offendit. Fuch.de Medendis morbis libro tertio,capite xxxviij.curationem docet.

Vrinarum optima, est cùm apparet hypostasis alba, lenis, & æqualis in omni hora quæ adiudicanda fuerit ægritudo: significat enim nullam in ægritudine fallaciam futuram, & tempore modico finituram. Si verò defecerit vt quandoque puram minxerit vrinam, subsideritque lenis & alba, longior efficitur ægritudo, sed non fallax. Si verò vrina fuerit rubedini proxima, & hypostasis rubicunda, & lenis,diuturnior reddetur morbus. Nubeculæ autem in vrinis albæ quidem bonæ, nigræ verò prauæ:quando autem ignea fuerit,& subtilis,indigestam denotat ægritudinem:& si diuturnior, ad ægritudinis inclinationem,qui afficitur, non perueniet, sed delinquetur.Gal.in lib.de cholera nigra,cap.viij.

Vrinarum,letales sunt aquosæ,fœtidæ, & nigræ cum crassis:sunt autem viris nigræ pessimæ,pueris verò aquosæ.qui autem vrinas subtiles, crudas sed diuturnas habent:si albam vt est euasurus, signa in regionibus diaphragmatis expectare oportet:& telæ supernatantes vituperandæ: colliquationis enim signum est:igitur nubes supernæ considerandæ veniunt.

Vrinarum differentia triplex est, nam cum tales mictæ fuerint,paulò post resident

dent,vel semper similes permanent,vel puræ quidem minguntur,tum postea cõturbantur: praua quidem ex dictis tertia,bona autem prima: media verò inter vtraque secunda: quoniam quæ statim post residet,parum aliquid inæqualis turbulentiæ superesse demõstrat. Quæ verò semper manet similis,vigere quæ est adhuc in sanguine agitationem ostendit:quæ autem extra conturbatur, debet incipere concoqui, quare & in longiori tempore, & virtute forti indiget ad concoctionem. Quæ turbulenta meiitur,statim quæ hyppostasim optimam habet, morbum concoquendum significat,& melior:medium tenet locum secunda. Nam ex ea quæ vigente fit conturbatione, quantùm malicia differt ab ea, quæ adhuc futuram perturbationem significat, tantùm superat eam quæ iam quiescentem obtinet: quæ verò ad summum incocta est,hæc omnia vincit: quæ aquosa,incocta, & venarum passionem significat. Vrinarum itaque color niger atque in ipsis nebulis quæ suprà vehuntur,calorem immoderatum,aut mortificationem ex refrigeratione vehementi refertur:omnis igitur vrina denigrata est pessima: adeò vt paucos seruatos videbis:minùs perniciosa, si solùm id quod subsidet,nigrum fuerit:atque adhuc minùs, si solùm id quod in medio pendet: ac multò quoque minùs, si nebula, color verò viridis fit in transitu ad nigrum: & quoddam veluti principium nigri. Color autem liuidus, est tantùm frigiditatis effectus:odor verò grauis putrefactionis signum. Quòd si veluti oleum mingatur, colicationis nota est. Tales quidem vrinæ omnes prauæ sunt,& perniciem minantur. In viris & mulieribus nigræ,in pueris autem aquæ similes, perniciosæ: nam in his magis consuetæ crassiores:in perfectis autem,& adultis,magis rufæ. Hæc ex Hippocrate Galenus.

Vterus seu vulua μητρὰ καὶ ὑστέρα, inter vesicam & rectum intestinum sita est. Ab vtraq; fundi eius parte superiori, prorsus quosdam mamillares ad ilia, lombosvè nutantes obtinet, quæ à figura semisecti circuli Cornua κέραιαι, nominantur. hæc primùm sursum vergentia, postea deorsum inclinantia, paulatim fiunt angustiora, donec in fines exactè angustos desinant,atque adeo venis assimilentur. Sinuosis itaqui flexibus inferiùs delata interuentu vasis seminarij testibus inseruntur,qui à lateribus singuli ab vtraque fundi parte,paulò superius ab ipsis cornibus abducti, siti sunt. Semen siquidem non in ceruicem,sed in sinum vteri fundunt.

Vteri suffocatio, seu strangulatus ὑστερικὴ πνῖξ, est vteri ad superiora eiusdem recursus,superiores ac principatum obtinentes partes in passionis concessum perducit,nempe carotidas,cor,cerebríque membranas:fit propter retenta menstrua,cohibitum semen,& coïtus defectum. Gal.lib.vj.Locor.affect.cap.v.

Vteri præclusio μυσὶς ὑστέρας, est cũ margines ostij in hoc malo muliebris coëũt, inuicémque conniuent. Præterea vteri ceruicis aut osculi obturatio, & coarctatio φιμὸς καὶ φιμῶσις, est ab vlceratione præcedente eueniens, qua ea loca tam angusta redduntur,vt non ampliùs semen admittant,sed si admiserint,neque retineant.

Vteri procidentia, est quando ita euertitur,vt exteriùs emineat: neque enim vterus à suis solutus propaginibus totus decumbit:nam si ita procideret, restaurari minimè posset. Sunt verò procidendi vteri causæ multæ,quas cum curatione Fuchsius memorat li.iij.de Medend.morb.cap.xlviij.

Vteri inflammatio,est quæ fit ex ictu, mensium retentione, abortu, vlceratione, concubitu metas rationis excedente,longissima intensissimáque deambulatione, sæpe & transpiratione propter frigus prohibita. Author curat. Fuchsius lib.iij de Med. morb.cap.l.

Vultur ὁ γύψ, auis est carniuora: in hominum enim cadauera fertur infestissima, ac hominem ad moriendum vicinum, quando supremum vitæ diem agat diligenter obseruat. Expeditos etiam in bellum exercitus præsentione quadam consequitur,& quod omnis pugna, strages ædere solet, locum futurum bello septem ante dies,quàm pugna committatur,præuidet, in eámque partem & in qua alterutra pars succumbet,respectat. Quam ob rem Reges olim speculatores solebãt præmittere, qui renunciarent ad quam nam partem vultures oculos referrent. hæc AElianus.

Vulua

Vulua μητρα, est carnosa materies, sed intrinsecus carnosior, fœtus receptaculū, cui subsidet adnata vesicula, in qua muliebres menses digeruntur: quos etiam hæ oportunæ, exterùm coālescentes ex totius corporis inutili excremento, vtpote ipsius iecinoris, sese laxādo per ceruicem vuluæ, itaque dispersos eiicit. pars autem vuluæ exterior, quæ prominet, Cunus appellata vulgariter est.

Vua siue vuula σταφυλή, non significat columellam, neque etiam eiusdem inflammationem, sed quandam illius passionem, in qua tota collumella laxata, extrema sui parte maior est, & liuida, superna verò tenuis, vt similitudinem fructus vuę, vnde nomen accepit, præ se ferat. Repete dict. Columella.

Vuatio σταφυλῶμα, est ab vueæ mēbranæ procidentia, quæ si ampliùs, & eousq; succreuerit, vt vuæ acinum repræsentet, vuatio Latinis dicitur. Si sic augetur, vt extra palpebras emineat, μῆλον nominatur: Methodici vualem ruptionem vocant. vbi verò obducta cicatrice obduruerit ἧλος nūcupatur. Latinis Clauus, & claualis. Quære dictionem Formicalis vua, seu ruptura.

De litera

De litera X.

Xanthium ξάνθιον, herbariis & officinis hodiernis Lappa minor, & lappa inuersa: vulgus glateronem appellat. Nomen, inquit Ruel. ab effectu inditum, quòd rufos reddat capillos. Diosco. libro iiij. capite cxxij. Aëtius lib. xj. cap. v.

Xiphium ξιφιον, id est, Gladiolus, spatha fœtida, siue segetalis. Plinius interdum Xiphium cum Cypiro confundit, quod Sphaganon est aliquibus nominatum. Nomen inde accepit, quòd folium gladij præbeat speciem. Iridi simile erat, nisi minus, & angustius videretur, & gladij modo mucronatum, neruosúmque: atque in colem exit cubitalem, in quo purpurei flores, in ordinem digesti, inter se distant: rotundo semine: radicibus geminis, vna, bulborum modo, super alteram insidente: quarum inferior gracilis est, superna vberior. nascitur in aruis, & montium vallibus. Diosc. lib. iiij. cap. xviij.

Xiphidium ξιφίδιον, aliquibus Sparganium vocatur: folia habet gladioli, sed arctiora, & in terram magis procumbentia. in summo caule veluti pilulæ prominent, in quibus semen. facultatis eiusdem cuius Xiphium.

Xylon ξύλον, frutex est exiguus, laniger, palmæ folio, similem barbatæ nuci gignens fructum: cuius in exteriore bombice lanugo netur in filum cãdidissimum mollissimúmque, quod vulgò *Coton*, & quibusdam Gossipium, vocatur. hinc & lana xilina, & linum xilinum Tomentum accepit nomen.

Xyloaloë ἀγάλοχον, ταρὸν, ξυλοάλον, à nonnulla similitudine coloris, & amaritudinis aloes, agalochon Græcis recẽtioribus appellatum est: inde officinis lignum aloes nomen retinuit. Lignum in vsu est duntaxat, quod nulli cariei esse obnoxium suspicantur aromatarii peritiores.

Xylobalsamum, ξυλοβάλσαμον, Balsami lignum est, quod recens ad suffimenta, medicamentáque probatur, sarmento tenui, fuluum, odoratum, quadam ipsius liquorem spirans. Necessarius etiam feminis erumpit vsus: quare eligatur flauum, plenum, grande, ponderosum, mordens gustu, feruens in ore, modicè opobalsamum olens. Dioscor. lib. j. cap. xviij.

Xylocerata ξυλοκέρατα, κεράτιον Græcis recentioribus Ceratoniæ arboris, id est, Siliquæ fructus. vulgus Carrobias. Vide dict. Ceratium.

Xylocinnamomum ξυλοκινάμωμον, arboris lignum, cuius quidem corticem Cinnamomum appellamus: vulgus autem Canellam: Latini, cum Græcis Cassiam, qua Cinnamomi loco, quòd careamus, vtimur. Pete Casiam.

Xylomacer ξυλομάκηρ, lignum arboris macer corticem producentis. Verùm Macer aliud ostentatur, quàm fruticis cortex, vt scriptum habes in dict. Macer.

Xyris ξυρὶς, Iris syluestris, domesticæ folia habens, latiora & in turbinem mucronata: quorum medio caulis erumpit, crassus, cubitalis, ex quo siliquæ triangulares dependent, in quibus purpureus flos, in medio puniceus: semen in folliculis simile fabis, rotundum, rubrum, acre: radix longa, geniculata, rufa. Cætera Dioscor. docet lib. iiij. cap. xx.

Xyphoides ξυφοειδὴς, seu ensiformis, est pectoris, siue thoracis extremum, & ventriculi, siue oris stomachi principium: & cartillagini nomen inditum. Octaua namque thoracis ad radicem cartillaginis costa, in pectoris fine in mucronem gladij modo exacuitur, consistit: reliquæ omnes septem thoracis compositionem constituunt anteriùs & posteriùs.

Delit

De litera Z.

Zadura ζάδουρα Actuario, radix eſt teres, mordicans, odorata, ſapore, & colore zingiberis: magis tamen aromatica, cardiacáque eſt: nam in theriacis peſtilentem fugautibus aërem venenúmque miſcetur. Officinæ Zedoariam dicunt.

Zarnabum ζάρναβδιον, Doronicum aliquibus videtur: ex herba radix foditur ad aromata condienda, & conficienda quæ vſurpatur. Scorpij animantis figura radix videtur haud diſsimilis: tota in candidum herbacea colorem monſtratur, quando recens ac nuper effoſſa eſt.

Zea ζεία, id eſt, Speltha, duûm generum offenditur, vnum ſimplex, alterum in geminis putaminibus grana bina iuncta gerit: ob id dicoccos appellatur. pluſquam hordeum alit. ori gratum vtrumque genus: ſed minùs, quàm triticum. Pete Gal. lib. primo de Alimentis.

Zeopyrum ζεόπυρον, à Zea & tritico, vt nomen duxit, ita mediam inter vtrumque naturam, & quaſi ex ambobus conflatam ſortitur.

Zingiber γιγγίβερι, radix vt gramen repens, folio arundinaceo, & ſui generis planta, aromatica, facultatem piperis excalfacientem habens: atque ea vt frequens vtimur in ſpeciebus. Xylocinnamomum quoque Zingiber vocatur.

Zirbus omentum, ac rete eſt, quod Græcis veteribus ἐπίπλοον, καὶ ἐπιπλοῦν, Latinis omentum appellatum eſt. Quære dict. Omentum.

Zizanium αἴρα, Lolium infelix eſt Virgilio, quod non ſolùm inter ſegetes, ſed ex ſegetibus etiam ipſis, vt tritico præcipuè in vliginoſis, & hordeo, naſcitur. panis cui hoc granum admiſcetur, capitis dolorem cum graui ſopore infert & febriculam edenti: nec niſi poſt ſomnum ſoluitur dolor. Dioſc. quæ ad medicinam pertinent de lolio, docet lib. ij. cap. xcij.

Zizypha ζίζυφα σηρικὰ, duplex genus, rutilum & candidum vt author eſt Columella, flos eſt oleæ, ſed odoratior: cuius pomum baccæ ſimilius, quàm malo, quo ampliùs, & maturius, eò innocentius. Serica ea vocat Galenus, parui ſucci poma, nec concoctioni, nec ſtomacho vtilia. Officinæ iſto ſeculo cum barbaris medicis Iniubas vocant.

Zona ἕρπης paſsio, fit quoties flaua bilis pura, nullóque humore alio mixto, excreta in aliqua parte conſiſtit: quæ ſi ſubſtantia craſsior fuerit, & acrior, totam cutem ad ſubiectam vſque carnem exulcerat, appellatúrque ἕρπης ἐσθιόμενος, hoc eſt, herpes exedens. Si verò tenuis & minùs acris, calidáque fuerit, exiguas puſtulas milio ſimiles per ſummam cutem excitat, ob eámque ſimilitudinẽ, Græcis κεγχρίας ἕρπης, id eſt, miliaris herpes dicitur.

Zona, eſt ſpacium de ſuperficie cœli, ac eadem quidem de proportione terræ, inter duos circulos minores comprehenſum. Sunt autem Zonæ quinque ſic ab Ouidio deſcriptæ:

Vtque duæ dextra cœlum, totidémque ſiniſtra
Parte ſecant Zonæ, quinta eſt ardentior illis:
Sic onus incluſum numero diſtinxit eodem

in medicina vsus,foco tantùm aptum aridum lignum probatur.

Zulapium Iulepum est,quod fit aut ex stillatitio plantarum liquore quopiam, aut è succis cum sacchare:mellevè, vt ex Actuario, Mesue, & Nicolao patet: eóque medici pro variis morbis,vtuntur.

Zigoma,vel ζυγοειδὴς,os est iugale,& paris os inter tempora & aures situm: & præter has partes,nouem sunt in facie nominatæ, quæ ossa maxillæ superioris connectunt. Nam maxillæ inferioris ossa duo sunt in mento diuisa: dentes xxxij. numero: molares viginti, canini quatuor, incisores octo, quæ omnia apertiùs scripta habentur in dictione Dentes.

FINIS.

AD CANDIDOS MEDICINÆ Professores.

Salvete o memores miserorum sæpe laborum
Perfunctos inter quos medicina beat.
Largirique sua quicquid virtute paratur
Prona est, in vitam quisque superstes eat.
Hæc monet hic temerè non vos, qui incommoda prompti
Tollitis ægrotis, molliùs illa fluant.
Scilicet ut fidus fida versetur in arte
Vobiscum illæsa Pharmacopola manu.
Se gerat in vestris, conantem talia tantùm,
Præceptis, culpa est vestra, nec alterius.
Ut erit & partum nomen celebrabitur ore
Continuo, alterius non erit, huius erit.

PIGMENTARIORVM PERFIDIA Therapentiecem Medicus exerceat: ad Claud. Peronæum Medicinæ doctor. celeberrimum.

Mos erat humanæ studio seruare medendi
Naturæ vires, doctáque facta sequi.
Amplecti sanè tamque viam, qua quisque superstes
Viueret in longas, tempora fixa, moras.
Ius dedit hoc medicis tantum Natura, negatum
Cui fuit æternum viuere nempe diem.
Quos vexat censura potens marcentis alumna.
Inuidiæ domat hos incidiosa fides.
Euertens formas, medici quoque dicta retractat
Pigmentum laudans Pharmacopola suum.
Hac omnes specie medici falluntur, & ægri
Intereunt, medicis improperántque necem.
Iandudum obruimur, multis nec deficit usus
Indomitus, primus corrigis ista tamen.
Corrigis audaci, promptam simul arripis ansam
Iudicio, & venia est nulla petenda tuis.
Tu modò nam tecum fingis tua pharmaca: dictas
Ipse domi: ægrotis quidfaciátque, vides

VITA BREVIS, ARS LONGA, iudicium difficile, experimentum periculosum, quæ natura intrice, vincit experientia: ad Petr. Areodum Medicinæ cultorem fidelissimum.

Principio proles genita est, (mortalis origo)
Limosa de re, qua quoque vita breuis,
Namque ubi nascuntur morbi, variique dolores,
Quàm miserum est iuueni, quàm grauè deinde seni.

Si quoque tentarint, medios remorantur in axes:
Vltimus à primo nec repetitus apex.
Sollicitat vitæ quæ sunt occasio præceps:
Cui mens, cui ratio, iudiciúmque potest.
Ast vbi peruentum-est quanta experientia prodest:
Aut noceat, nota est artificísque via.
Quid vetat argutum palàm damnare periclum?
Difficili varium iudicióque dare?
Omnibus hinc sese rebus præstarit oportet
In vita cupiens hoc decus artificis.

OPIFICIS SVMMI NVTV, NON fato, accidunt commoda & incommoda: ad Petrum Toletum, naturæ amicum.

Rerum opifex postquam voluit sua pandere Mundo
Decreta, arbitrio contulit illa suo.
Iutricem posuit sed tunc, fecitque ministram
Naturam, medicus, dum solet, addit opem.
Omnia sint morti, & variis obnoxia morbis,
Dicere nec fato fata venire licet.

HVMORVM INVICEM CONgruentium, vitæ salubrioris, longiorísque temperamentum.

Humida ni fluerent, in flammas totus abirem:
Ni foret inde calor, mergerer imbre miser.
Imbribus & flamma totus conseruor eadem
Temperie, & vitam præbet vtrumque mihi.

GRAVIDIS VENENVM MINIstrare impium, & iureiurando vetitum, ad Perrinum de suo Myropola.

Si quibus in vacuis prona est natura locellis,
Hæreat & modico quæque puella ioco.
Sepenes in summa modò mente ferociùs ardet:
Humanumque timet ne pereat vè genus.
Dissoluens vires paret solata rogantis:
Hymen concipiens virginitate probat.
Hæc vestalis erat, data cui non vlla mariti
Libertas: operis sed tamen illa fuit.
Esset vt ignotus multis cunctantibus error,
Ægrotam simulant dum peperisset onus.
Clam tamen adfertur mortis medicina duobus:
Clauseruntque suos talia fata dies.
Impius hanc texit fraudem Myropola, sed auro
Obductus: precio postposuitque Deum.

MEDICORVM ERRATA NON tegit tellus, sed facti sui sibi quisque conscius: ad Iacobum Perrinum.

Qui ius per leges, per sanctáque numina noris:
Et Perrine tuum nunc vbi iudicium?
En celerem retices mortem cecidisse nepotem:
Qui tibi præuisus mane valere tamen.

Accurrit

Accurrit Myropola tuus, ſtechmque locutus:
Ventris at interdum pondere læſus erat.
Callidus alludens ægro medicamina profert,
Porrexítque leni deinde bibenda manu.
Craſtina lux ſequitur, qua fato ſoluitur æger:
Improba quòd dederit pharmaca nocte vafer.
Millibus in cunctis ſimiles exercet & artes:
Et tibi, qui fidis præualitura parat:
Quales ſi tentas tecum peccabit & ille:
Denique tu ſecum: cuius & inde ſcelus?
Immunes vicij tegimur, ſceleriſque ſepulti
Alterius: viuis cognita fama tamen.

MEDICVM EVM NON ESSE QVI ſimplicium, compoſitorúmque facultatem nominatim ſpreuerit, ſciréque neglexerit.

Structuram quicunque domus cumulauerit, ante
Ars ſibi quàm nota eſt, pendit in arte nihil.
Artem ſi Latomus comprændit, mœnia & vrbis
Qui rudis, abſoluit ſegnius artis opus.
Indoctúſque faber clauem formámque ſerandi
Nititur, eluſus fitque labore labor.
Annulus argento formatur, & annulus auro
Fingitur: & nihil eſt ſi caret arte faber.
Dum penſam in filum deducit fœmina fuſo,
Pectine & ignoto tela futura minùs.
Si pariter plantas medicus neſcire fatetur:
Compoſitum, & ſimplex quod medicamen habet.
Iure quidem ignarus, medica nec dignus in arte
Dicetur, nihili ſcire ſed iſta foret.

MEDICOS NON INVIDIA, SED PERFIciendi operis ſui, vt ſua in arte cæteri omnes, gloria laborare.

In Medicis nulla eſt, nulla eſt Chyronis in arte
Inuidia: eſt omni rumor in arte tamen.
Si quid id eſt dicam, molitur fingere ad vnguem
Quoduis opus cupidus quiſquis honoris erit.
Gloria quæ maior fortem quàm auertere caſum
Affectis, redeat ſæpe petita quies?
Orator cauſam vel agit, tueatur eandem,
Suppreſſum nomen nevè Clientis erit.
Scilicet oraret puróque Hortenſius ore:
Damnaret cauſas iudicióque Patrum.
Deſpretus Cicero haud tamen eſt, dulcedinis illud
Cœperat, inque ambas creditur iſſe vices.
Qui quoque rixatur clamoſa Rhetor arena
Laudem aduerſanti comprobat inuidia.

PARENTVM, AFFINIVMQVE INsolentia in medicos, quòd mortales morte non eripiant, longioréque vita non donent.

Sedula quampri mùm vitam diuertere fatis
Geni omnis, morbi mobilitate vigil.
Neu sua conuertant faciles ad fata sorores
Stamina, neu luce m nox tenebrosa tegat.
Omnigenas sed tum t entat pro potibus herbas:
Nunc & odora tas viribus vsa probat.
Hinc medicum sortita probum cui talia curæ,
Exanimes orans discutiátque metus.
Pendentis vitæ curam qui suscipit author
Incumbens, fati detegit esse locum.
Insimulat medico quorsum fortuna rotaris,
Mortem, sorte alia non potuisse mori?
Gens ignara boni vitæ superaddere vitam
Posse putat medicum, qui imperet ista Deo.
Se nihil exercicet, mortem nec torqueat in nos
Communem, dum nos scit quoque posse mori.

VITAM QVÆ FACIVNT BEAtam: ad Rheginum filium.

Quæ sunt, quæ vitam faciunt (Rhegine) beatam
Sollicitum tete vellat honoris amor.
Vera loqui, & pareè morum sapientia prima est:
Seria seu liceat conseruisse iocis.
Et quocunque parem laus est extollere amicum:
Inconstantis & est impariter vè loqui.
Flectere magnanimi est iram, emollire superbi
Tum fastus clara fronte, peremue decus.
Audiri pulchrum: vita éstque beatior vllæ.
Famæ si parcis, se quis & inferior?
Largiri crebras sed opes frugalis amici est:
Sic docet ingratum vincere gratus amor.
Arrident voti summi promissa Tonantis,
Sanctius à quibus est, splendidiúsque nihil.
Hæc benè si spectes, cœlo perfectus, & orbe
Iam fies, necnon, crede, beatus eris.

ANDREÆ, ET ANTONII SEMONnæorum Myropolarum: Enconium.

Lucida Tyndaridæ nunc sint æquanda duobus
Fratribus, annosi sydera bina patris.
Moribus, & famæ plebi viuúntque, placéntque.
Vt cœlo superent Tyndaridasque duos.

Typographus candido lectori S.

En tibi (Beneuole lector) absoluimus Artis Medices Exercitamenta, Opus sanè perquàm elegans, & omnibus Medicinæ etiam Cādidatis vtile atque necessarium: in quo excudendo strenuam ac sedulam nos nauâsse operam asserimus: tamen si alicubi iniustis mēdis aliquibus cōspersum prodeat, vnum hoc oro, ne incuriæ typographicæ id adscribas, (quandoque enim bonus dormitat Homerus) sed vitio Exemplaris minus accurate scripti & mutili, lectúque difficilis. Accessit hoc etiam incommodum, Authoris scilicet absentia longis interuallis separati, cuius præsentiam summo affectu desideratā, non adfuisse ægretulimus. Nos alteram editionem iam ab ipso authore reuisam & bene augmentatam dare in publicum paramus. Hoc vnicum te commonefactum volui. Bene vale.